T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI

TİEM 1973 ENVANTER NUMARALI ZÜBDETÜ'T-TEVÂRÎH ADLI YAZMA ESERİN MİNYATÜRLERİNİN İNCELENMESİ

Melek AKYÜZLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. M. Hülya DOĞRU

OCAK - 2024

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TİEM 1973 ENVANTER NUMARALI ZÜBDETÜ'T-TEVÂRÎH ADLI YAZMA ESERİN MİNYATÜRLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Melek AKYÜZLÜ

Enstitü Anasanat Dalı: Geleneksel Türk Sanatları

"Bu tez 24/01/2024 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir."

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Doç. M. Hülya DOĞRU	Başarılı
Doç. Şehnaz BİÇER	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi A. Mehmet AVUNDUK	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Melek AKYÜZLÜ

24/01/2024

ÖN SÖZ

Çalışmanın konusu; XVI. yüzyıl yazma eserleri içinde bulunan TİEM 1973 numaralı Zübdetü't-Tevârîh (Tarihlerin Özü) adlı eserin içerisindeki minyatürlerin üslup, teknik ve sanatsal yönden incelenmesidir.

Eser içerdiği bilgiler kadar barındırdığı minyatürler ile de çok dikkat çekicidir. İçerisinde bulunan ikonografik hikayelerin ve padişah portrelerinin tasvir edildiği 40 adet minyatür incelenmiş ve Dublin Chester Beatty 414 numaralı Zübdetü't-Tevârîh adlı diğer nüsha ile karşılaştırılmıştır. Bu çalışmanın yapılmasıyla Türk sanatının bir eseri daha aydınlatılarak kültürümüze katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Bu süreçte bana fikirleriyle yol gösteren ve her daim desteğini hissettiğim danışman hocam; Doç. Mesude Hülya DOĞRU' ile lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca her zaman desteklerini gördüğüm Sakarya Üniversitesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümündeki hocalarıma, bu süreçte beni yalnız bırakmayan arkadaşlarıma, manevi destektekilerinden güç aldığım aileme, teşekkürü bir borç bilirim.

Melek AKYÜZLÜ

24/01/2024

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR ..... **iii**
RESİM LİSTESİ ..... **iv**
ÇİZİM LİSTESİ ..... **ix**
ÖZET ..... **xii**
ABSTRACT ..... **xiii**

GİRİŞ **1**
1. BÖLÜM: OSMANLI MİNYATÜR SANATINDA ERKEN DÖNEM **5**
1.1. III. Murat Dönemindeki Sanat Hayatına Genel Bakış 5
1.2. Klasik Osmanlı Minyatür Üslubu ve Zübdetü't-Tevârîh Sanatçıları 11
1.2.1. Seyyit Lokman Aşuri 12
1.2.2. Nakkaş Osman 15
1.2.3. Nakkaş Lütfi Abdullah 19
1.2.4. Veli Can 21
1.2.5. Ali Çelebi 21
1.2.6. Mehmed Bey 22
1.2.7. Molla Tiflisi 23
1.2.8. Mehmed Bursavi 23
2. BÖLÜM: ZÜBDETÜ'T-TEVÂRÎH NÜSHALARI **25**
2.1. TSMK (Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi) 1321 No'lu Zübdetü't-Tevârîh Nüshası. 26
2.2. İrlanda Chester Beatty 414 No'lu Zübdetü't-Tevârîh Nüshası 27
2.3. TİEM (Türk İslam Eserleri Müzesi) 1973 No'lu Nüshası 28
3. BÖLÜM: KATALOG **31**
4. BÖLÜM: DEĞERLENDİRME **240**
4.1. Cetvel Türleri 252
4.2. Kompozisyon Türleri 253
4.3. Kompozisyonda Minyatürlerin Yerleştirilmesi 254
4.4. Üslup Çeşitleri 254
4.5. Zemin Türleri 258
4.6. Dağ Formları 259

4.7. Ağaç Türleri 260
4.8. Zeminde Görülen Tabiat Unsurları 261
4.9. Mekân Türleri 262
4.10. Profil Açıları 263
4.11. Peygamber, İmam ve Din Büyükleri 264
4.12. Hükümdar, Kral Ve Padişahlar 266
4.13. Kadın Figürleri 268
4.14. Gayrimüslim Ya Da Farklı Milletten Olanlar 269
4.15. Melek Figürleri 270
4.16. Yüz Şekilleri 272
4.17. Başlık Çeşitleri 273
4.18. Haleler 276
4.19. Hayvan Figürleri 278
4.20. Fantastik Canlılar 280
4.21. Motif Çeşitleri 281
4.22. Geometrik Motifler 282
5. BÖLÜM: MUKAYESE VE PROBLEMLER 283
5.1. TİEM Nüshasına Yanlışlıkla TSMK Nüshasından Eklenildiği Düşünülen Sayfalar 283
5.2. TİEM 1973 No'lu Nüsha ve Dublin 414 No'lu Zübdet-üt Tevarih Karşılaştırma 284
5.2.1. TİEM Nüshası İle Chester Beatty Nüshasının Karşılaştırmasının Değerlendirmesi 365
5.2.2. Sadece Chester Beatty Nüshasında Bulunan Minyatürlü Sayfalar 366
5.2.3. TİEM Nüshası İle CB Nüshasında Benzer Üslupların Görüldüğü Minyatürler 367

SONUÇ 370
KAYNAKÇA 376
ÖZ GEÇMİŞ 381

KISALTMALAR

DİA : Diyanet İslam Ansiklopedisi

CB : Chester Beatty

S : Sayı

Yay : Yayınevi

vd : ve diğerleri

TİEM : Türk İslam Eserleri

TSMK: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi

RESİM LİSTESİ

Resim 1: "Aristo'nun İskender'in huzurunda rüyasını tabir etmesi" İskender name, Topkapı Sarayı Ktp. Hazine Kitaplığı, 679, vr. 50'a (Bkz. s. 296)..... 7
Resim 2: TİEM Nüshasında Çalışan Sanatçıların İsimlerinin Yazılı Olduğu Belge..... 15
Resim 3: Hünername I. Cilt Bağdat'tan Getirilen Bir Aslanın Osman Gazi'nin: Ayağını Yalaması (Anafarta, 1969, S. 1).Nakkaş Osman' a Atfedilen Minyatür. 18
Resim 4: Siyer-i Nebi 20
Resim 5: Hünername I. Cilt, Ali Çelebiye Atfedilen Minyatür Sultan Orhan'ın Cülusu 22
Resim 6: Hünername I. Cilt Kâfir Elçisinin Yanında, II. Murad In Bir Hedefe Üç Defa Ok Atması. Mehmet Bey'e Atfedilen Minyatür. 23
Resim 7: Yavuz Sultan Selim'in Nil Nehrinde Timsah Öldürmesi . Mehmet Bursavi'ye Atfedilen Minyatür..... 24
Resim 8: "Yedi Kat Gökler, Burçlar Ve Ayın Yirmi Sekiz Günlük Devri"..... 31
Resim 9: "Hz. Âdem ve Havva İkiz Çocukları İle Birlikte"..... 38
Resim10: Uc" (Topkapı nüshasından TİEM nüshasına yanlışlıkla yapıştırıldığı düşünülen varak)..... 49
Resim 11: "Hz. Şit' in Çocuklarına Peygamberliğin Babadan Oğula 53
Resim 12: "Yer Yüzündeki İlk Hükümdar Olan Keyumers" (Topkapı Nüshasından TİEM Nüshasına Yanlışlıkla Yapıştırıldığı Düşünülen Varak)..... 57
Resim 13: Konu "Dev Uc" 61
Resim 14: "İdris Peygamberin Terzilik Yapması ve Melekler İle..... 65
Resim 15: "Yer Yüzündeki İlk Hükümdar Olan Keyumers" 71
Resim 16: "Nuh'un Tufanı"..... 75
Resim 17: Üst Minyatür "Hz. İsmail'in Hz. İbrahim Tarafından Kurban Edilmesi ve Cebrail'in Kurbanlık Koç Getirmesi" Alt Minyatür "Hz. İbrahim'in Nemrut Tarafından Ateşe Atılması"..... 82
Resim 18: Üst Minyatür (Hz. Lut Kavmi ve Sodom Şehri'nin Helakı" Alt Minyatür "Hz.Sahvan ve Anka Kuşu" 88
Resim 19: Üst Minyatür "İshak Peygamber Oğlu Ays" Alt Minyatür "Hz. Şuayb..... 93
Resim 20: "Hz. Yakup ve Hz. Yusuf'un Kavuşması ve On Bir Kardeşi..... 98

Resim 21: "Hz. Musa ve Hz. Harun, Firavun' un Huzurunda Asanın Ejderhaya Dönüşmesi Mucizesi" 105
Resim 22: Üst Minyatür "Hz. İlyas Ve Ateşten At" Alt Minyatür "Hz. 112
Resim 23: Üst Minyatür "Hz. Elyesa'ya İtaat Eden Halk" Alt Minyatür "Hz. Ezekiyal'ın Ölüleri Diriltmesi" 118
Resim 24: Üst Minyatür "Hz. Eşmovil (İsmail) ve Kutsal Tabut" Alt Minyatür "Hz. 123
Resim 25: Üst Minyatür "Hz. Yuhanna ve Buhtınnasır'ın Konuşması" Alt Minyatür "Hz. Zülkifil ve Melekler" 128
Resim 26: Üst Minyatür "Hz. Danyal ve Melek" Alt Minyatür Sadık ,Sıddık ve..... 134
Resim 27: Üst Sağ Minyatür "Hz. Yunus'un Balığın Karnından Çıkması" Üst Sol Minyatür "Kudüs'ün Yıkılmasına Üzülen Hz. Yeremya" Alt Minyatür Hz. Uzeyir'in Tekrar Diriltilmesinden Sonra Babil'i Seyretmesi" 140
Resim 28: Minyatür "Hz. İsa'nın Göğe Yükselmesi" 145
Resim 29: Üst Minyatür "Hz. Cercis'in Melekler Tarafından Gömülmesi" Alt Minyatür "Gözleri Kör Edilen Hz. Samson'un İsyankarların Mabetlerini Yıkması" 150
Resim 30: Minyatür "Ashab- Kehf" 156
Resim 31: Minyatür "Hz. Muhammed'in Miraca Yükselmesi" 160
Resim 32: Minyatür "Dört Halife" 168
Resim 33: Minyatür "İlk Altı İmam" 174
Resim 34: Minyatür "İlk Beş İmam" 180
Resim 35: Minyatür "Dört İmam" 186
Resim 36: Minyatür "Osman Gazi" 192
Resim 37: Minyatür "Orhan Gazi" 196
Resim 38: Minyatür " Sultan I. Murad" 199
Resim 39: Minyatür "Sultan I. Beyazıt" 203
Resim 40: Minyatür. "Sultan I. Mehmet" 207
Resim 41: Minyatür "Sultan II. Murat" 211
Resim 42: Minyatür. "Sultan II. Mehmet" 215
Resim 43: Minyatür "Sultan Konu "II. Beyazıt" 219
Resim 44: Minyatür "Sultan I. Selim" 223
Resim 45: Minyatür "Sultan I. Süleyman" 227

Resim 46: Minyatür "Sultan II. Selim"..... 231
Resim 47: Minyatür "Sultan III. Murad"..... 235
Resim 48: TİEM (TSMK Nüshasında Yanlışlıkla Yapıştırılan Sayfa) 283
Resim 49: "Yedi Kat Gökler, Burçlar ve Ayın Yirmi Sekiz Günlük Devri"..... 284
Resim 50: Minyatür "Kıble Yönü Yukarı Alınarak Çizilmiş Dünya Haritası"..... 285
Resim 51: "Hz. Âdem ve Havva ikiz çocukları ile birlikte"..... 286
Resim 52: Minyatür "Şit Peygamber Ve Oğlu"..... 287
Resim 53: Minyatür "Uc Dev" 288
Resim 54: Minyatür "Keyumers Ve Emrindekiler"..... 289
Resim 55: Minyatür "İdris Peygamber ve Azrail"..... 290
Resim 56: Minyatür "Nuh'un Tufanı"..... 293
Resim 57: Üst minyatür "Ab-I Hayat Irmağından Su Dolduran Hızır Peygamber" Alt Minyatür "İlk Siyaset Yapan El ve Ayak Kesen Hükümdar İskender"..... 295
Resim 58: Üst minyatür "Hüd Peygambere İnanmayan Putperest Kavminin Helak Oluşu" Alt minyatür "Salih Peygamber Allah'a İnanmayan Kavmini İkna Etmek İçin Bir Mucize Gösterir ve Kayadan Bir Deve Çıkartır"..... 298
Resim 59: Üst minyatür "Hz. İsmail'in Hz. İbrahim Tarafından Kurban Edilmesi Ve Cebrail'in Kurbanlık Koç Getirmesi" Alt minyatür "Hz. İbrahim'in Nemrut Tarafından Ateşe Atılması"..... 300
Resim 60: Üst Minyatür "Hz. Lut Kavmi Ve Sodom Şehri'nin Helakı" Alt Minyatür "Hz.Sahvan Ve Anka Kuşu"..... 303
Resim 61: Üst Minyatür "İshak Peygamber Oğlu Ays" Alt Minyatür "Hz. Şuayb Medyen Ve Eyke Halkının Helakı..... 305
Resim 62: Minyatür "Hz. Yakup Ve Hz. Yusuf'un Kavuşması ve On Bir Kardeşi İle Ona İnananların Bulunduğu Meclis"..... 308
Resim 63: Üst Minyatür "Eyyüb Peygamber Çektiği Çilelerden Sonra Allah Tarafından Ayağını Yere Vurması Ve Çıkacak Olan Su İle Bedenini Yıkamasını Emreder. Sağlığına Kavuşacak Olan Peygambere Cebrail Elindeki Çiçek İle Müjde Vermektedir" Alt Minyatür "Cebrail Hz. Musa' Ya Allah'ın Emirlerini Anlatmaktadır"..... 310
Resim 64: Minyatür "Hz. Musa ve Hz. Harun, Firavun' un Huzurunda Asanın Ejderhaya Dönüşmesi Mucizesi"..... 313

Resim 65: Üst Minyatür "Hz. İlyas ve Nurdan Yaratılmış At" Alt Minyatür "Hz. Yuşa'nın Cebbarlarla Savaşı"..... 314
Resim 66: Üst Minyatür "Hz. Elyesa'ya İtaat Eden Halk" Alt Minyatür "Hz. Ezekiyal'ın Ölüleri Diriltmesi"..... 316
Resim 67: Üst Minyatür "Hz. Eşmovil (İsmail) ve Kutsal Tabut" Alt Minyatür "Hz. Şaya'nın Babillileri Yenmesi"..... 318
Resim 68: TİEM Üst Minyatür "Hz. Yuhanna ve Buhtınnasır'ın Konuşması" Alt Minyatür "Hz. Zülkifil ve Melekler" CB Üst Minyatür "Hz. Yuhanna ve Buhtınnasır'ın Kendilerine İnanmayan Beni İsrail Ve Arapları Mağlup Ettikten Sonra Esirler İle Olan Yolculukları" Alt Minyatür "Zülkifil Ve Ona İnanlar"..... 320
Resim 69: Üst Minyatür "Davut Peygamber'in Melekler İle Konuşması" Alt Minyatür "Süleyman Peygamber, Ulemalar, İnsanlar, Hayvan ve Cinler İle Birlikte"..... 322
Resim 70: TİEM Üst Minyatür "Hz. Danyal ve Melek" Alt Minyatür "Sadık, Sıddık ve Şemun Peygamberlerin Bir Ölüyü Diriltmesi" CB Üst Minyatür " Danyal ve Babil Kralı Buhtınnasır" Alt Minyatür "Sadık, Sıddık Ve Şemun Peygamberlerin Bir Ölüyü Diriltmesi"..... 324
Resim 71: TİEM Üst Sağ Konu "Hz.Yunus'un Balığın Karnından Çıkması" Üst Sol Konu "Kudüs'ün Yıkılmasına Üzülen Hz. Yeremya" Alt Konu Hz. Uzeyir'in Tekrar Diriltilmesinden Sonra Babil'i Seyretmesi" CB Üst Minyatür "Hz. Yunus'un Balığın Karnından Çıkması" Orta Minyatür Hz. Uzeyir'in Tekrar Diriltilmesinden Sonra Babil'i Seyretmesi" Alt Minyatür "Kudüs'ün Yıkılmasına Üzülen Hz. Yeremya"..... 326
Resim 72: Minyatür "İskenderi-İ Zülkarneynin Yecüc ve Mecüc Kavmine Karşı Duvar Ördürmesi"..... 329
Resim 73: Minyatür "Hz. Zekeriya Filistin Valisi Heredosten Kaçarken Ağaca Sığınması ve Şeytanın Yerini Bildirmesi Sonucunda Öldürülmesi"..... 331
Resim 74: Minyatür "Hz. İsa'nın Göğe Yükselmesi"..... 333
Resim 75: Üst Minyatür "Hz. Cercis'in Melekler Tarafından Gömülmesi" Alt Minyatür "Gözleri Kör Edilen Hz. Samson'un İsyankarların Mabetlerini Yıkması" 334

Resim 76: TİEM Minyatür "Ashab- Kehf" CB Üst Minyatür "Ashab- Kehf Mağarada" Alt Minyatür "Ashabı Kehf'i Arayan İyi ve Kötü Hükümdar" 336
Resim 77: Minyatür "Hz. Muhammed'in Miraca Yükselmesi" 338
Resim 78: Minyatür "İlk Dört Halife" 340
Resim 79: Minyatür "İlk Beş İmam" 342
Resim 80: Minyatür "İlk Altı İmam" 343
Resim 81: Minyatür "Dört İmam" 345
Resim 82: Minyatür "Osman Gazi" 346
Resim 83: Minyatür"Orhan Gazi" 348
Resim 84: Minyatür "Sultan I. Murad" 349
Resim 85: Minyatür "Sultan I. Beyazıt" 351
Resim 86: Minyatür "Sultan I. Mehmet" 352
Resim 87: Minyatür "Sultan II. Murat" 354
Resim 88: "Sultan II. Mehmet" 355
Resim 89: Minyatür "Sultan II. Beyazıt" 357
Resim 90: Minyatür"Sultan I. Selim" 358
Resim 91: Minyatür "Sultan I. Süleyman" 360
Resim 92: Minyatür "Sultan II. Selim" 362
Resim 93: Minyatür "Sultan III. Murad" 363

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1: Zübdetü't-Tevârîh "Yedi Kat Gökler, Burçlar ve Ayın Yirmi Sekiz Günlük Devri" Sayfa Çizimi 32

Çizim 2: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, E, 5576, s.18 b. de Bulunan "Hz. Âdem ve Havva İkiz Çocukları ile Birlikte" Sayfa Çizimi 39

Çizim 3: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, E, 5380, S.19 a' da Bulunan "Dev Uc" Sayfa Çizimi 50

Çizim 4:TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S.19 b. "Hz. Şit' in Çocuklarına Peygamberliğin Babadan Oğula Geçtiğini Anlatması" Sayfa Çizimi 54

Çizim 5: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S.20 a "Yer Yüzündeki İlk Hükümdar Olan Keyumers" Sayfasının Çizimi 58

Çizim 6: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S.21 a "Dev Uc" Sayfasının Çizimi 62

Çizim 7: "İdris Peygamberin Terzilik Yapması Ve Melekler İle Sohbet Etmesi" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S.21 b Sayfasının Çizimi 66

Çizim 8: "Yer Yüzündeki İlk Hükümdar Olan Keyumers" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S.22 a. Sayfasının Çizimi 72

Çizim 9: "Nuh'un Tufanı" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S.23 Sayfa Çizimi 76

Çizim 10: Üst minyatür "Hz. İsmail'in Hz. İbrahim tarafından kurban edilmesi ve Cebrail'in kurbanlık koç getirmesi" Alt minyatür "Hz. İbrahim'in Nemrut tarafından ateşe atılması" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s.26 b 83

Çizim 11: Üst Minyatür "Hz. Lut Kavmi Ve Sodom Şehri'nin Helakı" Alt Minyatür "Hz. Sahvan ve Anka Kuşu" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S.27 a Sayfasının Çizimi 89

Çizim 12: Üst Minyatür "İshak Peygamber Oğlu Ays" Alt Minyatür "Hz. Şuayb Medyen ve Eyke Halkının Helakı" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S.29 A. Sayfasının Çizimi 94

Çizim 13: "Hz. Yakup Ve Hz. Yusuf'un Kavuşması ve On Bir Kardeşi 99

Çizim 14: "Hz. Musa ve Hz. Harun, Firavun' un Huzurunda Asanın Ejderhaya Dönüşmesi Mucizesi" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 32 Sayfasının Çizimi 106

Çizim 15: Üst Minyatür "Hz. İlyas ve Ateşten At" Alt Minyatür "Hz. Yuşa'nın Cebbarlarla Savaşı" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 34 a Sayfasının Çizimi 113
Çizim 16: Üst Minyatür "Hz. Elyesa'ya İtaat Eden Halk" Alt Minyatür "Hz. Ezekiyal'ın Ölüleri Diriltmesi" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 35 a Sayfasının Çizimi 119
Çizim 17: Üst Minyatür "Hz. Eşmovil (İsmail) ve Kutsal Tabut" Alt Minyatür "Hz. Şa'ya'nın Babillileri Yenmesi" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 36 a Sayfasının Çizimi 124
Çizim 18: Üst Minyatür "Hz. Yuhanna ve Buhtınnasır' ın Konuşması" Alt Minyatür "Hz. Zülkifil Ve Melekler" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 36 b Sayfasının Çizimi 129
Çizim 19: Üst Minyatür "Hz. Danyal ve Melek" alt minyatür "Sadık ,Sıddık ve 135
Çizim 20: Üst Sağ Minyatür "Hz. Yunus'un Balığın Karnından Çıkması" Üst Sol Minyatür "Kudüs'ün Yıkılmasına Üzülen Hz. Yeremya" Alt Minyatür Hz. Uzeyir'in Tekrar Diriltilmesinden Sonra Babil'i Seyretmesi" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 38 a Sayfasının Çizimi 141
Çizim 21: Minyatür "Hz. İsa'nın Göğe Yükselmesi" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 40 a Sayfasının Çizimi 146
Çizim 22: Üst Minyatür "Hz. Cercis'in Melekler Tarafından Gömülmesi" Alt Minyatür "Gözleri Kör Edilen Hz. Samson'un İsyankarların Mabetlerini Yıkması" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 41 b Sayfasının Çizimi 151
Çizim 23: Minyatür "Ashab- Kehf" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 43 Sayfasının Çizimi 157
Çizim 24: Minyatür "Hz. Muhammed'in Miraca Yükselmesi" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 46 a Sayfasının Çizimi 161
Çizim 25: Minyatür "Dört Halife" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 48 a Sayfasının Çizimi 169
Çizim 26: Minyatür "İlk Altı İmam" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 49 a 175
Çizim 27: Minyatür "İlk Beş İmam" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 50 a Sayfasının Çizimi 181
Çizim 28: Minyatür "Dört İmam" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 51 a 187

Çizim 29: Minyatür “Osman Gazi” TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 59 a..... 193
Çizim 30: Minyatür “Orhan Gazi” TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 59 b..... 197
Çizim 31: Minyatür “ Sultan I. Murad” TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 60 a 200
Çizim 32: Minyatür “Sultan I. Beyazıt” TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 60 b 204
Çizim 33: Minyatür. “Sultan I. Mehmet” TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 61 a..... 208
Çizim 34: Minyatür “Sultan II. Murat” TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 61 b..... 212
Çizim 35: Minyatür. ”Sultan II. Mehmet” TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 62 a ... 216
Çizim 36: Minyatür “Sultan Konu “II. Beyazıt” TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 62 b 220
Çizim 37: Minyatür “Sultan I. Selim” TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 63 a..... 224
Çizim 38: Minyatür “Sultan I. Süleyman” TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 63 b... 228
Çizim 39: Minyatür “Sultan II. Selim” TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 78 a 232
Çizim 40: Minyatür “Sultan III. Murad” TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 88 b 236

ÖZET

Başlık: TİEM 1973 Envanter Numaralı Zübdetü't-Tevârîh Adlı Yazma Eserin Minyatürlerinin İncelenmesi

Yazar: Melek AKYÜZLÜ

Danışman: Doç. Dr. Hülya DOĞRU

Kabul Tarihi: 24/01/2024 **Sayfa Sayısı:** xiii (ön kısım) + 381 (ana kısım)

Türk minyatür ve süsleme sanatının köklerinin Orta Asya'ya devletlerinin sanatına kadar uzandığı bilinmektedir. Uygur yazmalarında ilk örnekleri görülen minyatür ve süsleme unsurları sonraki Türk devletlerine öncülük etmiştir. Selçuklu minyatür sanatında gelişmeler göstererek Osmanlı döneminde XVI. yüzyılda da en güzel örneklerini vermiştir.

Tezin konusunu oluşturan XVI. yüzyıl yazma eserleri içinde bulunan TİEM 1973 numaralı Zübdetü't-Tevârîh adlı eser,1583 yılında dönemin önde gelen Şehnamecisi Seyyit Lokman Aşuri tarafından yazılıp III. Murat'a sunulmuştur. İki bölümden oluşan eserin birinci bölümünde kutsal kitaplarda geçen dini hikayeler ve bazı tarihi konular anlatılmıştır. İkinci bölümde ise Osman Bey'den III. Murat'ın saltanat tarihine kadar gelişen olaylar yer almaktadır.

Silsilename karakteri taşıyan eser Osmanlı döneminde Peygamberler tarihi ile ilgili minyatürlerin bulunduğu ilk örnektir.

İrlanda Chester Beatty, İstanbul TSMK ve TİEM kütüphanelerinde üç adet minyatürlü nüshası bulunan Zübdetü't-Tevârîh adlı eserler yazı bakımından aynıdır. Ancak tezhip ve minyatür tasarımları açısından bazı farklılıkları bulunmaktadır.

Bu çalışmada TİEM, 1973 numaralı eserin minyatürleri üslup, teknik ve dönemsel özelliklerinin sanatsal açıdan incelenmiş ve Chester Beatty Müzesi'nde bulunan nüshaların içerisindeki minyatürlerle karşılaştırılmıştır.

Çalışma altı bölüm olarak ele alınmıştır. İlk bölümünde erken dönem Osmanlı Türk minyatür sanatının tarihi gelişimi, önemli eserleri, üslupları ve sanatçıları hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Zübdetü't-Tevârîh Sanatçıları araştırılmış ve ulaşılan bilgiler doğrultusunda kimlikleri ve üslupları anlatılmıştır. Üçüncü bölümde eserler hakkında bilgi verilmiş ve katalog bölümü hazırlanmıştır. Dördüncü bölümde eser hakkında değerlendirme yapılmış ve tespit edilen bulgular hazırlanan tablolar ile gösterilmiştir. Beşinci bölümde eser içerisinde bulunan problemler tespit edilerek tablolarla gösterilmiş ve eserin CB nüshası ile mukayesesi yapılmıştır. Altıncı bölüm eserin sonuç kısmını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Minyatür, Zübdet-üt Tevarih, Tarih, Sanat, Sanat Tarihi

ABSTRACT

Title of Thesis: Examination of Miniatures of the Manuscript Named Zübdetü't-Tevârîh, TİEM 1973 Inventory Number

Author of Thesis: Melek AKYÜZLÜ

Supervisor: Assoc. Prof. Hülya DOĞRU

Accepted Date: 24/01/2024 **Number of Pages:** xiii (pre text) + 381 (main body)

It is known that the roots of Turkish processes and practices extend to the art of Central Asian states. The first examples and elements seen in Uyghur manuscripts provided guides to the later Turkish states. During the Ottoman period, which showed developments in Seljuk production art, in the 16th century. The best examples in the century.

The name of the subject of the thesis is XVI. The work named Zübdetü't-Tevârîh, which was completed in TİEM 1973 and is among the manuscripts of the 19th century, was written in 1583 by the leading Şehname writer of the period, Seyyit Lokman Aşuri, and was written by III. Murat was informed. In the first part of the work, which consists of two parts, religious stories and some historical issues in the holy books are explained. The second part is from Osman Bey III. Events dating back to Murat's reign are included.

The study, which bears the character of Silsilename, is the first example of models related to the history of the Prophets in the Ottoman Period.

The writings of the works called Zübdetü't-Tevârîh, of which there are three modeled copies in the libraries of Ireland Chester Beatty, Istanbul TSMK and TİEM, are different from each other. However, there are some differences between illumination and design designs.

The construction of this successful TİEM work, dated 1973, was examined in terms of style, technique and period documents, and compared with the contents of the copies in the Chester Beatty Museum.

The study is discussed in six chapters. In the first part, information is given about the historical development of early Ottoman Turkish art, its important works, styles and artists. In the second part, Zübdetü't-Tevârîh Artists were researched and the certificates and styles of the information obtained were explained. In the third part, information about his works is given and a catalog section is prepared. In the fourth chapter, an evaluation was made about the work and the findings were explained with summarized tables. In the fifth chapter, the problems found in the work were identified and shown in tables, and a comparison was made with the CB copy of the work. The sixth chapter consists of the conclusion of the work.

Keywords: Miniature, Zübdetü't-Tevârîh, Histoty, Art, History of Art

GİRİŞ

Çalışmanın Konusu

Kanuni Sultan Süleyman döneminin ünlü Şehnâmecisi Ârifi'nin yazdığı sonrasında şehnameci Eflâtun'un devam ettiği "Tomar-ı Hümayun, Mücmelüt tomar" adlı eserde, Kısa bir Dünya tarihi Kur-an 'da ve diğer kutsal kitaplarda geçen Peygamber hikayeleri, İlk dört halife, ilk imamlar ve mezhep imamları ile Kanuni dönemine kadar olan Osmanlı hanedanının önemli olayları anlatılır. Eser tamamlaması için II. Selim döneminde, şehnâmeci olan Seyyid Lokmân'a devredilmiştir Şehnâmeci Lokmân, esere II. Selim ve III. Murad'ın saltanatındaki olayları eklemiştir. Yazma eser Zübdetü't Tevârîh adıyla kitap haline çevirmiş ve minyatürlenmesini sağlayarak 1583'te III.Murad'a sunmuştur.
Dönemin önde gelen sanatçısı Nakkaş Osman ve ekibi tarafından süslenmesi ve minyatürleri yapılan eserin ikonografik içeriği ve padişah hikayelerinin bulunduğu minyatürlü alanların sanatsal açıdan incelenmesi yüksek lisans tez konusu olarak seçilmiştir. Minyatürlü alanlar özellikle üslup ve teknik açıdan dönemin minyatür sanatı hakkında bilgi vermektedir. Osmanlı dini konulu minyatürlerinin en erken örneklerinden olması ve on iki farklı nakkaşın çalışması esere ayrıca bir zenginlik katmıştır. Eser içerindeki çalışmalar farklı üsluplar ve teknikler tek tek analiz edilerek tez kapsamına alınmıştır.

Çalışmanın Önemi

Günümüzde geleneksel Türk sanatlarının değeri önceki yıllara göre daha iyi anlaşılmaya başlamıştır. Tarih içerisindeki sanatsal gelişimin belgesi niteliğinde olan yazma eserlerdeki tezhipli ve minyatürlü alanların incelenmesi kültürümüzü ve buna bağlı olarak gelişen sanatımızı daha iyi tanıyıp anlayabilmemize olanak sağlamaktadır. Bu birikimi bizden sonraki nesillere de aktarabilmek amacı ile elimizdeki eserlerin sanat unsurlarının detaylı bir biçimde incelenmesi ve literatüre eklenmesi önem arz etmektedir. İncelenen eser içerisinde bulundurduğu sanatsal unsurlar minyatürlü olan sayfalar ve tezhipleriyle dönemin sanat üslubunu yansıtması açısından değerlidir
Eser iki bölümden oluşmuştur. İlk bölümünde cennet cehennem gök ve dünya tasvirlerinden sonra Hz. Âdem ve Hz. Havva'dan başlayarak birçok peygamber hikayesi, Hz. Muhammed'in hayatı, İslam tarihinin ana noktaları ve Gazneli, Selçuklu, Timurlu

dönemleri ile ilgili olaylara yer verilir. İkinci bölümde ise Osman Gazi'den başlayarak III. Murat dönemine kadar olan padişahların olaylarına ve tasvirlerine yer verilmiştir.

Çalışmanın Amacı

İncelenen eser, XVI. yüzyıl klasik süsleme ve minyatür üslubuna örnektir. Eser içerisinde bulunan minyatürler teknik ve kompozisyon açısından dönemin sanat anlayışını yansıtmaktadırlar. Yapılan araştırma sonucunda eserin TİEM nüshasın da daha önce yapıldığı metin içeriği açısından ele alındığı, esere ait minyatürlü alanlarla ilgili bazı incelemeler yapıldığı anlaşılmıştır. Bu bilgiler ışığında eserin minyatürlü olan tüm sayfalarının detaylı analizinin yapılması ve sanatsal unsurların tek tek incelenmesi amaçlanmıştır. İnceleme sonucu eserin içerisinde kullanılan üslup, teknik ve kompozisyon hakkında detaylı bir araştırma yapılması gerektiği anlaşılmıştır. Bu bağlamda, TİEM 1973 numaralı yazma üzerinde analiz yapılırken, Chester Beatty Kütüphanesinde bulunan örneklerin minyatürleri ve süsleme unsurları ile de karşılaştırmalar ve değerlendirmeler yapılması ile bu iki nüshanın tez içerisinde bütünleştirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın Kapsamı

TİEM Kütüphanesinden alınan eser 1973 envanter numaralı olup 41,3 x 64,7 cm boyunda koyu yeşil renkte deri bir cilde sahiptir. Eserin, iç kitap sayfaları 64,5 x 41 cm boyutunda olup, 40 adet minyatürlü sayfası bulunmaktadır. Minyatürlü sayfalar ortalama olarak 56,5 x 32,5 cm ölçülerindedir. Yaklaşık 49 peygamber ile ilgili olayı anlatan 23 minyatür Osmanlı dini minyatürlerinin ilk örnekleri olması bakımından büyük önem taşımaktadır. Eser 99 sayfadan oluşmaktadır. Metnin her sayfası 37 satırlık nesih hattı ile yazılmıştır (Anafarta, 1969).

Zübdetü't-Tevarih yazmalarının ikincisi olan nüsha Dublin Chester Beatty Kütüphanesi'nde Kat No: 414'te kayıtlı bulunmaktadır. (DCBL, kat No:414) Diğer iki nüshaya göre daha küçük boyda olan bu kitap, 39,5 x25 cm ölçülerinde ve 254 sayfa olarak diğer nüshalardan daha fazla yaprak sayısına sahiptir.

Eserde 45 minyatür bulunmaktadır. Bu iki eser içerisindeki TİEM nüshasında bulunan minyatürlü 40 sayfa tez kapsamında incelenmiş ve Dublin nüshası minyatürleri ile karşılaştırılmıştır.

Çalışmanın Yöntemi

Araştırma sürecinde öncelikle eser hakkında bilgi almak için kitap, tez, makale ve ansiklopediler araştırılmış ve literatür taraması yapılmıştır. TİEM Kütüphanesi'nden eserin dijital görüntülerine ulaşılmış ve minyatürlü sayfalar incelenmiştir. Eser hakkında ulaşılan bilgiler doğrultusunda diğer nüshaya ulaşmak için Dublin müzesi ile mail yoluyla iletişim kurulmuş ve eserin Dublin nüshasının dijital görüntülerine ulaşılmıştır. Eserler hakkında ilk olarak yayınlanan en kapsamlı araştırma olan Prof. Dr. Günsel Renda'nın yayınlanmamış olan doktora tezine telif hakkı nedeniyle içindekiler bölümü ile V. bölüme Hacettepe Kütüphanesi'nden dijital olarak ulaşılmıştır. Eser ile ilgili olarak Günsel Renda'nın Sanat Tarihi Yıllığı dergisinin 6. sayısında bulunan (1977) makalesinden yararlanılmıştır.

Eser, çerisindeki minyatürlü olan sayfalar hakkında bilgi almak için Banu Mahir'in 2012 yılında yayınlanan Osmanlı Minyatür Sanatı adlı kitabının ilgili bölümüne bakılmış ve kitapta Zübdet-üt-Tevarih adlı kitabın sanatçılarının adının geçtiği iki belge olduğu öğrenilmiştir. Filiz Çağman'ın Osmanlı Uygarlığı isimli basılmış kitabın 2.cildinde bulunan (2023) "minyatür" adlı makalesinden edinilen bilgiye göre bu belgelerin ilki olan 1969 yılında basılan Hünername 1.cilt Minyatürleri ve Sanatçıları adlı kitaptaki adı geçen yedi sanatçının aslında Zübdetü't-Tevârîh eserinin sanatçılarının olduğu 1582 tarihli ilk belge olduğu anlaşılmıştır. Prof. Dr. Günsel Renda (1977) makalesinde bahsettiği 1583 tarihli ikinci belgede ise on üç sanatçının olduğu bildirilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda her iki belgede adı geçen sanatçılar hakkında araştırma yapılmış ve üslupları hakkında bilgi edinilmiştir.

Eser ile ilgili ulaşılan bilgilerin yeterliği ve teyidi açısından yayınlanan makale, tez veya kitaplardan yararlanılmıştır. Bu araştırma kapsamında kullanılan doküman analizi nitel araştırmanın veri toplama yöntemlerindendir.

Bu çalışmada XVI. yüzyıl süsleme ve kompozisyon özellikleri dikkate alınarak inceleme yapılmıştır. Bunun amacı dönemin sanat anlayışı ve sanat üslubunun anlaşılabilmesidir. Eser içerisinde bulunan sanatsal unsurlar, minyatürlü alanlar çalışmanın temel ölçütüdür. Minyatürlü alanların incelenmesi örneklem olarak seçilmiştir. Bu alanların analizi yapılmak üzere her bir sayfa eskize çizilmiştir. Bu bağlamda kullanılan teknik, üslup ve kompozisyonların detaylı bir şekilde incelenmesi hedeflenmiştir.

Anlatım Yöntemleri

Tezin konusu olan eserlerdeki minyatürlü sayfalar değerlendirilirken, öncelikli olarak minyatürlerin üsluplarına ve kullanılan teknik özelliklerine önem verilmiş olup minyatürde kompozisyonun nasıl şekillendiğine, kullanılan diğer objelerin ve unsurların kompozisyon içerindeki kapladığı alan özelliklerine dikkat edilmiştir. Sayfanın planı kullanılan renkler geometrik ve bitkisel bezemeler incelenmiş, elde edilen bilgiler eskiz çizimi ve fotoğraflarla desteklenmiştir. Hazırlanan tablo içerisinde detaylar belirtilmiş olup üsluplar hakkında bilgi verilmiştir.

Çizim Yöntemleri

Teze konu olan eserlerde bulunan minyatürlü sayfalar, bulunduğu Türk İslam Eserleri Müzesi'nden talep edilmesi sonucunda gönderilen minyatürlü sayfaların A3 boyutundaki renkli fotokopilerinin çıktıları alınarak üzerinden kurşun kalemle, eskiz kâğıdına çizimleri yapılmıştır.

Eserin orijinal sayfa boyutunun yaklaşık 64.cm civarı olması ve görüntülerinin dijital hallerinin tam net olmaması bazı alanlarda özellikle minik bezemelerin bulunduğu kısımlarda çizimi zorlaştırmıştır. Bu desenler bilgisayar ortamında büyütülerek incelenmiş ve aslına uygun olacak şekilde görülen kısımlar çizilmiştir.

Minyatürler öncelikle ana hatlarıyla çizilmiştir. Figürler, doğa manzaraları, bitkiler, mekanlar objeler detaylı olarak çizilmiştir. Tekrar eden desen ve motiflerden örnek olacak kadar rapor alan tespit edilerek çizilmiştir. Bazı alanların net olarak görülmemesinden dolayı desenin görüntüsü büyütülerek incelenmiş ve görüldüğü kadar tamamlanmaya çalışılmıştır.

1. BÖLÜM: OSMANLI MİNYATÜR SANATINDA ERKEN DÖNEM

1.1. III. Murat Dönemindeki Sanat Hayatına Genel Bakış

Osmanlı Hanedanı, Oğuz Han soyuna dayanan ve kendilerine beylik kurabilme yetkisi verilmiş olan Kayı Boyuna dayanmaktadır (Emecen, 2007, s. 487). Selçuklularla Orta Asya'dan İran'a sonrasında Anadolu' ya gelen Oğuzlar Süleyman Şah oğlu Ertuğrul Gazi yönetiminde, Söğüt' e yerleşmişlerdir. Ertuğrul Gazi'nin Söğüt doğumlu olan, küçük oğlu Osman Bey babasının yerine geçerek 1299' da Osmanlı Devleti'ni kurmuştur. İlk olarak Bursa'yı sonrasında Edirne'yi kendilerine merkez yapmışlardır (Aslanapa, 2016, s. 218). Hızlı bir şekilde sınırları genişleyen Osmanlılar, pek çok imparatorluğa ait kültürel mirasın sahibi olmuşlardır. Anadolu Selçukluları, Mısır ve Suriye Memlükler'i, Bizans, Balkanlar, Akdeniz'deki Hristiyan devletler Ön Asya' da ki Atabekler, Timurlar bu devletlerden bazılardır. Kendi geleneklerini koruyarak tarih boyunca kendilerine ait üslupları oluşturmuşlardır. Bu kültür çeşitliliğinin içerisinde milli kimliğin korunması devletin güçlü kültür politikaları, Nakkaşhane'lerin ve ileri gelen sanatçıların otoritesi sayesinde sağlanmıştır (Birol, 2014, s. 42).

Osmanlı minyatürlerinden günümüze kadar ulaşan ilk örnekler XV. yy. sonlarında merkezin Bursa' dan Edirne' ye taşınmasından sonrasına aittir. Bu döneme ait Nakkaşhane çalışmalarının olduğu Ehl-i Hiref maaş defterlerindeki kayıtlardan anlaşılmıştır. Erken dönem Osmanlı minyatürlerine bakıldığında Selçuklu resim üslubunun devam ettiği görülür. Aynı zamanda çağdaşı olan Timurlu ve Türkmen üslubundan da etkilenmiştir (Banu, 2012, s. 39).

Osmanlı dönemine ait minyatürlü en erken tarihli eser, Şair Ahmedi' tarafından XV. yy. başında tamamlanmış ve çok sayıda kopyası bulunan İskendername'dir. Bu yazmalardan üç tanesi Osmanlı için hazırlanmış diğer nüshalar Safevi, Akkoyunlu ve Memlük beyleri için hazırlanmıştır. (Bağcı, 1989, s. 1).

Eser Makedonyalı Büyük İskender'in İslam kültüründe kabullenilmiş hayat hikayesini ve bu hikâyeye göre yorumlanmış, coğrafya, tarih ve gök bilimi gibi konuları içermektedir (Bağcı, Çağman, Renda, & Tanındı, 2006, s. 22).

Eserin en erken tarihli olan nüshası 1390'da tamamlanmıştır. Amasya'da 1416 yılında kopyalanmış minyatürlü nüshası gönümüze kadar ulaşmıştır. Üç minyatürü özgün olan eserde diğer minyatürler İlhanlı ve Selçuklu üslubunda yapılmış farklı eserlerden alınmış

ve boş bırakılan alanlara yapıştırılmıştır. Diğer iki nüshasının 1460-80 yılları arasında hazırlanıldığı düşünülmektedir. Bu nüshalardan Venedik Marciana Kütüphanesi'nde bulunan kopya altmış altı minyatürle en önemli eserlerden birisidir. Edirne Nakkaşhanesi'nde hazırlanan nüsha üslup bakımından Timurlu Herat okulu özelliklerini taşıyan Karakoyunlu Türkmenlerinin Şiraz üslubuna göre yapılmıştır. Ertuğrul Gazi'den Süleyman Çelebi' dönemine kadar hüküm sürmüş padişahların önemli olaylarını anlatan nüsha Osmanlıların ilk resimli belgesi sayılmaktadır. Aynı tarihlerde yapılan St. Petersburg Rusya Bilimler Akademisindeki nüshası üslup bakımından Venedik nüshası ile benzemesinden dolayı iki eserin de Edirne Nakkaşhanesi'nde hazırlandığı düşünülmektedir. Erken dönem önemli minyatürlü yazmalardan birisi de 1455-56 yıllarında Edirne Nakkaşhane 'sinde hazırlanmış olan ve Osmanlı kitap ressamlığına ait ilk örnekleri barındıran Dilsüzname adlı eserdir. Bedi-eddin Minuçihr El-Tebrizi El Taciri tarafından yazılan eserin minyatürlerinde Timurlu Şiraz etkisinin yanında, sert çizgilerle figürlerin biçimlendirilmesi, iri şekilde çizilmiş bitkisel motifler ve Türk kadın başlık örnekleri ile Osmanlı'ya ait üslup özelliklerinin de oluşmaya başladığı görülmektedir. (Banu, 2012, s. 42-44).

Resim 1: "Aristo'nun İskender'in huzurunda rüyasını tabir etmesi" İskender name, Topkapı Sarayı Ktp. Hazine Kitaplığı, 679, vr. 50'a (Bkz. s. 296)

Kaynak: "Ahmed-i İskendernamesi" Akdoğan, 2019, s. 1016.

On beşinci yüzyılda Osmanlı minyatür sanatında başlayan portrecilik geleneği yaklaşık olarak dört yüzyıl boyunca devam etmiştir. Dönemin padişahı olan Fatih Sultan Mehmet bu dönemde sarayına davet ettiği Avrupalı sanatçılara kendi portresini ve madalyonunu yaptırtırmıştır. Resim eğitimi alması için dönemin önde gelen nakkaşlarından Sinan Bey' i Venedik' e gönderdiği bilinmektedir. Sinan Bey ve öğrencisi olan Bursalı Siblizade Ahmet Efendi'ye ait olduğu düşünülen ilk minyatür portre örnekleri bu dönemde hazırlanmıştır (Konak, 2013, s. 427).

Fatih Sultan Mehmet'in batı sanatı olan ilgisi kadar doğu sanatına da ilgi duyduğu bilinmektedir. Akkoyunlu devleti ile yaptığı savaş sonrası Uzun Hasan'a ait kitap merkezi olan Şiraz ve İsfahan'da valilik görevinde bulunan Uğurlu Mehmet'in Osmanlı sarayına sığınması ve Fatih Sultan Mehmet'in kızıyla yaptığı evlilik sonrasına gelişen süreçte, Akkoyunlu devletinin önemli bilginleri ve sanatçıları İstanbul'a gelmiştir. Döneme ait eserlerden Şiraz'da resimlendiği düşünülen bir Hamse-i Nizami nüshası Fatih Sultan Mehmet'e ithaf edilmiştir (Tanındı, 1996, s. 13-14).

Fatih Sultan Mehmet'in oğlu olan II. Beyazıd Han döneminde XV. yy. Türkmen üslubunun yanı sıra batı sanatının etkileri de görülmektedir. Döneme ait eserlerden Kelile ve Dimne Şeyhi' ye ve Haifi' ye ait olan Hüsrev-u Şirin nüshaları, Emir Hüsrev-i Dihlevi Hamsesi (1498) nüshaları bu üsluplara örnektir. (Mahir, 2020, s. 121).

Bu dönemde kurulan Ehl-i Hiref teşkilatına doğudan gelen sanatçılarının etkisiyle çalışmalar hız kazanmış, resimli yazmalar yanında Şeyh Hamdullah'a ait Kuranı Kerimlerde tezhiple süslenmiştir (Banu, 2012, s. 49).

Aynı dönemin eserlerinden biri olan, Bursalı Şair Uzun Firdevsi' ye ait olan Süleyman Peygamberin olağan üstü hikâyelerinin anlatıldığı ve içerisinde ansiklopedik bilgilerinde bulunduğu Süleymanname'dir. Eserin döneme ait bir kopyası resimlenip II.Beyazıt Han' a sunulmuştur. Eserin baş tarafında karşılıklı sayfalarda Süleyman peygamber ve Belkıs minyatürleri bulunmaktadır. Minyatürlerin tasarım özellikleri bazı araştırmacılar tarafından XIV. ve XV. yy. Güney İspanya el yazmalarına benzetilirken bazıları Orta Asya tarzına benzetmemektedirler (Tanındı, 1996, s. 14-15).

Osmanlı Hanedanı'nın soy ağacının II. Beyazid döneminde, önce rulo halinde hazırlanıp daha sonrasında kitaba dönüştürüldüğü bilinmektedir. Hz. Âdem' den başlayıp bazı İslam sülalelerinin ve Osmanlı hanedanın soyunu II. Beyazıt dönemine kadar bağlayan Farsça bir silsilename, sonrasında Osmanlı hanedanın tarihinin resimli örnekleriyle yazılması

geleneğinin bu dönemlerde başladığını göstermektedir (Bağcı, Çağman, Renda, & Tanındı, 2006).

II. Beyazıt dönemindeki bazı olayları anlatan tarih ve konulu bir eser olan Şehname-i Melik-i Ümmi adlı eser Osmanlı döneminde oluşacak olan şehnamecilik kurumunun ilk örneği olarak kabul edilebilir. Melik-i Ümmi tarafından yazılmış olan eser, sonrasında İran'dan gelen ve Akkoyunlu sultanı için çalıştığı bilinen Derviş Muhammed bin Abdullah Nakkaş tarafından kopyalanıp kendi yetiştiği ortamın üslup özelliklerine göre minyatürleşmiştir (Banu, 2012, s. 50).

Yavuz Sultan döneminde Osmanlı minyatür sanatı özgün bir üsluba doğru yönelmiştir. İran ve Mısır'dan getirilen sanatçıların da ortak katkısıyla Herat Nakkaşhanesi ve Hüseyin Baykara dönemi üsluplarının etkisinin görüldüğü Osmanlı karakterli minyatürler yapılmıştır (Mahir, 2020, s. 121).

Bu dönemin önemli eserlerinden olan Feridüttin Attar'a ait 1515 tarihli Mantıku- Tayr adlı mesnevi, Osmanlı Nakkaşhanesinde hazırlanmıştır. Herat' ta Timur Nakkaşhanesi nde hazırlanan Hüseyin Baykara'nın şiirlerinin bulunduğu Divan-ı Hüseyni adlı eserin üslup özellikleriyle benzerlik göstermesi eserin Tebriz'in fethinden sonra İstanbul'a gönderilen sanatçılar tarafından yapıldığını göstermektedir. (Soyer, 2015, s. 14).

XII. yüzyıl haritacılık açısından önemli bir dönemdir. Kanuni Sultan Süleyman saltanatında Osmanlı Devleti üç kıtaya hükmetmiş ve toprakları en geniş sınırlara ulaşmıştır. Güçlü bir donanma bilgisine sahip olan Sultan Süleyman'ın ayrıca sağlam bir coğrafya bilgisine de sahip olduğu bilinmektedir. Dönemin ünlü denizcisi Piri Reis'e ait olan haritalar ve Kitab-ı Bahriyye adlı eser haritacılık bakımından dönemin önemli eserlerindendir (Bağcı, Çağman, Renda, & Tanındı, 2006, s. 70).

Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman dönemlerinin önde gelen sanatçısı olan Matrakçı Nasuh, matematik, hat sanatı ve matrak oyunu konusunda da usta olduğu kaynaklarda belirtilmiştir. Matrakçı Nasuh'un ilk eseri II. Beyazıt döneminde meydana gelen önemli olayları anlatan Tarih-i Sultan Bayezid'dir. İçerisinde Osmanlı donanmasına ait gemiler kale ve kent tasvirleri bulunur. (Mahir, 2020, s. 122)

Aynı zamanda tarih konulu eserler yazıp minyatürlediği bilinmektedir. Osmanlı minyatür sanatında topografik ressamlık adı verilen yeni bir üslubun yaratıcısıdır. İçerisinde figür bulunmayan doğa, kent, kale ve limanları kendine özgü bir biçimde birden fazla bakış açısına sahip görüntüleri yan yana koyarak minyatürler yapmıştır (Tahir, 2019, s. 746).

Önemli eserlerinden bir tanesi de Kanuni Sultan Süleyman'ın İran seferini konu alan Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn adlı eserdir. İçerisinde İstanbul dahil önemli şehirlerin kuşbakışı tasvirlerinin yer aldığı ve sefer sırasında geçtikleri yerlerin, mekanların hayvan ve bitki örtülerinin tasvirlerini bulundurur. Eserin üslup olarak sembolik bir çizimden ziyade tasvirlerin asıllarına uygun bir gerçeklikle çizilmiş olması dikkat çekici özelliklerindendir (Yurdaydın, 1992, s. 27-28).

Kanuni Sultan Süleyman döneminin yeniliklerinden biri de şehnamecilik türünde eserlerin yazılmaya başlanmasıdır. Kanuni tarafından görevlendirilen Şehnameci Arifi' nin beş cilt olarak tasarlanan ve minyatürlenen Şehname-i Ali Osman adlı eseri peygamberler tarihi, İslamiyet'in doğuşu eski Türk devletleri Selçuklu devleti Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna kadar bazı olayları içerir (Yazıcı, 1991, s. 372).

Eserin beşinci cildi ise Kanuni'nin saltanat döneminde gerçekleşen önemli olayları anlatır. Süleymanname adındaki eser Şirvanlı Ali Bin Emir Hattıyla yazılmıştır. İçerisinde çok sayıda minyatür barındıran eserin içerisinde Osmanlı döneminin önde gelen sanatçılarından Nakkaş Osman'ın da bulunduğu beş ayrı nakkaş tarafından minyatürlendiği belirlenmiştir. Önceki dönemlere göre daha büyük boyutlarda olan eser kurgu ve tasarım açısından yenilikler içermektedir. (Banu, 2012, s. 57)

Fatih Sultan Mehmet döneminde başlayan padişah portreciliği Kanuni döneminde de önemini korumuştur. Bu dönemde öne çıkan sanatçı Nakkaş Nigari adı ile bilinen Haydar Reis'tir. Kaynaklarda Nakkaşlığının yanında şair ve denizci olduğundan bahsedilmiştir. Nigari el yazması kitaplarda metne bağlı minyatürlerden ziyade tek sayfa halinde figür ya da figür gruplarını tasvir etmiştir. Bilinen ilk eserlerinden biri Barbaros Hayrettin Paşa'ya ait olan portre resmidir. Osmanlı resim sanatında XVI. Yüzyılda başlayarak XX. Yüzyıla kadar devam eden padişah portrelerini bir sıra halinde resmetme geleneğinin Nakkaş Nigari ile başladığı düşünülmektedir. Nigari' ye atfedilen Kanuni portresinde Sultan iki has oda ağasıyla bahçede dolaşmaktadır. Gündelik kıyafetleri ile yaşlı ve üzgün bir görünüme sahip olan Sultan eşini ve çocuklarını kaybetmiştir. Ama altın kılıcı hala yanındadır ve bu onun gücünü temsil etmektedir. Bu yönüyle Osmanlı minyatürlerinde hükümdarları sadece güçlü yönü ile gösteren tasvirlerden ayrılmaktadır. Resimlerinde koyu petrol yeşili zemin üzerine çalışan Nigari' nin resim tekniğinde batı resimlerinden uzak olmadığı anlaşılmaktadır. II. Selime olan yakınlığı bilinen Nigari' nin Selimi'in

şehzadeliği zamanında sarayda ok atarken ve bir eğlence ortamında elinde kadehle gösteren minyatürleri bulunmaktadır (Bağcı, Çağman, Renda, & Tanındı, 2006, s. 86-90). Saray Nakkaşhanesinde Kanuni döneminin nakkaşlarının çok ince, figür ve çizgilerle yaptıkları albüm resimleri el yazmalarından farklı bir üsluba sahip sanat eserleridir. Bu dönemin önemli sanatçılarından olan ve bazı kaynaklara göre Tebriz' den sürgünle Anadolu' ya geldiği söylenen Şah Kulu, beraberinde yeni bir tekniği ve üslubu da getirmiştir. Sonraki yüzyıllarda da devam eden saz yolu üslubu sadece fırça ve mürekkep kullanılarak bazen hafif boya dokunuşları ile yapılan resimlerdir. Bu resimler birbirine geçmiş kıvrak dönüşleri olan sivri uçlu yapraklar, hatayi grubu çiçekler, efsanevi hayvanlar, ejderhalar simurglar, chilinler, aslanlar, tavşanlar ve kanatlı peri resimlerinden oluşur (And, 2014, s. 68-69).

1.2.Klasik Osmanlı Minyatür Üslubu ve Zübdetü't-Tevârîh Sanatçıları

Osmanlı padişahlarının on ikincisi olan III. Murat 1546 yılında Manisa'da doğmuştur. Annesi Venedik asıllı Nurbanu Sultandır. Babası II. Selim'in vefatı ile 1574 de tahta geçmiştir. Özellikle dünya tarihi ve kendi dönemindeki hükümdarların yaptığı savaşları yakından takip ettiği ve bu konuda bilgi sahibi olmak istemesinden dolayı tercümeler yaptırdığı bilinmektedir. Alimlerle bir arada olmaktan çok hoşlandığı, bilime tarihe ve astronomiye değer verdiği ve döneminde rasathane kurulduğu kayıtlarda geçmektedir (Kütükoğlu, 2020, s. 172-75).

İlim kadar edebiyata ve sanata da büyük değer veren sultanın kendisi de dört divan sahibidir. Bu dönemde pek çok sanat adamı ve bilginlerin yetiştiği bilinmektedir. Sultanın emri ile pek çok yeni eser hazırlatılmış ve bazı eski eserler tekrardan yazılıp minyatürler eklettirilmiştir. (Anafarta, 1969, s. 16)

Sanatla ve sanatçılarla yakından alakadar olan III. Murat'ın hattat olduğu ve kendi mahlası olan Muradi mahlasıyla şiirler yazdığı bilinmektedir. Bu dönemde en çok Osmanlı ordularının zaferleri, dönemin sosyal olayları anlatan minyatürler, Sultan'ın av konusundaki hünerleri, elçi kabulleri ve dönemin önemli olaylarını konu alan "Şehname" ve "Hünername" türündeki eserler önde gelmektedir. Dönemin ünlü tarihçileri tarafından yazılan ve Nakkaşhanede minyatürlenen eserler önemli savaşları konu almaktadır (Çağman & Tanındı, 1979, s. 59).

En verimli dönemini II. Selim ve III. Murat döneminde yaşayan Türk minyatür sanatı klasik üslubuna ulaşmıştır.

XVI. Yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı minyatür sanatına üslup ve konu açısından bakıldığında yakın doğu Müslüman sanatından çok farklıdır. Geçmiş yüzyıllarda Türkmen, Celayir'i Akkoyun'lu ve Safevi minyatürlerinde görülen süslemeci bezeme anlayışı Osmanlı minyatür sanatında bulunmamaktadır. Yakın doğuda görülen aşırı süslemeci mekân çizimleri, zarif ve ince uzun figür tiplemeleri Osmanlı minyatür üslubundan farklıdır. Osmanlı minyatür sanatında doğaya gerçekçi bir yaklaşım vardır. Anlatılan olaylar harita gibi gerçek bir mekâna yerleştirilip yazı ile anlatılmayan detayları minyatür ile tamamlamışlardır. Gölgelendirme yapılmadan, fakat renklerle yapılan tonlamalarla sade bir yaklaşımla ilk bakışta konunun kavranmasını sağlamaktadırlar. Sayfa düzeni genellikle esler, paralel ve diyagonel çizgilerden oluşmaktadır. Minyatürde desen etrafına çizdikleri kontür çizgisi sınırları netleştirmektedir (Tanındı, 1996, s. 32)

1.2.1. Seyyit Lokman Aşuri

Doğu toplumlarında ilk örnek sayılabilecek olan Firdevsi' nin şehnamesi sonraki dönemlerde şehnamecilik geleneğinin oluşmasını sağlamıştır.

Osmanlı Klasik minyatür üslubunun oluştuğu VII. yüzyılda saray şehnameciliği de büyük önem taşımaktadır. Sözlük anlamı "Sultanın sözünü yazan kimse olarak bilinen şehnamecilik kurumu Kanuni Sultan Süleyman döneminde 1550 yılında kurulmuştur. Saray hizmetinde devamlı ve maaşlı olarak çalışan şehnamecilerin görevi, o dönemin veya Osmanlı tarihinin önemli olaylarını edebi bir dille yazmaktır (Woodhead, 2010, s. 456).

III. Murat döneminin meşhur Şehnamecisi olan Seyit Lokman Aşuri'nin doğum yeri ve tarihi ile ilgili kesin bilgi bulunmamaktadır. Yaptığı görevler ve eserlerinde bulunan künyesinde kendisini Seyyid Lokman b. Seyyid Hüseyin el-Aşuri el- Urmevi olarak kaydetmiştir. Bundan yola çıkarak Azerbaycan'ın Urmevi kasabasından olduğu anlaşılmaktadır (Kütükoğlu, 2003, s. 208).

II. Selim döneminde saray şehnameciliği görevine getirilen Seyyit Lokman dönemin Sernakkaşı olan Nakkaş Osman ve ekibi ile önemli elyazmalarının yazılıp süslenmesine büyük yarar sağlamıştır. Sultan'ın isteklerini yerine getirebilmek için birlikte

koordinasyon içerisin de oldukça sistemli ve titiz bir atölye ortamında nasıl teşkilatlandıkları ortaya çıkan eserlerden anlaşılmaktadır. (Renda & İnalcık, 2004, s. 901) Farsça manzum ve Türkçe mensur eserler hazırlayan Lokman Aşuri' nin Şehname ve vakayiname türünde eserleri bulunmaktadır. Lokman Aşuri' nin yazdığı eserlerden biri olan ve tezin de konusu olan Zübdet-üt Tevarih adlı eseri kendinden önceki Şehnamecilerden devri alarak tamamladığı bilinmektedir (Kütükoğlu, 2003, s. 209).

Eser ve sanatçıları hakkında bilgi veren belgeler devlet arşivlerinde bulunmuştur. Eser masrafları ve çalışan sanatçıların kimlikleri hakkında bilgi veren 1982 tarihli ilk belge içerisinde yedi nakkaşın adı geçmektedir (Bağcı, Çağman, Renda, & Tanındı, 2006, s. 133) Öncesinde belgenin Hünername I cilt minyatürlerini yapan sanatçılarının kayıtlarının bulunduğu belge olduğu düşünülse de sonrasında bu belgenin Tomar-ı Hümayun yani Zübdetü't-Tevârîh sanatçılarının kayıtlarının olduğu ilk belge olduğu anlaşılmıştır (Banu, 2012, s. 61).

Eserin tamamlanmasından sonra oluşturulan ikinci belge lokman Aşuri en başta olmak üzere esere katkısı olan sanatçıların ve masrafların kaydedildiği (Kepeci Tasnifi Ruus Defteri 242 13 Şevval 1583 tarihli belgedir. Eserde çalışan sanatçıların aldıkları ücret ve rütbelerinin kaydedildiği belgede, on üç nakkaş, altı hattat, dört cilt ustası ve yedi yardımcı sanatçının çalıştığı belirlenmiştir (Renda, 1977, s. 66).

Belgeye göre Lokman Aşuri' ye yardım eden hattatların isimleri emin Yakub Emir, Muhyi Bin Karaca, Mehmed, Ümmet (Emin?) bin Tatar,Nasuh Ahmet,Rıdvan Abdullah olarak belirlenmiştir. En yüksek ücreti alan kişi 10.000 akçe ile Seyyit Lokman'dır. Diğer katiplere 3000 akçe verilmiştir (Aksoy, 1996, s. 19).

Belgede adı geçen on üç nakkaşın farklı görevleri olduğu ve bir ekip çalışması sonucu ortaya çıkan eserin tezhip cilt ve minyatürlerinde çalıştıkları anlaşılmıştır. Sayfaların incelenmesi sonucunda minyatür alanında dört ya da beş ustanın üslubu fark edilmektedir (Renda, 1977, s. 66).

Hassa-i Nakkaşan bölüğünde Nakkaş Osman ve Nakkaş Lütfi Abdullah yönetiminde çalışan sanatçıların isimleri Ali Hüseyin, Mehmed bin Abdullah, Mehmed bin Salih, Ahmet Ali, Osman, Pir Mehmed, Üstad Musa, Üstad Şah, Mehmed Molla Kasım, Nakkaş Nasuh'un olduğu tespit edilmiştir (Aksoy, 1996, s. 19).

Adı geçen sanatçılardan Molla Kasım'ın tezhipçi, Üstad Hüseyin'in Altın varak ustası, Üstad Musa'nın cetvelkeş olduğu bilinmektedir. Bu belge içerisinde adı geçen diğer sanatçılarda, minyatürcüleri, ustaları ve tezhipçileri içermektedir (Renda, 1971, s. 183). Minyatür alanında çalıştıkları düşünülen ve başka eserlerdeki minyatürlerinden yola çıkarak üslup analizi yapılan sanatçıların isimlerinden ulaştıklarımız yedi sanatçı bulunmaktadır.

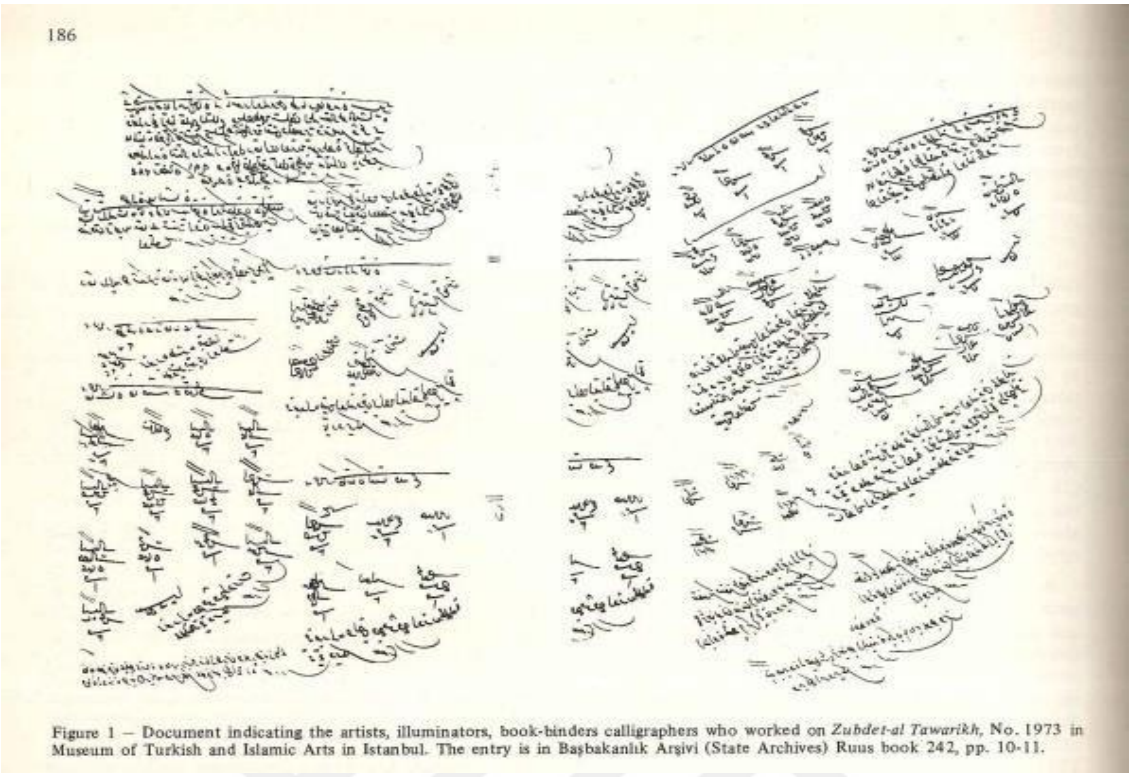

Figure 1 — Document indicating the artists, illuminators, book-binders calligraphers who worked on *Zubdet-al Tawarikh*, No. 1973 in Museum of Turkish and Islamic Arts in Istanbul. The entry is in Başbakanlık Arşivi (State Archives) Ruus book 242, pp. 10-11.

Resim 2: TİEM Nüshasında Çalışan Sanatçıların İsimlerinin Yazılı Olduğu Belge

Kaynak: New Lıght On The Painters Of The(Zubder Al-Tewarıkh)In The Museum Of Turkish And Islamıc Arts In Istanbul s.185

13 Şevval 991/ Ekim 1583 tarihli bu belge Ramazan'ın 28/Eylül 1583 'te padişahın verdiği buyruğu belirtir (Renda, 1971, s. 185).

1.2.2. Nakkaş Osman

Bu dönemde Osmanlı minyatürü kalıpçı minyatür anlayışından sıyrılmış gerçekçi ve yalın bir üsluba ulaşmıştır. Bu üslubun oluşmasını sağlayan dönemin önde gelen sanatçısı Nakkaş Osman'dır. Adına ilk defa 1550 tarihli Ehli Hiref kayıtlarında rastlanan sanatçının saray nakkaşlarına Kanuni Sultan Süleyman'ın son dönemlerinde katıldığı tespit edilmiştir. Minyatürlediği eserlerde metinlerin başında ya da sonunda adının yazılı olması üslup özelliklerinin anlaşılmasına yardımcı olmuştur. Tarih konulu eserlerin minyatürlerinde özellikle kendine özgü üslubu dikkat çeken sanatçı, fazla figürlü minyatürlerde figürlerin yüzlerine kattığı ifadeyi yumuşak fırça darbeleri ile ustalıkla işlemiştir. Minyatürlerinde ayrıntıya fazla girmeyen sanatçı kurguladığı tasarımları yalın ve kendine özgü bir üsluptadır. Osman Bey'den başlayarak kendi dönemine kadar olan

padişahların portrelerini yapan sanatçı, sıra halinde padişah portresi yapma geleneğinin öncüsü olmuştur (Banu, 2012, s. 178).

Sanatçının üslup özelliğinin en çok görüldüğü figürlerde, büyük bir özenle hazırladığı anlaşılan özelikle sultan ve vezirlerin portrelerini çalışırken kişisel özellikleri yansıtmaya çalıştığı minyatürlerdir. Figürler genellikle yuvarlak yüzlü, gözbebekleri yana kaymış, yüz hatları ve gözler açık renklerle ifade edilmiştir. Zemin pastel tonlarda giysiler ise oldukça canlı renklerle boyanmıştır. Zemin tepelerle bölünmüş ufuk hattı ise yukarıdan tutulmuştur. Farklı bakış açılarından oluşturduğu tasarımlarda kompozisyonlarda değişiklikler bulunmaktadır. Bazen sükûnet ile ilerleyen ordular bulunurken bazen kıyasıya savaşan ordulara yer vermiştir. Olayların yaşandığı alanların topografik yapısını göstermeye çalışması dikkat çekmektedir. Olayları aktarırken çadırlarda, sayebanlardaki kumaş desenlerinde ve halı gibi alanlarda dönemin süsleme üslubuna göre ve motifleri ve desenleri incelikle işlediği görülmektedir (Parladır, 2008, s. 72) .

II, Selim ve III. Murat dönemindeki önemli yazma eserlerin minyatürlerinin hemen hemen hepsinde çalıştığı düşünülen sanatçının ilk çalışmaları 1560- 65 yıllarına ait Tercüme-i Şehname minyatürleridir. Adının geçtiği ilk eser Süleymanname adlı eser, kendi üslubunun belirdiği ilk eser ise Nüzhet El ekber del sefer-i Zivetgardır (Eren, 2002, s. 105).

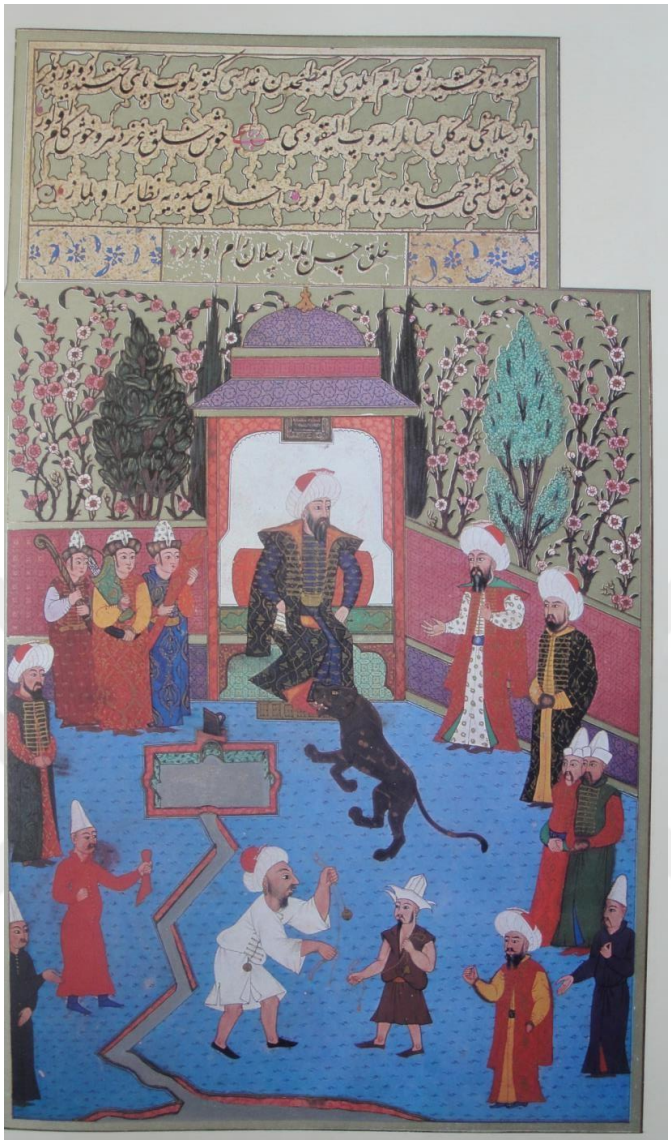
Eser içerisindeki minyatürlerde Sivetgar kalesinin ayrıntılı bir şekilde gösterildiği Sokullu Mehmet Paşa, Kanuni Sultan Süleyman, Feridun Bey ve II. Selim gibi önde gelen kişilerin yanında ve yaşanan olayların içerisinde olup ve gözlemlediklerini çizen bir nakkaş tarafından yapıldığı izlenimi vermektedir. Özellikle nakkaş Osman'ın üslubunun dikkat çektiği Kanunu Sultan Süleyman'ın Erdel Elçisini kabul sahnesi ve İran elçisi Şah Kulunu kabul eden II. Selim sahnesinde görülen Sultanların tahtlarında oturma şekilleri ve sultan portreleri sonraki yıllarda model olacak bir üslubun öncülüğünü oluşturmuştur (Parladır, 2008, s. 81).

Nakkaş Osman'a ait minyatürlerinin bulunduğu bir diğer eser ise dönemin tarih yazarı Şehnameci Seyyit Lokman Aşuri 'ye ait olan Kanuni Sultan Süleyman'ın padişahlığının son dönemlerinde gerçekleşen bazı olayların anlatıldığı Zafername adlı eserdir. (Çelikbağ, 2018, s. 463)

Sultan II. Selim Han'ın cülusu töreninden ölümüne kadar geçen olayların anlatıldığı Lokman Aşuri tarafından yazılan ve Nakkaş Osman'ında minyatürlerinin bulunduğu bir

diğer eser de Şehname-i Selim adlı yazmadır. Başka nakkaşlarında çalıştığı anlaşılan eser içerisinde özellikle figürlerin yüzlerindeki ifadeden, zemin rengi olarak kullanılan koyu pembe, mavi, eflatun tonları ve yeşilin tonlarından Nakkaş Osman'a ait olduğu düşünülen minyatürler tahmin edilmektedir. II. Selim'in Belgrat'ta tahta çıkışını canlandıran sahnede Nakkaş Osman'ın ince detaylı çalışılmış üslubunun yansıra kompozisyon içerisindeki oluşturduğu denge ile oldukça başarılı bir çalışmadır. (Çağman, 1973, s. 41119)

Dönemin en önemli eserlerinden biri de iki cilt olarak hazırlanmış olan Hünername adlı eserdir. İçerisindeki minyatürleriyle bugünün Türk ve Dünya Kütüphanelerinin baş yapıtlarından birisidir. Topkapı Sarayı Kütüphanesinde bulunan birinci cildi Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan Kanuni dönemine kadar olan olayları kapsar. Fethullah Bin Kâtip Derviş Eş Şirazi tarafından yazılmaya başlayan eser, Kanuni döneminin meşhur şehnamecisi Lokman Aşuri tarafından tamamlanmıştır. Nakkaş Osman ve dönemin önde gelen sanatçı ekibi tarafından süslenip minyatürlenmiştir. Nakkaş Osman'ın üslubunun anlaşıldığı minyatürlerde altınlar dikkatlice sürülmüş detaylara önem verilmiş ve incecikle çalışılmıştır. Dört Padişahın cülus törenin gösterildiği minyatürde diğerlerinden daha çok özen gösterilerek çalışıldığı görülmektedir. Hayvan figürlerindeki ustalık ve gerçeğe yakınlık Nakkaş Osman'ın üslubunun göstergesidir. (Anafarta, 1969, s. 4-6)

Resim 3: Hünername I. Cilt Bağdat'tan Getirilen Bir Aslanın Osman Gazi'nin: Ayağını Yalaması (Anafarta, 1969, S. 1).Nakkaş Osman' a Atfedilen Minyatür.

Kaynak: Hünername Minyatürleri ve Sanatçıları s.1

İkinci cildi de Lokman Aşuri tarafından yazılan eserin tamamında Kanuni Sultan Süleyman'a ayırmıştır. Sultan'ın adaleti, ahlakı, savaşları, şairliği, hastalığı ve ölümü gibi konular anlatılmıştır. Eser içerinde Lokman Aşuri'nin Nakkaş Osman'dan överek bahsetmesi minyatürlerinin Nakkaş Osman'ın gözetiminde yapıldığını göstermektedir. (Özaltın, 2022, s. 1099)

Nakkaş olarak adının yazıldığı ilk yazma Kıyafetül'İnsaniye Fi Şemaili'l-Osmaniye adlı eser Osman Gaziden başlayarak III. Murat' a kadar olan on iki padişahın kıyafetlerinin ve dış görünüşlerinin minyatürlerinin yapıldığı eserdir (Eren, 2002, s. 105).

Lokman Aşuri tarafından yazılan ve Nakkaş Osman tarafından hazırlanan minyatürlerle padişahların fiziksel ve karakteristik özelliklerinin ortak ve ayırt edici özellikleri vurgulanarak incelikle işlenmiştir (Özgenay, 2018, s. 211).

Eserin iki önemli nüshasından ilkinin III. Murat için, ikinci kopyasının ise Sadrazam Sokullu Mehmet Paşa için hazırlandığı düşünülmektedir. Nakkaş Osman'a ait figürlerde o dönemde Avrupa'nın kullandığı büst kalıbı kullanmamış, Timurlu üslubuna bağlı kalarak ellerinde mendil, kitap ya da çiçek tutan ve bir yastığa yaslanmış vaziyette bağdaş kurmuş şekilde oturan figürler çalışılmıştır. Bunun yanı sıra portrelerde kullanılan dörtte üç profil açısı ise Avrupa portre geleneği ile yakınlık göstermektedir. Sonraki dönemlerde de kalıp olarak kullanılan ve bir padişahlar albümü olan eser bu anlamda dönemin kitap sanatları açısından yeni bir türdür (Peçe, 2015, s. 24).

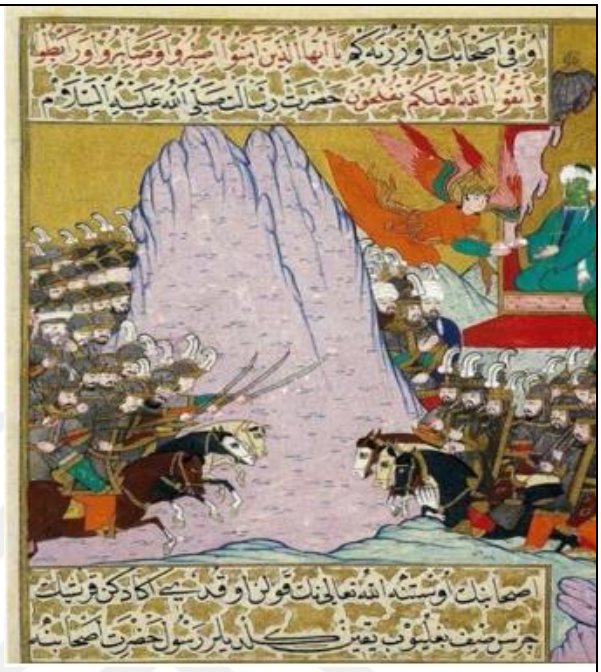
Nakkaş Osman'ın minyatürlerini en önemli eserlerden birisi de Surname-i Hümayun adlı yazmadır. III.Murat'ın oğlu Şehzade Mustafa'nın sünneti için hazırlattığı şenlik elli iki gün sürmüş ve sadece Osmanlı imparatorluğu değil başka ülkelerden gelen ustaların çalıştığı, türlü türlü gösterilerin yapıldığı oldukça ihtişamlı bir kutlama yapılmıştır. Bu olayları kayıt altına alan ve minyatürleri ile anlatan Nakkaş Osman'ın olayların gerçekleştiği yerleri bizzat kendisinin gözlemlediği düşünülmektedir (Ersoy, 2006, s. 132).

Sultanın Şehzadesi ile İbrahim Paşa Sarayına gelmesi ile başlayan şenlikler, din adamlarının duaları ile tüm İstanbul esnafının, sanatçılarının mimarlarının müzisyenlerinin, mesleklerini ve hünerlerini sergilemesi ile devam etmektedir. Farklı ülkelerden konukların bulunduğu şenlikler Nakkaş Osman ve ekibi tarafından tüm detayları ile ustalıkla nakşedilmiştir (Bağcı, Çağman, Renda, & Tanındı, 2006, s. 144).

1.2.3. Nakkaş Lütfi Abdullah

Nakkaş Osman ekibinden olan ve 1595 yılında Sernakkaş olduğu bilinen Nakkaş Lütfi 'nin III. Murat için hazırlanan Arapça yazılmış olan Acaib-ul Mahlukat adlı bir eserin minyatürlerini yaptığı bilinmektedir. Aynı döneme ait altı cilt olarak hazırlanmış fakat günümüze beş cildi ulaşan Erzurumlu Mustafa Darir'e ait Siyer-i Nebi yazmasının minyatürlerinin Nakkaş Lütfi ve ekibinin elinden çıktığı düşünülmektedir. Farklı üslupların görüldüğü eserde en başarılı çalışmaların Nakkaş Lütfiye ait olduğu sanılmaktadır. Minyatürler ve tezyini desenler içerisindeki benzerlik, kompozisyondaki

ve renklerdeki uyum dikkat çekmektedir. (Boydaş, 1984, s. 192-93) İçerisinde köşegen çizgilerin hâkim olduğu kompozisyon, hafif gölgeli yüzler, gölgeli kaşlar ve abartılmış yüz ifadeleri ile daha hareketli ve sert hatlar üslup özelliklerindendir (Renda, 1977, s. 67).

	
Hz. Ali'nin Ejder Öldürmesi (TSM)	Bedir savaşı sırasında Cebrail'in bir ayet getirmesi. (DCBL)

Resim 4: Siyer-i Nebi

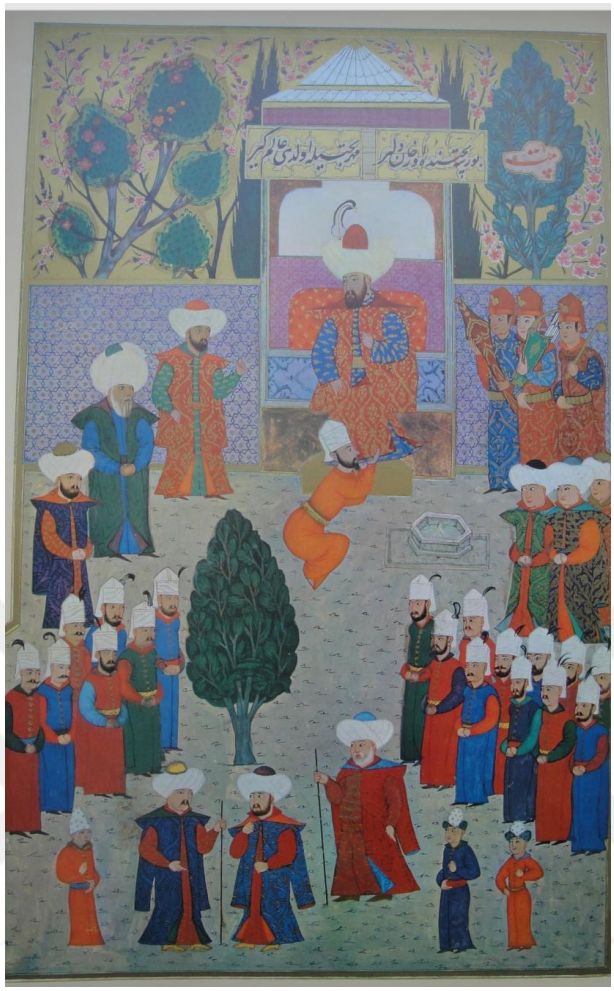
Kaynak: Osmanlı Resim Sanatı s. 164.

1.2.4. Veli Can

Kaynaklarda Tebrizli Velican olarak adı geçen sanatçının 1580'li yıllarda Osmanlı devletine gelen sanatçı Saray Nakkaşhanesinin maaşlı sanatçılarından biridir. Oldukça ince ve ustaca fırça kullandığı bilinen sanatçının özellikle saz yolu üslubunda çalışmaları bulunmaktadır. Kazvin Saraylarının ustalarından olan hocası Gürcü Siyavuş gibi genellikle tek figür ve portre çalışan sanatçının özellikle bu alanda oldukça mahir olduğu bilinmektedir. (Özcan, 2009, s. 388) Arşiv belgesinde adı geçen sanatçının Hünername adlı eserin I. cildinde bulunan minyatür ve tezhiplerinde Lokman Aşuri'nin ekibinde nakkaş olarak çalıştığı bilinmektedir (Anafarta, 1969, s. 12)

1.2.5. Ali Çelebi

Divanı Hümayun Ruus defteri kayıtlarına göre dönemin şehnamecisi Lokman Aşuri'nin yönetiminde çalışan sanatçılardan olan Ali Nakkaş 1579-90 yılları arasında hazırlanan eserler içerisinde kayınbiraderi olduğu Nakkaş Osman ile birlikte her türlü çalışma içerisinde bulunmuştur. (Bağcı, Çağman, Renda, & Tanındı, 2006, s. 118)Minyatürlerin işlenişinde elbiselerin süslenmesi, şekilleri ve renkleri, ağaçların formları, renkleri kalabalık figürlü minyatürlerde grupların yerleştirme tarzı, yüzlerin işlenişi birbirinin tekrarı olacak şekilde yapılmıştır (Anafarta, 1969, s. 11).

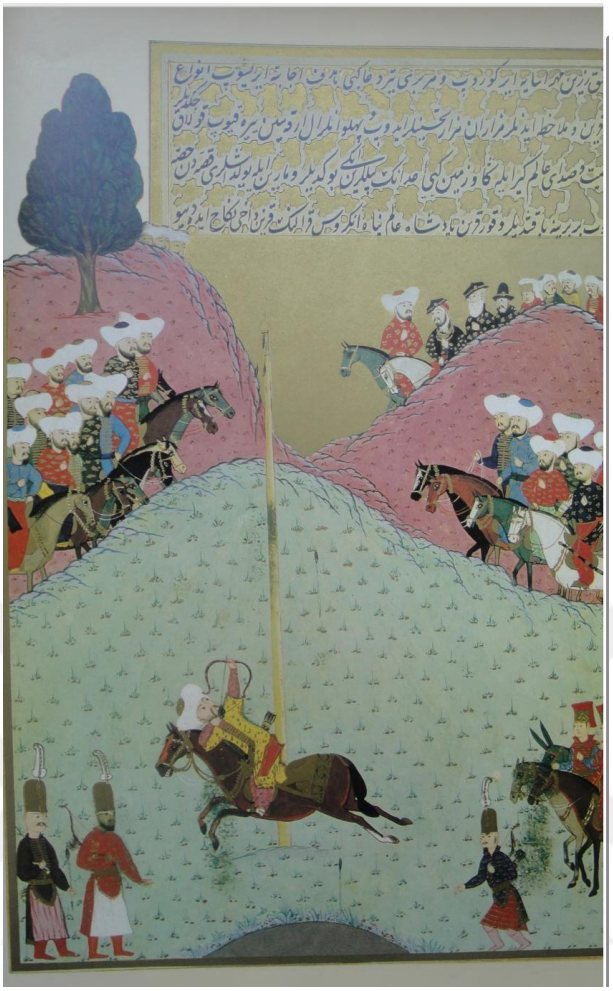

Resim 5: Hünername I. Cilt, Ali Çelebiye Atfedilen Minyatür Sultan Orhan'ın Cülusu

Kaynak: Hünername Minyatürleri ve Sanatçıları s.20

1.2.6. Mehmed Bey

Osmanlı klasik minyatür üslubuna göre yapılmış ve daha çok dikey yatay çizgilerin hâkim olduğu simetrik kompozisyon düzeni kullandığı gözlenen sanatçının özellikle figürlerin işlenişinde dolgun yüz, beyaz ten ve badem gözlü portreler yaptığı bu dönemde hazırlanan bazı eserlerdeki minyatürlerinden tahmin edilmektedir (Renda, 1977, s. 67). Hünername adlı eserin I. cildinde yer alan minyatürlerde üslup analizi yapılan sanatçının özellikle altın ve gümüş kullanmakta usta olduğu, yüz ve zemin işçiliğinde oldukça ince ve detaylı çalıştığı sakal ve saç taramalarında incelikle çalıştığı ve desen içerisinde tüm detaylara önem gösterdiği vurgulanmıştır (Anafarta, 1969, s. 17).

Resim 6: Hünername I. Cilt Kâfir Elçisinin Yanında, II. Murad In Bir Hedefe Üç Defa Ok Atması. Mehmet Bey'e Atfedilen Minyatür.

Kaynak: Hünername Minyatürleri ve sanatçıları s.27

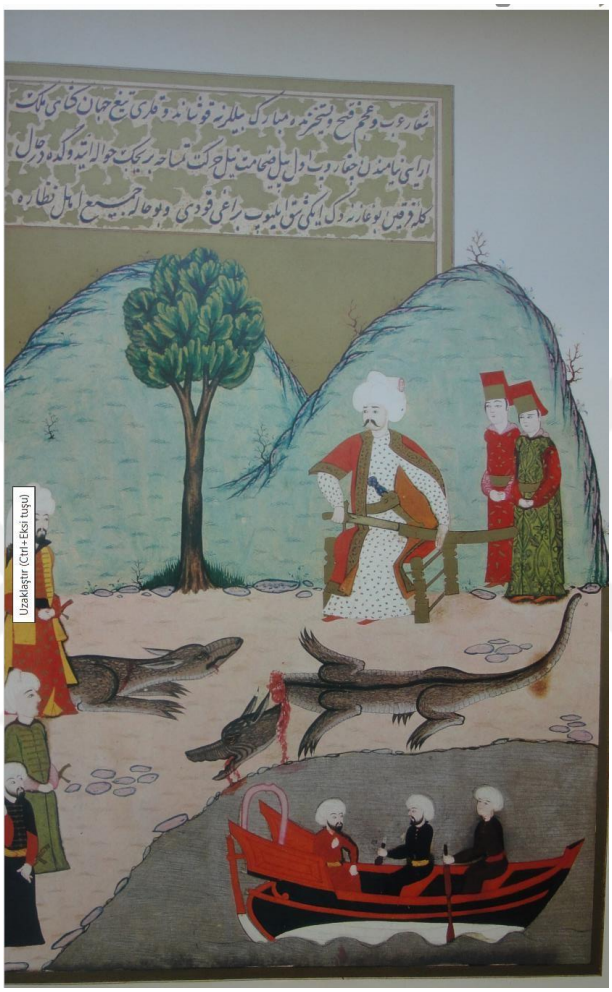
1.2.7. Molla Tiflisi

Hünername I. cilt minyatürlerinde üslup analizi yapılan sanatçının; figürler, binalar, doğa kompozisyonları, ağaçların renk ve biçim açısından birbirinin tekrarı olacak şekilde çalışıldığından bahsedilmiştir (Anafarta, 1969, s. 12).

1.2.8. Mehmed Bursavi

Hünername isimli eserin I. cildinin minyatürlerinde üslup analizi yapılan Mehmet Bursevi' nin oldukça mahir bir usta olduğu desenleri bütün detay ve incelikleri ile işlemiş portreleri ve özellikle saç sakal detaylarını büyük bir ustalıkla işlediği anlatılmıştır (Anafarta, 1969, s. 12) Günsel Renda ise yayınladığı makalesinde Mehmet Bursevi' nin

klasik minyatür üslubunun tüm özelliklerini yansıttığı fakat işçiliğinin biraz kabaca ve özensiz olduğu belirtmiştir. Bursavi' nin figürlerin yüz profillerinin uzun yüz hatları ile koyu çizgilerle yapılmış yüz hatları ve iri gözlü olarak değerlendirmiştir (Renda, 1977, s. 67).

Resim 7: Yavuz Sultan Selim'in Nil Nehrinde Timsah Öldürmesi. Mehmet Bursavi' ye Atfedilen Minyatür.

Kaynak: Hünername Minyatürleri ve sanatçıları s.43.

2. BÖLÜM: ZÜBDETÜ'T-TEVÂRÎH NÜSHALARI

Osmanlı minyatür sanatının en önemli örneklerini barındırması açısından oldukça değerli olan Zübdetü't-Tevârîh adlı eserin yazılması II. Selim döneminin Şehnamecisi Arifi ile başlayıp, Şehnameci Eflatun ile devam etmiştir. III. Murad döneminin Ünlü şehnamecisi Seyyid Lokman Aşuri 1577 yılında seleflerinden devraldığı eseri Padişahın cülusundan sonra boğdurularak öldürülen şehzadelerin defin olayı ile tamamlamıştır. (Kars, 2020, s. 979).

Lokman Aşuri'nin kendi beyanına göre Şehnamecilik görevini yaparken tamamlamak üzere devr aldığı eserin ilk hali olan Tomar-ı Hümayun 'un yazmayı tamamladıktan sonra incelemesi ve varsa hatalarının düzeltilmesi için III. Murad'ın şehzadeliğinden itibaren hocası olan meşhur tarihçi Hoca Sadettin Efendi' ye göndermiştir. Eseri beğendiğini söyleyen Hoca Sadettin Efendi bir nüshada kendisi için talep etmiştir. İncelenerek beğenilen bu eserin adı Lokman Aşuri tarafından Mücmelü't-Tûmâr koyulmuştur. Bu bilgiler eserin mukaddemesinde yer almaktadır. TSMK, A.3599 numara ile kayıtlı olan nüsha Katalogda verilen bilgilere göre 31,16x0,79 m genişliğinde bir tomardır. Eserin mukaddime sayfasında genel bir dünya tarihi ve dinler tarihini anlatmasından dolayı adının tarihlerin özü anlamına gelen Zübdetü't-Tevârîh olduğu yazılmıştır. Aharlı bir kâğıt kûfi yazılı ve serlevhasında tezhip olan bir çerçeve içerisine koyulmuştur. İlk bölümünde coğrafya, kozmografya, yaratılış, İlk peygamberden başlayarak diğer peygamberlerin hikayeleri, dört halife, on iki imam diğer halifeler dört mezhep imamı, Emevîler, Abbasiler, İslam devletlerinin diğer hükümdarları Cengiz, Timur ve Selçuklu sülaleri yer almaktadır. Bu bölümlerden sonra Osmanlı tarihi ve 12 padişahın hikayesi yer alır (Pazan, 2022, s. 34-45)

Seyyit Lokman o dönemde hazırlanan eserlerde görülen şairler ve tarihçilerin, padişahın şaşalı ve başarılı gösterilmesi, padişaha fazlaca övgüler sunma ve tüm bunların Allah'ın lütfu ile gerçekleştiğini vurgulayan dualar, hadisler ve ayetlerin de bulunduğu metinlerle anlatma yolunu seçmiştir. İslam dinindeki Peygamberlerin savaşlardaki davranışlarının ve hallerinin III. Murad ile benzetilmesi, sultanın gördüğü bir rüya ile sultan olacağının müjdelenmesi, gelecekte gerçekleştirilmesi planlanan seferlerin din odaklı oluşu ve padişahın İslam'ın Halifesi ve alemin padişahı olduğu fikri ile kafirleri yenmesinin dini bir görev olduğu konuları özellikle eserde ana temayı oluşturmaktadır. Padişahın soy ağacı ve kendisine verilen unvanların da anlatıldığı metin kısmında dönemin siyasi

olayları sonucu meydana gelen çıkar çatışmaları, sarayda söz sahibi olan kadınların yönetimde hak sahibi olma amaçları, devlet adamlarının makam yarışları neticesinde meydana gelen sık sık azletme veya tayin etme olaylarından bahsedilmiştir. Dış politikada özellikle 1578 Fas'ın Osmanlı devleti himayesine girmesi ve İran'la yapılan Ferhat Paşa anlaşması sonucu Osmanlı Devleti'nin doğuda bulunan sınırlarının en geniş hale gelmesi anlatılmıştır. (Kars, 2020, s. 980-81).

Araştırmalar sonucunda sadece isim olarak aynı fakat yazar ve içerikleri farklı olan başka Zübdetü't-Tevarih'leri de bulunduğu tespit edilmiştir. Lokman Aşuri'nin tamamladığı ve yazılmakta olan tezin konusu olan eserin bilinen altı nüshası vardır. Bu nüshaların ana nüshası Topkapı sarayındaki tomar şeklinde olan nüshadır. Buna bağlı olarak üç minyatürlü nüsha ve sadece Osmanlı tarihi bölümünün ele alındığı iki nüsha daha bulunmaktadır. İçerisinde sadece yazı olan Londra ve Yapı Kredi nüshalarında kozmografya, coğrafya, peygamberler tarihi gibi bölümler özet şeklindedir. Eserlerin ismi mukaddime sayfasına Tomarın Özeti "Mücmelü't-Tûmâr'" şeklinde ifade edilmiştir. Özet olan iki nüshadan Londra Birleşik Krallık Milli Kütüphanesinde Or.1135 umarda kayıtlı olan nüsha Yapı Kredi nüshasının ilk halidir. Kütüphane kayıtlarına göre kâğıt boyu 190,5x127' mm dir. Hoca Sadettin Efendi' ye sunulan son hali ise Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, 294 numara ile kayıtlıdır. Kâğıt boyu 234.x139. cm.' dir. Ortasında şemseli ve zencerekli bir desen bulunan koyu kahverengi bir cilt içerisindedir (Pazan, 2022, s. 34-63).

Tarih bilgisi ve kitap sanatları açısından oldukça değerli sayılan eserin minyatürlü olan üç nüshası bulunduğu dönemin kitap sanatları açısından incelendiğinde boyutlarının büyüklüğü dikkat çekmektedir. Bu dönemdeki yazmalarda özellikle sultanlar için hazırlanan eserler büyük boyutlarda tasarlanmıştır. (Aksoy, 1996, s. 18)

2.1. TSMK (Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi) 1321 No'lu Zübdetü't-Tevârîh Nüshası.

Minyatürlü olan üç nüshadan Topkapı Sarayı Hazire Kitaplığında bulunan 1321 numaralı nüshasının, cilt kapağı ve süslemeleri XIX. yüzyıldan sonra yapılmıştır. Boyut olarak 40, 8 X 62, 23 cm civarında olan eser büyük boyutta yapılan eserlere örnektir. Eser içerisindeki metin 116 yaprak nesih yazı ile 37 satır olacak şekilde yazılmıştır. Eserde tam sayfayı kaplayan 40 adet minyatür bulunmaktadır (Renda, 1973, s. 443).

Eser üslup açısından Hünername içerindeki bazı minyatürler ile benzerlik göstermektedir. Hünername' de birlikte çalıştıkları bilinen Nakkaş Osman ve bazı belgelerde kayın biraderi olduğu geçen Nakkaş Ali'nin üslupları ile benzerlik gösteren minyatürler bulunmaktadır. Aynı sanatçıların Zübdet-üt Tevarih'in TİEM Nüshasında da çalıştıkları bilinmektedir. Dönemin sadrazamı olan Siyavuş Paşa için kopyalanan nüshada eser içerinde 1'b ve 2' a sayfalarında altınla boyanmış süslemelerin bulunduğu sayfa üzerinde iki adet madalyon bulunmaktadır. 1'b de bulunan madalyon üzerinde eserin tarihi ve içeriği hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Siyavuş Paşa çeşitli sebeplerle sadrazamlıktan azledilmiş sonrasında tekrar geri getirilmiştir. Eserin bitiş tarihi olan 1586 Paşanın ikinci defa sadrazamlığa getirildiği tarihtir (Renda, 1973, s. 446).

2.2. İrlanda Chester Beatty 414 No'lu Zübdetü't-Tevârîh Nüshası

Eserin İrlanda Chester Beatty Kitaplığındaki 414 no'lu nüshası diğer kopyalara göre daha küçük boyutlarda hazırlanmıştır. 39, 5 x 25 cm civarındaki eserin sayfa sayısı diğerlerinden daha fazladır. Kızıl kahve rengi olan cildinin üzerinde altınla boyanmış bitkisel motifler bulunmaktadır. İkinci ve üçüncü sayfalarının sonradan eklenmiş olduğu görülen eserde 2' b sayfasında eserin konusu nakkaşı ve yazarı hakkında bilgi verilmiştir. Bu bilgilere göre eser Sultan Süleyman'ın Darüsaade Ağası Mehmed Ağa için hazırlandığı ve eserin minyatürlerin Sun-i adında tanınmış bir nakkaş tarafından yapıldığı söylenmektedir. Sayfaların sonradan eklenmesi ve bahsi edilen nakkaşın adının başka kaynaklarda geçmemesi bilgilerin doğru olup olmadığı konusunda şüphe uyandırmaktadır. Eserin 4b ve 5'a sayfaları eserin tanıtıldığı sayfalardır. Dönemin Darüssaade Ağası olan Mehmed ya da Muhammed adlı ağa için hazırlandığı ve ona takdim edildiği belirtilmiştir (Renda, 1991, s. 487-488).

Eser içerisinde bazı sayfaların yanlış yerleştirildiği ve bazılarının sonradan eklendiği tespit edilmiştir. Eserin bitiş tarihi TİEM nüshası ile aynı tarih olan 1583 tür. Diğer iki nüshada 40 adet minyatürlü sayfa bulunurken Chester Beatty Nüshasında 45 adet minyatürlü sayfa bulunmaktadır ve bir sayfa daha fazladır. İlk bölümde 29 adet minyatürlü sayfa bulunmaktadır. Dünya haritası, burçlar, Peygamber kıssaları, dört halife ve imam minyatürlerinden sonra 12 tane padişah portresi ile devam etmektedir. Üslup açısından diğer nüshalar ile karşılaştırıldığında daha sadeleştirilmiş, daha kaba bir işçilikle yapılmış ve az detaylı minyatürler bulunmaktadır. Muhtemelen aynı nakkaşın

elinden çıktığı anlaşılan minyatürlerde diğerlerinden daha az sayıda ve büyük boyutlarda yapılmıştır. Kıyafetlerinde detay ya da süsleme görülmez. Olaylar genellikle dış mekânda gerçekleşmiştir. Bazı sayfalarda diğer nüshalardan farklı olarak ikonografik açıdan yeni denemelerin olduğu görülür. (Renda, 1991, s. 490-493)

2.3. TİEM (Türk İslam Eserleri Müzesi) 1973 No'lu Nüshası

Eserin ilk kopyası olan ve tezin konusu olan TİEM nüshası, Seyyit Lokman Aşuri ve ekibi tarafından yazılıp süslenmesi tamamlandıktan sonra 1583 yılında III.Murad'a sunulmuştur. III. Murad için hazırlanmış olduğunu başlangıcında bulunan zahriye sayfasında bulunan temellük kaydında yazan "Padişahımız sultan Murad Hazretleri için Südde-i senelerine ibraz olundu 991"yazısından anlaşılmaktadır (Renda, 1977, s. 59).
Koyu yeşil renkte olan cilt kapağı üzerinde altın ve renklerle boyanmış hatayi grubu ve rumilerle süslenmiştir. Kapağın ortasında daire formundaki madalyon, lacivert zemin üzerine rumi ve bitkisel motifler vardır. Etrafında halkar tekniği ile altınla boyanmış hatayi grubu bir tasarım bulunmaktadır. Köşebentler, ortadaki madalyonun tasarımı ile aynıdır. Kenarlarda altın cetveller içerisinde üç iplik rumi tasarımdan oluşan bir kenarsuyu bulunmaktadır.
41,3 x 64, 7 cm ölçüsü ile bu dönemde görülen büyük boyutlu eserlere örnektir. İçerisinde 91 varak ve 40 adet minyatür bulunmaktadır. 40 minyatürün 23 tanesi Peygamber, 5 tanesi imamların ve halifelerin hikayelerinden oluşan minyatürlerdir. 12 adet minyatür ise III. Murad'a kadar hüküm sürmüş Padişahların minyatürlerinden oluşmaktadır. Eser içerisindeki metnin detaylı bir şekilde incelenmesi neticesinde soy ağaçlarının bulunduğu metinlerde yanlış yapıştırılmış olan sayfalar tespit edilmiştir. Minyatürlerin eksiksiz olduğu Chester Beatty nüshasına bakarak TİEM nüshasının 7 adet minyatürlü sayfasının eksik olduğu belirlenmiştir (Renda, 1971, s. 183).
Üslup açısından karşılaştırıldığında Topkapı Sarayı nüshasına ait üç adet minyatürlü sayfanın (19 A da ki Uc, 19 B Şit Peygamber, 20 A Keyumers) TİEM nüshasına yapıştırıldığı kanısına varılmıştır Aynı minyatürün tekrarının TİEM nüshası içerisinde bulunması ve üslup olarak bu nüshaya daha yakın olması karşılaştırmayı doğrulamaktadır (Renda, 1973, s. 447).

Varakların yazılı alanları incelendiğinde TİEM nüshasında bütün minyatürlerinde bulunan Zikr-i ibaresinin yerine TSMK nüshası minyatürlerinde bulunan Asar-ı ibaresi bu karşılaştırmayı doğrulamaktadır (Pazan, 2022, s. 52).

İki eserdeki minyatürlü sayfaların karıştırılması ve yanlış yapıştırılmasın iki eserin aynı yerde düzenlendiği kanısını oluşturmaktadır.

Eser içerisinde Şit Peygamber ve Dünya haritasının olduğu iki minyatürlü sayfanın kayıp olduğu tespit edilmiştir. Bu sayfalara ve yanlış yapıştırılan minyatürlere bağlı olarak eser incelendiğinde yazıların bulunduğu kısımlarda da eksiklikler ve değişiklikler olduğu görülmüştür. Tûmâr-ı Hümâyûn, Chester Beatty 33'a, 35'b ve TKSM 13'b, 14'b nüshalarında bulunan metinlerle yapılan karşılaştırmada bu bölümlerin TİEM nüshasında olmadığı fark edilmiştir. Eserde minyatürlü sayfaların haricinde yazılı sayfalarlar da şecerelerin devamı ve konu olarak diğer nüshalarla karşılaştırıldığında eksiklikler olduğu tespit edilmiştir. 24 numaralı varaktan sonra gelmesi gereken şecerenin ve Hz. Hud ve Hz. Salih hikayelerinin ve minyatürlerinin olmadığı tespit edilmiştir. Burada en az iki varağın eksik olduğunu göstermektedir. 26 ve 27 numaralı varakların yerlerinin karıştığı ve 30 numaralı varaktan sonra olması gereken Eyyüb Peygamber hikayesi ve minyatürünün kayıp olduğu anlaşılmıştır. 36 numaralı varaktan sonra olması gereken Hz. Davut ve Hz. Süleyman hikâyeleri ve minyatürleri de eksik olan sayfalardır (Pazan, 2022, s. 52-53).

Eser içerisindeki yazılı metinlerden ve eserde yazılı olmayan farklı kaynaklardan yola çıkarak dini minyatürleri tanımlamak mümkün olmuştur. Bazıları önceki dini minyatürlerde rastlanan geleneksel yorumlara bağlı kalırken farklı yorumlar da görülmektedir. Osmanlı nakkaşlarının gerçekçi ve sadeleştirilmiş üslup özellikleri görülmektedir. Bu yönü ile aslında dönemin üslup özelliğine uygun olarak tasarlanmışlardır (Renda, 1977, s. 60).

İçerisindeki minyatürler, ikonografik ve sanatsal açıdan büyük değer taşımaktadır. Osmanlı dönemindeki din anlayışını ve sanatı daha iyi analiz edebilmeye olanak sağlamaktadır. Minyatürler imzasız olup eser içerisinde herhangi bir künye bulunmamaktadır. Üslup analizi ile bazı çalışmalarda en az dört beş sanatçının birlikte çalıştığı gözlemlenmiştir. Osmanlı minyatür sanatında Peygamber hikayelerinin bulunduğu ilk örneklerden biri olması ayrıca önemlidir. Bazı sayfalarda tek, bazılarında iki hikâye aynı sayfada bütünlük içerisinde tasvir edilmiştir. Sayfa düzeni oluşturulurken

kompozisyon bütünlüğüne estetiğine dikkat edilmesi eserin sanatçılarının ustalığını göstermektedir (Renda, 1971, s. 184)

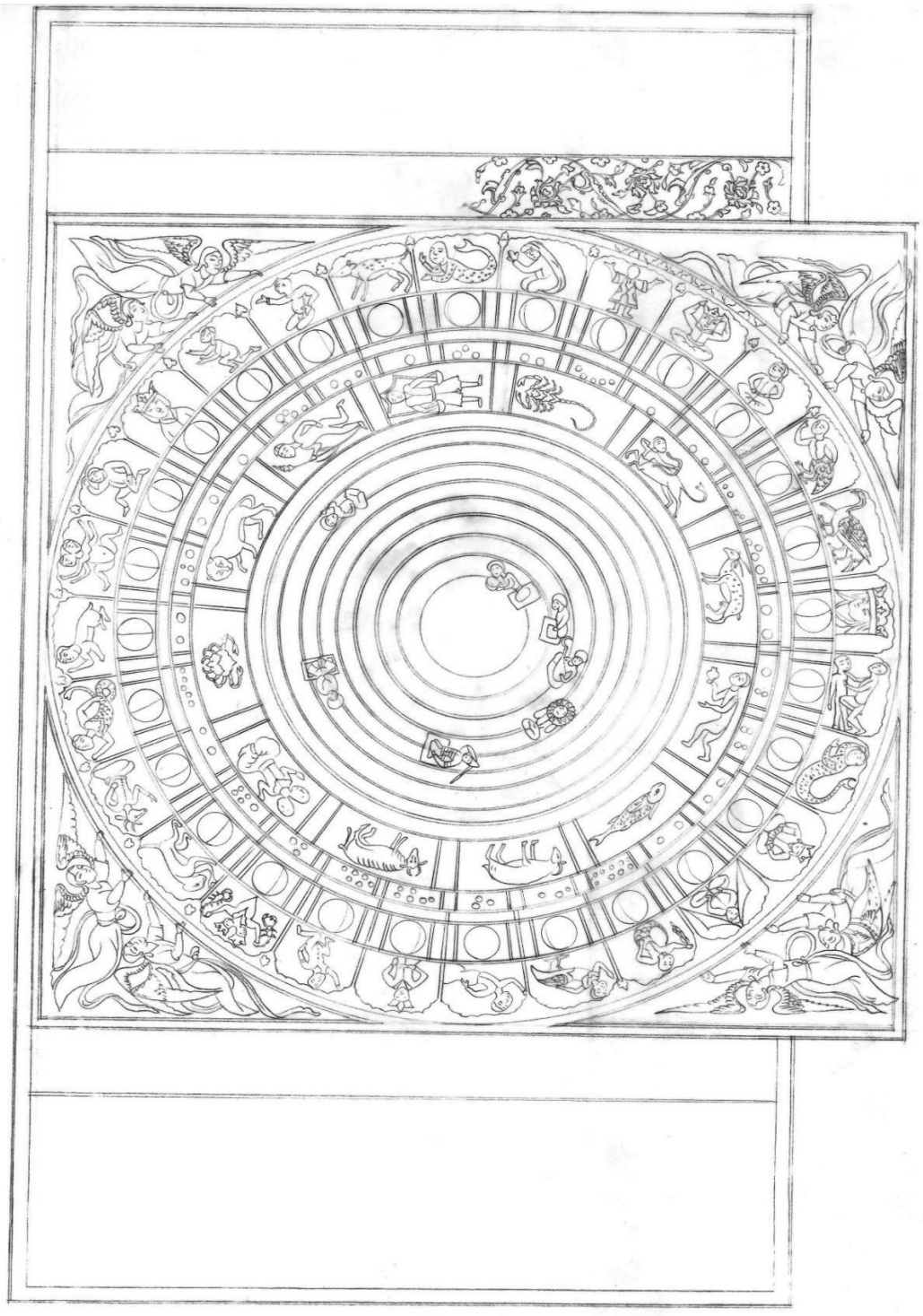
3. BÖLÜM: KATALOG

NO:1

Resim 8: "Yedi Kat Gökler, Burçlar Ve Ayın Yirmi Sekiz Günlük Devri"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, E 5589, s. 6 b

Çizim 1: Zübdetü't-Tevârîh "Yedi Kat Gökler, Burçlar ve Ayın Yirmi Sekiz Günlük Devri" Sayfa Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Gökler, alemler, anlamına da gelen Eflak İslam astronomisinde "yıldızların döndüğü yer" olarak anlamlandırılmıştır. İslam astrologları Güneş ve yedi Alem'in işlevini açıklayabilmek için iç içe geçirilmiş yedi daireden oluşan bir halka düşünmüş ve her bir halkaya birer gezegen yerleştirmişlerdir. Her bir halkanın Allah'ın izni ile hareket ederek döndüğünü düşünmüşlerdir. Bu sistem burçlar ve atlas feleği ile son bulmaktadır (Kutluer, 1995, s. 303).

Eski inançlarda felekler dünyaya yakınlıklarına göre dokuz tabakadan oluşmaktadır. Dünya' ya yakınlıklarına göre Ay, Merkür (Utarid), Venüs (Zühre), Güneş, Mars (Mirrih), Jüpider(Müşteri), Keyvan ,Zülal, (Starün) ve Kürsi sekizinci katman olup sabit yıldızlar ve burçlar feleğidir. Dokuzuncu feleğe ise en dışta olduğu için ve hepsini kapsadığı için Felek-ül Eflak adı verilmiştir. İçerisinde hiçbir yıldız ya da desen barındırmaz (Kurnaz, 1995, s. 306)

Dokuz katmandan sonra Felek-i burç olarak adlandırılan burçlar kuşağı gelmektedir. Kuran da çoğul olarak Buruç olarak geçen ve bir surenin de adı olan burç kale burcu ya da gökteki burç gibi anlamlarda kullanılmıştır. İslam Müfessirleri genellikle burç kelimesini yüksekte olan saray ya da kale burcu anlamlarından yola çıkarak açıklamışlardır. Ayrıca burçlar ayın yönünü belirleyen yıldızlardır. Ve gök kapıları anlamında da kullanılmıştır (İlhan, 1992, s. 422)

360 derecelik dairelik kuşağın otuz derecelik on iki dilime ayrılması sonucu meydana gelen burçlar kuşağı eski kültürlerden beri bazı simgelerle ile sembolize edilmişlerdir.

Ay'ın gökyüzünde hareket halinde iken, Güneş'in bir yıl içerisinde dolaştığı ve 30 derecelik yaylardan meydana gelen on iki adet durak yerine benzeyen ve hepsi bir günlük yola denk gelen 13' er derecelik yaylardan oluşan 28 Ay menzili bulunmuştur. Bu duraklara ve onlara bağlı ileri menzil kuşak burçlarına farklı adlar verilmiş ve bazı sembollerle ifade edilmişlerdir (Dizer, 1991, s. 183).

Dikdörtgen formda tasarlanmış olan sayfanın etrafına altın cetveller çekilmiştir. Üst ve alt kısımda dörder satırlık yazılı alan bulunmaktadır. Yazılı alanlardan sonra altın cetvel içerisine rumi ve hatayi motiflerinden oluşan altın ile boyanmış bir ara suyu yapılmıştır. Sayfanın ortasına yerleştirilen kare formunun etrafı ince altın cetveller içerisine pembe zemin üzerine aynı rengin koyu tonu ile yapılmış rumi tepeliklerinden oluşan ince bir ara suyu ile çerçevelenmiştir. Sayfanın sol tarafına birleşik olan formun sağ tarafı cetvelden dışarı çıkarılmıştır. Karenin orta kısmına on beş halkadan oluşan bir daire

yerleştirilmiştir. Her çember altın bir cetvel ile ayrılmış en son halkanın etrafı kare alanın dışındaki pembe zeminli ara suyu deseni ile çevrilmiştir. Dairenin dört kenarında meydana gelen boşluklar açık firuze zemin renginde boyanmış ve her köşeye Felek çemberini tutmakta olan ikişer tane melek figürü yerleştirilmiştir. Aynı kalıplarda ve duruşlarda olan melek figürlerinin sadece boyamalarında farklılıklar yapılmıştır. Figürler saat yönünde döndürülmüş ilk bölümde alt figürün giysisinin rengi diğer bölümde üst figürün giysisinde kullanılmıştır.

Üst sağ köşedeki melek figürlerinden üstte olanı iki eli ile çemberi tutmaktadır. Başına siyah renkli örgü halinde omuzuna uzanan saçlar yapılmıştır. Üzerine yakası açık kolları dirseklerine kadar olan mor renkli uzun bir elbise giymiştir. Elbisenin altında sadece kolları görünen kırmızı renkli bir iç elbise giymiştir. Beline önden düğümlenmiş ve iki ucu ayaklarından aşağı doğru kıvrılarak uzamış altın bir kuşak takmaktadır. Uçar vaziyette yapılmış olan kanatlarından sağda olanı öne doğru bükülmüştür ve üstten alta doğru altın, mavi ve turuncu renklere boyanmışlardır. Öndeki figür iki eli ile çemberi tutmaktadır. Saç şekli ve elbisesi renk dışında öteki figür ile aynıdır. Üzerindeki elbise turuncu renkli iç elbisesi ise koyu yeşil renktedir. Altın koyu yeşil ve kırmızı renklerdeki kanatlarını iki yana açmış uçar pozisyondadır. Diğer figürlerde sadece altta ve üstte olacak şekilde dönüşümlü olarak kıyafet renkleri değiştirilmiştir. Melek figürlerinin yüzleri 3/4 profilden yapılmış olup açık ten rengine boyanmıştır. Kaşları uzun, kavisli, gözleri çekik ve iri, burunları normal büyüklükte ve ağızları küçük yapılıdır.

Felek çemberlerinin olduğu halkalardan ortada olan dünyayı sembolize etmektedir. Bu daire açık mor renge boyanarak boş bırakılmıştır. Ayı sembolize eden çember lacivert renge boyanmış ve sağ tarafına turuncu bir örtü üzerine dizlerinin üzerine oturan bir figür yapılmıştır. Saçları omuzlarından aşağı kadar inen figürün başında altın bir başlık vardır. İki eli ile dış çevresi altından hilal bir çerçeve ile çevrilmiş daire formunda olan bir obje içerisindeki surete bakmaktadır. Üzerine limon küfü renginde bir elbise giymiştir. Gri renge boyanmış olan Merkür'ü temsil eden ikinci katmanda beyaz bir örtü üzerinde dizlerinin üzerine oturan bir figür bulunmaktadır. Minyatürlerde genelde rahle başında yazı yazarken gösterilen Merkür tam belli olmasa da elinde tuttuğu bir nesne ile muhtemelen yazı yazmaktadır. Başında beyaz bir başlık vardır. Üzerine pembe renkli uzun bir elbise giymiştir. Üçüncü kuşak siyaha yakın bir gri ile boyanmıştır. Venüs gezegenini temsil eden halkada sağ alt kısma yakın alanda ön profilden yapılmış bir figür

vardır. Dizüstü oturmakta olan figür başına altın bir başlık takmıştır. Üzerine turuncu renkli bir elbise giyinen figürün elinde telli bir çalgı aleti bulunmaktadır. Dördüncü halka sarı renge boyanmıştır. Güneşi sembolize eden halkanın sağ alt kısmında ön profilden yapılmış ve başında aslan yelesi formu olan bir figür oturmaktadır. Üzerine beyaz renkli bir elbise giyinmiştir. Mars gezegenin bulunduğu beşinci halka kırmızı renge boyanmış ve alt köşesinde hafif sola yakın olarak yapılmış bir figür bulunmaktadır. Kırmızı bir örtü üzerinde dizlerinin üzerine oturmakta olan figür yan profilden görünmektedir. Üzerine altından bir zırh giymiş ve başının üzerine de altın bir başlık takmıştır. Osmanlı minyatürlerinde genellikle savaşçı özelliklere sahip olarak gösterilen figür tek eli ile kaldırdığı kılıcını başının üzerinde tutmaktadır. Altıncı halka altın ile boyanmış olan Jüpiter gezegenidir. Sol alt tarafına yakın yerde pembe renkli bir örtü üzerinde dizlerinin üzerine oturmuş ve ön profilden görünen bir figür bulunmaktadır. Başının üzerinde beyaz sarık olan figür üzerine yeşil renkli bir elbise giymektedir. Yüzüne kahverengi bir sakal yapılmıştır. Bu gezegen Osmanlı minyatürlerin de genellikle kutluluk, ahlak, adalet, merhamet ve sevgi gibi kavramları temsil etmektedir. Kırmızı renk ile boyanmış olan yedinci halka Keyvan olarak adlandırılmıştır. Sol üst köşesinde dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş şekilde oturan ve ön profilden görünen bir figür vardır. Griye yakın bir ten rengi ile boyanan figürün yüzüne beyaz renkli kaşlar ve sakallar yapılmıştır. Altına turuncu renkli bir etek giymiştir. Osmanlı Minyatürlerinde genellikle gam ve kederi temsil eden bu gezegen siyahi, Hintli bir figür ile gösterilmiştir. Sekizinci halka olan Kürsi yeşil renge boyanmıştır. Dokuzuncu halka olan Felek-ül Eflak ise siyah renktedir.

İnce bir altın cetvelden sonra on iki bölüme ayrılmış olan burçlar kuşağı gelmektedir. Dikey olarak yapılmış altın cetvellerin arası beyaz renk ile boyanmış ve her aralığa bir burcun ismi yazılmıştır. Aradaki boşluklar lacivert renge boyanarak üzerlerine burçların sembolleri yapılmıştır.

Altın ile boyanan sembollerden en üstte olanı başının üzerinden geçirdiği bir yayın iki ucunda terazi tutan figürdür. Ön profilden görünen figür dizlerine kadar olan bir elbise giymektedir. Saat yönünde ikinci figür akrep, üçüncü figür yarı hayvan yarı insandır. Başını arkaya doğru çevirmiş ve elinde bir yay tutmaktadır. Sonraki figür yan profilden yapılmış boynuzlu bir oğlaktır. Önündeki figür yan profilden yapılmış bir insandır. Yukarı doğru kaldırdığı sağ elinde bir kova tutmaktadır. Sonrasında balık sembolü yapılmıştır. Balıktan sonra yan profilden yapılmış koç ve boğa bulunmaktadır. Sonrasında

dizlerinin üzerinde oturan ve ön profilden görünen çift başlı bir insan ve sonrasında yengeç bulunmaktadır. Yengeçten sonra yan profilden yapılmış bir aslan ve tek elinde boyunun uzunluğu kadar büyüklükte bir buğday başağını tutan insan figürü yer almaktadır.

Altın bir cetvelle çerçevelenen kuşaktan sonra yirmi sekiz bölüme ayrılmış pembe renge boyanmış ince bir kuşak bulunmaktadır. Kuşağın içerisinde dikey olarak yapılmış altın cetvellerin arasına kısa metinler yazılmıştır. Altın bir cetvelden sonra beyaza boyanmış ince bir kuşak içerisine ince altın cetvellerle dikey olarak bölünen alanın tamamını kaplayan bir metin yazılmıştır. Üst kısmına ince altın bir cetvel çekilmiş ve Ay'ın yirmi sekiz halini gösteren kuşak eklenmiştir. İçerisinde dikey altın cetvellerle iki bölüme ayrılmış beyaz renge boyanmış yazılı alanlar yapılmıştır. Aradaki boşluklar altın ile boyanmış ve gri renkli boş bir daireden başlayarak hilale dönüşen Ay'ın dolunaya ulaşana kadarki halleri gösterilmiştir. Altın bir cetvel ile biten kuşağın üzerinde yirmi sekiz sembolden oluşan ileri menzil kuşağı vardır. İnce altın cetvellerle dikine bölünen alan lacivert renge boyanmıştır. Her bölümde altın ile boyanmış sembol figürler bulunmaktadır. Figürleri bölümlere ayıran cetvellerin üst kısmı kemer şeklinde yapılmış ve aralara rumi tepelikleri yapılmıştır. Saat yönünde üstten sağa doğru denk gelen yerde bulunan figürler ilk olarak kurt, yarı balık yarı insan, yan profilden durmuş başında örtü olan bir kadın, ön profilden görünen iki elini yanlara doğru açarak yukarı kaldırmış bir erkek, ön profilden görünen ve iki eli ile başındaki tacı tutan dizlerinin üzerinde oturan bir insan, ön profilden görünen dizlerinin üzerine bağdaş kurarak oturmuş olan iki eli ile belindeki kuşağı tutan, belden yukarısı insan aşağısı kuş olan bir erkek, dört ayaklı ve göğsünde bir boynuz olan kuş, sadece portre olarak yapılmış tacı olan bir insan, yere yatan bir insanın üzerinde dizini bükmüş bir şekilde olan iki insan, alt kısmı balık olan ve pulları kollarına kadar devam eden kafası bir insan, ön profilden görünen dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş şekilde oturan insan, başının üzerine yanlara doğru açılmış iki kanat olan ön profilden yapılmış dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş şekilde oturmakta olan insan, elinde salkım tutan belden aşağısı balık olan yukarısı insan olan, belden aşağısı kuş olan sakallı bir erkek, belden aşağısında kısa bir etek ve kafasında küçük bir fes olan erkek, ön profilden yapılmış başında taç olan iki elini beline koyan insan, yan profilden yapılmış elleri ve ayakları açık bir şekilde hareket halinde olan tulum giyinmiş olan insan, belden yukarısı görünen iki elinde akrep tutmakta olan çift başlı insan, yan profilden görünen

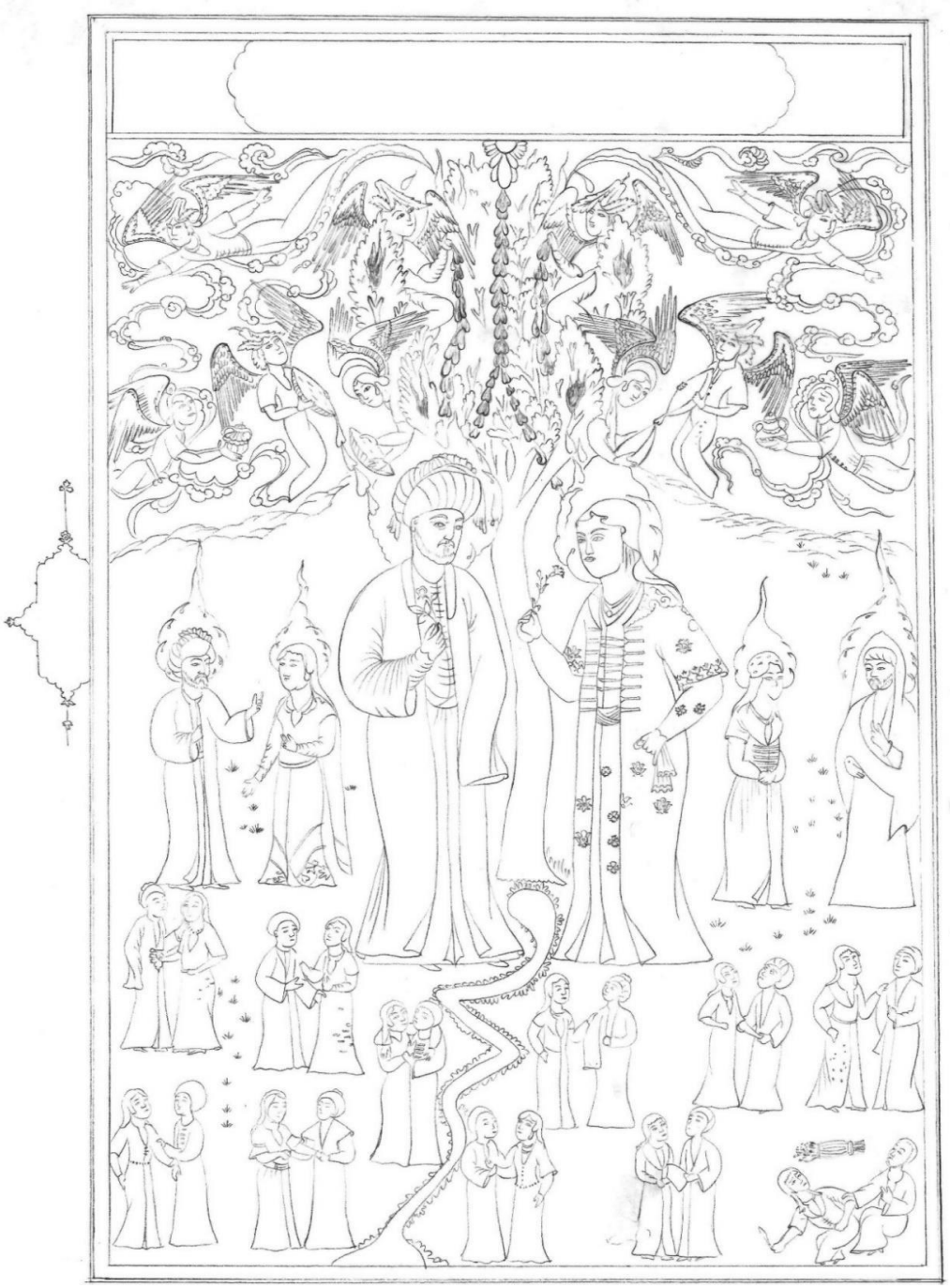
aslan bedenli yüzü ve elleri insan olan, diz üstü oturan bedeni insan kafası keçi olan, ön profilden görünen belden aşağısı yılan kafası insan olan, yan profilden görünen bedeni köpek kafası insan olan, ön profilden görünen iki bacağını yanlara doğru açmış çift kollu ve kafalı insan, elini başına koymuş şekilde koşan erkek, başında taç olan belden yukarısı görünen insan, yan profilden görünün iki elini öne doğru uzatmış tek dizi yukarda diğerini bükmüş olan insan ve dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş tek elini yukarı doğru kaldırmış ötekini karnının üzerine koymuş olan figürler yapılmıştır.

NO: 2

Resim 9: "Hz. Âdem ve Havva İkiz Çocukları İle Birlikte"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, E, 5576, s.18 b.

Çizim 2: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, E, 5576, s.18 b. de Bulunan "Hz. Âdem ve Havva İkiz Çocukları ile Birlikte" Sayfa Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur**.**

Kur' an ve diğer kutsal kitaplara göre Hz. Âdem yaratılan ilk insandır. Allah Âdem Peygamber'e yoldaş ve eş olsun diye daha sonra Hz. Havva'yı yaratır. Cennet bahçesinde yaşarken Allah'ın onlara yasakladığı bir ağacın meyvesini şeytanın hilesi sonucunda yerler ve bu cennet bahçesinden çıkarılmalarına sebep olur. İslam kaynaklarında bu ağaç yasak meyve olarak geçerken diğer dini kaynakların bazılarında hayat ağacı ya da bilgelik ağacı olarak bahsedilmiştir (Bolay, 1998, s. 358-63).

İslami kaynaklara göre Hz. Âdem ve Hz. Havva Dünya'ya geldikten yüz yıl sonra ikiz olarak biri kız diğeri erkek olacak şekilde yirmi kez doğum yaparak kırk çocuk dünyaya getirir. Sadece Hz. Şit tek olarak doğar. Rivayete göre ilk çocukları Kabil ve ikizi cennette doğmuş Habil ve ikizi ise dünyada doğmuştur. Kardeşlerin kendi ikizleri ile evlenmeleri yasak olduğu için diğer kardeşlerinin ikizleri ile eşleştirilmişlerdir (Karaman, 1996, s. 377).

Hz. Âdem Hz. Havva ve ikiz çocuklarının hikayesinin anlatıldığı dikdörtgen formda tasarlanan sayfa altın bir cetvelle çerçevelenmiş ve üst kısmına sure başı tezhibi yapılmıştır. Dış mekân olarak tasarlanan kompozisyonda gökyüzü lacivert renge boyanmıştır. Gökyüzünün bittiği yerde eflatun renge boyanmış ve sayfanın tamamını kaplayan bir dağ bulunmaktadır. Üzerine aynı rengin koyu tonu ile yapılmış küçük boyutlu yer bitkileri yapılmış ve tahrir çekilmiştir. Dağın uç kısımlarında gri renkli küçük kayalar yapılmıştır. Sayfanın orta kısmında kompozisyonu simetrik olarak ikiye bölen bir ağaç vardır. Yaprakları meşeyi anımsatan ağacın uzun ince gövdesi kahverengi ile boyanmış ve üzerine aynı rengin daha açık tonu ile ağaç dokuları yapılmıştır. Öbekler halinde olan yaprakları su yeşiline boyanmış ve arada dalların bazı kısımları gösterilmiştir. Ağacın üst orta kısmından başlayan altın damlaları aşağı doğru inerek ağacın altında bulunan Hz. Âdem ve Hz. Havva figürlerinin başlarındaki haleye dökülmektedir.

Ağacın üzerinde simetrik olarak yapılmış dört melek figürü bulunmaktadır. Üstteki iki melek figürü karşılıklı olarak birbirine dönüktür. Yaprakların arasından kollarının bir kısmı ve başları görülmektedir. İkisi de sol kollarını yukarı doğru kaldırmış ve ellerinde tuttukları altın kaselerden Hz. Âdem ve Havva figürünün halelerine altın damlaları boşaltmaktadır. Soldaki figürün tuttuğu kâse daha büyük boyutludur. Başlarının üzerinde yaprak motifinden yapılmış açık mavi renkli başlıklar vardır. Yuvarlak hatlı yüzleri ¾ profilden yapılmış ve açık ten rengine boyanmıştır. Uzun kavisli kaşları, çekik ve iri

gözleri bulunmaktadır. Sağdaki karşıya soldaki yukarı doğru bakmaktadır. Burunları orta büyüklükte ağızları küçük bir yapıdadır. Aynı formda olan turuncu, pembe, beyaz ve altın ile boyanmış olan kanatları iki yanlarına açık şekilde durmaktadır. Sağdakinin uç kısımları turuncu renk ile süslenmiştir. Üzerlerine kollarına kadar olan turuncu renkli bir elbise ve altında uzun kollu mavi bir giysi bulunmaktadır. Meleklerin alt kısımlarında yönleri aşağıya doğru dönük olan iki melek figürü durmaktadır. Karın kısımları yaprakların altında kalan figürleri de ellerinde tuttukları altın kaplardan Hz. Âdem ve Havva figürünün başlarında bulunan halelerine altın damlalar boşaltmaktadır. Başlarında daire formlu altın haleler vardır. Osmanlı minyatürlerinde görülen altın hale melek figürlerinde, peygamberlerde ya da onların soyundan gelenlerin manevi gücünü sembolik olarak göstermek için kullanılmıştır. Meleklerin başında bulunan halelerin altından siyah renge boyanmış saçları omuzlarına ve yüzlerine doğru uzatılmıştır. ¾ profilden yapılmış olan yüzleri açık ten renginde ve oval hatlıdır. İnce kısa kaşları iri ve çekik gözleri bulunmaktadır. Soldaki meleğin burnu ve gözleri daha iri yapılır. Sağdaki meleğin normal boyutludur. Kırmızı mavi ve altın ile boyanan kanatlarından sol tarafta olanı daha yukarıda ve uçar pozisyondadır. Ağızları küçük yapılıdır. Üzerlerinde pembe renkli ve kolları dirseklerinin üzerine kadar uzanan bir elbise vardır. İçerisinde uzun kollu turuncu renkli bir iç giysi vardır.

Ağacın iki yanında gökyüzünde uçmakta olan altı tane melek figürü karşılıklı bir şekilde simetrik olarak yerleştirilmiştir. Aralardaki boşluklar beyaz tahrir çizgili altından dolantı bulut motifleri ile süslenmiştir. Sayfanın üst kısmında her iki yanda yönleri yan cetvele doğru dönük iki melek figürü aşağıya doğru uçmaktadır. Sağ kollarını öne diğer kollarını arkaya doğru uzatmışlardır. Başlarına yaprak motifinden yapılmış mavi renkli başlıklar takmışlardır. Altın kırmızı ve mavi renklerle boyanan kanatlarından sağ tarafta olanı öne doğru bükülmüştür. Üzerlerinde kolları dirseklerine kadar olan yakası açık önü altın düğmeli beyaz renge boyanmış elbiseler giymektedirler. İçerlerinde uzun kollu kırmızı renkli elbiseleri vardır. Bellerine kırmızı tahrir çizgili beyaz kuşaklar takmışlardır. Altlarında karşılıklı olarak bulunan iki melek figürü hafif arkaya doğru yaslanmış bir vaziyette iki elleri ile tuttukları altın kaplardan altın damlalar akıtmaktadır. Başlarının üzerinde yaprak motifinden yapılmış mavi renkli başlıları vardır. Altın, pembe ve kırmızı renklere boyanmış olan kanatlarının sağ tarafta olanı yukarı doğru büküktür. Üzerlerinde altından bulut motifleri ile süslenmiş kolları dirseklerine kadar olan yakası açık turuncu

renkli giysiler bulunmaktadır. İçerlerine uzun kollu pembe renkli bir iç elbise giymektedirler. Arkalarında sağ ve sol köşelerden çıkmış ve yukarı doğru uçmakta olan iki melek figürü görülmektedir. Eteklerinin uç kısmı cetvelin altında kalan figürler ellerinde altınla boyanmış kapaklı küpler tutmaktadır. Aynı boyda olan küplerin üzerine farklı desenler yapılmıştır. Siyah renge boyanmış olan saçları başlarının üzerinde fiyonk şeklinde bağlanmıştır. Kırmızı pembe, yeşil ve altın ile boyanan kanatlarından sağda olanı biraz daha öne doğru kırılmıştır. Üzerlerinde kolları dirseklere kadar uzayan altın düğmeli mavi renkli elbiseleri vardır. İçerisine uzun kollu turuncu renkli iç elbise giymektedirler. Bellerine önden fiyonk yapılmış pembe renkli kuşak bağlamışlardır.

Melek figürlerinin yüzleri ¾ profilden yapılmış olup açık ten rengine boyanmıştır. Kaşları kavisli, düz, uzun, kısa ve baş kısımları yukarı kalkık şekilde yapılmıştır. Gözleri iri ve çekik olarak yapılmış ve farklı yönlere bakmaktadırlar. Burunları kemerli, hafif büyükçe, orta boyutlu ve küçük boyutlu olarak yapılmıştır. Ağızları küçük yapılıdır. Başlarından omuzlarına doğru uzatılan saç tutamları bulunmaktadır.

Sayfanın ortasındaki ağacın sağ tarafında Hz. Âdem sol tarafında ise Hz. Havva figürü birbirlerine dönük şekilde ayakta durmaktadır. İki figür diğer figürlerin hepsinden daha iri boyutludur. Hz. Âdem kompozisyondaki en büyük boyutlu olan figürdür. Sol elini yukarı doğru kaldırmış elinde pembe renkli ve bir tane goncası olan yeni açmış bir gülü tutmaktadır.

Türk minyatür sanatında çiçek kullanımı Uygur minyatürlerine kadar uzanmaktadır. Göçebe hayatın bir sonucu olarak ortaya çıkan çiçek sevgisi Uygur prenslerinin ve rahiplerinin ellerinde görülen çiçeklerden de anlaşılmaktadır. Orta Asya'dan Anadolu' ya kadar taşınan bu gelenek Osmanlı minyatürlerinde de devam etmiştir. Gül sevilerek kullanılan bir çiçektir ve rengine göre sevgiliyle özdeştirilmiştir. İslam inancını benimseyen Osmanlılarda gül Hz. Muhammed' i sembolize etmiştir.

Hz. Adem'in başının üzerine tek ucu arkaya doğru uzatılmış su yeşili ve beyaz renklerde boyanmış bir sarık takmaktadır. Uygurlar minyatürlerinde de görülen başlık kullanımı statü belirtmesinin yanı sıra iktidar, teslimiyet, belli mezhep grupları ya da topluluklarının sembolü olarak kullanılmıştır. Osmanlı minyatürlerinde görülen sarığın tek ya da iki ucunun sarkıtılması Hz. Muhammed'in bir sünneti olarak kabul edilmiş ve onunla olan bağın sembolü olarak gösterilmiştir (Gündüzöz, 2018, s. 81)

Sarığın üzerinde ateş formunda altından hale ağaç yapraklarının arasından geçerek yukarı doğru ağacın üstüne kadar uzamaktadır. Figürün yüzü ¾ profilden yapılmış olup açık ten renginde boyanmıştır. Kaşlarının arası açıktır ve kaşlarının uçları hafif aşağı doğru uzamaktadır. Gözleri iri ve hafif çekiktir. Burnu ve ağzı küçük yapılıdır. Yüzünde açık kahverengi ile tarama tekniği kullanılarak yapılmış sakalları bulunmaktadır. Üzerine uzun kollu yere kadar uzanan iç astarı ve yakası siyah renkli olan bir elbise giymektedir. İçerisine yere kadar uzanan su yeşili bir iç giysi giymiştir. Belinde kırmızı tahrir çizgili altın bir kemer takmıştır. Elbisenin altından küçük boyutlu siyah renkli ayakkabılarının alt kısmı görülmektedir. Figürün karşısında durmakta olan Hz. Havva figürü sol elinde tuttuğu kırmızı renkli ve tek goncalı bir karanfili Hz. Adem'e uzatmaktadır. Diğer kolunu aşağı doğru uzatmış serçe parmağı açık şekilde duran elinde uçları altın süslemeli su yeşili renginde bir mendili tutmaktadır.

Hz. Havva başının üzerine omuzlarına kadar uzanan uç kısımlarına altın bir şerit yapılmış beyaz renkli bir örtü takmıştır. Örtünün üzerinde uçları ağaç yapraklarının arasından geçerek üst bölüme kadar uzanan ateş formunda altın bir hale vardır. ¾ profilden yapılmış olan yüzü açık ten rengindedir. Kaşları yukarı kalkık, ince uzun ve ortası birbirine yakın olacak şekildedir. Gözleri iri ve çekiktir. Burnu ve ağzı küçük yapılıdır. Yuvarlak hatlı yüzünde çene kısmı diğer bölümlere göre geniş hatlarda yapılmıştır. Başının sol tarafından tarama tekniği ile yapılmış bir tutam saç görülmektedir.

Üzerine kolları dirseklerine kadar olan lacivert renkli uzun bir elbise giymiştir. Elbisenin üzerinde altınla boyanmış hatayi motifleri bulunmaktadır. Yakasının boyun kısmında ve kol uçlarında altından rumi desenleri ve şeritler yapılmıştır. İçinde iç astarı su yeşili renginde olan turuncu renginde bir elbise giymektedir. Elbisenin içinde altın ile boyanmış penç motifleri yapılmıştır. Yakasında altın şeritler ve altın bir kolye bulunmaktadır. Beline su yeşili bir kuşak takmıştır. Elbisenin altından siyah renkli küçük boyutlu ayakkabılarının alt kısmı görülmektedir.

Âdem ve Havva figürlerinin alt kısmında ikiz çocuklarından yirmi altı tanesinin minyatürü yapılmıştır. Sayfada simetrik olacak şekilde yerleştirilmiş bir kadın ve bir erkek olarak eşleştirilmiş olan on iki figür sağda diğer on dört figürde sol taraftadır. Sağ ve sol üst kısımdaki ikizlerin olduğu figürler diğerlerine göre daha büyük boyutludur. Sağ köşedeki figürlerden başta olan erkek figür yönü sola ve karşısındaki figüre dönük olacak şekilde ayakta durmaktadır. Sol kolunu göğsüne doğru kaldırmış ve elini giysisinin

içerisine solmuştur. Diğer elini karşısındaki figüre doğru uzatmış baş ve işaret parmağı açık bir şekildedir. Başının üzerine beyaz ve kırmızı renklerden oluşan bir sarık takmıştır. Sarığın üzerine ateş formunda katmanlı altın bir hale vardır. ¾ profilden yapılan yüzü açık ten rengine boyanmıştır. Kaşları kavisli ve uzundur. Gözleri çekik ve hafiften iri yapılıdır. Burnu normal boyuttadır ağız yapısı küçüktür. Yüzünde tarama tekniği kullanılarak yapılmış sakalları vardır.

Üzerinde iç astarı kırmızı renkte olan kahverengiye boyanmış bir elbise vardır. İçine yere kadar uzanan lacivert renkli bir iç elbise giymektedir. Elbisenin altından siyah renkli küçük boyutlu ayakkabılarının alt kısımları görülmektedir. Karşısında bulunan kadın figür sol kolunu aşağı doğru uzatmış avucu açık bir şekildedir. Diğer elini yukarı kaldırmış işaret ve orta parmağı birleşik bir şekildedir. Başının üzerindeki turuncu renkli altın ile bitkisel süslemeler yapılmış olan bir örtü ayaklarına kadar uzanmaktadır. Örtünün üzerinde ateş formunda katmanlı altın bir hale vardır. ¾ profilden yapılmış olan yüzü yuvarlak hatlıdır ve vücuduna göre daha iri boyutludur. Kaşları kavisli ve uzun gözleri küçük ve çekiktir. Burnu yüzüne göre büyük boyutludur. Ağzı normal büyüklüktedir. Başının iki yanından çıkarılan siyah renkli saçları omuzlarına doğru uzamıştır.

Üzerinde baş örtüsü ile aynı renk ve desende olan kısa kollu ayaklarına kadar uzayan bir elbisesi vardır. Elbisenin içerisinde üzerinde altın ile boyanmış bulut motifleri olan mavi renkli uzun kollu bir iç giysi bulunmaktadır. Elbisenin altından küçük boyutlu ayaklarının uç kısımları görülmektedir. Sayfanın sol köşesinde karşılıklı olarak ayakta durmakta olan kadın ve erkek figürleri yapılmıştır. Sol baş köşede bulunan erkek figür sol kolunu göğsüne doğru kaldırmış işaret parmağı açık bir şekildedir. Diğer elini serbest bırakmıştır. Başının üzerinde beyaz renkli bir sarık ve omuzlarından aşağı dizlerinin seviyesine kadar uzanan vücuduna sarılmış kahverengi bir örtü vardır. Örtünün üzerinde ateş formunda katmanlı altın bir hale bulunmaktadır.3/4 profilden yapılmış olan yüzü hafif pembemsi bir ten rengindedir. Kaşları kısa ve hafif kavisli gözleri küçük ve çekiktir. Yüzüne açık kahverengi ile tarama tekniği kullanarak çok hafif bir şekilde bıyık ve çene kısmına sakal yapılmıştır.

Üzerine yakası açık uzun kırmızı renkli bir elbise giymektedir. Ayağındaki küçük boyutlu siyah renkli ayakkabılarının uçları görülmektedir. Karşısındaki kadın figürü yönü sola dönük vaziyette iki elini karnının üzerinde birleştirmiştir. Başının üzerine altından bulut motifleri ile süslenmiş omuzlarına kadar uzanan bir örtü takmıştır. Örtünün üzerine ateş

formunda katmanlı altın bir hale yapılmıştır. Yüzü ¾ profilden yapılmış ve hafif pembemsi bir ten rengine boyanmıştır. Kavisli uzun kaşları, çekik ve iri gözleri vardır. Burnu ve ağzı küçük yapılıdır. Başının iki yanından omuzlarına kadar uzatılan siyah renkli saçları ve boynuna taktığı altın bir kolyesi bulunmaktadır. Üzerine yakası açık ve altın şeritlerle süslenmiş, kolları dirseklerinin üzerine kadar olan limon küfü renginde bir elbise giymektedir. Eteğin kıvrılan yerinden kahverengi iç astarı görülmektedir. İçerisine sadece kolları görünen turuncu renkli bir iç elbise vardır. Ayağındaki küçük boyutlu ayakkabıların alt kısımları görülmektedir.

Sağ alt tarafta bulunan figürler yönleri birbirlerine dönük olarak ayakta durmaktadırlar. Baş köşede olan kadın figür sol elini kalçasına koymuş diğer elini önündeki figüre doğru uzatmıştır. Bedenine göre iri boyutlu olan kafasının üzerinde omuzlarına kadar uzanan beyaz renkli bir örtü vardır. Kafasını yukarı doğru kaldırmış üst tarafa doğru bakmaktadır. Örtünün altından siyah renkli saçları görülmektedir. Üzerine açık olan yakasında altın süslemeler bulunan kolları dirseklere kadar uzanan turuncu renkli bir elbise giymiştir. Elbisenin altında sadece kolları görünen belli olmayan altın süslemeleri olan kırmızı renkli bir giysi bulunmaktadır. Karşısında duran figür iki eli ile ona doğru uzattığı kolunu tutmaktadır. Başının üzerinde beyaz bir sarık vardır ve karşıya doğru bakmaktır. Üzerine ayaklarına kadar inen uzun kollu kahverengi bir elbise giymektedir.

Arkalarında ayakta duran çift yönleri birbirine dönük vaziyette iki kollarını birbirine dolamış ve el ele tutmuşlardır. Kadın olan figürün başında beyaz bir başlık vardır. Siyah renkli saçları omuzlarından aşağı doğru uzamıştır. Üzerine kolları dirseklerine kadar olan önünde altın şeritler bulunan bir mavi renkli bir elbise giymektedir. Elbisenin altında sadece kolları görünen kırmızı renkli bir iç giysi vardır. Karşısında duran erkek figür üzerinde beyaz sarık bulunan başını yukarı doğru kaldırmıştır. Üzerine kısa kollu yakası açık turuncu renkli bir elbise giymiştir.

Sol üst taraflarında bulunan iki figür ayakta durur vaziyette yönleri birbirlerine dönük olarak sağ kollarını birbirinin omuzuna dolamış diğer ellerini birleştirmiştir. Kadın olanın başında ucu kıvrılmış altın süslemeli bir örtü vardır. Örtünün altından siyah renkli saçları görülmektedir. Üzerinde Turuncu renkli uzun bir giysi vardır. Beline aynı renkte kuşak bağlamıştır. Yanındaki erkek figür beyaz bir sarık taktığı başını hafiften yukarı doğru kaldırmıştır. Üzerine yakasında altın şeritler olan uzun kollu yere kadar uzanan kahverengi bir elbise giymiştir.

Sağ taraflarında kalan iki figür birbirlerine dönük vaziyete ayakta durmaktadır. Kadın olanı elini erkek figürü sol elini erkek figürün omuzuna koymuştur. Diğer aşağı doğru bırakmış baş ve işaret parmağı açık vaziyettedir. Yukarı doğru kaldırdığı başında beyaz renkli altın işlemeli bir örtü takmıştır. Örtünün altından siyah renkli saçları görülmektedir. Üzerine kolları dirseklere kadar olan, yakası açık ve altın ile yapılmış ördek motifleri bulunan turuncu renkli bir elbise giymektedir. Elbisenin altından limon küfü renginde uzun kollu bir iç giysi çizilmiştir. Karşısındaki erkek figür yukarı doğru kaldırdığı başına beyaz renkli bir sarık takmaktadır. Sol eli yukarı doğru kaldırmış parmakları açık bir şekildedir. Sağ kolunu karşıya doğru uzatmış eli ile kadın figürün elbisesini tutmaktadır. Üzerine uzun kollu ve ayaklarına kadar uzanan lacivert renge boyanmış bir iç giysi giymiştir. Elbisenin açık olan yakasının içerinde limon küfü renginde olan iç giysisi görülmektedir.

Arkalarında sol köşede bulunan iki figür birbirlerine dönük şekilde ayakta durmaktadır. Kadın figür iki elini karşısındaki figüre doğru uzatmış sol eli ile figürün elbisesini tutmaktadır. Başının üzerinde altın süslemeli beyaz renkli bir örtü takmaktadır. Örtünün altından siyah renkli saçları görülmektedir. Üzerine yakası açık kolları dirseklere kadar olan altından bulut motifleri ile süslenmiş kırmızı renkli bir giysi vardır. Karşısındaki erkek figür sağ eli ile çenesini tutmuş yüzüne bakmaktadır. Diğer elini serbest bırakmıştır. Başının üzerinde açık mavi ve beyaz renklerle boyanmış bir sarık vardır. Üzerinde yakasında ve kollarında altın şeritler olan uzun kollu ve boyu yere kadar uzanan yeşil renkli bir elbise yapılmıştır. Hz. Havva ve Âdem Peygamber' in ve ikiz çocuklarının anlatıldığı hikayelerden bir tanesi de Kabil ve ikizi Aklima' dır. Hikâyeye göre Habil' e Kabil'in ikizi Kabil' e ise Habil'in ikizi ile evlenmesi emir olunur. Kabil ikizi olan Aklima' nın kendisi gibi cennette yaratıldığı için daha güzel olduğunu ve onunla kendisinin evlenmesi gerektiğini söyleyip bu duruma itiraz eder. Hz. Âdem kendilerine Allah' a bir adak sunmaları ve adağı kabul edilenin Aklima ile evleneceğini söyler. Habil yetiştirdiği hayvanların en iri ve besili olanını Allah' a sunar. Kabil ise Aklima' nın zaten kendi hakkı olduğu düşüncesindedir. Yetiştirdiği ürünlerin en kötülerinden az bir bölümünü adak yerine bırakır (Karaman, 1996, s. 377)

Hikâyenin anlatıldığı sayfanın sol baş köşesinde Kabil ve ikizi olan Aklima figürü yönleri sağa dönük vaziyette yukarı doğru bakmaktadır. Kabil dizlerini bükmüş yere otururken bedenini hafiften arkaya doğru yaslanıp yerden destek alırken sol eli ile kolundan tuttuğu

ikizi Aklima' yı kendine doğru çekmektedir. Üzerine gri renkli yakası açık uzan bir elbise yapılmıştır. Kabilin önünde Aklima figürü sol elini öne doğru uzatmış yerden destek almaya çalışmaktadır. Diğer kolunu öne doğru uzatmış Kabil' den kurtulmaya çalışmaktadır. Sol dizini bükerek öne doğru uzatmıştır. Kaygılı bir şekilde yukarı doğru kaldırıldığı başının üzerinde altın süslemeli beyaz renkli bir örtü ve örtünün yan taraflarından aşağı doğru uzatılmış saç örgüleri görülmektedir. Üzerinde kolları dirseklerine kadar yakası açık gri renkli uzun bir elbise giymiştir. Boynuna altın bir kolye takmıştır. Figürlerin üst taraflarında Kabil'in adak olarak hazırladığı bağlanmış halde bulunan buğday filizleri durmaktadır.

Önlerindeki çift yönleri birbirlerine dönük şekilde başlarını yukarı doğru kaldırmış vaziyette ayakta durmaktadır. Kollarını birbirine dolamış ve el ele tutmuşlardır. Sol tarafta olan erkek figürün başında beyaz renkli bir sarık vardır. Üzerine yakası açık uzun kollu ve yere kadar inen lacivert renkli bir elbise giymiştir. Karşısındaki kadın figürün başında altın süslemeler olan beyaz renkli örtü vardır. Örtünün altından uzayan saçları omuzlarından aşağı doğru inmektedir. Boynuna altın bir kolye takmıştır. Üzerine yakası açık uzun kollu ve yere kadar uzanan limon küfü renginde bir elbise giymiştir. Etek kısmı bir parça kâğıdın yırtılması sonuç deforme olmuştur.

Kadın figürün arkasında su yolunun kıyısında birbirlerine dönük şekilde ayakta duran iki figür bulunmaktadır. Yüzleri birbirine dönük olan figürlerden sol tarafta olan kadın figür sol elini karşısındaki figürün göğsüne doğru uzatmıştır. Diğer elini aşağı doğru serbest bırakmıştır. Başının üzerinde altın süslemeli beyaz renkli bir örtü bulunmaktadır. Örtünün altından siyah renkli saçları yanağına ve omuzlarına doğru uzamıştır.

Üzerinde kolları dirseklerine kadar olan yakasında ve kol uçlarında altın süslemeler yapılmış turuncu renkli bir elbise vardır. Elbisenin altına sadece kolları görünen kırmızı renkli bir iç elbise giymiştir. Boynuna iki tane altın kolye takmıştır. Karşısında duran erkek figür sağ elini kadın figürün omuzuna koymuş diğer eli ile figürün elini tutmaktadır. Başının üzerinde beyaz renkli bir sarık vardır. Üzerine yakası açık uzun kollu ve yere kadar uzanan yeşil bir elbise giymiştir.

İki figürün üst tarafında su yolunun kenarında birbirlerine dönük vaziyette başlarını yukarı doğru kaldırmış iki figür vardır. Sağ tarafta olan kadın figür sağ elini erkeğin omuzuna koymuş diğer elini beline yaslamıştır. Başının üzerinde altın süslemeli beyaz renkli bir örtü takmıştır. Örtünün altından saçları omuzlarına doğru uzamıştır. Üzerine

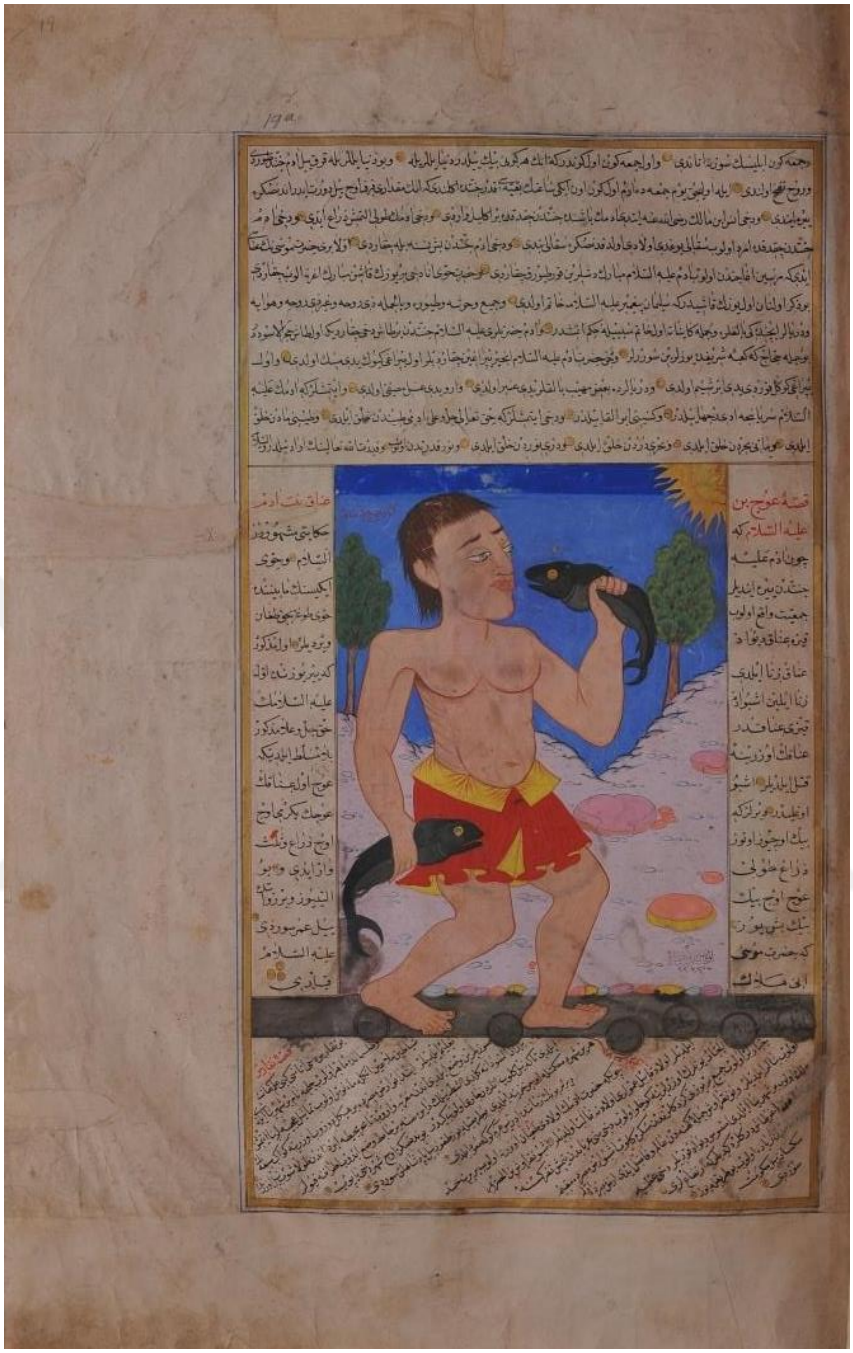
yakası açık uzun kollu ve yere kadar uzanan tam belli olmayan altın motiflerle süslenmiş mavi renkli bir elbise giymiştir. Karşısındaki erkek figür sağ kolunu göğsüne doğru uzatmış ve elini giysisinin içine sokmuştur. Diğer kolu hafif bükük bir şekilde aşağı doğru uzatmıştır. Başının üzerinde beyaz renkli bir sarık bulunmaktadır. Üzerine yakası açık uzun kollu yere kadar uzanan kırmızı renkli bir elbise giymiştir.

Sol taraflarında bulunan iki figür birbirlerine dönük şekilde ayakta durmaktadır. İkisi de başlarını hafifçe yukarı doğru kaldırmış sol tarafta olan erkek figür iki eli ile kadın figürün sağ kolunu ve elini tutmaktadır. Erkek figürün başının üzerinde beyaz renkli bir sarık vardır. Üzerine yakası açık kolları uzun ve yere kadar inen kahverengi ile boyanmış bir elbise giymiştir. Kadın figürün başının üzerinde altın süslemeli beyaz renkli bir örtü vardır. Altından siyah renkli saçlarının bir kısmı görünmektedir. Üzerinde yakası açık kolları dirseklerine kadar olan ve üstü altından ördek desenleri ile süslenmiş turuncu renkli bir elbise giymiştir. Boynunda altın bir kolye vardır.

Sol baş köşede karşılıklı olarak ayakta duran iki figür yukarı doğru bakmaktadır. Kadın figür sağ elini erkek figürün omuzuna koymuş diğer elini serçe parmağı açık bir şekilde serbest bırakmıştır. Başının üzerinde altın süslemeli bir örtü ve örtünün altından yanlara doğru uzayan siyah renkli saçları görülmektedir. Üzerine uzun kollu yakası açık ve yere kadar uzanan belli olmayan altın motiflerle süslenmiş lacivert renkli bir elbise giymiştir. Karşısındaki erken figürün başında beyaz renkli bir sarık vardır. Üzerine yakası açık uzun kollu ve yere kadar uzanan bir elbise bulunmaktadır.

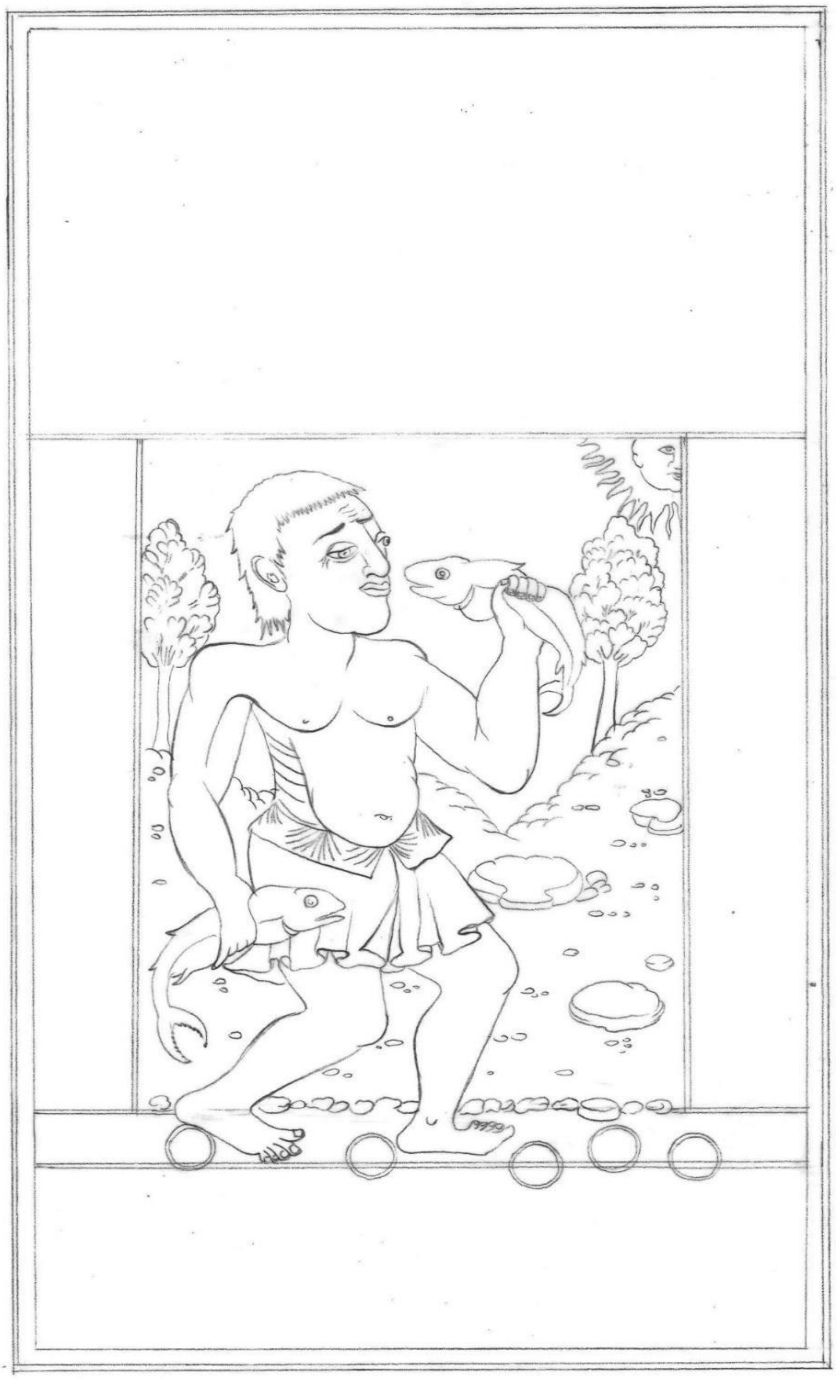
Figürlerin yüzleri ¾ profilden yapılmış ve açık ten rengi hafif pembe, hafif sarı, hafif koyu ten renklerinde farklı olarak boyanmıştır. Kaşları uzun, kavisli, kısa, düz ortası birleşik ya da fazla ayrık şekillerde boyanmış ve bazılarına uç ya da baş kısımları kaldırılarak ifade verilmiştir. Gözleri çekik, yuvarlak iri ve küçük şekillidir ve farklı yönlere bakmaktadırlar. Burunları kısa, uzun, ince, kalın normal boyutlu ve kemerli yapıdadır. Sadece Kabil figürün yüzünde sakal bulunmaktadır. Diğer erkek figürler sakalsızdır. Elbiselerinin altından küçük boyutlu yapılmış olan ayakkabılarının alt kısımları görülmektedir.

NO: 3

Resim 10: "Uc" (Topkapı nüshasından TİEM nüshasına yanlışlıkla yapıştırıldığı düşünülen varak)

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, E, 5380, s.19 a.

Çizim 3: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, E, 5380, S.19 a' da Bulunan "Dev Uc" Sayfa Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bazı İslam kaynaklarında ve İsrailiyat kaynaklarında adı geçen Uc dev, Hz. Adem'in kızı Annak'ın oğlu olarak anlatılmıştır. Uc tasvirinin çok uzun yıllar yaşadığı ve Hz. Musa döneminde ona inanları öldürmeye kalkınca Hz. Musa tarafından öldürüldüğünden söz edilmiştir. Bu iri yapılı dev tüm denizler yükseldiğinde ancak topuklarına kadar çıkabilen, yürüğünde dağları titreten, bir günde iki fil yiyip deniz kenarına gidince tuttuğu balıkları göğe kaldırıp güneşte kızartan bir canlıdır. (Bozkurt, 2012, s. 34).

Uc Dev 'in resmedildiği sayfa dikdörtgen formda yapılmış ve etrafı altın bir çerçeve ile çevrilmiştir. Cetvel içerisindeki metinlerin bulunduğu yazılı alana yerleştirilmiş dikdörtgen form içerisindeki minyatürlü bölüm, sayfanın alt kısmına daha yakın olarak yerleştirilmiştir.

Dış mekânda gerçekleşen olayda gökyüzü mavi renktedir. Gökyüzünün üst bölümünde küçük bir bölüm lacivert renge boyanmıştır. Sayfanın sağ üst köşesinde sarı renk ile boyanmış ön yüzünden görülen ve etrafa ışık yayan bir güneş yerleştirilmiştir. Turuncu renk ile tahrir çizgileri çekilmiştir. Ön profilden görünen güneş, yuvarlak yüzlü, kaşları hafif kavisli, iri ve çekik gözlü ve geniş burundur. Ağzı küçük, dudakları biraz kalın olacak şekilde hafifçe aşağı doğru sarkıktır.

Sayfanın orta alanına denk gelen üç adet tepeden meydana gelen açık mor tonunda zemin rengine boyanmış bir dağ bulunmaktadır. Dağın üzerinde irili ufaklı kalın hatlarla siyah tahrir çizgisi çekilmiş pembe, sarı, mavi ve turuncu tonlarında kayalar bulunmaktadır. Küçük kayalar boyanmamış sadece tahrir çekilerek zemin rengi ile bırakılmıştır. Tepelerin üzerinde sayfanın sağında ve solunda aynı boyutlarda ve aynı türde iki adet ağaç deseni bulunmaktadır. Yeşil renge boyanmış yapraklara koyu yeşil renkte tahrir çekilmiştir. Oval hatlardan oluşan yaprak kümeleri kahverengi boyanmış ve koyu kahve tahrir çekilmiş gövdesi bulunmaktadır. Sol köşedeki ağacın boyamasında açık ve koyu renklerde tonlama yapılmıştır. Sağ köşedeki ağaç daha açık tonlarda bir yeşile boyanmıştır. İki ağacında yaprak formu at kestanesine benzemektedir.

Sayfanın neredeyse tamamına yakın büyüklükte olan figür sol tarafa (2/3) yakın olarak yerleştirilmiştir. İki elinde de birer tane iri boyutlarda siyah ve gri renklerde boyanmış balık tutmaktadır. Sol elindeki balığı ağzına doğru getirmiştir. Sağ eli aşağı doğru uzanmış diğer balığı tutmaktadır. Belindeki kırmızı renkli örtünün iç yüzü sarı renktedir. Belinden diz kapağının üst kısmına kadar uzanan örtüde kıvrılan kumaş katları ile derinlik verilmeye çalışılmıştır. Saçları açık ve koyu kahverengi tonlarda boyanmıştır.

3/4 açısı ile görülen yüzüne oranla oldukça iri yapılmış gözleri mavi renktedir. Kaşlara çatık bir ifade verilmiş ve tarama tekniği ile boyanmışlardır. Kalın ve büyük bir burun ve ağız yapısı vardır. Figürün yüzünde ve vücudunda tahrir çizgileri ile vücut hatlarını gösteren detaylar yapılmıştır.

NO: 4

Resim 11: “Hz. Şit’ in Çocuklarına Peygamberliğin Babadan Oğula Geçtiğini Anlatması”(Topkapı Nüshasından TİEM Nüshasına Yanlışlıkla Yapıştırıldığı Düşünülen Varak)

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, E, 5380, s.19 b.

Çizim 4: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S.19 b. "Hz. Şit' in Çocuklarına Peygamberliğin Babadan Oğula Geçtiğini Anlatması" Sayfa Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

İslam kaynaklarında ve diğer dini kaynaklarda adı geçen Hz. Şit' in adının Süryanice "Tanrı' nın bağışı" anlamına geldiği ve Hz. Adem'e ölen oğlu Habil 'in yerini doldurması için gönderildiği yazılmaktadır. Kaynaklarda Âdem Peygamber' e indirilen Suhufu derlediği ve kendisinde bazı sayfalar indirildiğinden de bahsedilmektedir. (Gündüz, 2010, s. 215).

Şit Peygamberin hikayesinin anlatıldığı sayfa dik dörtgen formda tasarlanmış ve etrafı altın bir cetvellerle çerçevelenmiştir. Üst bölümde on satırlık yazılı bir alan bulunmaktadır. Alt bölümde eğik şekilde yazılmış metinlerin olduğu bir alan vardır. Minyatürlü alan alt kısma daha yakın olacak şekilde yerleştirilmiştir. Dış mekânda geçen olayda gökyüzü altın ile boyanmıştır. Gökyüzünün bittiği yerde yavru ağzı rengine boyanmış ve kompozisyonun sonuna kadar devam eden bir dağ yapılmıştır. Üzerine aynı rengin koyu tonu ile tahrir çizgileri çekilmiş ve küçük boyutlu kayalar yapılmıştır. Dağın sağ üst köşesinde yaprak formları at kestanesine benzeyen iki ağacının üst kısımları görülmektedir. İri boyutlu yaprak öbeklerinden meydana gelen ağaçların sağdaki koyu soldaki açık yeşil renge boyanarak aynı renklerinin koyu tonu ile tahrir çizgileri yapılmıştır.

Kompozisyonun orta kısmına yakın hafif sağa ve alta yakın olan yerde aynı ağaç türünden bir ağaç vardır. Boyu üst cetvelin yanına kadar uzanan ağacın iki yanında yaprak öbeklerinden oluşan iki büyük dal ve biraz daha büyük üst kısmı bulunmaktadır. Yaprakları koyu yeşile boyanmıştır. Gövdesi kahverengiye boyanmış ve üzerine aynı rengin açık tonu ile ağaç dokuları yapılmıştır. Ağacın dibinden sağ tarafa doğru küçük yeşil yapraklı bir filiz uzamıştır. Ön kısmında daire formunda bir gölet ve ona bağlı olarak uzayıp sayfanın sol alt köşesine doğru uzayan bir su yolu vardır. Etrafı yeşil renkli çimenlerle çerçevelenmiştir.

Sayfanın sol alt köşesine yakın yerde Hz. Şit figürü bir ağacın altında yönü sağa dönük şekilde dizlerinin üzerinde oturmaktadır. İki elini göğsüne doğru kaldırmış ve dua eder pozisyonda tutmaktadır. Başının üzerine ucu omuzuna doğru sarkıtılmış beyaz ve kırmızı renklerden oluşan bir sarık takmıştır. Sarığın üzerinde mavi tahrir renkli ateş formunda katmanlı bir hale bulunmaktadır. Yüzü ¾ profilden yapılmış ve açık ten rengine boyanmıştır. Siyah boya ile belirgin olarak yapılmış kavisli uzun kaşları, çekik ve büyük gözleri bulunmaktadır. Burnu ve ağzı küçük yapılıdır. Yüzüne beyaz renkli sakallar yapılarak yaşlı bir ifade verilmeye çalışılmıştır. Üzerinde iç astarı gri renkli üst yüzeyi

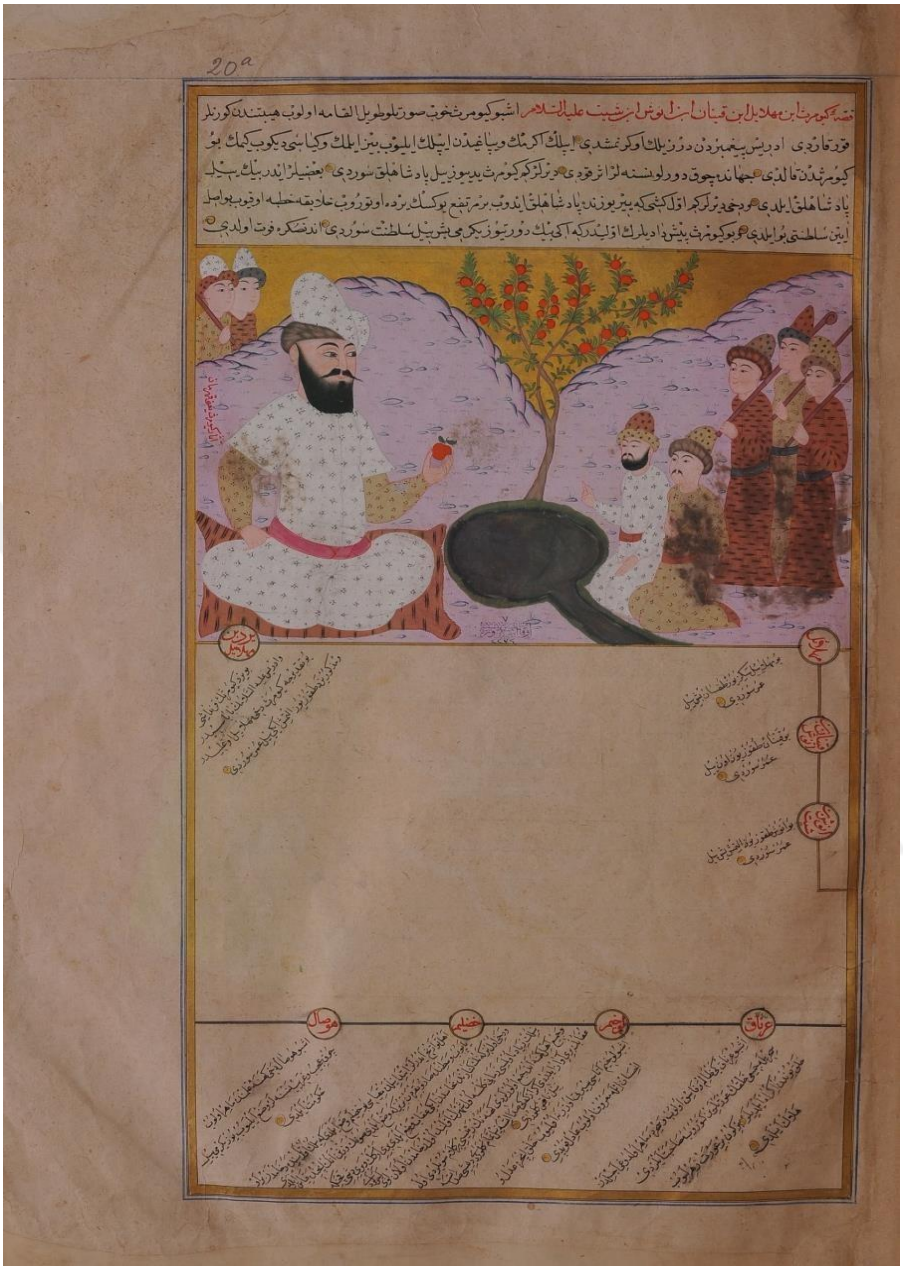
mavi renkte olan uzun bir elbise vardır. Kollarının uç kısmında ve etek uçlarında tam belli olmayan altın ile boyanmış desenler yapılmıştır.

Arkasını yasladığı ağaç diğer ağaçlara göre farklı bir yaprak yapısında yapılmıştır. Yağ yeşiline boyanan yaprak öbeklerinin içerisine koyu yeşil renkte küçük yapraklar yapılmış ve etrafına tahrir çekilmiştir. Çam ağacını anımsatan ağacın boyu sayfanın üst kısmına yakın bir yere kadar uzatılmıştır. Gövdesi diğer ağaçlara göre daha açık ve kızıl bir kahverengiye boyanmış ve üzerine açık renk ile ağaç dokuları yapılmıştır.

Sayfanın sağ alt köşesine yakın bir yerde Hz. Şit' in karşında iki oğlu yönleri sola dönük vaziyette dizlerinin üzerine oturmuştur. Öndeki figür soldaki kolunu göğsüne doğru kaldırmıştır. Diğer figür sol kolunu dizinin üzerine koymuş öteki elini baş ve işaret parmağı birleşik bir şekilde yukarı doğru kaldırmıştır. İkisinin de başlarının üzerinde su yeşili ve beyaz renklere boyanmış sarıklar vardır. Sarıkların üzerinde ateş formunda altın haleler vardır. Öndeki figürün halesinde beyaz ve kırmızı renkli çift tahrir çizgisi diğerinin halesinde su yeşili ve lacivert renkli haleler vardır. Yüzleri ¾ profilden yapılmış ve açık ten rengine boyanmıştır. Kavisli uzun kaşları ve çekik gözleri bulunmaktadır. Burunları ve ağızları küçük yapılıdır.

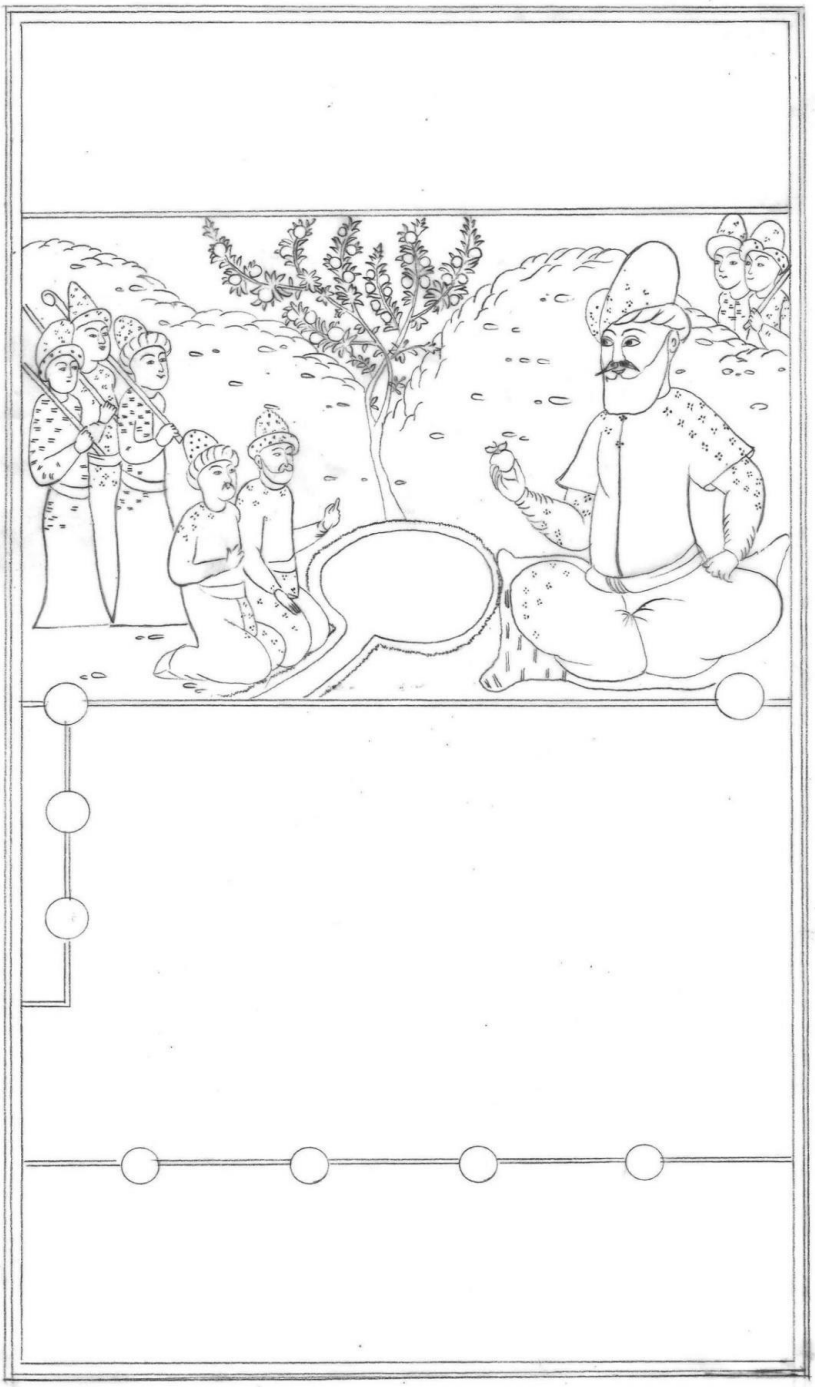
Üzerlerine kolları dirseklere kadar olan elbiseler giymişlerdir. Öndekinin elbisesi yağ yeşili rengindedir ve içerisinde uzun kollu beyaz renkli bir iç elbise görülmektedir. Elbisenin ön kısmında boyaların akması sonucu deformasyon oluşmuştur. Arkadaki figürün elbisesi su yeşil rengindedir. İçerisine uzun kollu lacivert renkli bir iç giysi giymektedir. İki figüründe bellerinde pembe renkli kuşaklar sarılıdır.

NO: 5

Resim 12: "Yer Yüzündeki İlk Hükümdar Olan Keyumers" (Topkapı Nüshasından TİEM Nüshasına Yanlışlıkla Yapıştırıldığı Düşünülen Varak)

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s.20 a.

Çizim 5: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S.20 a "Yer Yüzündeki İlk Hükümdar Olan Keyumers" Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Firdevs'inin meşhur şehnamesi İran'da Arapların egemenliğine kadar olan sürede meydana gelen İran'ın destansı tarihini anlatmaktadır. Şehname Keyumers efsanesi ile başlamaktadır (Kanar, 2010, s. 289) Yer yüzünde ilk hükümdarı olan Keyumers Hz. Şit' in torunlarından biridir. İlk defa terzilik yapan, insanları kumaşlarla giydiren Keyumers emrindeki insanlar ve üzerlerinde benekli elbiseleri ile tasvir edilmiştir (Renda, 1991, s. 497)

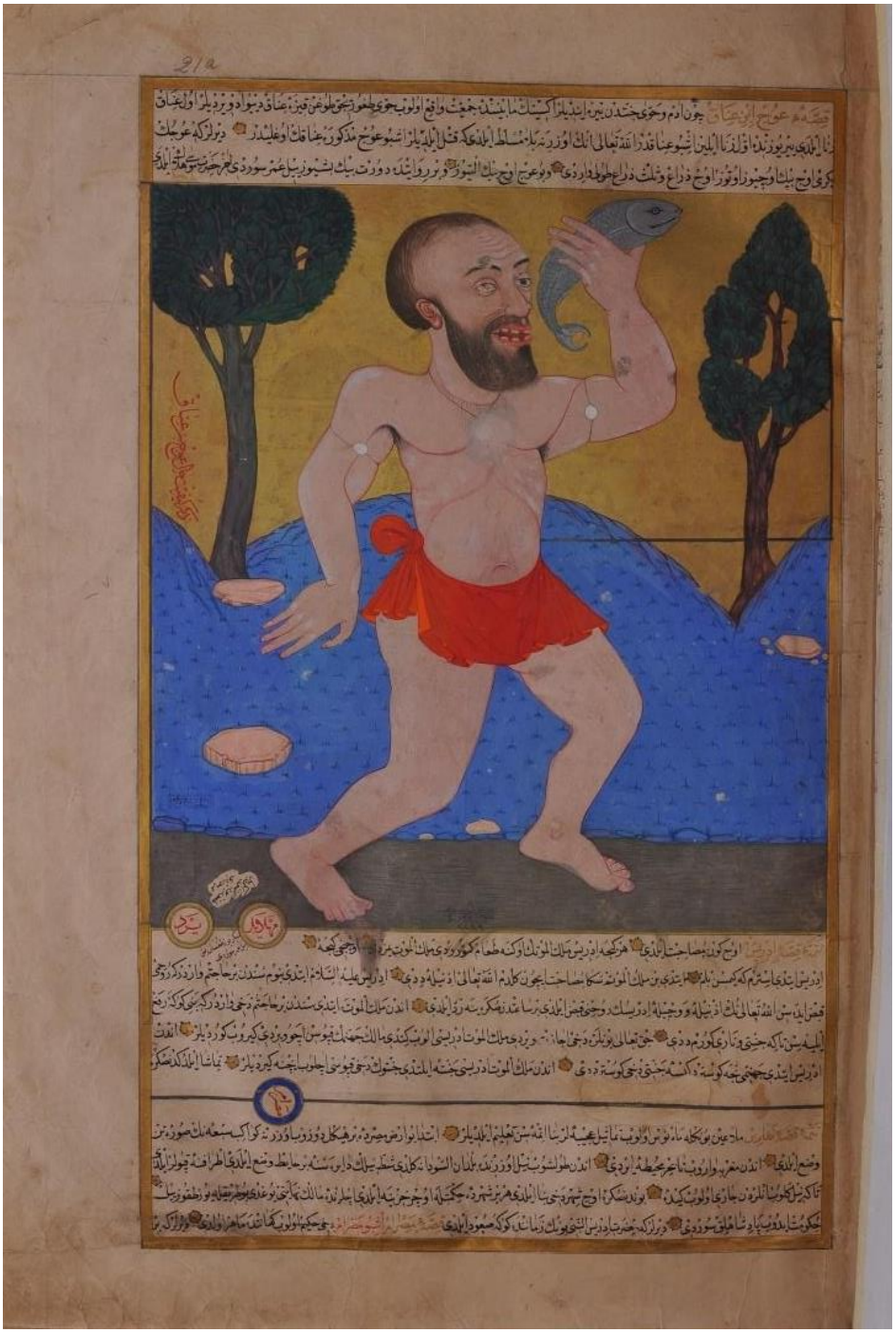
Keyumers' in hikayesinin anlatıldığı minyatürde dikdörtgen formdaki altın cetvel içerisine yatay olarak yerleştirilmiş kompozisyon sayfanın üst bölümüne daha (3/1) yakındır. Minyatürlü alanın üst bölümünde yatay, alt bölümünde ise eğik olarak yazılmış metinler bulunmaktadır. Dış mekânda geçen hikâyede gökyüzü altın ile boyanmıştır. Arka fonda sayfanın nerede ise tamamını kaplayan üç adet tepe açık mor renktedir. Gri tonlarında kalınca hatlarla çizilmiş tahrir çizgileri ve tepe üzerinde sadece tahrir çizgisi ile yapılmış kaya ve bitkiler vardır. Tepelerin tam orta kısmına denk gelen yerde küçük yeşil yapraklı üzerinde kırmızı renkte elmalar olan bir ağaç yapılmıştır. İnce ve kahverengi bir gövdeye sahip olan ağaç sayfanın üst kısmına kadar uzamaktadır.

Sayfanın sol köşesinde tepenin arkasında iki tane figür vardır. Figürlerin başlarında üzerinde küçük süslemelerin bulunduğu beyaz açık kahverengi ve gri tonlarında başlık vardır. Yuvarlak yüzlü, kaşları kavisli ve çekik gözlüdürler. Burun ve ağız yapıları küçüktür. Ön tarafta bulunan figürün sol. Elinde bir obje bulunmaktadır. Sayfanın sol alt köşesinde Keyumers figürü yönü hafif sağa dönük vaziyette dizlerinin üzerine bağdaş kurarak oturmaktadır. Diğer figürlere göre daha iri boyutlu yapılan figür sol elinde tuttuğu elmayı karşısındaki figürlere doğru uzatmaktadır. Diğer elini dizinin üzerine koymuştur. Başının üzerinde silindir şeklinde beyaz renkli üzerinde siyah benekler olan bir başlık vardır. Alt kısmında kahverengi bir kat bulunmaktadır. Yüzü ¾ profilden yapılmış ve açık ten rengine boyanmıştır. Kalın ve kavisli kaşları, iri ve hafif çekik gözleri bulunmaktadır. Burnu hafif kemerli ve normal büyüklüktedir. Ağzı küçük yapılıdır. Yüzüne siyah renk ile boyanmış göğsünün üzerine kadar uzanan oldukça gür yapılı bıyık ve sakallar yapılmıştır. Üzerinde kolları dirseklere kadar olan beyaz renkli ve siyah benekli bir elbise vardır. Elbisenin içerisinde sadece kolları görünen aynı desenle süslenmiş açık kahverengi bir iç giysi giymiştir. Beline pembe renkli bir kuşak bağlamıştır. Açık kahverengi ve üzerinde siyah çizgiler olan bir kaplan postunun üzerinde oturmaktadır.

Keyumers' in önünde daire formunda gri renkli bir su birikintisi yapılmıştır. Su göletinin alt kısmından uzayan su yolu sayfanın alt kısmına kadar devam etmiştir. Göletin karşısında yönleri Keyumers'e doğru dönük olan beş figür durmaktadır. Önde bulunan iki figür dizlerinin üzerine oturmuştur. Boyaların dökülmesi sonucu oluşan deformasyon sebebiyle figürlerin bir bölümü görünmemektedir. Arkada bulunan figür sağ elini yukarı doğru kaldırmış Keyumers' in uzattığı elmaya doğru uzanmaktadır. Diğer elini dizinin üzerine koymuştur. İki figürde ¾ profilden yapılmış ve yüzleri açık ten renginde boyanmıştır. Kavisli kaşları çekik gözleri ve normal büyükte burunları vardır. Ağızları küçüktür. Arkadaki figürün yüzüne tarama tekniği kullanılarak siyah renkli sakal yapılmıştır. Öndeki figüre sadece bıyık yapılmıştır. Üzerlerinde uzun kollu yere kadar uzanan elbise giymişlerdir. Arkadaki figürün elbisesi beyaz renkli öndekinin açık kahverengidir. Elbiselerin üzenlerine siyah renkli benekler yapılmıştır. Başlarına silindir yapılı açık kahverengi, sülyen ve kahverengiye boyanmış ve elbiseleri ile aynı motiflerle süslenmiş başlıklar takmışlardır.

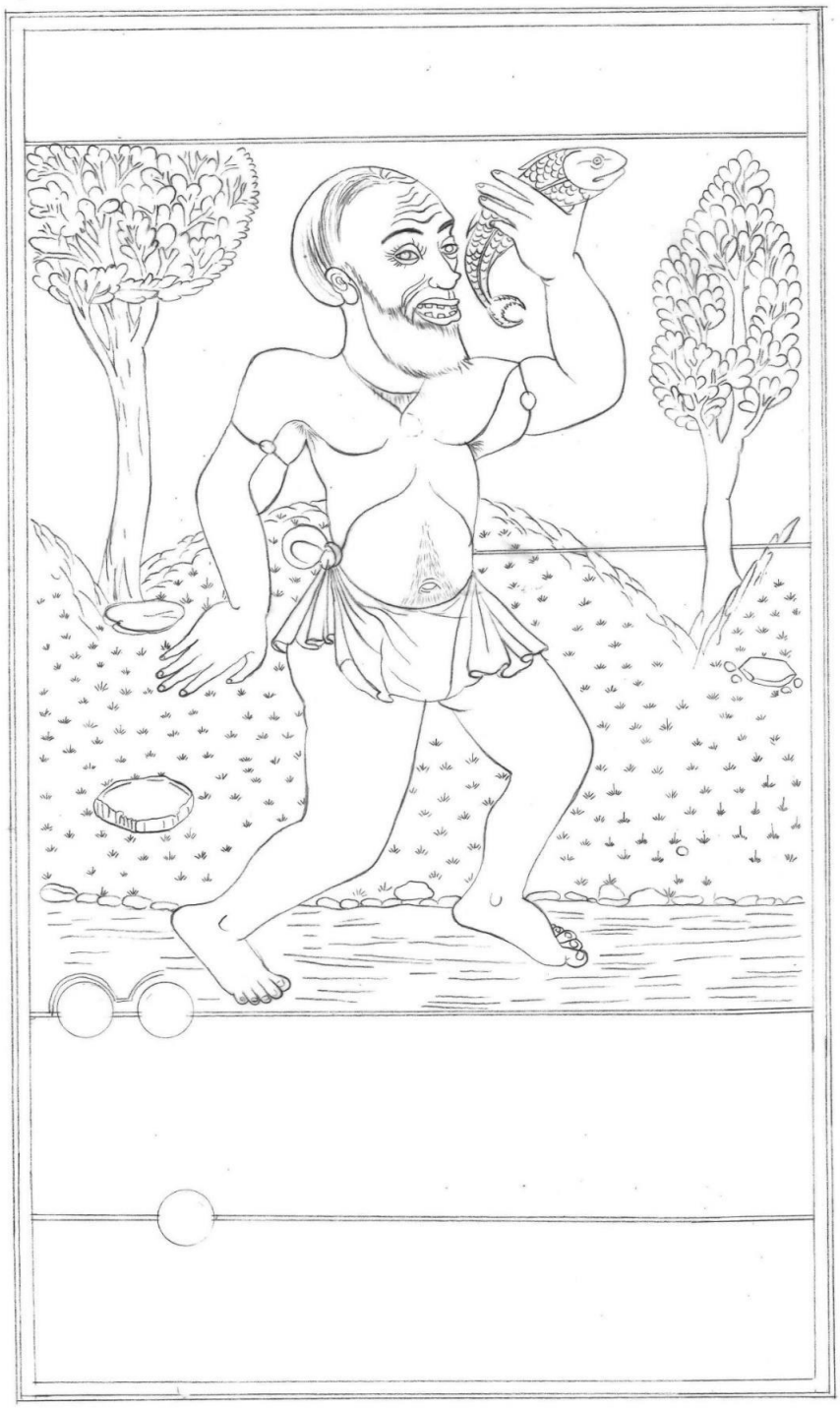
Arkada bulunan üç figür ayakta durmaktadır. Sol ellerinde tuttukları silahlarını omuzlarını üzerine koymuşlardır. Üçü de ¾ profilden yapılmış yüzlere, ince hafif kavisli kaşlara çekik gözlere ve normal büyüklükte bir burun yapısına sahiptirler. Ağızları küçüktür. Başlarında diğer figürlerle aynı doku ve formda olan açık kahverengi sülyen, gri ve kahverengiye boyanmış başlıkları vardır. Arkadaki figürün başlığı sivri uçludur. Üzerlerine uzun kollu ve yere kadar uzanan sülyen ve açık kahverengiye boyanmış elbiseler giymişlerdir. Elbiselerinin üzerine kaplan postunun üzerindeki siyah çizgiler ile aynı desenler yapılmıştır. Bellerine gri renkli kuşaklar takmışlardır.

NO: 6

Resim 13: Konu “Dev Uc”

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s.21 a.

Çizim 6: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S.21 a "Dev Uc" Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bazı İslam kaynaklarında ve İsrailiyat kaynaklarında adı geçen Uc dev, Hz. Adem'in kızı Annak'ın oğlu olarak anlatılmıştır. Uc tasvirinin çok uzun yıllar yaşadığı ve Hz. Musa döneminde ona inanları öldürmeye kalkınca Hz. Musa tarafından öldürüldüğünden söz edilmektedir. Bu iri yapılı dev tüm denizler yükseldiğinde ancak topuklarına kadar çıkabilen, yürüğünde dağları titreten, bir günde iki fil yiyip deniz kenarına gidince tuttuğu balıkları göğe kaldırıp güneşte kızartan bir canlıdır. (Bozkurt N, 2012, s. 34)

Uc Dev 'in hikayesinin anlatıldığı sayfa dikdörtgen formda yapılmış ve etrafı altın bir cetvel ile çerçevelenmiştir. Üst bölümde üç satırlık yazılı bir alan bulunmaktadır. Alt bölümde ortadan ince altın bir cetvelle bölünmüş dört satır altta dört satır üstte olacak şekilde yazılmış metillerin olduğu bir bölüm yapılmıştır. İnce bir altın cetvelden sonra başlayan minyatürlü bölüm, sayfanın üst kısmına daha yakındır.

Dış mekânda gerçekleşen olayda gökyüzü altın ile boyanmıştır. Gök yüzden sonra başlayan ve kompozisyonun yarısına kadar uzanan üç adet tepeden meydana gelen mavi zemin rengine boyanmış bir dağ bulunmaktadır. Üzerinde yer bitkileri ve irili ufaklı, tahrir çizgileri çekilmiş zemin renginde ve pembe renklerinde kayalar bulunmaktadır.

Tepelerin sağ ve sol köşesinde birer tane ağaç yapılmıştır. Açık yeşil ve koyu yeşil renklerle tonlama yapılmış olan yaprakları oval hatlarla çizilmiştir ve kümeler halindedir. Ağaçların gövdeleri açık ve koyu kahverengi ile tonlama yapılarak boyanmıştır. Sağdaki ağacın tamamı görülürken soldaki ağacın üst bölümü yazılı alanın altında bitmiştir.

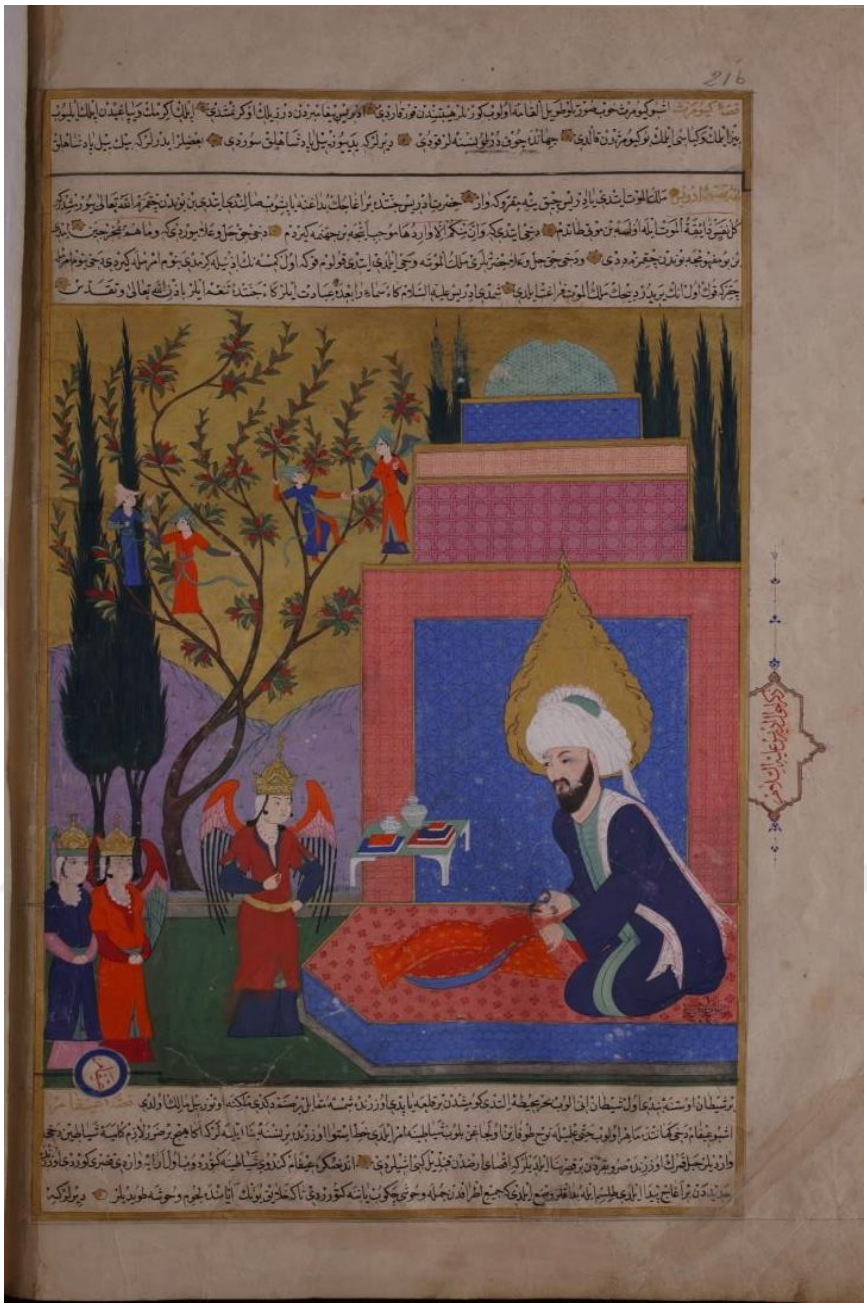
Yaprak formu olarak soldaki ağaç meşe sağdaki ağaç ise at kestanesine benzemektedir.

Kompozisyonun alt kısmına dağların bittiği yere 1/7 genişliğinde gri tonlarında bir zemin yapılmıştır. Zeminin orta bölüme yerleştirilen Uc dev figürü sayfanın boyunun tamamına yakın uzunluktadır. Ayakları ve bedeni hareket halinde olan devin sağ eli aşağı doğru sarkmış ve ağzına doğru getirdiği sol elinde irice bir balığı tutmaktadır. Kollarına ön tarafında küçük beyaz taş olan ince bağlar bağlamıştır. Sağ kolunu arkaya doğru uzatmış ve açık duran elini hafifçe yukarı doğru bükmüştür. Sol ayağı önde olacak şekilde iki dizini bükmüş biçimde durmaktadır. Vücudunda koltuk altı, göğüs ve karın bölgesine kahverengi boya kullanılarak tarama tekniği ile tüyler yapılmıştır. Beline arkadan düğüm yapılmış kalçasını örtecek uzunlukta kırmızı renkli bir örtü takmıştır. ¾ profilden yapılmış olan yüzü açık ten rengindedir. Kaşları uzun ve hafif kavislidir.

Kaşlarını hafifçe yukarı doğru kaldırdığı için alnında çizgiler meydana gelmiştir. Sağ gözünün bir kısmı boya akması sonucu deforme olmuştur. Göz kapakları ve göz altı

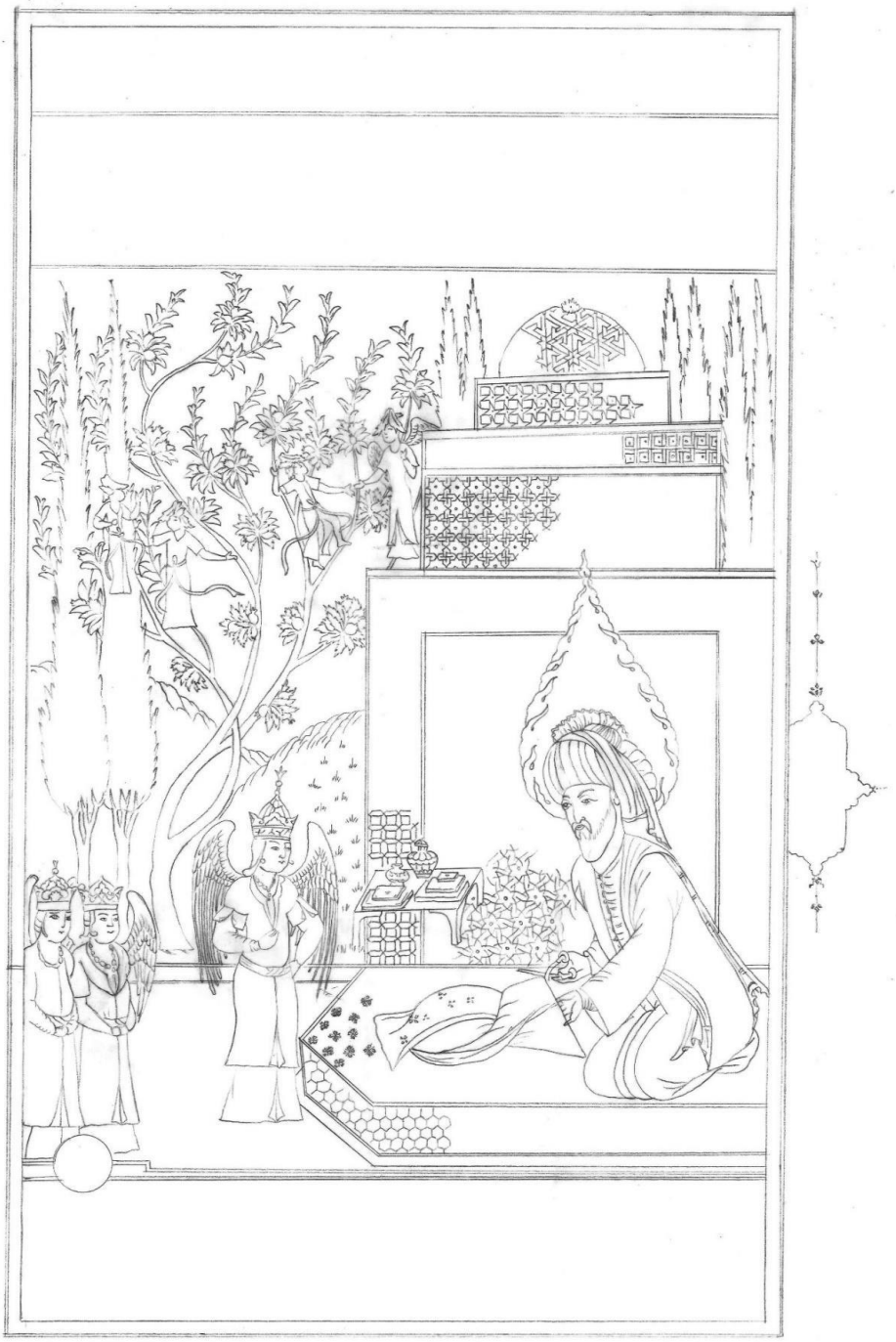
torbaları belirgin bir şekildedir. Etraflarına küçük çizgiler yapılmıştır. Burun ve ağız yapısı iri hatlara sahiptir. Elindeki balığı yemek için açtığı ağzında dişlerinden bazıları görülmektedir. Açık ten rengine boyanmış vücudunda, kırmızı renkli çizgilerle kas ve bazı yüz hatları gösterilmiştir. Sayfadaki minyatürler uzaktan yakına doğru yerleştirilerek boyut etkisi oluşturulmuştur. Sayfanın sağ köşesinden altın bir cetvel yapılmış ve ağacın arkasından geçerek figüre kadar uzatılmıştır.

NO: 7

Resim 14: "İdris Peygamberin Terzilik Yapması ve Melekler İle Sohbet Etmesi"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s.21 b

Çizim 7: "İdris Peygamberin Terzilik Yapması Ve Melekler İle Sohbet Etmesi" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S.21 b Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kur'an da ve bazı dini kaynaklarda adı geçen İdris Peygamber yeryüzünde ilk defa yazı yazan ve terzilik yapan kişidir. Hz. Âdem' in torunlarından olan Hz. İdris Azrail ve diğer melekler ile de görüşmektedir. Rivayete göre Azrail üç gün boyunca yanına gelerek ona cennetten meyveler getirmiş en sonun da Hz. İdris' i de yanına alarak cennete getirmiştir (Renda, 1991, s. 497).

Dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın çevresi altın bir cetvel ile çerçevelenmiştir. Olayda dış mekân ve iç mekân birlikte kullanılmıştır. Tek hikâyenin anlatıldığı kompozisyonda üst bölümde iki satırlık yazılı bir alandan sonra altın ile boyanmış ince bir cetvelden sonra dört satırlık yazılı bir alan bulunmaktadır. Minyatürlü alan sayfanın alt kısmına daha yakın olarak yerleştirilmiştir. Kompozisyonun alt tarafı İnce altın bir cetvelle bitirilmiş ve dört satırlık yazı yazılmıştır.

Kompozisyonun yarısını kaplayan gökyüzü altın ile boyanmış ve eflatun renkli iki tepeden meydana gelen bir dağ ile bitirilmiştir. Dağın çevresine aynı rengin koyu tonu ile tahrir çekilmiş ve yer bitkileri yapılmıştır. Sayfanın sağ köşesinde üç katlı bir yapı vardır. Üzerinde oval hatlı firuze renginde bir kubbe vardır. Kubbenin üzerinde altın bir alem formu bulunmaktadır. Yapının zemini mavi, yavruağzı, turuncu, mor gibi renkler ile boyanmış ince altın cetvellerle bölümlere ayrılmıştır. Bölümler farklı formlarda geometrik motifler ile süslenmiştir. Yapının arka tarafında dört tane sağda iki tane solda olmak üzere altı adet selvi ağacının üst bölümleri görülmektedir.

Yapının sol tarafında dağın etek kısmına denk gelen yerde dalları S'ler çizerek kıvrılan kahverengi gövdeli bir nar ağacı vardır. Ağacın yaprakları sarı ve yeşil renklerde boyanmış ve kırmızı renkli narlar çizilmiştir. Üst cetvele kadar uzanan uç kısımlara doğru yeşil renkli yapraklar içerisinde nar çiçeği tomurcukları yapılmıştır. Cennet ağacı olarak tasvir edilen ağacın üzerinde dört tane melek figürü yerleştirilmiştir. Sağ tarafta yapının üzerine denk gelen kısımdaki ilk melek figürü yönü sola dönük şekilde havada durmaktadır. Sol eli yukarı doğru kaldırmış baş ve serçe parmağı açıktır. Diğer elini avucunun içi açık bir şekilde önünde duran melek figürüne doğru uzatmıştır. Başının üzerinde yaprak motifinden yapılmış su yeşili renginde bir başlık vardır. ¾ profilden yapılmış olan yüzü açık ten rengindedir ve yuvarlak hatlıdır. Başlığının altından kaşlarının baş kısmı görünmektedir. İri ve çekik gözleri küçük bir burnu ve ağzı vardır.

Başını iki yanından birer tutam saç örgü halinde uzatılmıştır. Gri ve su yeşili renginde olan kanatlarının biri yukarı doğru kıvrılmıştır. Üzerinde kolları dirseklerinin üzerine

kadar uzanan etek kısmı diz altında biten iç astarı su yeşili renginde üstü turuncu renge boyanmış olan bir giysi bulunmaktadır. Elbisenin altına lacivert renkli ve uzun kollu bir iç giysi giymiştir. Bu melek figürünün önünde duran meleğin yönü sağa dönük vaziyettedir. Sol elini karşısındaki meleğe doğru uzatmıştır. Diğer kolunu ağacın dalına dolamış eli ile gövdesine tutunmaktadır. Sol bacağını öne doğru uzatmış dizini hafif bir şekilde kırmış şekilde ağacın gövdesine basmaktadır. Diğer ayağı ile biraz daha aşağıya basmıştır. Başına su yeşili renginde yaprak motifinden bir başlık yerleştirilmiştir. ¾ profilden yapılmış olan yüzü açık ten renginde ve yuvarlak hatlıdır. Çenesi biraz öne doğru çıkık şekildedir. Kaşları kalın ve düz gözleri iri ve çekiktir. Burnu ve ağzı küçük yapıdadır. Başının yan taraflarından iki adet saç örgüsü uzatılmıştır. Üzerinde kolları dirseklerinin üzerine kadar olan lacivert renkli uzun bir elbise vardır. Elbisenin altına uzun kollu alt tarafında pantolon ve çizmeler olan turuncu renkli bir kıyafet giymiştir. Beline ayaklarından aşağıya kadar kıvrılarak uzanan su yeşili bir kuşak takmıştır.

Ağacın sol köşesinde iki melek figürü karşılıklı olarak durmaktadır. Sol köşedeki melek daha yukarıda ve yönü sağa dönüktür. Sol elini yukarı doğru kaldırmış avucu açık bir şekildedir. Diğer elini göğsüne doğru getirmiş ve yumruk yapmıştır. Başında yavruağzı renginde yaprak motifinden bir başlık bulunmaktadır. ¾ profilden yapılmış yüzü yuvarlak hatlıdır iri gözleri, küçük bir burnu ve ağzı vardır. Üzerine kolları dirseklerine kadar olan uzun lacivert renkli bir elbise giymiştir. Elbisenin altından kolları görünen iç giysisi ve belindeki ayaklarına kadar uzanan kuşağı su yeşili rengindedir.

Önündeki melek yönü sola dönük şekilde havada durmaktadır. Kollarını iki yana doğru açmış sağ eli ile önündeki meleğin koluna dokunmaktadır. Başına yaprak motifinden su yeşili bir başlık takmıştır. Yüzü ¾ profilden çizilmiş ve açık ten rengine boyanmıştır. Yuvarlak hatlı yüzünde tek kaşının bir kısmı ve çekik ve iri gözleri bulunmaktadır. Burnu ve ağzı küçük yapılıdır. Başını yan taraflarından iki adet saç örgüsü uzatılmıştır. Üzerinde kolları dirseklerine kadar olan turuncu renkli uzun bir elbise vardır. Kollarının altından koyu yeşil renkli iç elbisesi görülmektedir. Belinde su yeşili renginde uçları ayaklarından aşağıya kadar uzayan bir kuşak bulunmaktadır. Nar ağacının sol yanında cetvele yakın bir bölümde boyları kompozisyonun üst kısmına kadar uzanan kahverengi gövdeli koyu yeşil renkli iki adet selvi ağacı bulunmaktadır.

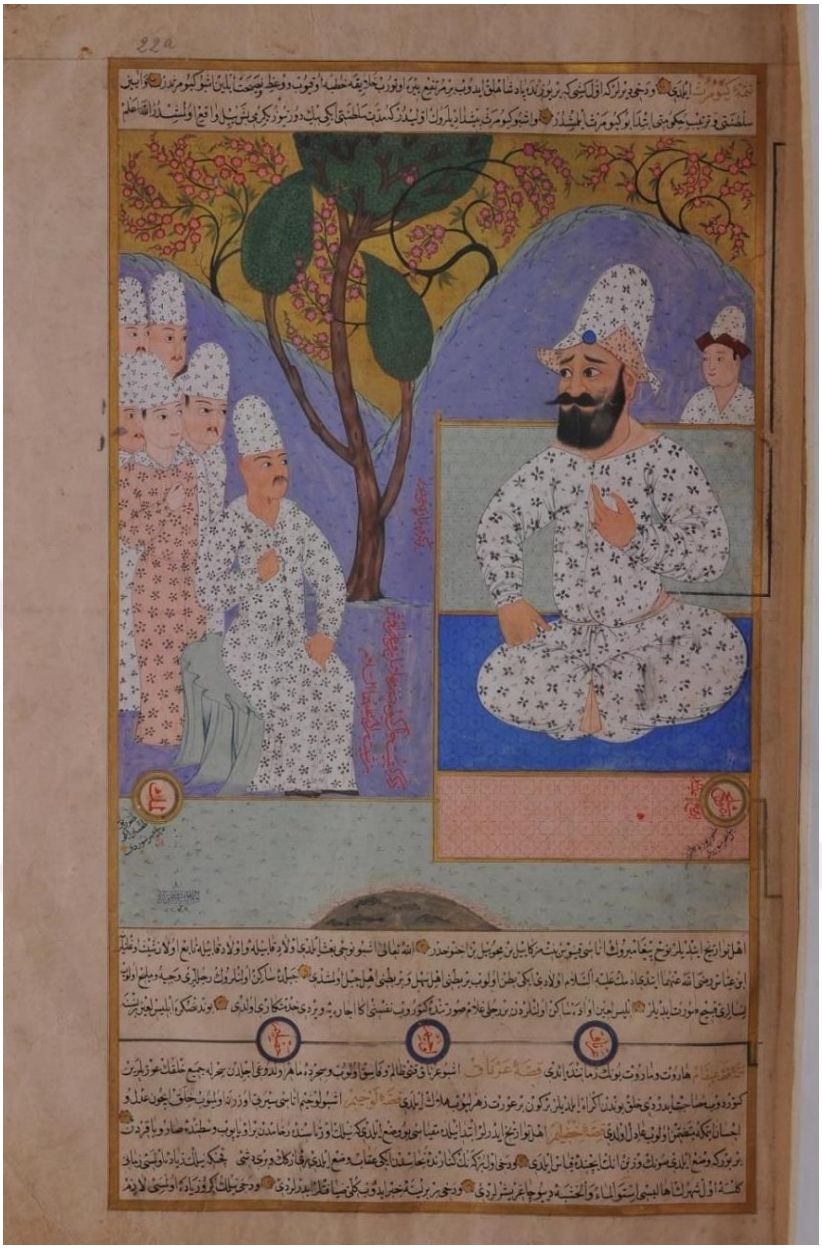
Sayfanın alt kısmında ¼ bölümlük alanı kaplayan koyu yeşil renkli bir zemin vardır. Sol baş köşede iki tane melek figürü yönleri sağa dönük şekilde ellerini karınlarının üzerine

birleştirmiş vaziyette ayakta durmaktadırlar. Başlarına altından yapılmış taçlar ve taçların altından omuzlarına kadar uzanan beyaz renkli kumaşlar ve saç örgüleri uzamaktadır. Öndeki meleğin tacının altında su yeşili bir şerit çizilmiştir. Yüzleri ¾ profilden çizilmiş ve açık ten rengine boyanmıştır. Yuvarlak hatlı yüz hatlarına sahip olan figürlerden önde olanın kaşlarının baş kısmı hafif yukarı doğru kaldırılmış ve yüzüne düşünceli bir ifade verilmeye çalışılmıştır. Gözleri iri ve çekiktir. Burnu ve ağzı küçük yapılıdır. Arkadaki figür ince ve kavisli kaşlara, küçük çekik gözlere ve küçük bir ağız yapısına sahiptir. Kanatları kapanmış bir şekilde aynı hizada durmaktadır. Öndeki figürün su yeşili rengindeki kanadın sadece baş kısmı görülmekte diğer kısımları cetvelin yanında bitmektedir. Kırmız pembe ve su yeşili renginde kanatları olan arkadaki figürün sağ kanadının baş kısmı ve diğer kanadının tamamı görülmektedir. Yakası açık kolları dirseklere kadar uzanan ve boyları diz altına kadar uzayan elbiseleri vardır. Öndeki figürün dış elbisesinin iç astarı yeşil üstü lacivert renklidir. Altında uzun kollu ve boyu yere kadar uzayan pembe renkli iç giysisi vardır. Diğer figürün üzerindeki elbisenin iç astarı su yeşili renginde üst yüzü turuncu renklidir. Altına uzun kollu ve yere kadar uzayan kırmızı renkli bir iç elbise giymiştir. Boyunlarında beyaz renkli kolyeler bellerinde su yeşil renginde kuşakları bulunmaktadır. Meleklerin sağ tarafında biraz daha arka kısımda onlara göre daha iri boyutlu olan Azrail figürü bulunmaktadır.

Yönü sola dönük vaziyette ayakta duran figür sol elini beline koymuş diğer elini göğsüne doğru kaldırmıştır. Başının üzerinde altından bir taç yerleştirilmiştir. Tacın altından beyaz bir kumaş ve siyah renkli saç örgüleri omuzuna kadar uzamaktadır. Yüzü ¾ profilden yapılmış açık ten renginde boyanmıştır. Yuvarlak hatlı olan yüzünde ince ve düz kaşları kekik gözleri, normal büyüklükte bir burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. İki yana doğru hafif açık olarak duran kanatları turuncu pembe ve siyah renktedir. Üzerinde kolları dirseklerinin üzerine kadar olan dizlerine kadar uzayan iç astarı su yeşili renginde bir elbise bulunmaktadır. Altında kolları uzun ve boyu yere kadar inen lacivert renkli bir iç giysi giymiştir. Kompozisyonun sağ tarafında bulunan yapının önünde yapıya bitişik şekilde tasarlanmış sol ucuna üçgen şeklinde yapılmış bir çıkıntı bulunan yerden yüksek şekilde yapılmış bir bölüm bulunmaktadır. Yan tarafında ince altın cetvellerle paftalara bölünmüş gri renkli bir şerit ve geometrik desenlerle süslenmiş mavi bir bölüm vardır. Yavruağzı renginde olan üst yüzeyi aynı rengin koyu tonu ile yapılmış penç motifleri ile süslenmiştir.

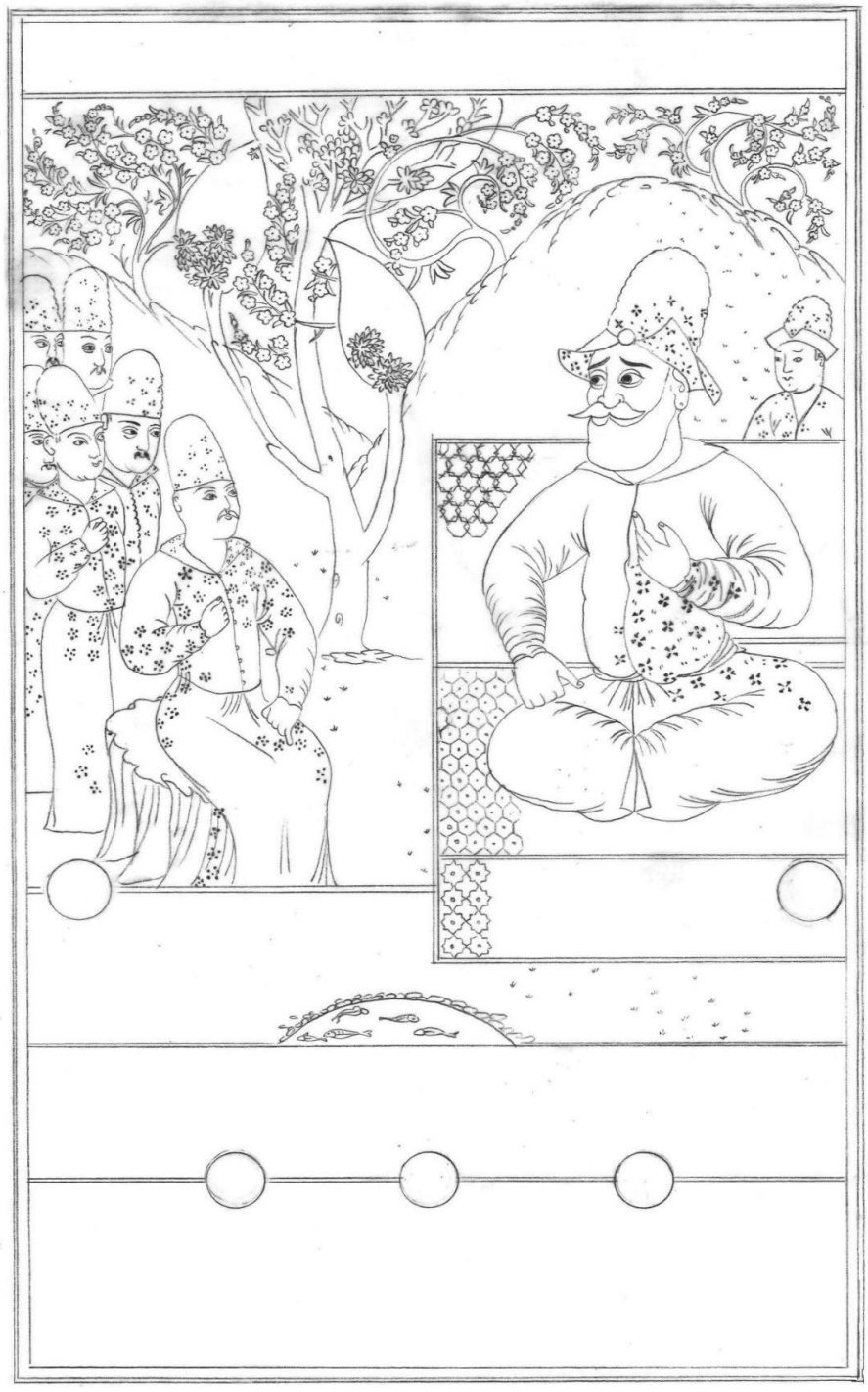
Yüzeyin sol arka tarafında bir kısmı yapının dışına taşmış bir masa durmaktadır. Üst yüzeyi su yeşiline boyalı olan masanın ayakları beyaz renktedir. Üzerinde beyaz renkli oval hatlı bir tanesi daha büyük olan iki kap yerleştirilmiştir. Küçük olanın üzerine belli olmayan desenler çizilmiştir. Kapların yanında üst üste koyulmuş büyüklü küçüklü mavi, lacivert ve kırmızı renkli kitaplar bulunmaktadır. Zeminin üzerinde sağ baş köşede Hz. İdris figürü yönü sola dönük vaziyette hafiften öne eğilmiş olarak dizlerinin üzerine oturmaktadır. Figürlerin tek dizlerini bükerek, dizlerinin üzerine ya da bağdaş kurarak oturması eski toplumlara kadar uzanan bir gelenek olup doğu minyatürlerinde görülen üslup özelliklerindendir (Peçe, 2015, s. 104) Hz. İdris önünde duran kırmızı, turuncu ve mavi renklerden oluşan ve üzerinde altın süslemeler olan kıvrılmış bir kumaşı sol eli ile tutmuş sağ elindeki makas ile kesmektedir. Kompozisyondaki diğer figürlere göre daha iri boyutlu olan Hz. İdris'in başının üzerinde ateş formunda küçük katmanları olan siyah tahrir çizgili altın hale üst kata kadar uzamaktadır. Başında tek ucu arkaya doğru uzatılmış su yeşili ve beyaz renklere boyanmış bir sarık bulunmaktadır. İnce ve uzun hatlara sahip olan yüzü ¾ profil açısı ile yapılmıştır. Açık ten rengine boyanan yüzünde hafif kalın ve kavisli kaşları ince ve çekik gözleri vardır. Burnu biraz uzunca ve kemerlidir. Ağzı küçük yapılıdır. Tarama tekniği kullanılarak yapılan sakalları siyah renkli ve gürdür. Sol omuzuna ince kımızı çizgili beyaz renkli bir kumaş asmıştır. Üzerine kolları ve boyu uzun olan iç astarı kırmızı renkte olan lacivert renkli bir elbise giymektedir. İçerisinde önünde düğmeler olan limon küfü renginde bir iç elbise giymiştir.

NO: 8

Resim 15: "Yer Yüzündeki İlk Hükümdar Olan Keyumers"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s.22 a.

Çizim 8: "Yer Yüzündeki İlk Hükümdar Olan Keyumers" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S.22 a. Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Üst Minyatür

İlk hükümdar olan Keyumers ’in hikayesinin anlatıldığı dikdörtgen formdaki sayfanın etrafı altın bir cetvel ile çevrilmiştir. Minyatürlü alan sayfanın üst bölümüne yakın olacak şekilde yerleştirilmiştir. Alanın üst bölümünde iki satırlık bir yazı bulunmaktadır. Alt bölüme ise üç satırlık bir yazı ve ince altın bir cetvelden sonra beş satırlık bir yazı daha bulunmaktadır. Keyumers hikayesinin anlatıldığı minyatürlü varak TİEM nüshasında iki tane bulunmaktadır. Yukarıdaki minyatür TSMK nüshasına ait olduğu düşünülen varağa aittir. Bu minyatür ise TİEM nüshasında olan orijinal minyatürdür. Hikâyenin anlatıldığı kompozisyonda dış mekânda gerçekleşen olayda gökyüzü altın ile boyanmıştır. Sayfanın üst bölümüne yakın büyüklükte iki adet tepeden meydana gelen bir dağ görülmektedir. Açık mavi tonlarında zemin renginde olan tepelerde aynı rengin koyu tonu ile tahrir çekilmiş ve çizgilerle minik yer bitkileri yapılmıştır. Tepelerin üst bölümleri limon küfü yeşili ile boyanarak boyut etkisi verilmiş ve tahrir çizgileri ile küçük kaya kıvrımları eklenmiştir. Dağın üzerinde üç tane minik pembe çiçekli bir bahar dalı bulunmaktadır. Gövdelerini oluşturan helezonlar kıvrılarak ağaçlara hareket verilmiş ve desende ritim duygusu oluşturulmuştur. Tepelerin orta alanına denk gelen bölüme büyük boyutlarda formu ardıça benzeyen bir ağaç yerleştirilmiştir. Koyu ve açık kahve tonlarında boyanan ağacın gövdesi S’ kıvrımları ile uzamış, yanlardan iki adet dal uzatılmıştır. Dalların ve ağacın üzerinde koyu ve açık yeşil tonlarında boyanan yaprak kümeleri bulunmaktadır. Arka tepedeki çiçekli ağacın bazı dalları bu ağaca kadar uzanmış ve yapraklarının arasından dolanmak suretiyle desene boyut kazandırılmıştır.

Sayfanın sol köşesinde art arda dizilmiş altı tane figür bulunmaktadır. Öndeki figür limon küfü renginde bir kayanın üzerinde oturmuş vaziyette sağ kolunu yukarı kaldırmış sol konunu bacağının üzerine koymuş vaziyette Keyumers’e bakmaktadır. Başındaki silindir şeklinde bir başlık aynı kumaştan yapılmıştır. Yüzü ¾ profilden yapılmış olup uzun kaşlı çekik gözlü ve küçük ağızlıdır. Kahverengi tonlarındaki bıyığı tarama tekniği ile yapılmıştır. Diğerlerine göre daha koyu bir ten rengine sahiptir. Üzerinde beyaz renkli ve dört yapraklı pençler bulunan bir giysi vardır. Arkasındaki figür diğerlerinden farklı olarak elbisesinin rengi açık turuncu tonlarındadır ve bıyıksızdır. Sadece yüz kısımları ve vücutlarının az bir bölümü görülen arkadaki diğer figürlerin hepsi ¾ yüz profilden yapılmıştır. Ten renklerinde hafif açık ve koyu renler kaş ve göz ve yüz ifadelerinde küçük detaylarla farklı ifadeler verilmiştir ve aynı yöne bakmaktadırlar. Sayfanın sağ üst

köşesinde omuzlarına kadar görülen diğerleri ile aynı kıyafet ve aynı kalıpta yapılmış bir figür bulunmaktadır. Keyumers' in arkasından karşı taraftaki figürlere doğru bakmaktadır. Diğerlerinden farklı olarak bıyıkları yoktur ve kaş şekli daha kısa ve düz yapılarak yüzüne ifade verilmiştir.

Dağın bittiği yerde sayfanın alt bölümündeki 5/1 zemin limon küfü renginde boyanmıştır. Üzerinde minik yer bitkileri yer almaktadır. Tam orta alanında küçük bir göl içerisinde balıklar yüzmektedir. Etrafı açık turuncu tonlarında küçük kayalarla çevrilidir. Sayfanın sağ tarafına bitişik olarak yapılan bölümde Keyumers' in oturduğu bir taht bulunmaktadır. Kendi içerisinde altın cetvellerle paftalara ayrılarak ve yukarıdan aşağıya doğru limon küfü, mavi ve açık turuncu renklere boyanmıştır. Her bölüme farklı bir geometrik desen yapılmıştır. Yapının ortasına bağdaş kurmuş bir vaziyette oturmakta olan Keyumers figürü diğerlerine göre daha iri boyuttadır. Sol elini yukarı kaldırmış baş ve işaret parmağını birleştirmiştir. Sağ elini bacağının üzerine yumruk şeklinde koymuş bir vaziyette etrafındakilere bir şeyler anlatmaktadır.

Diğer figürler ile aynı renk ve desende bir başlık ve elbise giymektedir. Bel ve başlık kısımlarında açık turuncu tonlarında kumaş katları görülmektedir. Başlığında daire formunda mavi bir süs bulunmaktadır.3/4 profilden ile yapılmış yüzüne iri ve yuvarlak gözler, irice bir burun çizilmiştir. Kaşları yukarı doğru kaldırmış bir şekilde yapılarak yüzüne ifade verilmiştir. Yanlara doğru uzamış siyah renk kalınca bıyığı ve gür sakalı tarama tekniği ile yapılmıştır. Diğer figürlere göre daha koyu bir ten rengine boyanmış yüzünde aynı rengin koyu tonu ile tahrir çizileri çekilerek ve tonlama yapılarak detaylar gösterilmiştir.

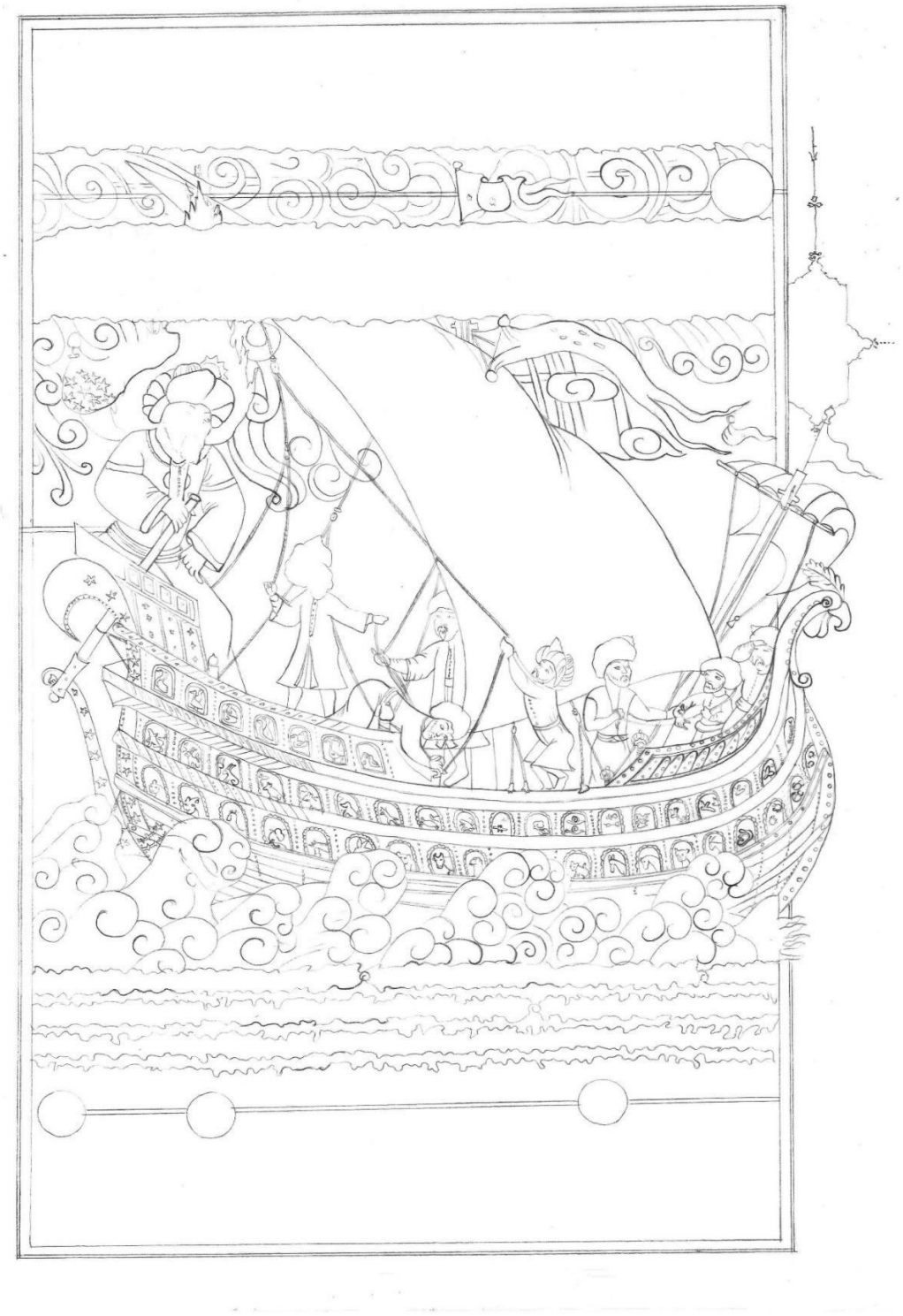
.

NO: 9

Resim 16: "Nuh'un Tufanı"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s.23 b.

Çizim 9: "Nuh'un Tufanı" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S.23 Sayfa Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Üst Minyatür

Kur'an ve diğer dini kaynaklara göre Hz. Nuh yoldan çıkmış olan kavmine yıllarca doğru yolu göstermek için çabalar. Ancak kavmi ile birlikte oğullarından Yam dahi ona inanmamaktadır. Hz. Nuh'a diğer oğulları Sam, Ham, Yafes ile eşleri ve az bir insan topluluğu inanmaktadır. Ona karşı gelen kavminin türlü cefalarla eziyetlerinden yorulan Hz. Nuh, kavmine beddua eder. Duası kabul olan Hz. Nuh'a yağmurlarla başlayacak olan bir tufan olacağı ve her yerin sular altında kalacağı bildirilir. Allah tarafından Hz. Nuh'a kendine inanlar ile birlikte bu tufandan kurtulması ve yeniden başlayacak olan hayat için bir gemi inşa etmesi ve kendine inanlar ile birlikte her çeşit hayvandan birer çift alarak bu gemiye binmeleri emredilir. Tufan başladığında sular dağları aşar ve Nuh'a inanmayan kavmi helak olur (Bozkurt M. M., 1981, s. 8).

Tek bir hikâyeye yer verilen sayfa dikdörtgen formda tasarlanmış ve altın bir cetvelle çerçevelenmiştir. Dış mekânda geçen olayda üst bölümde dört satırlık bir metin yazılıdır. Arada yatay şekilde yapılmış ince hatlı gri renkli bir cetvel bulunmaktadır. Cetvelin sağ tarafına yakın bir yerde lacivert renkli üzerinde altından benekler bulunan bir bayrak kıvrılarak dalgalanmaktadır. Cetvel sağ köşede bulunan ve içerisinde yazılar olan daire formu ile bitmektedir. Arka bölümünde kahverengi altın ve gri tonlarında boyanmış bulut kümeleri görülmektedir. Üç satırlık yazılı alandan sonra minyatürlü bölüm devam etmektedir.

Sayfanın alt kısmında dört satırlık yazılı bir alan gri renkli bir cetvelle bölünmüş ve üzerine dört satırlık yazı eklenmiştir. Bu kısımda üst bölümde olduğu gibi minyatürlü alana dahil edilmiş ve satır aralarından üst bölümdeki tufana ait sular görülmektedir.

Sayfanın orta kısmına yerleştirilen minyatürlü alan gri zemin rengindedir. Tufanı vurgulamak için üst bölüme gri ve sarı tonlarında iri boyutlu bulut kümeleri keskin dönüşlerle kıvrılarak aşağı doğru uzamaktadır. Aralardaki sarı renkli yıldırımla birlikte oluşan şekiller tufanın şiddetini göstermektedir. Bulutların alt kısımlarına dikey ve keskin hatlı çizgiler eklenerek hareket daha da keskinleştirilmiştir. Alt bölümde iri kıvrımlardan oluşan gri renkli dalgalara yükselmiş ve taşmaya hazır halde bir görününüm verilmiştir.

Sayfanın tamamına yakın bir alanı kaplayan geminin uç kısmı sağ taraftan cetvelin dışına çıkartılarak hareket halinde olduğu gösterilmiştir. Uç kısımda başının üzerinde mor renkli bir yaprak motifi olan altından gözleri ve turuncu renkli gagası ile ibiği olan bir horoz başı formu yapılmıştır.

Alt gövdesi beyaz renge boyanmış ve üste doğru kahverengi ile boyanarak ahşap görüntüsü verilmiştir. Aralarda pembe gri turuncu ve bordo renkli kalın şeritler ile bölümler oluşturulmuş alttaki boş bırakılmış, ortadaki şeritlerin içerleri eğik şekilde nokta ve çizgilerle süslemeler yapılmış üsteki şerit ise altın ile sıralanmış noktalar ile süslenmiştir. Geminin etrafını çevreleyen şeritlerin içerisine altın ile boyanmış noktalar ve yıldız motifleri yapılmıştır.

Gemi üç kattan oluşmaktadır. En üstte sol taraftaki kat yarım olarak yapılmış ve üstüne mavi renge boyanmış dikey olarak altın çizgilerle bölümlere ayrılmış bir alan ve onun üzerine de içerisinde geometrik süslemeler olan mor renkli yatay bir şerit eklenmiştir. Arada boş bir alan bırakıldıktan sonra turuncu renkli bir çerçeve içerisine dikey çizgilerle bölümlere ayrılmış mavi renkli bir alanla devam etmiştir.

Katlardaki pencerelerin içerlerinden ikişer ve tek olarak yerleştirilmiş hayvanlar yer almaktadır. En alt katta kahverengi boyalı pencerenin içerisinde farklı türlerde böcek çeşitleri, yılan, keçi aslan, at eşek, kedi, deve manda ayı, tek boynuzlu at, fil uzun kulaklı bir hayvan aslan benzeri bir hayvan, zürafa gibi hayvanlar yapılmıştır. Orta bölümdeki katta; kırkayak kanatlı bir böcek, sivrisinek, kelebek, yusufçuk, yarasa, karınca, salyangoz, kaplumbağa, çekirge, sincap, kertenkele, köpek, kurt, tavşan, tavşan benzeri bir hayvan ve tilki gibi hayvanlar bulunmaktadır. Üst ve yarım olan bölmede renkleri beyaz olan ördek, leylek, kuğu ve kaz gibi hayvanlar yerleştirilmiştir.

Geminin sağ köşesine yakın alandan turuncu renkli bir yelken direği sağa doğru eğik olarak uzamaktadır. Üzerinde beyaz renkli bir yelken yelkenin sol ucunda altın süslemeli yeşil renkli küçük bir bayarak ve yelken direğinin uç kısmında altın süslemeli turuncu renkli bir bayrak dalgalanmaktadır. Aşağı doğru sarkan ipler alttaki figürler tarafından tutulmaktadır.

Geminin tam orta kısmından başlayarak üst bölümdeki dört satırlık yazılı alanın altından geçirilen bir yelken direği yapılmıştır. Kalın gövdesi turuncu renge boyanmış ve mavi renkli bir bayrakla bitmiştir. Üzerinde ucu sol tarafa doğru eğilmiş ve ilk yazılı alanın altından geçerek üstteki yazılı alanın alt kısmına kadar uzatılmış büyük boyutlu beyaz renkli bir yelken dalgalanmaktadır. Yelkenin sağ üst bölümüne yakın yerden az bir bölümü görünen direğe bağlanmış halde bulunan çift uçlu ve diğerlerine göre daha iri boyutu olan turuncu renkli bir bayrak dalgalanmaktadır.

Geminin içerisinde Hz. Nuh ile birlikte sekiz figür bulunmaktadır. Tufan için hazırlıklar yapmakta olan figürlerin hepsi bir iş ile meşguldür. Sağdan sola doğru ilk figür geminin uç kısmına yaslanmış yönü sola doğru dönüktür. Vücudunun bir bölümü ve dizden yukarısı görünen figür sağ elini anlına doğru getirmiş aşağı doğru bakmaktadır. Başına beyaz renkli bir sarık takmıştır. ¾ profilden yapılmış yüzü açık ten rengindedir. Gözlerinin bir bölümü parmaklarının arkasından görünmemektedir. İri bir burnu küçük bir ağzı vardır. Gri renkli sakalları yüzüne tarama tekniği ile çalışılmıştır. Üzerinde altın düğmeli lacivert renkli bir elbise ve beyaz renkli bir kuşak bulunmaktadır. İkinci figür daha küçük boyutludur. Yönü sola dönük vaziyette belden yukarısı görülmektedir. Sol eli ile yukarıdan sarkan yelkenin ipini kavramış diğer eli ile ipin alt kısmını tutmaya çalışmaktadır. Başının üzerinde bir bölümünde boya akması sonucu deforme olmuş beyaz renkli bir sarık vardır. ¾ profilden yapılmış olan yüzü açık ten rengindedir. Kaşlarının baş kısımlarını kaygılı bir ifade ile yukarı doğru kaldırmıştır. İri ve çekik gözleri ve iri bir burnu vardır. Ağzı küçük yapılıdır. Yüzünde tarama tekniği kullanılarak yapılmış kahverengi sakalları vardır. Başı gövdesine göre daha iri boyutludur. Üzerine altın düğmeli yeşil renkli uzun bir elbise giymiştir. Üçüncü figür daha iri boyutludur. Yönü sağa dönük vaziyettedir ve dizlerinden aşağısı görülmemektedir. Sol kolunu önündeki figüre doğru uzatmıştır. Diğer eli ile yelkenden uzanan bir halatı tutmaktadır. Başına beyaz renkli bir sarık takmıştır. ¾ profilden yapılmış olan yüzü ve vücudu açık ten rengindedir. Uzun ve kavisli kaşları çekik gözleri ve normal boyutta bir burnu vardır. Ağzı küçük yapılıdır. Yüzünde tarama tekniği kullanılarak yapılmış kahverengiye boyanmış sakalları vardır. Üzerine sıfır kollu, yakası karnına kadar açık koyu yeşil renkli bir giysi giymektedir. Beline lacivert renkli bir kuşak bağlamıştır.

Arkasında daha küçük boyutlu yönü sola doğru dönük olan bir figür bulunmaktadır. Güvertenin kenarına çıkmış olan figür iki eli ile yukarıdan sarkmakta olan halata asılmaktadır. Sol dizini arkaya doğru kırmış ve güverteden destek almaktadır. Yukarı doğru kaldırdığı başının üzerinde beyaz ve yeşil renklerden oluşan bir kavuk bulunmaktadır. 3/4 profilden yapılmış olan yüzü boyanın akması sonucu biraz deforme olmuştur. Kaşlarının baş kısmını yukarı doğru kaldırarak yüzüne kaygılı bir ifade verilmeye çalışılmıştır. İri ve çekik gözleri normal büyüklükte bir burnu ve küçük yapılı bir ağzı vardır. Yüzünün görünen kısmında tarama tekniği kullanılarak yapılmış ve koyu kahverengi ile boyanmış olan sakalları vardır. Üzerine dizlerine kadar olan turuncu renkli

bir elbise giymiştir. Elbisenin altından dizlerine kadar çıkan lacivert renkli çizmeleri görülmektedir.

Ön tarafında bulunan figürün vücudunun bir bölümü yelken kumaşının altında kalmıştır. Yönü sola doğru dönüktür ve arkasındaki figüre göre daha iri boyutludur. Sağ elini ileri doğru uzatmış işaret parmağı açık bir şekilde yukarıdan sarkmakta olan bir halatı tutmaktadır. Vücuduna göre daha iri boyutlu olan kafasına beyaz renkli bir sarık yerleştirilmiştir. ¾ Profilden yapılmış olan yüzü açık ten rengindedir. Kaşlarının baş kısımları yukarı doğru kıvrılarak yüzüne kaygılı bir ifade verilmiştir. Gözleri iri ve çekiktir. Burnu biraz büyük boyutludur. Ağzı küçük yapılıdır. Yüzüne tarama tekniği ile yapılmış kahverengi ile boyanan sakallar yapılmıştır. Üzerine dirseklerine ve dizlerine kadar uzanan yeşil renkli bir giysi onun içine de yakasında altın düğmeler olan uzun kollu ve dizlerine kadar uzanan bir iç giysi giymiştir. Beline kırmızı renkli bir kuşak bağlamıştır. Elbisenin altından görünen tek bacağında turuncu renkli bir çizme vardır.

Figürün önünde güverteden aşağı doğru sarkmış iki eli ile tuttuğu bir halatı güvertenin kenarına bağlamaya çalışan bir figürün olduğu görülmektedir. Yönü sağa doğru dönük olan figürün başında beyaz renkli bir sarık bulunmaktadır. Sarığın olduğu alanda boyaların akması sonucu oluşan deformasyon sebebi ile rengi gri gibi görünmektedir. ¾ profilden yapılmış olan yüzü açık ten rengindedir ve biraz zayıf hatlıdır. Uzun kavisli kaşları iri ve çekik gözleri normal boyutta bir burnu ve küçük yapılı bir ağzı vardır. Gri renkli sakalları yüzüne tarama tekniği kullanılarak çizilmiştir. Üzerine pembe renkli uzun bir elbise giymektedir. Beline beyaz renkli bir kuşak sarmıştır. Figürün arkasında ayaklarından yukarısı görünen bir figür durmaktadır. Yönü hafif sağa dönük olan figür sağ elini yukarı kaldırmış yukarıdan sarkan halatı avuçlamıştır. Biraz daha aşağıda duran sol eli ile halatın devamını tutmaktadır. Başının üzerinde mavi ve beyaz renklerden oluşan bir sarık vardır. Sarığının ve yüzünün olduğu bölgede boyaların akmasından kaynaklanan deformasyon sonucunda desen silinmiştir. Çok az bir şekilde gri renkli sakalının uç kısmı görünmektedir. Üzerinde dirseklerine ve dizlerine kadar olan iç astarı mavi renkli dışı turuncu olan bir giysi vardır. İçerisinde dizlerine kadar uzanan uzun kollu yeşil bir elbise giymiştir. Elbisenin altından dizlerine kadar uzanan beyaz renkli çizmeleri görünmektedir.

Geminin sol baş köşesinde diğer figürlere göre daha iri boyutlu yapılmış olduğu görülen Hz. Nuh figürü yönü sağa dönük vaziyette tahtının üzerinde oturmaktadır. Sol elini

dizinin üzerine koymuş serçe parmağı açık bir şekilde durmaktadır. Sağ elinde kımızı renkli uzun bir asa bulunmaktadır. Asanın uç kısmına altın ile yapılmış noktalar ve şeritler vardır. Başının üzerine yeşil ve beyaz renklerden oluşan bir sarık takmıştır. Sarığın üzerine altın ile boyanmış kırmızı tahrir çizgili ateş formunda bir hale çizilmiştir. Halenin uç kısmı yazılı alanın altından geçerek ortadaki kısma kadar ulaşmaktadır. Halenin sol yanında yeşil renkli üzerinde altından yapılmış yıldızlar bulunan bir bayrak yapılmıştır. Bayrağın bağlı olduğu direk görünmemektedir. Nakkaş tarafından muhtemelen bulut kümeleri arasında kaybolmuş hissi verilmek istenmiştir. Boyaların akması sonucu deforme olan yüzü anlaşıldığı kadarı ile ¾ profilden yapılmış ve açık ten rengine boyanmıştır. Yüzünde siyah renk ile boyanmış sakallarının bir bölümü görünmektedir. Üzerinde iç astarı turuncu renk olan lacivert renkli uzun bir elbise bulunmaktadır. Elbisenin yaka kol, kol uçları ve etek uçlarında altın ile süslemeler yapılmıştır. İçerisinde altın düğmeli yeşil renkli bir iç giysi giymiştir. Belinde beyaz renkli bir kuşak vardır. Sol taraftaki cetvelden başlayan ince altın bir cetvel yatay olarak Hz. Nuh'un sırtına kadar uzatılmıştır.

NO: 10

Resim 17: Üst Minyatür "Hz. İsmail'in Hz. İbrahim Tarafından Kurban Edilmesi ve Cebrail'in Kurbanlık Koç Getirmesi" Alt Minyatür "Hz. İbrahim'in Nemrut Tarafından Ateşe Atılması"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s.26 b.

Çizim 10: Üst minyatür "Hz. İsmail'in Hz. İbrahim tarafından kurban edilmesi ve Cebrail'in kurbanlık koç getirmesi" Alt minyatür "Hz. İbrahim'in Nemrut tarafından ateşe atılması" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s.26 b

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kur-an ve diğer kutsal kitaplarda anlatılan hikâyeye göre Hz. İbrahim Allah'a kendisine salih bir evlat için dua eder. Kendisine Hz. İsmail evlat olarak verilir. Ancak belli bir yaşa gelince Hz. İbrahim'den oğlunu kurban etmesi istenir. Oğlu ile imtihan edilen Hz. İbrahim oğlunu kurban etmek üzere iken Allah tarafından semadan kurbanlık bir koç gönderilir. İbrahim Peygamber imtihanı kazanır ve oğlu da kurban edilmekten kurtulur (Harman, 2001, s. 78).

Üst Minyatür

İki hikâyenin anlatıldığı dikdörtgen formdaki sayfa, altın cetvellerle çerçevelenmiştir. İki konu da dış mekânda gerçekleşmektedir. Alt hikâyede bulunan bir yapı içerisinde iç mekân bulunmaktadır. Konular arasında geçiş yaparken cetvel kullanılmamış, alt konu dağ minyatürü ile üst konudan ayrılmıştır.

Hz. İsmail'in kurban edişinin anlatıldığı üst minyatürde gökyüzü altın ile boyanmıştır. Gökyüzünden sonra açık mavi renk ile boyanmış ve üzerine aynı rengin koyu tonları ile yer bitkileri yapılarak tahrir çizgileri çekilmiş bir dağ bulunmaktadır. Dağın sol kısma yakın olan en geniş tepesi sayfanın üst cetveline yakın bir yere kadar uzanmaktadır. Alt kısmı diğer konun başladığı dağ minyatüründe bitmektedir. Konunun tamamı dağ zeminin üzerinde gerçekleşmektedir.

Sayfanın sağ baş köşesinden aşağıya doğru inmekte olan bir melek figürü bulunmaktadır. Ayak kısmı cetvelin altından görünmeyen meleğin gövdesi aşağı doğru omuz ve baş kısmı öne doğru dönüktür. İki eli ile kavrağı bir koçu tutmaktadır. Üzerinde kolları dirseklere kadar olan lacivert renkli altınla bitkisel süslemeler yapılmış bir giysi bulunmaktadır. İçerisinde bulunan altın ile boyanmış ve çintemanilerle süslenmiş iç giysinin kolları bileklerine uzamaktadır. Belinde kırmızı tahrir çizgili altın bir kuşak bulunmaktadır. Turuncu, mavi, pembe, altın ve yeşil renklerde boyanan kanatları uçar pozisyonda sağ kanadı daha yukarıda olarak yapılmıştır. Başında alt kısmı zencerek ile işlenmiş üzerinde renkli taşlar bulunan altın bir taç yer almaktadır. Tacın iki yanından saçları beyaz renkli bağcıklarla bağlanarak uzatılmıştır. Yüzü ¾ profilden yapılmış ve açık ten renginde boyanmıştır. Kaşları hafif kavisli ve uzundur. Gözleri kısık ve çekik bir yapıdadır. Burnu normal büyüklükte ağzı küçüktür. Melek figürünün kucağındaki koç yan profilden yapılmıştır. Ayaklarını içe doğru bükmüş başı hafif öne doğru eğiktir. Bedenine göre daha büyük olan başında kıvrılarak kulağına dolanmış siyah renkli boynuzları bulunmaktadır. Tüyleri beyaz renkte boyanmış siyah renk çizgilerle katmanlar

ve gölgeler yapılmıştır. Sayfanın sol köşesine yakın yerde Hz. İbrahim figürü başını yukarı doğru kaldırmış gök yüzüne doğru bakmaktadır.

Yönü sağa dönük tek dizini yukarı doğru kırmış vaziyette dizlerinin üzerinde oturmuştur. Sağ elini arkaya doğru uzatmış elinde tuttuğu siyah renkli bıçağı sol köşede bulunan mavi renkli kayanın üzerine sürtmektedir. Diğer eli ile önünde duran Hz. İsmail figürünün başının arkasını tutmaktadır. Başında yeşil ve beyaz renklerden oluşan boynuna dolanmış ve iki ucu sarkıtılmış bir sarık bulunmaktadır. Başının üzerinde kırmızı tahrir çizgili ateş formunda altın bir hale bulunmaktadır.3/4 profilden yapılmış olan yüzü açık ten rengindedir. Hafif kavisli kaşları beyaz renktedir. Gözleri çekiktir ve yukarı doğru bakmaktadır. Burnu normal büyüklüktedir. Küçük bir ağız yapısı vardır. Göğsüne kadar uzanan düz uçlu sakalları tarama tekniği kullanılarak yapılmıştır. Beyaz ve siyah renkler ile boyanarak yüzüne yaşlı bir ifade verilmiştir. Üzerinde iç astarı lacivert renkli olan yeşile boyanmış uzun bir elbise olduğu görülmektedir. Elbisenin kol, kol uçları etek ve yaka kısımlarında deseni belli olamayan altın süslemeler bulunmaktadır. Belinde lacivert renkli bir kuşak ve elbisenin içerisinde açık yeşil renkli bir iç elbise vardır.

Hz. İbrahim figürünün önünde daha küçük boyutta yapılmış olan Hz. İsmail figürü yer almaktadır. Yönü sağa doğru dönük olarak dizlerinin üzerinde oturmaktadır. İki elini karnının üzerinde birleştirmiştir. ¾ profilden yapılmış olan yüzü yuvarlak hatlıdır ve çocuksu bir ifade verilmiştir. Kaşları ince ve ovaldir. Gözleri yumuk olarak yapılarak teslimiyet içeren bir ifade verilmiştir. Burnu ve ağzı küçük yapılıdır. Başının üzerinde kırmızı tahrir çizgili ateş formunda altın bir hale vardır. Üzerinde kollarında, yakasında ve etek uçlarında tam belli olmayan motiflerle yapılmış altın süslemeler olan kırmızı renkli bir elbise bulunmaktadır. İçerisine yakasında ve kol uçlarında altın süslemeler bulunan mavi renkli bir iç giysi giymektedir. Sayfanın sol köşesinden çıkarılan altın bir cetvel ayak kısmına kadar uzatılmıştır.

Alt Minyatür

Dini kaynaklara göre Hz. İbrahim puta tapmakta olan kavmine putların acizliği anlatmak için putlarını kırar. İbrahim Peygamber'in cezalandırılmasına karar veren hükümdar Nemrut peygamberin ateşe atılarak öldürülmesini emreder. Ancak Allah ateşe "Ey ateş, İbrâhim'e karşı serinlik ve esenlik ol!" emrini verir. Allah'ın emri üzerine ateş İbrahim Peygamber'i yakmaz (Harman, 2000, s. 270).

İbrahim Peygamber'in ateşe atılmasının anlatıldığı alt minyatürde hikâye mercan kırmızısı renginde boyanmış bir dağ üzerinde gerçekleşmektedir. Dağın üzerine aynı rengin koyu tonu ile yer bitkileri yapılmış ve tahrir çizgisi ile kaya desenleri yapılmıştır. Orta alanında üst minyatüre kadar uzanan geniş bir tepe sağ ve sol yanlarında iki küçük tepe vardır. Sağ üst köşesinde üzerinde altın bir alem formu olan yuvarlak kubbeli bir yapı bulunmaktadır. Altın cetvellerle bölümlere ayrılan yapı lacivert, mavi, açık kahverengi, gri ve turuncu renklerle boyanmış ve içerisinde geometrik desenlerle süslemeler yapılmıştır. Yapının sol köşesinde koyu pembe renk ile mermer desenleri yapılmış üst bölümünde altın kemerler olan iki sütun yer almaktadır. Sütunların üzerinde ucu üst kompozisyona kadar uzanan kahverengi ile boyanmış bir mancınık bulunmaktadır. Yapının içerisinde kemerli bir pencere olduğu görülmektedir. Pencerenin önünde vücudunun belden yukarısı görünen firavun figürü durmaktadır. Başında altın işlemeli bir taç bulunan figürün yüz kısmında boyanın akması sonucu deformasyon oluşmuştur. Gözlerinin bir kısmı ve kaşları görülmektedir. Sağ elini ağzına doğru getirmiş sol elini sağ eline doğru uzatmıştır. Üzerinde turuncu renkli bir elbise vardır. Firavun figürünün arkasında sağ baş köşede küçük boyutlu iki figürün bellerinden yukarısı görülmektedir. Sayfadaki boyanın akması sonucunda deforme olan yüzleri silinmiştir. Başlarında alt kısımları kahverengi ile boyanmış üzerinde siyah benekler olan beyaz renkli elips formlu şapka takmışlardır. Öndeki figür sağ elini göğsüne doğru kaldırmış işaret ve baş parmağını birleştirmiştir. Üzerinde turuncu renkli altın bulut motifleri ile süslenmiş bir giysi vardır. Yanındaki figür sağ eli ile altın bir kılıç tutmaktadır. Üzerine sarı renkli ve altından bitkisel motifler bulunan bir giysi giymektedir. Sayfanın sağ baş köşesindeki tepenin arkasında bellerinden yukarısı görünen iki figür bulunmaktadır. Baştaki figür üzerindeki boyanın akması sonucu deforme olan sağ elini yukarı doğru kaldırmış yönü sola dönük vaziyette aşağı doğru bakmaktadır. Başında kahverengi bir başlık vardır. Boyaların akması sonucu tam belli olamayan yüzü ¾ profilden yapılmıştır. Kavisli kaşları ve ucu düz şekilde kesilmiş göğsüne kadar uzanan sakalları bulunmaktadır. Üzerine kahverengi bir elbise giymektedir. Sağ tarafında sadece bir karaltı şeklinde olan bir figürün tek kolu ve bedenin üst bölümünün bir kısmı görülmektedir. Kafa bölümü boyaların akması nedeni ile deforme olmuştur. Sayfanın sol ve alt kısmına yakın olan yerde etrafa ateşler saçan damla şeklinde bir form bulunmaktadır. Altın ile boyanan ateş parçalarının ortasından kırmızı çizgiler geçilmiş ve

etraflarına koyu mercan kırmızısı renk ile çift tahrir çekilmiştir. İç kısmın kenarlarında yarısı turuncu yarısı açık pembe ile boyanmış simetrik bir yaprak bulunmaktadır. Üst kısmında daha küçük boyutlu yarısı yeşil yarısı altın ile boyanmış simetrik bir yaprak daha vardır.

İçerisi altın ile boyanan formun orta kısmında Hz. İbrahim figürü yönü öne dönük vaziyette dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş şekilde oturmaktadır. Bağdaş kurarak oturma şekli Göktürk kağanlarına kadar uzanan bir gelenektir. Hükümdar ya da hükümdar derecesinde önemli olan kişiler bu pozisyonda resmedilmiştir. Selçuklu minyatürlerinde de görülen bu oturma şekli Osmanlı minyatür sanatında da önemli kişilerin resmedilmesinde uygulanmıştır. (Peçe, 2015, s. 102-105)

Hz. İbrahim iki elini karnının üzerinde birleştirmiştir. Başının üzerinde beyaz ve yeşil renklerden oluşan boynuna dolanmış ve iki ucu sarkıtılmış bir sarık bulunmaktadır. Başının üzerinde ateş formunda yeşil tahrir çizgili altın bir hale vardır. Ön profilden görünen yüzü açık ten rengindedir. İnce hilal kaşları ve çekik gözleri vardır. Orta büyüklükte bir burnu ve küçük bir ağız yapısı bulunmaktadır. Tarama tekniği kullanılarak yapılan sakalları oval hatlıdır ve koyu kahverengi ile boyanmıştır. Üzerine iç astarı açık yeşil olan koyu yeşil renkli bir giysi giymektedir. Elbisenin kol etek ve yaka kısımlarında belli olmayan desenlerle altın süslemeler yapılmıştır. Elbisenin içerisinde iç astarı kırmızı renkte olan mavi renkli bir iç giysi vardır. Yakası, kol ve etek uçlarında belli olmayan altın süslemeler bulunmaktadır. Figürün kollarının alt hizasından geçen altın bir cetvel sağ ve sol köşeye kadar uzanmaktadır.

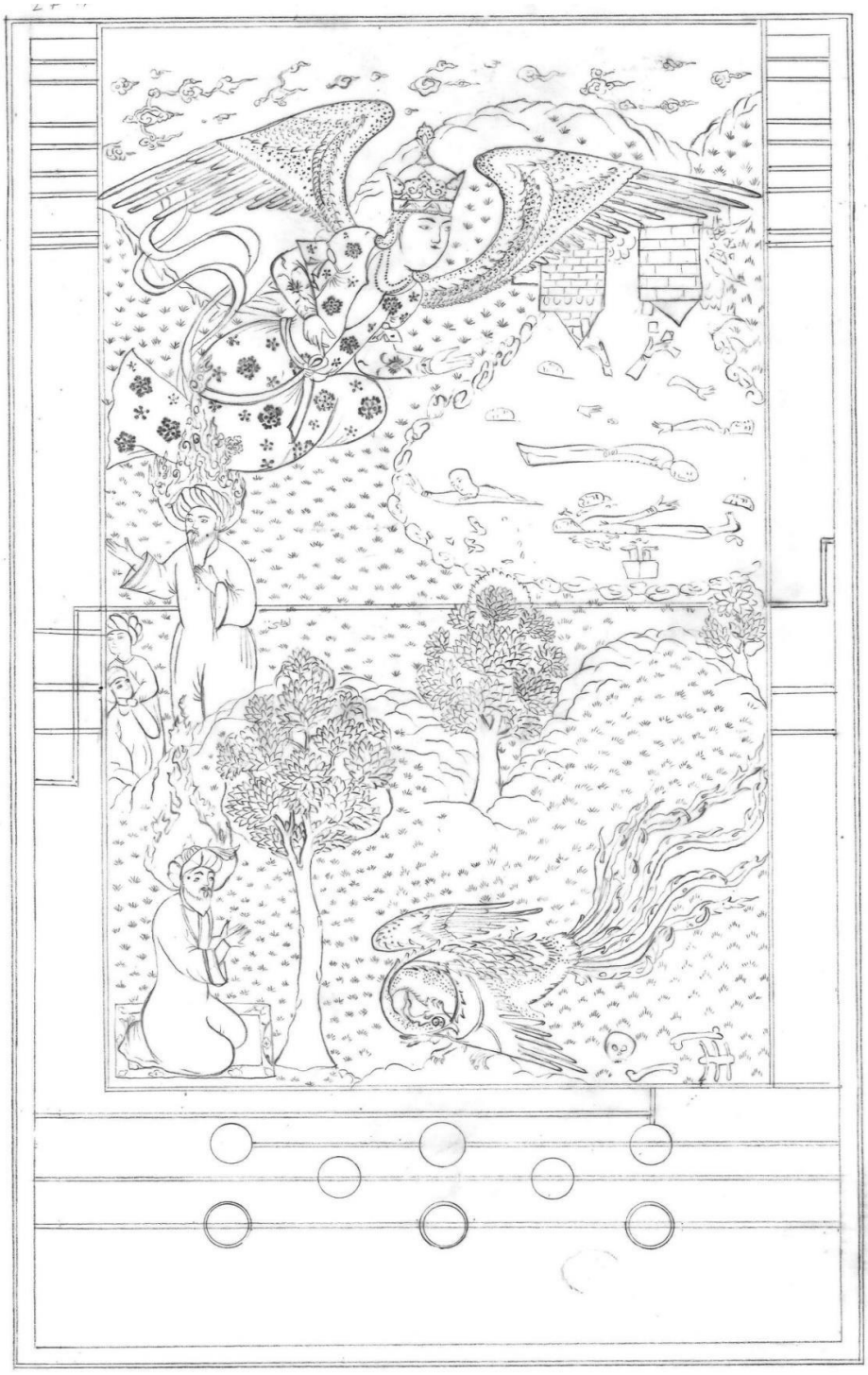
Figürün bulunduğu formun alt ve orta kısmından başlayan etrafı yeşil renkli otlarla ve beyaz renkli kayalarla çevrili gri renkli bir su birikintisi görülmektedir. Sayfanın sol kısmına daha yakın olan birikinti alt cetvele birleşiktir ve cetvelin yarısından daha fazla bir alanı kaplamaktadır. Etrafında irili ufaklı yeşil ot kümeleri ve beyaz renkli taşlar görülmektedir.

NO: 11

Resim 18: Üst Minyatür (Hz. Lut Kavmi ve Sodom Şehri'nin Helakı" Alt Minyatür "Hz. Sahvan ve Anka Kuşu"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s.27 a

Çizim 11: Üst Minyatür "Hz. Lut Kavmi Ve Sodom Şehri'nin Helakı" Alt Minyatür "Hz. Sahvan ve Anka Kuşu" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S.27 a Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Dini kaynaklara göre Lut Peygamber'in tüm uyarılarına rağmen sözünü dinlemeyip isyan eden ve sapkınlık yapan kavmi helak edilmiştir. Peygamberin kavminin yaptıklarından Allah'a sığınıp dua etmesi üzerine Allah meleklerini gönderip Sodom şehrini ve Lut Kavmini başlarına balçıktan yapılmış taş yağdırarak helak eder (Harman, Lut, 2023, s. 228)

Üst Minyatür

Dikdörtgen formda tasarlanan kompozisyon altın bir cetvel ile çevrilidir. İçerisinde ince bir altın cetvelle çerçevelenen minyatürlü alan üst cetvele bitişiktir. Alt kısmında altın cetvellerle bölünmüş ve farklı açılarda yazılmış metinlerin olduğu bir alan bırakılmıştır.

İki farklı hikâyenin anlatıldığı kompozisyonda sayfa altın bir cetvelle ortadan ikiye bölünmüştür. Fakat iki kompozisyon birbirinden alt minyatürdeki dağlar ile ayrılmıştır. Sayfanın üst bölümündeki hikâyede Lut Peygamberin ve kavminin hikayesi anlatılmıştır. Olay dış mekânda gerçekleşmektedir.

Altınla boyanan gökyüzünde beyaz renkli irili küçüklü bulut desenleri bulunmaktadır. Üç tepeden meydana gelen dağa eflatun tonlarındaki aynı rengin koyu tonu kullanılarak tahrir çizgileri ile yer bitkileri ve kaya desenleri yapılmıştır. Kayaların üst bölümlerinin boyanmasında koyu renk ile tonlama yapılarak derinlik etkisi verilmiştir.

Sayfanın sağ tarafında Sodom şehrini simgeleyen tersine dönmüş bir mimari yapının arasından siyah renkli toz bulutu ve içerisinde kaya parçaları görülmektedir. Etrafı kaya parçaları ile sarılmış bir toz bulutu içerisinde Lut peygamberin helak olan kavminden insanlar bulunmaktadır. Bazıları ölmüş, bazıları kurtulmaya çalışırken ve bazılarının da sadece kol, kafa ve ayakları görülmektedir. Açık ve koyu ten renklerinde yapılmış yüz ve bedenlerinde aynı rengin koyu tonu ile tahrir çekilmiştir. Üzerlerindeki elbiseler turuncu, pembe, mavi ve siyah renklerde boyanmıştır.

Sayfanın sağ köşesinde yönü sağa doğru dönük ve diğer figürlerden daha büyük boyutlarda yapılan melek figürü tek elini açarak Sodom şehrine doğru kaldırmıştır. Diğer eli aşağı doğru uzanmış ve işaret parmağı ile yeri göstermektedir. Tek dizini öne doğru bükmüş, diğer bacağını arkaya doğru uzatılmıştır. Yatay olarak sayfanın tamamını kaplayan kanatlarından tek kanadı Sodom şehrinin tam üzerindedir ve olay kanadının altında gerçekleşmektedir. Dört katmandan oluşan kanatlarının üsten alta doğru altın, mavi, beyaz, kırmızı ve siyah renklerinde boyanmış olup üzerlerine koyu tonları ile benekler yapılmış ve tahrir çekilmiştir. Başına altından yapılmış üzerinde renkli taşlar ve

geometrik desenin bulunduğu bir taç yerleştirilmiştir. Tacının altından siyah renge boyanmış başının iki yanından uzatılmış saç örgüleri görülmektedir. Örgülerin üzeri ve boynu beyaz renkli taşlarla süslenmiştir.

¾ profilden yapılmış yuvarlak hatlı yüzünde çene kısmı oldukça geniş bırakılmıştır. Küçük çekik gözlere, kısa ve kavisli kaşlara sahiptir. Ağzı ve burnu küçük yapıdadır. Ayaklarını örten uzun kırmızı renkte elbisesinin üzerinde altın ile boyanmış bitkisel motifler bulunmaktadır. Kabarık kolları dirseğine kadar uzanmış ve altın boyalı bir bağcıkla süslenmiştir. Kollarının iç kısmındaki lacivert renkli kumaş bileklere kadar uzatılmış ve hatayi motifleri ile süslemiştir.

Belinde koyu yeşil renkli bir kuşak fiyonk yapılmış ve uçları kıvrılarak kanatlarına kadar uzatılmıştır.

Kompozisyonun sağ alt köşesinde tepelerin arkasında Lut Peygamber figürü ayakta ve sol tarafa dönük vaziyette dua etmektedir. Dizlerinden yukarısı görülen figür lacivert renkli kollarının ucunda altınla boyanmış bitkisel süslemelerin olduğu bir elbise giyinmiştir. Başında beyaz ve koyu yeşil bir sarığın uç kısmındaki kumaş ön tarafa doğru uzatılmıştır. Üzerinde ve katmanlı ateş formunda altından bir hale bulunmaktadır. Yuvarlak hatlı yüzü açık ten rengine boyanmıştır. Çekik gözlü, kavisli kaşlı, küçük burunlu ve ağızlıdır. Yüzünde koyu kahverengi tonlarında tarama tekniği ile yapılmış sakalları sivrilerek göğsüne kadar uzanmaktadır.

Sayfanın sağ köşesinde iki figür Lut peygambere göre küçük boyutlarda yapılmıştır. Beline kadar görünen öndeki figür elini ağzına getirmiş şaşkın bir ifade ile arkaya doğru bakmaktadır. Üzerinde yeşil bir elbise ve başında beyaz bir sarık bulunmaktadır. Arkadaki figür sağ tarafa doğru bakmaktadır. Üzerinde sarı bir elbise ve beyaz bir başlık vardır. Diğerlerine göre daha koyu bir ten rengine sahiptir. Kıyafetlerine ve bedenlerine koyu renk kontör çekilerek boyut oluşturulmaya çalışılmıştır. Yüzleri ¾ profilden yapılmış ve diğer figürler ile aynı üsluptadır.

Alt Minyatür

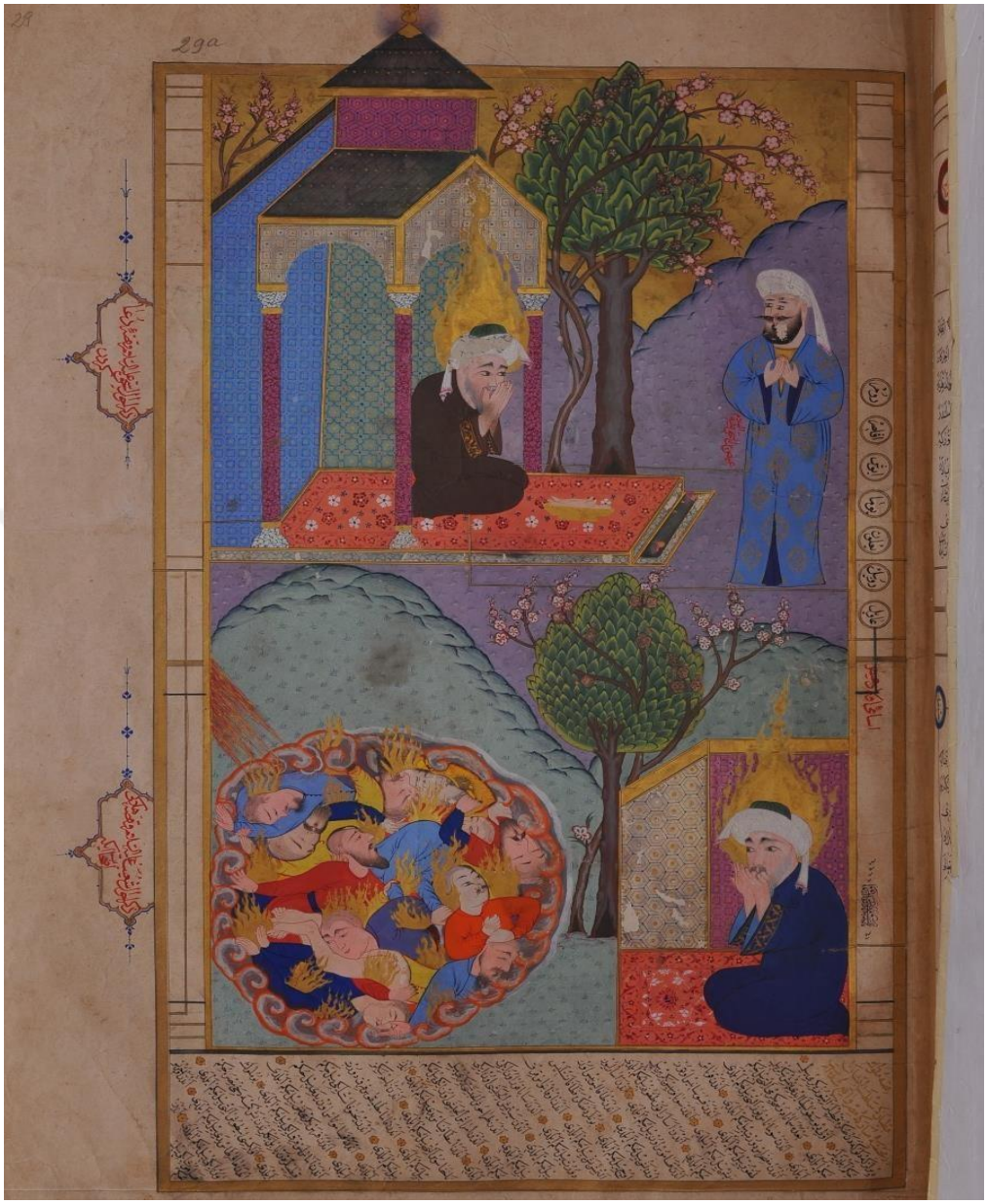
Dini kaynaklara göre İnsanlar çocuklarını kaçırıp dağa götürüp yiyen kötü Anka kuşundan kurtulmak için Sahvan Peygamberden yardım isterler. Sahvan peygamberin duası ile kuştan kurtulurlar (Çağrıcı, 1997, s. 53)

Sahvan Peygamberin hikayesinin anlatıldığı alt kompozisyonda olay dış mekânda gerçekleşmektedir. İki tepeden meydana gelen dağa, limon küfü renginde ve aynı rengin

koyu tonları ile tahrir çizgileri ile yer bitkileri kaya desenleri yapılmıştır. Üst kısımlar aynı rengin koyu tonu ile boyanarak derinlik hissi verilmeye çalışılmıştır. Sayfanın solundan başlayarak orta ve sağ köşeye üç ağaç yerleştirilmiştir. Arkaya doğru gittikçe küçülen ağaçlar sivri uçlu yaprak formlarından dolayı çam ya da ardıç oldukları izlenimi vermektedirler. Gövdeleri açık ve koyu kahverengi tonlarında boyanarak derinlik verilmeye çalışılmıştır. Ağaçların üst kısımlarında bulunan yaprak öbekleri koyu yeşil rengin üzerinde daha açık bir yeşil kullanılarak boyanmıştır. Sayfanın sol köşesinde, içerisinde süslemelerin ve yazıların bulunduğu mor renkli bir örtünün üzerinde Sahvan Peygamber figürü bulunmaktadır. Yönü sağa dönük bir vaziyette dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Ellerini yukarı kaldırıp doğru kaldırmış dua etmektir.

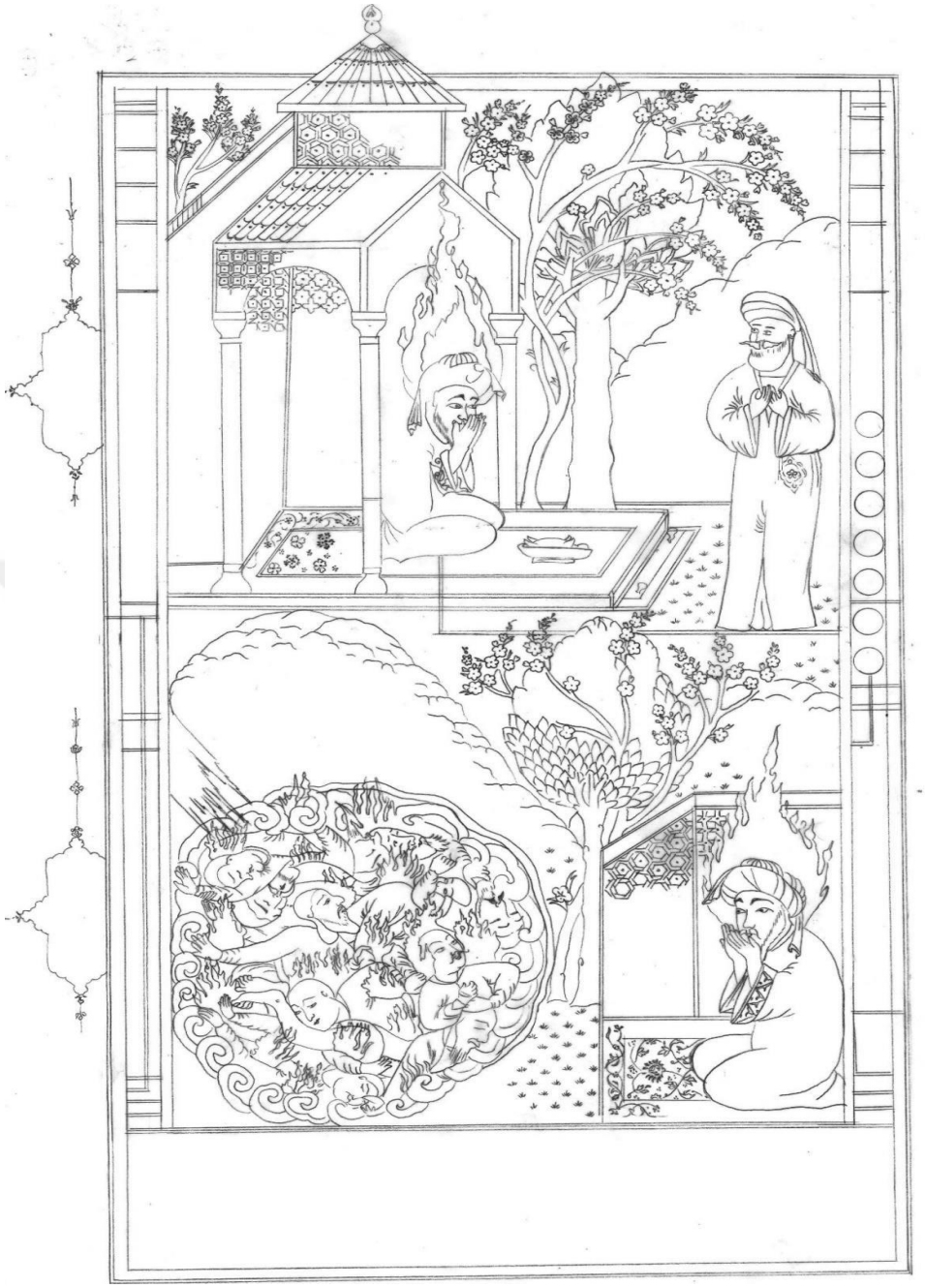
Üzerindeki kahverengi elbisenin kollarının içi kırmızı renktedir ve uç kısımlarında altınla süslemeler yapılmıştır. Elbisenin içinde mavi renkli iç giysisi görülmektedir. Başındaki beyaz ve yeşil renklerden oluşan sarığın ucu ön tarafa doğru uzatılmıştır. Sarığın üzerinde katmanlı ateş formunda altın ile boyanmış katmanlı bir hale bulunmaktadır. Yuvarlak hatlı yüzü 3/4 profilden yapılmıştır. Kaşlarının baş kısımları kalkık ve yukarı doğru sivrilmiştir. Çekik gözlere küçük bir burun ve ağız yapısına sahiptir. Sakal ve bıyığı tarama tekniği ile yapılmış koyu kahverengi sakallarının uç kısımlarına aklar düşmüştür. Sayfanın alt kısmının orta bölümünde açık ve koyu kahverengiyle tonlanarak boyanan bir toprak parçasının üzerine kanatlarını iki yana açmış iri pençeleri ile yere konmuş vaziyette bir Anka kuşu çizilmiştir. Boynunu geriye doğru bükmüş ağzı açık ve yan profilden görülmektedir. Başında kırmızı ve lacivert renkli bir ibiğin yer aldığı görülmektedir. Gövdesinin alt bölümünde açık pembe tonlarında ve aynı rengin koyu tonlarında benekler bulunmaktadır. Üst bölümündeki tüyler altınla boyanmıştır. Kanatlarında lacivert kırmızı beyaz mavi ve yeşil renkler kullanılmıştır. Aynı rengin koyu tonu ile benekler yapılmıştır. Beş kanattan oluşan ve sayfanın sonuna kadar uzanan kuyruğu mor, turuncu, lacivert koyu yeşil ve altın ile boyanmıştır. Sayfanın sağ alt köşesinde Anka kuşunun yediği çocuğun kemiklerinden bazıları beyaz renk boya ile tonlanarak yapılmıştır.

NO: 12

Resim 19: Üst Minyatür "İshak Peygamber Oğlu Ays" Alt Minyatür "Hz. Şuayb Medyen ve Eyke Halkının Helakı"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s.29 a

Çizim 12: Üst Minyatür "İshak Peygamber Oğlu Ays" Alt Minyatür "Hz. Şuayb Medyen ve Eyke Halkının Helakı" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S.29 A. Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Dikdörtgen formda, altın bir çerçeve içerisindeki minyatürlü alan üst cetvele birleşiktir. Alt kısımda eğik şekilde yazılmış metinlerin bulunduğu bölüm altın bir cetvelle ayrılmıştır. İki farklı hikâyenin anlatıldığı kompozisyonda sayfanın ortasından yarısına kadar altın bir cetvel yapılmıştır. İki hikâye alt bölümdeki dağlar ile birbirinden ayrılmıştır. Üst bölümde bulunan ilk minyatürde İshak Peygamber ve Oğlu Kay'sın hikayesi anlatılmıştır. Olay iç ve dış mekânda geçmektedir.

Üst Minyatür

Kur-an 'da ve Tevrat' a adı geçen İshak Peygamber kaynaklara göre ihtiyarlayınca kör olur ve yerine oğlu Ays'ın Peygamber olmasını ister. Oğlunu sınamak için kendisine av eti getirme vazifesi verir. İshak peygamberin karısı ise diğer oğlu Yakub'u av yapması için gönderir. Peygamber gözleri kör olmasına rağmen eti getirenin Ays olmadığını anlar. Ays' tan tekrar ava gitmesini ister. Ays babasının sözünü dinleyip av etini getirince İshak Peygamber oğlunun Peygamber olması için dua eder (Renda, 1991, s. 499)

Altınla boyanan gökyüzünden sonra iki tepesi görülen dağa eflatun tonlarındaki aynı rengin koyu tonu kullanılarak tahrir çizgileri ile yer bitkileri ve kaya desenleri yapılmıştır. Kayaların üst bölümlerinin boyanmasında koyu renk ile tonlama yapılarak derinlik etkisi verilmiştir. Kompozisyonun orta kısmında sağ köşeye biraz daha yakın yerde iki ağaç bulunmaktadır. Sağdaki ağacın yaprakları çınar ağacını anımsatmaktadır. Uzun ve dik gövdesi açık, koyu kahverengi ve beyaz renklerde tonlama yapılarak boyanmıştır. Geniş ve sivri uçlu yapraklarına koyu ve açık yeşil renklerde tonlama yapılmıştır. Sağ tarafında gövdesi koyu ve açık kahve tonlarında tonlama yapılarak boyanmış es kıvrımları ile yanındaki ağaca dolanmış pembe çiçekli bir bahar dalı bulunmaktadır. Kompozisyonun sol üst köşesine başka bir bahar dalının uç kısımları görülmektedir.

Dağların önündeki dik dörtgen formdaki yapı yatay eğik ve dikey çizgilerden meydana gelmektedir. Altınla boyanmış cetvellerle, mavi, koyu pembe, beyaz ve yeşil renklerde geometrik süslemelerin yapıldığı paftalara bölünmüştür. Boyamalarda renkler açık ve koyu tonlarda kullanılmak sureti ile derinlik hissi verilmiştir. Yarı açık bir mimarisi olan yapının mermer kaideler üzerine oturtulmuş ve mermer etkisi verilerek koyu pembe tonlarında boyanmış üç sütunu görülmektedir. Sütunların üzerinde bulunan iki kemerin üzerinde geometrik süslemelerin bulunduğu bir alan ve üzerinde gri renkte bir çatı, ikinci bir kat ve tekrar bir çatı bulunmaktadır. Yapının içerisindeki kırmızı beyaz ve mavi tonlarında bitkisel süslemelerin olduğu turuncu zemin yapısının üzerinde, dizlerinin

üzerine oturan İshak Peygamber ellerini yukarı kaldırmış dua etmektedir. Önünde oğlunun getirdiği av altın bir tabak içerisinde durmaktadır. Üzerindeki koyu kahve rengi bir elbisenin kolunun uç kısımlarında altınla süsleme yapılmıştır. Başındaki beyaz ve yeşil tonlarındaki sarığın tek ucu sırtına teki önüne doğru uzatılmıştır. Üzerinde katmanlı, ateş formunda yapılmış altından bir hale bulunmaktadır. Açık ten rengine boyanmış yüzü 3/4 profilden yapılmıştır. Kaşlarının baş kısımları V formuna benzemektedir. Çekik ve iri gözlere, küçük bir burun ve ağız yapısına sahiptir. Siyah ve beyaz boyalarla tarama tekniği ile boyanan sakal ve bıyıkları ile yüzüne yaşını gösteren bir ifade verilmiştir. Figüre üzerinde kullanılan boyaların koyu tonları ile tahrir çizgileri çekilmiştir.

Kompozisyonun sağ alt köşesinde ayakta duran Ays, ellerini göğsünün üzerinde kavuşturmuş babasına doğru bakmaktadır. Üzerinde içi lacivert üstü mavi renk olan ve altın süslemelerin bulunduğu uzun bir elbise vardır. Elbisenin içerisinde altınla boyanmış bir iç giysi görülmektedir. Başındaki beyaz renkli sarığın ucu omuzuna doğru sarkmıştır. Kabaca çizilmiş hafif kavisli kaşlara çekik gözlere sahiptir. Burnu kemerli ağzı küçük çizilmiştir. Tarama tekniği ile koyu kahverengi tonlarında yapılan gür bir sakala ve bıyığa sahiptir.

Alt Minyatür

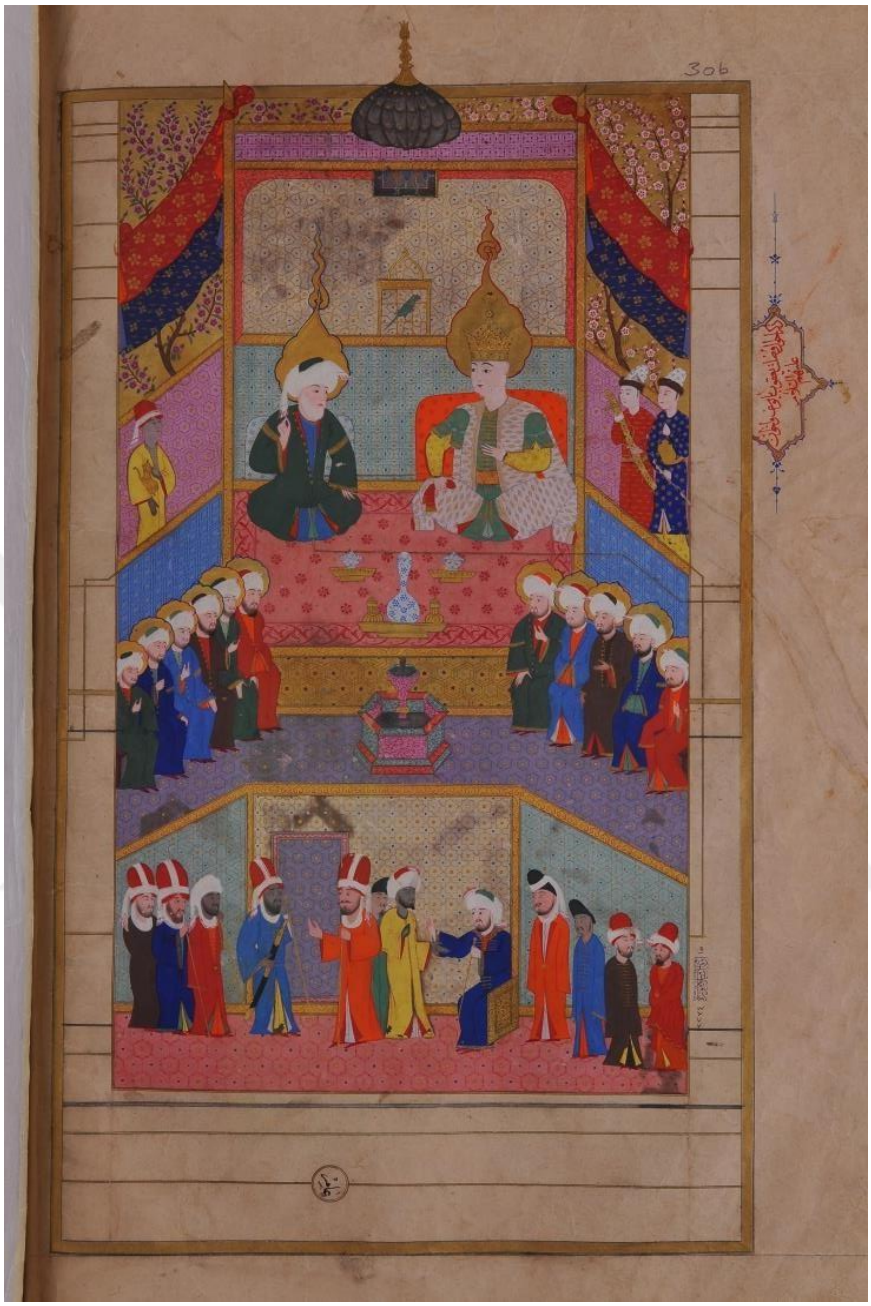
Dini kaynaklara göre Şuayb peygamberin gönderildiği Medyen ve Eyke halkı Peygamberin tüm uyarılarına rağmen türlü azgınlıklar ve asilikler yapmakta idiler. Ticarette ölçüp tartarken hile yapar, yol keser insanların malını gasp eder Müminleri ölümle tehdit ederlerdi. Azgınlıkları neticesinde kendilerine Allah tarafından sıcak ve kavurucu bir rüzgâr gönderildi Sonrasında üzerlerine atılan bir ateş topu içerisinde yanarak helak oldular (Aksoy, 1996, s. 25)

Şuayb Peygamberin ve kavminin anlatıldığı alt kompozisyonda iki tepeden meydana gelen dağa, limon küfü renginde ve aynı rengin koyu tonları ile tahrir çizgileri ile yer bitkileri kaya desenleri yapılmıştır. Üst kısımlar aynı rengin koyu tonu ile boyanarak derinlik hissi verilmeye çalışılmıştır.

Kompozisyonun sağ köşesine yakın iki tepenin arasına denk gelen yerde iki ağaç bulunmaktadır. Sağdaki ağacının yaprakları biraz geniş ve sivri uçludur. Meşe ya da çam ağacını anımsatmaktadır. Uzun ve dik gövdesi açık, koyu kahverengi ve beyaz renklerde tonlama yapılarak boyanmıştır. Yapraklarına koyu ve açık yeşil renklerde tonlama yapılmıştır. Sol tarafında gövdesi koyu ve açık kahve tonlarında tonlama yapılarak

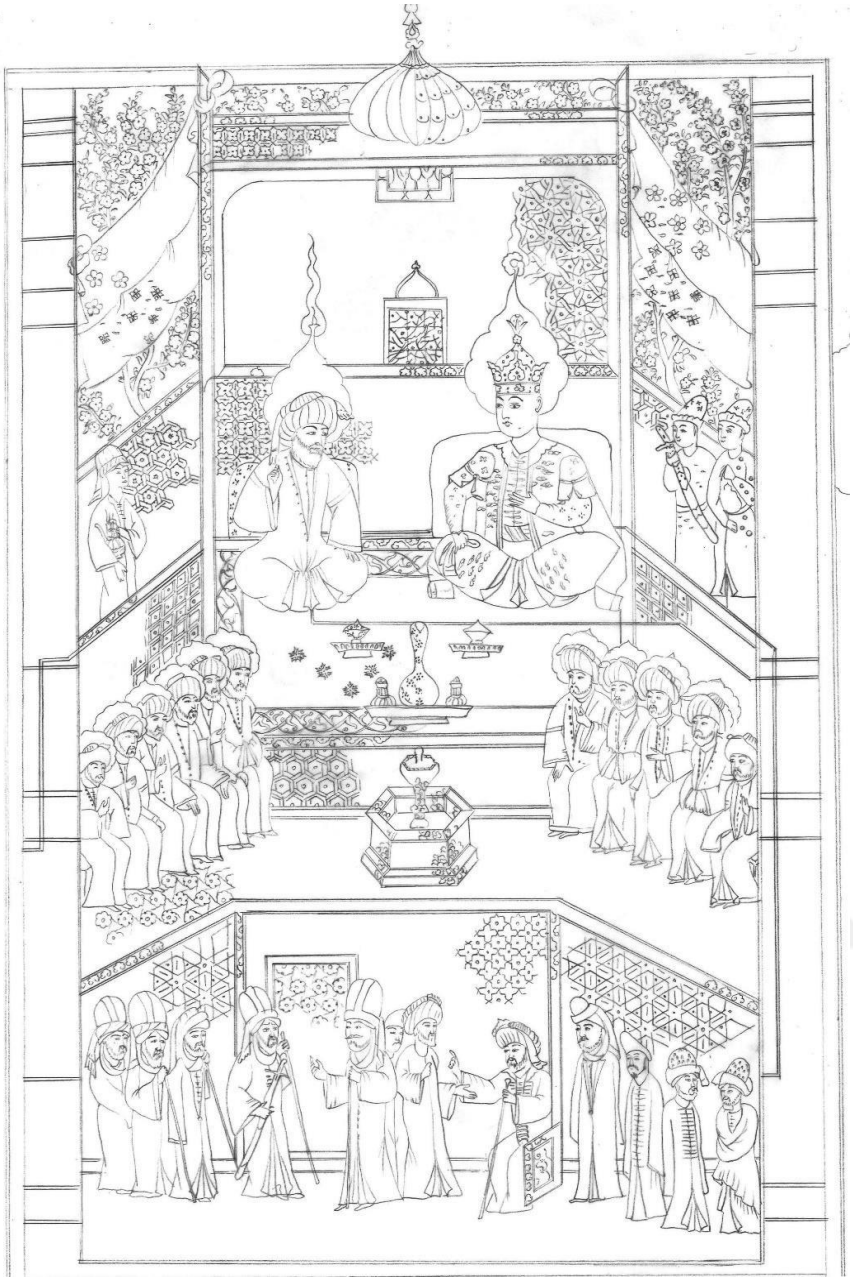
boyanmış ve kırmızı tahrir çekilmiş beyaz çiçekleri olan bahar dalı es kıvrımları ile yanındaki ağaca dolanmıştır. Sayfanın sağ köşesindeki yapı yatay eğik ve dikey çizgilerden meydana gelmektedir. Altınla boyanmış cetvellerle, koyu pembe, beyaz ve turuncu renklerde geometrik ve bitkisel süslemelerin yapıldığı paftalara bölünmüştür. Boyamalarda renkler açık ve koyu tonlarda kullanılmak sureti ile derinlik hissi verilmiştir. Üzeri açık olan yapının orta kısmında Şuayip Peygamber dizlerinin üzerine oturmuş dua etmektedir. Üzerindeki lacivert renkli elbisenin kollarının uç kısmında altından rumi desenli süslemeler yapılmıştır. Başında beyaz ve yeşil renklerden oluşan sarığın üzerinde altın ile boyanmış ateş formunda bir hale vardır. ¾ profilden yapılmış açık ten rengindeki yüzünde baş kısımları v formunda yapılmış uzun kaşlar bulunmaktadır. Gözleri çekik, burnu normal büyükte, ağzı küçük bir yapıdadır. Sakalları ve bıyıkları beyaz ve siyah renklerle tarama tekniği ile boyanmıştır. Sayfanın sol köşesinde turuncu beyaz ve gri tonlarında boyanmış ve helezonlarla çevresi sarılmış daire formunda bir ateş topu vardır. Alevler içerisinde vücutlarının bir bölümü görünen on bir tane figür vardır. Kıyafetleri mavi, lacivert, kırmızı ve sarı tonlarındadır. Bedenlerinin Açık ve koyu ten renginde boyandıkları ve bazılarının ¾ profil ile bazılarının ise yan profilden yapıldıkları görülür. Bazılarında sakal ve bıyık yokken bazıları sadece bıyık veya sakallı yapılmıştır. Yüz ifadelerinde farklılıklar görülmektedir. Gözleri çekik olan figürlerin kaş burun ve ağız yapılarında ferdi özellikler dikkat çekmektedir. Ateş topunun üzerinde sarı ve turuncu tonlarında boyanmış sert çizgilerle şiddeti gösterilmeye çalışılan bir ateş parçası görülmektedir.

NO: 13

Resim 20: "Hz. Yakup ve Hz. Yusuf'un Kavuşması ve On Bir Kardeşi İle Ona İnananların Bulunduğu Meclis"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 30 b.

Çizim 13: "Hz. Yakup Ve Hz. Yusuf'un Kavuşması ve On Bir Kardeşi İle Ona İnananların Bulunduğu Meclis" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 30 b Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kardeşlerinin kıskançlıkları sebebi ile kurdukları tuzaklar sonucu babası Yakup Peygamber'den ayrı düşen Hz. Yusuf, başına pek çok olay geldikten sonra Mısır' da hükümdar olur. Ülkelerindeki kıtlık dolayısı ile Hz. Yusuf'un ülkesine gelen kardeşleri onu tanımaz. Fakat Yusuf Peygamber bir şekilde kendini tanıtır. Pişman olan kardeşleri ve onun hasretinden gözleri kör olan babası Yakup Peygamber tekrardan kavuşur. Yakup peygamberin gözleri açılır ve oğlunu görür. Mısır Sarayında babası Yakup Peygamber on bir kardeşi ve ona inanlarla buluşan Yusuf peygamberin hikayesi anlatılmıştır (Apak, 2004, s. 364)

Üst Minyatür

Dikdörtgen formdaki sayfa altın cetvelle çerçevelenmiştir. Tek bir konunun anlatıldığı minyatürde olay iç ve dış mekânda gerçekleşmektedir. Altınla boyanan gökyüzünden sonra sayfanın sağ ve sol yanlarına es ler çizerek kıvrılan dallardan oluşan ve dalları tüm gökyüzünü kaplayan iki tane bahar dalı bulunmaktadır. Gövdeleri kahverengine boyanmıştır. Dallarında yeşil renkli küçük yapraklar, beyaz ve pembe renklerde boyanmış çiçekler bulunmaktadır.

Sayfanın tamamını kaplayan iç mekân yatay, eğri ve dikey formlardaki cetvellerle paftalara ayrılmıştır. İçlerinde kırmızı tahrir çizgileri ile yapılmış tepelik motifleri bulunan cetveller altın ile boyanmıştır. Simetrik olarak tasarlanan mekânda ortada dikdörtgen formda geniş bir bölüm yapılmış ve sağ ve sol bölümler eğri cetvellerle bölümlere ayrılmıştır. Uç kısımları dış cetvelin üzerine kadar uzanan orta bölümdeki sağ ve sol cetvele kırmızı ve lacivert renkli iki kumaş bağlıdır. Eğik bir şekilde aşağı doğru sarkan kumaşların diğer uçları dış cetvellere bağlanmıştır. Üzerlerinde altın ile boyanmış bitkisel süslemeler olan kumaşların kıvrılarak ters dönen alt kısımları turuncu ve mavi renge boyanmıştır. Kumaşların alt kısımlarından yan taraflarda bulunan iki ağacın gövdelerinin bir bölümü görülmektedir. İçerisinde mermer desenli bir kemer bulunan orta bölümün üzerine gri renkli bir kubbe yapılmıştır. Kubbenin üzerinde altın ile boyanan alem formu cetvelin dışına kadar çıkartılmıştır. İçi farklı formlarda geometrik motiflerle süslenen zemin de mor, eflatun, krem rengi, firuze, mavi, turuncu yeşil renkler ve altın kullanılmıştır. Yapı Figürlerin önem derecesine göre yukarıdan aşağıya doğru üç bölüme ayrılmıştır. Üst bölümde baş köşede iki figür yönleri sola dönük vaziyette ayakta dikilmektedir. Öndeki figürün sol elinde altın bir ibrik bulunmaktadır. Arkadaki figür iki eli ile renkli taşlarla süslenmiş bir kılıç tutmaktadır. Üzerlerinde altın ile boyanmış bulut

ve bitkisel motiflerin olduğu lacivert sarı ve kırmızı renklerden oluşan giysileri bulunmaktadır.

Bellerinde altın kemerler vardır. Başlarında kahverengi kürklü, elips şeklinde formu olan beyaz renkli ve üzerinde bitkisel motifler olan başlıklar vardır. Yüzleri açık ten rengindedir ¾ profil açısı ile yapılmıştır. Kaşlarının baş kısımları hafif kavisli gözleri yuvarlak hatlı ve hafif çekiktir. Burunları normal büyüklükte ağızları küçük yapılıdır. İçerisinde Yakup ve Yusuf Peygamber figürlerinin olduğu orta bölümün üst kısmında kemerlerin orta bölümünde yarısı görünen içerisinde selvi ağaçları bulunan tablo görünümlü bir desen vardır. İki figürün baş kısımlarına denk gelen altın cetvelin üzerinde içerisinde yan profilden görünen yeşil renkli bir papağan altın bir kafes içerisinde durmaktadır.

Orta kısmın zemininde pembe renkli etrafında aynı rengin koyu tonu ile rumi motifleri ile ara suyu yapılmış, iç kısmı bitkisel motiflerle süslü bir örtü bulunmaktadır. Örtünün alt kısmında orta yerinde altın bir tepsi içerisinde kapaklı iki altın kap ve ortalarında beyaz renkli mavi bitkisel süslemeli bir sürahi bulunmaktadır. Üst bölümünde altın tabaklar içerisinde vazo ile aynı desende olan kapaklı kaseler bulunmaktadır. Zeminin sağ baş köşesinde sayfadaki diğer figürlere göre daha iri boyutta olan ve Hz. Yusuf figürü yönü hafif sola dönük vaziyette dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş şekilde oturmaktadır. Arkasında aynı rengin koyu tonları ile süslenmiş turuncu renkli bir yastık vardır.

Sol elini yukarı doğru kaldırmış eli açık şekildedir. Diğer eli sağ dizinin üzerinde altın süslemeli kırmızı renkli bir mendili tutmaktadır. Üzerinde iç astarı kırmızı olan kısa kollu beyaz renkli bir giysi bulunmaktadır. Giysinin yakasında kollarında ve etek kısmında altından yapılmış süslemeli şeritler ve üzerinde altın ile yapılmış bulut motifleri bulunmaktadır. İçerisinde kolları dirseklere kadar olan iç astarı açık yeşil olan yeşil renkli bir giysi vardır. Elbisenin kabarık kollarında açık yeşil bağcıklar bulunmaktadır. Yakasında kol ve etek kısımlarında altın şeritler üzerinde altından bitkisel motiflerin olduğu görülmektedir. Kolların içerisinden bileklere kadar uzanan sarı renkli bitkisel süslemeli bir iç giysi daha görülmektedir. Belinde kırmızı tahrir çizgili altın bir kuşak vardır. Başında renkli taşlarla ve rumi tepelikleri ile süslenmiş altın bir taç ve üzerinde kırmızı tahrir çizgili ateş formlu altın bir hale bulunmaktadır. Vücuduna oranla daha iri boyutlu olan başı ¾ profilden yapılmıştır. Yüzü yuvarlak hatlı ve açık ten rengindedir. Kaşlarının baş kısmı yukarıda uçları hafif aşağı meyilli ve kavislidir. Gözleri biraz iri ve

hafif çekiktir. Burnu normal boyutta ve ağzı küçük yapılıdır. Orta kısmın sol köşesinde Yakup Peygamber hafif sağa dönük vaziyette dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş şekilde oturmuş Yusuf Peygamber'e doğru bakmaktadır. Sağ elini yukarı doğru kaldırmış baş ve işaret parmağını birleştirmiştir. Diğer elini açık bir şekilde sol dizinin üzerine koymuştur. Üzerinde iç astarı turuncuya boyanmış olan yeşil renkli bir giysi vardır. Elbisenin kollarında kol ve etek uçlarında altın ile yapılmış şeritler içerisinde süslemeler bulunmaktadır. İçerisinde iç astarı yeşil olan yakasında ve etek ucunda altın süslemeler olan bir iç giysi olduğu görülmektedir. Başının üzerinde yeşil ve beyaz renklerden oluşan iki ucu aşağı doğru sarkıtılmış bir sarık bulunmaktadır. Başının üzerinde yeşil tahrir çizgili ateş formunda altın bir hale yer almaktadır. Yüzü ¾ profilden yapılmış ve açık ten rengine boyanmıştır. Hafif kavisli ve uzun kaşları, çekik ve biraz kısık gözleri vardır. Burnu normal büyüklükte ağzı küçük bir yapıdadır. Sakalları ve bıyıkları beyaz renkle boyanarak yüzüne yaşlı bir ifade verilmiştir. Sayfanın dış cetvellerinden ayrılan ince altın bir cetvel yatay bir şekilde elbisesinin alt kısmına kadar uzatılmıştır.

Üst bölümün sol baş köşesinde yönü sağa doğru dönük vaziyette ayakta durmaktadır. Yukarı doğru kaldırdığı sol elinde altın bir sağ elinde altın bir ibrik tutmaktadır. Diğer elini aşağı doğru sarkıtmıştır. Üzerinde iç astarı ve tahrir çizgisi kırmızı olan sarı renkli bir giysi olduğu görülmektedir. Elbisenin yaka kısmında altın renkli şeritler yerleştirilmiştir. Başında kırmızı renkli bir başlık ve üzerine sarılıp uçları aşağı doğru sarkıtılmış beyaz renkli bir kumaş bulunmaktadır. Yüzü gri tonlarında bir ten rengine boyanmıştır ve ¾ profilden çalışılmıştır. Az bir kısmı görünen kaşları, minik ve çekik gözleri, küçük bir burnu ve ağzının olduğu görülmektedir.

Sayfanın orta bölümünde Hz. Yusuf'un kardeşleri olarak yapılan on bir figür karşılıklı olarak kahverengi bir tahtın üzerinde oturmaktır. Sağda beş solda altı figür bulunmaktadır. Figürlerden bazıları ellerini karınlarının üzerinde birleştirmiş bazıları yukarı kaldırarak baş ve işaret parmaklarını birleştirmiş, bazıları dizlerinin üzerine koymuş ve kendi aralarında konuşuyorlarmış gibi bir izlenim verilmiştir. Üzerlerinde yeşil, lacivert, kahverengi, mavi kırmızı turuncu, beyaz ve açık yeşil renklerde dış ve iç giysileri bulunmaktadır. Bazılarının kollarında ve eteklerinde altın şeritler olduğu görülmektedir. Bazıların süslemesiz bir giysi ya da yakalarında altın düğmeler olan giysileri vardır. Sağ köşedeki alttan üste doğru dört figürün etekleri kenara katlanmış ve iç giysileri görünmektedir. Hepsinin ayaklarında mor renkli sivri uçlu ayakkabılar vardır.

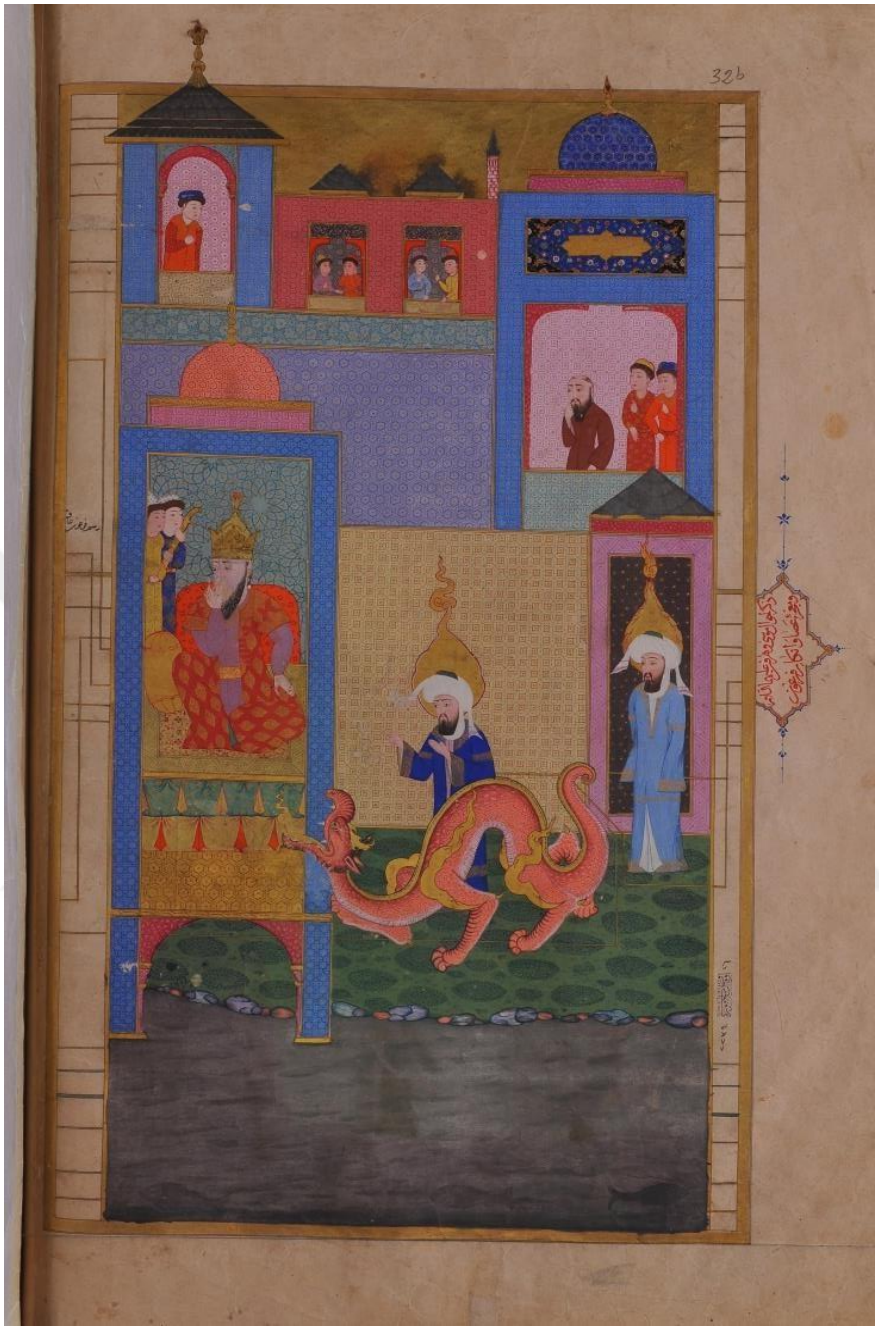
Başlarında giysilerinde kullanılan renk tonlarından olup hepsinin uçları üst kısımdan biraz uzatılmış beyaz renkli sarıkları yerleştirilmiştir. Başlarına üzerinde yuvarlak hatlı bombeli yeşil ve kırmızı renklerde tahrir çekilmiş altından haleler bulunmaktadır. Yüzleri ¾ Profilde yapılmış olup çok hafif açıklık ve koyuluk kullanılarak açık ten renginde boyanmıştır. Kaçları kavisli olup bazı küçük detaylarla biraz uzun ya da biraz daha düz yapılmıştır. Burunları normal yapıda ve küçük detaylarla farklıdır. Ağızları küçük bir yapıdadır. Sakallarında açık ve koyu kahverengi tonlarında tarama tekniği kullanılarak bazılarının daha gür bazılarınınki daha seyrektir. Figürlerin bulunduğu alanın tam ortasında fıskiyeli ve mermer desenli bir havuz olduğu görülmektedir. Turuncu, pembe ve gri tonlarda boyanan havuzda su gri renktedir.

Sayfanın alt bölümündeki kompozisyonda orta alanın sol köşesinde bir kapı sağ köşesinde altın bir taht bulunmaktadır. Sağa ve sola dönük vaziyetlerde hareket halinde Yusuf Peygamberin halkından olan on iki tane figür ayakta durmaktadır. Bazıları saray görevlileri diğerleri halktan kimselerdir. Saray görevlilerinden olması muhtemel olan bir figür altın bir oturağa oturmuştur. Sağ baş köşede iki figür birbirlerine dönük vaziyette ayakta durmaktadır. Sağdaki figür iki elini karnının üzerinde birleştirmiştir. Karşısında sağa dönük olan figür iki elini serbest bırakmıştır. Arkalarındaki iki figür sola dönük vaziyette ayakta durmaktadır. İkisinin de elleri serbest bir şekilde bırakılmıştır. Tahtta oturan figürün sol elinde altın bir asa vardır. Sağ elini yukarı doğru kaldırmış karşısındakine bir şeyler anlatmaktadır. Karşısındaki figür sağ elini yukarı kaldırmış yumuk bir şekilde tutmaktadır. Diğer eli açık bir şekilde ileri doğru uzatmıştır. Arkasında vücudunun az bir bölümü ve başı görünen bir figür vardır. Arkasında yönü sola dönük bir figür iki elini yukarı doğru kaldırmış karşısındakine bir şeyler anlatmaktadır. Karşısında ona dönük vaziyette sol elinde büyük bir kılıç ve sağ elinde altın bir asa bulunan figür bulunmaktadır. İkisi kapının önünde durmaktadır. Arkalarında üç figür yönleri sağa dönük vaziyette sıralı bir şekilde durmaktadır. Baştaki ve ortadaki figürlerin ellerinde altın asalar olduğu görülmektedir. En arkadaki figür sağ eli hafif yukarı kalkık bir şekilde durmaktadır.

Figürlerin başlarında kırmızı ve beyaz renkli uzun serpuşlar. Sade beyaz ve yeşil ve beyaz renkli sarıklar, kırmızı kavuk üzerine sarılı beyaz renkli sarıklar, siyah renkli elips formlu sade ve üzerinde sarık olan başlıklar bulunmaktadır. Farklı başlıklar saraydan ve halktan farklı statülerden kimseler olduklarını göstermektedir. Üzerlerinde turuncu, kırmızı, sarı,

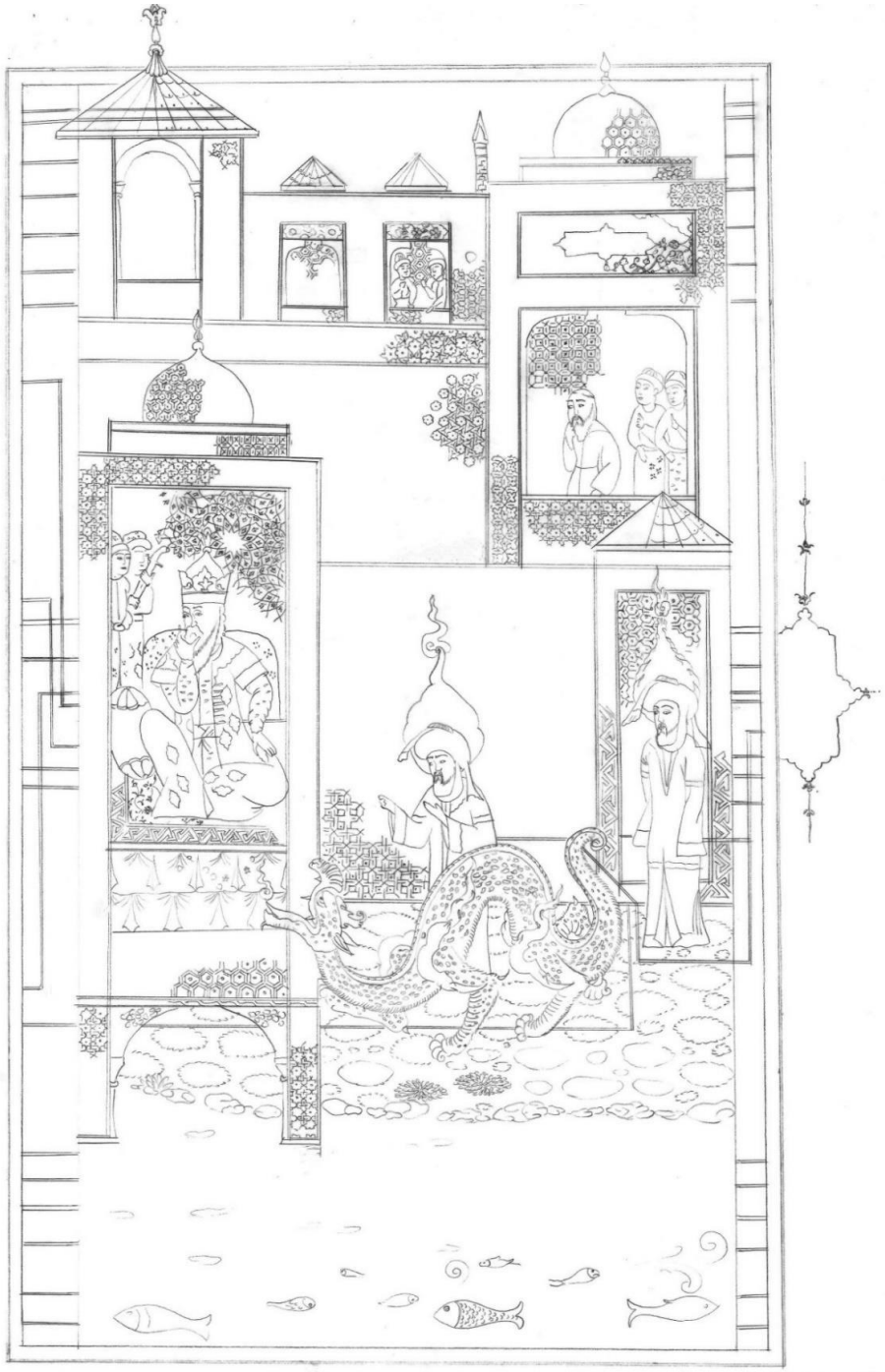
lacivert, yeşil, mavi ve kahverengi tonlarında giysiler vardır. Kolları ve etekleri uzun olan giysilerin kol uçlarında yakalarında ve etek uçlarında altın süslemeler yapılmıştır. Bazıları sade bırakılmış ve süslenmemiştir. Bazılarının yaka detayları yapılmış ve katlanan kısımlarından iç giysileri gösterilmiştir. Sağ baştaki figürün üst kısmında pelerine benzer bol ve fırfırlı bir giysi yapılmıştır. Yüzleri ¾ profilden yapılmış ve açık ve hafif pembe açık gri ve biraz daha koyu renklerde tonlama yapılarak boyanmıştır. Kafaları ve bedenleri bazılarının daha iri boyuttadır. Kaşlarında küçük detaylarla farklılıklar yapılmıştır. Gözleri yuvarlak hatlı ve farklı yönlere bakarak hareket halinde olduklarını göstermektedir. Burunlarında kemerli ince uzun ve küçük boyutlu şekiller yapılmıştır. Ağızları küçüktür. Sakalları gür uzun seyrek ve kısa, düz ve sivri uçlu ya da çok seyrek olarak tarama tekniği ile koyu ve açık kahverengi tonlarında boyanmıştır.

NO: 14

Resim 21: "Hz. Musa ve Hz. Harun, Firavun' un Huzurunda Asanın Ejderhaya Dönüşmesi Mucizesi"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 32 b.

Çizim 14: "Hz. Musa ve Hz. Harun, Firavun' un Huzurunda Asanın Ejderhaya Dönüşmesi Mucizesi" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 32 Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kur-an ve diğer dini kaynaklara göre Hz. Musa ve Harun dönemin acımasız ve zalim Firavun' una doğru yolu göstermek için Allah tarafından vazifelendirilmişlerdir. Firavun Hz. Musa'yı söz ile alt edemeyince etrafındaki insanların Hz. Musa' ya inanmasından endişe eder ve ondan bir mucize göstermesini ister. Musa peygamber Allah'ın emri ile asasını yere atar ve asa bir ejderhaya dönüşüp firavunu kovalamaya başlar (Apak, 2002, s. 101).

Dikdörtgen formdaki sayfa altın cetvelle çerçevelenmiştir. Tek bir konunun anlatıldığı minyatürde olay iç ve dış mekânda gerçekleşmektedir. Altınla boyanan gökyüzünden sonra yatay ve dikey formlardaki altın cetvellerle paftalara ayrılan yapıda dört ana bölüm bulunmaktadır. Bölümler uzaktan yakına doğru yerleştirilerek derinlik hissi verilmiştir. Dikey formların üzerine sivri ve oval hatlı kubbeler ve bir minare yapılmıştır. Mavi, firuze, kırmızı, pembe, mor, turuncu, açık kahverengi, eflatun gibi renklere boyanan zeminde farklı formlarda geometrik desenler olduğu görülmektedir. Sol baş köşedeki ilk bölümde sivri hatlı gri renkli çatı üzerinde cetvelden dışarıya kadar çıkartılmış altından bir alem formu bulunmaktadır. Bölümün içerisinde sütunların üzerine yapılmış kemerden oluşan bir kapının olduğu görülmektedir. Kapının içerisinde yönü sağa dönük beline kadar görünen bir figür bulunmaktadır. Sağ elini göğsüne doğru kaldırmıştır. Diğer elini serbest bırakmıştır. Üzerinse altından bulut ve bitkisel süslemelerin olduğu kırmızı ve turuncu renkli bir giysi vardır. Yapının devamında orta bölümün üzerinde iki adet gri renkli sivri uçlu çatı ve pembe gövdeli gri uçlu bir minare bulunmaktadır. İçerisinde altın cetvelle çerçevelenmiş iki adet pencere vardır. Üst bölümünde lacivert zemin üzerine altın ile yapılmış bitkisel süslemelerin olduğu bir alan vardır. Süslemelerin altında turuncu renkli bir kemer bulunmaktadır. Geometrik desenlerle süslenen pencerelerin içerisinde ikişer adet figür birbirlerine dönük vaziyette bel kısımlarına kadar görülmektedir. Sol pencerenin içerisinde sol köşedeki figür sağ elini yukarı doğru kaldırmış işaret parmağı açıktır. Diğer elini karşıya doğru uzatmış avucu açık bir şekilde durmaktadır. Karşısındaki figür sola dönük vaziyette iki eli ile başını tutmaktadır. Sol taraftaki figürlerden solda olanı yönü sağa dönük vaziyette sağ elini boynuna kadar kaldırmış işaret parmağı açıktır. Diğer eli ile pencerenin köşesini tutmaktadır. Karşısındaki figür yönü sağa dönük vaziyette sol eli ile pencereyi tutarken diğer elini karşıdaki figüre doğru uzatmıştır. Figürlerin dördünün başında kahverengi ve sarı mor ve turuncu renklerden oluşan oval, elips ve düz hatlı şapkaları olduğu görülmektedir. Üzerlerinde mor turuncu

sarı ve mavi renklerden oluşan altın süslemeli giysileri ve bellerinde altın kuşaklar bulunmaktadır. Yüzleri ¾ profil açısı ile yapılmış açık ve hafif koyu ten renklerinde boyanmıştır. Kaş göz ve burunlarında küçük detaylarla farklılıklar yapılmış kavisli sivri uçlu ve düz hatlı kaşlar yapılmıştır. Gözleri küçük yapılı olup kimisi aşağı bakarken kimisi karşısındaki figüre bakar vaziyettedir. Ağızları küçük yapılıdır ve yüzlerinde sakal yoktur.

Sağ baş köşedeki paftanın üzerinde oval hatlı bir kubbe ve üzerinde altından alem formu bulunmaktadır. Üst bölümde başlık tezhibi formunda lacivert ve siyah zemin renginde boyanmış bitkisel ve rumi ile tezyin edilmiş bir alan vardır. İçerisindeki yazı kısmı altın ile boyanmış yazı yerine perdah ile çintemani desenleri yapılmıştır. Alt bölümde altın ile çerçevelenmiş bir pencere bulunmaktadır. İçerisine mermer desenli bir çerçeve ve üç figürün olduğu görülmektedir. Ayakta duran figürlerin yönleri sola doğru dönüktür ve dizlerine kadar görülmektedirler. Baş köşede yan yana dikilen iki figür sol ellerini yukarı doğru kaldırmış ve baş parmakları açık şekilde diğer ellerini kuşaklarına doğru uzatmışlardır. Üzerlerinde altın ile boyanmış bitkisel ve bulut motifleri bulunan kırmızı ve turuncu renkli giysileri vardır. Bellerinde kırmızı tahrir çizgili altın kuşakları bulunmaktadır. Başlarında oval hatlı kahverengi sarı ve maviden oluşan şapkaları yer almaktadır. Baştaki figür aşağı diğeri karşıya doğru bakmaktadır. Önlerindeki figür onlardan daha kısa boylu fakat daha iri görünümlüdür. Sağ elini çenesinin altına koymuş düşünür gibi bir ifade ile yapılmıştır. Öteki elini serbest bırakmıştır. Üzerinde kahverengi bir elbise bulunmaktadır. Hafiften deforme olmuş başında kısa kesilmiş saçları görünmektedir. Yüzünde tarama tekniği kullanılarak yapılmış göğsüne kadar uzanan sakalları vardır. Figürlerin hepsi3/4 profil açısı ile yapılmış ve hafif açık ve koyu tonlarda ten rengine boyanmıştır. Kaşları gözleri ve burunlarında küçük detaylarla farklılıklar bulunmaktadır.

Sol baş köşedeki bölüm kemerli bir yapıda olan ayaklar üzerine oturtulmuştur. Altın ile boyanmış ve zencerek deseni ile süslenmiş olan cetvelin üzerinde geometrik desenlerin olduğu alandan sonra iki katlı ve kıvrımlı kumaşlar bulunmaktadır. Altın ve su yeşiline boyanan kumaşların turuncu ve altın ile boyanmış iç kıvrımları fırfırlarının arasından görülmektedir. Üstteki kumaşın üzerinde altın ile yapılmış bitkisel süslemeler bulunmaktadır. Yapının üzerinde oval hatlı bir kubbe ve altın ile yapılmış alem formu yer almaktadır. İçerisinde altın cetvelle çevrilmiş çerçevenin içerisinde Firavun ve iki

askerinden oluşan üç adet figür vardır. Sol baş köşede ayakta duran ve vücutlarını yarısı görünen iki figürün yönleri sağa dönüktür. Öndeki figür iki elini karnının üzerinde birleştirmiştir. Arkadaki figür iki eli ile altından yapılmış bir kılıcı tutmaktadır. Üzerlerinde sarı ve lacivert renkli elbiseleri vardır. Öndeki figürün elbisesi altın ile bitkisel motiflerle süslenmiştir. Arkadaki figürün elbisesinde altın ile şemse formunda yapılmış ve bitkisel motiflerle bezenmiş olarak süslenmiştir. Başlarında kahverengi ve beyaz zemin üzerine çintemanilerle süslenmiş başlıkları vardır.3/4 profilden yapılmış yüzleri açık ve aynı tonun hafif koyu rengi ile boyanmıştır. Kaşları hafif kavisli ve uzundur. Gözleri çekik ve burunları normal büyüklüktedir. Küçük bir yapıda ağızları vardır. Altın ile boyanmış zemin bölümünün içerisinde kırmızı boya ile yapılmış bitkisel süslemeler vardır. Etrafında ince bir zencerek desenlerden oluşan bir ara suyu bulunmaktadır.

Diğer figürlere göre daha iri boyutlarda yapılmış olan firavun figürü hafif sağa yakın yapılmıştır. Yönü ön tarafa doğru bir şekilde sağ dizini yukarı doğru kırmış bir şekilde oturmaktadır. Sol elini dizinin üzerine koymuş öteki elini korkulu bir ifade ile ağzına doğru getirmiştir. Üzerinde kısa kollu önü açık iç astarı yeşil olan kırmızı renkli bir giysi vardır. Üzerinde şemse formları içerinde altın ile yapılmış süslemeler bulunmaktadır. Yakasına ve kollarına da altın ile süslemeler yapılmıştır. İçindeki mor renkli giysinin yakası ve göğsü de altınla süslenmiştir. Üzeri bulut motifleri ile bezenmiştir. Belinde kırmızı tahrir çizgili altın bir kuşak bulunmaktadır. Başında rumi tepelikleri ile süslenmiş altından bir taç yer almaktadır. 3/4 profil açısı ile yapılmış yüzü açık ten rengindedir ve başını sola doğru döndürmüştür. Kaşlarının ince ve düz şekildedir. Gözleri küçük yapılı olup aşağı doğru bakmaktadır. Burnunun yukarısında bir çıkıntı vardır ve aşağı basık ve ince bir yapıdadır. Geniş ve uzun yapılı yüzünde sert fırça darbeleri ile tarama tekniği kullanılarak yapılmış sivri uçlu sakalları göğsüne kadar uzanmaktadır.

İki bölüme ayrılmış olan zemin de üst taraf yeşil renge boyanmış ve üzerinde aynı rengin koyu tonu ile yapılmış büyüklü küçüklü yaprak öbeklerinden oluşan yer bitkileri yerleştirilmiştir. Mavi, mor, turuncu ve gri renlerle boyanmış taşlarla bölünen alt bölümde gri renge boyanmış bir su ve içerisinde sağa, sola doğru yüzen yan profilden yapılmış büyük ve küçük boyutlu balıklar bulunmaktadır. Sayfanın sağ köşesinde zeminin üzerinde duran, dikdörtgen formlu yapının üzerinde sivri uçlu gri renkli bir çatı yer almaktadır.

Yapının önünde Hz. Harun figürü yönü sola dönük vaziyette ayakta dikilmektedir. İki kolu da aşağı doğru sarkıtılmıştır. Üzerinde iç astarı beyaz olan mavi renkli bir giysi bulunmaktadır. Giysinin yakasında etek uçlarında kollarında ve diz kısmında altın süslemeler vardır. İçerisinde beyaz renkli bir giysi bulunmaktadır. Başında yeşil ve beyaz renklerde boynundan dolanmış ve iki ucu da aşağı doğru sarkıtılmış bir sarık bulunmaktadır. Sarığın üzerinde katmanlı kırmızı tahrir çizgili altın bir hale vardır. Yüzü açık ten rengindedir ve ¾ profil açısı ile yapılmıştır. Kaşları hafif kavislidir. Gözleri çekiktir. Gözaltı ve üstü çizgilerle gösterilmiştir. Burnunu üst kısmı kemerlidir ve normal büyüklüktedir. Küçük yapıda bir ağzı vardır. Tarama tekniği kullanılarak yapılmış olan sakalları koyu kahve renklidir ve düz şekilde biten uçları göğsüne kadar uzatılmıştır.

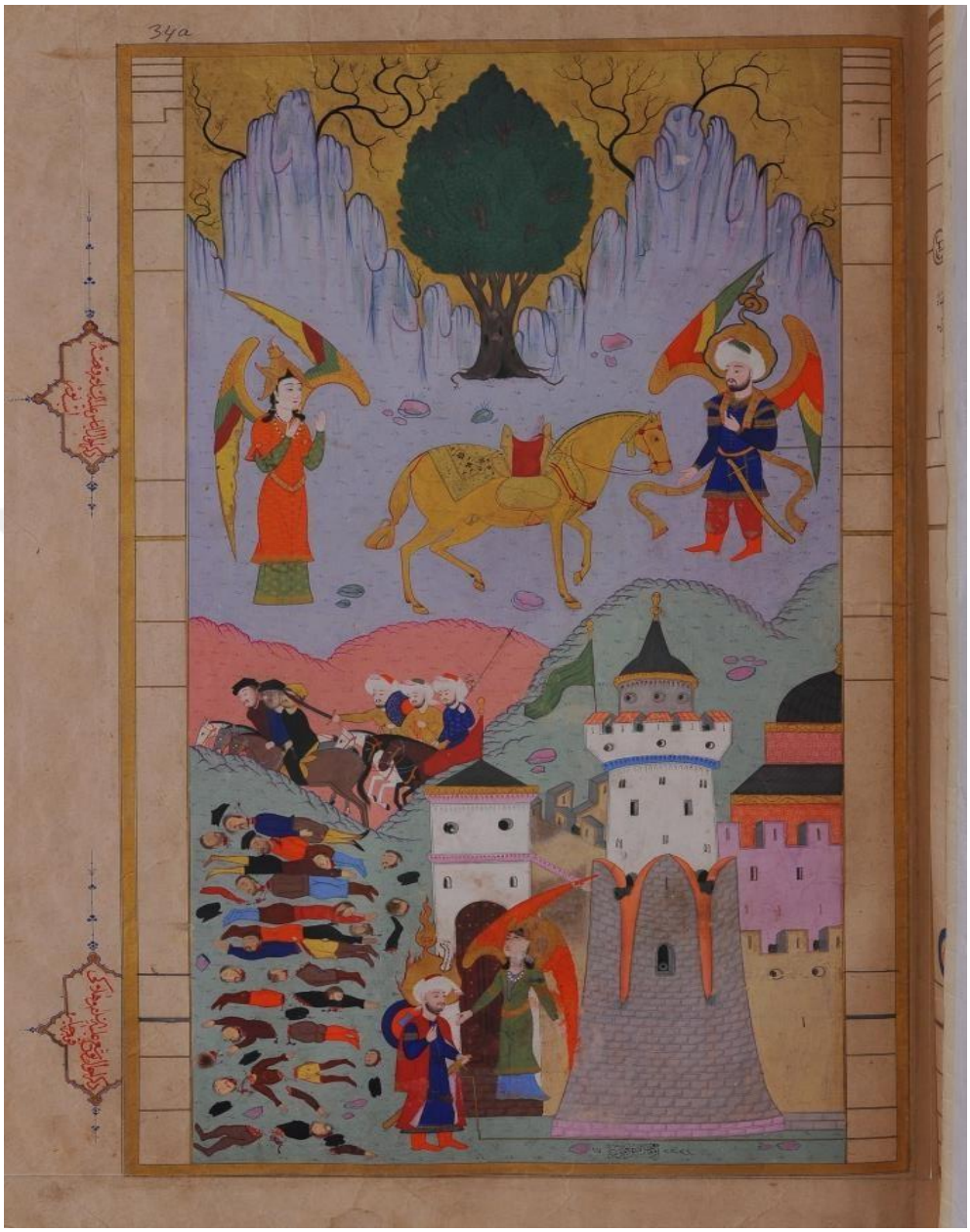
Hz. Harun Peygamber figürün ön tarafında yönü sola doğru dönük ve yan profilden görünen ejderha figürü yapılmıştır. Bedeni esler çizerek kıvrılan ejderhanın dört ayağı ve es çizerek içe doğru kıvrılmış bir kuyruğu bulunmaktadır. Koyu renk tahrir çizgileri ile bombeler yapılmış olan ayakları hareket halindedir. Sağ ön ayağını öne doğru kaldırmış ve ileri doğru gitmektedir. Bacaklarının arkasından ve başından altın ile yapılmış ateş formunda uzantılar bulunmaktadır. Sırtında başından kuyruğuna kadar uzanan altın bir şerit bulunmaktadır. Sülyen renginde olan bedeni koyudan açığa doğru tonlanarak boyanmıştır. Üzerine aynı rengin koyu tonları kullanılarak benekler çizilmiş ve içleri daha açık tonda boyanmıştır. Karnının altı ince bombeler yapılarak beyaza boyanmıştır. Başında sivri uçlu kulakları ve hafif eğilmiş bombeli uzun bir burnu vardır. Sonuna kadar açtığı ağzının üst bölümünde üç adet dişi görülmektedir. Altın ile boyanan dilinin ucunda yine altın ile yapılmış bir ateş formu olduğu görülmektedir.

Ejderhanın arkasında Hz. Musa figürü yönü sola dönük vaziyette iki elini yukarı doğru kaldırmış ve sol elinin işaret parmağı ile Firavun'u göstermektedir. Üzerinde lacivert renkli uzun bir elbise vardır. Elbisenin, yakasında, etek kısmında kollarında ve kol uçlarında altın süslemeler vardır. İçerisinde açık mor renkli bir iç giysi bulunmaktadır.

Başına yeşil ve beyaz renklerden oluşan boynuna dolanmış ve uçları aşağı doğru sarkıtılmış bir sarık yerleştirilmiştir. Üzerinde kırmızı tahrir çizgili ateş formunda altın bir hale bulunmaktadır. Yüzü ¾ profil ile yapılmıştır ve açık ten renginde boyanmıştır. Kaşlarını hafifçe çatmış bir ifade ile yapılmıştır. Anlında meydana gelen izler, göz kapağı ve göz altı çukuru çizgilerle gösterilmiştir. Gözleri çekiktir ve hafiften aşağı doğru bakmaktadır. Küçük bir burnu ve ağzı vardır. Yüzünde koyu kahverengi ile boyanmış

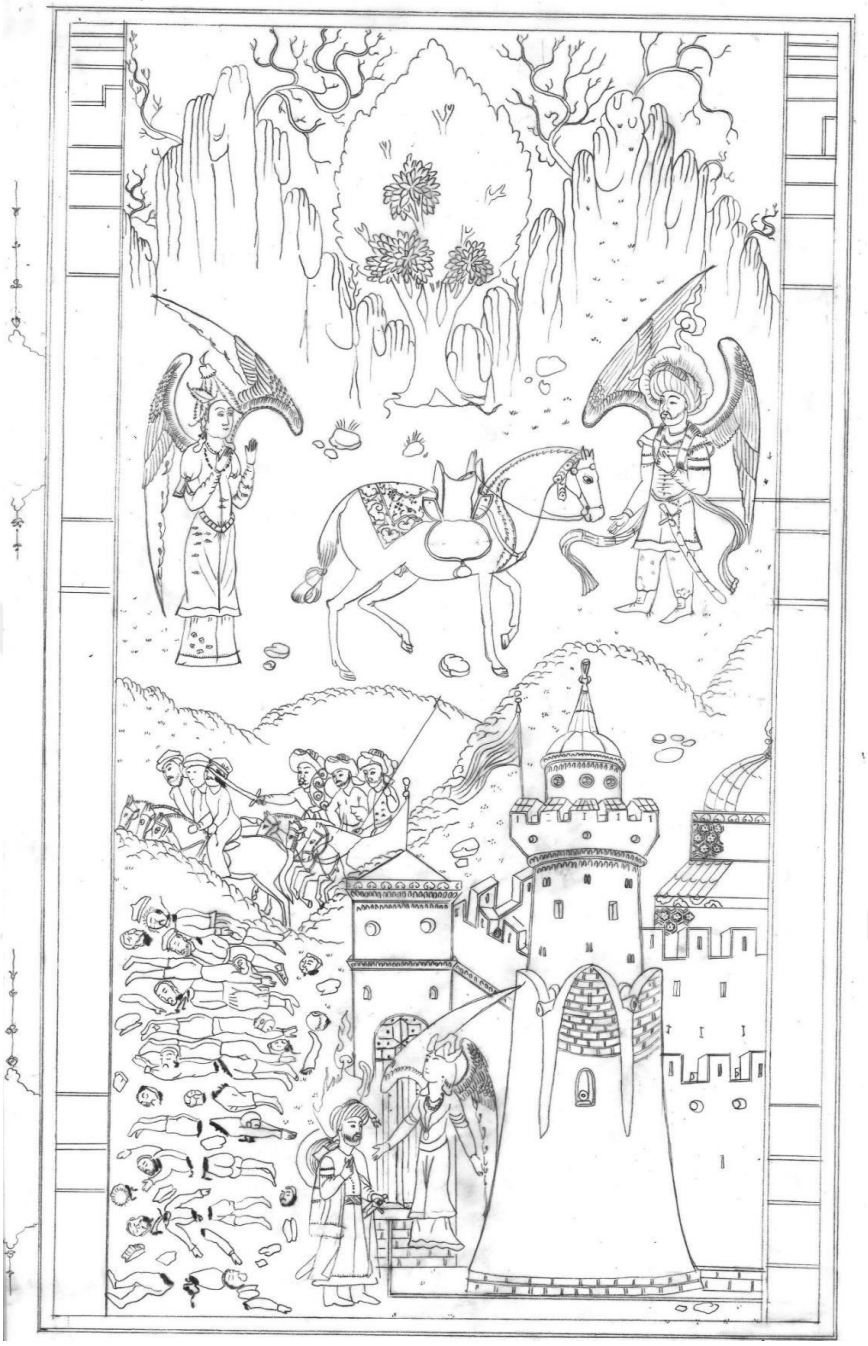
göğsüne kadar uzanan sakalları bulunmaktadır. Uçları düz şekilde olup gür bir yapıya sahiptirler. Sayfanın sağ alt köşesinde dış cetvelden sayfa içerisine doğru eklenen ince altın cetveller bazı yerlerde figürlerin çevresini sarmış, figürlerin arkasına kadar uzatılmış ya da sayfanın sol köşesindeki yapıya kadar uzatılmıştır.

NO: 13

Resim 22: Üst Minyatür "Hz. İlyas Ve Ateşten At" Alt Minyatür "Hz. Yuşa'nın Cebbarlarla Savaşı"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 34 a.

Çizim 15: Üst Minyatür "Hz. İlyas ve Ateşten At" Alt Minyatür "Hz. Yuşa'nın Cebbarlarla Savaşı" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 34 a Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Dikdörtgen formda, altın bir cetvel içerisindeki minyatürlü alan çerçevenin tamamını kaplamıştır. İki farklı hikâyenin anlatıldığı kompozisyonda hikayeler alt bölümdeki dağlar ile birbirinden ayrılmıştır.

Üst Minyatür

Kur-an' da ve Ahd-i Atîk'te adı geçen İlyas Peygamber hikâyeye göre putperest olan kavmine doğru yolu göstermek için uyarılarda bulunur. Sözünü dinlemeyip azgınlık yapmaya devam eden kavmi için üzülen Peygamber kendisini bu dünyadan alması için Allah'a dua eder. Duası kabul olan Peygambere Allah Tarafından ateşten bir at gönderilir (Harman, 2000, s. 162)

İlyas Peygamber'in ve ateşten atın anlatıldığı üst kompozisyonda olay dış mekânda geçmektedir. Altınla boyanan gökyüzünden sonra iki tepesine oval hatlarla kaya formlarının çizildiği bir dağ bulunmaktadır. Eflatun tonlarındaki dağa aynı rengin koyu tonu kullanılarak tahrir çizgileri ile yer bitkileri ve kaya desenleri yapılmıştır. Kayaların uç kısımları pembe renk ile tonlanmıştır. Tepelerin ürerinde minik yer bitkileri ve gri ile pembe tonlarında boyanmış kayalar vardır. Tepelerin arkasından siyah renk ile boyanmış ve S'ler çizerek uzayan yapraksız ağaç gövdeleri görülmektedir. İki tepenin orta kısmında gövdesine koyu ve açık kahverengi renklerde tonlama yapılmış, koyu yeşil tonlarla boyanmış sivri uçlu yaprak öbeklerinden meydana gelen ve türü muhtemelen çam ya da ardıç olan bir ağaç yapılmıştır.

İlyas Peygamber figürü kompozisyonun sağ alt köşesinde yönü sola dönük vaziyette ayakta durmaktadır. Tek elini karşıya, diğer elini yukarıya doğru uzatmıştır. Üzerindeki lacivert renkli elbisesinin kol yaka ve uç kısımlarında altın süslemeler vardır. Kırmızı renkli pantolonu ve turuncu renkli çizmelerinin olduğu görülmektedir. Boynunda ayaklarına kadar uzanan sarı renkli bir kumaş bulunmaktadır. Belindeki sarı renkli kemere bağlı altından bir kılıç yapılmıştır. Altın turuncu sarı ve yeşil renklerle boyanan kanatlarının birini yukarı diğerini aşağı doğru bükmüştür. Başında beyaz ve yeşil renkli bir sarık üzerinde ateş formunda altından bir hale bulunmaktadır. Açık ten renginde boyanmış yüzünde kavisli kaşlar, çekik gözler ve küçük bir ağız yapısı bulunmaktadır. Sakalları ve bıyığı koyu kahverengi ile tarama tekniği kullanılarak boyanmıştır.

Kompozisyonun ortasında yan profilden görülen at, sarı renge boyanmıştır, Üzerinde altın ile boyanmış ve bitkisel desenlerin bulunduğu bir örtü ve kırmızı bir eyer bulunmaktadır. Atın kuyruğu Türk savaş geleneğindeki at kuyruğu düğümleme geleneğine göre yapılmış

vaziyette İlyas Peygambere doğru adım atmaktadır. Kompozisyonun sol alt köşesinde yönü sağa dönük, ayakta duran ve ellerini dua eder pozisyonda yukarı doğru kaldırmış bir melek figürü bulunmaktadır. Üzerindeki turuncu ve yeşil tonlarındaki giysileri altınla boyanmış bulut ve bitkisel motiflerle süslenmiştir. Belinde sarı renkli bir kemer vardır Kulağında ve boynunda yeşil kırmızı ve beyaz taşlardan yapılmış takıları vardır.

Başının üzerinde altınla boyanmış yaprak motiflerinden oluşan bir başlık bulunmaktadır. Açık ten rengine boyanmış yüzü ¾ profil açısı ile yapılmıştır. Düz formda kaşları ve çekik gözleri vardır. Normal bir burun ve küçük bir ağız yapısına sahiptir. Kafasının iki yanından siyah renge boyanmış ve örgü yapılmış halde bulunan saçları uzatılmıştır.

Yüzünde renklerle tonlama yaparak ayrıntılar gösterilmiştir. Kompozisyon içerisindeki figürlere renklerin koyu tonları kullanılarak tahrir çizgisi çekilmiştir. Figürler ve nesneler arkadan öne doğru sıralanarak derinlik etkisi verilmeye çalışılmıştır.

Dini Kaynaklara göre Musa Peygamber Yuşa Peygamber'i ve İsrailoğullarını azgınlık içerisinde olan Cebbarlarla savaşmak için Eriha Şehri'ne gönderdi. Cebbarların bir kısmı bu savaşta öldürüldü. (Tulum, 1987, s. 61)

Yuşa peygamberin Eriha Şehrinin önünde Cebbarları öldürdüğü sahnenin anlatıldığı alt kompozisyonda olay dış mekânda gerçekleşmektedir. Açık pembe tonlarında iki tepeden oluşan ilk dağın önünde limon küfü renginde üç tepeden oluşan ikinci bir dağ bulunmaktadır. Dağlara zemin renklerinin koyu tonu ile tahrir çekilmiş ve yer bitkileri yapılmıştır. Öndeki dağın üzerinde pembe renkli kayalar vardır. İki dağın arasında kalan bölümde altı tane figür bulunmaktadır. Üç figür önde üç tanesi arkada, atlarının üzerinde gitmektedirler. Başlarındaki sarıklılardan Yüşa Peygamber'in adamları oldukları anlaşılan figürler önlerinden giden ve şapkalarından cebbarlardan oldukları anlaşılan figürleri takip etmektedir. Arkadaki figürlerin baş tarafta olanı lacivert ve üzerinde altın süslemelerin bulunduğu bir giysi giymiştir. Sol elinde mızrak tutmaktadır. Ortadaki figür sarı renk bir elbise giymiş atının eyerini tutmuş ileri doğru bakmaktadır. Sondaki figür sarı bir elbise giyinmiş, bir elinde kalkan tutarken diğer elindeki kılıç ile önlerinde giden figürlerden baş taraftakinin yüzünü kılıcı ile kesmektedir. ¾ profilden yapılmış yüzleri açık ten renginde boyanmıştır. Koyu kahverengi ile tarama tekniği kullanılarak sakal yapılmıştır. Kaşları kavisli normal boyutta burunları ve küçük ağızları bulunmaktadır.

Öndeki figürler atlarının üzerinde korkulu bir vaziyette durmaktadır. Üzerlerinde siyah lacivert kahverengi tonlarında giysiler ve başlarında siyah ve sarı renklerde şapkaları

vardır. ¾ profilden yapılmış yüzleri açık ten rengine boyanmıştır. Ortadaki figürün yüzü deforme olmuştur. Baştaki figür daha sarı bir ten rengine sahiptir. Kaşları kavisli orta büyüklükte burun ve küçük ağız yapısına sahiptirler. Yüzlerine koyu kahverengi ile tarama tekniği kullanılarak sakal yapılmıştır. Yan profilden yapılan at figürleri ön ayaklarını kaldırmış yürür vaziyettedir. Kahverengi, beyaz, siyah, gri ve açık kahverengine boyanmışlardır.

Kompozisyonun sağ köşesinde iki katlı gri renkli bir çatı ve kubbeden oluşan bir yapı vardır. İki katında da geometrik süslemeler yapılmıştır. İlk kat turuncu ikinci kat pembe zemin rengindedir. Yatay dikey ve diogenel çizgilerin kullanıldığı yapıda kat aralarında ve kubbesinde altınla boyanmış alanlar vardır. Binanın önünde mor renkli ve somon renkli kale bulunmaktadır. Öndeki kale arkaya doğru uzatılmış burçlarla devam etmektedir. Üzerinde iki katlı beyaz renkli bir yapı bulunmaktadır. Büyük kahverengi bir kapısı, gri bir kubbesi, aralarında mor ve altın renkli boyanmış alanlar vardır. Kalenin önünde üç katlı beyaz, gri turuncu mavi mor ve altınla boyanmış kubbeli bir kule bulunmaktadır.

İki yapının arasında uçar vaziyette, ellerini yanlara doğru açmış bir melek figürü bulunmaktadır. Üzerinde altın süslemelerin bulunduğu yeşil bir elbise giymektedir. Elbisenin içinde mavi ve gri tonlarında iç giysiler ve belinde altın ile boyanmış bir kuşak vardır. Altın ile turuncu renklerdeki kanatlarının teki yukarı teki aşağı doğru dönüktür. Başında yaprak deseninden yapılmış altın ile boyanmış bir başlık vardır. 4/3 profil açısı ile yapılmış yüzü deforme olmuştur. Başının iki yanından siyah renkli taşları uzatılmıştır. Boynuna beyaz taşlı bir kolye takmıştır.

Meleğin karşısında ayakta duran Yuşa Peygamber sağ elini yukarı kaldırmış sol eli ile altın kılıcını tutmaktadır. Üzerinde kırmızı ve altınla süslenmiş bir kaftan içerisinde ise lacivert renkli altın süslemeli bir elbise vardır. Sırtında lacivert turuncu ve mavi renkli bir kalkan durmaktadır. Ayaklarında turuncu renkli çizmeleri vardır. Başında beyaz ve kırmızı renklerindeki sarığında bir tane kuş tüyü bulunmaktadır ve tek ucu öne öteki arkaya uzatılmıştır. Sarığın üzerinde ateş formunda altından bir hale yapılmıştır. Yüzü 4/3 profilden yapılmış ve açık ten rengine boyanmıştır. Düz kaşlı, çekik gözlü, normal büyüklükte bir burun ve küçük bir ağız yapısı vardır. Yüzünde koyu kahve renginde tarama tekniği ile bıyık ve sakallar yapılmıştır.

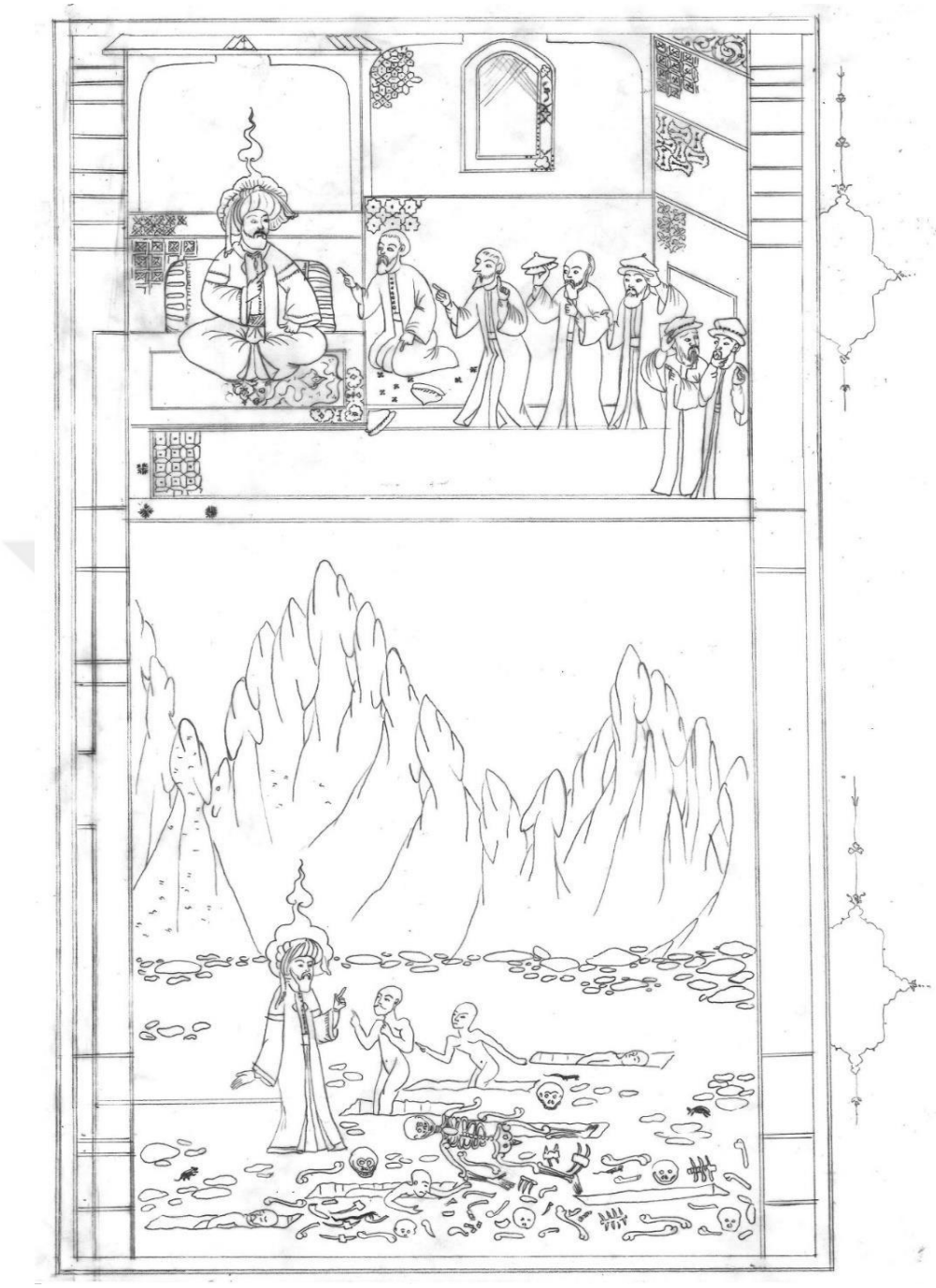
Yuşa Peygamber'in arkasında kolları bacakları kafaları ve bedenleri parçalanmış figürler görülmektedir. Şapkalarından ve giysilerinden Cebbarlardan olduğu anlaşılan figürler sarı, açık ve koyu kahverengi, mavi, lacivert, siyah, mor renklerde giysiler giymektedir. Yüzleri ön, arka, yan ve ¾ profilden yapılmıştır. Saç ve sakalları tarama tekniği kullanılarak yapılmıştır.

NO: 14

Resim 23: Üst Minyatür "Hz. Elyesa'ya İtaat Eden Halk" Alt Minyatür "Hz. Ezekiyal'ın Ölüleri Diriltmesi"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 35 a.

Çizim 16: Üst Minyatür "Hz. Elyesa'ya İtaat Eden Halk" Alt Minyatür "Hz. Ezekiyal'ın Ölüleri Diriltmesi" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 35 a Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Dikdörtgen formda altın bir cetvel içerisindeki minyatürlü alan çerçevenin tamamını kaplamıştır. İki farklı hikayenin anlatıldığı kompozisyonlar sayfanın üst kısmına daha yakın olarak, yatay biçimde yerleştirilmiş altın bir cetvelle ayrılmıştır.

Üst Minyatür

Dini kaynaklarda İsrail oğullarına peygamber olarak gönderildiğinden bahsedilen Elyasa Peygamber' e itaat eden halk, başlarındaki şapkaları çıkarıp sarık giymeye hazırlanmaktadır (Renda, 1991, s. 400).

Elyasa Peygamberin ve ona itaat edenlerin anlatıldığı hikâyede olay iç mekânda gerçekleşmektedir. Yapı dikey ve yatay çizgilerle altın cetveller kullanılarak paftalara bölünmüştür. Sağ baştaki pafta bölümlere ayrılarak zeminleri mor, açık ile koyu turuncu ve beyaz renklerle boyanmıştır. Beyaz renkteki orta alanın üzerine kemer yapılmıştır ve iç kısmı boş bırakılmıştır. Diğer bölümlere farklı formlarda geometrik süslemeler yapılmıştır. Gri renkli bir çatısı ve mavi bir kubbesi vardır. Paftanın tam orta bölümünde eflatun renkli bitkisel süslemelerin olduğu bir örtü yapılmıştır.

Elyasa Peygamber figürü örtünün üzerinde dizlerini bükerek bağdaş kurmuş vaziyette yönü öne dönük olarak oturmaktadır. Tek elini dizinin üzerine koymuş öteki elinin işaret parmağını karşısındaki figüre doğru uzatmış bir şeyler anlatmaktadır. Arkasında altın süslemeli kırmızı renkli bir yastık vardır. Üzerindeki önü açık yeşil renkli elbisenin kol ve yakasında altın süslemeler bulunmaktadır. İçerisinde koyu lacivert renkli altından düğmeleri olan yakası altın süslemeli bir iç giysi vardır. Belinde turuncu renkli altın süslemeli bir kuşak vardır. Başında tek ucu öne öteki ucu arkaya doğru uzatılmış beyaz ve yeşil renklerden oluşan bir sarık bulunmaktadır. Üzerinde ateş formunda altın ile boyanmış kırmızı tahrir çizgili bir hale vardır. Bir bölümü deforme olmuş yüzü ¾ profil açısında yapılmış ve beyaz ten rengindedir. Uzun kavisli kaşlı, çekik gözlü, normal boyutlu bir burun ve küçük bir ağız yapısına sahiptir. Koyu kahverengi tonlarındaki sakalları tarama tekniği ile yapılmıştır.

Orta kısımdaki en geniş olan alan iki bölüme ayrılarak farklı formda geometrik desenlerle süslenmiştir. Turuncu, açık mavi, altın ile boyanmıştır. Orta kısım geniş bırakılmış üst tarafına kemer yapılmıştır. Ortasında seccade formunda içerisinde selvi ağacı olan gri renkli çerçeve bulunmaktadır.

Sol baş köşedeki bölümler rumi motifi ve farklı formlarda geometrik desenlerle süslenmiş ve mor, turuncu, koyu mor, mavi ve limon küfü renklere boyanmıştır. Sayfanın alt

köşesinden başlayan zemin iki bölümden meydana gelmiştir. Alt bölüm mor renkli zemin üzerine geometrik motiflerle süslenmiştir. Çevresinde üzerinde altından yıldız desenlerinin olduğu siyah renkli bir ara suyu bulunmaktadır.

Sağdan sola doğru sıralanan altı figürden üç tanesi üst çerçevede ikisi sol baş köşededir. Sağdaki ilk figürün oturduğu üst bölümde zemin yavruağzı renge boyanarak üzerine aynı rengin koyu tonu ile süslemeler yapılmıştır. Zemin üzerinde sağ başta bulunan ilk figür yere diz çökmüş, sol elini yukarıya doğru kaldırmış vaziyette işaret parmağını peygambere doğru uzatmıştır. Sağ eli dizinin üzerinde işaret parmağı açık vaziyettedir. Üzerinde uzun gri tonlarında uzun bir elbise vardır. İçerisinde kırmızı renkli bir iç giysi ve lacivert bir kemer bulunmaktadır. Lacivert renkli şapkasını yere atmıştır.

Arkasındaki figür hafif eğilmiş bir vaziyette İki elini yukarı kaldırmış işaret parmaklarını uzatmıştır. Üzerindeki yeşil elbisenin turuncu renkli iç kısmı görünmektedir. İçinde lacivert renkli bir elbise ve turuncu bir kemer bulunmaktadır.

Üçüncü figür ayakta durur vaziyette iki elini yukarı kaldırmıştır. Sol elinde turuncu renkli şapkasını tutmaktadır. Üzerindeki kırmızı renkli elbisenin iç yüzü açık mavi renktedir. İçinde turuncu renkli bir giysi ve açık mavi bir kemer vardır.

Arkadaki dördüncü figür ayakta durur vaziyette tek eli ile siyah renkli şapkasını diğer eli ile önündeki figürün kolunu tutmaktadır. Üzerinde gri renkli uzun bir kıyafet, içerisinde yeşil renkli bir giysi ve kırmızı bir kuşak vardır. Sol baş köşedeki figürlerden ön tarafta olanı başını arkasındaki figüre doğru çevirerek kaşlarını yukarı doğru kaldırmış, arkasındaki figürle bir şeyler konuşup ikna etmeye çalışan bir ifadesi vardır. Tek eli ile siyah renkli şapkasını tutar vaziyette diğer eli ile ileriyi işaret etmektedir. Üzerinde kırmızı elbise ve içinde lacivert bir giysi bulunmaktadır.

Sol baştaki figür ayakta durur vaziyette tek elini çenesine getirmiş diğer elini yukarı kalmış vaziyette karar vermeye çalışan bir ifadesi vardır. Başında duran şapkası kımızı renktedir. Üzerinde koyu ve açık yeşil tonlarında üst ve iç giysi bulunmaktadır. Figürlerin yüzleri ¾ profilden yapılmıştır. Hepsi açık ten renkli ve sakallıdır. Saç sakal ve yüz hatlarında küçük detaylarla farklılıklar görülür. Sakal ve saçlarında koyu kahverengi ile tarama tekniği kullanılmıştır. Kompozisyon içerisindeki figürlere renklerin koyu tonları kullanılarak tahrir çizgisi çekilmiştir.

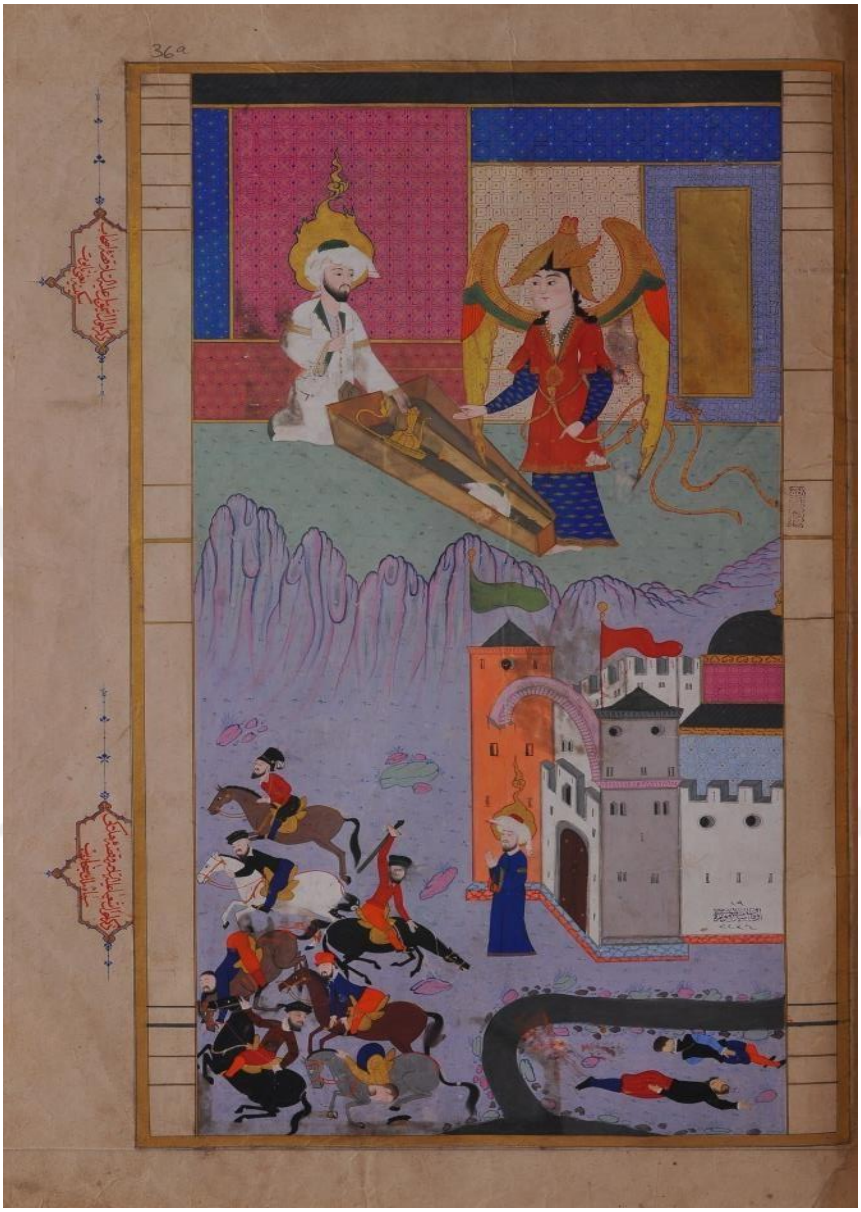
Alt Minyatür

Dini kaynaklara göre puta taptıkları için azaba uğrayıp bir vadide ölen kavmi için üzülen Ezakiyel Peygamber kavminin tekrar dirilmesi için Allah'a dua eder. Duası kabul olur ve ölüler dirilirler. (Renda, 1991, s. 500)

Ezakiyel Peygamber ve ölüleri dirilttiği hikâyenin anlatıldığı kompozisyonda, olay dış mekânda gerçekleşmektedir. Altınla boyanan gökyüzünün bittiği yerde diğerlerinden farklı bir üslupta yapılmış, büyüklü küçüklü ve sivri uçlu kayalar dan meydana gelen bir dağ bulunmaktadır. Turuncu mor ve eflatun renklerle tonlama yapılarak boyanmış ve koyu renk boya ile üzerine yer bitkileri yapılmıştır. Dağın bittiği yerde eflatun renkli bir zemin ve üzerinde tepelerle aynı renklerde tonlanarak boyanan irili ufaklı taşlar yapılmıştır.

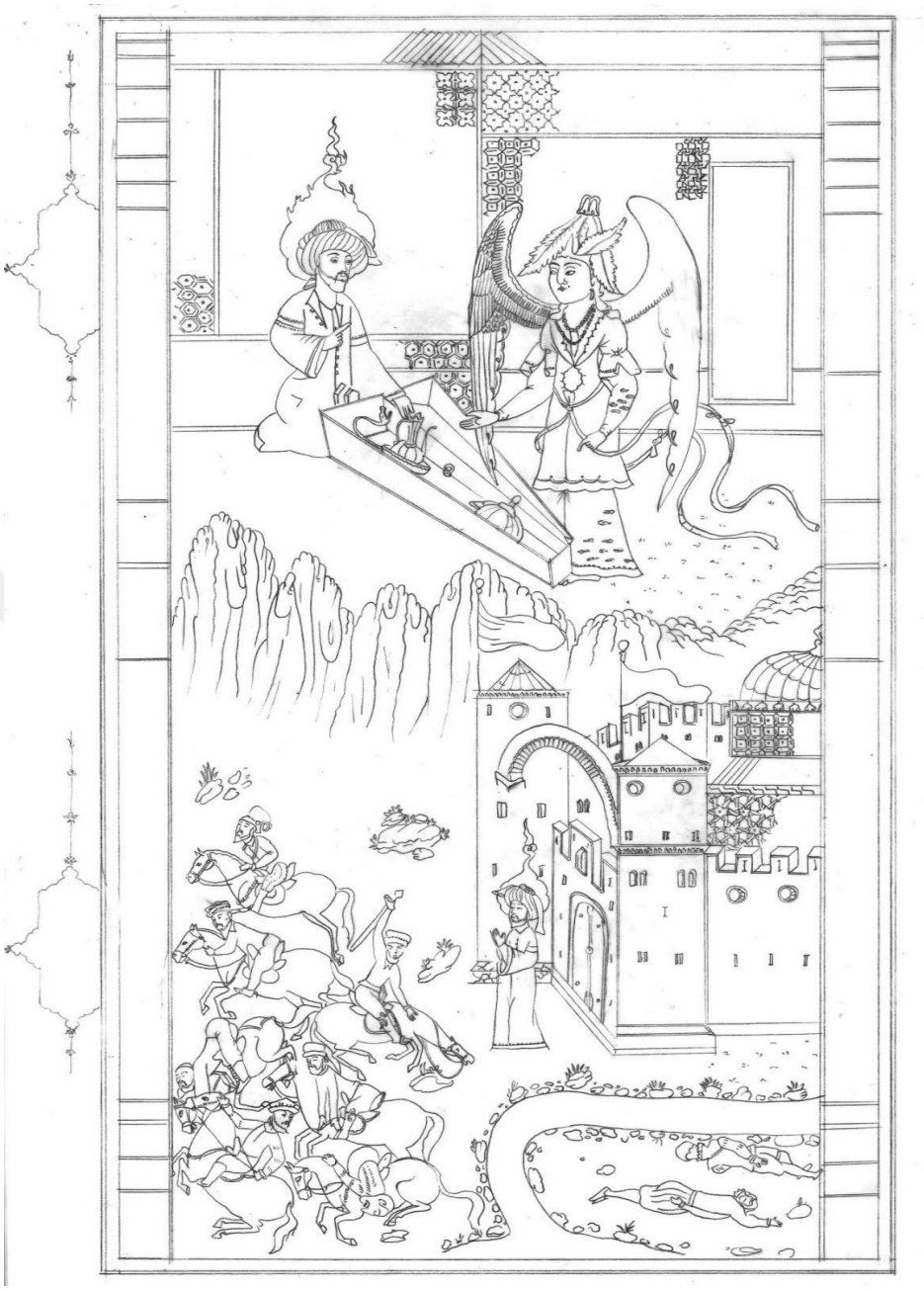
Sayfanın sağ alt köşesine yakın yerde Ezakiyel Peygamber ayakta durur vaziyette tek elini açarak aşağı doğru uzatmış diğer elinin işaret parmağı açık ve gökyüzünü göstermektedir. Üzerinde altın süslemelerin bulunduğu uzun mavi elbisenin iç yüzü kırmızı renklidir. İçerisinde yeşil renkli bir elbise ve lacivert bir kuşak bulunmaktadır. Başında beyaz ve yeşil renklerde bir sarık ve üzerinde altın ile boyanmış kırmızı tahrir çizgili ateş formunda bir hale bulunmaktadır. 4/3 profilden yapılmış yüzü açık ten renginde boyanmıştır. Kavisli kaşları normal büyüklükte bir burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. Kahverengi tonlarında boyanmış sakalları tarama tekniği ile yapılmıştır. Kompozisyon içerisinde yedi adet mezar ve dirilmeye başlayan ve dirilip mezardan çıkmaya hazırlanan altı tane figür vardır. Mezardaki ilk figür peygamberin tam karşısında çıplak bir vaziyette ayakta durmaktadır. Ellerini yukarı kaldırmış işaret parmağını uzatarak peygambere doğru bakmaktadır. Arkasındaki figür yarıya doğrulmuş bir vaziyette ayağa kalkmak üzeredir. Çıplak bir vaziyete tek eli arkada tek eliyle önündeki figürü işaret etmektedir. Arkasındaki mezardaki figürün vücudunun yarısı görülmektedir ve henüz dirilmemiştir. Sağ baş taraftaki mezardaki figürde aynı pozisyondadır ve oda henüz dirilmemiştir. Vücudunun bir bölümü görünen önündeki mezardaki figürün vücudunun bir bölümü görülmektedir. İki elini mezardan dışarı atmış ayağa kalkmaya hazırlanmaktadır. Figürlerin bazılarında tarama tekniği ile saç ve sakal yapılmıştır. Ten renkleri Peygambere göre daha koyu bir renktedir. Yüzleri ¾ ve yan profilden yapılmıştır. Kaş ve yüz şekillerinde küçük detaylarla farklı ifadeler oluşturulmuştur. Mezarların bulunduğu alanda bir tam iskelet, kafatasları ve farklı kemik parçaları görülmektedir.

NO: 17

Resim 24: Üst Minyatür "Hz. Eşmovil (İsmail) ve Kutsal Tabut" Alt Minyatür "Hz. Şa'ya'nın Babillileri Yenmesi"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 36 a.

Çizim 17: Üst Minyatür "Hz. Eşmovil (İsmail) ve Kutsal Tabut" Alt Minyatür "Hz. Şa'ya'nın Babillileri Yenmesi" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 36 a Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Dikdörtgen formda tasarlanmış olan sayfada minyatürlü alan altın bir cetvel ile çerçevelenmiştir. İki farklı hikâyenin anlatıldığı sayfada kompozisyonlar alt bölümdeki dağlarla birbirinden ayrılmıştır.

Üst Minyatür

Kur-an, Tevrat ve diğer dini kaynaklarda adı geçen Eşmuvil (İsmail) Peygamber İsrailoğullarına gönderilen bir peygamberdir. İçerisinde peygamberlerin kalbinin yıkanması için bir kap Musa Peygamberin asası ve sarığının bulunduğu kutsal emanetlerle dolu bir tabut halkın gafletleri sonucunda düşmanlarının eline geçmiştir. Eşmuvil Peygamber'in kerameti ile tabut melekler tarafından tekrar İsrailoğullarına geri getirilir (Tulum, 1987, s. 68).

Eşmuvil Peygamber'in ve kutsal tabutun hikayesinin anlatıldığı üst kompozisyonda olay iç ve dış mekânda geçmektedir. Mekân altın cetvellerle yatay ve dikey formda dar ve geniş biçimlerde paftalara bölünerek turuncu, koyu pembe, lacivert mavi, siyah, beyaz ve altın ile boyanmıştır. Sağ köşede altın ile boyanan alan boş bırakılırken diğer bölümler farklı formlarda geometrik desenlerle süslenmiştir. Hikâyenin anlatıldığı bölümde, zemin limon küfü renginde boyanmış ve aynı rengin koyu tonu ile küçük yer bitkileri yapılmıştır.

Kompozisyonun sağ köşesine yakın yerde yönü sola dönük ayakta durur vaziyette bir melek figürü, tek elini önündeki tabuta doğru uzatmış öteki eli ile belindeki altın kuşağın ipini tutmaktadır. Altın yeşil turuncu ve sarı tonlarda boyanan kanatları aynı hizada ve sabit olarak durmaktadır. Üzerinde dizlerinin ve dirseklerinin hizasında olan kırmızı renkte altın süslemeli bir giysi vardır. Elbisenin içerisinde lacivert renkli ve altın süslemeli ayaklarına kadar uzanan bir elbise giymektedir. Başında yaprak motifinden oluşmuş altın bir başlık bulunmaktadır. ¾ profilden yapılmış yüzü açık ten rengindedir ve tonlama yaparak boyanmıştır. Uzun kavisli kaşlara, çekik gözlere, normal bir burna ve küçük bir ağız yapısına sahiptir. Siyah renge boyanmış örgülü saçları başının iki yanından uzatılmıştır. Boynunda ve kulağında yeşil beyaz ve kırmızı renkli takılar yapılmıştır.

Melek figürünün önünde içerisinde emanetlerin bulunduğu kahverengi tonlarında boyanmış tabut durmaktadır. Tabutun içerisinde ejderha kulplu altından bir leğen ile üzerinde bir sürahi, beyaz renkli bir sarık ve kırmızı taşlı altın bir yüzük görülmektedir.

Eşmuvil Peygamber figürü kompozisyonun sol köşesine yakın, yönü sağa dönük vaziyette tabutun baş köşesinde dizlerinin üzerine oturmaktadır. Tek eli ile altın sürahiyi

tutarken diğer elinin işaret parmağını meleğe doğru uzatmıştır. Üzerinde üstü beyaz iç kısmı yeşil renkte ve altın süslemeli bir elbise vardır. Başındaki beyaz ve yeşil renklerdeki sarığın uç kısımları önüne ve arkasına doğru uzatılmıştır. Üzerinde altınla boyanmış yeşil tahrir çizgili ateş formunda bir hale bulunmaktadır. 3/4 profilden yapılmış yüzü açık ten renginde boyanmıştır. Kavisli kaşlara normal boyutta bir burna ve küçük bir ağız yapısına sahiptir. Yüzünde kahverengi tonunda tarama tekniği ile boyanmış sakalları vardır.

Alt Minyatür

Tevrat'ta ve İslami kaynaklarda adı geçen Şa'ya Peygamber hikâyede Kudüs hükümdarının isteği üzerine Kudüs'e saldıran Babillileri bozguna uğratmıştır (Renda, 1991, s. 500)

Şa'ya Peygamberin savaş sahnesinin anlatıldığı sahnede Oval hatlardan meydana gelen eflatun ve pembe renklerde tonlanarak boyanmış bir dağ ve koyu tonlarda renk ile boyanmış yer bitkileri vardır. Sayfanın sonuna kadar devam eden zemin renginin üzerinde yeşil ve pembe renkli kayalar yapılmıştır.

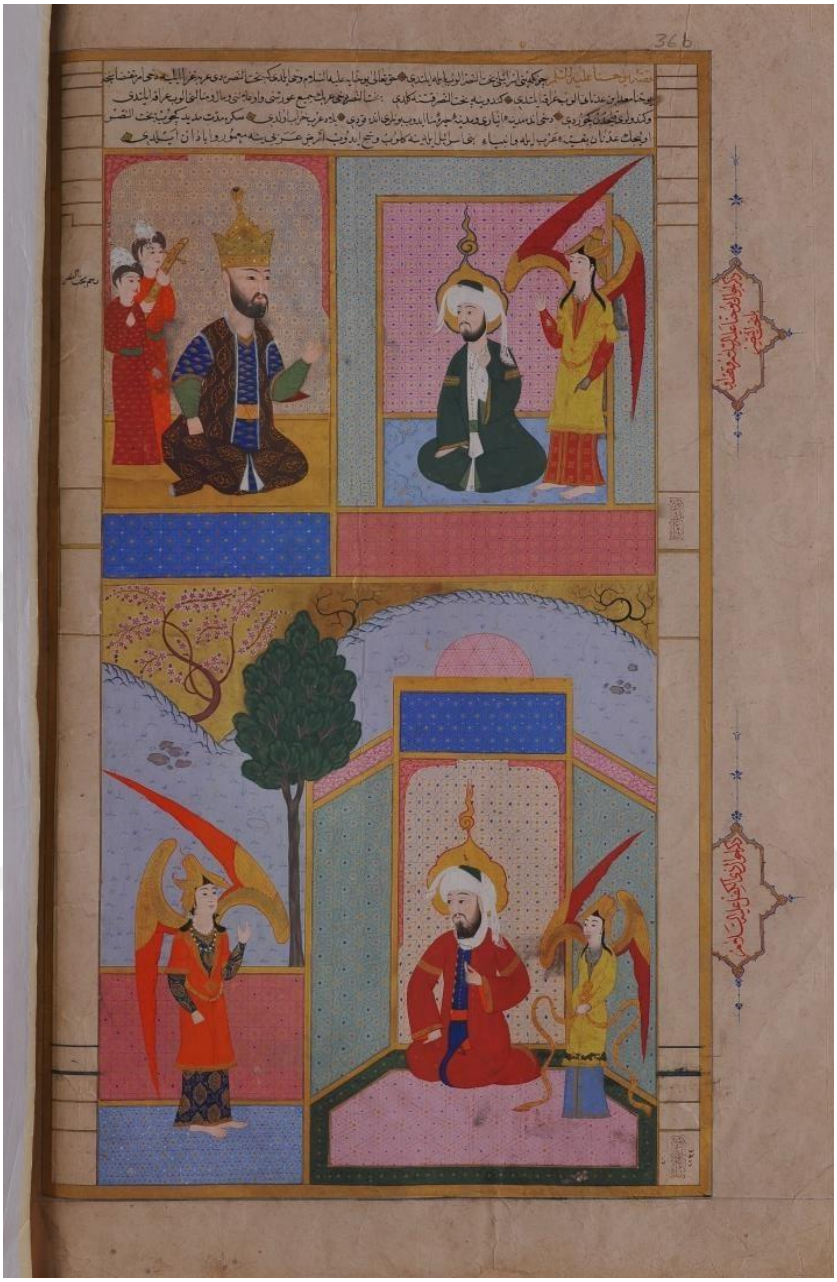
Sayfanın sağ köşesinde gri renkli kubbeleri ve çatısı olan, içerisinde kulelerin bulunduğu etrafı surlarla çevrilmiş bir yapı bulunmaktadır. İç tarafında iki katlı yapı geometrik desenlerle süslenmiştir. Giriş kapısının iki yanında bulunan kulelerin üzerinde yeşil ve kırmızı renkli bayraklar bulunmaktadır. Yapının bölümlerinin boyanmasında gri, beyaz mavi, turuncu koyu ve açık pembe renkler kullanılmıştır. Sayfanın sağ köşesinden çıkan etrafı pembe mavi ve yeşil renkli kayalarla dolu kahverengi ile boyanmış bir yol sayfanın orta bölümünde aşağı doğru kıvrılmıştır. Yolun iç tarafında ölmüş bir şekilde yerde yatan iki figür görülmektedir. Üstteki figürün arakası dönük vaziyette tek kolu ve ayağı bükülmüştür. Alt kısımdaki figür boynu arkaya yatık bir şekilde yüzüstü yatmaktadır. Tek kolu karnının altında öteki kolunu ileri doğru uzanmış şekildedir. Üzerlerinde kısa pantolonlar ve uzun çoraplar vardır. Mavi lacivert siyah kırmızı ve beyaz renklere boyanmış elbiseleri ile düşman Babil halkından oldukları anlaşılmaktadır. Büyük yapının kapısının önünde ayakta duran Şa' ya Peygamber figürünün yönü sola dönüktür. Ellerini yukarı kaldırmış dua eder pozisyondadır. Üzerindeki uzun lacivert elbiseye altın süslemeler yapılmıştır. Başının üzerindeki beyaz ve kırmız renklerdeki sarığın uç kısımları ön ve arkaya doğru uzatılmıştır. Üstünde altın ile boyanmış kırmızı tahrir çizgili ateş formunda bir hale bulunmaktadır. Şa'ya Peygamber'in ¾ profilden yapılmış yüzü açık ten rengine boyanmıştır. Hafif kavisli kaşları orta büyüklükte burnu ve küçük bir

ağız yapısı bulunmaktadır. Sakalları kahverengi boya ile tarama tekniği kullanılarak yapılmıştır. Peygamberin ön tarafındaki alanda yedi adet figür atlarının üzerinde yenilgiye uğramış ve yaralanmış bir vaziyette kaçmaya çalışmaktadır.

Üstten alta doğru sırasıyla, ilk figür başını yukarı doğru kaldırmış koşan atının eyerini tutarak ileri doğru kaçmaktadır. Alt tarafındaki figür aynı pozisyonda daha eğik bir vaziyette atının boynuna sarılmıştır. Sonraki figür Peygambere doğru dönmüş vaziyette tek eliyle kılıcını kaldırmış fakat kılıcı arkaya doğru kaymıştır. Atı boynunu bükmüş bir şekilde Peygamberin önünde durmaktadır. Arkasındaki figürün atı devrilmek üzere olup figür aşağı doğru kayarken atın ağzını tutmaktadır. Yan tarafındaki figürün atı koşmaktadır iki kolu da aşağı doğru sarkan figür ölmüştür. Alt tarafta atı koşarken tek eli ile atın boynuna tutan figür, kafa üstü yere düşmek üzeredir. Önündeki figürün atı şaha kalkmış vaziyette tek eli ile atın kafasını tutarken arkasına doğru bakmaktadır. Figürlerin giysilerinde kahverengi, kırmızı, siyah, lacivert, turuncu ve sarı renkler kullanılmıştır. Üzerlerinde kısa ve uzun pantolonlar uzun çoraplar ve şapkalarından düşman Babil halkından oldukları anlaşılmaktadır. Yüzleri açık ten renginde boyanmış ¾ yan ve ön profillerden yapılmıştır. Kaş göz ve yüz şekillerine ufak detaylarla farklı ifadeler verilmiştir. Bir tanesine sadece bıyık, diğer figürlerin hepsine kahverengi tonlarda tarama tekniği ile sakal yapılmıştır. Siyah, beyaz, açık ve koyu kahverengi ve gri tonlarda boyanan atların hepsi yan profil açısı ile yapılmıştır. Üzerinde altından yapılmış eyerler ve renkli ipler bulunmaktadır.

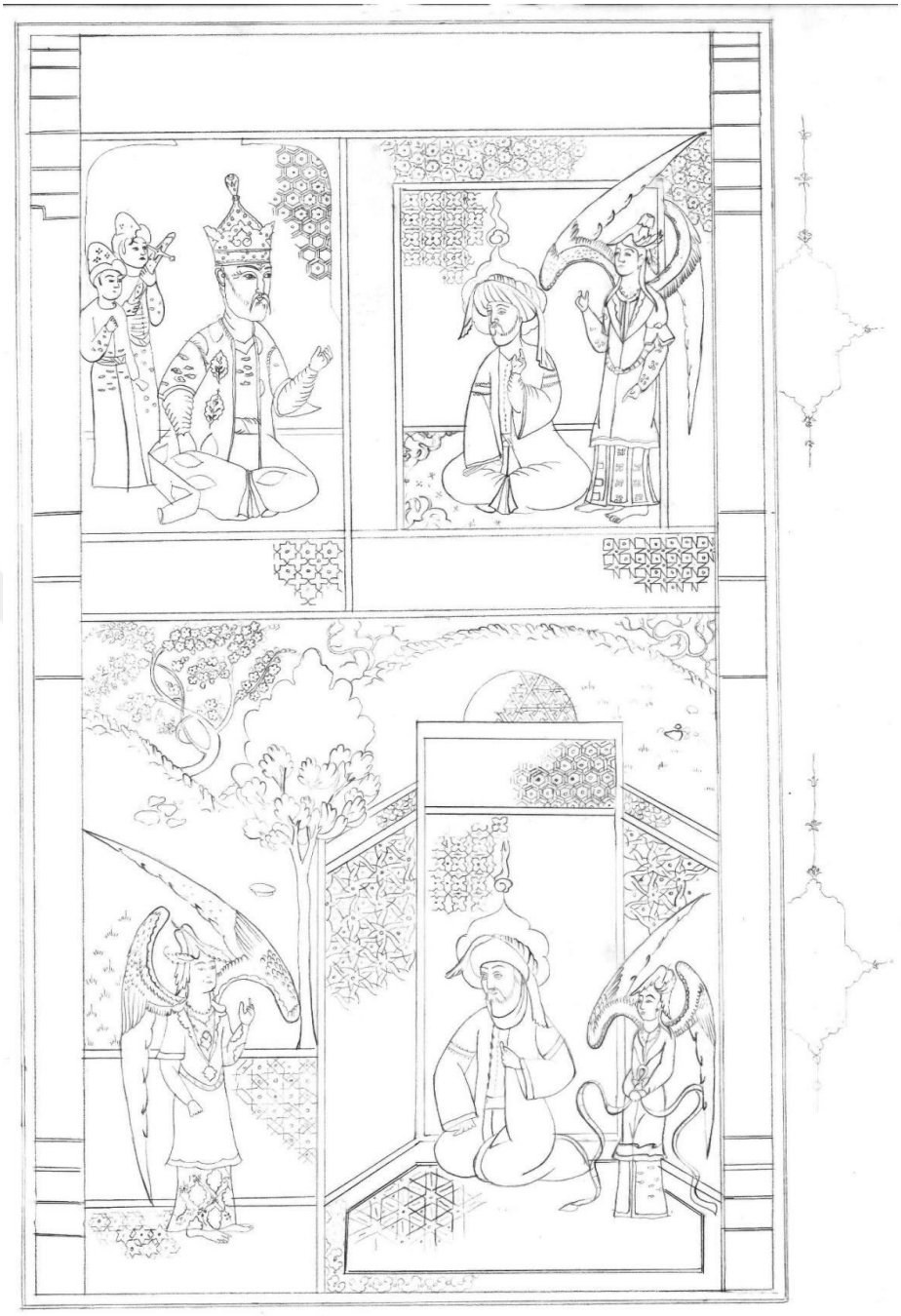
.

NO: 18

Resim 25: Üst Minyatür "Hz. Yuhanna ve Buhtınnasır' ın Konuşması" Alt Minyatür "Hz. Zülkifil ve Melekler"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 36 b

Çizim 18: Üst Minyatür "Hz. Yuhanna ve Buhtınnasır' ın Konuşması" Alt Minyatür "Hz. Zülkifil Ve Melekler" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 36 b Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Dikdörtgen formdaki sayfa altın cetvelle çerçevelemiştir. Üst bölümde dört satırlık yazılı bir alan bulunmaktadır. Sayfa yatay ince altın bir cetvelle ortadan iki bölüme ayrılarak iki hikaye aynı sayfa içerisinde anlatılmıştır.

Üst minyatür

Bazı dini kaynaklara göre Allah'ın emri ile Hz. Yuhanna ve Babil Kral'ı Buhtınnasır isyankâr Araplara karşı birlikte savaşmaya karar verir. Arapları ve Beni İsrail'deki bir gurup asiyi yenerek bazı mal ve esirleri de yanlarına alarak İsrail'e getirirler (Renda, 1991, s. 500).

Hz. Yuhanna Buhtınnasır 'ın anlatıldığı üst kompozisyonda olay iç mekânda gerçekleşmektedir. İki bölüme ayrılan mekânda sağ tarafta Yuhanna peygamber ve bir melek figürü vardır. Sol tarafta Buhtınnasır ve iki asker figürü bulunmaktadır. Sağ bölüm daha geniş olarak tasarlanmıştır. Açık mavi, mor, koyu pembe renklerde boyanarak farklı formlarda da geometrik motiflerle süslenmiştir.

Sol bölümde kemer yapılan orta kısım geniş bırakılarak simetrik olarak altın cetvellerle yatay ve dikey paftalara bölünmüştür. Firuze, açık pembe pembe, koyu pembe mavi ve altın ile boyanan zemin farklı formlarda geometrik motifler ve mermer deseni ile süslenmiştir. Mavi renkli rumi ve bitkisel desenlerle süslenmiş zemin deseninin üzerinde sağ köşede ayakta yönü sola doğru dönük duran melek figürü tek elini yukarı doğru kaldırmış baş ve işaret parmaklarını birleştirmiştir. Diğer eli aşağı doğru eğmiş işaret parmağını uzatmıştır.

Üzerinde dizlerine ve kollarına kadar uzanan sarı renkli bir giysi vardır. Etek ve kol kısımlarında altın işlemeler bulunmaktadır. İçerisinde altından şerit ve bitkisel motiflerle süslenmiş kırmızı renkli ayaklarına kadar uzanan bir iç giysi vardır. Elbisenin altından iki ayağı da görülmektedir. Belinde kırmızı tahrir çizgili altın bir kuşak bulunmaktadır. Altın ve kırmızı renkte olan kanatlarının teki yukarı dönüktür. Başında yaprak motifinden yapılmış altın bir taç bulunmaktadır. Boynunda beyaz renkli bir takı vardır. ¾ profilden yapılmış yüzü açık ten rengine boyanmıştır. Kaşları uzun ve kavislidir. Gözleri çekiktir, göz altı ve göz kapağı çizgi ile gösterilmiştir. Deforme olduğu için hafiften görünen burnu orta büyüklüktedir. Küçük bir ağız yapısı vardır. Başının iki yanından birer tutam siyah renkli saç göğsüne doğru uzamıştır.

Meleğin önünde Hz. Yuhanna figürü yönü sola dönük vaziyette dizlerinin üzerine bağdaş kurarak oturmaktadır. Tek elini dizine koymuş öteki elini yukarı doğru kaldırmış baş ve

işaret parmağı açık vaziyettedir. Üzerinde koyu yeşil renkli kollarında altından şeritler ve süslemeler olan iç astarı daha açık tonda bir yeşil olan bir giysi vardır. İçerisinde beyaz renkli altın düğmeleri olan bir iç giysi vardır. Belinde altın bir kuşak bulunmaktadır. Başında beyaz ve altın ile boyanmış iki ucu aşağı sarkıtılmış bir sarık vardır. Üzerinde ateş formunda yeşil tahrili altın bir hale bulunmaktadır. Yüzü ¾ profil açısı ile yapılmış ve açık ten renginde boyanmıştır. Hafif kavisli ve uzun kaşları, yuvarlak formlu hafif çekik gözleri vardır. Geniş bir yapıya sahip olan göz kapakları ve göz altı boşluğu çizgi ile gösterilmiştir. Normal büyüklükte burnu e küçük bir ağız yapısı vardır. Siyah renkteki sakalları tarama tekniği kullanılarak yapılmıştır.

Sayfanın sol bölümünde Buhtınnasır figürü altın boyalı zeminin üzerinde yönü hafif sağa dönük bir şekilde dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş bir vaziyette oturmaktadır. Tek elini yukarı doğru kaldırmış avucu açık bir şekildedir. Diğer elini dizinin üzerine koymuştur. Üzerindeki koyu kahverengi kaftanın içerisinde bitkisel motifler olan şemse formunda altın süslemeler vardır. Yakasında ve iç astarında beyaz renkli tüyler bulunmaktadır. İçerisinde kolları dirseklere kadar olan lacivert renkli yakası ve kollarının uçları altın şeritlerle süslenmiş üzerinde altından bulut motifleri bulunan bir giysi ve sadece kolları görünen yeşil renkli bir iç giysi daha bulunmaktadır. Belinde kırmızı tahrir çizgili altın bir kuşak vardır. Başında renkli taşlarla süslenmiş sivri ucunda damlaya benzeyen bir form bulunan altın bir taç vardır. Bedenine ve diğer figürlere göre oldukça büyük bir yapıda olan yüzü ¾ profilden yapılmıştır ve biraz daha koyu bir ten rengi vardır. Uzun kaşlarının uçları yukarı doğru kalkıktır. Gözleri çekik ve hafif kısıktır. Göz kenarlarındaki kırışıklıklar ve göz kapakları çizgilerle gösterilmiştir. Burnu kemerli ve ince uzun bir yapıdadır. Küçük bir ağzı vardır. Koyu kahverengi ile boyanmış tarama tekniği kullanılarak yapılan bıyık ve sakalları vardır.

Sol köşede ayakta durur vaziyette yönleri sağa dönük olan iki figür vardır. Figürlerden önde olanın tek eli yukarı doğru kalkık diğer eli aşağıdadır. Üzerinde altından bulut motifleri ile süslenmiş uzun kırmızı bir elbise vardır. Belinde yeşil renkli bir kuşak bulunmaktadır. Arkasındaki figür iki eli ile renkli taşlarla süslenmiş altın bir kılıç tutmaktadır. Üzerinde uzun yakasında altın şeritler olan altından bulut motifleri ile süslemiş turuncu renkli bir giysi vardır. İki figürün başında da beyaz ve kahverengi ile boyanmış üzerinde bitkisel süslemeler olan kubbe formlu başlıklar vardır. Başlıklarının altından birer tutam saç yanaklarına doğru uzamıştır. Bazı yerlerinde deformasyonlar

bulunan yüzleri ¾ profil açısı ile yapılmış ve açık ten renginde boyanmıştır. Hafif kavisli kaşları çekik gözleri ve küçük ağız yapıları vardır.

Alt Minyatür

Kur-an ‘da ve diğer dini kaynakların bazılarında adı peygamber olarak geçen Zülkifil bazı görüşlere göre bir veli ya da bir sıfat olabileceği gibi görüşler de bulunmaktadır (Harman, Zülkifil, 2013)

Hz. Zülkifl’in meleklerle görüşmesinin anlatıldığı minyatürde olay dış ve iç mekânda gerçekleşmektedir. Altın ile boyanan gökyüzünden sonra üzerinde oval hatlı küçük tepelerin bulunduğu iki tepeli bir dağ bulunmaktadır. Açık mavi renginde olan dağa aynı rengin koyu tonu kullanılarak kayalar ve yer bitkileri yapılmıştır. Bazı yerlerde kayalar gri ile boyanmıştır. Sağ tarafta bulunan ve daha geniş bir alanı kaplayan tepenin sağ ve sol yanlarında kahverengiye boyanmış gövdesi ve dalları kıvrılarak uzayan iki adet yapraksız ve çiçeksiz bahar dalı vardır. Sol köşede bulunan tepede, diğer ağaçlardan daha büyük boyutlu ötekiler ile aynı gövde ve dal yapısına sahip olan bahar dalı bulunmaktadır. Üzerinde pembe ile beyaz renk ile boyanmış çiçekler açmıştır.

Sağ köşede yatay eğik ve dik çizgilerle altın cetvel kullanılarak paftalara bölünmüş bir yapı vardır. Mavi, krem rengi, koyu pembe, koyu yeşil, firuze renklerinde boyanan zemin üzerinde farklı formlarda geometrik motifler bulunmaktadır İki bölümden oluşan yapının sağ köşedeki bölümü simetrik bir şekilde tasarlanmıştır. Diğer bölümlere göre daha geniş ve yüksek olan dikdörtgen formdaki orta bölümün üst kısmında bir kemer bulunmaktadır. Üzerinde pembe renkli küçük bir kubbe yapılmıştır. Yapının alt kısmında bulunan mor renkli zemin geometrik motifler ile süslenmiştir. Çevresine koyu yeşil zemin rengi, içerisinde rumi tepelikleri ve altın ile yapılmış süslemelerin bulunduğu bir ara suyu yapılmıştır. Yapıya birleşik şekilde sol köşeye kadar uzanan diğer kısımda mavi renkli bir zemin ve koyu pembe renkte bir duvar bulunmaktadır. Duvarın başladığı yerde koyu ve açık kahverengi renklerde tonlama yapılmış düz gövdeli bir ağaç vardır. Üst cetvele kadar uzanan ağaç, koyu ve açık yeşil renkte boyanmış geniş yaprak formu ile muhtemelen at kestanesi ağacıdır.

Sayfanın sağ alt sağ köşesinde yönü sola dönük vaziyette ayakta durmakta olan bir melek figürü bulunmaktadır. İki elini karnının üzerinde birleştirmiştir. Üzerinde dizlerine kadar uzanan etek kısmında altın süslemeler bulunan sarı renkli bir giysi bulunmaktadır. Elbisenin içerisinde ayaklarına kadar uzanan üzerinde altın ile boyanmış bulut motifleri

şeritler bulunan mavi renkli bir iç giysi vardır. Belinde büyük bir fiyonk yapılmış ve her ilki yana doğru kıvrılarak uzatılmış kırmızı tahrir çizgili altın bir kuşak bulunmaktadır. Altın ve kırmızı ile boyanmış kanatlarından sol tarafta olanı yukarı doğru dönüktür. Başında yaprak motifi deseninden yapılmış altın bir başlık bulunmaktadır.3/4 Profilden yapılmış olan yüzü açık ten renginde boyanmıştır. Kaşları hafif kavisli ve kalındır. Normal boyutta burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. Başının iki yanından birer tutam saç göğsüne doğru uzamaktadır. Kulağında ve boynunda beyaz ve gri renklerde boyanmış takılar vardır.

Sayfanın sol tarafında bulunan yapının önünde Hz. Zülkifil figürü sol tarafa dönük vaziyette dizlerinin üzerine oturmaktadır. Sol elini göğsüne doğru kaldırmış baş ve işaret parmaklarını birleştirmiştir. Sağ elini dizinin üzerine koymuştur. Üzerinde kollarında ve eteğinin ucunda altın şeritler bulunan iç astarı turuncu olan kırmızı renkli bir elbise vardır. Elbisenin içerisinde yakasında altın düğmeler olan lacivert renkli bir giysi ve turuncu renkli bir kuşak bulunmaktadır. Başında beyaz ve yeşil renklerden oluşan bir sarık bulunmaktadır. Boynundan dolanan sarığın tek ucu arkada omuzuna doğru, diğer ucu yüzüne doğru uzatılmıştır. Üzerinde ateş formunda altın ile boyanmış kırmızı tahrir çizgili bir hale bulunmaktadır. Sayfada bulunan diğer iki melek figürüne göre daha büyük bir beden ve baş yapısına sahiptir.

Biraz zayıf ve uzun bir yapıya sahip olan yüzü ¾ profilden yapılmış ve açık ten rengine boyanmıştır. Kaşları düz yapılıdır. Burnu kemerli ve biraz uzundur. Küçük bir ağız yapısı bulunmaktadır. Tarama tekniği kullanılarak yapılan sakalları koyu kahverengi ile boyanmıştır.

Sayfanın sol köşesinde ayakta durur vaziyette yönü sağa doğru dönük bir melek figürü bulunmaktadır. Sol kolunu yukarı doğru kaldırmış baş ve işaret parmaklarını açmıştır. Sağ eli yumuk bir şekilde yanına doğru uzanmıştır. Üzerinde dirseklerine ve dizlerine kadar uzanan bir giysi bulunmaktadır. Turuncu renkli elbisenin yakasında kol uçları ve etek ucunda altın süslemeler vardır. İçerisinde koyu lacivert renkli üzerinde altından şemse ve bitkisel süslemelerin olduğu bir iç giysi vardır. Elbisenin altından biraz iri boyutlu ayakları görünmektedir. Belinde kırmızı tahrir çizgili altın bir kuşak bulunmaktadır. Turuncu ve altın ile boyanan kanatlarından solda olanı yukarı doğru bükülmüştür. Başında yaprak motifinden yapılmış altın ile boyanmış bir başlık

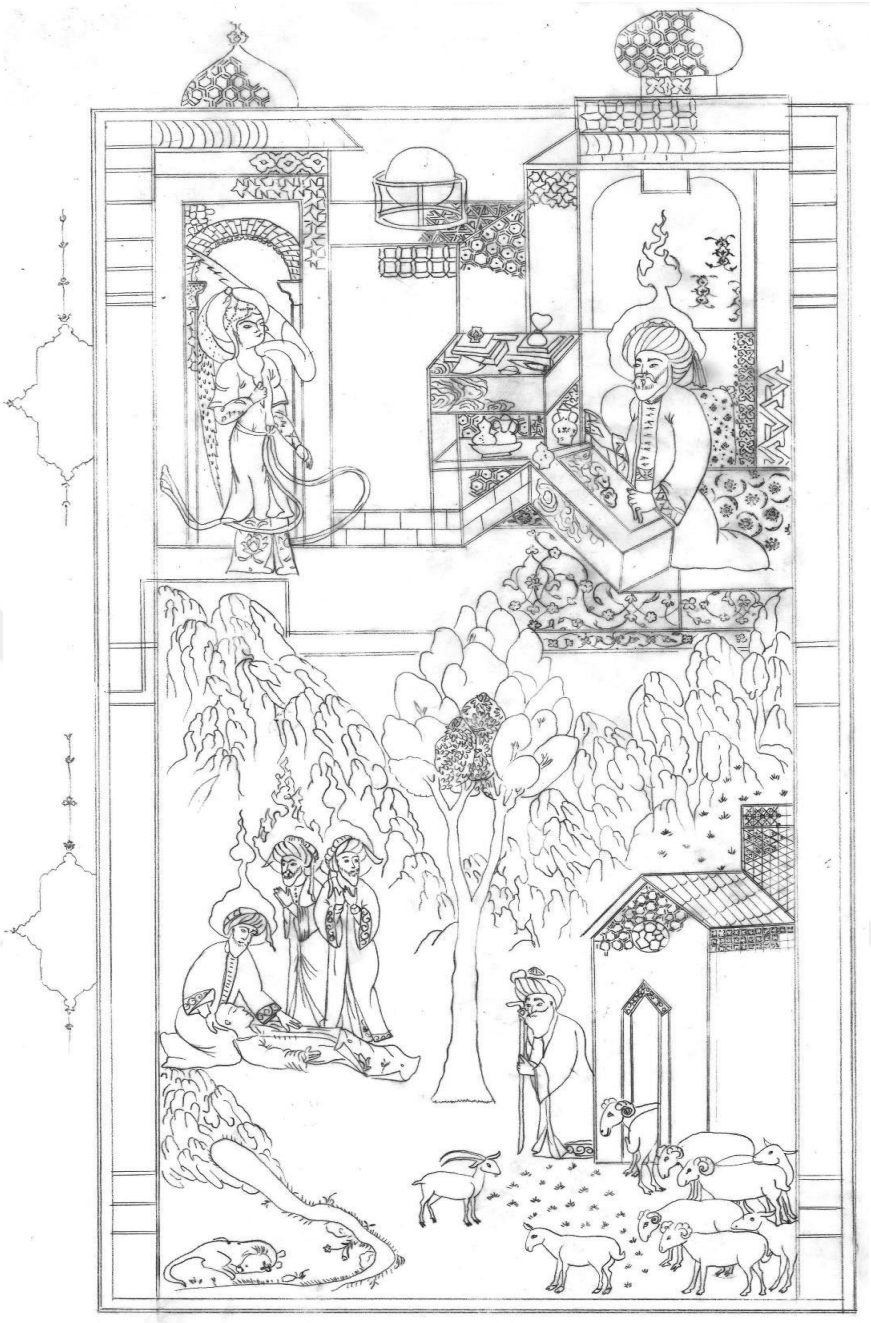
bulunmaktadır. ¾ profilden ile yapılan yüzü açık ten rengindedir. Düz formlu kaşları ve çekik gözleri vardır. Normal büyüklükte bir burun yapısı ve küçük bir ağız yapısı vardır.

NO: 19

Resim 26: Üst Minyatür "Hz. Danyal ve Melek" Alt Minyatür Sadık, Sıddık ve Şemun Peygamber'lerin Bir Ölüyü Diriltmesi"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 37 a

Çizim 19: Üst Minyatür "Hz. Danyal ve Melek" alt minyatür "Sadık, Sıddık ve Şemun Peygamberlerin bir ölüyü diriltmesi" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 37 a Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

İki hikâyenin anlatıldığı dikdörtgen formdaki sayfa, altın cetvellerle çerçevelenerek altınla boyanmış yatay bir cetvelle ikiye bölünmüştür. Alt bölümdeki dağ ve ağaç minyatürleri üst kompozisyonun bir bölümüne kadar uzatılarak sayfada bütünlük oluşturulmuştur.

Üst Minyatür

Ahd-i Atîk'te Peygamber olarak adı geçen Hz. Danyal' dan bazı İslam kaynaklarında salih kişi olarak bahsedilmiştir.

Hz. Danyal halkı doğru yola ulaştırmaya inandırmaya çalışırken Babil kralı tarafından hapsedilir. Kral Gördüğü bir rüyayı yorumlatmak için huzuruna çağırdığı Peygamberin keramet sahibi olduğunu anlar (Renda, 1977, s. 62)

Hz. Danyal' ın bilgeliğinin anlatıldığı üst kompozisyonda olay iç ve dış mekânda gerçekleşmektedir.

Altınla boyanmış gökyüzünden sonra iç mekân dikey, yatay ve eğik çizgilerden meydana gelen altın cetvellerle bölünerek, açık ve koyu mavi açık kahverengi, pembe, mor, kırmızı, gri ve altın ile boyanmıştır. İçlerine farklı geometrik desenler, rumi deseni, hatayi grubu bitkisel motifler ve mermer desenleri yapılmıştır.

Sağ baş köşede orta alan geniş bırakılarak üst kısma kemer yapılmıştır. İç kısmı rumi motifleri ile süslenmiştir. Üzerine gri renkli bir çatı bulunmaktadır. Üstünde geometrik desenlerin bulunduğu oval hatlı, koyu pembe renkli bir kubbe üst cetvelden yukarı doğru sayfanın sonuna kadar taşmıştır.

Kompozisyonun orta bölümü diğerlerinden daha kısadır. Mavi renkli çatısının üzerinde beyaz renkli bir küre durmaktadır. Alt kısmında gri renkli tuğlalar bulunmaktadır.

Sol köşedeki bölümde pembe renkli tuğlalar ve iki yanında mermer desenli sütunlar bulunan bir kapı vardır. Üzerinde gri renkli bir çatı ve sivri uçlu mavi zemin renkli bir kubbe vardır.

Üzerinde figürlerin bulunduğu zemin hatayi grubu ve rumi motiflerinden oluşan bir zeminle süslenmiştir. Etrafını limon küfü renginde içerisinde bitkisel motifler olan bir ara suyu çerçevelemektedir.

Mavi renkli bitkisel motiflerle süslü zemin örtüsünün üzerinde Danyal Peygamber figürü sağ alt köşede yönü sola dönük olarak dizlerinin üzerine oturtmaktadır. Tek eli ile önündeki sandığa tutarken öteki elinde bir nesneyi sandığın üzerine koymaktadır.

Arkasında sarı renkli üzerinde penç motifleri olan bir yastık vardır. Üzerinde altın süslemelerin olduğu kırmızı elbisesinin içinde yeşil bir giysi ve altın bir kuşak vardır. Başındaki beyaz ve yeşil tonlarındaki sarığın uç kısmı arkaya doğru uzatılmıştır. Üzerinde altından yapılmış ateş formunda bir hale bulunmaktadır.

¾ profilden yapılmış yüzü açık ten rengindedir. Baş kısımları v formunda olan uzun kaşları, küçük çekik gözleri, küçük bir burun ve ağız yapısı vardır. Tarama tekniği ile siyah ve beyaz boya ile tarama tekniği yapılan sakalları ile yüzüne orta yaşlı bir ifade verilmiştir.

Figürün önündeki sandık açık ve koyu kahverengi tonlarında tonlama ile ahşap deseni yapılarak boyanmıştır. Üzerinde beyaz renkli süslemeli bir kap vardır. Sandığın arka tarafında aynı teknik ve boyalar ile boyanan iki katlı bir masa bulunmaktadır. Masanın üzerinde açık ve koyu kahverengi kitaplar siyah bir makas beyaz ve altın ile boyanmış kaplar ve bazı gri ve beyaz renklerde bazı nesneler bulunmaktadır.

Sayfanın sol alt köşesinde kapının önünde bir melek figürü yönü sağa dönük bir şekilde ayakta durmaktadır. Tek elini aşağı doğru uzatmış diğer elini giysisinin içerisine sokmuş göğsünü tutmaktadır. Üzerinde dizlerine ve dirseklerine kadar olan sarı renkli bir elbise ve belinde ipleri arkaya doğru uzamış yeşil renkli bir kuşak vardır. Elbisenin içinde uzun kollu, mavi renkli ve altından hatayi motifleri ile süslenmiş yere kadar uzanan bir giysi vardır. Turuncu ve yeşil renklerdeki kanatlarının teki yukarı ötekisi aşağı doğru dönüktür. Beyaz boncuklarla süslenen siyah renkli saçları, başının üzerinde topuz yapılmış ve başının iki yanından örgü halinde uzatılmıştır. Başın üzerinde daire formunda altından bir hale bulunmaktadır. Açık ten rengine boyanmış yüzü ¾ profilden yapılmıştır. Uzun kaşları kavisli ve ortası birleşiktir. Küçük ve çekik gözleri küçük bir burnu ve ağzı vardır.

Alt Minyatür

Dini kaynaklara göre Sadık ve Sıddık peygamberler Antakya'da putperest bir halka uyarıcı olarak gönderilir. Ülkenin meliki ikisini de hapseder. Bu sefer Allah tarafından Şemun Peygamber gönderilir. Diğer peygamberleri hapisten çıkarmayı başarır, fakat Peygamber olduklarını kanıtlamak için bir mucize göstermeleri gerekmektedir. Yedi gün önce ölen bir adam getirilir ve peygamberler tarafından tekrar diriltilir (Renda, 1977, s. 63)

Üç peygamberin mucizesinin anlatıldığı hikâyede gökyüzü altın ile boyanmıştır. Küçüklü büyüklü kaya öbeklerinden meydana gelen iki tepeli bir dağ üst kompozisyonun bir

kısmına kadar uzanmıştır. Eflatun renge boyanmış zeminine aynı rengin koyu tonları ile küçük yer bitkileri yapılmıştır. Tepelerin ortasına gelen hizada gövdesi açık ve koyu kahverengi ile tonlanarak boyanmış büyük bir ağaç bulunmaktadır. Boyu üst kompozisyonun bir kısmına kadar uzamaktadır. Üzerindeki açık ve koyu yeşil ile tonlanarak boyanmış sivri uçlu yaprak öbekleri ardıç ya da çam olduğu izlenimini vermektedir.

Sayfanın sağ alt köşesinde dikey ve yatay çizgilerden oluşturulmuş altın cetvellerle bölümlere ayrılmış çatısı ve kapısı olan bir yapı bulunmaktadır. Mavi, açık kahverengi, gri, açık ve koyu pembe zemin renklerine boyanmış yapıya farklı formlarda geometrik süslemeler ve mermer deseni yapılmıştır. Yapının içerisinde, alt tarafında ve önünde, açık ile koyu kahverengi, siyah beyaz gri renklere boyanmış keçiler ve koyunlar bulunmaktadır. Hepsi yan profilden yapılmış hayvanların boynuzlarında kulak ve kafa yapılarında farklılıklar vardır. Bazıları hareket halinde gösterilmiştir.

Yapının önünde beli hafif bükülmüş vaziyette iki eliyle tuttuğu bastondan destek alarak ayakta duran yaşlı bir figür bulunmaktadır. Üzerinde siyah renkli altın süslemelerin bulunduğu iç astarı kırmızı renkli bir elbise vardır. Elbisenin içinde yeşil renkli bir giysi bulunmaktadır. Başında yeşil ve beyaz renklerden oluşan bir sarık bulunmaktadır. ¾ profil açısı ile yapılmış yüzü açık ten rengindedir. Kalın kalkık kaşlıları, çekik ve küçük gözleri vardır. Burnu ve ağzı küçük yapıdadır. Yüzünde beyaz renk ile boyanmış sakalları vardır. Kompozisyonun sol üst köşesinde dört figür bulunmaktadır.

Sağ baştaki ilk figür öne dönük biçimde ayakta durmaktadır. Başını yana doğru çevirmiş ve iki eli ile dua etmektedir. Sadık ya da Sıddık peygamberden birisi olmalıdır. Üzerindeki uzun kırmızı elbisenin iç astarı altın ile boyanmış ve üzerine altın süslemeler yapılmıştır. Kıyafetinin içerisinde yeşil renkli bir giysi vardır. Başının üzerindeki beyaz ve kahverengi renkli sarığın bir ucu öne diğeri arkaya doğru uzatılmıştır. Üzerinde katmanlı ateş formunda altın ile boyanmış bir hale bulunmaktadır. 3/4 profil açısı ile yapılmış yüzü açık ten rengindedir. Düz kaşlı, çekik gözlü, küçük burunlu ve ağızlıdır. Beyaz ile boyanan sakalları ile yüzüne yaşlı bir ifade verilmiştir.

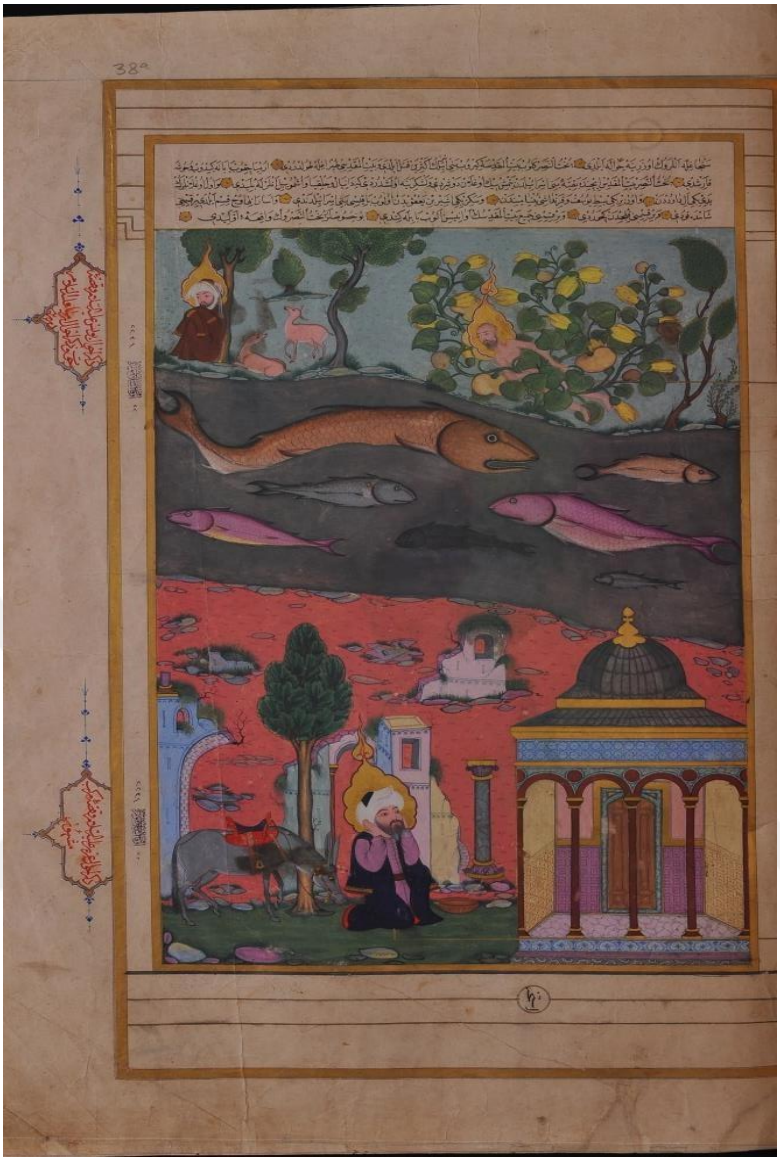
Hemen yanında ayakta durur vaziyette, yönü sola dönük, başını diğer tarafa doğru çevirmiş ve dua eder pozisyonda duran bir figür vardır. Bu muhtemelen sonradan gönderilen Şemun Peygamberdir. Üzerindeki uzun mavi elbisenin iç astarı turuncu ile boyanmış ve üzerine altın süslemeler yapılmıştır. Kıyafetinin içerisinde pembe renkli bir

giysi vardır. Başının üzerinde beyaz ve yeşil ile boyanmış ve iki ucu aşağı doğru uzatılmış bir sarık bulunmaktadır. Üzerinde katmanlı ateş formunda altın ile boyanmış bir hale bulunmaktadır.3/4 profilden yapılmış olan yüzü açık ten rengindedir. Orta bölümü yukarı doğru sivrilmiş kaşlarının ortası birleşiktir, çekik gözlü, küçük burunlu ve ağızlıdır. Siyah ile boyanan sakalları ile yüzüne genç bir ifade verilmiştir.

Sol baş köşedeki figür önü sağa dönük bir şekilde yere diz çökerek oturmuştur. Hafif bir şekilde öne eğilmiş bir vaziyette yerde yatan diğer figürün başını ve karnını tutmaktadır. Muhtemelen Sadık ya da Sıddık Peygamberlerden birisidir. Üzerinde altın süslemelerin olduğu iç astarı altın ile boyanmış siyah uzun bir elbise vardır. İç giysisi yeşil renklidir. Başındaki beyaz ve gri tonlarındaki sarığın tek ucu öne doğru uzatılmıştır. Üzerinde katmanlı ateş formunda altınla boyanmış bir hale vardır. 3/4 profil açısı ile yapılmış yüzü açık ten rengindedir. Ortası birleşik kaşlı, çekik gözlü, normal burunlu ve küçük ağızlıdır. Beyaz ile boyanan sakalları ile yüzüne yaşlı bir ifade verilmiştir. Kucağında gözleri kapalı bir şekilde yatan figürün üzerinde turuncu ve yeşil renkli altın süslemelerin olduğu bir örtü ve sarı bir giysi bulunmaktadır. Yan profilden yapılmış yüzü daha koyu bir ten rengindedir.

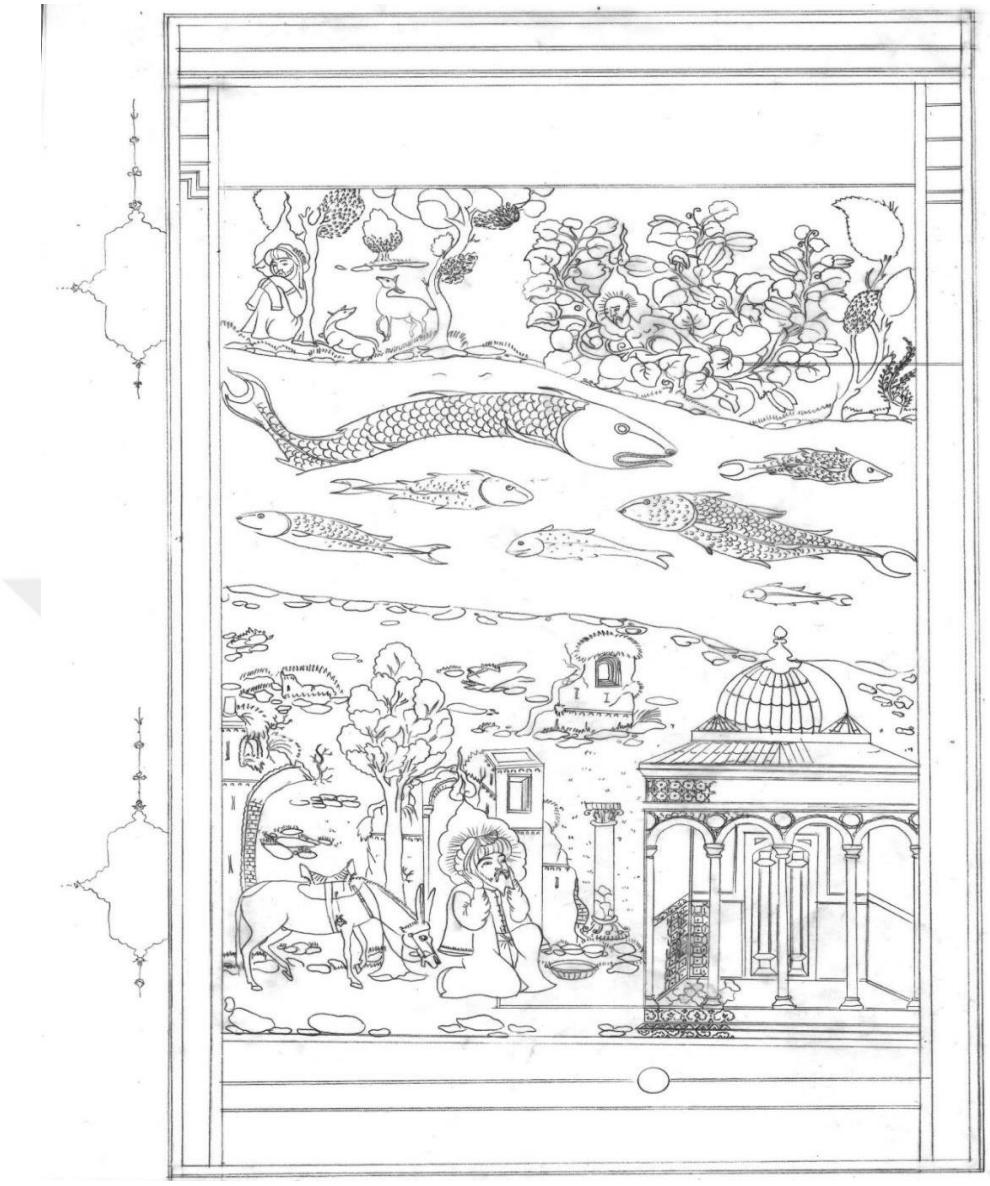
Kompozisyonun sol alt köşesinde mavi ve gri renklerle tonlanmış bir kaya öbeğinin içerisinden siyaha boyanmış bir su yolu görülmektedir. Etrafında küçük kayalar ve yer bitkileri vardır. İç tarafında başını arkaya doğru bükmüş, yatar vaziyette duran beyaz bir köpek vardır.

NO: 20

Resim 27: Üst Sağ Minyatür "Hz. Yunus'un Balığın Karnından Çıkması" Üst Sol Minyatür "Kudüs'ün Yıkılmasına Üzülen Hz. Yeremya" Alt Minyatür Hz. Uzeyir'in Tekrar Diriltilmesinden Sonra Babil'i Seyretmesi"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 38 a

Çizim 20: Üst Sağ Minyatür "Hz. Yunus'un Balığın Karnından Çıkması" Üst Sol Minyatür "Kudüs'ün Yıkılmasına Üzülen Hz. Yeremya" Alt Minyatür Hz. Uzeyir'in Tekrar Diriltilmesinden Sonra Babil'i Seyretmesi" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 38 a Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Üç hikâyenin aynı sayfa içerisinde anlatıldığı minyatürde dış mekân ve iç mekân birlikte kullanılmıştır. Sayfa ortadan geçen su yolu ile bölünerek üst hikâye ile alttaki hikâye birbirinden ayrılmıştır. Üst bölümde herhangi bir ayırma yapılmadan iki hikâye aynı mekân içerisinde anlatılmıştır.

Yunus ve Yeremya Peygamberlerin hikayesinin anlatıldığı üst bölümde iki hikâye aynı alan içerisinde canlandırılmıştır. Sayfanın sağ tarafı Yunus Peygamber'e sol tarafı Yeremya Peygambere ayrılmıştır. Olay dış mekânda geçmektedir. Firuze rengi boyanan zemine aynı rengin koyu tonlarında yer bitkileri yapılmıştır

Sağ Minyatür

Kur'an da ve diğer dini kaynaklarda adı geçen Yunus Peygamber, hikâyeye göre Kavmini doğru yola getirmeyi başaramayınca bir gemiye binip orayı terk eder. Kendisine verilen vazifeyi yerine getirmeden oradan ayrıldığı için bindiği gemi hareket etmez. Gemidekiler durumu öğrenince Peygamberi gemiden atarlar. Allah'ın emri ile büyük bir balık onu yutar ve bir ağacın dibinde bırakır (Renda, 1991, s. 501).

Yunus Peygamber'in hikayesinin anlatıldığı kompozisyon sayfanın sağ bölümüne yerleştirilmiştir. Sağ köşeden başlayarak sola doğru ağaç ve bitkiler yapılmıştır. İlk ağaç yeşil ve kahverengi tonlarda boyanmış ve kırılan gövdesinden yeni filizlenen dalları ile söğüt ağacına benzemektedir. Hemen yanında gövdesi esler çizerek büyüyen koyu ve açık kahverengi ile tonlanmış daha büyük boyutlarda bir ağaç vardır. Üç öbekten oluşan sivri uçlu yaprakları açık ve koyu yeşil renklerde tonlanmıştır. Ağacın gövde ve yaprak formu ardıça benzemektedir. Yanın da büyük boyutlarda, esler çizerek uzayan sapı ile iri yaprakları açık ve koyu yeşil renklerle tonlanarak boyanmış büyük bir bitki vardır. Kabağı anımsatan açık kahverengi meyveleri ile iri boyutlu ve sarı renkli çiçekleri farklı açılarla yerleştirilmiştir.

Bitkinin içerisinde Yunus Peygamber figürü, yanlamasına uzanmış bir vaziyette ellerini ve ayaklarını yapraklara dolamış bitkinin yaprakları ile çıplak olan vücudunu saklamaya çalışmaktadır. Vücudu açık ten renginde boyanmış olup başının üzerinde ateş formunda kırmızı tahrir çizgili altın bir hale bulunmaktadır. 3/4 profilde yapılmış yüzünde kaşlarının baş kısmını yukarı doğru kaldırarak yüzüne kaygılı bir ifade verilmeye çalışılmıştır. Çekik gözlü normal büyüklükte bir burun ve küçük bir ağız yapısı vardır. Yüzünde siyah ve beyaz boya ile tarama tekniği kullanılarak yapılan sakalları ile orta yaşlı bir ifade verilmiştir.

Sayfanın orta bölümünden etrafında küçük kayalar ve çimlerin bulunduğu gri zemin rengine boyanmış bir dere geçmektedir. İçerisinde irili ufaklı yedi tane balık sağa ve sola doğru yüzmektedir. Yan profil açısı ile yapılmış balıklar kahverengi, gri, pembe, sarı ve siyah renklere boyanmıştır.

Sol Minyatür

İslam ve diğer dini kaynaklarında adı geçen Hz. Yeremya hikâyeye göre zalim Babil kralının Kudüs'ü yakıp yıkasından sonra üzüntü içerisinde düşüncelere dalmıştır. Bir ağacın altında etrafını saran vahşi hayvanlarla birlikte düşüncelere dalmıştır (And, 2008, s. 218)

Yeremya Peygamber'in düşünceli halinin anlatıldığı ikinci kompozisyon sol köşeye yerleştirilmiştir. Diğer hikâye ile aynı zemini paylaşmaktadır.

Olay üç tane ağacın bulunduğu alanda geçmektedir. En arkada ve ortada küçük boyutlu bir ağaç kahverengi gövdeli ve tonlanarak boyanmış bir sivri uçlu yaprak kümesinden meydana gelmektedir. Yaprak ve gövde yapısına göre çam ağacı olmalıdır. Sağdaki ağacın gövdesi açık ve koyu gri tonlarında boyanmış olup esler çizerek uzatılmıştır. Üzerinde koyu ve açık yeşil renklerde tonlanarak boyanan sivri uçlu yaprak öbeklerinin bir bölümü cetvelin altında kalmıştır. Bu ağacın gövdesi ve yaprak formu ardıç ağacına benzemektedir. Ağacın önünde iki tane ceylan vardır. Sağdaki ceylan ayakta durur vaziyette başını öne doğru uzatmıştır. Öteki ceylan yere oturmuş vaziyette başını arkaya doğru çevirmiştir. Pembe ve beyaz renklerde boyanan ceylanlar yan profil açısı ile yapılmıştır. Sondaki ağaç kahverengi tonlarında boyanmış düz bir gövdeye sahiptir. Formu çama benzeyen ağacın koyu ve açık yeşil tonlarında boyanan sivri uçlu yaprak kümelerinin üst kısmı cetvelin altında kalmıştır.

Ağaca yaslanmış bir şekil de oturan Yeremya peygamber göğsüne doğru büktüğü dizlerinin üzerine kollarını koymuştur. Üzerindeki koyu kahverengi elbisede altın süslemeler bulunmaktadır. Başındaki beyaz ve kahverengi tonlarında sarık boynundan dolanmış ve iki ucu aşağı doğru uzatılmıştır. Üstünde ateş formunda kırmızı tahrir çizgili altın bir hale bulunmaktadır.

¾ profilden yapılmış yüzü açık ten rengindedir. Kavisli kaşlar, çekik gözler, normal bir burun ve küçük bir ağız yapısı vardır. Yüzüne siyah renk tarama tekniği kullanılarak yapılmış sakalları ile genç bir ifade verilmiştir.

Alt Minyatür

Kur-anda, Yahudi ve İslam kaynaklarında adı geçen Uzeyr Peygamber hikayeye göre Babil kralı Kudüs'ü yakıp yıktığında henüz çocuktur. Allah, Kudüs'ün yıkılmasına çok üzülen Peygamberin canını alarak yıllar sonra Kudüs'ün inşasından sonra geri vermiştir. Eşeğine de kendisi ile can verilen peygamber şaşkın bir şekilde Kudüs'ü izlemektedir (And, 2008, s. 219).

Uzeyr Peygamber' in hikayesinin anlatıldığı alt kompozisyonda arka bölüm yavruağzı zemin rengine boyanmış ve koyu ton rengi ile minik yer bitkileri yapılmıştır. Aralarda mavi, gri, pembe, beyaz, açık ve koyu kahverengi boyanmış kayalar ve yıkılan şehirden geriye kalan yapıların bazı parçaları vardır. Kayaların ve yapı parçalarının üzerlerinde ve çevresinde çimen öbekleri görülmektedir.

Kompozisyonun alt köşesinde, ilk zemin renginin bittiği yerde yeşil renkli bir zemin yapılmıştır. Üzerinde irili ufaklı pembe, sarı, mavi ve yeşil renkli kayalar yapılmıştır.

Kompozisyonun sağ alt köşesinde yeni yapılmış sağlam bir yapı bulunmaktadır. Yarı açık formda kahverengi beş adet sütun ve dört adet kemerden oluşan yapının gri renkli bir çatısı ile kubbesi vardır.

İç bölümünde kahverengi bir kapı olan yapı, yatay ve dikey çizgilerle paftalara bölünmüştür. Mor, sarı, mavi, firuze, altın ile boyanan alanlardan bazıları boş bırakılmış bazılarına farklı şekillerde geometrik desenler mermer desenleri yapılmıştır.

Yapının hemen yanında Uzeyr Peygamber ellerini başının iki yanına tutmuş tek dizini yere koymuş, tekini yukarı doğru bükmüş bir vaziyette yapıya doğru bakmaktadır. Üzerinde uzun iç astarı kırmızı renkli olan koyu lacivert bir elbise vardır. Kollarına altın ile süsleme yapılan elbisenin İçerisinde mor renkli bir iç giysi ve kahverengi bir kuşak bulunmaktadır.

Başında beyaz ve siyah renklerin olduğu bir sarık ve üzerinde altın ile boyanmış bir ateş formunda bir hale bulunmaktadır. ¾ profilden yapılmış yüzü açık ten rengine boyanmıştır. Kavisli ve uzun kaşlara iri çekik gözlere normal bir burna ve küçük bir ağız yapısına sahiptir. Yüzüne siyah ve beyaz renklerle tarama tekniği ile boyanan sakalları ile orta yaşlı bir ifade verilmiştir.

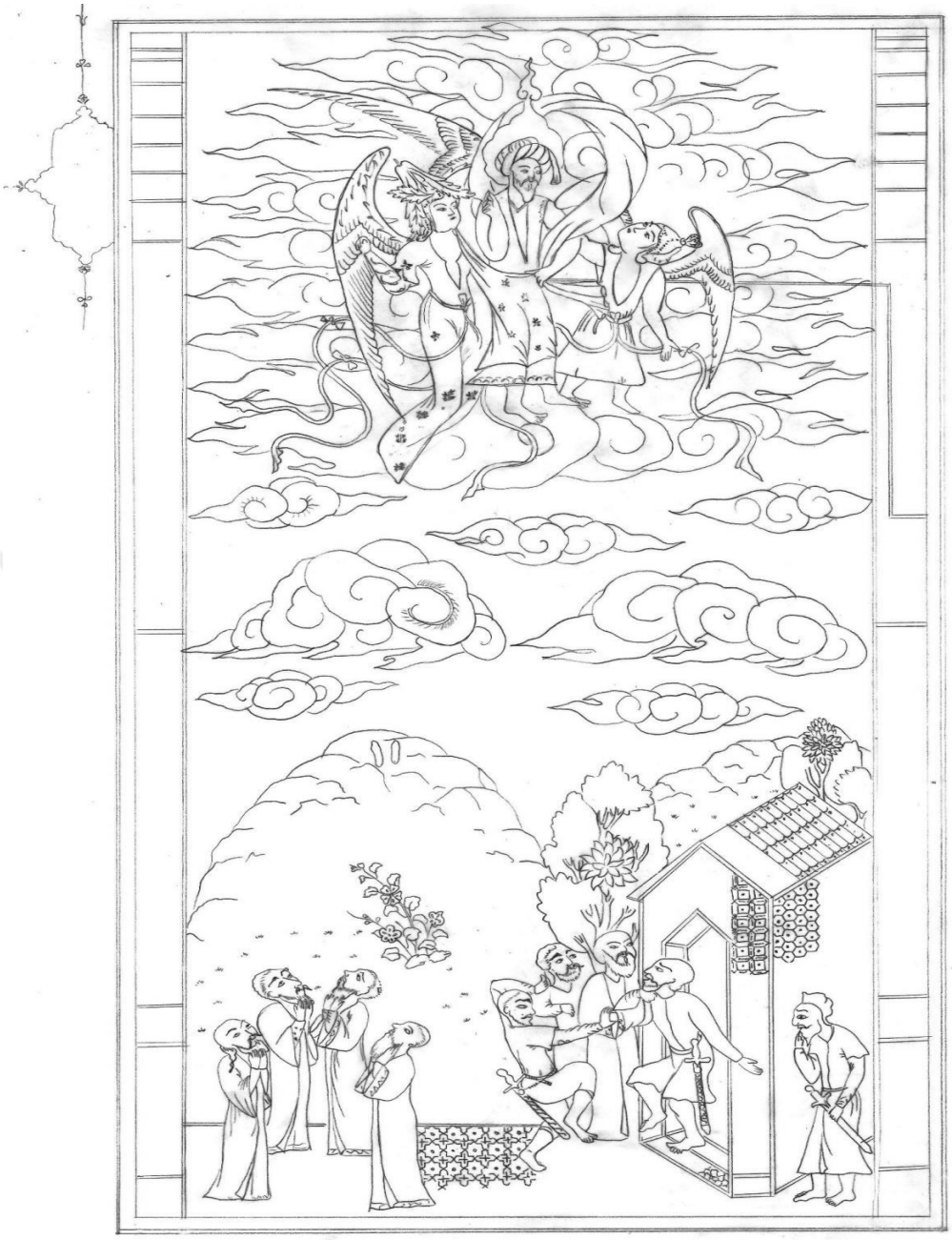
Figürün arkasında açık kahverengi ile tonlanarak boyanmış düz gövdeli büyük bir ağaç vardır. Öbeklerden oluşan geniş yaprakları açık ve koyu yeşil renklerle tonlanarak boyanmıştır. Ağacın önünde gri tonlarında bir eşek yan profilden yapılmıştır. Başı aşağıya doğru eğik ağzını açmıştır. Ayakları hareket halinde ve yürür vaziyettedir.

NO: 21

Resim 28: Minyatür "Hz. İsa'nın Göğe Yükselmesi"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 40 a

Çizim 21: Minyatür "Hz. İsa'nın Göğe Yükselmesi" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 40 a Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kur-an ve diğer dini kaynaklarda adı geçen İsa Peygamber hikâyeye göre onunla baş edemeyen Yahudiler tarafından öldürülmek istenmektedir. Bunun için içlerinden Feltiyanos isimli birini seçerler. Allah Feltiyanos'u İsa Peygamber'in suretine sokar. Yahudiler İsa peygamber zannettikleri Feltiyanos'u çarmıha gerip öldürürler. Allah İsa Peygamberi göklere yükseltmiştir. Bir grup Yahudi İsa Peygamber'in melekler eşliğinde göğe yükselmesini şaşkınlık içerisinde izlemektedir.

İsa peygamberin göklere yükselmesinin anlatıldığı hikâyede sayfada tek konu işlenmiştir. Dikdörtgen formda olan sayfa altın cetvellerle çerçevelenmiştir. Sayfanın yarısından fazla bir alanını kaplayan gökyüzü altın ile boyanmıştır. Kompozisyonu üst tarafında beyaz, gri ve açık turuncu ile tonlanarak boyanan bir bulut kümesi vardır. Kümenin tam orta yerinde İsa peygamber sağ ve sol yanında kollarından tutan iki melek tarafından göklere doğru taşınmaktadır. Sağ kolundaki melek figürünün fizik yapısı ve giysisi diğerlerinden farklıdır. Kısa boylu ve büyük kafalı olan figürün, kolsuz, yakası açık ve dizlerinde biten sarı renkli bir elbisesi bulunmaktadır.

Tek eli ile peygamberin kolundan tutarken öteki eli ile de belindeki kuşağı tutmaktadır. Lacivert ve kırmızı renklerdeki kuşağı kıvrılarak aşağı doğru uzatılmıştır. Turuncu, sarı ve lacivert renklerindeki kanatlarının teki yukarı doğru diğeri ise aşağı doğru dönüktür. Beyaz renkli boncuklarla süslenen siyah saçları, başının üzerinde topuz yapılmış ve başının iki yanından örgü halinde uzatılmıştır. ¾ profilden ile yapılmış yüzü açık ten renginde boyanmıştır. Uzun kavisli kaşları, çekik gözleri normal bir burnu ve küçük bir ağız yapısı bulunmaktadır.

Ortada bulunan İsa Peygamber figürü hafiften sağa doğru dönüktür. Başının üzerinden dolanıp vücudunu saran açık mavi renkteki altın süslemeli örtüyü tek eli ile tutmaktadır. Öteki elini başının hizasına getirmiş ve baş parmağı ile işaret parmağını birleştirmiştir. Üzerinde sıfır kollu, dizlerinin altına kadar uzanan lacivert renkli ve altın süslemelerin bulunduğu bir giysi vardır. Yakasından beyaz renkli iç giysisi görülmektedir. Başındaki beyaz ve yeşil renkli sarığın uç kısmı aşağı doğru uzatılmıştır. Üzerinde ateş formunda altın ile boyanmış bir hale bulunmaktadır. Açık ten renginde olan yüzü ¾ profil açısı ile yapılmıştır. Kavisli ve uzun kaşlı, çekik gözlü, orta büyüklükte bir burun ve ağız yapısına sahiptir.

Sol taraftaki melek figürünün yüzü peygambere doğru dönük ve biraz daha aşağıda durmaktadır. Tek eli ile İsa peygamberin beline sarılmış öteki eli yukarı kaldırmıştır.

Üzerinde yakası açık, turuncu renkli ve altın süslemelerin bulunduğu uzun bir elbise vardır. Elbisenin içinde görülen lacivert renkli iç giysinin kollarında altın ile yapılmış rumi desenleri vardır. Belindeki sarı renkli uzun kuşağın yarısından sonra lacivert renkli bir kuşak eklenmiştir. Teki yukarı öteki aşağı doğru dönük olan ve altınla süsleme yapılan kanatları kırmızı, sarı ve mavi renklerdedir. Başının üzerinde yaprak motifinden yapılmış başlık altın ve mor renk ile boyanmıştır. Başlığın içerisinden görülen siyah renkli saçları beyaz boncuklarla süslenmiş ve başının iki yanından örgü halinde uzatılmıştır. ¾ profil açısı ile yapılmış yüzü açık ten rengindedir. Kavisli kaşları, çekik gözleri, orta büyüklükte burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. Figürlerin hemen altında beyaz renkli turuncu ve kahverengi ile tonlanarak boyanan ve kalın bir tahrir çizgisi çekilen bulut kümeler görülmektedir.

Kompozisyonun alt bölümünde açık mavi renkle boyanmış iki tepeden meydana gelen bir dağ bulunmaktadır. Üzerinde koyu renkle yapılmış yer bitkileri vardır. Bir bölümü deforme olmuş sol taraftaki tepenin üzerinde ayak izleri ve mavi ve mor renkli kayaların üzerinde turuncu çiçekli bir yer bitkisi görülmektedir.

Dağların bittiği yerde ince altın bir cetvelle ayrılmış ve firuze rengi boyanmış geometrik desenlerden oluşan bir zemin bulunmaktadır.

Sayfanın sağ alt köşesinde gri renkli çatısı olan ve altın cetvellerle bölümlere ayrılmış tek katlı bir yapı görülmektedir. Gri renkli bir kapısı olan yapının pembe, krem, turuncu, mor ve mavi renklere boyanmış zemininde farklı şekillerde tasarlanmış geometrik motifler ve mermer desenleri vardır. Yapının arka tarafında iki ağacın üst bölümleri görülmektedir. Kahverengi dallarının üzerinde açık ve koyu yeşil renklerde tonlanarak boyanan yaprakları bulunmaktadır. Yapının sağ alt köşesinde yan profilden yapılmış bir figür tek eli ile altın kabzalı siyah renkli kılıcını tutarken diğer elini ağzına doğru getirmiş şüpheli bir ifade ile öndeki figüre doğru dönük vaziyettedir. Yapının içerisinden zorla çıkarılan Feltiyanos yan profilden yapılmıştır. Başını yukarı doğru kaldırmış tek kolunu yana doğru açık öteki kolu öndeki figürün kolunun arasında durmaktadır. Kapıdan çıkmamak için direnen bir vaziyette tek ayağı önde diğeri arkadadır. Dizine kadar olan elbisesinin belinde kılıç bulunmaktadır. Hemen yanındaki figür Feltiyanos'un kolunu tutmuş dışarı doğru çekerken sağ tarafa doğru bakmaktadır. Arkasında yarısı görünen figür tek kolunu kaldırmış aynı yöne bakmaktadır. Önündeki figür tek eli ile bileğinden yakalamış bir şekilde tek kolunu yukarı kaldırıp bükmüş bir vaziyette güç almaya çalışmaktadır. Tek

dizi kaldırıp kırmış öteki ayağı ile destek almaktadır Yan profilden yapılan figürün belinde kılıç vardır.

Figürler açık ten rengine boyanmış siyah renkli saç ve sakalları tarama tekniği ile yapılmıştır. Bazılarının saçı uzun bazılarının kısadır. Yüzleri ¾ profil ve yan profilden ile yapılmıştır. Uzun kalın kaşlı büyük çekik gözlü ve küçük ağızlıdırlar. Yüzlerine küçük detaylarla farklı ifadeler verilmiştir Üzerlerinde pantolon şapka uzun kollu yarım kollu uzun ve diz üstünde giysiler vardır. Kıyafetleri kırmızı, sarı lacivert, mavi, kahverengi gibi renklerde boyanmıştır.

Sayfanın sol köşesinde dört tane figür başlarını yukarı doğru kaldırmış İsa Peygamber'e doğru bakmaktadır. Ellerini dua eder pozisyonda yüzlerine doğru getirmişlerdir. Üzerlerinde yere kadar uzanan sarı yeşil turuncu lacivert ve mavi renklerde boyanmış elbiseleri bulunmaktadır. Uzun ve kısa saçları siyah renge boyanmıştır. Bir figür beyaz saç ve sakallıdır. Yüzleri yan ve ¾ profil açısı ile yapılmıştır. Uzun kalın kaşlı büyük çekik gözlü ve küçük ağızlıdırlar. Yüzlerine küçük detaylarla farklı ifadeler verilmiştir.

.

NO: 22

Resim 29: Üst Minyatür "Hz. Cercis'in Melekler Tarafından Gömülmesi" Alt Minyatür "Gözleri Kör Edilen Hz. Samson'un İsyankarların Mabetlerini Yıkması**"**

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 41 b

Çizim 22: Üst Minyatür "Hz. Cercis'in Melekler Tarafından Gömülmesi" Alt Minyatür "Gözleri Kör Edilen Hz. Samson'un İsyankarların Mabetlerini Yıkması" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 41 b Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Dikdörtgen formdaki sayfa altın cetvelle çerçevelenmiştir. Ortadan yatay ince altın bir cetvelle ikiye ayrılarak iki farklı hikâye aynı sayfa içerisinde anlatılmıştır.

Üst Minyatür

Bazı İslam kaynaklarında ve Hristiyan kaynaklarında adı salih ya da aziz kişi olarak geçen Hz. Cercis Musul'da puta tapanları uyarmak için Allah tarafından gönderilmiştir. Musul'un zalim meliki tarafından çeşitli işkencelere maruz kalır. Melik tarafından üç defa öldürülen Hz. Cercis'e Allah tarafından tekrar can verilir. Melik bu sefer ona inanları da öldürmeye kalkınca Hz. Cercih Allaha dua ederek kendi canını almasını ister (Tümer, 1993, s. 26)

Hz. Cercis melekler tarafından gömülmesini konu alan birinci minyatürde olay dış mekânda geçmektedir. Altınla boyanan gökyüzünden sonra iki tepesine oval hatlarla kaya formlarının çizildiği irili ufaklı tepelerden meydana gelen bir dağ bulunmaktadır. Açık mavi tonlarındaki dağa aynı rengin koyu tonu kullanılarak tahrir çizgileri ile yer bitkileri yapılmıştır.

Kompozisyonun sağ köşesine yakın üç melek ve Hz. Cercis figürleri yapılmıştır. Sağdan sola doğru ilk melek figürü sol tarafa dönük vaziyette yere kadar eğilmiş iki eli ile Hz. Cercis'in ayaklarını tutmaktadır. Üzerinde kolları dirseklere kadar olan ayaklarına kadar uzanan sarı renkli bir giysi vardır. Elbisenin altından görünen ayaklarının tekini hafifçe yukarı doğru kaldırmıştır. Elbisenin içerisinde lacivert renkli üzerinde altın ile boyanmış bitkisel ve rumi desenleri bulunan bir iç giysinin kolları görülmektedir. Belinde altın ile boyanmış uzun bir kuşak bulunmaktadır. Gri altın ve petrol mavisi renklerindeki kanatlarının teki yukarı dönüktür. Başında yaprak deseninden oluşan inci süslemeli turuncu ve altın ile boyanmış bir başlık bulunmaktadır.

Önündeki figür yarı eğik vaziyette Hz. Cercis'in elini tutmaktadır. Üzerinde kolları dirseklere kadar olan ayaklarına kadar uzanan altın bir elbise vardır. Elbisenin altında iri boyutlu ayakları görülmektedir. İçerisinde kolları görünen altından bitkisel motiflerle süslenmiş lacivert renkli bir iç giysi bulunmaktadır. Belinde altın bir kuşak vardır. Altın ile süslenmiş kırmızı ve mavi renkli kanatlarının teki yukarı dönüktür. Başında yaprak motifinden yapılmış inci süslemeli, sivri uçlu altın bir başlık bulunmaktadır. Peygamber figürünün arkasında yarıya kadar eğilmiş peygamberin sırtından tutan bir melek figürü bulunmaktadır.

Üzerinde kolları dirseklere kadar olan altın ile boyanmış bitkisel süslemelerin bulunduğu ayaklarına kadar uzanan siyah bir elbise vardır. Elbisenin altından ayakları görülmektedir. İçerisinde kolundan az bir bölümü görülen altın süslemeli yeşil bir iç giysi vardır. Belinde sarı ve kırmızı ile boyanmış bir kuşak bulunmaktadır. Altın ile süslenmiş koyu yeşil ve turuncu renkli kanatlarının teki yukarı dönüktür. Başında yaprak deseninden oluşan inci süslemeli turuncu, altın ve mor ile boyanmış bir başlık bulunmaktadır.

Hz. Cercis figürü meleklerin ortasında yönü sağa dönük vaziyette ölü olarak yatmaktadır. Boşlukta kala tek elini bir melek tutmuştur. Üzerinde uzun, turuncu renkli ve kollarının ucu altın süslemeli bir giysi vardır. İçerisinde koyu yeşil bir iç giysi ve altın bir kuşak bulunmaktadır. Başında beyaz ve yeşil renkli bir sarık bir bulunmaktadır. Yüzü ¾ profilden ile yapılmış ve açık ten renginde boyanmıştır. Düz uzun ve siyah renkli kaşları vardır. Çizgi şeklinde yapılan gözleri yumuktur. Yüzüne göre küçük boyutlu bir burnu vardır. Ağız yapısı küçüktür. Tarama tekniği ile yapılmış siyah renkli sakalları vardır.

Kompozisyonun sol alt köşesine yakın kahverengi ile boyanmış toprakta mezar kazan iki melek figürü bulunmaktadır. Sağda olan melek ayakta tek dizini hafiften bükmüş şekilde dizlerine kadar toprağın içerisindedir. İki eli ile tuttuğu ince saplı gri renkli kürekle toprağı kazmaktadır. Üzerinde göğsü açık kolları dirseklerine ve dizlerine kadar olan altın işlemeli kırmızı renkli bir giysi vardır. Belinde kırmızı tahrir çizgili altın ile boyanmış uzun bir kuşak bulunmaktadır. Elbisenin altında lacivert renkli altın süslemeli bir iç giysi giymektedir. Mavi altın süslemeli ve pembe renklerden oluşan kanatlarının tekini yukarı doğru bükmüştür. Başında yaprak motifinden oluşan ini süslemeli altın ve kırmızı ile boyanmış bir başlık vardır.

Sol köşedeki melek figürü dizlerine kadar toprağın içerisinde hafifçe öne doğru eğilmiş ve iki eli ile tuttuğu ince saplı gri renkli tırpanı başının üzerine doğru kaldırmıştır. Üzerinde kolları dirseklere kadar olan yakası açık sarı renkli bir giysi vardır. Beline kırmızı renkli uzun bir kuşak bağlamıştır. Elbisenin altından kolları görülen petrol mavisi renginde altın ile yapılmış bitkisel desenlerin olduğu bir iç giysi görülmektedir. Turuncu üzerine altın süslemelerin olduğu uçları siyah kanatlarının ikisi de aşağı doğru dönüktür. Başında yaprak motifinden yapılmış inci süslemeli kırmızı tahrir boyalı altın bir başlık bulunmaktadır.

Meleklerin yüzleri ¾ profilden yapılmış ve açık ten renginde boyanmıştır. Yuvarlak hatlı ve bedenlerine göre biraz büyük yapıdadır. Kaşları uzun ve kavislidir. Bazı küçük

detaylarla kaşlarında farklılıklar bulunmaktadır. Gözleri normal büyüklükte ve çekiktir. Burun ve ağız yapıları küçüktür. Başlıklarının yan taraflarında örgü halinde siyah renkli saçlı görülmektedir.

Alt Minyatür

İslam kaynaklarının bazılarında ve Ahdi Atik'in kaynaklarında adı geçen Hz. Samson Salih ya da kahraman olarak anlatılmıştır. Hikâyeye göre gözleri isyankârlar tarafından kör edilir. Onlara kızan Hz. Samson bir vuruşta mabetlerini başlarına yıkar (Renda, 1977, s. 63).

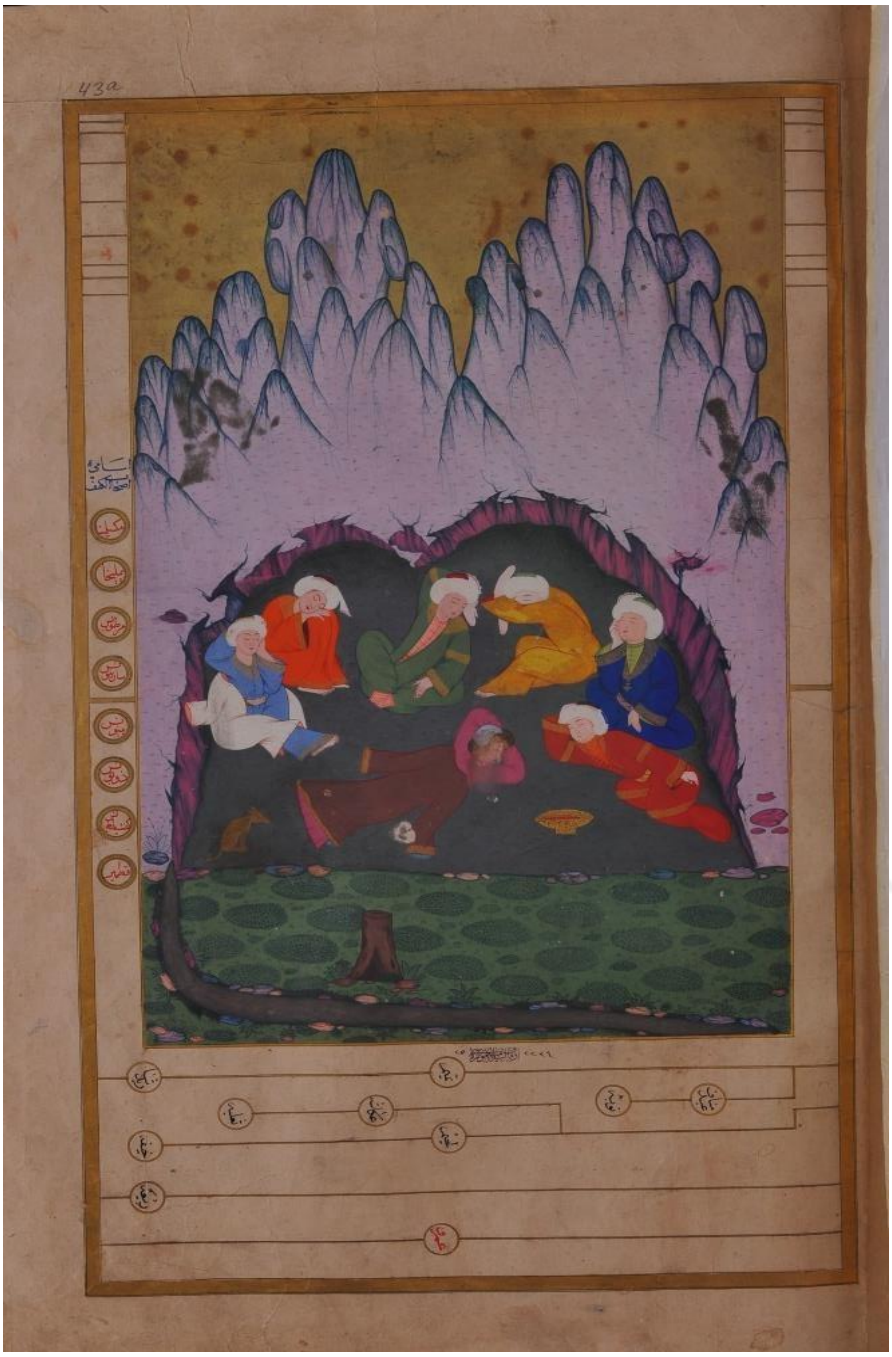
Hz. Samson'un anlatıldığı ikinci kompozisyonda olay dış mekânda gerçekleşmektedir. Gökyüzü altın ile boyanmıştır. Bir tarafı üst kompozisyona kadar uzatılan dağlar oval hatlı küçük tepelerden meydana gelmiştir. Koyu yeşil renk ile boyanmış olup üzerinde aynı rengin koyu tonları ile yer bitkileri yapılmıştır. Tepelere kalın hatlı tahrir çizgileri ve açık renk ile gölge verilerek boyut kazandırılmıştır. Sayfanın sağ köşesine yakın iki tepenin arasında beyaz ve pembe renkli çiçekleri olan, kahverengi gövdeli bir selvi ağacı gövdesi ve dalları kıvrılarak üst kompozisyonun bir kısmına kadar uzatılmıştır. Kompozisyonun sağ alt köşesinde yeşil renkli bir zemin görülmektedir. Alt köşesinde siyah renkli bir su birikintisi ve etrafında turuncu, mavi, açık kahverengi ve yeşil tonlarında boyanmış kaya parçaları bulunmaktadır. Zeminin üzerinde sağ köşeye yakın alanda düz gövdesi koyu kahverengiye boyanmış ve beyaz ile gölgelendirilmiş büyük boyutlu bir ağaç vardır. Üzerinde açık ve koyu yeşil renklerle tonlama yaparak boyanmış sivri uçlu geniş hatlı yaprak öbeklerinden oluşan dalları bulunmaktadır. Yaprak ve gövde yapısı çam ya da diş budak ağacına benzemektedir.

Kompozisyonun sol alt köşesinde iki katlı bir yapı bulunmaktadır. Alt katın yarısı yıkılmış ve kopan parçalar yerlere düşmektedir. Kalan bölüm altın cetvellerle paftalara bölünmüş mavi, koyu pembe, açık kahverengi ve turuncu renklerle boyanan zemin üzerine geometrik desenlerle süslemeler yapılmıştır. İçerisinde turuncu renkli altın başlıklı sütunlar yapılmıştır. Yapının önünde Hz. Samson figürü sola dönük şekilde iki eli ile devrilen bir sütünü çapraz bir açıda tutmuş vaziyette ayakta durmaktadır. Üzerinde uzun lacivert renkli kol ve etek uçlarında altından yapılmış rumi desenlerinin olduğu turuncu iç astarlı bir giysi vardır. Giysinin içerisinde koyu yeşil renkli bir iç giysi ve turuncu renkli bir kuşak bulunmaktadır. Başında beyaz ve yeşil renklerden oluşan bir sarık bulunmaktadır. Bir bölümü deforme olan yüzü ¾ profilden yapılmış ve açık ten

renginde boyanmıştır. Kaşlarının sadece baş kısımları görünmektedir. Gözleri normal büyüklükte ve çekiktir. Burnu ve ağzı küçük bir yapıdadır. Siyah renk ile boyanan sakalları tarama tekniği ile yapılmıştır ve uç kısımları elindeki sütunun üzerine doğru uzatılmıştır.

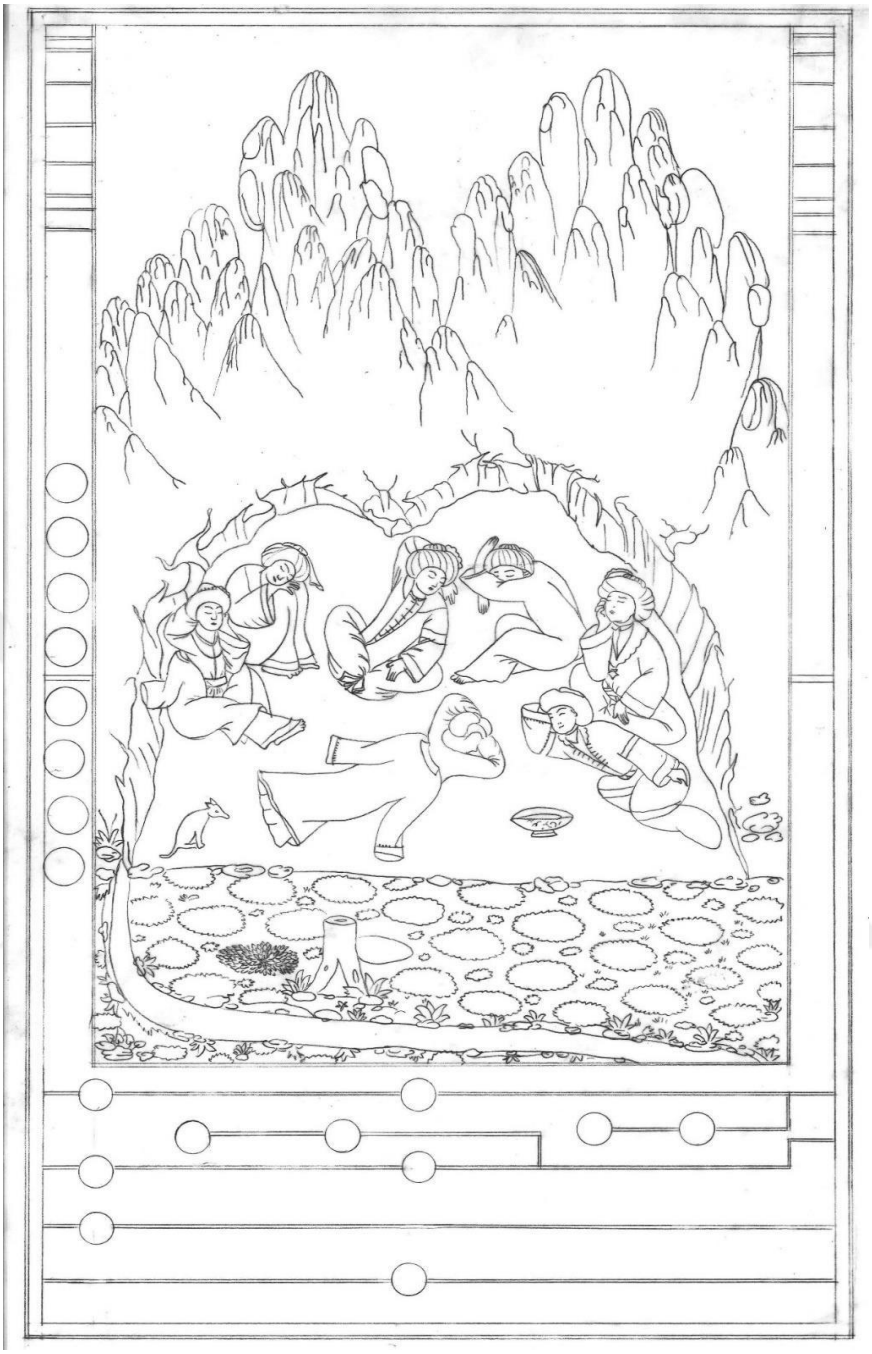
Yapının üst bölümü kopmuş ve aşağı doğru devrilmektedir. Altın cetvellerle paftalara bölünen yapı açık kahverengi mavi ve pembe renklerde boyanarak geometrik desenlerle süslenmiştir. Üzerinde gri renkli düz bir çatı görülmektedir. İçerisinde aşağı doğru düşmekte olan dört figür yapılmıştır. Üstteki iki figürden arkada olanı beli hafif bir şekilde bükülmüş vaziyette tek eli ile öndeki figürün koluna diğer eli ile de çatıya tutmaktadır. Başını arkaya doğru çevirmiş yukarı doğru bakmaktadır. Üzerin de uzun kırmızı bir elbise ve pembe renkli bir kuşak vardır. Küçük boyutlu ayakları elbisenin altından görülmektedir. Öndeki figür öne eğik şekilde iki eli de aşağı doğru sarkmıştır. Üzerinde uzun mavi renkli bir elbise ve altın bir kuşak bulunmaktadır. Aşağı doğru dönmüş iki figürlerden üstte olanı tek elini öne doğru uzatmıştır. Diğer eli ile alttaki figürün elbisesini tutmaktadır. Üzerinde koyu gri renkli uzun bir elbise ve altın bir kemer vardır. Alttaki figür tamamen baş aşağı dönmüş vaziyette iki elini dua eder vaziyette aşağı doğru uzatmıştır. Üzerinde uzun turuncu renkli bir elbise ve altın bir kuşak vardır. Figürlerin bedenlerine göre biraz iri boyutta olan yüzleri ¾ profilden yapılmıştır ve açık ten rengindedir. Farklı biçimlerde olan kaşlarının baş kısımları v şeklinde bükülerek yüzlerine kaygılı bir ifade verilmeye çalışılmıştır. Çekik gözleri küçük detaylarla farklılıklar bulunan orta büyüklükte burunları ve küçük yapıda ağızları vardır. Koyu kahverengi saçları başlarının iki yanından omuzlarına kadar uzatılmıştır. Yüzlerinde tarama tekniği ile yapılmış koyu kahverengi sakalları bulunmaktadır.

NO:23

Resim 30: Minyatür "Ashab- ı Kehf"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 43 a.

Çizim 23: Minyatür "Ashab- Kehf" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 43 Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kur-an ‘da ve Hristiyan kaynaklarında Ashab-ı Kehf olarak bahsedilen gençler hikâyeye göre tanrılık iddiasında bulunan hükümdar Dokyanus’tan kaçan altı kişidirler. Allah’a ‘a inanmaktadır ve Allah’a ulaşmak için çıktıkları yolculukta bir çoban ve köpeği ile karşılaşırlar. Kendileri ile aynı düşüncede olan çoban ve gençler hükümdardan korunmak için bir mağaraya sığınır. Allah hükümdardan onları korumak için canlarını alır ve üç yüz dokuz yıl sonra tekrar geri veri verir (Renda, 1991, s. 502).

Ashab-ı Kehf’ in mağarada uyudukları hikâyenin anlatıldığı kompozisyonda olay dış mekânda gerçekleşmektedir ve sayfada tek konu işlenmiştir. Dikdörtgen formda olan sayfa altın cetvellerle çerçevelenmiştir. Minyatürlü alan üst cetvelle birleşiktir. Alt kısımda bir bölüm boş bırakılarak altın cetvellerin içerisindeki daire formlarına yazılar yazılmıştır.

Sayfanın üst bölümünü kaplayan gökyüzü altın ile boyanmıştır. Gökyüzünün bittiği üst bölümüne yakın bir alana kadar gelen, oval formlarda irili ufaklı kaya kümelerinden oluşan iki tepeli bir dağ bulunmaktadır. Eflatun tonlarında boyanan zemini üzerine koyu tonlarında yer bitkileri yapılmıştır. Dağın orta bölümünde bulunan mağaranın giriş bölümü oyuk formda yapılmış ve mor ile siyah renklerde gölgelenerek boyanmıştır. İçerisi gri zemin rengine boyanmış ve koyu tonda yer bitkileri yapılmıştır.

Mağaranın içerisin resmedildiği alanda yedi figür ve bir köpek uyur pozisyondadır. Sağdan sola baştaki ilk figür yönü sola dönük oturur pozisyonda tek elini yüzüne koymuş diğer eli kucağındadır. Üzerinde lacivert renkli altın süslemelerin bulunduğu bir giysi bulunmaktadır. İçerisinde fıstık yeşili renginde bir giysi ile başında beyaz ve yeşil renklerden oluşan bir sarık bulunmaktadır.3/4 profilden yapılan yüzü açık ten renginde boyanmıştır. Düz kaşlı, yumuk gözlü, küçük burunlu ve ağızlıdır.

Hemen önündeki figür yönü sola dönük vaziyette, yatar pozisyonda tek elini başının altına koymuş diğer elini aşağı doğru uzatmıştır. Üzerinde altın işlemelerin olduğu kırmızı renkli bir giysi ve turuncu renkli bir iç giysi bulunmaktadır. Başında beyaz ve kahverengi tonlarında bir sarık vardır. ¾ profilden yapılmış yüzü açık ten renginde boyanmıştır. Düz kaşlı yumuk gözlü orta büyüklükte bir burun ve küçük bir ağız yapısı bulunmaktadır. Önünde altın ile boyanmış içerisinde kırmızı renkli bir içecek olan işlemeli bir kap yer almaktadır. Üst tarafında sol tarafa dönük oturur pozisyonda bir figür vardır. Başını iki elinin arasına koymuş ve üzerine sarı renk uzun elbise giymiştir. Başında yeşil ve beyaz renklerde bir sarık bulunmaktadır. Açık ten rengine boyanmış yüzünde

sadece kaşları ve yumuk vaziyette olan gözleri görülmektedir. Hemen önünde dizleri ile bağdaş kurmuş sırtüstü yatar pozisyonda tek kolu ensesinin altında öteki kolu kucağında duran bir figür vardır. Üzerinde altın işlemelerin bulunduğu yeşil renkli bir giysi ve yavruağzı renkli bir iç giysi vardır. Başında beyaz ve kırmızı renklerle boyanmış bir sarık bulunmaktadır. ¾ profilden yapılmış yüzü ten rengine boyanmıştır. Düz kısa kaşlı, yumuk gözlü, küçük burun ve ağız yapısına sahiptir. Önünde ve orta alanla iki elini de yüzüne koymuş vaziyette yüzüstü yatan bir figür bulunmaktadır. Bu muhtemelen aralarına sonradan eklenen çobanın minyatürüdür. Üzerinde örtü olarak kullandığı kahverengi altın süslemeli bir giysi vardır. İçerisinde pembe renkli uzun bir elbise giymektedir. Deforme olmuş baş kısmında beyaz tonlarında boyanmış bir başlık vardır. Başı yan profil açısı ile yapılmıştır.

Üst bölümde sağa doğru dönmüş oturur vaziyette duran bir figür vardır. Tek ayağını öne doğru uzatmış ötekini bükmüştür. İki eli ile başını tutmaktadır. Üzerinde örtü olarak kullandığı beyaz renkli iç astarı turuncu renkte olan bir giysi vardır. İçerisinde açık mavi renkli, altın süslemelerin olduğu, belinde kuşak bulunan uzun bir giysi vardır. Başında beyaz ve sarı renklerde boyanmış bir sarık vardır. ¾ profilden ile yapılmış yüzü açık ten rengindedir. Kavisli kaşlı yumuk gözlü orta büyüklükte bir burun ve küçük bir ağız yapısı vardır. Hemen üst tarafında dizlerini yukarı doğru bükmüş elini ve başını dizinin üzerine koymuş bir vaziyette oturan bir figür bulunmaktadır. Üzerinde uzun turuncu renkli altın süslemelerin bulunduğu bir giysi vardır. Başında beyaz ve kahverengi tonlarında boyanmış bir sarık bulunmaktadır. Açık ten rengine boyanmış yüzü ¾ profil açısı ile yapılmıştır. Uzun kavisli kaşları yumuk gözleri orta büyüklükte bir burnu küçük bir ağız yapısı bulunmaktadır.

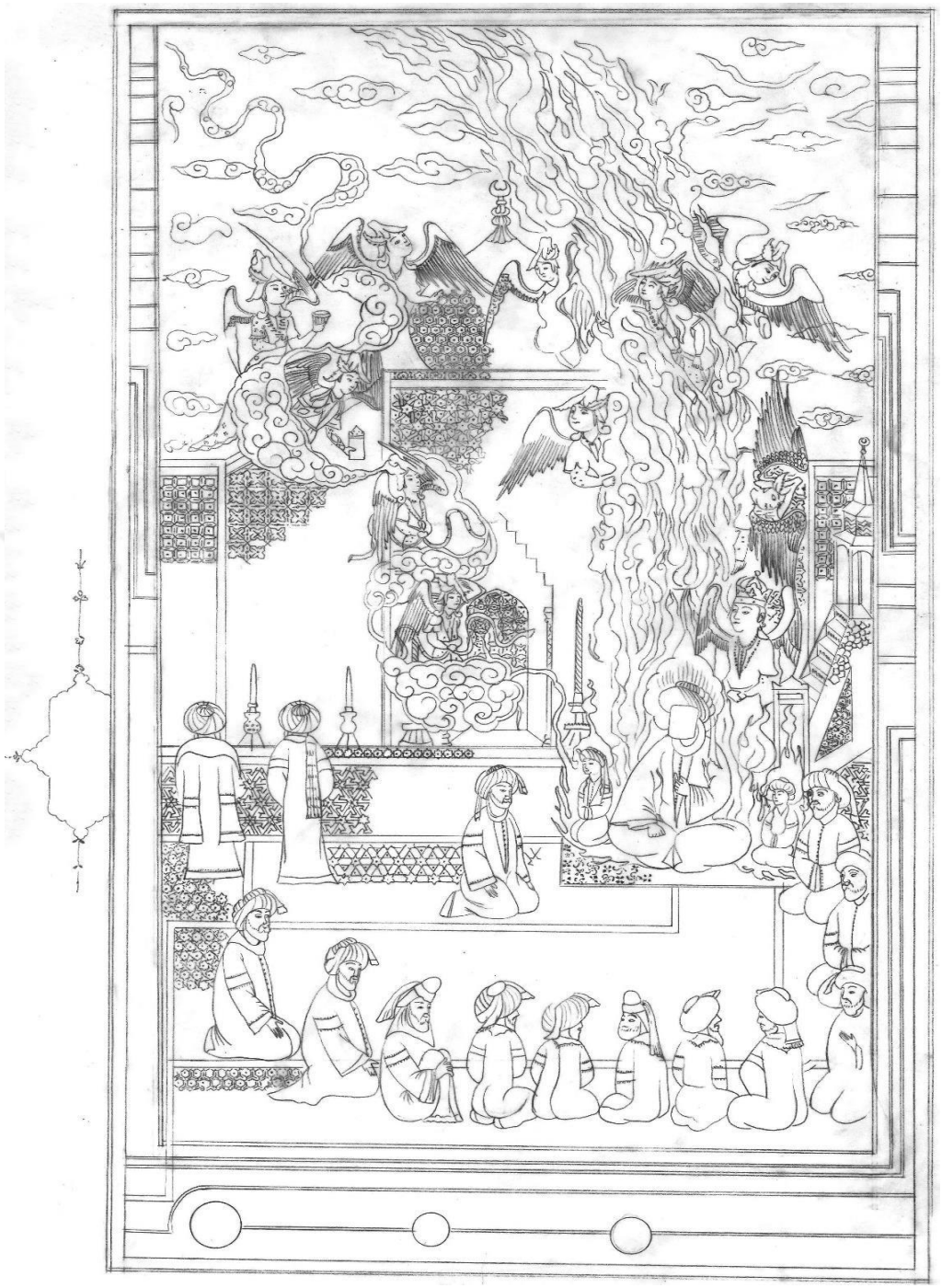
Sayfanın sol alt köşesinde yan profil açısı ile yapılarak kahverengi tonlarında boyanmış bir köpek vardır. Mağaranın önünde yeşil zemin rengine boyanmış alanda aynı rengin koyu tonları ile boyanarak yapılmış büyüklü küçüklü yaprak öbeklerinden oluşan bitki kümeleri görülmektedir. Sayfanın sağ köşesinden sol köşesine doğru uzanan kahverengi tonlarda boyanmış etrafında yer bitkileri ile turuncu kahverengi, mavi, mor ve yavruağzı renklerde kaya parçaları bulunduğu bir yol yapılmıştır. Yolun üst kısmında koyu kahve rengi ile tonlanarak boyanmış ve köküne yakın bir yerden kesilmiş bir ağaç gövdesi görülmektedir.

NO:24

Resim 31: Minyatür “Hz. Muhammed’in Miraca Yükselmesi”

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 46 a.

Çizim 24: Minyatür "Hz. Muhammed'in Miraca Yükselmesi" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 46 a Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

İslam kaynaklardan edinilen bilgiye göre miraç olayı Hz. Muhammed'in Göğe yükselmesini temsil etmektedir. Sözlükte "yukarı çıkmak Yükselmek" anlamına gelen miraç "uruc" kelimesinden türemiş olup yukarı çıkma aracı merdiven anlamına gelmektedir (Yavuz, 2020, s. 132)

Hz. Muhammed bir gece Mekke'de Kabe'de uymakta iken Allah'ın emri ile Cebrail ve Mikail tarafından alınıp Burak isimli at ile göklerin yedi katından geçirilerek Kudüs'e Mescid'ül Aksa'ya getirilir. Melekler eşliğinde buradan göklere yükselerek miraç yolculuğuna çıkar. Kompozisyonda Hz. Muhammed arkasında Cebrail, torunları Hasan, Hüseyin ve inananların etrafında olduğu halde yolculuğa çıkmaya hazırlanmaktadır. Burada Miraç sahnesi günlük bir hayattan kesit şeklinde anlatılmış ve iç mekân ve dış mekân birlikte kullanılmıştır (Aksoy, 1996, s. 36).

Miraç hadisesinin anlatıldığı kompozisyonda olay iç ve dış mekânda gerçekleşmektedir ve sayfada tek konu işlenmiştir. Dikdörtgen formda tasarlanan sayfa altın cetvellerle çerçevelenmiştir. Altın cetveller bazı alanlarda sayfanın içerisine girmiştir.

Sayfanın üst bölümünü kaplayan gökyüzü yeşil altın ile boyanmıştır. Sarı renk altınla boyanan dolantı ile öbek bulutlar ve bir buhurdan deseni sayfanın alt bölümünde Hz. Muhammed figürünün olduğu yerden başlayıp gökyüzünü süslerken, kompozisyona boyut etkisi vermek içinde kullanılmıştır.

Kompozisyonun tam ortasına yerleştirilen yeşil kubbeli yatay, dikey ve eğik çizgilerle paftalara bölünmüş simetrik bir yapı görülmektedir. Aralarda altın ve turuncu renkli cetveller bulunmaktadır. Krem, mavi, pembe, yeşil, firuze ve eflatun renklerinde boyanmış paftalar farklı geometrik desenlerle süslenmiştir. Orta bölümünde bulunan kubbenin üzerinde altın hilal den oluşan bir alem formu bulunmaktadır. Yapının tam ortasında beyaz renkle boyanıp boş bırakılan köşeliklerin yanlarında mermer desenli sütuncelerin bulunduğu bir mihrap formu vardır. İç bölümündeki niş geometrik desenlerle süslenmiştir. Mihrap formunun iki yanında altın kaideler üzerinde büyük boyutlu beyaz renkli mumlar bulunmaktadır. Mihrabın sol tarafında kırmızı renkli objelerin üzerinde daha küçük boyutlarda beyaz renkli iki mum daha vardır.

Kubbenin etrafında vücutlarının bir bölümü görünen melek figürleri yapılmıştır. Sağ dan sola doğru ilk melek figürünün göğüs hizasından yukarısı görülmektedir. Yönü sağ tarafa dönüktür. Elinde altın bir kâse içerisinden altından bulut motifleri dökülmektedir. İki yanına doğru açık olan kanatları turuncu, kırmızı beyaz lacivert ve mavi renklidir.

Diğerlerine göre biraz daha büyük boyuttadır. Sağ tarafa doğru dönük ve aşağı doğru bakar vaziyetteki başında yaprak motifinden yapılmış kırmızı ve mor renklerde boyanmış bir başlık vardır. Üzerinde yaka kısmı görülen lacivert renkli bir giysi bulunmaktadır.

Hemen yanında sol tarafa dönük altın bulut dolantıları içerisinde vücudunun bir bölümü görülen tek eli yukarıda öteki aşağı doğru duran başını yukarı ve sol tarafa doğru kaldırmış vaziyette duran bir melek figürü vardır. Pembe ve kırmızı renkli kanatlarının teki aşağı öteki yukarı doğru dönüktür. Üzerinde mavi renkli altından bulut motifleri ile süslenmiş bir giysi bulunmaktadır. Elbisenin içerisinde sarı renkli bir iç giysi vardır. Belinde altın bir kemer ve boynunda beyaz taşlı bir takı vardır. Başının yaprak motiflerinden yapılmış üzerinde yavruağzı ve mor renklerde boyanmış bir başlık görülmektedir.

Yanındaki melek figürünün vücudunun bir bölümü ve tek kanadı görülmektedir. Üzerinde kırmızı renkli ve altından bulut motiflerinin bulunduğu bir giysi vardır. Yan tarafında görülen melek figürü diğerlerine göre biraz daha büyük boyutludur. Tek kanadı altın, kırmızı ve mor renklerde boyanmıştır. Sol tarafa dönük olan başının üzerinde yaprak motifi ile yapılmış yavruağzı ve mavi renkli bir başlık bulunmaktadır.

Kubbenin sol tarafındaki melek figürünün göğsünden yukarısı görülmektedir. Üzerinde turuncu ve kırmızı renkli elbiselerinde altın dan bulut motifleri ile süslemeler yapılmıştır. İki yana açık kanatları altın, turuncu, yeşil, mor ve beyaz renklerde boyanmıştır. Sağ tarafa doğru dönük başının üzerinde yaprak motiflerinden yapılmış mavi renkli bir başlık vardır.

Sol baş köşedeki melek figürünün belden yukarısı görülmektedir. Tek elini göğsüne doğru bükmüş öteki elinde altın bir kâse tutmaktadır. Üzerinde lacivert renkli altın süslemelerin olduğu bir elbise vardır. İçerisinde turuncu renkli altın süslemelerin olduğu bir elbise vardır.

Kırmızı altın mavi ve pembe renkteki kanatlarının teki yukarı öteki aşağı doğru dönüktür. Başında yaprak motiflerinden yapılmış kırmızı ve yavruağzı renkli bir başlık bulunmaktadır.

Hemen önündeki sayfanın altından başlayıp yukarı doğru devam eden dolantı bulutlardan oluşan bulut kümesinin arkasından göğsünden yukarısı görünen bir melek figürü vardır. Tek kolunu göğsüne doğru çekmiş öteki elinde altınla boyanmış kâğıt ya da bir objeye benzeyen bir nesne vardır. Üzerinde altın işlemeli sarı bir giysi ve içerisinde lacivert

renkli altın süslemeli bir giysi bulunmaktadır. Altın yavruağzı, kırmızı ve mavi renkli kanatlarının teki yukarı öteki aşağı doğru dönüktür. Başında yaprak motiflerinden yapılmış pembe ve mavi renkli bir başlık bulunmaktadır.

Alt tarafında bulut kümesi içerisinde belden yukarısı görülen sağ tarafa dönük vaziyette ve iki elini karnının üzerinde birleştirmiş bir melek figürü vardır. Üzerine lacivert ver kırmızı renkli altın süslemelerin olduğu dış ve iç giysiler bulunmaktadır. Beline sarı renkli uzun bir kuşak sarılmıştır. Teki aşağı öteki yukarı doğru dönük olan kanatları kırmızı yeşil mavi ve beyaz renklerde boyanmıştır. Başında yaprak motiflerinden oluşturulmuş altından bir başlık bulunmaktadır.

Altındaki bulut kümesinin içerisinde belden yukarısı görülen ve sağ tarafa dönük vaziyette bir melek figürü yer almaktadır. Belinde uzun sarı bir kuşak bulunmaktadır. İki elini karnının üzerinde birleştirmiş vaziyette durmaktadır. Üzerine lacivert ver kırmızı renkli altın süslemelerin olduğu dış ve iç elbiseler giymiştir. Belinde sarı renkli uzun bir kuşak bulunmaktadır.

Karşı tarafında altından yapılmış buhurdanın içerisinden tek kolu, tek kanadı ve vücudunun bir bölümü görülen bir melek figürü vardır. Sol tarafa doğru dönük vaziyette ve üstteki meleklerden daha büyük boyuttadır. Üzerindeki kırmızı ve lacivert renkli dış ve iç giysileri altın ile süslenmiştir. Kanadı altın, kırmızı, mavi ve beyaz renklerle boyanmıştır. Başında yaprak motiflerinden yapılmış altından bir başlık vardır.

Altın buhurdanın öteki tarafında yukarıdan aşağı dönük yan profilden görünen, uçar vaziyette ve ellerini ileri doğru uzatmış bir melek figürü görülmektedir. Üzerinde kırmızı ve lacivert renkli altın süslemelerin olduğu dış ve iç giysi bulunmaktadır. Altın firuze ve kırmızı renklerde boyanan kanatları iki yana açık ve karşı açıdan görülmektedir. Başında yaprak motifinden yapılmış altından bir başlık bulunmaktadır.

Altından buhurdanın başladığı yerde ayakta durur vaziyette ellerini karnının üzerinde birleştirmiş ve diğer melek figürlerine göre daha büyük boyutta olan bir melek figürü vardır. Başındaki altın taçtan Cebrail olduğu anlaşılan figür Hz. Peygamberi miraç yolculuğuna çıkarmak için beklemektedir. Üzerinde turuncu ve mavi renklerle boyanmış altından bulut motifleri ile süslenmiş dış ve iç giysileri bulunmaktadır. İki yana bükülmüş kanatları kırmızı, altın, yeşil- pembe ve turuncu renklerde boyanmıştır. Boğazına beyaz taşlı bir boncuk takmıştır.

Melek figürlerinin hepsi ¾ profilden yapılmış olup kavisli uzun kaşlarında bazı ufak detaylarla farklılıklar bulunmaktadır. Ten renkleri açık olup bazılarında bir ton açık ya da koyu kullanılmıştır. Gözleri çekik olarak yapılmış ve farklı yönlere bakarak hareket hissi oluşturulmuştur. Burunları orta büyüklükte ve küçük ağız yapısına sahiptirler. Saçları siyah renkli olup bir tanesinin açılmış bir şekilde diğerlerinin iki örgü halinde başlarının yanından aşağı doğru uzatılmıştır. Yüzlerinde bazı küçük detaylarla ferdi özellikler gösterilmiştir.

Kompozisyonun sağ alt köşesinde mermer ve geometrik desenlerle süslenmiş bir mihrap görülmektedir. Yönü sol tarafa dönük halde merdivenleri görülen mihrap altın, limon küfü, turuncu ve yavruağzı renklerde boyanmıştır. Altın cetvellerle paftalara bölünen zemin yavruağzı, pembe ve mavi renklerle boyanarak geometrik desenlerle süslenmiştir. Üzerinde on yedi tane figür farklı açılarda yapılmıştır. Sayfanın sağ bölümüne yakın alanda bitkisel motiflerle süslenmiş beyaz renkli bir örtünün üzerinde Hz. Muhammed figürü iki yanında torunları Hasan ve Hüseyin ile görülmektedir. Yönleri sol tarafa doğru dönük ve bağdaş kurmuş şekilde oturmaktadır. Oturdukları yerden gökyüzüne kadar uzanan buhurdan ve bulut desenlerinin başlangıçları görülmektedir.

Sayfadaki diğer figürlerden daha iri bir boyutta yapılan Hz. Muhammed tek elini göğsüne doğru kaldırmış öteki elini dizinin üzerine koymuştur. Yönü hafiften sola dönüktür.

Üzerinde iç astarı daha açık üstü koyu yeşil renkli uzun bir elbise vardır. Elbisenin içerisinde çimen yeşili bir iç giysi bulunmaktadır. Kollarının arasından altın buhurdanlar elbisesine doğru uzanmaktadır. Başının üzerinde beyaz ve yeşil renklerden oluşan sarık boynuna dolanarak uçları aşağı doğru uzatılmıştır. Yüzünde elbisesi ile aynı renkte bir örtü vardır. Bedeni açık ten renginde boyanmıştır.

Sağ tarafındaki figür küçük boyutlarda yapılarak çocuk görüntüsü verilmeye çalışılmıştır. Dizlerinin üzerine oturmuş sol tarafa dönük bir vaziyette iki elini kucağının üzerinde birleştirmiştir. Üzerinde altın süslemelerin bulunduğu kırmızı renkli bir giysi vardır. İçerisinde turuncu renkli bir iç giysi bulunmaktadır. Başının üzerinde koyu ve açık yeşil renklerde bir sarığın uçları aşağı doğru uzatılmıştır ve iki yanından göğsüne kadar uzanan siyah renkli birer tutam saç bulunmaktadır.

Hz. Muhammed'in sol yanında küçük boyutlarda yapılarak çocuk ifadesi verilmeye çalışılan figür dizlerinin üzerine oturmuş sola dönük vaziyette ellerini karnının üzerinde

birleştirmiştir. Üzerinde altın süslemelerin bulunduğu koyu yeşil elbise vardır. İçinde açık yeşil renkli bir giysi bulunmaktadır. Başının üzerinde koyu ve açık yeşil renklerde bir sarığın uç kısımları aşağı doğru uzatılmıştır. Başının iki yanından göğsüne kadar uzanan siyah renge boyanmış bir tutam saç bulunmaktadır.

¾ profilden yapılan figürlerin sağdaki biraz daha koyu bir ten rengine boyanmıştır.

Kavisli kaşları çekik gözleri orta büyüklükte burun ve küçük bir ağız yapıları vardır.

Sayfanın sol köşesinde arkaları dönük vaziyette ellerini önde birleştirmiş iki figür vardır. Sağdaki figür yavruağzı renkte altın işlemelerin olduğu uzun bir elbise giymektedir. Boynuna doladığı beyaz renkli bir kumaş aşağı doğru sarkıtılmıştır. Başında beyaz ve yeşil renklerle boyanmış bir sarık vardır.

Yanındaki figür yakası beyaz lacivert renkli ve altın süslemeli bir giysi giymektedir. Üzerindeki giysinin kollarını arkaya doğru atılmıştır. Başında beyaz ve lacivert renklerde boyanmış bir sarık bulunmaktadır.

Sayfanın sağ köşesinde muhtemelen halifelerden biri olan figür dizlerinin üzerine oturmuş vaziyette sol tarafa doğru dönüktür. Ellerini dizlerinin üzerinde birleştirmiştir. Üzerinde altın süslemeli lacivert renkli bir giysi vardır. Başında beyaz ve yeşil renklerden oluşan bir sarık bulunmaktadır.

Figürün tam karşısında sayfanın sol tarafında yönü sağ tarafa doğru dönük olan ellerini dizlerinin üzerine koymuş vaziyette oturan muhtemelen halifelerden biri olan bir figür vardır. Üzerinde altın süslemelerin olduğu beyaz renkli bir dış ve iç giysi bulunmaktadır. Başında beyaz ve yeşil renklerle boyanmış bir sarık bulunmaktadır.

Sayfanın sağ köşesinden başlayarak alta doğru sıralanmış arka ve yan profilden yapılmış oturur pozisyonda on adet figür bulunmaktadır. Bazıları ellerini birleştirmiş bazıları serbest bırakmıştır. Birbirleri ile sohbet eder bir pozisyonda başları birbirine döndürülerek figürlere hareket verilmiştir. Üzerlerinde yeşil, turuncu, lacivert, kırmızı mavi yavruağzı ve kahverengi giysiler bulunmaktadır giysilerin üzerine altın ile süslemeler yapılmıştır. İki figürün başında siyah renkli bir başlığın üzerine dolanmış beyaz kumaştan oluşan farklı bir modelde sarıklar bulunmaktadır. Diğer figürler beyaz yeşil ve lacivert renklerden oluşan sarıklar takmaktadır. Hepsinin sarıklarının uç kısımları uzun bırakılmıştır.

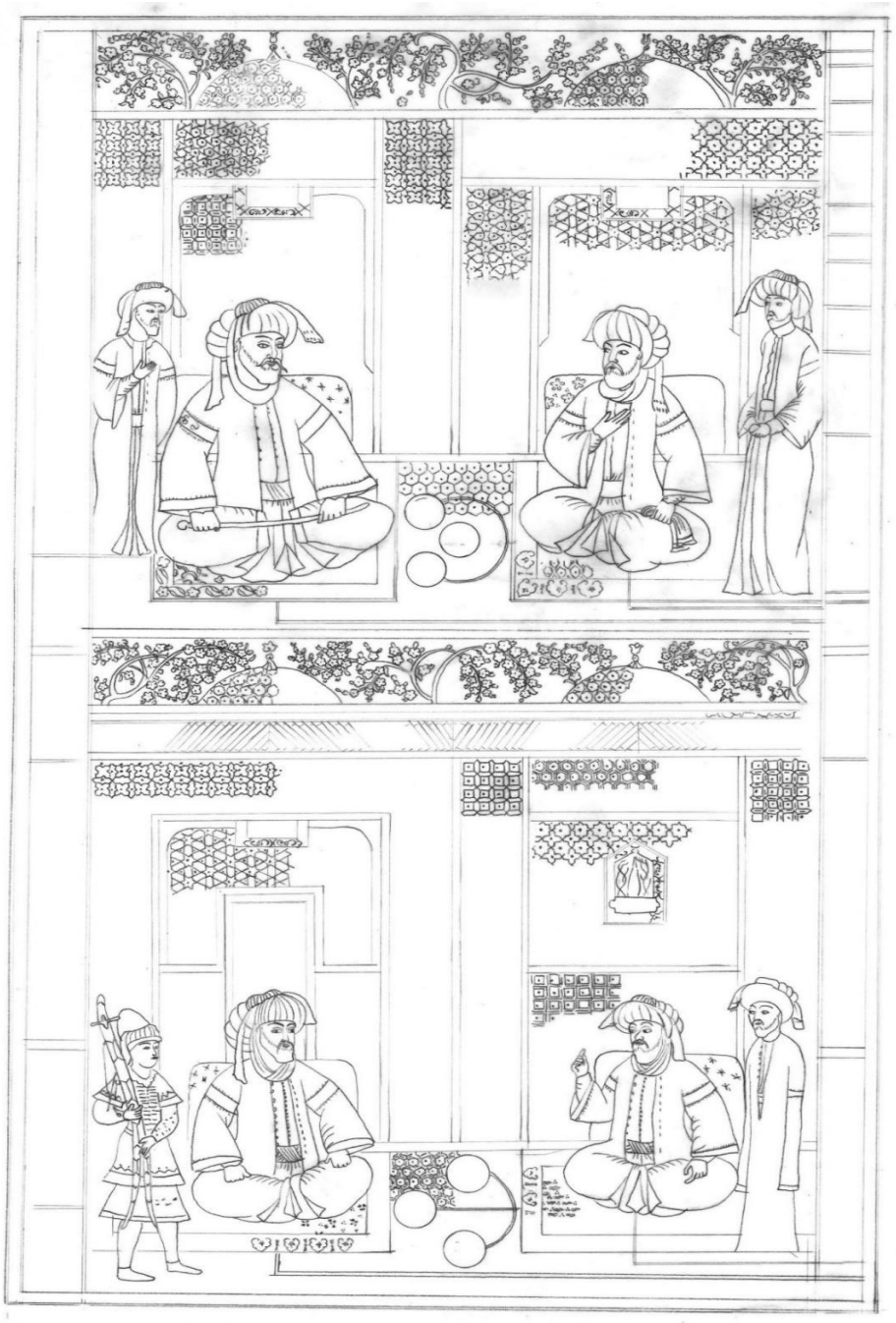
¾, yan ve arka profilden yapılmış yüzlerinde tarama tekniği kullanılarak yapılmış kahverengi ve siyah sakallar vardır. Kavisli ve uzun kaşlarında bazı küçük detaylarla farklılıklar yapılmıştır. Gözleri çekik burunları orta büyüklükte ve küçük ağızlıdırlar..

NO:25

Resim 32: Minyatür "Dört Halife"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 48 a

Çizim 25: Minyatür "Dört Halife" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, S. 48 a Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

İslam tarihinde Hz. Muhammed'in vefatından sonra Hz. Ebubekir'e tabi olunması ile dört halife dönemi başlamıştır. Sonrasında sırası ile Hz. Ömer Hz. Osman ve Hz. Ali ile devam eden dört büyük halifenin olduğu dönem Hulefa-yi Raşidin dönemi olarak bilinmektedir. Kelime manası doğru yolda olan, hakka ve doğruya sımsıkı sarılmış olan demektir (Fayda, 1998, s. 324).

Dört halifenin anlatıldığı kompozisyon dikdörtgen formda olup altın cetveller ile çerçevelenmiştir. Bazı alanlarda cetveller kompozisyonun içerisine dahil edilmiştir. Sayfa yatay bir şekilde ortadan iki bölüme ayrılmış olup iki halife üstte iki halife alta olacak şekilde yapılmıştır.

Üst Minyatür

Üstteki birinci kompozisyonda dış mekân ve iç mekân birlikte kullanılmıştır. Dış mekânda Altınla boyanmış gökyüzünün üzerinde kahverengi boyanmış ve esler çizerek uzatılmış gövdesi olan pembe ile beyaz çiçekli dört tane selvi ağacı bulunmaktadır.

İki ana paftaya bölünen iç mekân, dikey ve yatay formlarda çizgilerle altın cetveller kullanılarak bölümlere ayrılmıştır. Orta kısımları geniş bırakılarak üst kısımlarına kemerler yapılmıştır. Sağ taraftaki pafta daha geniş bir alanı kaplamıştır. İki paftanın üzerinde de geometrik desenlerin olduğu yavruağzı renkli ve üzerlerinde altından alem formu bulunan kubbeler vardır. Buz mavisi, mavi limon küfü, mor, açık kahverengi ye boyanmış paftaların içerisi farklı çeşitlerde geometrik desenlerle süslenmiştir

Yavruağzı renge boyanmış zemin üzerinde geometrik desenler yapılmıştır. Sağ baş köşede üzerinde turuncu renkle boyanmış ve geometrik desenlerle süslenmiş bir yer örtüsü yapılmıştır. Örtünün sağ tarafında altın cetvelle çerçevelenmiş daireler içerisinde yazılı metinler vardır.

Örtünün üzerinde Hz. Ebu Bekir figürü oturmaktadır. Yanında ayakta duran bir figür yapılmıştır. Ayakta duran figürün zayıf ve uzun boyludur. Sol tarafa dönük halde iki elini önünde birleştirmiştir. Üzerine iç astarı turuncu renkli olan uzun yeşil bir elbise giymiştir. İçinde mavi iç astarlı mor bir giysi ve turuncu bir kemer takmıştır. Başında beyaz ve kırmızı renkli bir sarık bulunmaktadır. Uç kısımları aşağı doğru sarkıtılmıştır. 3/4 profilden yapılmış yüzü açık ten rengidir. Kavisli kaşları çekik gözleri orta büyüklükte bir burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. Siyah renkli sakalları tarama tekniği kullanılarak yapılmıştır.

Hz. Ebu Bekir örtünün üzerinde dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş vaziyette yönü sol tarafa dönük bir vaziyette oturmaktadır. Tek elini göğsüne doğru getirmiştir. Dizinin üzerine koyduğu öteki elinde mavi renkli bir mendil tutmaktadır. Arkasında üzerinde bitkisel süslemeler olan kırmızı renkli bir yastık vardır. Bedeni ve başı sol tarafa doğru dönüktür. Üzerindeki beyaz renkli giysinin iç astarı pembeye boyanmış ve altınla süslemeler yapılmıştır. Elbisenin içerisinde mavi renkli iç astarı olan yeşil bir giysi vardır. Belinde lacivert bir kuşak takmıştır. Başında ucu boynuna dolanmış ve uçları aşağı sarkıtılmış beyaz ve yeşil renklerden oluşan bir sarık bulunmaktadır. 3/4 profilden yapılmış yüzünü açık ten renginde boyanmıştır. Kavisli kaşları, büyük çekik gözleri orta büyüklükte burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. Yüzünde beyaz renkli sakal yapılarak yaşlı bir ifade verilmeye çalışılmıştır.

Kompozisyonun sol tarafında mavi renkle boyanmış ve üzerinde altınla bitkisel süslemeler yapılmış bir yer örtüsü vardır. Örtünün üzerinde dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş vaziyette oturmakta olan Hz. Ömer figürü iki eli ile kucağında duran kılıcı tutmaktadır. Arkasında üzerinde bitkisel süslemeler olan yeşil renkli bir yastık vardır. Bedeni ve başı sağ tarafa doğru dönüktür. Üzerindeki kırmızı renkli elbisenin iç astarı turuncuya boyanmış ve altın süslemeler yapılmıştır. Elbisenin içerisinde mavi renkli iç astarı olan mor bir giysi vardır. Belinde turuncu bir kuşak bulunmaktadır. Başında ucu boynuna dolanmış beyaz ve yeşil renklerden oluşan bir sarık bulunmaktadır.

3/4 profilden yapılmış olan yüzünü açık ten renginde boyanmıştır. Kaşları hafif kavisli, gözleri büyük ve mavi renklidir. Orta büyüklükte burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. Yüzüne tarama tekniği kullanılarak siyah renkli sakal yapılarak genç bir ifade verilmeye çalışılmıştır. Arkasında sağ tarafa doğru dönük vaziyette ayakta duran bir figür vardır. Tek elini yukarı kaldırmış öteki eli arkasına doğru uzatmıştır. Üzerindeki lacivert renkli elbisenin iç astarı turuncuya boyanmış ve üzerine altın süslemeler yapılmıştır. Elbisenin içerisinde yeşil renkli bir giysi vardır. Belinde turuncu bir kuşak bulunmaktadır. Başında beyaz ve pembe renklerden oluşan uçları sarkıtılmış bir sarık bulunmaktadır. 3/4 profilden yapılmış yüzünü açık ten renginde boyanmıştır. Kaşları hafif kavisli ve gözleri çekiktir. Orta büyüklükte burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. Yüzündeki sakalları tarama tekniği kullanılarak yapılmış ve siyah renge boyanmıştır.

Alt Minyatür

Ortadan altın bir cetvelle ayrılan sayfada ikinci kompozisyonda dış mekân ve iç mekân birlikte gösterilmiştir.

Dış mekânda altınla boyanmış gökyüzünün üzerinde kahverengi boyanmış ve esler çizerek uzatılmış gövdesi olan pembe ile beyaz çiçekli üç selvi ağacı yapılmıştır. Altında mermer desenli bir cetvel ve gri renkli bir çatı bulunmaktadır. Çatıdan sonra iki ana paftaya bölünen iç mekân, dikey ve yatay formlarda çizgilerle altın cetveller kullanılarak bölümlere ayrılmıştır. Sol taraftaki pafta daha geniş bir alanı kaplamıştır. Ve ortasında sadece altınla boyanmış bir bölüm bulunmaktadır. Sağdaki paftada üzerinde selvi ağacı bulunan seccade biçimli bir desen vardır. İki paftanın üzerinde de geometrik desenlerin olduğu limonküfü renkli ve üzerlerinde altından alem formu bulunan kubbeler bulunmaktadır. Buz mavisi, mavi, limon küfü, mor, açık kahverengi ye boyanmış paftaların içerisi farklı çeşitlerde geometrik desenlerle süslenmiştir.

Buz mavisi renge boyanmış zemin üzerinde geometrik desenler yapılmıştır. Sağ baş köşede üzerinde çintemani ve tepelik desenleri bulunan yavruağzı ve turuncu renklerle boyanmış bir yer örtüsü bulunmaktadır. Örtünün sağ tarafında altın cetvelle çerçevelenmiş daireler içerisinde yazılı metinler vardır. Örtünün üzerinde Hz. Osman figürü oturmaktadır. Yan tarafında ayakta duran bir figür yapılmıştır. Ayakta duran figürün zayıf görünümlü bir yapısı vardır. Sol tarafa dönük halde iki elini yanlara doğru serbest bırakmıştır. Üzerinde kırmızı renkli altın süslemeleri olan uzun bir elbise vardır. İçinde yeşil bir giysi ve turuncu renkli bir kuşak bulunmaktadır.

Hz. Osman figürü örtünün üzerinde dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş vaziyette oturmaktadır. Tek elini yukarı doğru kaldırmış karşısındakine bir şey anlatıyormuş gibi bir ifadesi vardır. Öteki elini dizinin üzerine koymuştur. Arkasında üzerinde altından yapılmış süslemeler olan yeşil renkli bir yastık vardır.

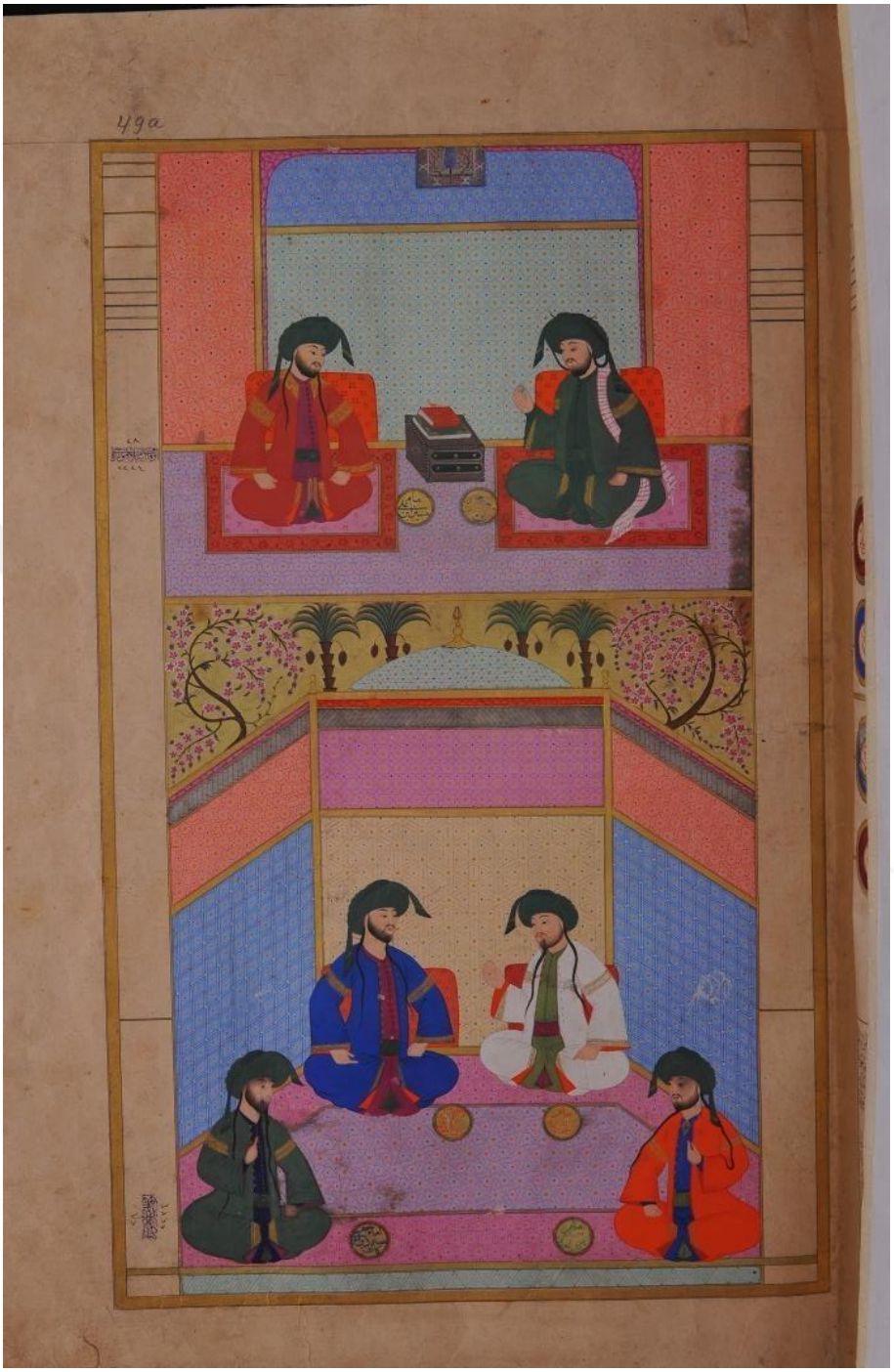
Bedeni ve başı sol tarafa doğru dönüktür. Üzerindeki koyu lacivert renkli giysinin iç astarı pembeye boyanmış ve altınla süslemeler yapılmıştır. Elbisenin içerisinde turuncu renkli iç astarı olan lacivert bir giysi vardır. Belinde yeşil bir kuşak bağlamıştır. Başında boynuna dolanmış, uçları sarkıtılmış beyaz ve yeşil renklerden oluşan bir sarık takmıştır. Yuvarlak hatlı yüzü 3/4 profilden yapılmış ve açık ten renginde boyanmıştır. Kavisli kaşları, hafif çekik gözleri, orta büyüklükte burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. Yüzünde siyahla hafif gölge verilmiş beyaz renkli sakalları tarama tekniği ile yapılmıştır. Kompozisyonun sol tarafında kırmızı ve yavruağzı renklerde üzerinde bitkisel süslemeler

bulunan bir yer örtüsü vardır. Örtünün üzerinde dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş vaziyette oturmakta olan Hz. Ali figürü iki elini de dizlerinin üzerine koymuştur. Arkasında üzerinde altın süslemeler olan turuncu renkli bir yastık vardır. Bedeni ve başı sağ tarafa doğru dönüktür.

Üzerinde iç astarı daha açık yeşil renkte çimen yeşiline boyanmış ve altın süslemelerin olduğu bir giysi vardır. İçerisinde aynı renkte bir iç giysi ve kuşak bulunmaktadır. Elbisenin içerisinde mavi renkli iç astarı olan mor bir giysi vardır. Belinde turuncu bir kuşak bulunmaktadır. Başında boynuna dolanmış uçları aşağı doğru sarkan beyaz ve yeşil renklerden oluşan bir sarık takmaktadır.

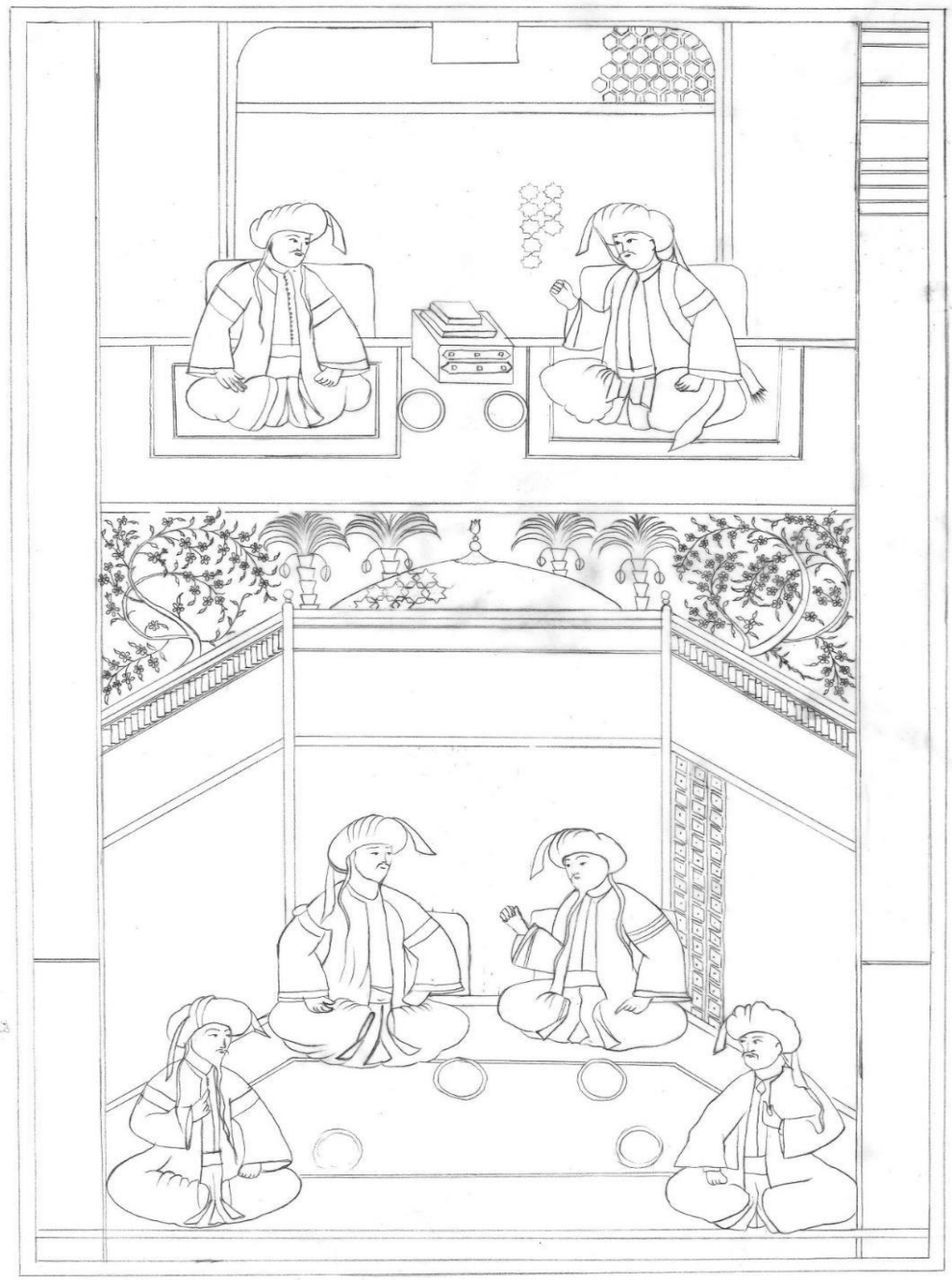
3/4 profilden yapılmış olan yüzünü açık ten renginde boyanmıştır. Kavisli kaşları, hafif çekik gözleri, orta büyüklükte burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. Sakalları tarama tekniği ile açık kahverengi le boyanarak yüzüne genç bir ifade verilmeye çalışılmıştır. Yan tarafında sağ tarafa doğru dönük vaziyette ayakta duran bir figür vardır. İki eli ile neredeyse boyunun büyüklüğünde olan Hz. Ali'nin çift başlı kılıcı Zülfikar'ı tutmaktadır. Diğer figürlere göre daha küçük boyutlarda ve farklı bir kıyafet üslubu bulunmaktadır. Üzerindeki dizlerine kadar uzunlukta beyaz ve lacivert renkli dış ve iç elbiseye altın süslemeler yapılmıştır. Elbisenin altında dizlerinden aşağısı görülen mor renkli bir pantolonu bulunmaktadır. Başında beyaz bir kumaş dolanmış kırmızı renkli bir başlık vardır. 3/4 profilden yapılmış olan yüzü diğerler figürlerden biraz daha koyu bir renktedir. Kaşları kalın ve hafif kavislidir. Gözleri küçük ve çekiktir. Orta büyükçe bir burnu ve ağzı vardır.

NO:26

Resim 33: Minyatür "İlk Altı İmam"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 49 a

Çizim 26: Minyatür "İlk Altı İmam" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 49 a

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

İslam kaynaklarda on iki imam olarak adları geçen ve Hz. Muhammed'in soyundan gelen takva ve yüksek manevi mertebeleri olan büyük veliler, imamlar.

Kaynaklarda adları geçen on iki imamdan ilk altısının bulunduğu kompozisyon iki bölümden oluşmaktadır. Üst kompozisyonda, sağda İmam Hasan, solda İmam Hüseyin alt kompozisyonda üst sıra da sağda, İmam Zeynel Abidin, Solda Muhammed Bekir, alt sırada sağda İmam Cafer Sadık, solda İmam Musa bulunmaktadır.

İlk altı imamın anlatıldığı kompozisyon dikdörtgen formda olup altın cetveller ile çerçevelenmiştir. Sayfa yatay bir şekilde ortadan iki bölüme ayrılmış olup iki imam üstte dört imam altta gösterilmiştir.

Üst Minyatür

Üstteki kompozisyon iç mekânda geçmektedir. Ortada kemerli geniş bir alan bırakılırken iki yanı simetrik olarak tasarlanmış mekân paftalara bölünerek dikey ve yatay formlarda çizgilerle altın cetveller kullanılarak bölümlere ayrılmıştır.

Firuze, mavi, yavruağzı ve mor renklere boyanmış paftaların içerisinde mermer deseni ve farklı çeşitlerde geometrik desenler bulunmaktadır. Tam orta alanda içerisinde selvi ağacı ve başka ağaçlar olan bir kumaş ya da tablo deseni vardır.

Eflatun renge boyanmış zemin üzerinde geometrik desenler bulunmaktadır. Sağ baş köşede üzerinde turuncu ve pembe renklerle boyanmış ve bitkisel desenlerle süslenmiş bir yer örtüsü bulunmaktadır. Örtünün sol baş ucunda altın çerçeveli bir daire içerisinde iki imamın isimleri yazmaktadır.

İmam Hasan figürü örtünün üzerinde dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş vaziyette oturmaktadır. Tek elini yukarı doğru kalmış işaret parmağı ile baş parmağı birleşik bir vaziyette karşısındaki figüre bir şeyler anlatan bir ifadesi vardır. Öteki elini dizinin üzerine koymuştur. Arkasında üzerinde bitkisel süslemeler olan turuncu renkli bir yastık vardır. Bedeni ve başı sol tarafa doğru dönüktür.

Üzerindeki yeşil ve daha koyu bir tonu ile boyanmış olan elbisesine altınla süslemeler yapılmıştır. Belinde aynı renkten bir kuşak vardır. Omuzunun üzerinden yere kadar uzanan üzerinde kırmızı çizgiler olan beyaz renkli bir kumaş vardır.

Başında aşağı sarkıtılan uçlarına altınla süsleme yapılmış yeşil renkli bir sarık bulunmaktadır. Sarıkta sadece yeşil rengin kullanılmasının sebebi yeşil rengin Hz. Peygamberin soyundan olmaya işaret etmesinin yanı sıra marifet, yaratılış ve seyri sülük gibi anlamlara da içermesi olmalıdır (Gündüzöz, 2018, s. 107)

3/4 profilden yapılmış olan yüzünü açık ten renginde boyanmıştır. Kavisli kaşları, çekik gözleri orta büyüklükte burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. Yüzüne siyah renkli sakal yapılarak genç bir ifade verilmeye çalışılmıştır. Boynunun iki yanından uzayan iki tutam saç yukarı doğru bükülerek sarığının altına koyulmuştur.

İki figürün arasında kahverengi ve siyah tonlarında boyanmış iki çekmeli bir masa bulunmaktadır. Masanın üzerinde üst üste koyulmuş altın süslemeli yeşil ve kırmızı renklerde iki kitap vardır.

Kompozisyonun sol tarafında turuncu ve pembe renklerde üzerinde bitkisel süslemeler bulunan bir yer örtüsü vardır.

Örtünün üzerinde dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş vaziyette oturmakta olan İmam Hüseyin figürü iki elini de dizlerinin üzerine koymuştur.

Arkasında üzerinde bitkisel süslemeler olan turuncu renkli bir yastık vardır. Bedeni ve başı sağ tarafa doğru dönüktür.

Üzerinde iç astarı turuncu renkte kırmızıya boyanmış ve altın süslemelerin olduğu bir giysi vardır. İçerisinde iç astarı siyah olan mor renkte bir iç giysi ve siyah bir kuşak bulunmaktadır. Başında aşağı sarkan uçlarına altınla süslemeler yapılmış yeşil renkli bir sarık bulunmaktadır.

3/4 profilden yapılmış olan yüzünü açık ten renginde boyanmıştır. Kavisli kaşları, çekik gözleri, orta büyüklükte burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. Sakalları tarama tekniği ile açık kahverengi le boyanarak yüzüne genç bir ifade verilmeye çalışılmıştır. Boynunun iki yanından uzayan siyah renkli iki tutam saç göğsünden aşağı doğru uzatılmıştır.

Alt Minyatür

Alttaki ikinci kompozisyonda dış mekân ve iç mekân birlikte gösterilmiştir.

Dış mekânda altınla boyanan gökyüzünün üzerinde sağ ve sol köşede kahverengiye boyanmış ve esler çizerek uzatılmış bir gövdesi olan pembe ile beyaz çiçekli iki ağaç bulunmaktadır. Her iki tarafta kahverengi gövdesi ve yeşil yaprakları olan ikişer tane hurma ağacı vardır.

Ortada geniş bir alan bırakılırken yanlarda simetrik olarak paftalara bölünen iç mekâna, eğik çizgiler kullanılarak derinlik verilmiştir. Dikey, yatay ve eğik formlarda kullanılan çizgiler altın cetvellerle bölümlere ayrılmıştır.

Farklı desenlerde geometrik motifler kullanılarak süslenen alan yavruağzı, mor, açık kahverengi ve mavi renklerde boyanmıştır.

Üst büklümlerinde gri renkli bir çatıdan sonra mermer desenli turuncu ile mor renkli ve altın bir cetvel vardır. Mekânın orta bölümünün üzerinde buz mavisi renginde boyanmış bir kubbe vardır. Kubbenin içerisinde geometrik desenler ve altından yapılmış bir alem formu bulunmaktadır.

Altın cetvellerle bölümlere ayrılarak mor ve pembe renklere boyanmış zemin üzerinde geometrik desenler bulunmaktadır. Alt köşesinde geometrik desenlerle süslenmiş limon küfü renginde bir ara suyu bulunmaktadır.

Zemin üzerinde dört figür sağ ve sol köşelerde karşılıklı olarak oturmaktadır. Önlerindeki zeminde daire formunda altın cetvelli formların içerisinde isimleri yazmaktadır.

Sağ üst köşede İmam Zeynel Abidin figürü dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş vaziyette yönü sol tarafa dönük bir vaziyette oturmaktadır.

Tek elini yukarı doğru kaldırmış baş ve işaret parmaklarını birleştirerek karşısındaki figüre bir şeyler anlatır bir ifade ile yapılmıştır. Öteki eli başparmağı açık bir şekilde dizinin üzerindedir.

Arkasında üzerinde bitkisel süslemeler olan kırmızı renkli bir yastık vardır.

Üzerinde beyaz renkli iç astarı turuncu olan ve altın ile süslenmiş bir giysi vardır. İçerisine iç astarı ve kuşağı mor olan yeşil renkte bir iç giysi giymiştir. Başına aşağı sarkan uçlarına altınla süslemeler yapılmış yeşil renkli bir sarık takmıştır.

3/4 profilden yapılmış olan yüzünü açık ten renginde boyanmıştır. Kavisli kaşları, çekik gözleri, orta büyüklükte burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. Sakalları tarama tekniği ile siyah ile boyanarak yüzüne genç bir ifade verilmeye çalışılmıştır. Boynunun iki yanından uzayan siyah renkli iki tutam saç göğsünden aşağı doğru uzatılmıştır.

Sol üst köşede İmam Muhammed Bekir figürü dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş vaziyette yönü sağ tarafa dönük bir vaziyette oturmaktadır. Karşısındaki figüre göre biraz daha önde oturmaktadır. İki elini de dizlerinin üzerine koymuş tek elinin baş parmağı açıktır. Arkasında üzerinde bitkisel süslemeler olan turuncu renkli bir yastık vardır. Üzerinde lacivert renkli iç astarı turuncu olan ve altın ile süslenmiş bir giysi vardır. İçerisine iç astarı ve kuşağı siyah olan yeşil renkte bir iç giysi giymiştir. Başına aşağı sarkıtılan uçlarına altınla süslemeler yapılmış yeşil renkli bir sarık takmıştır.

3/4 profilden yapılmış olan yüzünü açık ten renginde boyanmıştır. Hafif kavisli kaşları, çekik gözleri, orta büyüklükte burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. Diğer figüre göre daha kalabalık olan sakalları tarama tekniği ile yapılmıştır. Siyah ile boyanarak yüzüne

genç bir ifade verilmeye çalışılmıştır. Başının iki tarafından uzayan siyah renkli iki tutam saç göğsünden doğru aşağı uzamıştır.

Sağ alt köşede İmam Cafer Sadık figürü dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş vaziyette yönü sol tarafa dönük bir vaziyette oturmaktadır. Tek elini göğüs hizasına doğru kaldırmış baş ve işaret parmaklarını birleştirerek karşısındaki figüre bir şeyler anlatmaktadır. Öteki eli yumruk yapılmış bir şekilde dizinin üzerindedir.

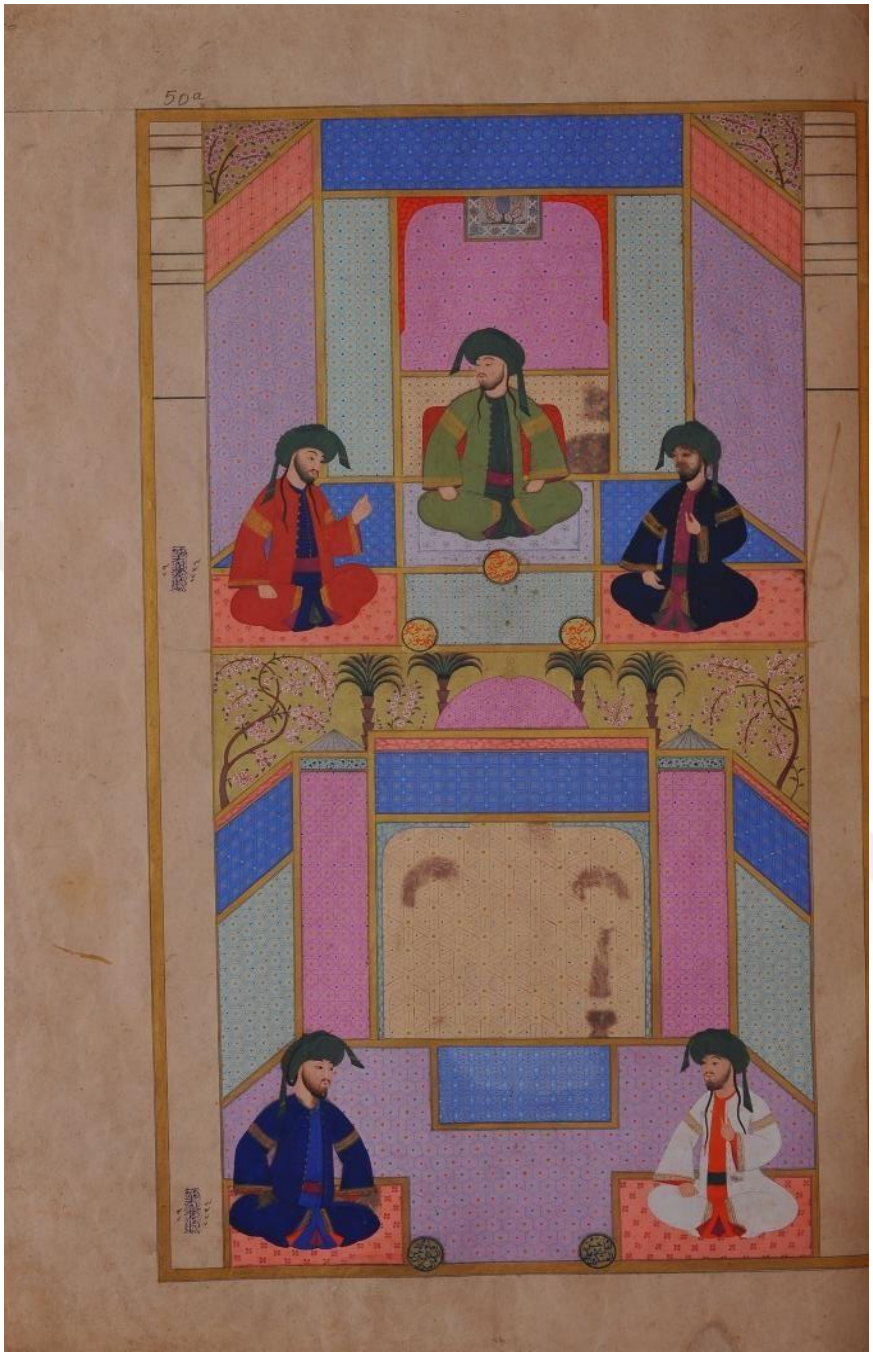
Üzerinde turuncu renkli iç astarı kırmızı olan ve altın ile süslenmiş bir giysi vardır. İçerisine iç astarı ve kuşağı yeşil olan lacivert renkli bir iç giysi bulunmaktadır. Başına aşağı doğru sarkıtılan uçlarına altınla süslemeler yapılmış yeşil renkli bir sarık takmıştır. Yüzü 3/4 profilden yapılmış ve açık ten renginde boyanmıştır. Kavisli kaşları, çekik gözleri, orta büyüklükte burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. Sakalları tarama tekniği ile siyah renge boyanarak yapılmıştır. Başının iki tarafından uzayan siyah renkli iki tutam saç omuzunun üzerinden dirseğinin altına ve diğer kolunun üzerine doğru uzamıştır. Yüzünde biraz deformasyon görülmektedir.

Sol alt köşede İmam Musa figürü dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş vaziyette yönü sağ tarafa dönük bir vaziyette oturmaktadır.

Tek elini dizlerinin üzerine koymuş öteki elinin işaret parmağı açık bir şekilde göğsüne doğru kaldırmıştır. Üzerinde yeşil renkli ve iç astarı mor olan altın ile süslenmiş bir giysi vardır. İçerisine iç astarı ve kuşağı yeşil olan lacivert renkte bir iç giysi giymiştir. Başına aşağı doğru sarkıtılan uçlarına altınla süslemeler yapılmış yeşil renkli bir sarık takmıştır. Açık ten renginde boyanmış ve hafif deforme olmuş olan yüzü 3/4 profil açısı ile yapılmıştır. Hafif kavisli kaşları, çekik gözleri ve küçük bir ağız yapısı görülmektedir. Siyah renge boyanan sakalları tarama tekniği ile yapılmıştır. Başının iki tarafından uzayan siyah renkli iki tutam saç göğsünden aşağı dizlerinin üzerine kadar uzatılmıştır.

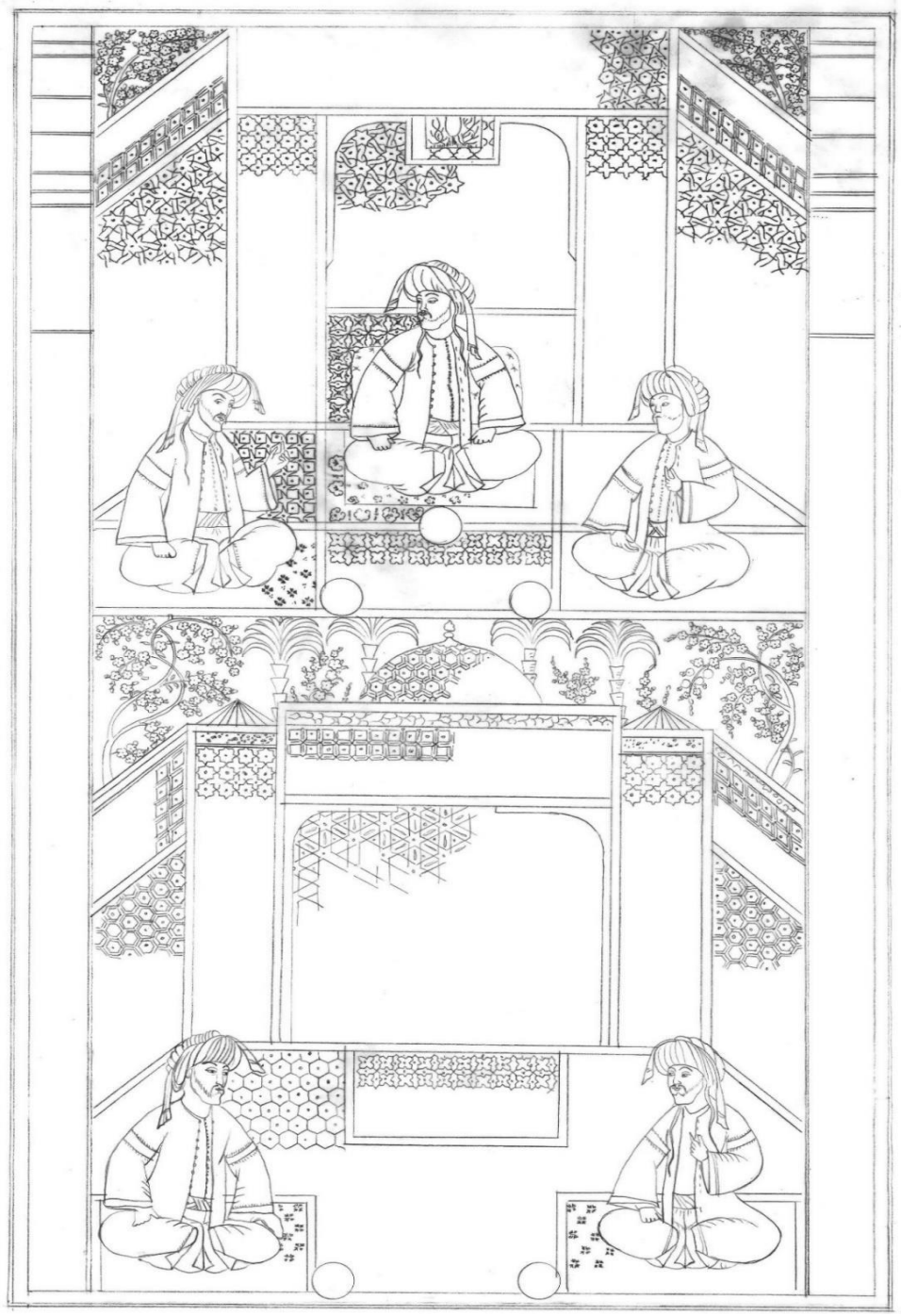
.

NO:27

Resim 34: Minyatür "İlk Beş İmam"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 50 a

Çizim 27: Minyatür "İlk Beş İmam" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 50 a Sayfasının Çizimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

İslam kaynaklarında adları geçen on iki imamdan beşinin bulunduğu kompozisyon iki bölümden oluşmaktadır. Üst kompozisyonda Sağda İmam Muhammed Cevad, ortada İmam Ali Rıza solda İmam Ali Taki, alt kompozisyonda da sağda, İmam Hasan Askeri, solda İmam Muhammed Mehdi, bulunmaktadır.

İlk beş imamın anlatıldığı kompozisyon dikdörtgen formda olup altın cetveller ile çerçevelenmiştir. Sayfa yatay bir şekilde altın bir cetvelle ortadan iki bölüme ayrılmış olup üç imam üstte, iki imam altta olacak şekilde gösterilmiştir. İki kompozisyonda da kompozisyonda iç ve dış mekân birlikte kullanılmıştır.

Üst Minyatür

Üst kompozisyonda sayfanın sağ ve sol köşelerinde üçgen form içerisinde görülen gökyüzü altın ile boyanmıştır. İki köşede de gövdesi esler çizerek uzatılmış, pembe ile beyaz renkli çiçekleri olan birer selvi ağacı bulunmaktadır.

Sayfanın ortasından başlayarak yukarıdaki cetvele kadar gelen iç mekân yatay, dikey ve eğik çizgilerin altın cetvellerle paftalara ayrılmasından meydana gelmiştir.

Ortada iki bölüme ayrılmış kemerli geniş bir alan bırakılırken yanlarda simetrik olarak paftalara bölünmüştür. Eğik çizgilerle mekâna derinlik etkisi verilmeye çalışılmıştır.

Farklı desenlerde geometrik motifler ve mermer deseni kullanılarak süslenen alan yavruağzı, mor, pembe, firuze, açık kahverengi ve mavi renklerde boyanmıştır. Mekânın orta bölümü geniş bırakılmış ve üst kısmına kemer yapılmıştır. Kemerin orta kısmında bir selvi ağacı etrafında sarmaşık ağaç gövdeleri ve bitkisel süslemelerin olduğu kumaş ya da tablo olarak tasarlanmış bir formun yarısı görülmektedir.

Altın cetvellerle bölümlere ayrılarak yavruağzı, firuze, eflatun ve mavi renklere boyanmış zemin üzerinde geometrik desenler ve dört yapraklı penç motifleri bulunmaktadır.

Zemin üzerinde üç figür sağda, ortada ve sol köşede oturmaktadır. Önlerinde altın cetvelli daire formundaki alanların içerisinde isimleri yazmaktadır.

Sağ baş köşede İmam Muhammed Cevad figürü üzerinde penç desenlerin olduğu zemin üzerinde dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş vaziyette oturmaktadır.

Tek elini yukarı doğru kalmış işaret parmağı ile baş parmağı birleşik bir vaziyette karşısındaki figüre bir şeyler anlatmaktadır. Öteki elini baş parmağı ve iki parmağı açık vaziyette dizinin üzerine koymuştur. Üzerindeki koyu lacivert renkli elbisesin iç astarı ve kuşağı yeşil renklidir. Üzerinde altın ile süslemeler yapılmıştır. Elbisenin içerisin de iç astarı yeşil renkte olan mor renkli bir iç elbise vardır.

Boyanın akması sonucu deforme olan yüzü 3/4 profilden yapılmıştır. Açık ten renginde boyanan yüzünde Kavisli kaşları ve çekik gözlerinin bir bölümü görülmektedir. Yüzüne siyah renkli bir sakal bulunmaktadır. Boynundan aşağı uzayan iki tutam saç görülmektedir.

Kompozisyonun orta kısmında İmam Ali Rıza üzerinde bitkisel desenlerin olduğu bölüm üzerinde dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş, başı sol tarafa dönük bedeni hafifçe sağa doğru dönük bir şekilde oturmaktadır. İki elini de dizlerinin üzerine koymuştur. Üzerindeki altın süslemeli açık yeşil renkli elbisesin iç astarı ve kuşağı mor renklidir. Elbisenin içerisinde yeşil renkli bir iç elbise vardır.

3/4 profil den yapılmış olan yüzü açık ten renginde boyanmıştır. Kavisli kaşları, Gözleri çekiktir ve hafice aşağı doğru bakmaktadır. Orta büyüklükte burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. Sakalları tarama tekniği ile açık kahverengi ile boyanmıştır. İki tutam siyah renkli saç boynunun iki yanından göğsüne doğru uzatılmıştır.

Kompozisyonun sol baş köşesinde kısmında İmam Ali Taki figürü bitkisel desenlerin bulunduğu bölüm üzerinde dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş, başı ve bedeni sağ tarafa dönük bir şekilde oturmaktadır. Tek elini dizinin üzerine koymuş diğer elini yukarı kaldırmış baş be işaret parmağı açık bir vaziyette karşısındakine bir şey anlatır bir ifadesi vardır. Üzerindeki altın süslemeli kırmızı renkli elbisesin iç astarı ve kuşağı mor renklidir. Elbisenin içerisinde iç astarı yeşil renk olan lacivert renkli bir iç giysi vardır. 3/4 profilden yapılmış yüzünü açık ten renginde boyanmıştır. Kavisli kaşları, Gözleri çekiktir ve hafice aşağı doğru bakmaktadır. Orta büyüklükte burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. Sakalları tarama tekniği ile açık kahverengi ile boyanmıştır. İki tutam siyah renkli saç boynunun iki yanından göğsüne doğru uzatılmıştır.

Dış ve iç mekânının birlikte kullanıldığı ikinci kompozisyonda gökyüzü altınla boyanmıştır. Sağ ve sol köşelerde pembe ile beyaz renge boyanmış çiçekleri dalları gökyüzün ortasına doğru uzamış iki bahar dalı ağacı vardır. Gövdeleri kahverengiye boyanmış ve esler çizerek uzamıştır.

İki tarafta da kahverengi gövdesi ve yeşil yaprakları olan ikişer tane hurma ağacı vardır.

İç mekânda ortada kemerli geniş bir alan bırakılmıştır. Yanlarda simetrik olarak paftalara bölünmüş ve eğik çizgiler kullanılarak derinlik etkisi verilmeye çalışılmıştır. Dikey, yatay ve eğik açılarda kullanılan çizgiler altın cetvellerle bölümlere ayrılmıştır.

Farklı çeşitlerde mermer desenleri ve geometrik motifler kullanılarak süslenen bölümler, yavruağzı, mor, açık kahverengi firuze ve mavi renklerde boyanmıştır.

Ortadaki geniş alanın üzerinde geometrik motiflerle süslenmiş bir kubbe ve altından bir alem formu vardır. Sağ ve sol kenarlardaki simetrik bölümlerin üzerine sivri uçlu kubbeler yapılmıştır.

Altın cetvellerle bölümlere ayrılarak yavruağzı, mor ve mavi renklere boyanmış zemin üzerinde geometrik desenler bulunmaktadır. Zemin üzerinde iki figür sağ ve sol köşelerde karşılıklı olarak oturmaktadır. Önlerindeki zeminde daire formunda altın cetvelli formların içerisinde isimleri yazmaktadır.

Sağ alt köşede penç motifleri ile süslenmiş yavruağzı zemin üzerinde İmam Hasan Askeri figürü dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş vaziyette yönü sol tarafa dönük bir vaziyette oturmaktadır.

Tek elini yukarı doğru kaldırmış ve işaret parmağı açık bir vaziyette karşısındaki figüre bir şeyler anlatır bir ifade ile yapılmıştır. Öteki elini yumruk şeklinde dizinin üzerine koymuştur.

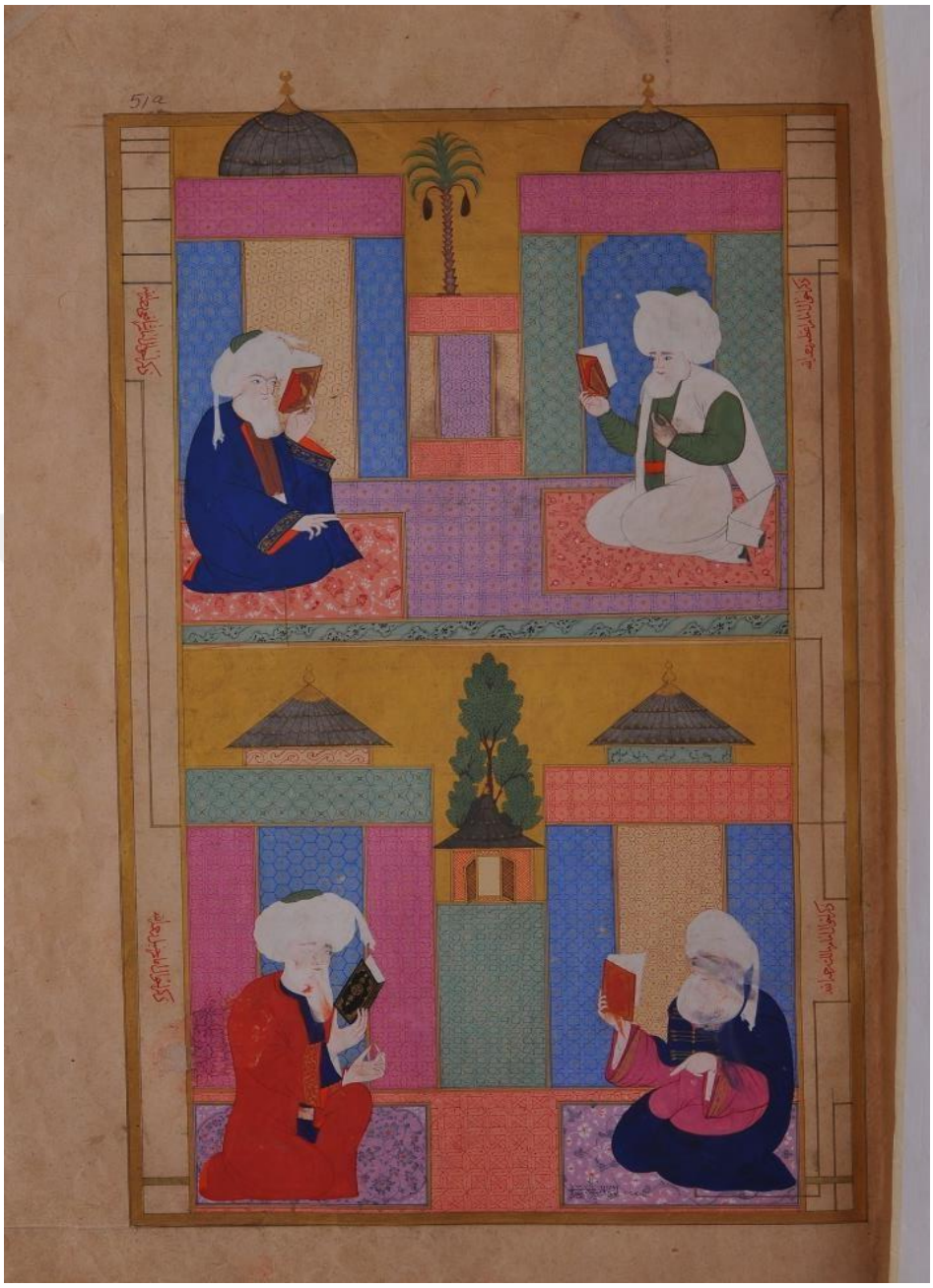
Üzerindeki altın ile süslenmiş beyaz renkli elbisenin iç astarı kırmızıdır. İçerisine iç yüzü mor olan turuncu renkte bir giysi vardır. Belinde yeşil renkli bir kuşak bulunmaktadır. 3/4 profilden yapılmış yüzünü açık ten rengindedir. Hilal kaşlı ve çekik gözlüdür. Orta büyüklükte bir burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. Sakalları tarama tekniği ile siyah renge boyanmıştır. Boynunun iki yanından çıkan siyah renkli iki tutam saç göğsünden aşağı doğru uzatılmıştır.

Kompozisyonun sol baş köşesinde İmam Muhammed Mehdi figürü bulunmaktadır. Üzerinde penç desenlerin bulunduğu yavruağzı renkli bölüm üzerinde dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş, başı ve bedeni sağ tarafa dönük bir şekilde oturmaktadır.

Deforme olduğu için tamamı görülmeyen iki elini de dizlerinin üzerine koymuştur. Üzerinde bulunan altın süslemeli lacivert renkli elbisesin iç yüzü turuncu renklidir. Elbisenin içerisinde iç yüzü mor renk olan mavi renkli bir iç giysi vardır. 3/4 profil açısı ile yapılmış yüzünü açık ten renginde boyanmıştır. Kaşları hafif kavislidir. Çekik olan gözleri hafifçe aşağı doğru bakmaktadır. Orta büyüklükte burnu ve küçük bir ağız yapısı vardır. Sakalları tarama tekniği ile açık kahverengi ile boyanmıştır. Boynunun yanından aşağı doğru uzatılan bir tutam saç yukarı kıvrılarak sarığının altına sokulmuştur.

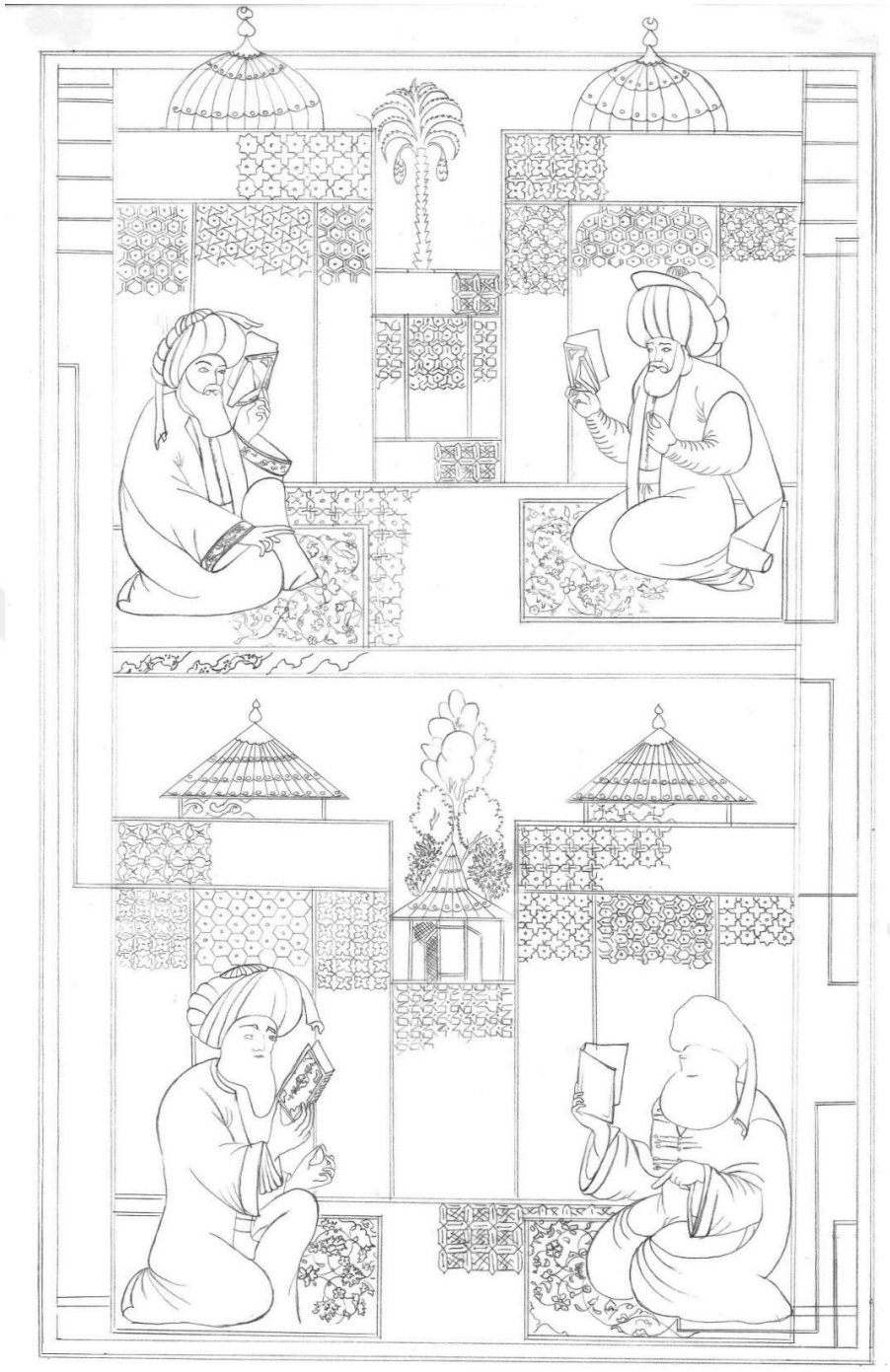
Beş figürün de başının üzerinde uçlarına altınla süslemeler yapılmış yeşil renkli sarıklar bulunmaktadır.

NO:28

Resim 35: Minyatür "Dört İmam"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 51 a

Çizim 28: Minyatür "Dört İmam" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 51 a

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

“Gidilecek yer ve yol” anlamına gelen mezhep kelimesi terim olarak dinin asıl yahut asıldan meydana gelen hükümlerinin kaynağı olan delillerini bulup, bunlardan hüküm çıkartmakta önder sayılan alimlerin sunduğu görüşlerin bütünü veya ortaya koydukları sistem olarak tanımlanır (Üzüm, 2004, s. 537).

İslam kaynaklarında dört büyük Sünni fıkıh mezheplerinin imamları olarak adları geçen İmam-ı Azam, İmam-ı Şafi, İmam-ı Maliki ve İmam-ı Hanbeli’nin anlatıldığı hikâyede kompozisyon dikdörtgen formda olup altın cetveller ile çerçevelenmiştir. Altın cetveller bazı alanlarda sayfa içine dahil edilmiştir. Sayfanın ortasından yatay bir ara suyu ile iki kompozisyona ayrılmış ve iki imam üstte iki imam altta olacak şekilde tasarlanmıştır.

Üst Minyatür

Dış ve iç mekânın birlikte tasarlandığı birinci kompozisyonda gökyüzü altın ile boyanmıştır. Sayfanın ortasında kahverengi gövdesi ve meyveleri olan yeşil yapraklı bir hurma ağacı vardır.

İç mekânda üç paftadan oluşan duvarın sağ baş köşedeki alan diğer alanlara göre daha geniş bırakılmıştır. Bölümlere ayrılan paftanın ortası geniş bırakılmıştır ve altın bir kemer yapılmıştır. Farklı formlarda geometrik desenlerle süslenen zemini limon küfü, mavi, mor ve altın kullanılarak boyanmıştır. Orta alanda bulunan bölüm diğerlerinin yarısından biraz daha uzundur. Simetrik olarak tasarlanmıştır ve üzerinde kahverengi, yavruağzı ve mor renklerde geometrik desenler bulunmaktadır. Sol köşedeki alanın ortası geniş bırakılmış ve farklı desenlerin olduğu mavi, açık kahverengi ve mor renklere boyanmıştır.

Aynı boyda olan sağ ve sol paftaların üzerlerinde altın süslemeli gri renkli bir kubbe bulunmaktadır. Üzerinde sayfa kenarındaki cetvellerden yukarı taşmış altından yapılmış alem formları vardır.

Mor renkli olan zemin geometrik desenlerle süslenmiştir. Sağ ve sol köşelerinde dikdörtgen formda üzerinde hatayi grubu desenlerin olduğu paftalar bulunmaktadır. Altın cetvelleri olan paftalar yavruağzı renktedir. Üzerlerinde birer figür bulunan paftaların sol köşesinde olan pafta duvara daha yakınken soldaki pafta alt cetvele birleşiktir.

Sağ köşede İmam-ı Azam figürü bitkisel desenlerin olduğu zemin üzerinde yönü sol tarafa doğru dönük vaziyette dizlerinin üzerinde oturmaktadır.

Tek elini yukarı doğru kaldırmış ve işaret parmağı ile baş parmağı birleşik vaziyettedir. Öteki elinde kırmızı ve kahverengi kapaklı, altın süslemeli bir kitabı açmış bir şekilde durmaktadır.

Üzerindeki beyaz renkli elbisenin görünen tek kolu arkaya doğru atılmıştır. İçinde yeşil renkli bir iç giysi ve turuncu renkli bir kuşak bulunmaktadır. Başına büyük boyutlu beyaz ile yeşil renklerden oluşan bir sarık yerleştirilmiştir.

3/4 profilden yapılan yüzü açık ten renginde boyanmıştır. Düz, kısa kaşlı, küçük ve çekik gözlüdür. Burnu ve ağzı küçük yapılıdır. Yüzünde göğsüne kadar inen beyaz renkli sakalları vardır.

Sol köşede İmam-ı Şafi figürü bitkisel desenlerin olduğu zemin üzerinde yönü sağ tarafa doğru dönük, tek dizini yukarı kaldırmış öteki dizinin üzerinde oturmaktadır.

Tek elini yukarı doğru kaldırmış ve yüzüne yaklaştırarak elinde tuttuğu kahverengi ve kırmızı kaplı altın süslemeli kitabı okumaktadır. Öteki elini iki parmağı açık bir şekilde dizinin üzerine koymuştur.

Başında beyaz ve yeşil renklerden oluşan bir sarık bulunmaktadır.

Üzerindeki kollarında altın süslemeler olan lacivert renkli bir elbise vardır. Elbisenin turuncu renkli bir iç astarı bulunmaktır. İçerisinde kahverengi bir iç giysi ve beyaz renkli bir kuşak vardır.

3/4 profilden yapılan yüzü açık ten renginde boyanmıştır. Düz ve kısa kaşları küçük ve çekik gözleri vardır. Burnu ve ağzı küçük yapılıdır. Yüzünde göğsüne kadar inen beyaz renkli sakalları vardır.

Alt Minyatür

İki kompozisyon arası limon küfü renginde bir ara suyu ile bölünmüştür. Etrafında altın cetveller olan ara suyu ters simetrili rumi tepeliklerinin içerisine hatayi grubu motiflerin yapıldığı bir desenle süslenmiştir.

İmam-ı Maliki ve İmam-ı Hanbeli'nin anlatıldığı ikinci hikâyede dış ve iç mekân kullanılmıştır.

Dış mekânda, altın ile boyanan gökyüzünün ortasına doğru uzayan kahverengi gövdeli sivri uçlu yeşil yaprak kümelerinden oluşan bir ağacın üst bölümü görülmektedir. Ağacın yaprak formuna göre çam ya da ardıç olması muhtemeldir

Gökyüzünün bittiği yerde başlayan iç mekânda üç paftadan oluşan duvarın sağ ve sol paftalar daha yüksektir. Orta alanları daha bırakılarak simetrik olarak tasarlanmışlardır. Farklı formlarda geometrik desenlerle süslenen zeminleri firuze, mavi, pembe açık kahverengi ve altın kullanılarak boyanmıştır.

Paftaların üzerlerinde süslemeli bir bölüm yapılmış ve üzerinde altın desenlerin olduğu gri renkli bir kubbe bulunmaktadır.

Orta alanda bulunan bölüm diğerlerinin yarısından biraz daha uzundur. İki bölümden oluşan paftanın alt tarafında firuze renkli zemin üzerine geometrik bir süsleme yapılmıştır. Üzerinde kahverengi ve kırmızı renklerle şeritler çekilerek boyanarak altın cetvellerle bölümlere ayrılmıştır. Açık şekilde duran pencereleri ve üst bölümde altın süslemeli gri renkli bir çatısı vardır.

Turuncu renkli olan zemin geometrik desenlerle süslenmiştir. Sağ ve sol köşelerinde altın cetvel çekilmiş dikdörtgen formlu üzerinde turuncu, beyaz ve koyu mor renlerde boyanmış hatayi grubu desenlerin olduğu paftalar bulunmaktadır. Üzerlerinde birer figür bulunan paftalar karşılıklı olacak şekilde yerleştirilmiştir.

Sağ köşede İmam-ı Maliki figürü bitkisel desenlerin olduğu zemin üzerinde yönü sol tarafa doğru dönük vaziyette dizlerinin üzerinde oturmaktadır.

Tek elini yukarı doğru kaldırmış ve işaret parmağını zemine doğru uzatmıştır. Öteki elinde kırmızı kapaklı, altın süslemeli bir kitabı açmış bir şekilde tutmaktadır.

Üzerindeki lacivert renkli elbisenin ön bölümünde oval bir şekilde yapılan açıklıktan pembe renkli iç giysisinin kolları ve dizlerinin bir bölümü görülmektedir. Elbiselerinde altın ile süslemeler yapılmıştır. Başında tek ucu aşağı doğru sarkıtılmış diğer ucu boynuna dolanmış beyaz renkli bir sarık vardır.

3/4 profilden yapılan yüzü boyanın akması sonucu deforme olduğu için kaşlarının bir kısmı ve göğsüne kadar inen beyaz renkli sakalların bir bölümü görülmektedir.

Sol köşede İmam-ı Hanbeli figürü bitkisel desenlerin olduğu zemin üzerinde yönü sağ tarafa doğru dönük, tek dizini yukarı kaldırmış öteki dizinin üzerinde oturmaktadır.

Tek elini yukarı doğru kaldırmış ve yüzüne yakın bir mesafede siyah kaplı altın süslemeli bir kitabı kapalı bir şekilde tutmaktadır. Öteki elini baş parmağı ve işaret parmağını birleştirmiş şekilde dizinin üzerine yaslamıştır.

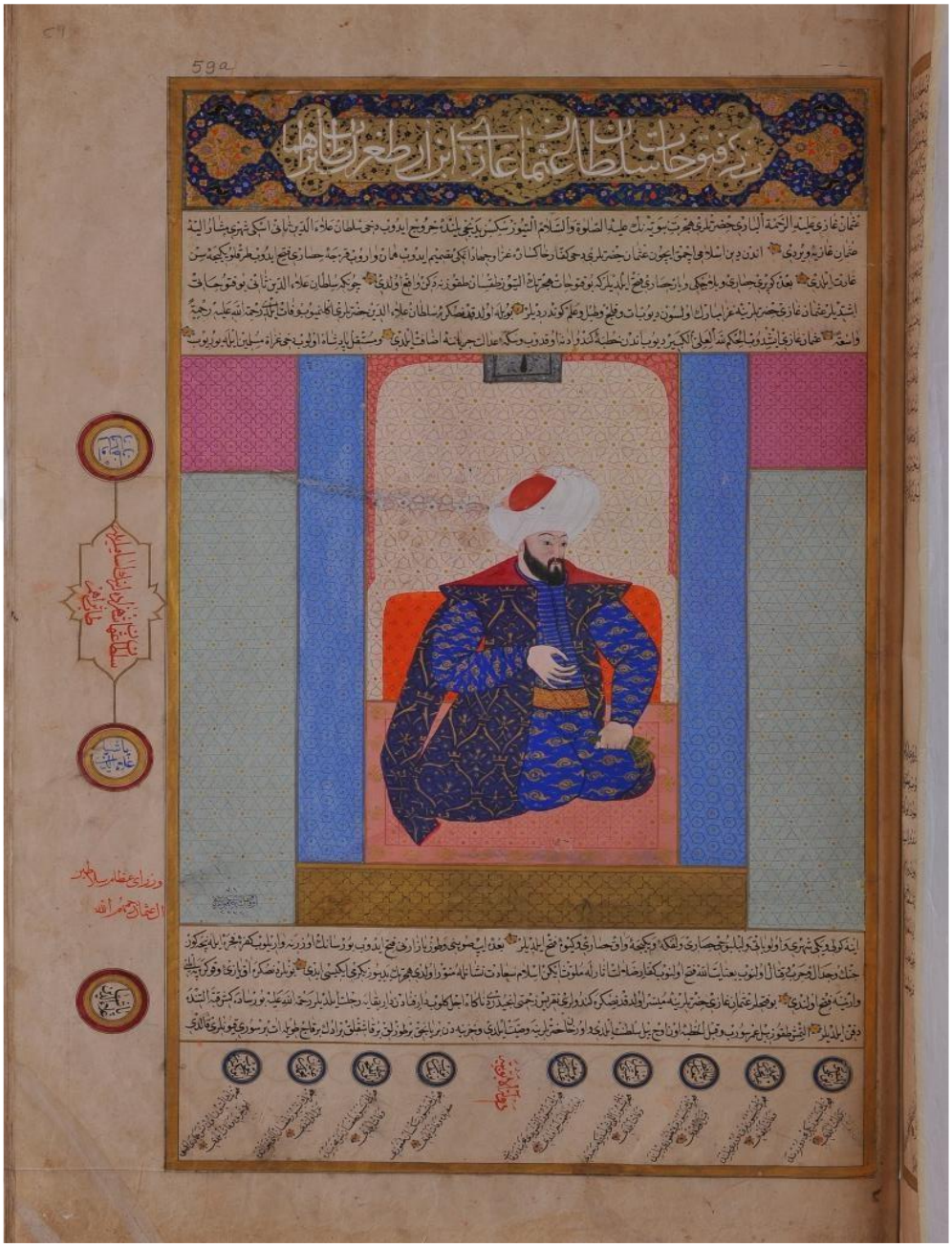
Üzerindeki kollarında altın süslemeler olan kırmızı renkli bir elbise vardır. Elbisenin turuncu renkli bir iç astarı bulunmaktır. İçerisinde lacivert bir iç giysi ve beyaz renkli bir kuşak vardır. Başında uçları aşağı doğru sarkıtılmış beyaz ve yeşil renklerden meydana gelen bir sarık bulunmaktadır.

Bir bölümü deforme olmuş olan 3/4 profil açısı ile yapılan yüzü açık ten renginde boyanmıştır. Uçları V formunda yapılmış düz kaşları küçük ve çekik gözleri vardır. Orta

büyüklükte bir burun ve küçük bir ağzı vardır. Yüzündeki göğsüne kadar inen beyaz renkli sakallarının uçları deforme olmuştur.

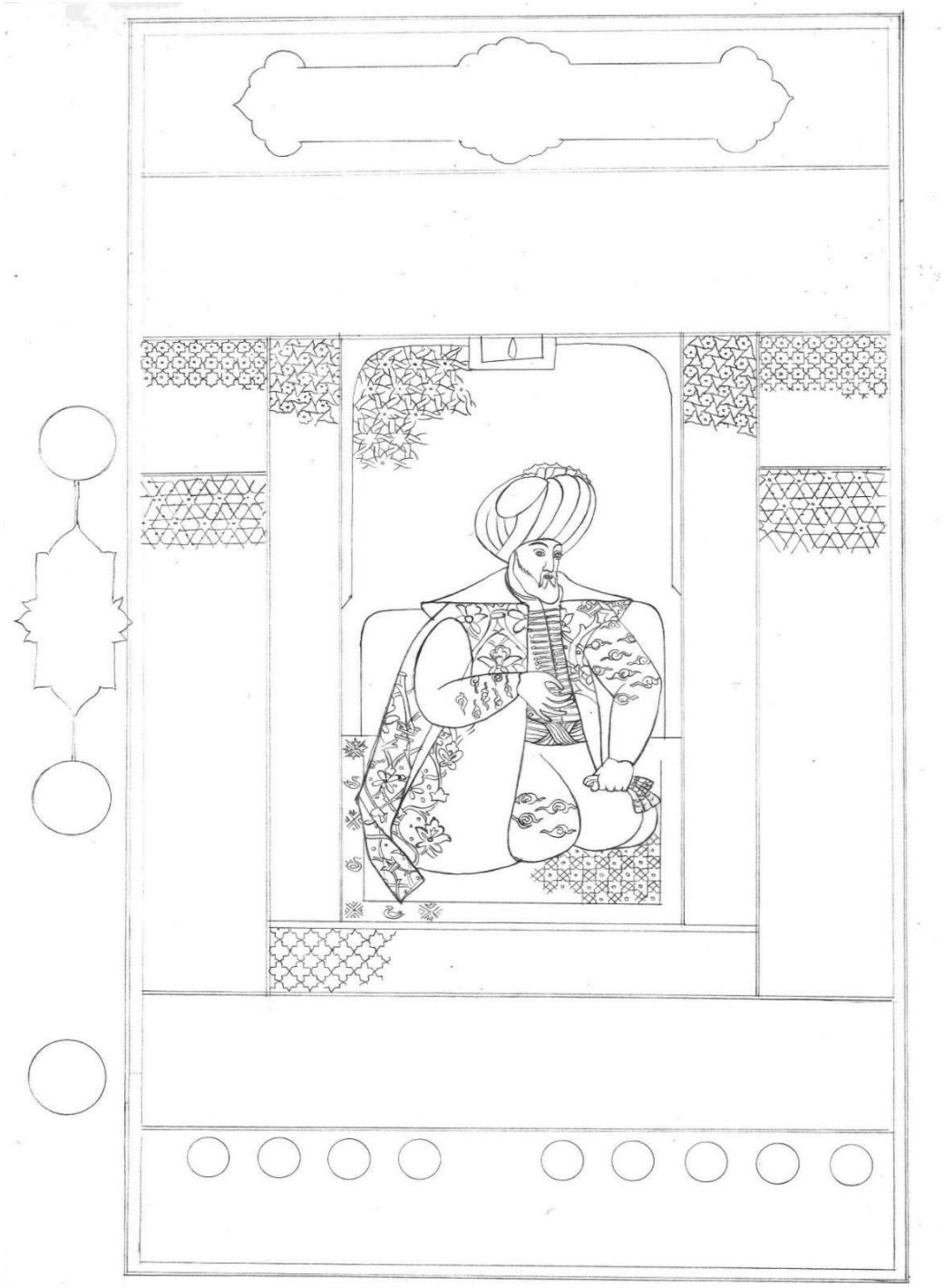
Sayfa içerisinde bazı alanlarda deformasyonlar görülmektedir.

NO:29

Resim 36: Minyatür “Osman Gazi”

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 59 a

Çizim 29: Minyatür "Osman Gazi" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 59 a

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Osmanlı Devleti'nin kurucusu ve ilk padişahı olan Osman Bey Anadolu'ya gelip Söğüt'e yerleşen Türkmen Beyi olan Ertuğrul Gazi'nin oğludur (İnalcık, 2007, s. 343).

Osman Bey'in minyatürünün yapıldığı sayfa dikdörtgen formdadır ve altın cetvellerle çerçevelenmiştir. Üst bölümde fasıl başı bulunmaktadır. Tezhiple süslenmiş başlığın altında beş satırlık yazılı metin bulunmaktadır. Sayfanın alt bölümünde eğik biçimde yazılmış metinlerden sonra ince altın bir cetvel yapılmış ve üst kısmına dört satırlık metin yazılmıştır. Sayfanın tam ortasına konumlandırılmış minyatürlü alan ince altın cetvellerle çerçevelenmiştir.

İç mekân olarak tasarlanmış kompozisyon ortada kemerli geniş bir alan bırakılmak suretiyle simetrik olarak yapılmıştır. Mekânda kemer kullanımı yer ve gök arasında oluşturulan bağlantıyı akla getirmemektedir. Farklı kültürlerde kral, sultan, aziz, manevi önder hükümdar, gibi önemli kişilerin kemer altında resmedilmesi bu imgenin maddi ve manevi gücü sembolize ettiği düşüncesi oluşturmuştur. Türk minyatürlerin de örneklerini gördüğümüz kemer detayı padişah, hükümdar, peygamber ve imam, figürlerinin bulunduğu taht ya da mekanlarda kullanılmıştır. Bu onların gökler ile olan manevi bağlantısını sembolize etmesinin yanında güç, kudret, hakimiyet ve hükümdarlık anlamlarını içeriyor olmalıdır (Peçe, 2015, s. 64).

Padişahın tahtı olarak tasarlanmış olan mekân altın cetvellerle bölümlere ayrılarak limon küfü, pembe, mavi, turuncu, krem rengi ve altın ile boyanmıştır. İçerisinde mermer deseni ve farklı formlarda tasarlanmış geometrik motifler bulunmaktadır. Mekânın süslenmesinde geometrik motif kullanımı Orta Asya Uygur minyatürlerine örneklerini gördüğümüz mekânda duvarların süslenmesi geleneğinin İslam inancı ile biraz daha farklılaşarak figür yerine daha çok geometrik ve bitkisel desenlerin tercih edilmesi ile meydana gelmiştir. (Cezar, 1977, s. 248) Orta bölümün üst tarafına kemerin orta kısmında yarısı görülen selvi ağacı ve bazı bitkisel motiflerle süslenmiş tablo görünümlü bir desen yapılmıştır. Yavruağzı renkli zeminde altın ile yapılmış yıldız ve ördek desenlerinden oluşan bir ara suyu ve zeminin koyu rengi ile yapılmış geometrik motifler bulunmaktadır. Osman Gazi figürü tahtın tam ortasında dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Arkasında turuncu renkli altın ve koyu turuncu ile süslemeler yapılmış bir yastık bulunmaktadır.

Başında beyaz renkli sol tarafı daha yüksek olan büyük boyutlu bir sarık bulunmaktadır. Orta bölümüne kırmızı renkli bir kavuk yapılmıştır. ¾ profilden yapılmış yüzü açık ten rengindedir ve ince ve biraz uzun bir yapıdadır. Hilal görünümlü uzun kaşları, küçük ve

çekik gözleri vardır. Göz kapağı ve göz altı boşlukları çizgilerle gösterilmiştir. Burnu biraz uzunca ve ince bir yapıdadır. Küçük bir yapıda olan ağzında üst dudağının altından iki dişi görülmektedir. Yüzünde tarama tekniği kullanılarak yapılmış gür ve siyah renkli sakalları vardır.

Tek elini yukarı kaldırmıştır. Açık bir vaziyette duran elinin üst bölümü görülmektedir. Baş ve serçe parmaklarını birbirine yaklaştırmıştır. Padişahın parmaklarının ve ellerin hareketlerinde görülen bu duruş şeklinin kökeni eski Uygur minyatürlerine kadar uzanmaktadır. Budist ve Maniheist inançları benimsemiş olan eski Türkler, kökeni Hinduizm Budizm ilahlarının otururken ellerini tutuş biçimi olan mudra harekini duvar resimlerinde ve minyatürlerdeki figürlerin ellerinde kullanmışlardır (Peçe, 2015, s. 136) Öteki elini dizinin üzerine koymuş yeşil renkli altın süslemeli bir mendili tutmaktadır. Türk kültüründe mendil kullanımının eski Türk devletlerine kadar uzandığı bilinmektedir. Uygur duvar resimlerinde ve minyatürlerinde örneklerini gördüğümüz mendilin ayrıca kültür taşıyıcı özelliği de bulunmaktadır. Pek çok sembolik anlam yüklenen mendile, öğüt dilek, dua gibi manalar da yüklenmiştir (Tanrıbuyrudu, 2010, s. 197).

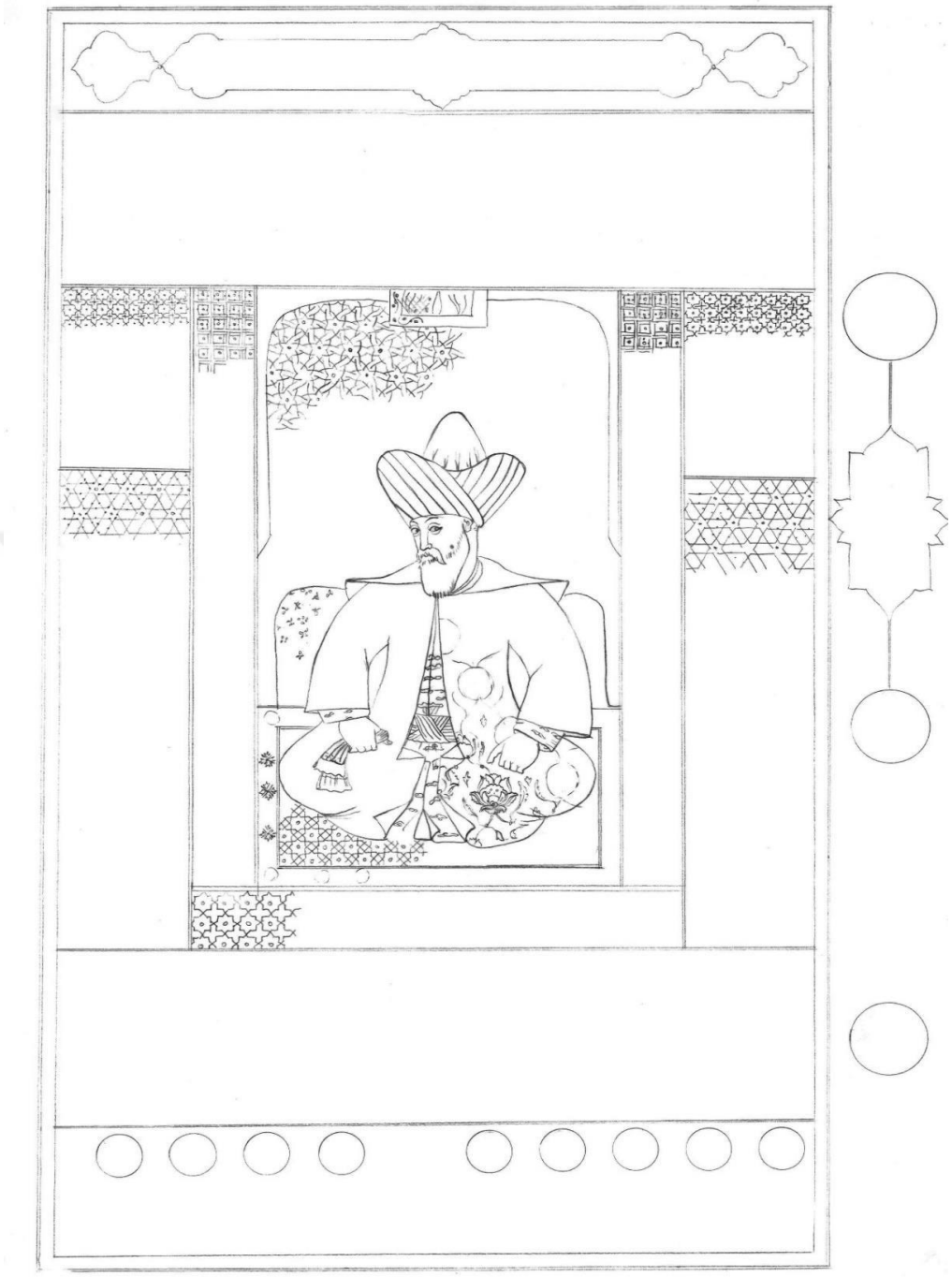
Üzerine iç astarı ve yakası kırmızı renge boyanmış olan lacivert renkli bir kaftan giymiştir. Kaftanın üzerine altınla boyanmış hatayi grubu bir desen yapılmıştır. Koluna geçirmediği kaftanın kolunu yana doğru uzamış ve yere değen ucu kıvrılmıştır. r. Kaftanın içerisinde mavi renkli altın bulut motifleri ve düğmelerle süslenmiş bir iç giysi bulunmaktadır. Belinde kırmızı tahrir çizgileri bulunan altın bir kuşak takmıştır.

NO:30

Resim 37: Minyatür “Orhan Gazi”

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 59 b

Çizim 30: Minyatür "Orhan Gazi" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 59 b

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

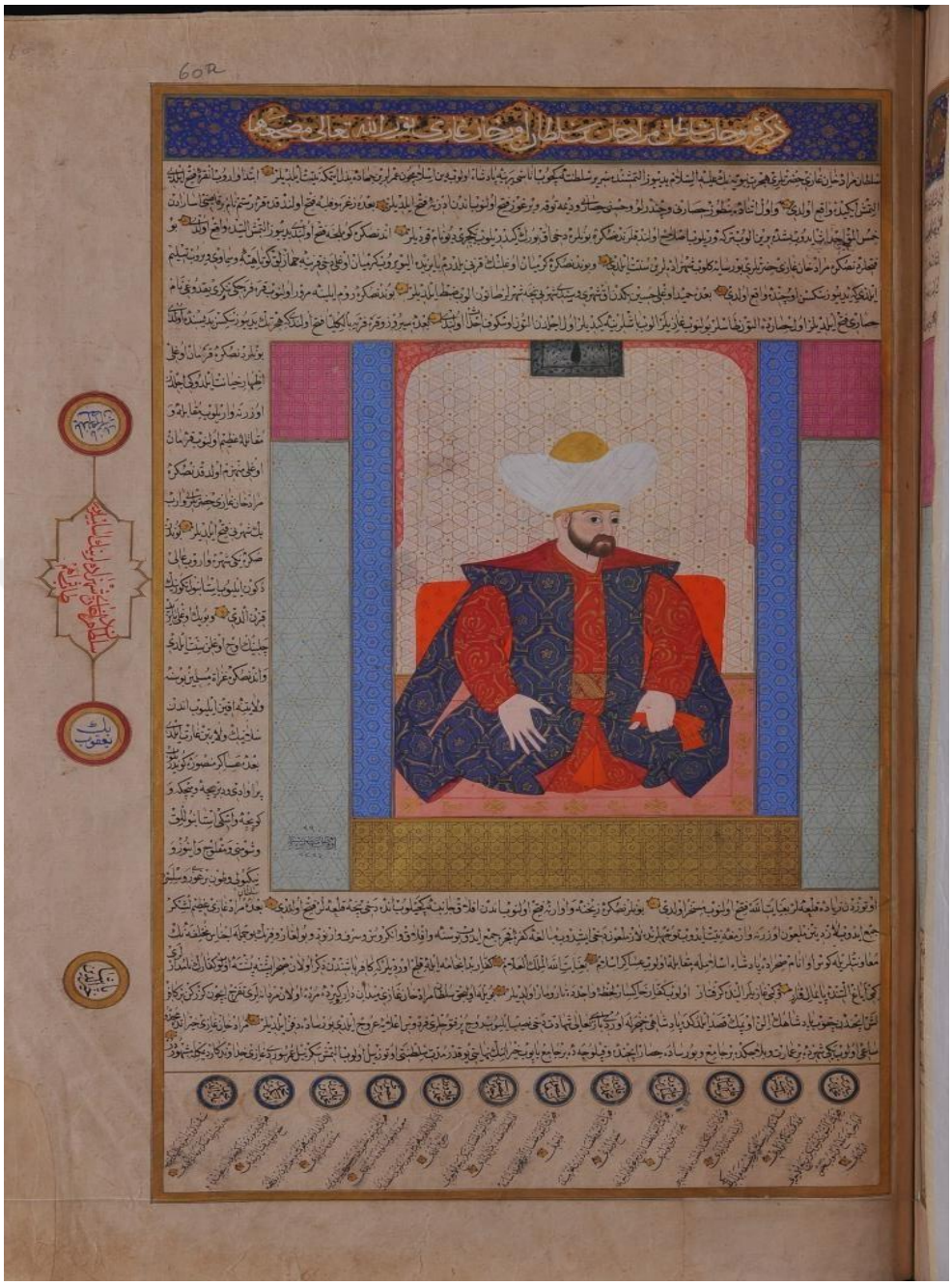
Osmanlı Devleti'nin ikinci padişahı olan Orhan Gazi, Osman Bey ve Mal Hatun'un çocuklarıdır. Kesin olmayan bazı kaynaklara göre 1281 yılında Söğüt'te dünyaya gelmiştir (Güler, 1999, s. 22). Orhan Gazi'nin anlatıldığı sayfada dikdörtgen formda tasarlanan kompozisyon altın cetvellerle çerçevelenmiştir. Üst bölümde tezhipli bir fasıl başı yapılmıştır. Başlığın altında beş satırlık metin bulunmaktadır. Sayfanın alt bölümünde eğik şekilde yazılan metinlerden sonra ince altın bir cetvel yapılmıştır. Üst tarafına beş satırlık bir metin yazılmıştır.

Sayfanın tam ortasında hizalanmış minyatürlü kısım ince altın cetvellerle çerçevelenmiştir. İç mekân olarak hazırlanmış kompozisyonda ortada kemerli geniş bir alan bırakılarak simetrik olacak şekilde tasarlanmıştır. Altın cetvellerle bölümlere ayrılarak firuze, pembe, turuncu mavi ve altın ile boyanmıştır. Zemin içerisinde farklı formlarda tasarlanmış geometrik motifler ve mermer deseni ve bulunmaktadır. Orta bölümün üstünde alt kısmı görülen selvi ağacı ve bitkisel motiflerle süslenmiş gri renkli tablo görünümlü bir desen yapılmıştır. Tahtın bulunduğu zemin yavruağzı renginde boyanarak altın ile yapılmış yıldız ve ördek desenlerinden oluşan bir ara suyu ve zeminin koyu rengi ile yapılmış geometrik motiflerle süslenmiştir.

Orhan Gazi figürü tahtının orta bölümünde dizlerinin üzerinde bağdaş kurmuş vaziyette oturmaktadır. Arka tarafında altın ve koyu turuncu ile süslemeler yapılmış turuncu renkli bir yastık bulunmaktadır. Ellerini dizlerinin üzerine koymuş vaziyette sağ elinde yeşil renkli altın süslemeli bir mendili tutmaktadır. Diğer elini yumruk şeklinde bükmüş sadece baş parmağını açık bırakmıştır. Üzerindeki kırmızı renkli kaftanda altınla süslemeler yapılmış hatayi motifi desenleri vardır. Desensiz olan yakası kırmızı renklidir. Kaftanın içerisine lacivert renkli üzeri altından bulut motifleri ile süslenmiş bir iç giysi giymiştir. Beline kırmızı tahrir çizgileri bulunan altın bir kuşak takmıştır. Başına beyaz renkli bir sarık yapılmıştır. Orta bölümünde sivri uçlu kırmızı renkli bir kavuk görülmektedir.

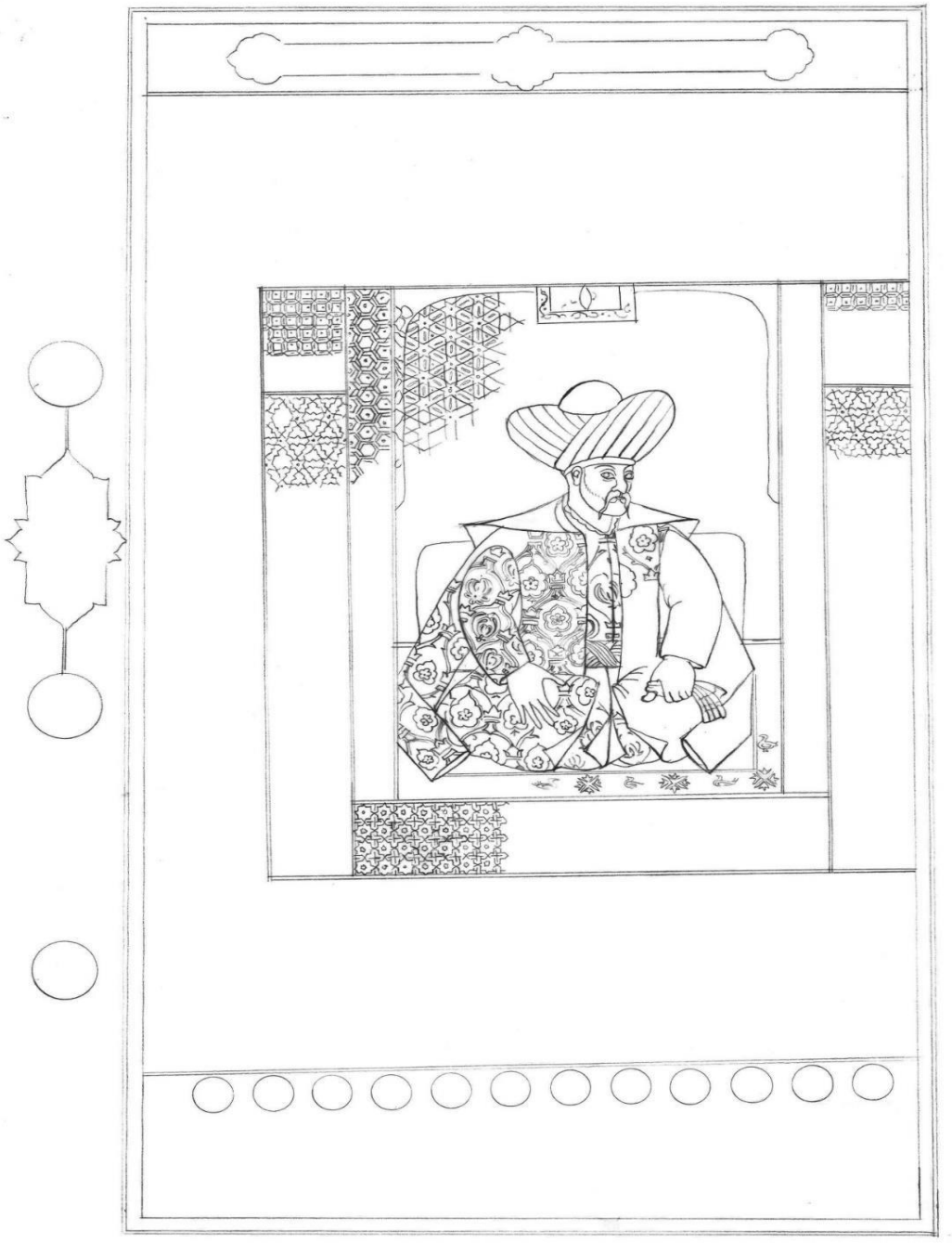
¾ profilden yapılmış yüzü açık ten rengindedir ve ince ve uzun bir yapıdadır. Kısa ve hafif kavisli kaşları, küçük ve çekik gözleri vardır. Göz kapağı, göz altı boşlukları ve göz çevresindeki çizgiler gösterilmiştir. Burnu biraz uzunca ve ince bir yapıdadır. Küçük bir yapıda olan ağzı kalabalık bıyıklarının altından hafifçe görülmektedir. Yüzüne tarama tekniği kullanılarak yapılmış açık kahverengi tonunda sakallar çizilmiştir.

NO:31

Resim 38: Minyatür “ Sultan I. Murad”

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 60 a

Çizim 31: Minyatür " Sultan I. Murad" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 60 a

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Murat Hüdavendigar ve Gazi Hünkâr isimleri ile de anılan Osmanlı devletinin üçüncü padişahıdır. Babası Orhan gazi annesi Nilüfer hatundur. Kesin bilgi olmamakla beraber dedesi Osman Bey'in ölümünden birkaç sene sonra 1324 veya 1327' de doğduğu sanılmaktadır (Güler, 1999, s. 29)

Sultan Murad'ın anlatıldığı sayfada dikdörtgen formda tasarlanan kompozisyon altın cetvellerle çerçevelenmiştir. Sayfanın üst kısmında tezhiple süslenmiş bir fasıl başı bulunmaktadır. Sayfanın alt bölümünde eğik olarak yazılmış metinlerin olduğu alan altın bir cetvelle ayrılmıştır. Tamamı yazılı olan sayfada ince altın cetvellerle çevrili minyatürlü olan sağ tarafa bitişik bir şekilde sayfanın ortasına yerleştirilmiştir.

Kompozisyon iç mekân olarak tasarlanmıştır. Ortası kemerli ve geniş olacak şekilde Simetrik olarak altın cetvellerle paftalara bölünmüştür. Firuze, pembe, turuncu, mavi, krem rengi ve altın ile boyanan zemin farklı formlarda geometrik motifler ve mermer deseni ile süslenmiştir.

Üst bölümde alt kısmı görülen selvi ağacı ve bitkisel motiflerle süslenmiş gri renge boyanmış tablo görünümlü bir desen yapılmıştır.

Yavruağzı renk ile boyanan tahtın zeminine altın ile yapılmış yıldız ve ördek desenlerinden oluşan bir ara suyu ve zeminin koyu rengi ile yapılmış geometrik motifler görülmektedir.

Sultan I. Murad figürü tahtının orta bölümünde yönü öne dönük vaziyette dizlerinin üzerinde bağdaş kurmuş vaziyette oturmaktadır. Arka tarafında koyu turuncu ile bitkisel süslemeler yapılmış bir yastık bulunmaktadır.

İki elini de dizlerinin üzerine koymuştur. Sol eli parmakları açık bir şekildedir. Öteki eliyle turuncu renkli altın süslemeli bir mendili tutmaktadır.

Üzerine giydiği lacivert renkli kaftanın yüzeyi altınla paftalara ayrılmış ve penç motifi ile süslemeler yapılmıştır. Desensiz olan yakası kırmızı renklidir. Kaftanın içerisinde kırmızı renge boyanmış ve altından paftalarla bölünerek hatayi motifleri ile süslenmiş bir iç giysi bulunmaktadır. Beline kırmızı tahrir çizgileri bulunan altın bir kuşak yapılmıştır. Başında beyaz renkli bir sarık takmıştır. Sarığın ortasında yuvarlak uçlu altın bir kavuk görülmektedir.

¾ profilden yapılmış yüzü açık ten rengindedir ve yuvarlak hatlara sahiptir. İnce ve uzun kaşları, büyük ve çekik gözleri vardır. Göz kapağı, göz altı boşlukları çizgilerle gösterilmiştir. Burnu küçük ve ucu aşağı doğru yamuktur. Küçük bir yapıda olan ağzı

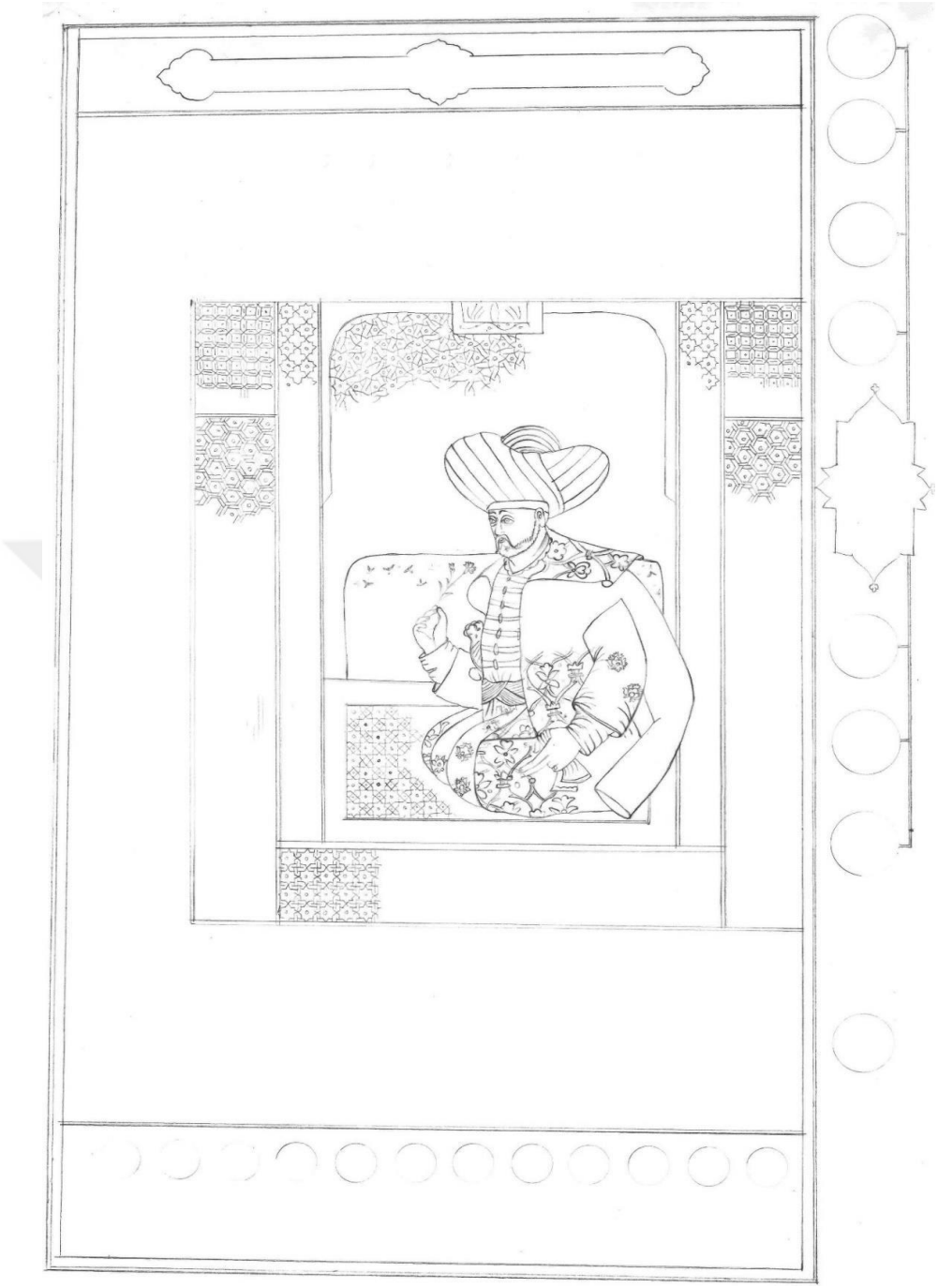
kalabalık ve uzun bıyıklarının altından hafifçe görülmektedir. Yüzünde tarama tekniği kullanılarak yapılmış kahverengi tonunda sakalları vardır. Aynı teknik ve renkle yapılan bıyıkları gür yapılıdır ve uçları çenesinin altına kadar uzamaktadır.

NO:32

Resim 39: Minyatür “Sultan I. Beyazıt”

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 60 b

Çizim 32: Minyatür "Sultan I. Beyazıt" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 60 b

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Sultan I. Murad'ın ve Gülçiçek Hatun'un büyük oğulları olan I. Beyazıt 1354 yılında doğmuştur. Atik, hızlı bir karakter yapısı olduğu anlatılan I. Beyazıt, babası ile katıldığı bir savaşta gösterdiği başarı sonrası "Yıldırım" lakabını almıştır. Osmanlı Devleti'nin dördüncü padişahıdır (Güler, 1999, s. 35).

Dikdörtgen formda tasarlanan sayfada Yıldırım Beyazıt minyatürü bulunmaktadır. Kompozisyonun çevresi altın cetvellerle çerçevelenmiştir. Üst kısımdaki fasıl başı tezhiple süslenmiştir. Sayfanın alt kısmında eğik olarak yazılmış metinlerin olduğu alan altın bir cetvelle ayrılmıştır. Sayfanın tamamında yazılı metinler bulunmaktadır. İnce altın cetvellerle çevrili olan minyatürlü alan sağ tarafa bitişik bir şekilde sayfanın ortasına yerleştirilmiştir.

Kompozisyon iç mekân olarak tasarlanmıştır. Ortada kemerli ve daha geniş bir alan bırakılarak simetrik olarak altın cetvellerle paftalara bölünmüştür. Firuze, pembe, turuncu, mavi, krem rengi ve altın ile boyanan zemin farklı formlarda geometrik motifler ve mermer deseni ile süslenmiştir.

Üst bölümde tablo görünümlü bir desenin alt kısmı görülmektedir. İçerisi selvi ağacı ve bitkisel motiflerle süslenmiş ve gri renge boyanmıştır. Yavruağzı ile boyanan tahtın zemininde aynı rengin koyu tonu ile yapılmış geometrik motifler bulunmaktadır. Etrafını çevreleyen ara suyunun içerinde şekli tam belli olmayan altın süslemeler görülmektedir.

Yıldırım Beyazıt figürü zemin desenin sağ köşesinde yönü sola dönük vaziyette dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Arka tarafında turuncu renkli yastığa koyu turuncu ve altın ile süslemeler yapılmıştır. Sol elini aşağı doğru uzatmış iki parmağı açık bir vaziyette mor renkli altın süslemeli bir mendili tutmaktadır. Öteki elini yüzüne doğru getirmiş ve elinde kırmızı renkli, tomurcuklu bir karanfili tutmaktadır.

Üzerindeki kırmızı renkli kaftanın yüzeyine altın ve kırmızının koyu ton rengi ile hatayi grubu süslemeler yapılmıştır. Kaftanın yakası ve iç kısmına aynı desenden yapılmış ve gri renge boyanmıştır. Kaftanın içerisinde lacivert renkli, üzerine altınla boyanmış hatayi motifleri olan ve yaka kısmına altından şeritler yapılarak süslenmiş bir iç giysi vardır. Kolları dirseklerinin altında biten giysinin içerisinde açık mor renkli bir giysi daha bulunmaktadır. Belinde kırmızı tahrir çizgileri bulunan altın bir kuşak vardır. Kuşağın içerisinde baş kısmı beyaz renkli olan altından bir hançerin üst kısmı görülmektedir. Başında beyaz renkli bir sarık bulunmaktadır. Orta bölümünde yuvarlak uçlu altın ile boyanmış bir kavuk bulunmaktadır.

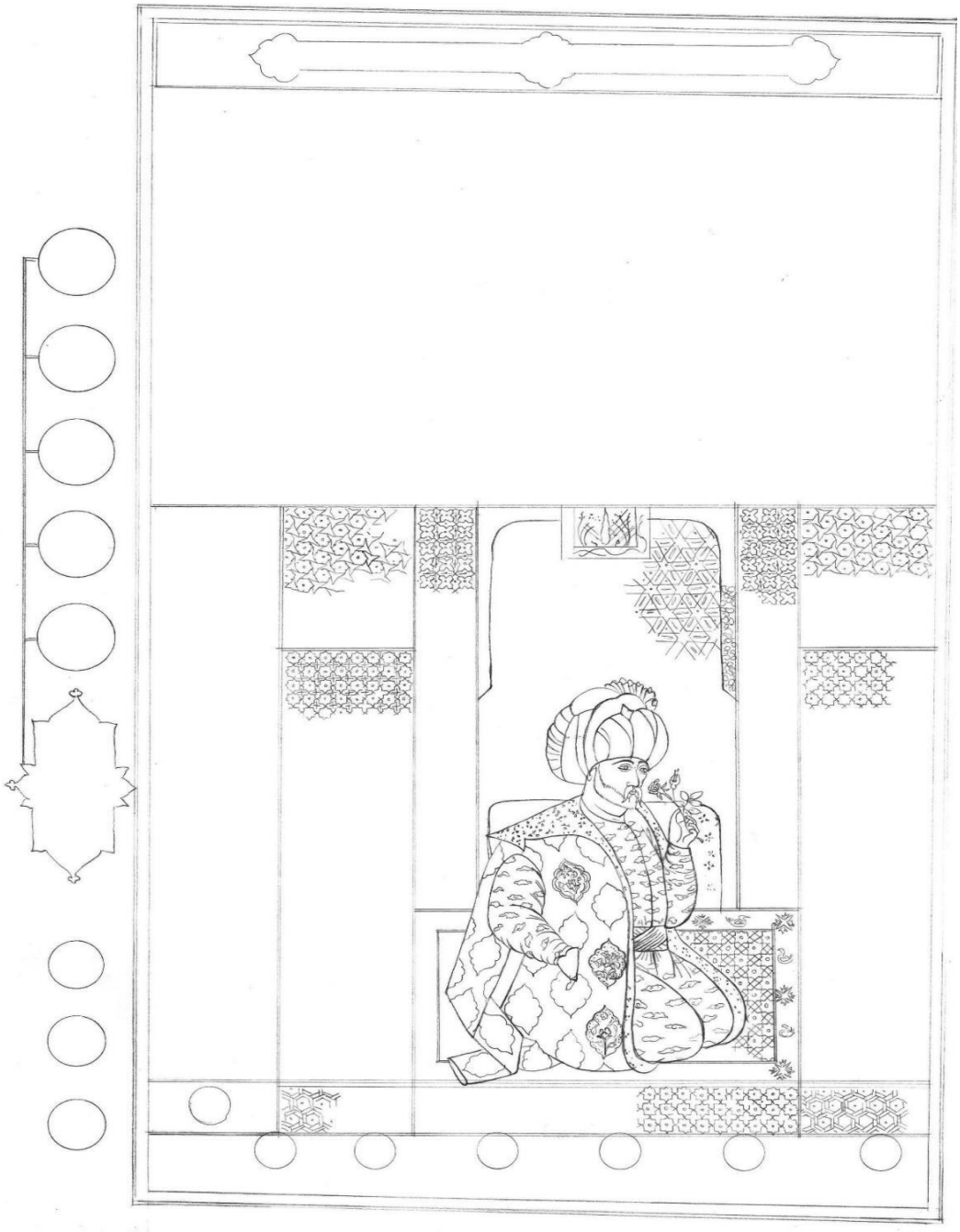
¾ profilden yapılmış yüzü açık ten rengindedir ve yuvarlak hatlıdır. İnce ve uzun kaşlarının ortası birbirine yakındır. Mavi renkli olan gözleri iri ve hafif çekiktir. Geniş göz kapağı ve göz altı torbaları çizgilerle gösterilmiştir. Burnu kemerlidir. Küçük bir yapıda olan ağzı, ince ve uzun bıyıklarının altından hafifçe görülmektedir. Yüzünde tarama tekniği kullanılarak yapılmış açık kahverengi tonunda seyrek sakallar yapılmıştır.

NO:33

Resim 40: Minyatür. “Sultan I. Mehmet”

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 61 a

Çizim 33: Minyatür. “Sultan I. Mehmet” TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 61 a

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Sultan Beyazıt ve Devlet Hatun' un oğulları olan I. Mehmet Çelebi lakabı ile de anılmaktadır. 1375- 91 yılları arasında doğduğu sanılan I. Mehmet Osmanlı Devleti'nin beşinci padişahıdır (Güler, 1999, s. 39)

Dikdörtgen formda tasarlanan sayfada I. Mehmet minyatürü bulunmaktadır. Kompozisyonun çevresi altın cetvellerle çerçevelenmiştir. Üst bölüme etrafı tezhiple süslenmiş fasıl başı yapılmıştır. Sayfanın alt kısmında eğik olarak yazılmış metinlerin olduğu alan altın bir cetvelle ayrılmıştır. Sayfanın tamamında yazılı metinler bulunmaktadır. İnce altın cetvellerle çevrili olan minyatürlü alan sağ tarafa bitişik bir şekilde sayfanın sağ alt bölümüne yerleştirilmiştir.

İç mekân olarak tasarlanan kompozisyonda kemer bulunan orta alan geniş bırakılarak simetrik olarak altın cetvellerle paftalara bölünmüştür. Limon küfü, pembe, mor, mavi, turuncu, krem rengi ve altın ile boyanan zemin farklı formlarda geometrik motifler ve mermer deseni ile süslenmiştir.

Üst bölümde tabloya benzeyen bir desenin yarısı görülmektedir. İçerisi selvi ağacı ve bitkisel motiflerle süslenmiş ve gri renge boyanmıştır. Yavruağzı renkte olan tahtın zeminin de altın ile yapılmış ördek ve yıldız desenlerinden oluşan bir ara suyu ve zeminin koyu rengi ile çizilmiş geometrik motiflerden oluşan süslemeler bulunmaktadır.

I. Mehmet figürü tahtın orta kısmında yönü sağa dönük vaziyette dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Arkasında bulunan turuncu renkli yastığa koyu turuncu renk ile süslemeler yapılmıştır. Tek elini kaftanın cebine sokmuştur. Altın bir yüzük bulunan serçe parmağı dışarıda kalmıştır. Öteki elini yüzüne doğru getirmiş ve elinde tuttuğu yeni açmış pembe renkli, tomurcuklu bir gülü koklamaktadır.

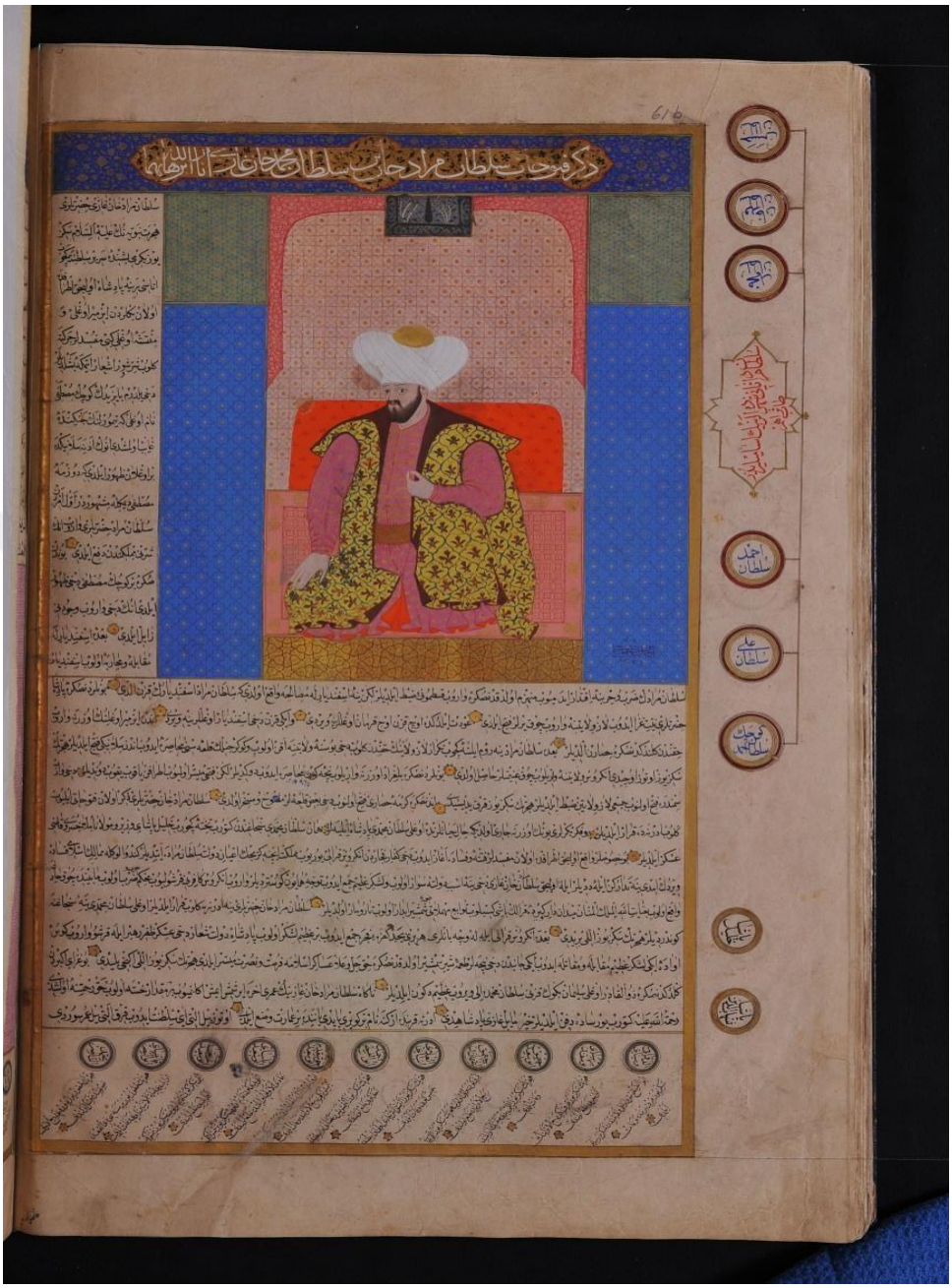
Üzerindeki lacivert renkli kaftan siyah ve altın çizgilerle şemse formunda paftalara ayrılmış ve içlerine hatayi grubu motiflerle ile süslemeler yapılmıştır. Formları tam belli olmayan desenlerle süslenen yakası ve iç astarı beyaz renklidir. Kaftanın sağ kolu giyilmemiş yan tarafa doğru sarkıtmıştır.

Kaftanın içerisinde limon küfü renginde, altından düğmeler ve bulut motifleri yapılmış bir iç giysi bulunmaktadır. Belinde kırmızı tahrir çizgileri bulunan altın bir kuşak vardır. Başında yuvarlak hatlı beyaz renkli bir sarık bulunmaktadır. Orta bölümünde yuvarlak uçlu altın bir kavuk bulunmaktadır.

¾ profilden yapılmış olan yüzü açık ten rengindedir ve biraz ince hatlıdır. Hafif kavisli, ince ve uzun yapıdaki kaşlarının orta kısmı birbirine yakındır. Gözleri çekiktir ve biraz

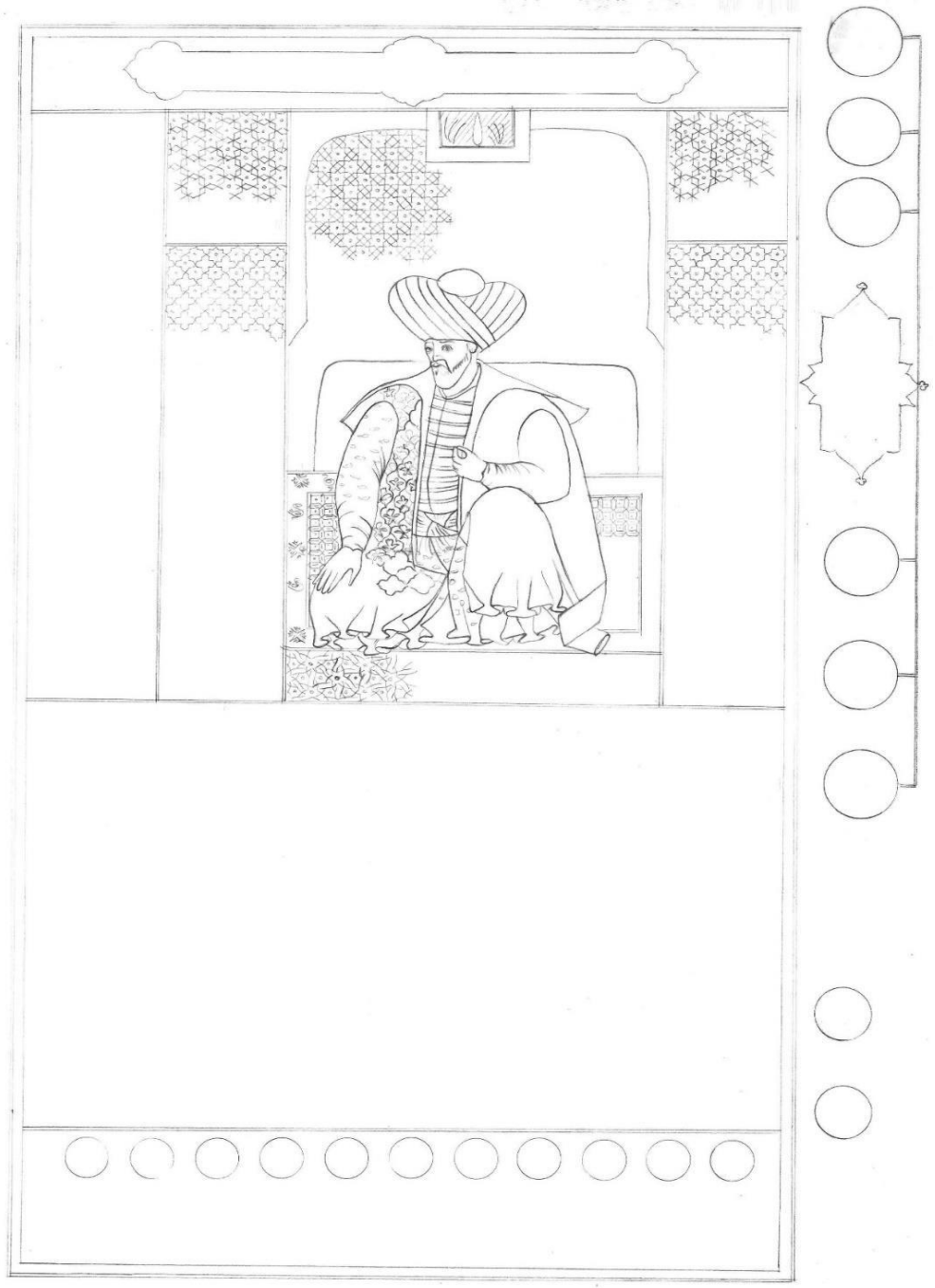
kısılmış bir şekilde bakmaktadır. Göz kapağı ve göz altı boşlukları çizgilerle gösterilmiştir. Burnu uzun ve hafif kemerli bir yapıya sahiptir. Küçük bir yapıda olan ağzı bıyıklarının altından görülmektedir. Yüzünde biraz seyrek olan sakalları koyu kahverengi ile tarama tekniği kullanılarak yapılmıştır. Aynı teknik ve renkle yapılan bıyıklarının uçları çenesinin altına kadar uzamaktadır.

NO:34

Resim 41: Minyatür “Sultan II. Murat”

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 61 b

Çizim 34: Minyatür "Sultan II. Murat" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 61 b

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Osmanlı Devleti'nin altıncı Padişahı olan II.Murat, 1404 yılında Amasya'da dünyaya gelmiştir. Babası I.Mehmet annesi ise Dulkadiroğulları Beyi'nin kızı Emine Hatun'dur (Güler, 1999).

Dikdörtgen formda tasarlanan sayfada II. Murat minyatürü bulunmaktadır.

Kompozisyonun çevresi altın cetvellerle çerçevelenmiştir. Üst bölümde etrafı tezhiple süslenmiş fasıl baş bulunmaktadır. Sayfanın alt kısmında eğik olarak yazılmış metinlerin olduğu alan altın bir cetvelle ayrılmıştır. Sayfanın tamamında yazılı metinler bulunmaktadır. İnce altın cetvellerle çevrili olan minyatürlü alan sağ tarafa bitişik bir şekilde sayfanın sağ üst bölümüne yerleştirilmiştir.

İç mekân olarak tasarlanan kompozisyonda kemer yapılan orta alan geniş bırakılarak simetrik olarak altın cetvellerle paftalara bölünmüştür. Yeşil, toz pembe, pembe, mavi ve altın ile boyanan zemin farklı formlarda geometrik motifler ve mermer deseni ile süslenmiştir.

Üst bölümde tablo görünümlü bir desenin yarısı görülmektedir. İçerisi selvi ağacı ve bitkisel motiflerle süslenmiş ve gri renge boyanmıştır.

Yavruağzı renkte olan tahtın zemininde altın ile yapılmış ördek ve yıldız desenlerinden oluşan bir ara suyu ve zeminin koyu rengi ile çizilmiş geometrik motiflerden oluşan süslemeler bulunmaktadır.

II. Murat figürü tahtın sol kısma daha yakındır. Yönü sola dönük vaziyette tek dizi yukarı bükük bir şekilde oturmaktadır. Arkasında bulunan turuncu renkli yastığa koyu turuncu renk ile tam belirgin olmayan süslemeler yapılmıştır. Tek elini dizinin üzerine koymuş öteki elini yüzüne doğru getirmiş ve işaret parmağı ile baş parmağını birleştirmiştir.

Üzerindeki sarı renkli kaftanın yüzeyi mavi ve sarı renkli çizgilerle paftalara ayrılmış ve içlerine bordo renkli gonca motifleri yapılmıştır. Kaftanın yakası ve iç astarı bordo renklidir. Kaftanın içerisinde pembe renkli, yakasına altından şeritler ve bulut motifleri yapılmış iç astarı turuncu renkli bir iç giysi bulunmaktadır. Belinde kırmızı tahrir çizgileri bulunan altın bir kuşak vardır.

Başında beyaz renkli bir sarık bulunmaktadır. Orta bölümünde yuvarlak uçlu altın bir kavuk bulunmaktadır.

¾ profilden yapılmış olan yüzü açık ten rengindedir. İnce yapıdaki kaşlarının ortasını hafifçe yukarı kaldırmıştır. Gözleri iri ve hafif çekiktir. Göz kapağı ve göz altı torbaları çizgilerle gösterilmiştir. Burnu kısa ve orta kalınlıktadır. Küçük bir yapıda olan ağzı kalın

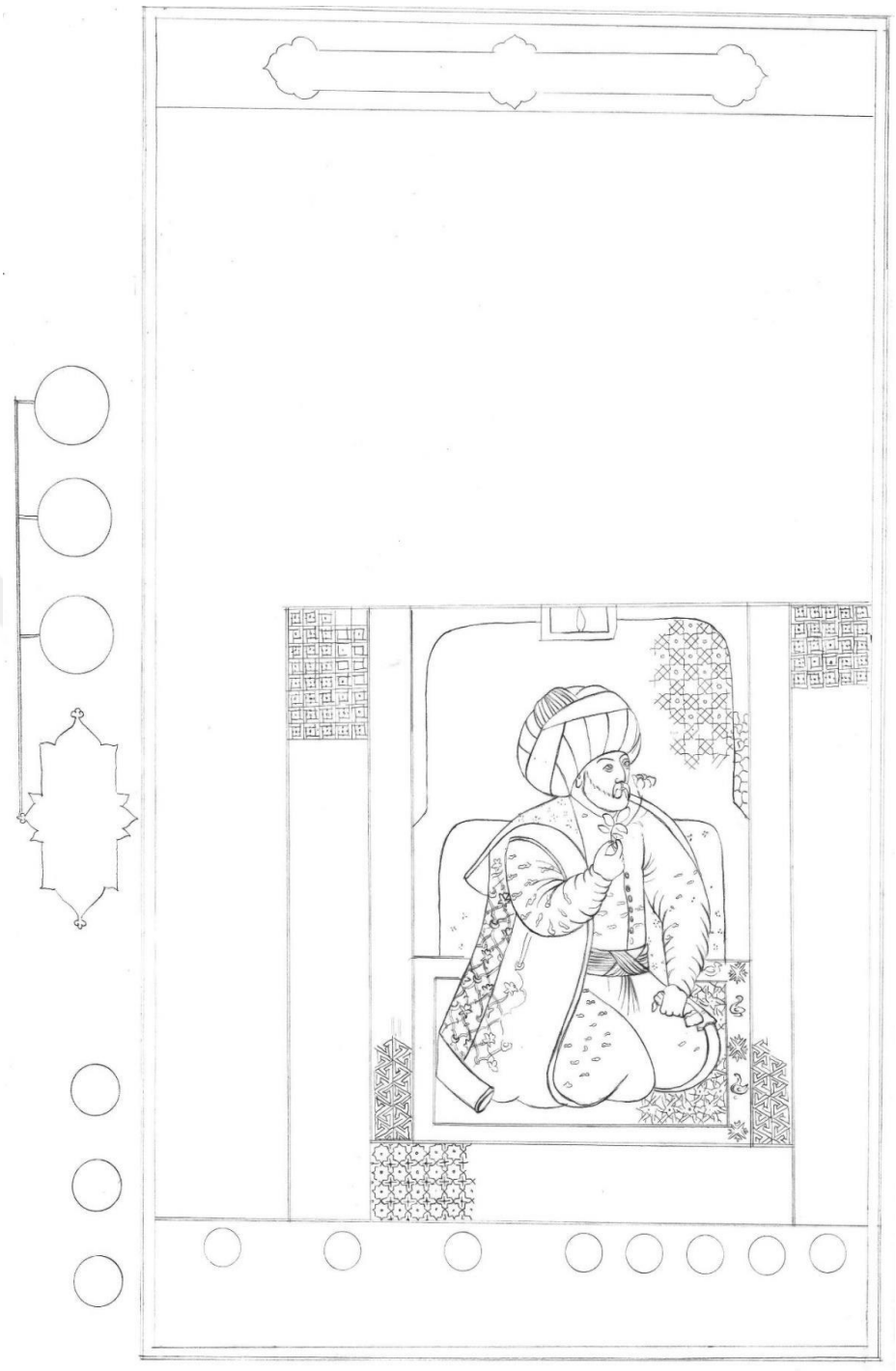
bıyıklarının altından görülmektedir. Yüzünde tarama tekniği kullanılarak yapılmış siyah renkte yapılmış sakalları vardır.

NO:35

Resim 42: Minyatür. ”Sultan II. Mehmet”

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 62 a

Çizim 35: Minyatür. ”Sultan II. Mehmet” TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 62 a

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Osmanlı Devleti'nin yedinci Padişahı olan ve İstanbul'u fethederek Fatih unvanını alan II. Mehmet, 1432 yılında Edirne' de dünyaya gelmiştir. II. Murat'ın dördüncü oğludur ve annesi Hüma Hatun'dur (Güler, 1999, s. 47)

Dikdörtgen formda tasarlanan sayfada II. Mehmet minyatürü bulunmaktadır. Kompozisyonun çevresi altın cetvellerle çerçevelenmiştir. Üst kısımdaki fasıl başı tezhiple süslenmiştir. Sayfanın alt kısmında eğik olarak yazılmış metinlerin olduğu alan altın bir cetvelle ayrılmıştır. Sayfanın tamamında yazılı metinler bulunmaktadır. İnce altın cetvellerle çevrili olan minyatürlü alan sağ tarafa bitişik bir şekilde sayfanın sağ alt bölümüne yerleştirilmiştir.

İç mekân olarak tasarlanan kompozisyonda kemer yapılan orta alan geniş bırakılmış ve simetrik olarak altın cetvellerle paftalara bölünmüştür. Yeşil, mor, turuncu, krem rengi ve altın ile boyanan zemin farklı formlarda geometrik motifler ve mermer deseni ile süslenmiştir.

Üst bölümde tablo görünümlü bir desenin alt kısmı görülmektedir. İçerisi selvi ağacı ve bitkisel motiflerle süslenmiş ve gri renge boyanmıştır.

Yavruağzı renk ile boyanan tahtın zemininde altın ile yapılmış ördek ve yıldız desenlerinden oluşan bir ara suyu ve zeminin koyu rengi ile çizilmiş geometrik motiflerden oluşan süslemeler bulunmaktadır.

Fatih Sultan Mehmet figürü tahtın orta kısmında yönü sağa dönük vaziyette dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Arkasında bulunan turuncu renkli yastığa koyu turuncu ve altın ile süslemeler yapılmıştır.

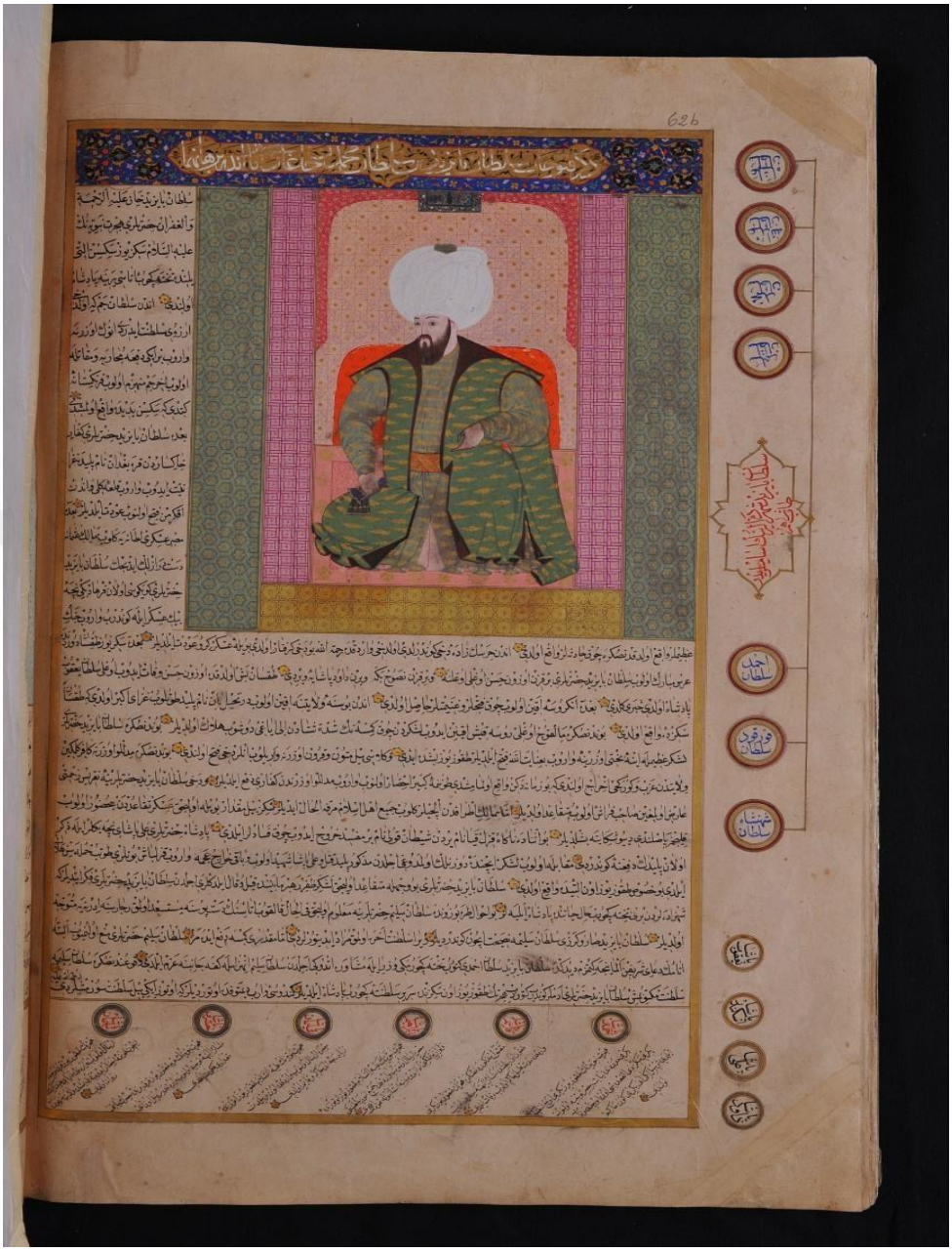
Sol elini dizinin üzerine koymuş altın ile boyanmış kırmızı renk süslemelerin olduğu bir mendili tutmaktadır. Öteki elini yüzüne doğru getirmiş ve elinde tuttuğu pembe renkli, tomurcuklu bir gülü koklamaktadır.

Üzerindeki siyah renkli kaftanın yüzeyi altın ve mavi renkli çizgilerle paftalara ayrılmış ve gonca motifi ile süslemeler yapılmıştır. Bitkisel desenlerle süslenen yakası ve iç astarı beyaz renklidir. Kaftanın içerisinde lacivert renkli, altından düğmeler ve bulut motifleri yapılmış bir iç giysi bulunmaktadır.ve yaka kısmına şeritler yapılarak süslenmiş bir iç giysi vardır. Belinde kırmızı tahrir çizgileri bulunan altın bir kuşak vardır.

Başında yuvarlak hatlı beyaz renkli bir sarık bulunmaktadır. Orta bölümünde düz uçlu mavi renkli bir kavuk bulunmaktadır.

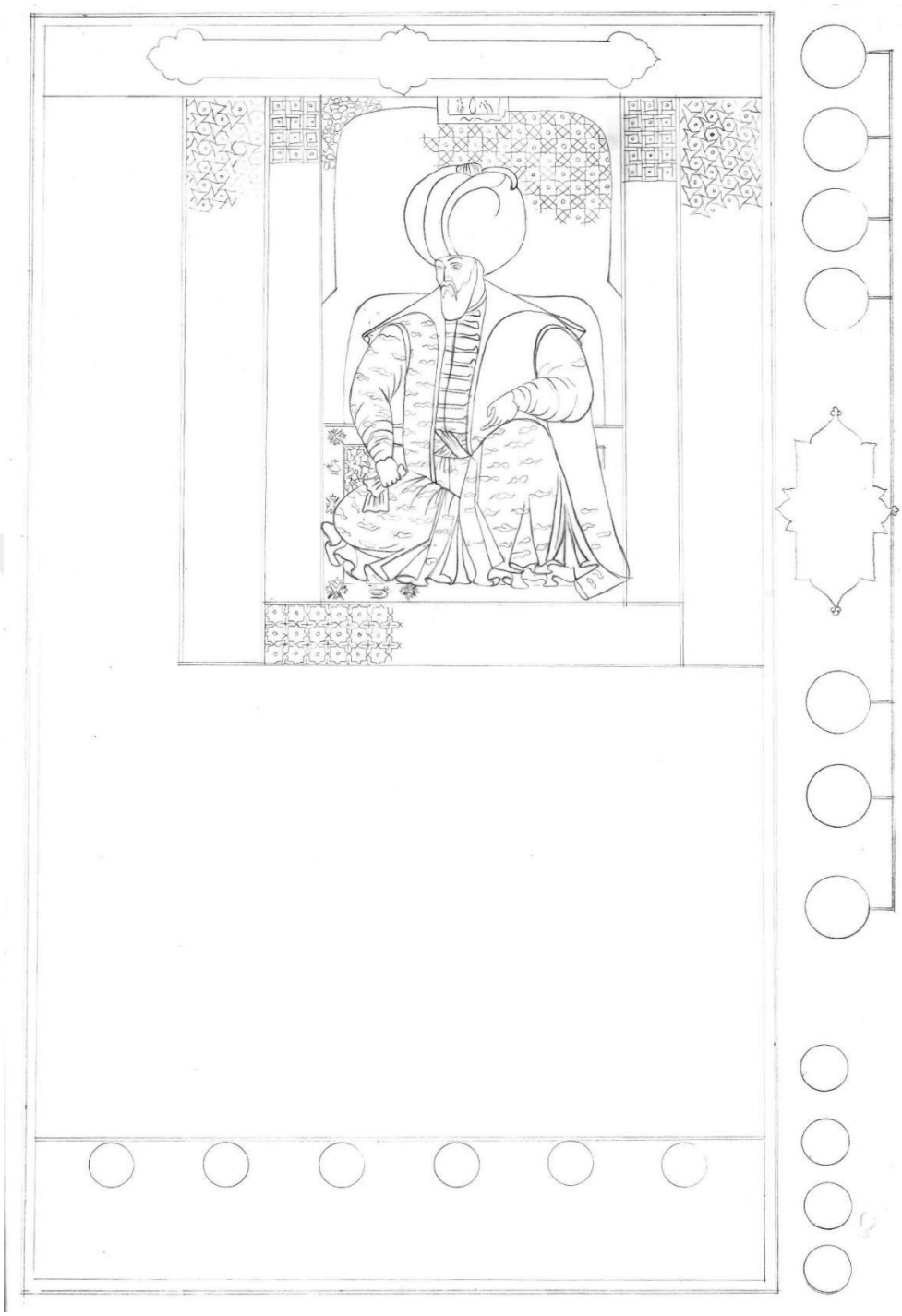
¾ profilden yapılmış yüzü açık ten rengindedir. Biraz kavisli, ince ve uzun bir kaş yapısı vardır. Hafif çekik ve iri gözleri yukarı doğru bakmaktadır. Göz kapağı ve göz altı torbaları çizgilerle gösterilmiştir. Burnu uzun ve kemerli bir yapıya sahiptir. Küçük bir yapıda olan ağzı bıyıklarının altından hafifçe görülmektedir. Yüzünde tarama tekniği kullanılarak yapılmış koyu kahverengi tonunda sakalları görülmektedir.

NO:36

Resim 43: Minyatür "Sultan Konu "II. Beyazıt"

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 62 b.

Çizim 36: Minyatür "Sultan Konu "II. Beyazıt" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 62 b

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Osmanlı Devleti'nin sekizinci Padişahı olan II. Beyazıt Fatih Sultan Mehmet'in büyük oğludur. Annesi Gülbahar Hatun olan Sultan, 1448 yılında Dimetoka'da dünyaya gelmiştir (Güler, 1999, s. 73)

Dikdörtgen formda tasarlanan sayfada II. Beyazıt minyatürü bulunmaktadır. Kompozisyonun çevresi altın cetvellerle çerçevelenmiştir. Üst kısımdaki fasıl başı tezhiple süslenmiştir. Sayfanın alt kısmında eğik olarak yazılmış metinlerin olduğu alan altın bir cetvelle ayrılmıştır. Sayfanın tamamında yazılı metinler bulunmaktadır. İnce altın cetvellerle çevrili olan minyatürlü alan sağ tarafa bitişik bir şekilde sayfanın sağ üst bölümüne yerleştirilmiştir.

İç mekân olarak tasarlanan kompozisyonda orta alan geniş bırakılarak kemer yapılmış ve simetrik olarak altın cetvellerle paftalara bölünmüştür. Yeşil, mor, turuncu, açık pembe, kırmızı ve altın ile boyanan zemin farklı formlarda geometrik motifler ve mermer deseni ile süslenmiştir. Üst bölümde tablo görünümlü bir desenin alt kısmı görülmektedir. İçerisi selvi ağacı ve bitkisel motiflerle süslenmiş ve gri renge boyanmıştır.

Yavruağzı ile boyanan tahtın zemininde altın ile yapılmış ördek ve yıldız desenlerinden oluşan bir ara suyu ve zeminin koyu rengi ile çizilmiş geometrik motiflerden oluşan süslemeler bulunmaktadır.

II. Beyazıt figürü tahtın orta kısmında yönü sola dönük vaziyette tek dizini yukarı bükmüş şekilde dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Arkasında bulunan turuncu renkli yastığa koyu turuncu ve altın ile süslemeler yapılmıştır.

Sağ elini dizinin üzerine koymuş lacivert renkli altın süslemelerin olduğu bir mendili tutmaktadır. Öteki elini hafif açık bir şekilde yukarı doğru bükülmüş olan dizinin üzerine koymuştur.

Üzerindeki yağ yeşili kaftana altın ile bulut motifleri yapılmıştır. Yakası ve iç astarı siyah renklidir. Boşta olan sol kolu aşağı doğru uzatılmış ve yere değen ucu katlanmıştır. Kaftanın içerisinde aynı rengin açık tonu ile boyanmış ve altından bulut motifleri ile süslenmiş, iç astarı açık pembe renkte olan ve göğsünde altın şeritler bulunan bir iç giysi vardır. Beline kırmızı tahrir çizgileri bulunan altın bir kuşak bağlamıştır.

Başına yuvarlak hatlı, iri boyutlu, beyaz renkli bir sarık takmıştır. Ortasında yeşil renkli bir kavuk bulunmaktadır.

¾ profilden yapılmış olan yüzü uzun yapılıdır ve açık ten boyanmıştır. Kaşları biraz kavislidir ve normal uzunluktadır. Hafif çekik bir yapıda olan gözleri karşıya doğru

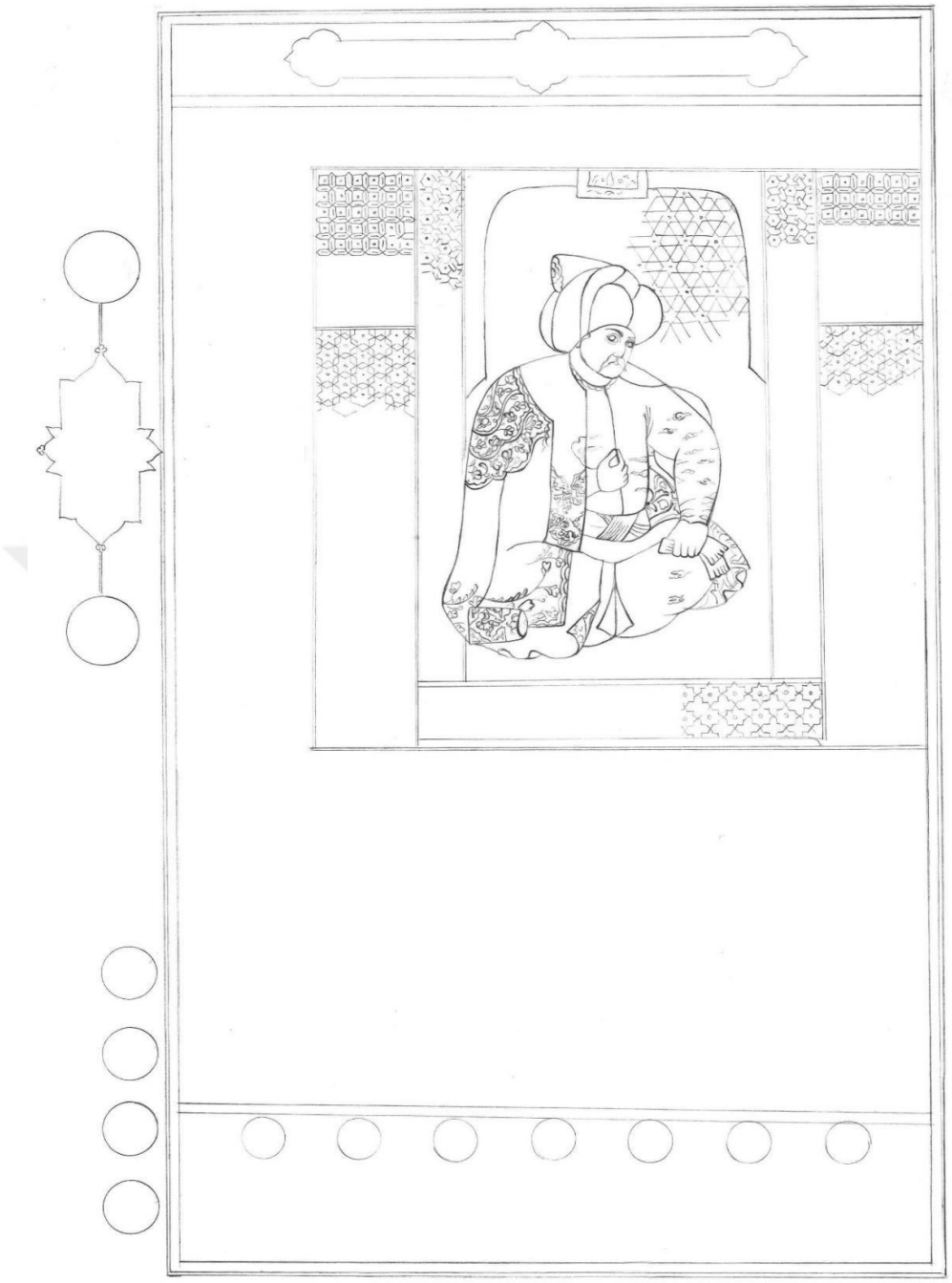
bakmaktadır. Göz kapağı ve göz altı torbaları çizgilerle gösterilmiştir. Burnu normal boyuttadır ve kemerli bir yapıya sahiptir. Küçük bir yapıda olan ağzı, uzun bıyıklarının altından hafifçe görülmektedir. Yüzünde tarama tekniği kullanılarak yapılmış siyah renkli sakalları vardır.

NO:37

Resim 44: Minyatür “Sultan I. Selim”

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 63 a

Çizim 37: Minyatür "Sultan I. Selim" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 63 a

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Sultan II. Beyazıt'ın sekiz oğlundan bir tanesi olan I. Selim Yavuz lakabı ile anılmaktadır. 1466 ya da 1470 yılında Amasya'da doğmuştur. Osmanlı Devleti' in dokuzuncu Padişahı olan Sultan'ın annesi Ayşe ya da daha kesin olan bir bilgiye göre Gülbahar Hatun'dur (Güler, 1999, s. 77)

I. Selim minyatürünün bulunduğu dikdörtgen formda tasarlanan kompozisyonun çevresi altın cetvellerle çerçevelenmiştir. Sayfanın üst kısımda bulunan fasıl başı tezhiple süslenmiştir. Sayfanın alt kısmında eğik olarak yazılmış metinlerin olduğu alan altın bir cetvelle ayrılmıştır. Sayfanın tamamında yazılı metinler bulunmaktadır. İnce altın cetvellerle çevrili olan minyatürlü alan sağ tarafa bitişik bir şekilde sayfanın sağ üst bölümüne yakın olarak yerleştirilmiştir.

İç mekân olarak tasarlanan kompozisyonda kemerli olan orta alan geniş bırakılarak simetrik olarak altın cetvellerle paftalara bölünmüştür. Buz mavisi, pembe, açık turuncu, kırmızı ve altın ile boyanan zemin farklı formlarda geometrik motifler ve mermer deseni ile süslenmiştir.

Üst bölümde tablo görünümlü bir desenin alt kısmı görülmektedir. İçerisi selvi ağacı ve bitkisel motiflerle süslenmiş ve gri renge boyanmıştır. Kırmızı ile boyanan tahtın zemininde altın ile yapılmış ördek ve yıldız desenlerinden oluşan bir ara suyu ve zeminin koyu rengi ile çizilmiş geometrik motiflerden oluşan süslemeler bulunmaktadır.

I. Selim figürü tahtın sol kısmına yakın, yönü sağa dönük vaziyette dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş bir şekilde oturmaktadır. Arkasında bulunan turuncu renkli yastığa koyu turuncu ve altın ile süslemeler yapılmıştır.

Tek elini dizinin üzerine koymuş turuncu renkli altın süslemelerin olduğu bir mendili tutmaktadır. Öteki elini göğsüne doğru kaldırmış baş ve işaret parmağını birleştirmiş vaziyette hafif açık bir şekilde bükülmüş olan dizinin üzerine koymuştur.

Üzerindeki kırmızı renkli kaftana altın ile bitkisel motifler yapılmıştır. Geniş yakasından başlayıp aşağı kadar inen siyah renkli şeritlerin içerisinde paftalara bölünerek rumi ve bitkisel motiflerle altın ile yapılmış desenler vardır. Aynı desen kollarında da bulunmaktadır. Kaftanın iç astarı mavi renk ile boyanmış aynı rengin koyu tonu ile bitkisel motiflerle süslenmiştir. İçerisinde altından bulut motifleri ile süslemiş iç astarı turuncu renkli olan beyaz renkli bir iç giysi vardır. Belinde kırmızı tahrir çizgileri bulunan altın bir kuşak vardır.

Başında yuvarlak hatlı, iri boyutlu, beyaz renkli bir kavuk bulunmaktadır.

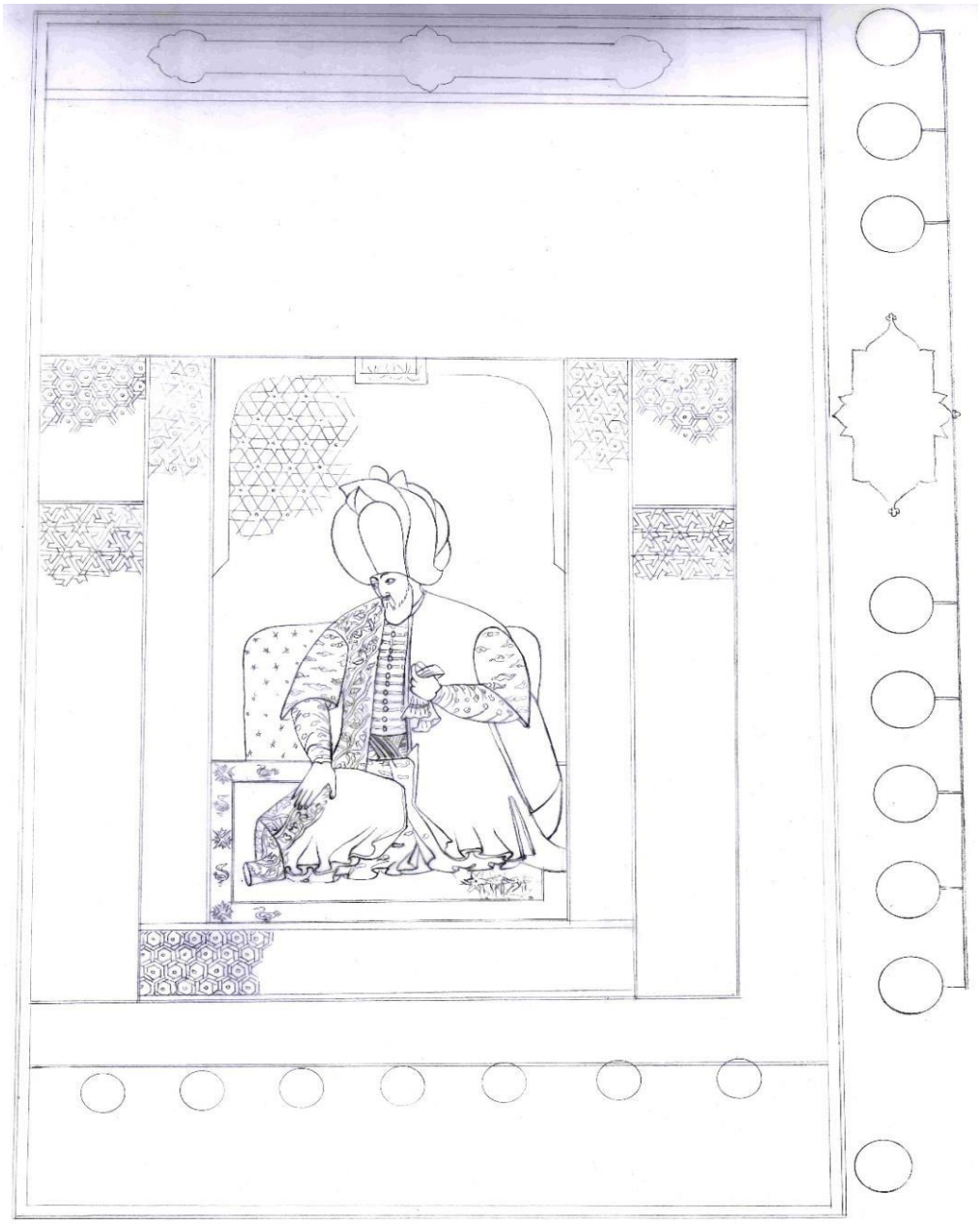
¾ profilden yapılmış olan yüzü yuvarlak hatlı ve açık ten rengindedir. Kaşları ve biraz kalın ve kavislidir. Gözleri iridir ve karşıya doğru bakmaktadır. Göz kapağı ve göz altı boşlukları çizgilerle gösterilmiştir. Burnu normal boyuttadır ve hafifçe aşağı dönüktür. Küçük bir yapıda olan ağzı, uzun ve dalgalı bıyıklarının altından hafifçe görülmektedir. Yüzünde sakal yoktur.

NO:38

Resim 45: Minyatür “Sultan I. Süleyman”

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 63 b

Çizim 38: Minyatür "Sultan I. Süleyman" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 63 b

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yavuz Sultan Selim ve Hafsa Sultan'dan 1494 yılında dünyaya gelen I. Süleyman Osmanlı Devleti' inin onuncu Padişahıdır. Doğumu babasının Sancakbeyliği dönemine denk geldiği için Trabzon'da dünyaya gelmiştir. Yeni kanunlar koyması sebebiyle "Kanuni" ve batıdaki namı sebebi ile "Muhteşem" lakapları ile anılmaktadır (Güler, 1999, s. 82).

Sultan I. Süleyman minyatürünün bulunduğu dikdörtgen formda tasarlanan sayfada kompozisyonun çevresi altın bir cetvellerle çerçevelenmiştir. Üst kısımdaki fasıl başı tezhiple süslenmiştir. Sayfanın alt kısmında eğik olarak yazılmış metinlerin olduğu alan altın bir cetvelle ayrılmıştır. Sayfanın tamamında yazılı metinler bulunmaktadır. İnce altın cetvellerle çevrili olan minyatürlü alan sağ tarafa bitişik bir şekilde sayfanın sol alt tarafına birleşik ve alt bölümüne yakın olarak yerleştirilmiştir.

İç mekân olarak tasarlanan kompozisyonda kemerli olan orta alan geniş bırakılarak simetrik olarak altın cetvellerle paftalara bölünmüştür. Firuze, pembe, mavi, turuncu, açık pembe, kırmızı ve altın ile boyanan zemin farklı formlarda geometrik motifler ve mermer deseni ile süslenmiştir.

Üst bölümde tablo görünümlü bir desenin alt kısmı görülmektedir. İçerisi selvi ağacı ve bitkisel motiflerle süslenmiş ve gri renge boyanmıştır.

Kırmızı ile boyanan tahtın zemininde altın ile yapılmış ördek ve yıldız desenlerinden oluşan bir ara suyu ve zeminin koyu rengi ile çizilmiş geometrik motiflerden oluşan süslemeler bulunmaktadır.

I. Süleyman figürü zemin desenin sağ orta kısmında yönü sola dönük vaziyette tek dizini yukarı bükmüş şekilde dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Arkasında bulunan turuncu renkli yastığa koyu turuncu ve altın ile süslemeler yapılmıştır.

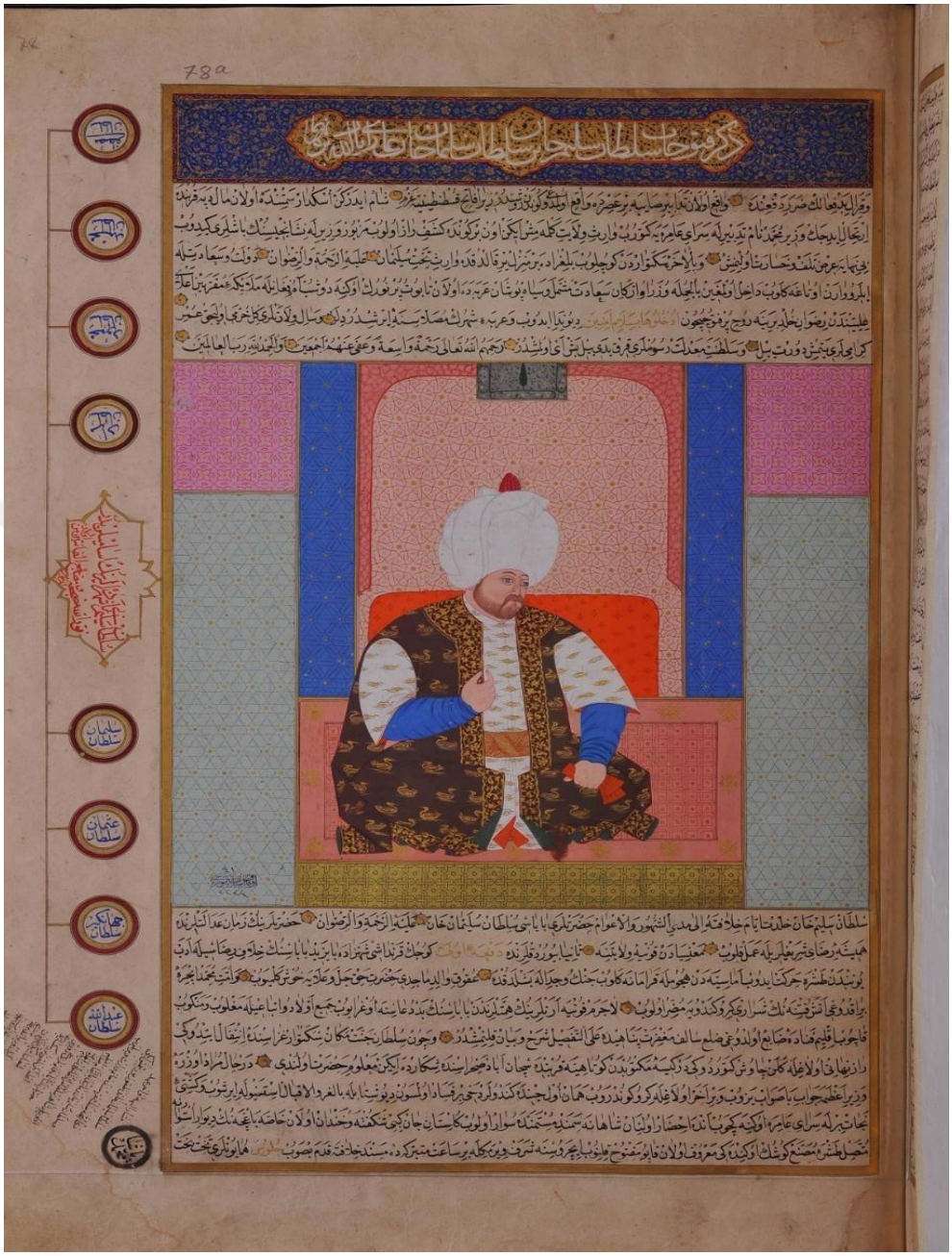
Tek elini açık bir şekilde dizinin üzerine koymuştur. Öteki elini yukarı doğru kaldırmış üzerinde altın işlemelerin olduğu siyah renkli bir mendili tutmaktadır.

Üzerindeki kırmızı renkli kaftana altın ile şeritler halinde bitkisel süslemeler yapılmıştır. İç astarı beyaz renkli olan kaftanın kol kısmında tüyler bulunmaktadır. Kaftanın içerisinde üzerinde altından bulut motifleri olan kolları dirseklere kadar uzanan lacivert renkli bir elbise vardır. İç elbisenin altında mavi renkli bir giysi daha bulunmaktadır. Belinde kırmızı tahrir çizgileri bulunan altın bir kuşak vardır.

Başında yuvarlak hatlı, iri boyutlu, beyaz renkli bir kavuk bulunmaktadır. Ortasında kırmızı renkli sivri uçlu kavuk bulunmaktadır.

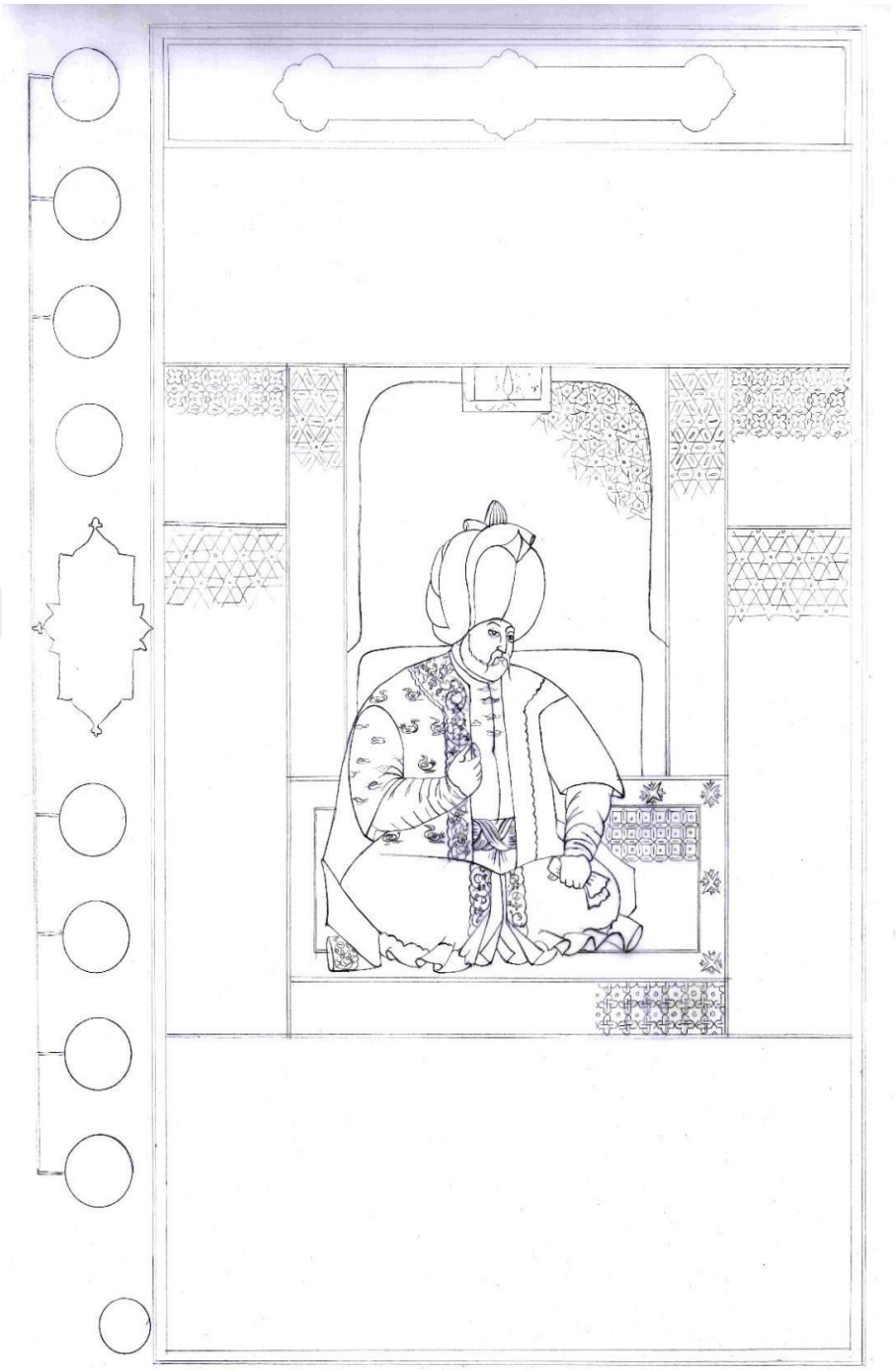
Hafifçe çenesine doğru eğdiği yüzü ¾ profilden yapılmıştır. Uzunca bir yapıda ve açık ten rengindedir. Uçları kavuğunun altında kalan kaşları ince hatlıdır. Hafif çekik gözleri sola doğru bakmaktadır. Göz kapağı ve göz altı boşlukları çizgilerle gösterilmiştir. Burnu normal uzun ve kemerli bir yapıya sahiptir. Küçük bir yapıda olan ağzı, ince yapıdaki bıyıklarının altından hafifçe görülmektedir. Yüzüne tarama tekniği kullanılarak yapılmış koyu kahverengi sakallar çizilmiştir.

NO:39

Resim 46: Minyatür “Sultan II. Selim”

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 78 a.

Çizim 39: Minyatür "Sultan II. Selim" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 78 a

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

II. Selim 1524 yılında dünyaya gelmiştir. Osmanlı Devleti'nin on birinci padişahı ve Kanuni Sultan Süleyman ile Hürrem Sultanın ikinci oğullarıdır (Güler, 1999, s. 125).

Dikdörtgen formda tasarlanan sayfada II. Selim minyatürü bulunmaktadır. Kompozisyonun çevresi altın cetvellerle çerçevelenmiştir. Üst kısımdaki bölüm fasıl başı tezhibi ile süslenmiştir. Sayfanın tamamında yazılı metinler bulunmaktadır. İnce altın cetvellerle çevrili olan minyatürlü alan sayfanın ortasına iki yana bitişik bir şekilde yerleştirilmiştir.

İç mekân olarak tasarlanan kompozisyonda kemerli olarak tasarlanan orta alan geniş bırakılarak simetrik olarak altın cetvellerle paftalara bölünmüştür. Firuze, mor, mavi, yavruağzı, kırmızı ve altın ile boyanan zemin farklı formlarda geometrik motifler ve mermer deseni ile süslenmiştir.

Üst bölümde tablo görünümlü bir desenin alt kısmı görülmektedir. İçerisi selvi ağacı ve bitkisel motiflerle süslenmiş ve gri renge boyanmıştır. Yavruağzı ile boyanan tahtın zemininde altın ile yapılmış yıldız desenlerinden oluşan bir ara suyu ve zeminin koyu rengi ile çizilmiş geometrik motiflerden oluşan süslemeler bulunmaktadır.

II. Selim figürü zemin desenin sol köşesine yakın, yönü sağa dönük vaziyette dizlerinin üzerine bağdaş kurarak oturmaktadır. Arkasında bulunan turuncu renkli yastığa koyu turuncu ile süslemeler yapılmıştır.

Tek elini dizinin üzerine koymuş turuncu renkli bir mendili tutmaktadır. Öteki elini yukarı doğru kaldırmış baş ve işaret parmağını birbirine yaklaştırmıştır.

Üzerindeki koyu kahverengi renkli kaftanın üzerine altın ile yapılmış ördek desenleri, yakasından etek ucuna ve kollarının uç kısmına ise dendanlarla çevrelenmiş ara suyu içerisinde bitkisel süslemeler bulunmaktadır. İç astarı koyu yeşil renktedir. Kaftanın içerisinde üzerinde altından bulut motifleri olan kolları dirseklere kadar uzanmış beyaz renkli bir elbise vardır. İç elbisenin altında mavi renkli bir giysi daha bulunmaktadır.

Belinde kırmızı tahrir çizgileri bulunan altın bir kuşak vardır.

Başında yuvarlak hatlı, iri boyutlu, beyaz renkli bir sarık bulunmaktadır. Ortasında sivri uçlu kırmızı renkli bir kavuk vardır.

¾ profilden yapılmış olan yüzü hafif tombul ve açık ten rengindedir. Kaşları kısa ve kavislidir. Mavi renkteki gözleri hafif çekiktir ve karşıya doğru bakmaktadır. Göz kapağı ve göz altı boşlukları çizgilerle gösterilmiştir. Burnu normal uzunlukta ve ince bir yapıya sahiptir. Bıyıkları hafiften kıvrılarak aşağı doğru uzamıştır. Ağzı küçük yapılıdır.

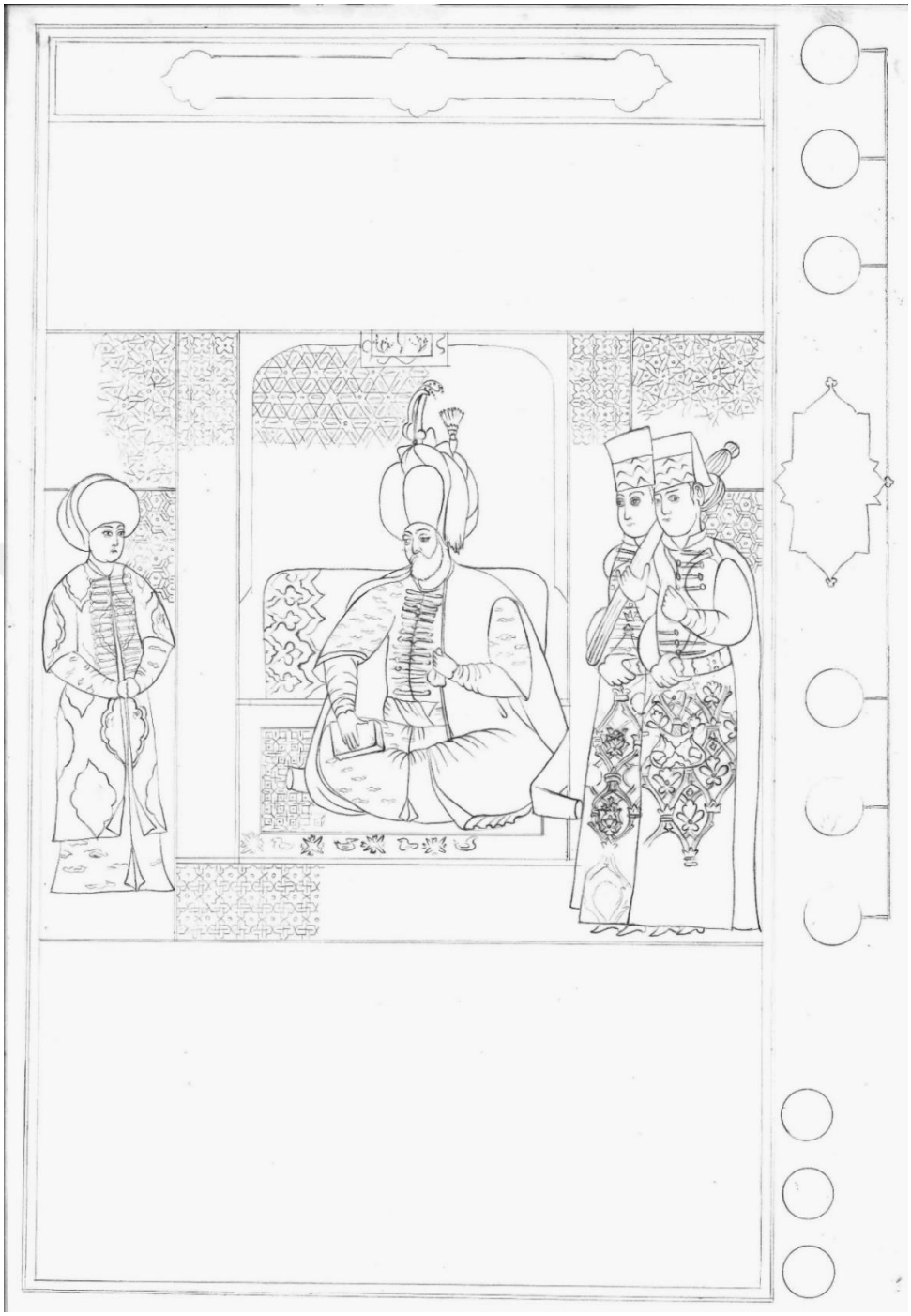
Yüzündeki tarama tekniği kullanılarak yapılmış seyrek ve kısa boyuttaki sakalları açık kahverengi ile boyanmıştır. Aynı teknik ve renkle yapılan bıyıklarının uçları çenesine uzamaktadır.

NO:40

Resim 47: Minyatür “Sultan III. Murad”

Kaynak: TİEM 1973, Zübdetü’t-Tevârîh, s. 88 b.

Çizim 40: Minyatür "Sultan III. Murad" TİEM 1973, Zübdetü't-Tevârîh, s. 88 b

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Osmanlı Devleti'nin on ikinci padişahı olan III. Murat Manisa'nın Bozdağ Yaylasında babasının sancak beyliği döneminde dünyaya gelmiştir. 1546 yılında doğan Sultan' ın, babası II. Selim annesi Nur Banu Sultan'dır (Güler, 1999, s. 128).

Dikdörtgen formda tasarlanan sayfada III. Murat'ın arkasında iki silahtarı ile ön tarafında bulunan bir elçiyi kabulü anlatılmıştır. Kompozisyonun çevresi altın cetvellerle çerçevelenmiştir. Üst kısımdaki bölüm fasıl başı tezhibi ile süslenmiştir. Sayfanın tamamında yazılı metinler bulunmaktadır. İnce altın cetvellerle çevrili olan minyatürlü alan sayfanın ortasına iki yana bitişik bir şekilde yerleştirilmiştir.

İç mekân olarak tasarlanan kompozisyonda kemerli yapıdaki orta alan geniş bırakılarak simetrik olarak altın cetvellerle paftalara bölünmüştür. Firuze, açık pembe pembe, koyu pembe mavi ve altın ile boyanan zemin farklı formlarda geometrik motifler ve mermer deseni ile süslenmiştir.

Üst bölümde tablo görünümlü bir desenin alt kısmı görülmektedir. İçerisi selvi ağacı ve bitkisel motiflerle süslenmiş ve gri renge boyanmıştır.

Açık pembe ile boyanan zeminde altın ile yapılmış ördek ve yıldız desenlerinden oluşan bir ara suyu ve zeminin koyu rengi ile çizilmiş geometrik motiflerden oluşan süslemeler bulunmaktadır.

Kompozisyonun sağ köşesinde zemin üzerinde ayakta yan yana duran iki figür görülmektedir. Padişahın silahtarları olan figürlerden önde olanı tek eli ile belindeki yeşil ve sarı altından yapılan kırmızı tahrir çizgili kuşağını tutmaktadır. Diğer elini göğüs hizasına doğru kaldırmıştır. Bu alanda deformasyon olduğu için eli biraz silinmiştir. Belinde rumi tepelikleri ile işlenmiş altın bir kap asılmaktadır. Üzerinde altın ve koyu mavi renklerle paftalara bölünmüş ve hatayi ile süslenmiş mavi renkli uzun bir kaftan bulunmaktadır. Yakasında altın düğmeler ve şeritler vardır. Ayağında turuncu renkli küçük boyutlu ayakkabılar vardır. Başında kırmızı ve altın ile boyanan silahdar başlığı vardır. 3/4 profilden yapılan yüzü yuvarlak hatlı ve açık ten rengindedir. Uzun, ince ve düz kaşları vardır. Gözleri çekiktir ve karşıya bakmaktadır. Gözkapağı ve gözaltı torbaları çizgilerle gösterilmiştir. Normal büyüklükte bir burnu ve küçük hatlı bir ağzı vardır.

Arkadaki figür tek eli ile siyah renkli uzun bir nesneyi omuzuna doğru uzatmış tutmaktadır. Diğer eli ile belindeki yeşil ve sarı altından yapılan kırmızı tahrir çizgili kuşağını tutmaktadır. Üzerinde altın ve koyu kırmızı renklerle paftalara bölünmüş ve hatayi ile süslenmiş kırmızı renkli uzun bir kaftan bulunmaktadır. Yakasında altın

düğmeler ve şeritler vardır. Ayağında turuncu renkli küçük boyutlu ayakkabılar giymiştir. Başında kırmızı ve altın ile boyanan silahdar başlığı takmıştır. 3/4 profilden yapılan yüzü yuvarlak hatlı ve açık ten rengindedir. Kaşları ince ve kavislidir. Gözleri çekiktir ve yana doğru bakmaktadır. Gözkapağı ve gözaltı torbaları çizgilerle gösterilmiştir. Normal büyüklükte bir burnu ve küçük hatlı bir ağız yapısı vardır.

III. Murat figürü zemin desenin sağ köşesine yakın, yönü sola dönük vaziyette dizlerinin üzerine bağdaş kurarak oturmaktadır. Arkasında bulunan turuncu renkli yastığa altın ile tepelik motiflerinden süslemeler yapılmıştır.

Tek elini dizinin üzerine koymuş turuncu kapaklı bir kitap tutmaktadır. Yukarı doğru kaldırdığı diğer elinde altın işlemeli beyaz renkli bir mendil bulunmaktadır.

Üzerindeki sarı renkli kaftanın yüzeyinde aynı rengin koyu tonu ile bitkisel süslemeler bulunmaktadır. İçerisindeki astara koyu kahverengi ile tarama tekniği kullanılarak tüyler yapılmıştır. Kaftanın içerisinde üzerinde altından bulut motifleri olan kolları dirseklere kadar uzanmış açık mavi renkli bir elbise giymiştir. İç elbisenin altında sarı renkli bir giysi daha bulunmaktadır. Belinde kırmızı tahrir çizgileri bulunan altın bir kuşak takmıştır.

Başında yuvarlak hatlı, iri boyutlu, beyaz renkli bir sarık bulunmaktadır. Üzerinde gri ve beyaz renkli altın süslemeli iki kuş kanadı, altın siyah ve beyaz renklerden oluşan bir sorguç ve siyah renkli uzun bir püskül sarkmıştır. Sarığın ortasında kırmızı renkli sivri uçlu bir kavuk yapılmıştır.

Hafifçe uzun olan yüzü biraz tombuldur. ¾ profilden yapılmıştır ve açık ten rengine boyanmıştır. Orta uzunluktaki kaşları hilal şeklinde ince hatlıdır. Hafif çekik olan gözleri aşağı doğru bakmaktadır. Geniş göz kapağı ve göz altı torbaları çizgilerle gösterilmiştir. Burnu normal uzunlukta ve hafiften kemerli bir yapıya sahiptir. Boyanın akması sonucu deforme olan bıyıkları ve küçük yapıdaki ağzının bir bölümü görülmektedir. Yüzündeki tarama tekniği kullanılarak yapılmış seyrek ve kısa boyuttaki sakalları koyu kahverengiye boyanmıştır.

Sayfanın sol köşesindeki figür iki elini karnının üzerinde birleştirmiş bir vaziyette ayakta durmaktadır. Üzerinde dizlerine kadar uzanan kırmızı renkli yakasında altın şeritler olan, altın şemselerle süslenmiş ve içerisinde lale desenleri bulunan bir kaftan giymiştir. Kaftanın içerisinde üzerinde altından bulut motifleri bulunan iç astarı turuncu renkli, uzun lacivert renkli bir iç giysi görülmektedir.

Başında yuvarlak hatlı beyaz renkli bir sarık vardır.3/4 profilden yapılan yüzü yuvarlak hatlı ve gri renktedir. İnce ve kavisli kaşları vardır. Gözleri çekiktir ve yana doğru bakmaktadır. Gözkapağı ve gözaltı çizgilerle gösterilmiştir. Ucu aşağı dönük olan burnu küçük ve kemerlidir. Ağzı küçük yapılıdır.

4. BÖLÜM: DEĞERLENDİRME

Türk minyatür sanatının köklerinin Uygur devletine kadar uzandığı bilinmektedir. Farklı kültürler ve inançlar doğrultusunda şekillenen Türk minyatürü, önemli ustaların hazırladığı eserlerle bu dönemlerde oluşan sanat üslupları hakkında bilgi vermesinin yanında sosyal hayatına da ışık tutan belgelerdir. XVI. yy. da nakkaş Osman ve ekibinin katkıları ile klasik üslubuna kavuşan minyatür sanatında sadelik ve olayların gerçekçi bir üslupla anlatılması ön plandadır. Bu dönemde meşhur şehnamecisi Seyyit Lokman Aşuri tarafından yazılan bazı önemli eserler Nakkaş Osman ve ekibi tarafından minyatürlenmiştir. Bu eserlerden bir tanesi de tezin konusunu oluşturan TİEM 1973 numaralı Zübdetü't-Tevârîh'tir. Eserin Lokman Aşuri tarafından seleflerinden devralınarak tamamlandığı bilinmektedir. Minyatürlü üç nüshası olan eseri incelediğimizde bazı sayfalarının eksik olduğu bilgisine ulaşılmıştır. TİEM nüshasında toplamda kırk adet minyatürlü sayfa bulunmaktadır. Eser hakkında önceden yapılmış olan araştırılmalardan edinilen bilgiler ve minyatürlerin incelenmesi sonucunda bu sayfalardan otuz yedi tanesinin TİEM nüshasının orijinal minyatürleri olduğu diğer üç sayfanın ise TSMK nüshasından yanlışlıkla TİEM nüshasına yapıştırıldığı anlaşılmıştır.

TİEM 1974 numaralı yazma eserin incelenmesinde minyatürlü 37 sayfada bulunan kompozisyonların etrafının dikdörtgen formlu altın bir cetvel ile çerçevelediği tespit edilmiştir. 6'b sayfasında içerideki kare şeklinde olan bölüm ayrıca cetvel içerisine alınıp sayfanın sağ tarafında dış cetvelin dışarısına taşırılmıştır. 23'b 29'a 30'b 35'a 32'b 37'a ve 51'a sayfalarında ise minyatürlerin bazı bölümleri cetvel dışarısına çıkartılarak hikâyenin devam ettiği hissi verilmiştir. Bunun tam tersi olarak bazı sayfalarda minyatürlerin bir kısmı cetvel altında bırakılarak farklı bir bakış açısı ile hikâyenin devam ettiği hissi verilmiştir. Bu aynı zamanda minyatürlerin hazırlanmasında hazır kalıpların kullanılmış olabileceğini de düşündürmektedir. 49'a 48'a 38'a 29'a 27'a 26'b 22'a 21'a sayfalarında bu örnekler görülmektedir.

Dış cetvelden bükülerek ayrılan cetveller bazı sayfalarda minyatürlü alana dahil edilmiştir. Bu bazen yarım olarak kullanılmış ve iki hikâyenin ayrıldığı bölümü göstermek için bir işaret, ya da paftaları bölümlere ayırmak için kullanılmıştır. Bazı bölümlerde ise hikayedeki önemli figürünü göstermek için figürün olduğu yere kadar uzatılmıştır.

Hikayelerin gerçekleştiği mekânlar incelendiğinde iç mekân, iç ve dış mekân ve sadece dış mekân şeklinde kullanıldığı gözlemlenmiştir. İç mekânda olarak tasarlanan sayfalar 35'a 36'a 49'a36'b 37'a 88' b 59' b 60'a 60'b 61'a 61'b 62'a 62'b 63'a 78'a 88'b varak numaralı sayfalarıdır. İç ve dış mekân olarak tasarlanan sayfalar 29'a 30'b 32'b46'a 48'a 50'a ve 51'a sayfalarıdır. Dış mekân olarak tasarlanan sayfalar 18'b 19'a 19'b 20'a 21'a 21'b 22'a 23'b 26'b 27'a 34'a 35'a 36'a 36'b 37'a38'a 40'a 41'b 43'a 49'a sayfalarıdır. İki farklı konunun aklatıldığı 35'a 37'a sayfalarında üst hikâye iç, alt hikâye dış mekânda gerçekleşmiştir.

Bir sayfada bazen tek bir konu, bazen iki konu bir örnekte üç konu aynı sayfa içerisinde anlatılmıştır. Diğer bir örnekte ise aynı sayfada aynı hikâye iki farklı mekânda anlatılmıştır.

Hikayeler birbirinden ayrılırken bazen cetvel kullanılmış bazı konularda ise cetvel kullanılmadan alt hikayedeki dağ ya da ağaçlarla geçiş yapılmıştır. Cetvel genellikle dış mekân ve iç mekânın birbirinden ayrıldığı sayfalarda kullanılmıştır. İki hikâye de dış mekânda geçiyorsa alt hikâyeye dahil olan dağ ya da ağaçlar üst minyatürün bir bölümüne kadar devam etmiş bu iki minyatür arasında bütünlük sağlarken boşlukların dengeli bir şekilde doldurulmasına da olanak sağlamıştır.

Tek konu olan sayfalar 6'b 18'b 19'a 19'b 20'a21'a 21'b 22'a 23'a 30'b32'b 40'a 43'a 46'a sayfalarıdır. İki farklı hikâyenin anlatıldığı sayfalar 26'b 27'a 29'a 30'b 34'a 35'a 36'a 36'b 37'a ve 41'b sayfalarıdır. 38' a sayfasında üç hikâye aynı sayfada anlatılmıştır.

Kompozisyonlarda minyatürlerin yerleştirilme şekilleri ve üsluplar incelendiğinde arka fonda bulunan dağ ya da mimari öğelerde genellikle daha açık ve pastel renkler kullanıldığı görülmüştür. Farklı olarak koyu ve parlak renklerin kullanıldığı üç kompozisyonda zemin, 21'a da koyu mavi 26'b ve 38'a mercan kırmızısı renklerler de boyanmıştır.

Minyatürler gözü yormayacak şekilde boşluk ve doluluk orantısına dikkat edilerek yerleştirilmiştir. Figürler genellikle bir sağ bir sol yöne dönük olarak karşılıklı durmaktadır. Fazla sayıda figür bulunan sayfalarda figürlerin bu şekilde dizilmesi kompozisyonda ritim etkisi oluşturmuştur. Minyatürlerin yerleştirilmesinde bazen simetrik bazı örneklerde köşegen ve genel olarak paralel çizgiler hakimdir. Sayfalara incelendiğinde bazı benzerlikler tespit edilmiştir. Ancak bir sayfada tek bir sanatçının

çalışmadığı anlaşılmaktadır. Aynı sayfalar içerinde farklı figür ve üslup çeşitleri görülmüştür. Minyatürlü sayfalarda birkaç farklı üslup olduğu görülmektedir.

İlk olarak daha durağan ve donuk yapıda olan minyatürlerin olduğu bazı minyatürler görülmüştür. Bu minyatürlerde figürlerde fazla hareket yoktur. Yüz şekilleri incelendiğinde çekik gözler hafif kavisli kaşlar görülür. Ustaca yapılmış küçük detaylarla konu anlatılır. Arka fon pastel renklerde boyanıp konunun odak noktasında olan minyatürler canlı renklerle gösterilir. Renk şekil ve form gibi bütün kompozisyon ögeleri denge içerisinde yerleştirilmiştir. Genelde yumuşak hatlı bir görüntü hakimdir. 26' b 30' b 32'b 34 b 36'b 43' a 46' a 48'a 49' a sayfalarında bu üslup görülmektedir.

İkinci grup da daha belirgin renkler ve çizgiler hakimdir. Minyatürler daha köşeli ve hatlar belirgindir. Figürlerde el ayak ve yüz mimiklerinde belli bir hareket ve duygu ifadesi bulunur gözler iridir bazen normalden küçük bir burun bazı örneklerde ise şekilli ve iri bir burun görülür. Çizgiler biraz sert ve koyu hatlıdır. 27'a, 29', a 37'a, 40', a 41' a, 51' a sayfalarında bu üslup görülmektedir. Bu üsluba ait minyatürlerde dikkat çeken diğer bir özellik ise figürlerde bazı detaylarla yapılmış bir mizah anlayışının olmasıdır.

Üçüncü grupta iki sayfada kullanılan üslup net bir şekilde anlaşılır. Arka fonda çok detay verilmeden yapılmış minyatürler kabaca işlenmiştir. Figürler oldukça hareketlidir. El ve ayak hareketleri belirgin olarak gösterilmiştir. 21'b 22' a sayfalarında bu üslup görülmektedir.

Son örnekte ise mekânda boşluk doluluk oranı ustalıkla oluşturulmuş her detay incelikle çalışılmıştır. Figürler hareket halindedir. Renkler dengeli bir şekilde kullanılmıştır. Yüzde hafif kavisli kaşlar, yana kaymış gözbebekleri, badem gözler, normal büyüklükte burun küçük ağız yapısı görülmektedir. Yüz hatlarında küçük detaylarla ferdi özellikler gösterilmiştir. Yumuşak hatlı fırça üslubu bulunmaktadır. 23' b, 35' a, 38 b bu

Tabiat unsurları incelendiğinde gökyüzün sadece 18'b sayfasında lacivert renkli olduğu tespit edilmiştir. Diğer minyatürlerde sıvama altın ile boyanmıştır. 38'a ve 36'a sayfalarında gökyüzü yapılmamıştır. Kompozisyon dağ zemini ile bitirilmiştir. Bir diğer örnekte ise 26'b 27'a 29'a 34'a ve 36'a sayfalarında olan sadece üst hikâyede gökyüzü yapılmış alttaki hikâye ise dağlar ile başlamıştır.

Dağ şekilleri incelendiğinde ise iki grup gözlemlenmiştir. İlk grupta hikâyenin tamamı dağ zeminin üzerinde gerçekleşmiştir. Dağ tüm kompozisyonu kaplamaktadır. İkinci grupta ise dağ kompozisyonu bir bölümünde bitmiştir. Dağın bittiği yerde farklı bir

zeminin kullanıldığı görülmektedir. Bu zemin genellikle farklı bir renge boyanarak boş bırakılmış ya da üzerinde yer bitkileri kullanılmıştır. 40'a sayfasında tek örnek olarak zeminin üzerinde geometrik desenler bulunmaktadır. Minyatürlü alanın tamamını kaplayan dağ formları 18'b 26'b 27'a 29'a34'a36'a37'a ve 41'a sayfalarında görülmektedir. Başka bir zeminle son bulan dağ örnekleri 21'a 21'b 35'a 36'b 38'a 40'a 41'b ve 43 b sayfalarıdır.

Dağ formlarında farklı üsluplarda yapılmış ve boyanmış kaya şekilleri bulunmaktadır. Bu formları incelediğimizde ilk olarak yumuşak hatlı bir fırça ile yapılmış ve üst bölümü farkı renkle tonlanarak boyanmış ve aynı renk tonu ile gölgelendirilmiş küçük kaya formları bulunmaktadır. Bu sayfalara örnek olarak 18'b sayfası açık mor renge boyanmıştır ve yeşil renk ile gölge yapılmıştır. 21'b sayfası açık mora boyanmış ve yeşil renk ile gölge yapılmıştır. 22'a sayfası mavi renge boyanmış ve mor renk ile gölge yapılmıştır, 26'b açık mavi renge boyanmış ve gri renkte gölge yapılmıştır. Aynı sayfadaki alt hikâyede bulunan dağ, mercan kırmızısı renge boyanmış ve beyaz renk ile gölge yapılmıştır.

Diğer üslupta ise daha sert hatlı bir fırça ile aynı rengin koyu tonu kullanılarak gölgelendirilmiş ve tahrir çekilmiş kaya formlarının bulunduğu sayfalar bulunmaktadır. Bu üsluba örnek olarak 27'a sayfasında üst hikâyedeki dağ açık mora boyanmış ve aynı rengin koyu tonu ile tahrir çizgisi çekilmiştir. Alt hikâyede bulunan dağ limon küfü renginde boyanmış ve koyu rengi ile tahrir çizgisi çekilmiştir

Diğer üslupta daha geniş aralıklı yapılmış kaya formları bulunmaktadır. Kayalar ve tek renge boyanarak aynı rengin koyu tonu ile gölge yapılarak tahrir çizgisi çekilmiştir.

Örnek olarak 29'a sayfasında üst hikâyede bulunan dağ, açık mor renktedir. Alt hikâyede bulunan dağ firuze renginde boyanmıştır. 41'b sayfasında bulunan dağ mor renktedir.

40'a sayfasındaki dağ limon küfü renginde boyanmış aynı rengin koyu tonu ile tahrir çizgileri çekilmiştir.

Dikey hatlı ve oval formlu çizgilerle kaya desenleri yapılmış olan dağ örneklerinde ise İki farklı renk ile tonlanarak boyanmış ve koyu rengin koyu tonu gölgelendirilmiş ve tahrir çizgisi çekilmiş örnekler bulunmaktadır. Bu sayfalardan 34'a 36'a mor ve pembe renklerde boyanmıştır. 34'a sayfasında dağ minyatürlerinde tek örneğini bulunan üç dağ aynı sayfa içerisinde yapılmıştır. Aynı sayfada bulunan alt hikâyede bulunan diğer iki dağ formu farklı bir üslupta yapılmıştır.

Dikey hatlı ve aralıklı kaya çıkıntılarının üzerine dışarı taşmış sivri uçlu kaya formlarının bulunduğu 35'a sayfasında dağın tamamı yavruağzı ve lacivert renk ile tonlanarak boyanmıştır. Dağın etrafına ise lacivert renk ile tahrir çizgisi çekilmiştir.

Yumuşak hatlı bir fırça üslubunun görüldüğü ve aynı ritimde ilerleyen küçük kaya formların olduğu dağlarda ise 36'b sayfasındaki dağ açık mavi renk ile boyanmıştır. 34'a sayfasındaki iki dağ minyatürü yavru ağzı ve limon küfü renginde boyanmıştır. İki örnekte de aynı rengin koyu tonu ile tahrir çizgisi çekilmiştir.

Dikey hatlı, sağa ve sola doğru hareket eden aralıklı kaya çıkıntılarının üzerine dışarı taşmış oval uçlu kaya formlarının olduğu 37'a sayfasındaki dağ açık mavi renge boyanmış ve aynı rengin koyu tonu ile tahrir çizgisi çekilmiştir. Dikey hatlı ve aralıklı kaya formlarının üzerinde dışarı taşmış uçları oval hatlarının olduğu 43'a sayfasında bulunan dağ açık mavi renkte boyanmış ve gri tahrir çizgisi çekilmiştir.

Dağların form şekillerinde farklılıklar olmasına rağmen boyama ve üslup olarak bakıldığında üç ya da dört gruba ayırabiliriz. İki renk ile sadece tepeleri boyanmış yumuşak bir fırça üslubu, iki renk ile tamamı tonlama yapılarak boyanmış dikey ve hareketli kayalar ve tek renk ile boyanmış geniş aralıklar ve sert hatlı bir fırça üslubu seçilmektedir. Dağ formlarının hepsinin üzerine zemin renklerinin koyu tonu ile yer bitkileri yapılmıştır.

Sadece zemin olarak yapılan bölümlere baktığımızda 21'b sayfasında gri ve yeşil renkli bir zemin 22' a sayfasında limon küfü renginde ve aynı renkte yapılmış küçük çimler olan bir zemin 32'b sayfasında yeşil renge boyanmış bir ve zemin üzerinde ot öbekleri ile renkli taşların olduğu bir zemin 35'a sayfasında mor zemin üzerinde ten rengine boyanmış taşların olduğu bir zemin görülmektedir. 38 'a sayfasında bulunan zemin üst hikâyede firuze rengi, alt hikâyede ise mercan kırmızısı renginde boyanmıştır.

Tabiat unsurlarında 38'a sayfasında Yunus Peygamber'in saklandığı sarı renkli ve meyveleri olan kabak çiçeği ve 40'a sayfasında kırmızı renkli bir yer çiçeği tek örnek olarak yapılmıştır.

Bunların yanında dağ zeminleri ya da zemin olarak tasarlanan yerlerde su yolları ya da yol olarak tasarlanmış formlar görülmektedir. Gümüş ile boyanmış olan bu yollarının etrafı genelde yer bitkileri, ot öbekleri ve küçük kayalarla çevrilmiştir. Bazı örneklerde yolun başında gölet tarzı bir daire bulunmaktadır. Bazıları ince uzun şekilde zikzak çekerek uzatılmıştır. Bu formun görüldüğü sayfalar 18'b 22'a 26'b 32'b 36'b37'a 41'b

43’a sayfasıdır. Nuh’un tufanın anlatıldığı 23’b sayfasında gri renkli dalgalar kıvrılarak yükselmiştir. Yunus Peygamberin anlatıldığı 38’a sayfasındaki deniz de aynı şekilde gri renge boyanmıştır.

Dış mekânda bazı sayfalarda ağaç minyatürleri bulunmaktadır. Bu ağaçların mekânda boşluk doldurmak süslemek işlevlerinin yanında konunun nerede geçtiği ya da hangi mevsimde gerçekleştiğine dair ip uçları vermektedir. Bazı türler net olarak ayırt edilirken bazılarının türü tam belli değildir. Aynı olan bazı ağaç türlerinin farklı üslupta yapıldığı ve farklı renkler de tonlandığı tahmin edilmektedir. Gövdeler kahverengi ve gri renklidir. Kahverengi boyanan gövdelerde açık ve koyu tonları kullanılarak tonlama yapılmış ya da sadece kahverengiye boyanmıştır. Birkaç örnekte gri renkli gövdenin üzerine beyaz renk ile gölge verildiği görülmüştür. Yapraklar aynı renk yeşilin açık ve koyu tonu ile ya da iki farklı renkte yeşil kullanılarak boyanmıştır.

Tespit edemediğimiz ağaç türleri için Tuğba Ruhengiz Azatlı’nın Art Sanat Dergisi 19. Sayısında yayınlanan “Osmanlı minyatür sanatında ağaç türleri XVI.yy” (Azatlı, 2023) adlı makalesindeki ağaç görsellerinden yararlanılmıştır. Buna göre Meşe, kızıl çam, fıstık çamı, at kestanesi, çınar, selvi ardıç, bahar dalı, hurma, diş budak, söğüt ağaçları olduğunu tahmin ettiğimiz ağaçlar görülmüştür.

Bu türler içerisinde tek örnekler meşe 18’b, çınar 29’a söğüt 38’a nar 21’b de görülmektedir. Diğer örneklerden hurma 49’a 50’a 51’a, sayfasında kuru ve çiçekli bahar dalı 22’a 30’b 34’a 36’b 41’b 48’a 49’a 50’a sayfalarında, ardıç 22’a 38’a sayfalarında ve türlerinden tam emin olmadığımız fıstık çamı, at kestanesi kızıl çam ağaçları 34’a 38’a 27’a 29’a 36’b 37’a 21’a ve 40 ‘a sayfalarında bulunmaktadır. Mimariyi incelediğimizde iç mekân ve dış mekân olarak tasarlanmış yapılar görülmüştür. Görülen başka bir mekân türü de olay iç mekânda gerçekleşmesine rağmen mekânın üstünün açık olduğu ve fonda yer alan dış mekânda tabiat unsurlarının görüldüğü örneklerdir. Aynı yapı şeklinin tam tersi olarak tasarlanmış türde ise yapı dıştan görünürken içerisindeki figürlerin tamamı veya bir kısmı görülmektedir. Bunun haricinde sadece hükümdar tahtının yapıldığı minyatürlerde bulunmaktadır.

İç mekân örneklerinde tasarım olarak baktığımızda ortada üzerinde bir kemer bulunan geniş bir alan görülmektedir. Genellikle simetrik olarak tasarlanmış ve dikey, yatay ya da diyagonal açılı ince altın cetvellerle paftalara bölünerek geometrik desenlerle süslenmiş yapılardır.

Figürlerin bulunduğu zemin bölümlerinde ise geometrik süslemeler ve üzerinde hatayi grubu ve rumi motifleri ile süslenmiş alanlar yapılmıştır. Zemin renkleri olarak açık pembe, mor altın, turuncu, firuze, yavruağzı, mavi yağ yeşili, krem rengi renkler kullanılmıştır. Bu örnek Padişah portrelerinin bulunduğu 88' b 59' b 60'a 60'b 61'a 61'b 62'a 62'b 63'a 78'a 88'b tamamında ve 49'a 36'b sayfalarda vardır.

Dıştan görünüş örneklerinde iki grup olduğu görülmektedir. İlkinde bina tamamen dışarıdan görülmektedir. Bu grupta binalarda belli oranlarda perspektif ve ufuk çizgisi kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bazıları sadece yukarıdan görülürken bazılarında aynı yapı içerisinde farklı bakış açıları ile yapılmıştır. Dışları sadece boyanarak kubbe pencere duvar kapı gibi detaylar yapılmıştır. Bazılarının dış yüzeylerine geometrik süslemeler yapılmıştır. Bu gruba örnek sayfalar 34'a 36'a 38'a sayfalarıdır. Geometrik desenlerle süslenen örnekler ise 41'b 40'a 37'a 38'a36'a 34'a sayfalarıdır.

Yapının içerisinde ve üstten bir bakış açısı ile tasarlanan ve arkadan dış mekânın da görüldüğü iç mekân örnekleri altın cetvellerle eğik, yatay çizgiler kullanılarak paftalara bölünmüştür. Boş bırakılan bazı örnekler dışında geometrik desenlerle ve bazı örneklerde hatayi grubu ya da rumi motifleri ile süslenmiştir. Genellikle ortada geniş bir alan bırakılmış ve üst bölümüne kemer yapılmıştır. Kemersiz yapılan bazı örneklerde bulunmaktadır. İçeriden görünen yapının üst bölümünde çatı ya da kubbe gibi dış cepheye ait bölümler görünmektedir. Bunların arkasında bulunan boşluklarda gökyüzü ve ağaçlar yapılmıştır. Bu yapılara örnek 51'a 50'a 49'a48'a 46'a37'a36'b 35'a30'b21'b sayfalarıdır. Zemin renkleri olarak açık pembe, mor altın, turuncu, firuze, yavruağzı, mavi yağ yeşili, krem rengi gibi renkler kullanılmıştır.

Aynı yapı türünün tam tersi olarak dışarıdan içerisinde figürlerin tamamı veya bellerine kadar olan kısımlarının göründüğü bir yapı türünün kullanıldığı görülmektedir. 26'b 29'a 32'b sayfalarında örnekleri bulunmaktadır. Figürler incelendiğinde peygamberler, imamlar, halifeler, dev, hükümdar olanlar, Müslüman olan halk, salih kimseler, melekler ve farklı inançtan ya da milletten olan kişiler ve padişahlar olarak gruplara ayrılmıştır.

Figürlerin kıyafetleri, başlarında bulunan sarıklar, başlıklar, haleleri oturuş şekilleri boyutları kimliklerini ayırt edici özellikleridir. Figürlerin yüzleri genel olarak ¾ profilden görülmektedir. Birkaç örnekte yan ve arka profilden yapılmış figürler bulunmaktadır. Bu örnekler 6'b,26'b 27'a 29'a 34'a35'a36'a 40'a 46'a sayfalarındadır.

Peygamber figürlerinin genel olarak kompozisyon içerisinde diğer figürlere göre daha büyük boyutlu yapıldığı görülmüştür. Hepsinin başında manevi güçlerini sembolize eden altın haleler bulunmaktadır. Dizlerinin üzerinde, bağdaş kurmuş vaziyette otururken ya da ayakta durur vaziyette yapılmışlardır. Eğer dua ediyorlarsa ellerini yüzlerine doğru kaldırmış bir şekilde avuçları açıktır. Nasihat ya da ikazda bulunuyorlarsa ya işaret parmaklarını uzatmışlardır ya da baş ve işaret parmakları açık bir şekilde durmaktadır.
Başlarına beyaz renkli sarıklar takmışlardır. Bazı örneklerde sarıkları boyunlarına dolanmıştır. Sarıkların iki ucu bazı örneklerde uzun bazılarında daha kısa olarak sarkıtılmıştır.
Elbiseleri genellikle canlı ve renklerle boyanmış olup kol yaka ve uç kısımlarında şeritler halinde bazı süslemeler yapılmıştır. Sadece boyanarak süsleme yapılmamış olan örneklerde bulunmaktadır. Üzerlerinde uzun kollu yerlere kadar uzanan bir giysi ve içine giydikleri bir iç elbise vardır. Elbiseleri genellikle ayaklarını örtecek kadar uzundur. Ancak ayaklarının görüldüğü örneklerde bulunmaktadır. Elbiselerin içinde ya da dışında bellerine bağladıkları kuşakları görülmektedir. 34' a sayfasında bulanan Hz. İlyas minyatürü diğer Peygamberlerden farklı olarak kanatlı, altında pantolon tarzı geniş bir giysi ve ayağında çizme ile yapılmıştır. 40'a sayfasında bulunan İsa Peygamber figürünün ise giysisi kolsuz, yakası açıktır Elbisenin altından ayakları çıplak bir şekilde görülmektedir.
Peygamber soyundan gelenlerde de aynı giyim şekilleri ve sarıklar bulunmaktadır. 30'b sayfasında Yusuf Peygamberin kardeşlerinin başlarında küçük boyutlu haleler vardır. Bu onların peygamber soyundan geldiklerini sembolize eder. Fakat Nuh'un tufanın anlatıldığı 23'b sayfasında oğulları halesiz ve sadece sarıklı olarak gösterilmiştir. Ayrıca iki oğlu pantolon, çizme ve yakası açık kısa kollu elbise giymiş olarak yapılmıştır. 18'b sayfasındaki Hz. Havva ve Âdem Peygamber'in çocuklarının dördünde hale vardır.
Diğerleri ise sadece sarık ve örtü ile yapılmıştır.
İmam ve halife figürleri incelendiğinde hepsinin kapalı bir mekân içerisinde bağdaş kurmuş şekilde oturdukları görülmüştür. Başlarında peygamberlerin kullandığı sarık türlerinden bulunmaktadır. Elleri genellikle dizlerinin üzerinde karşısındaki dinlerken bir ifade ile ya da işaret parmağını uzatmış bir şeyler anlatmakta ya da avuç içleri açık şekilde durmaktadır. Dört halifenin olduğu 48'a sayfasında ayırt edici özellik olarak Hz. Ebu Bekir'in eline mendil, Hz. Ömer 'in eline kılıç yapılmıştır Hz. Ali'nin yanında bulunan

figür elinde çift uçlu bir kılıcı tutmaktadır. Osman figürü elini kaldırmış öğüt verir bir ifade ile yapılmıştır. Sarıkları boyunlarından dolanarak uçları sarkıtılmıştır. Elbiseleri peygamber elbiseleri ile aynı üsluptadır.

On iki imam figürleri halife figürleri ile aynı şekilde ve üslupta yapılmıştır. Farklı olarak sarıkları boyunlarına dolanmamıştır. Sarıklarının yeşil renge boyanmış ve başlarının iki yanından birer tutam saç uzatılmıştır. 46'a sayfasında miraç minyatüründe gördüğümüz Hz. Hasan ve Hüseyin minyatürlerinde sarıkların yeşil renkli olması ve başlarının iki yanından göğüslerine kadar uzayan birer tutam saç detayı yapılmış olması manevi yönlerini simgelemesinin yanında aynı soydan geldiklerini sembolize eden bir detay olarak yapılmış olmalıdır. Kıyafetleri peygamber ve halifelerle aynı renk, şekil ve üsluptadırlar.

Dört mezhep imamı farklı olarak yan şekilde dizlerinin üzerine oturmuştur. Diğer imam minyatürlerine göre daha fazla hareket halinde görülmektedirler. Hepsinin elinde Kur'an bulunmaktadır. Parmakları ve elleri hareket halindedir ve farklı şekillerde açılmıştır. Elbise şekilleri model olarak aynıdır fakat renklerde farklı tonlar kullanılmıştır. Kumaş kıvrımları daha belirgin şekilde gösterilmiştir.

Dev figürü diğer figürlere göre farklı bir üsluptadır. Bedeni çıplaktır. El ve ayakları oldukça hareketlidir. Yüzünde bulunan hatlar iri ve gölgeli yapılmıştır. Açık ağzı ve iri dişleri ile yüzüne korkutucu bir ifade verilmeye çalışılmıştır.

Müslüman olan halk ve ulu kimseler genellikle desensiz ya da kol ve yaka kısımlarında şeritler olan belden kuşaklı uzun elbiseler giymiştir. Ayırt edici özellikleri başlarında bulunan sarıklardır.

Hükümdar figürlerinin olduğu dört örnek vardır. Hükümdarlık sembolü olarak bazı ayırt edici özellikleri bulunmaktadır. Bağdaş kurmuş şekilde oturmaktadırlar ve başlarında altın taçlar bulunmaktadır. Kısa ya da yarım kollu kaftanlar giymişlerdir ve üzerlerinde süslemeler bulunmaktadır. 22'a sayfalında Keyumers beyaz renkli ve üzerinde dört yapraklı peç motiflerinin olduğu bir elbise ve başlık takmıştır. 26'b de kemerli bir yapının içerisinde belden yukarısı görülen Nemrut'tun boyanın akması sonucu yüzü tam belli değildir. Sadece başının üzerine taktığı altın taç görülmektedir. 30'b sayfasında Yusuf Peygamber'in başında hale vardır. Diğer peygamberlerden farklı olarak sarık değil altın bir taç takmıştır. Üzerindeki giysi yarım kollu bir kaftandır ve bulut motifleri ile süslenmiştir. 32'b de Firavun tahtında oturur vaziyette yapılmıştır. Üzerindeki elbise

yarım kolludur ve altın şemse formları içerisinde süslemeler yapılmıştır. Başında altın bir taç görülmektedir.

36 b sayfasında Keyumers kemerli bir yapının içerisinde tahtında bağdaş kurarak oturmaktadır. Başına altın bir taç takmıştır. Üzerinde kısa kollu kürklü bir kaftan vardır. Kaftanın üzeri altın ile boyanmış şemse formları içerisinde stilize çiçeklerle süslenmiştir. İç elbisesinin üzerinde bulut motifleri yapılmıştır.

Gayri müslim ya da farklı millet olarak yapılan figürlerde farklı başlık çeşitleri ve elbiseler bulunmaktadır. Uzun desensiz elbise giyen örnekler ve pantolon tarzı alt giysi ve çizme giyen örnekler bulunmaktadır. Bazılarının başında herhangi bir başlık yoktur ve saçları görülmektedir. Bazıları ise farklı şekillerde yapılmış kasket tarzı başlıklar takmışlardır. 34' a ve 36'a sayfasında bulunan gayrimüslimler kısa pantolon ve çizme giymişlerdir. Başlarında sivri uçlu kasket tarzı başlıklar vardır. Diğer bir örnekte 35'a sayfasında bulunan gayrimüslimlerdir. Bu figürler uzun elbise giymişlerdir ve başlıklarından ayırt edilmektedirler .40'a 41' b sayfasındaki figürler pantolon ve kısa elbise giyen iki figür hariç uzun elbise giymektedirler. Kafalarında herhangi bir başlık yoktur. Saçları kafalarının iki yanından omuzlarına doğru uzatılmıştır.

Melek figürleri incelendiğinde dört farklı üslupta yapılmış kanat şekli görülmüştür. Başlarında en çok yaprak motifinden yapılmış olan başlık çeşidi bulunmaktadır. Bunun haricinde altın taç, yukarıdan topuz yapılmış saç, ya da başının iki tarafından sarkıtılmış saçları olan örnekler vardır. 18'b ve37'a sayfalarında bulunan örnekte ise başlarında daire formunda halelerle resmedilmişlerdir. 41'b sayfasında yaprak motifinden yapılmış damla formunda olan tek bir başlık örneği vardır.

Elbiseleri genellikle yarım kollu ve uzundur. Birkaç örnekte dizlerine kadar yapılmıştır. Genellikle hatayi grubu motiflerle ve bulut motifleri ile süslenmişlerdir. Sadece boyanarak desen yapılmayan örneklerde görülmektir.

İsa Peygamber'in göğe yükselmesinin anlatıldığı 41'b sayfasında sağ tarafında bulunan melek figürü kısa boyludur ve yakası açık kısa kollu bir elbise giymektedir.

Kadın figürlerinin olduğu tek sayfa 18'b sayfasındaki Havva ve kızlarının olduğu minyatürdür. Başlarında önü açık omuzlarına kadar uzanan örtüler yapılmıştır. Elbiselerinin yakası açıktır. Yarım kollu veya uzun kollu yapılmışlardır. Elbiselerinin altına başka bir iç elbise giymektedirler. Elbiselerin bazıları sadece boyanmış, bazılarının üzerine ise hatayi grubu ile bulut motifleri yapılmıştır.

Padişah figürleri incelendiğinde hepsinin üzerinde kemer bulunan bir yapının önünde tahtlarında oturur şekilde yapıldıkları görülmüştür. Yapılarda kemer kullanılması Padişahların yer ve gök arasında olan bağlantılarını temsil etmektedir. Pek çok kültürde hükümdarlık alameti olarak kullanılan kemer maddi ve manevi gücün sembolüdür.

Peygamber ve hükümdar minyatürlerinde de bu detaya genellikle yer verilmiştir.

Bütün padişahlar üzerinde geometrik süslemelerin olduğu etrafını çevreleyen ara suların da ördek ve yıldız desenleri olan bir örtü üzerinde oturmuşlardır. Arkalarında bulunan yastık detayı diğer minyatürlerde bulunan hükümdar ve peygamber figürlerinde de kullanılmıştır.

Padişahlar tahtlarında dizlerinin üzerinde ya da bağdaş kurmuş şekilde oturmaktadırlar. Ellerini ya dizlerinin üzerine koyuşlardır yahut baş ve işaret parmakları açık bir şekilde birleştirmişlerdir. Bu oturuş şekli ve el biçimi Orta Asya Türk kağanlarının oturma şekli ve el biçimleri ile aynıdır. Hükümdarlık alameti olarak gösterilen bu duruş biçimlerinin padişah figürlerin de de uygulandığı görülmüştür. Başlarında farklı formlarda kavuklar bulunmaktadır.

Üzerlerinde kısa kollu kaftanlar giymişlerdir. Bazılarının yakasında kürk detayı yapılmış bazı kaftanların yanlara doğru uzatılmış kolları görülmektedir. 59' b sayfasındaki Orhan Bey ve 63'a Sayfasında bulunan Yavuz Sultan Selim' in kaftanları uzun kolludur. Kaftanın içerisinde yarım kollu veya uzun kollu bir iç giysi görülmektir. Bellerinde kuşaklar vardır.

Kaftanları ve iç elbiseleri hatayi grubu, bulut, ördek desenleri rumi motifleri ile süslenmiştir. Figürler içerisinde görülen en süslemeli giysiler padişah elbiseleridir.

Diğer figür grubu ise hayvanlar ve fantastik canlılardan oluşmaktadır.

Hayvan figürleri incelendiğinde birkaç örnek haricinde tamamının yan profilden yapıldığı görülmüştür. Bazı örneklerde hareketli ve ince detaylarla çalışılmış, gölgelendirme yapılarak boyanmış figürler bulunmaktadır. Diğer örneklerde ise sadece form olarak yapılmış ve tek renge boyanmış bir grup ve form olarak yapılmış detaylara fazla girilmemiş örnekler vardır. Boyamalarda tek renk, gölgeli ya da farklı renklerle tonlama yapılarak boyanmış çeşitler bulunmaktadır.

Fantastik canlıları incelendiğinde en çok örneğin 6'b sayfasında bulunan burçlar kuşağında olduğu görülmüştür. Bunlar yarısı insan yarısı hayvan ya da çit kollu, başlı, ayaklı aslan yelerleri olan insan çeşitleridir. Hayvanlarda dört ayaklı ve göğsünde

boynuzu olan bir kuş türü görülmektedir. Bu örneklerde bazı küçük detayalar gösterilmiş ve figürler haraketli bir şekildedir genellikle tek renk ile boyanmışlardır. Bunun haricinde yan profilden yapılmış ve detaylı işçilik kullanılarak tasarlanmış hareket halinde görülen bir ejderha ve Anka kuşu bulunmaktadır. Bu örneklerde ince detaylara önem verilmiştir. Boyamada farklı renler ile tonlama yapılmıştır. Tek örnek olarak görülen şeytan figürünün deformasyon nedeni ile sadece formu belli olmaktadır.

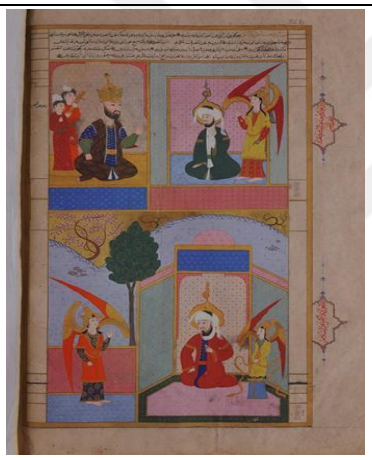
Minyatürlerin yapılış teknikleri incelendiğinde bazı farklı teknikler kullanıldığı tespit edilmiştir. Minyatürlerin boyanmasında arka fonda genellikle açık tonların kullanıldığı görülmüştür. Figürlerin elbiseleri daha parlak, koyu ve tek renk olarak boyanmıştır.

Renkler bilinçli bir şekilde kullanılarak kompozisyonda denge görevi görmüştür. Boyama teknikleri incelendiğinde altının sıvama şeklinde kullanıldığı görülmüştür. Bazı minyatürlerde aynı rengin koyu tonu ile bazılarında farklı renklerle tonlamalar yapılmıştır. Minyatürlerin etrafına kullanılan rengin koyu tonu ile bazı örneklerde ise farklı renklerle tahrir çizgisi çekilmiştir. Kullanılan rengin koyu tonu haricinde en çok kullanılan tahrir renkleri kırmızı yeşil ve siyahtır. Sayfalardaki süslemeler incelendiğinde en çok geometrik motiflerin kullanıldığı sonrasında hatayi grubu, bulut, rumi, çintemani, ördek deseni ve yıldız deseni gibi motifler yapıldığı görülmüştür.

TSMK nüshasına ait olduğu düşünülen minyatürlü üç sayfanın incelenmesinde 19 a Uc dev ve 20 a Keyumers minyatürlerinin biraz daha farklı bir kompozisyonla tasarlanmış hallerinin TİEM nüshasında da olduğu görülmektedir. Aynı konunun anlatıldığı iki minyatürün TİEM nüshasın da bulunması bu iki sayfanın yanlışlıkla TSMK nüshasından TİEM nüshasına yapıştırıldığı görüşünü desteklemektedir. Ayrıca eserin metin bölümleri ile ilgili yapılan araştırmaların bulunduğu yazılı kaynaklardan edilen bilgilerde bu görüşü doğrulamaktadır. 19 b nüshasında bulunan Sit Peygamber minyatürü de renk ve üslup olarak TSMK minyatürleri ile benzerlik göstermektedir. Diğer nüshalar gibi bu sayfada bulunan yazılı alanların incelenmesi sonucunda diğer iki nüsha da bulunan yazılı alanlardaki giriş cümlesi ile aynı olduğu kaynaklarda bildirilmiştir. TİEM nüshasına ait olan Şit Peygamber' in olduğu minyatürlü sayfa kayıptır.

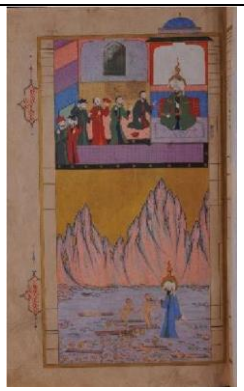
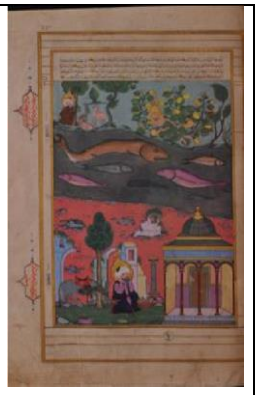
Minyatürlerin yapılış üsluplar incelendiğinde ise TİEM minyatürlerinden farklı olarak daha sade ve detaysız bir üslupta çalışıldıkları görülmüştür. Yüzler elbise şekilleri, kullanılan tahrir çizgileri TİEM nüshasına göre daha kalın ve özensizdir. Minyatürlerin boyamasında sade ve farklı renklerin kullanıldığı görülmektedir.

4.1.Cetvel Türleri

		
23 b Minyatürün bir yan kısımdan bölümü cetvel dışarısına taşırılmıştır.	29 a Minyatürün bir bölümü üst kısımdan cetvel dışarısına taşırılmıştır.	6 b Minyatür cetvel le çerçevelenmiş içerinde dışarı taşan başka bir cetvel yapılmıştır.
		
36 b Minyatürün etrafı cetvel ile çerçevelemiştir.	38 a Minyatürün bir bölümü cetvel altında bırakılmıştır.	29 a Minyatürün bir bölümü cetvel altında bırakılmıştır.

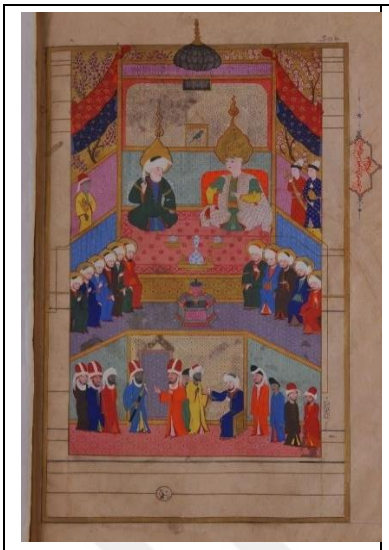
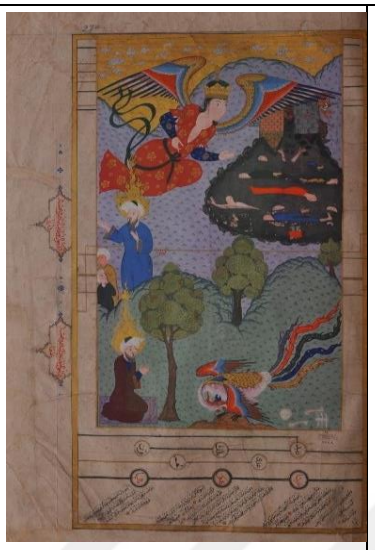
Cetvel örneklerinde tamamen kapalı, bazı yerlerde minyatürün dışarı taşırıldığı, bazılarında ise minyatürün cetvelin altında kaldığı görülmüştür. Bu devamlılık hissi vermesinin yanı sıra minyatürlerin tasarlanmasında önceden çizilmiş kalıpların kullanıldığını da düşündürmektedir.

4.2.Kompozisyon Türleri

			
18 b tek konunun anlatıldığı dış mekân	26 b İki farklı konunun anlatıldığı minyatür. Cetvel olmadan dağ formu ile geçiş yapılmış iki konuda dış mekânda gerçekleşmektedir.	35 a İki konunun aklatıldığı minyatür. Üst minyatür iç mekân alt minyatür dış mekân olarak tasarlanmış. Cetvel ile kompozisyonlar birbirinden ayrılmış.	38 a Üç konunun anlatıldığı minyatür. Dış mekân unsurları ile cetvel kullanılmadan geçiş yapılmış.

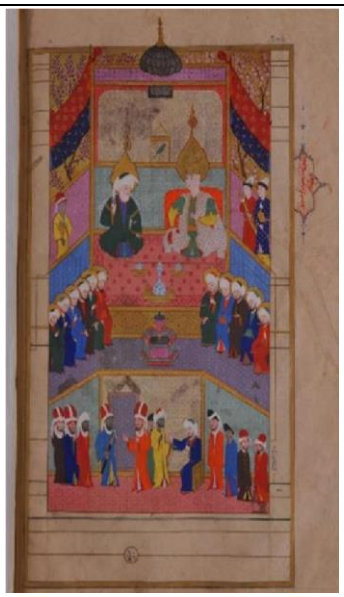
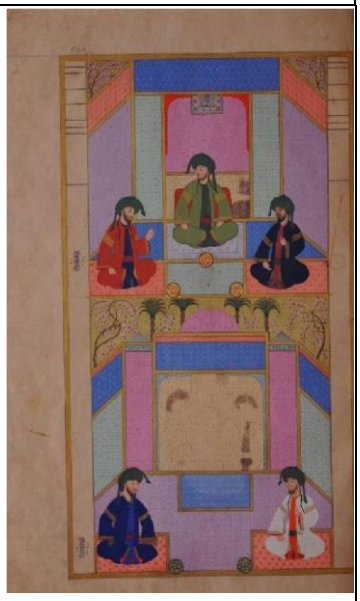
Minyatürlerde konular yerleştirilirken tek hikâye, iki hikâye ve bir örnekte üç hikâye aynı sayfaya yerleştirilmiştir. İki hikâyede dış mekânda geçiyorsa cetvel koyulmadan doğa unsurları ile geçiş yapılmıştır.

4.3. Kompozisyonda Minyatürlerin Yerleştirilmesi

		
30’b Simetrik kompozisyon	27’a Paralel yerleştirme	36’b yatay yerleştirme

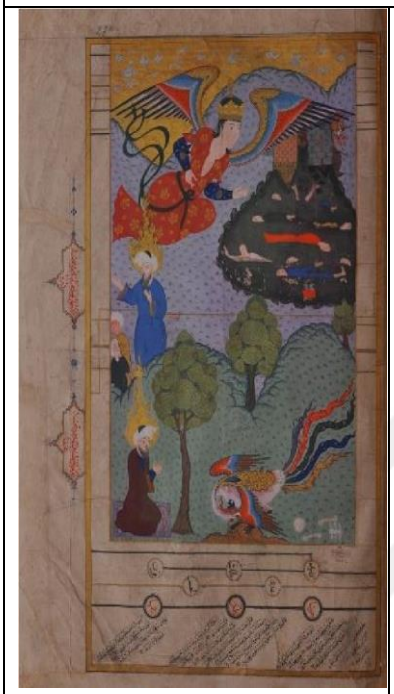
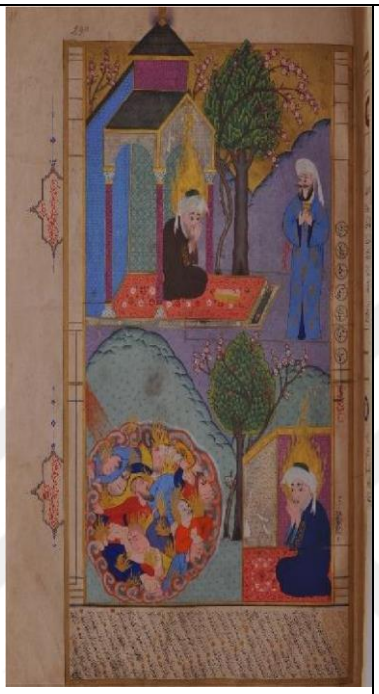
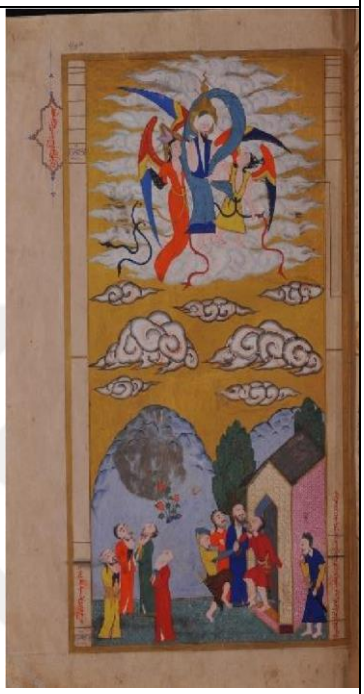
Minyatürlerin kompozisyon içerisine yerleştirilmesinde simetrik, paralel ve yatay çizgilerin hâkim olduğu kompozisyon şekilleri görülmektedir.

4.4.Üslup Çeşitleri

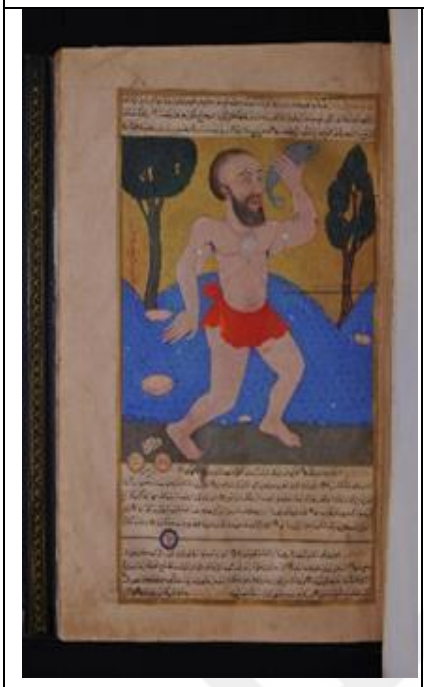
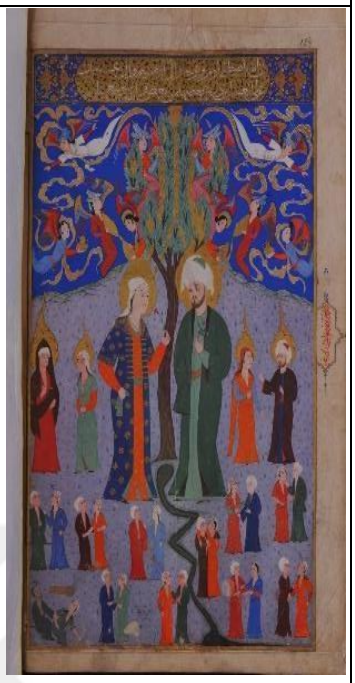
1. Üslup		
		
26’b	30’b	32’b

Durağan ve fazla hareketli olmayan figürler. Kompozisyonda boşluk doluluk oranı dikkatlice ayarlanmıştır. Yüz şekilleri incelendiğinde çekik gözler hafif kavisli kaşlar

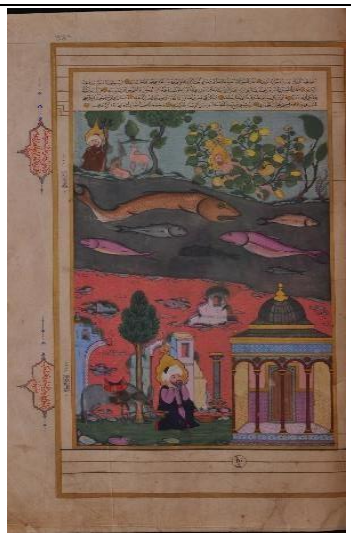
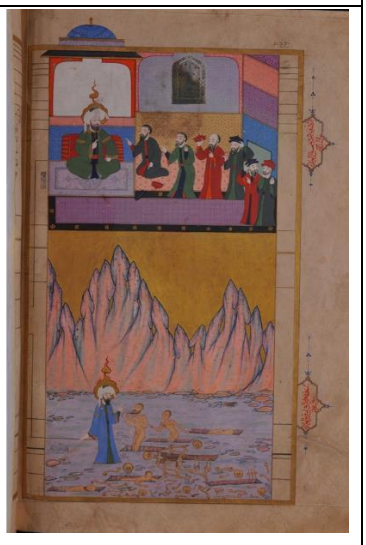
görülür. Ustaca yapılmış küçük detaylarla konu anlatılır. Arka fon pastel renklerde boyanıp konunun odak noktasında olan minyatürler canlı renklerle gösterilir. Renk şekil ve form gibi bütün kompozisyon ögeleri denge içerisinde yerleştirilmiştir. Genelde yumuşak hatlı bir görüntü hakimdir.

2. Üslup		
		
27 a	29 a	37 a

Daha belirgin ve canlı renkler ve çizgiler hakimdir. Minyatürler daha köşeli ve hatlar belirgindir. Figürlerde el ayak ve yüz mimiklerinde belli bir hareket ve duygu ifadesi bulunur. Kaşlar belirgin gözler iridir bazen normalden küçük bir burun bazı örneklerde ise şekilli ve iri bir burun görülür. Yüzde mimikler gösterilmiş duygu ifadesi verilmiştir. Bu sanatçının çizmiş olduğu bazı figürlerin yüz ve el hareketleri incelendiğinde figürlere kendine özgü bir mizah kattığı görülmektedir.

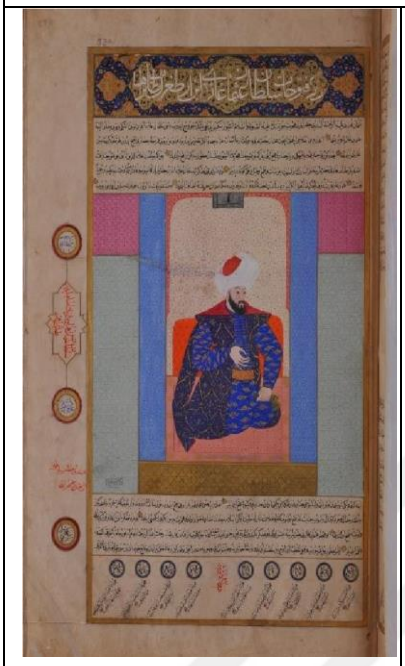
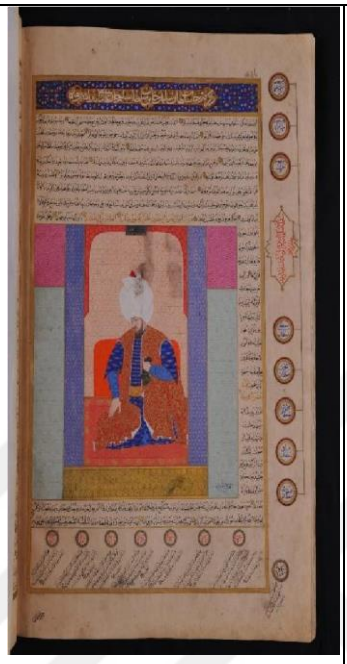
3. Üslup		
		
18 b	21 b	22 a

Minyatürlerin boyanmasında canlı renkler görülmektedir. Figürler biraz kabaca işlenmiştir ve oldukça hareketlidir. El ve ayak hareketleri belirgin olarak gösterilmiştir. Yüzde ferdi özellikler gösterilmiş belirgin bir duygu ifadesi vardır. Saç sakal koyu tonlarda ve sert bir fırça üslubu ile taranmıştır.

4.Üslup		
		
23 b	38 b	32 b

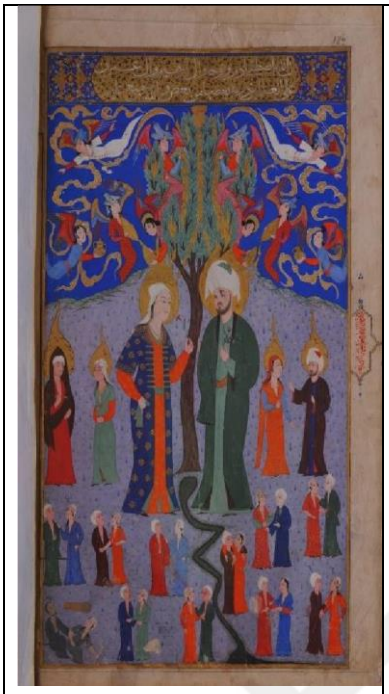
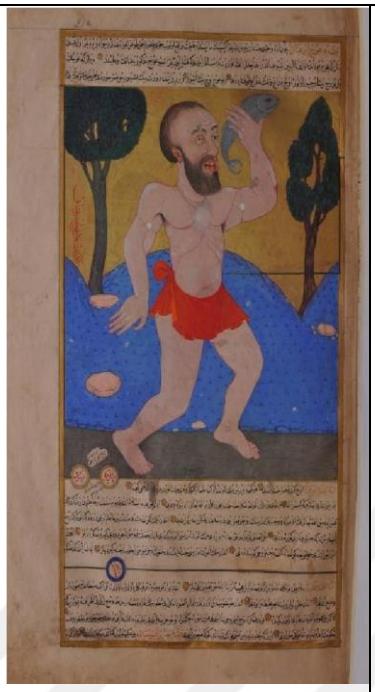
Mekânda boşluk doluluk oranı ustalıkla oluşturulmuş detaylar incelikle çalışılmıştır. Figürler hareket halinde ve birbirleri ile iletişim halindedirler. Renkler dengeli bir şekilde

kullanılmıştır. Yuvarlak hatlı yüzde badem gözler, normal büyüklükte burun ve küçük ağız yapısı görülmektedir. Yüz hatlarında küçük detaylarla ferdi özellikler gösterilmiştir. Mimikler ile duygu ifadesi verilmiştir. Yumuşak hatlı fırça üslubu bulunmaktadır.

5.Üslup		
		
62 a	63 b	63 a

Padişah portreleri incelendiğinde en detaylı çalışmanın bu figürlerde olduğu görülmektedir. Yüz hatları özenle ferdi özellikler gösterilerek işlenmiştir. Küçük detaylar çizgilerle ve gölgelendirme ile vurgulanmıştır. Göz saç sakal detayları detaylı bir şekilde gösterilmiştir. Elbiseleri özenle hazırlanmış ve kaftanları iç elbiselerinin tamamı süslenmiştir. El ve duruş şekilleri ile duygusal ifadeler gösterilmiştir.

4.5.Zemin Türleri

		
18’b Konunun tamamını kaplayan dağ minyatürü	21’a başka bir zeminle biten dağ minyatürü	40’a başka bir zeminle biten dağ minyatüründe geometrik süslemelerin olduğu tek örnek olan zemin

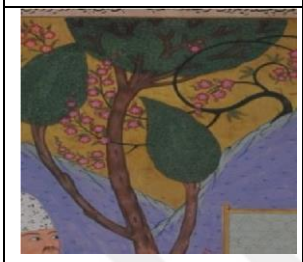
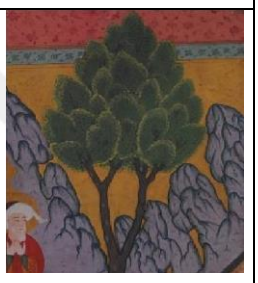
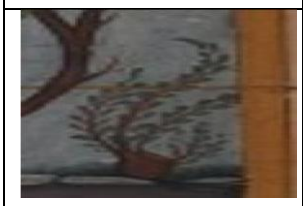
Dağ şekilleri incelendiğinde ilk örnek olarak hikâyenin tamamının üzerinde gerçekleştiği bir tür ve kompozisyonun bir yerinde başka bir zeminle biten bir şekil görülmektedir. Üzerlerinde kendi renklerinde yapılmış yer bitkileri ve kaya formları vardır. İkinci zeminler genellikle yeşil ya da gri renklere boyanmış ve üzerine yer bitkileri ve kaya şekilleri yapılmıştır. Geometrik motiflerle süslenen tek örnek 40’a sayfasında görülmektedir.

4.6.Dağ Formları

			
18 b Yumuşak hatlı üst bölümü farkı renkle gölgelendirilmiş. Küçük ve aynı renk tonu ile gölgelendirilmiş kaya detayları.	27 a Daha sert bir fırça aynı rengin koyu tonu ile Gölgelendirilmiş ve tahrir çekilmiş kaya detayları	29 a Daha geniş aralıklı kayalar aynı rengin koyu tonu ile gölge yapılmış ve tahrir çizgisi çekilmiştir	34 a İki farklı renk ile boyanmış ve iki rengin koyu tonu gölgelendirilmiş ve tahrir çizgisi çekilmiş, dikey ve oval hatlı çizgilerle kaya desenleri yapılmıştır.
			
İki farklı renk ile tonlanarak boyanmış dikey hatlı aralıklı kaya çıkıntılarının çizgilerin üzerine dışarı taşmış sivri uçlu kaya formları yerleştirilmiş Aynı rengin koyu tonu ile tahrir çizgisi çekilmiştir	Yumuşak hatlı fırça ile yapılmış gölge yapılmamış aynı ritimde ilerleyen küçük kaya formları vardır. Aynı rengin koyu tonu ile tahrir çizgisi çekilmiştir.	37 a Dikey hatlı sağa ve sola doğru hareket eden aralıklı kaya çıkıntılarının çizgilerin üzerine dışarı taşmış oval uçlu kaya formları yerleştirilmiş tek renk boyanmış Aynı rengin koyu tonu ile tahrir çizgisi çekilmiştir.	43 a Dikey hatlı aralıklı kaya formlarının üzerinde dışarı taşmış oval hatlı kaya formlar aynı renk ile gölgelendirilmiş ve tahrir çizgisi çekilmiştir.

Dağ minyatürleri incelendiğimizde farklı formda yapılmış yedi sekiz çeşit farklı form görülmüştür. Bazılarında aynı renk boyanmış ve koyusu ile tahrir çekilmiştir. Bazılarını üst bölümüne farklı bir renk ile gölge yapılmıştır. Başka bir örnekte ise dağın tamamı iki renk ile tonlama yapılarak boyanmıştır. İşçilikte farklı fırça üslupları görülmektedir.

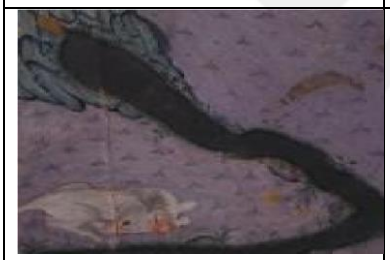
4.7.Ağaç Türleri

			
18 b Meşe ya da dişbudak olabilir.	21 a At kestanesi yahut diş budak olabilir.	21 b selvi	21 b Nar
			
22 a Ardıç	22 a Bahar dalı	27 a Kızıl çam ya da at kestanesi olabilir.	29 a çınar olabilir.
			
29 a kızıl çam olabilir.	34 a Kuru bahar dalı	34 a fıstık çamı olabilir.	37 a Kızıl çam yahut ardıç olabilir.
			
Söğüt olabilir.	38 a fıstık çamı yahut ardıç olabilir.	40 a kızıl çam olabilir.	49 a Hurma

Ağaçların incelenmesinde on çeşide yakın ağaç türü olduğu görülmüştür. Bunların bazıları aynı cins ağacın farklı üslupla yapılmış halleri olabilir. Hurma, Bahar dalı selvi ve nar ağacı türü net olarak bilinen türlerdir. Diğer ağaç türleri üsluplaştırıldıkları için türleri tam olarak tespit edilememiştir. Ancak en çok benzerlik gösteren ağaçlar ile kıyaslama yapılarak bazı tespitlerde bulunulmuştur. Ayrıca Bazı sayfalarda görülen bahar dallarının kuru veya çiçekli olarak yapılmaları olayın hangi mevsimde geçtiğine dair bir ipucu olarak düşünülebilir. Dağların en uzak noktasında dallar henüz kurudur. Daha yakın

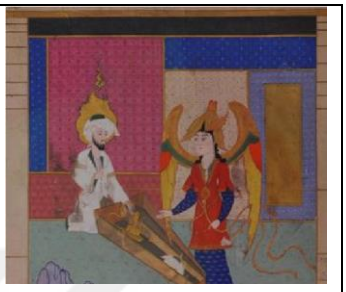
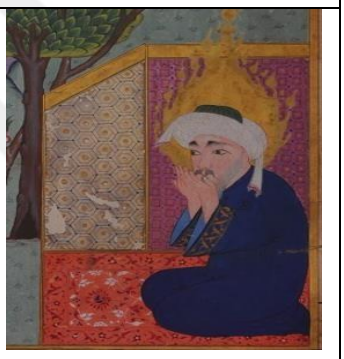
mesafede olan dallar ise çiçeklidir. Bu bahar mevsiminin ilk zamanları olabileceğini düşündürmektedir. Aynı şekilde hurma ağaçlarında meyveler bulunmaktadır bu mevsimin yaz olabileceği ve olayın farklı bir coğrafyada gerçekleştiğini göstermektedir. Boyama üslupları incelendiğine ise aynı renk ile boyanarak koyu tonu ile gölgelendirme yapılan veya farklı iki renk ile tonlama yapılan çeşitler görülmüştür. Fırça üslubunda iki ya da üç faklı tür seçilebilmektedir.

4.8. Zeminde Görülen Tabiat Unsurları

		
40 a çiçekleri olan yer bitkisi	43 a ot öbekleri	38 a Sarı çiçekli ve meyveli kabak ağacı
		
37 a Su yolu	36 a su yolu ya da yol	32 b Renkli kayalar ve göl
		
27 a Toprak öbeği	26 b Su göleti	23 b Su dalgaları
		
22 a Su göleti	43 a su yolu	

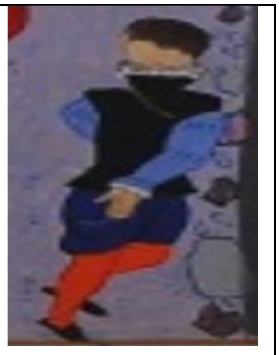
Zeminde görülen tabiat unsurlarında tek örnek olarak kırmızı çiçekli bir yer bitkisi ve sarı çiçekli ve meyveleri olan kabaktır. Bunun haricinde farklı formlarda yapılmış gümüş renkli su öbekleri ve toprak formları vardır. Bir başka unsur ise küme halinde yapılmış ot öbekleri ve farklı renklerde boyanmış kaya formlarıdır.

4.9. Mekân Türleri

		
Tamamen dışarıdan görülen mekân örneğinden kesit.	İçerideki minyatürlerin dışarıdan görüldüğü mekan türünden kesit.	Tamamen iç mekân olarak tasarlanmış mekan türünden bir kesit..
		
Üstten görünen arka fonda dış mekâna ait unsurların görüldüğü mekân kesiti.	Geometrik motiflerle süslenmiş dış mekân kesiti.	Sadece taht olarak yapılmış ve motiflerle süslenmiş mekân kesiti.

Mekân türleri incelendiğinde farklı şekillerde tasarlanmış çeşitlerde mekân örnekleri görülmüştür. Bunlar; Dıştan görünen daha gerçekçi bir üslupta yapılmış sadece boyanmış ve detaylar gösterilmiş dış mekân kesiti örneği, üzerinde geometrik motifler bulunan dış mekân kesiti örneği, tamamen içeriden görülen duvarların geometrik ve bitkisel ya da rumi desenleri ile süslendiği mekân kesiti türü, içeriden görülen aynı zamanda arka fonda dış mekân unsurlarının görüldüğü mekân kesiti örneği ve tamamen dışarıdan görülürken içerideki figürlerin tamamı ya da bir bölümünün görüldüğü örnektir. Bir diğer örnek ise üzerinde süslemeler olan sadece tahttan oluşan yapılardır.

4.10. Profil Açıları

			
18 b ¾ Profil	26 b Ön Profil	29 a Yan profil	36 a Yüzü kapalı yan profil
			
40 a Yan profil	46 a Arka profil	46 a Hafif açılı yan profil arkadan görünüş	46 a Hafif açılı yan profil önden görünüş

Figürlerin yerleştirilmesinde ¾ yan, ön ve arka profiller kullanılmıştır. En çok kullanılan profil ¾ profildir. Figürler birkaç sayfada yan arka ve ön profilden yapılmıştır.

4.11. Peygamber, İmam ve Din Büyükleri

			
48 a Dört halife. Düz renk boyanmış kollarında ve yakasında süslemeler bulunmaktadır. Başına iki ucu sarkıtılmış boynundan dolanmış sarık görülmektedir. Elini dizlerine koymuş karşısındakini dinlemektedir.	50 a 12 imam. Düz renk boyanmış kollarında ve yakasında süslemeler bulunmaktadır. Başına iki ucu sarkıtılmış sarık bulunmakladır. Elini dizlerine koymuş karşısındakini dinlemektedir.	51 a mezhep imamı. Düz renk boyanmış kollarda süslemeler bulunmaktadır. Başında iki ucu sarkıtılmış sarık vardır.	Hz. Yusuf'un kardeşleri. Düz renk boyanmış kollarında ve yakasında süslemeler bulunmaktadır. Başına tek ucu sarkıtılmış sarık bulunmakladır. Tek elini dizine koymuş karşısındakini dinlemektedir. Öteki eli ile bir şeyler anlatmaktadır.
			
18 b Âdem Peygamberin oğlu. Sade desensiz elbise giyinmiştir. Başında sarık ve hale bulunmaktadır.	29 a İshak Peygamber'in oğlu Ays Başında tek ucu sarkıtılmış sarık bulunmaktadır. Üzerinde işlemeli uzun bir elbise vardır.	43 a Yedi uyurlar. Kol ve yakaları işlemeli bir elbise giymiştir. Başında sarık bulunmaktadır.	34 a Müslüman halk. Başlarında sarıklar ve uzun kollu uzun elbiseler. Genellikle sade boyanmış. Birkaç örnekte süsleme görülür.

			
18 b Hz. Adem minyatürü. Önü açık desensiz düz elbise giymektedir. Başında iki ucu sarkıtılmış sarık ve hale ile yapılmıştır.	21 b Hz. İdris. Desensiz sade bir elbise giymektedir. Sarığının tek ucu sarkıtılmış ve başında hale ile görülmektedir.	26 b Hz. İbrahim. Ön profilden yapılmış elbisesinin kol ve yaka kısımlarında süslemeler görülmektedir. Sarığının iki ucu sarkıtılmış boynundan dolanmıştır. Başının üzerine hale çizilmiştir.	27 a Lut Peygamber. Düz uzun bir elbise giymektedir. Sadece kollarında süsleme yapılmıştır. Başının üzerinde tek ucu uzatılmış bir sarık ve halesi görülmektedir.
			
34 a Hz. İlyas. Kanatlı altında pantolon ve çizme giyinmiş. Başında sarık ve hale belinde uzun bir kuşak bulunmaktadır.	34 a Hz. Yüşa. Kolsuz bir kaftan giymektedir. Ayağında çizme vardır. Başında tek ucu sarkıtılmış bir sarık ve hale çizilmiştir.	38 a Üzeyir Peygamber. Üzerinde kolsuz bir kaftan bulunmaktadır. Başının üzerinde sarık ve altın bir hale çizilmiştir.	40 a Hz. İsa. Açık yakalı ve kolsuz bir elbise giymiştir. Başında tek ucu sarkıtılmış bir sarık ve hale yapılmıştır.

Peygamberler, din büyükleri imamlar ve Müslüman olan kimselerin en belirgin özelliği başlarında bulunan sarıklarıdır. Peygamberler ve bazı peygamber çocukları başlarında haleler ile resmedilmiştir. Üzerlerinde genellikle önü açık ya da kapalı olan uzun kollu ve uzun boylu bir elbise ve genellikle bir iç elbise giymektedirler. Bazılarının elbiselerinde az miktarda süslemeler görülür. Bu yakalarda ve kollarda yapılan şeritler içerisine yapılan desenlerdir. Bazıları boş bırakılmış sadece boyanmıştır. Peygamber figürlerinde birkaç farklı elbise türü bulunmaktadır. Bu örneklerden en farklı olanı Kanatlı ve pantolonlu şekilde yapılan İlyas peygamber figürüdür. Hz. İsa figürü de farklı bir giysi içerisinde

kolsuz ve yakası açık bir elbise giymiştir. Yüşa Peygamber ve Üzeyir Peygamber de diğer figürlerden farklı olarak kaftan tarzı bir elbise giymiştir.

4.12. Hükümdar, Kral Ve Padişahlar

			
22 a Keyumers. Bağdaş kurmuş bir şekilde oturmaktadır. Üzerinde ve başında aynı desen ile süslenmiş elbiseler bulunmaktadır.	26 b Nemrut. Boya akması sonucu oluşan deformasyon sebebe ile sadece altın tacı ve vücudunun bir bölümü görülmektedir.	30 b Hz. Yusuf. Başında altın halesi ve altın tacı vardır. Üzerinde motiflerle süslenmiş kaftanı ile bağdaş kurmuş bir şekilde oturmaktadır.	32 b Firavun. Başında altın bir taç bulunmaktadır. Üzerine motiflerle süslenmiş yarım kollu bir kaftan giymektedir.
			
36 b Babil Kralı Buhtınnasır. Bağdaş kurarak oturmuştur. Kısa kollu ve süslemeli kaftan giymektedir ve başına altın taç yapılmıştır.	37 a Antakya Meliki. Üzerinde uzun bir elbise küçük süslemeler. Başında bulunmaktadır.	59 a Osman Bey. Üzerinde süslemelerin bulunduğu kolsuz kaftan ve başında kavuk ile görülmektedir.	59 b Orhan Bey. Bağdaş kurmuş şekilde oturmaktadır. Üzerinde uzun kollu ve süslemeli bir kaftan ve başında kavuk bulunmaktadır.

			
88 b III. Murad. Bağdaş kurmuş şekilde oturmaktadır. Üzerinde süslemeli kaftan ve başında kavuk ile görülmektedir.	60 b I.Beyazıt. Yan bir şekilde dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Üzerinde süslemeli kolsuz kaftan ve başında kavuğu görülmektedir.	61 a Sultan I. Mehmet. Yan profilde dizlerinin üzerine oturmaktadır. Üzerinde kolsuz süslemeli kaftanı vardır. Başında kavuğu bulunmaktadır.	62 b Sultan II. Beyazıt. Tek dizi yukarıda bağdaş kurmuş şekilde oturmaktadır. Üzerinde süslemeli kolsuz kaftanı vardır. Başında kavuğu görülmektedir.
			
63 a Yavuz Sultan Selim. Bağdaş kurmuş şekilde oturmaktadır. Üzerinde süslemeli kaftanı ve başında sarığı vardır.	62 a Sultan II. Mehmet Yan bir şekilde dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Üzerinde süslemeli kaftanı ve başında kavuğu görülmektedir.		

Hükümdar figürlerinin olduğu dört örnek bulunmaktadır. Hükümdarlık sembolü olarak bazı ayırt edici özellikleri görülmektedir. Genellikle kemerli bir yapı altında bağdaş kurmuş şekilde ya da dizlerinin üzerinde oturmaktadırlar ve başlarında altın taçlar bulunmaktadır. Kısa ya da yarım kollu kaftanlar giymişlerdir ve üzerlerinde süslemeler bulunmaktadır. 22 a sayfalında Keyumers figürü farklı bir elbise ve başlık giymektedir. 30 b sayfasında Yusuf Peygamber'in başında altın taç ve bir hale vardır. Üzerindeki giysi yarım kollu bir kaftandır ve bulut motifleri ile süslenmiştir. Padişah figürlerinin tamamı

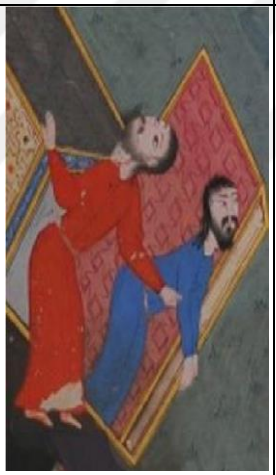
kemerli bir yapı altında oturmaktadır. Üzerlerinde süslü kaftanları, başlarında kendilerine özgü sarıkları vardır. Bellerinde altın kemerler bulunmaktadır. Ellerinde çiçek, mendil kitap türü sembolik nesneler görülmektedir.

4.13. Kadın Figürleri

				
18 b Hz. Havva Yarım kollu uzun elbisesinin üzeri motiflerle süslüdür. Başında yazma benzeri örtü ve hale bulunmaktadır.	18 b Hz. Havva'nın kızları. Yarım kollu desensiz bir elbise giymektedir. Başına süslenmiş bir yazma ve hale yapılmıştır.	18 b yarım kollu tek bir elbise giymiştir. Elbisenin üzerinde desenler bulunmaktadır. Başında yazma bulunmaktadır.	18 b Üzerinde kaftan tarzı desenli uzun bir elbise giymektedir. Başında renkli bir yazma ve hale görülmektedir.	18 b Uzun kollu, desenli uzun bir elbise giymektedir. Başında beyaz bir yazma vardır.

Kadın Figürleri sadece Hz. Âdem ve Havva'nın ve ikiz çocuklarının anlatıldığı 18'b sayfasında görülmektedir. Havva ve iki kadın figürün başında hale bulunmaktadır. Elbiseleri farklı şekillerde yapılmıştır. Ten renkleri ve yüzlerinde ferdi özellikler dikkat çekmektedir. Genellikle giysilerinde süslemeler görülmektedir.

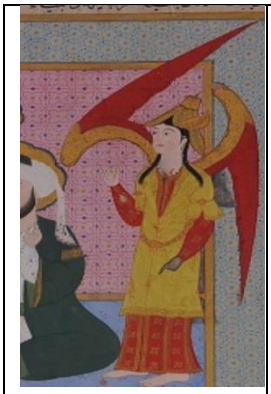
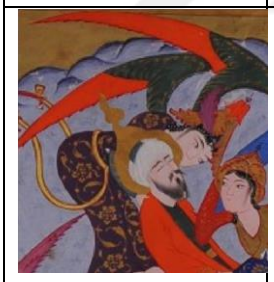
4.14. Gayrimüslim Ya Da Farklı Milletten Olanlar

			
30 b Düz bir elbise içerisinde başında kasket tarzı sarıklı başlık yapılmıştır.	34 a Sade boyanmış elbise altına pantolon giyinmiş. Başında sivri uçlu şapka görülmektedir.	34 a Sade boyanmış elbise, altta kısa pantolon, dize kadar uzanan çoraplar ve sivri uçlu bir şapka görülmektedir.	36 a Sade boyanmış bir elbise ve kısa pantolon.
			
40 a Sade boyanmış ve küçük süslemeler olan uzun bir elbise. Saçlar uzun ve başlık yoktur.	41 b sade boyanmış uzun ve kemerli elbise. Saçlar uzun başlık yoktur.	35 a Uzun elbise ve sivri uçlu başlıklar görülmektedir.	30 a sade boyanmış uzun elbise ve külah tarzı başlık görülmektedir.

Gayri müslim ya da farklı millet olarak yapılan figürlerde farklı başlık çeşitleri ayırt edici özelliklerdendir. Uzun desensiz elbise giyen örnekler ve pantolon tarzı alt giysi ve çizme giyen örnekler bulunmaktadır. Bazılarının başında herhangi bir başlık yoktur ve saçları görülmektedir. Bazıları ise farklı şekillerde yapılmış kasket tarzı başlıklar takmışlardır.

4.15. Melek Figürleri

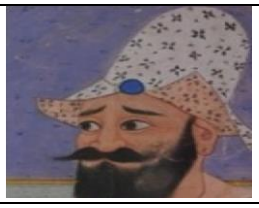
			
18 b sade desensiz bir yarım kollu ve yakası açık bir üst elbise. Kanat uçları ayrık bir şekilde gösterilmiştir. Başında yaprak motifinden taç bulunmaktadır.	6 b sade desensiz bir yarım kollu ve yakası açık bir üst elbise. Uzun bir kuşak Kanatlar bütün bir form şekilde gösterilmiştir. Başlığı yoktur.	21 b sade desensiz bir yarım kollu ve yakası açık bir üst elbise. Belinde uzun bir kuşak vardır. Kanatları bütün bir form şekilde gösterilmiştir. Başında yaprak motifinden taç bulunmaktadır.	21 b süslemeli, yarım kollu ve yakası açık bir üst elbise. Kanatlar ayrık bir şekilde gösterilmiştir. Başında altın bir taç bulunmaktadır.
			
26 b Ayrıntılı ve süslemeli yapılmış kanatları ayrık bir şekilde gösterilmiş. Başına bir altın taç takmıştır. Üzerinde yarım kollu ve desenli bir elbise giymiştir.	27 a. Ayrıntılı ve süslemeli yapılmış kanatları ayrık bir şekilde gösterilmiştir. Başına bir altın taç takmıştır. Üzerinde yarım kollu yakası açık desenli bir elbise giymiştir. Beline uzun bir kuşak yapılmıştır.	34 a Kanatlarının alt kısmı bütün bir form şeklindedir. İçe dönük küçük çıkıntılar vardır. Üzerinde yarım kollu ve dizlerine kadar uzanan bir üst elbise ve içerisinde uzun kollu uzun ve yere kadar uzanan desenli bir elbise giymektedir. Başında yaprak motifinden yapılmış taç takmıştır.	36 a Üzerinde yarım kollu ve dizlerine kadar uzanan bir üst elbise ve içerisinde uzun kollu uzun ve yere kadar uzanan desenli bir elbise giymektedir. Başında yaprak motifinden yapılmış taç takmıştır. Kanatlarının alt kısmı bütündür içe dönük küçük çıkıntılar vardır

			
36 b Üzerinde yarım kollu ve dizlerine kadar uzanan bir üst elbise ve içerisinde uzun kollu uzun ve yere kadar uzanan desenli bir elbise giymektedir. Başında yaprak motifinden yapılmış taç takmıştır. Kanatlarının alt kısmı bütündür içe dönük küçük çıkıntılar vardır. Sivri formludur.	37 a Üzerinde yarım kollu yakası açık, dizlerine kadar uzanan bir üst elbise ve içerisinde uzun kollu uzun ve yere kadar uzanan desenli bir elbise giymektedir. Başında incilerle süslenmiş bir topuz ve hale vardır. Kanatlarının alt kısmı bütündür içe dönük küçük çıkıntılar vardır. Uçları sivridir	40 a Üzerinde yarım kollu yakası açık, dizlerine kadar uzanan bir üst elbise ve içerisinde uzun kollu uzun ve yere kadar uzanan desenli bir elbise giymektedir. Belinde uzun bir kuşak bağlamıştır. Başında yaprak formunda bir başlık vardır. Kanatlarının alt kısmı bütündür kanat şekilleri çizgilerle belirlenmiştir.	40 a üzerinde kolsuz ve yakası açık bir elbise vardır. Belinde uzun bir kuşak bulunmaktadır. Başında inci süslemeli topuz görülmektedir**.** Kanatlarının alt kısmı bütündür kanat şekilleri çizgilerle belirlenmiştir.
			
41 b üzerinde süslemeler olan uzun bir elbise giymektedir. Başında yaprak motifinden başlık vardır. Belinde uzun bir kuşak bağlamıştır. Kanatlarının alt kısmı bütündür dışa dönük küçük çıkıntılar vardır. Uçları sivridir	46 a süslemeli, yarım kollu ve bir üst elbise giymektedir. Kanatlar ayrık bir şekilde gösterilmiştir. Başında altın bir taç bulunmaktadır	46 a süslemeli, yarım kollu ve yakası açık bir üst elbise. Kanatlar ayrık bir şekilde gösterilmiştir. Başında yaprak motifinden bir taç görülmektedir.	

Melek figürleri incelendiğinde genellikle yarım kollu bir üst elbise içerinde uzun kollu bir giysi olduğu görülmüştür. Bazılarında yaka açıktır ve üst elbise dizlere kadar uzanmaktadır. Elbiseler çoğunlukla motiflerle süslenmiştir. Bazılarının bellerinde uzun

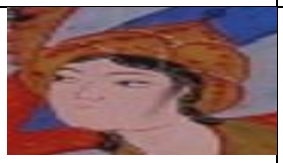
kuşaklar vardır. Kanatlarda dört farklı form görülmektedir. Başlarına altın taç, yaprak motifinden başlık takmışlardır. Bazı örneklerde haleleri vardır. Bazılarında inci süslemeli topuzlar görülmüştür. Birkaç örnekte başlık yoktur. En farklı örnek 40 a sayfasında görülen melek figürüdür. Kısa boyludur. Kolsuz ve açık yakalı bir elbise giymektedir.

4.16. Yüz Şekilleri

			
18 b geniş ve biraz uzun yüzlü belirgin iri göz ve uzun kaş ince burun küçük ağız. Genelde kaşlarda ve gözlerde mimikler gösterilmiştir. Yüze duygusal bir ifade verilmiştir.	18 b geniş yüzlü belirgin iri göz ve uzun kaş ince burun küçük ağız. Yüz hatlarına küçük detaylarla ifade verilmiş ve ferdi özellikler gösterilmiş. Hafif sert çizgiler görülmektedir.	22 a Kalın ve kavisli kaşlar ifade verilmiştir. İri çekik gözler, burun iri ya da normal boyutludur. Hatlar belirgin şekilde siyah kullanılarak çekilmiştir. Yüze gölge verilmiştir. Belirgin mimiklerle duygu ifadesi ve ferdi özellikler gösterilmiştir.	23 b Hafif kavisli kaşlar, yan kaymış gözbebekleri, çekik gözler, normal büyüklükte burun küçük ağız yapısı. Yüz hatlarında küçük detaylarla ferdi özellikler gösterilmiş. Yumuşak hatlı fırça üslubu görülmektedir.
			
26 b Hafif kavisli kaşlar, çekik gözler, normal büyüklükte bir burun küçük ağız küçük detaylarla ferdi özellikler gösterilmiştir. Yumuşak hatlı fırça üslubu bulunmaktadır.	29 a Genellikle V şeklinde baş kısımları biraz kalın kaşlar, iri çekik gözler, küçük bir burun ve ağız yapısı. Hafif sert bir fırça üslubu. Küçük detaylarla ferdi özellikler, belirgin mimikler ve hareket halinde yapılmıştır.	36 a Genellikle V şeklinde baş kısımları biraz kalın kaşlar, iri çekik gözler, küçük bir burun ve ağız yapısı. Hafif sert bir fırça üslubu. Küçük detaylarla ferdi özellikler ve belirgin mimikler görülmektedir.	49 a Hafif kavisli ya da düz kaşlar. Çekik gözler, normal büyüklükte bir burun küçük ağız yapısı, küçük detaylarla ferdi özellikler gösterilmiş. Yumuşak hatlı bir fırça üslubu görülmektedir.
			
Baş kısımları genellikle V şeklinde olan biraz kalın kaşlar, iri çekik gözler, bazen küçük bazen büyük bir burun, küçük bir ağız yapısı. Hafif sert bir fırça üslubu, köşeli hatlar, Küçük detaylarla gösterilmiş ferdi özellikler, belirgin mimikler görülmektedir.	23 b Hafif kavisli kaşlar, İri gözbebekleri, çekik gözler, normal büyüklükte burun küçük ağız yapısı. Yüz hatlarında küçük detaylarla ferdi özellikler gösterilmiştir. Yumuşak hatlı bir fırça üslubu görülmektedir.	23 b Hafif kavisli kaşlar, Yan kaymış gözbebekleri, çekik gözler, normal büyüklükte burun küçük ağız yapısı. Yüz hatlarında küçük detaylarla ferdi özellikler gösterilmiş. Yumuşak hatlı fırça üslubu görülmektedir.	60 a Hafif kavisli kaşlar, Yan kaymış gözbebekleri, yuvarlak hatlı gözler, kemerli bir burun küçük ağız yapısı bulunmaktadır. Yüz hatlarında ferdi özellikler gösterilmiş. Yumuşak hatlı fırça üslubu görülmektedir.

Yüz şekilleri detaylı bir şekilde incelendiğinde dört ya da beş üslup görülür. İlk üslupta ince detaylarla çalışılmış yumuşak hatlı bir fırça ve çekik gözler ve bazı mimikler görülmektedir. İkinci üslubun en belirgin özelliği kalın ve hareketli kaşlardır. Çizgiler daha sert ve belirgindir. Gözler ve burun bazen küçük bazen büyük yapılmıştır. Üçüncü üslupta belirgin sert ve koyu çizgiler iri yüz hatları ile belirgin mimik ve duygu ifadesi vardır. Dördüncü örnek ilk örnek ile benzerlik gösterir fakat yüzde daha belirgin mimikler ve ifade dikkat çekmektedir. Son üslup olan padişah portrelerinde tüm ferdi özellikler detaylı bir şekilde işlenmiştir. Göz renginden saç sakal taramalarına kadar hepsinde belirgin farklılıklar görülmektedir.

4.17. Başlık Çeşitleri

			
18 b Uçları kısa bir şekilde sarkıtılmış İçerisinde dilimli	18 b Sadece beyaz renk ile boyanmış düz şekilli sarık. Müslüman halk	18’b Kenarlarında süslemeler olan yazma benzeri kadın örtüsü	18’b Yaprak motifinden yapılmış melek figürü başlığı
			
30’b Tek örneği Yusuf Peygamber minyatüründe bulunan	Ucu elips formlu hükümdar ya da ona bağlı olan halk.	36’b Hükümdar figürlerinde altın taç.	26’b İki ucu sarkıtılmış önden dolanmış, ortasında renkli kavuk olan sarık
			
30’b Kasket tarzı şapka. Farklı dinden veya milletten olanlarda kullanılmıştır.	30’b Külah tarzı kırmızı renkli ortasında ve alt kısmında beyaz sarık olan başlık. Farklı dinden veya milletten olanlarda yapılmıştır.	41’ b İnci süslemeli, sivri uçlu yaprak motifinden yapılan altın başlık. Eserde sadece bu melek figüründe görülmektedir.	32’b Üstü düz formlu şapka Farklı dinden veya milletten olanlar

			
18 b Kapüşon tarzı elbiseye ye bağlı başlık.	18 b Kadın başlık türü	18 b kırmızı renkli Kadın başlık türü	50 a Peygamber soyundan geldiğini simgeleyen yeşil renkli imam sarığı
			
50 a Osman Bey sarığı	59 b Orhan Bey sarığı	60 a Sultan I. Murat	61 a Sultan I. Mehmet
			
62 b Sultan II. Mehmet	62 a Sultan II.Beyazıt	63 a Yavuz Sultan Selim	63 b Sultan I. Süleyman
			
88 b Sultan III. Murat	88 b Silahtar başlığı	88 b Saray hizmetlisi başlığı	

Başlıklar incelendiğinde öncelikle statü millet ya da inançlar gibi konuları sembolize ettikleri görülmüştür.

Buna göre Peygamber imam ve onlara iman eden kişilerde görülen sarıkları iki ucu ya hafiften ya da uzun olarak sarkıtılmış bazıları boyundan dolanmış ve içlerine renkli kavuklar yapılmıştır. 48 a 46 a sayfaları önden dolanmış 37 a 35 a sayfaları iki ucu sarkıtılmış başlık türlerine örnektir.

Aynı kavuklar on iki imamın olduğu 49 a ve 50 a sayfasındaki örnekte olduğu gibi yeşil renk ile boyanarak 46 a sayfasında bulunan Hz. Hasan ve Hüseyin örneği ile bağlanarak peygamber soyundan geldiklerini sembolize etmiştir.

Diğer başlık örneğinde sadece oval hatlı ve beyaz renkli bir sarık yapılmıştır. Bu başlık türü Müslüman halk peygamber çocuklarında kullanılmıştır.

Kadın başlığı olarak sadece 18 b sayfasında görünen kadın figürlerin başlıkları bulunmaktadır. Bunlar başlarından omuzlarına kadar uzatılmış kulak kısımlarında küçük bir kıvrım olan bazılarına küçük hatayi grubu süslemeler yapılmış bazıları sadece boyanmış ya da uçları altın ile süslenmiş beyaz ve kırmızı renklerle boyanmış başlıklardır.

Altın ve üzeri renkli taşlarlar la süslenmiş taçlar hükümdar ve melek figürlerinde görülmektedir. Sivri uçlarının üzerinde V formunda farklı şekillerle süslenen bir nesne bulunan bu başlıklarda rumi ya da zencerek deseninin kullanıldığı küçük süslemeler yapılmıştır.

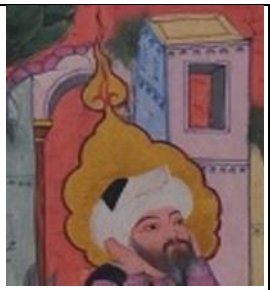
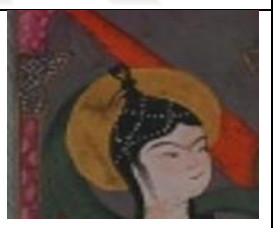
Elips formlu ucu uzun ve bazılarının alt kısmında kürk detayı olan ikinci grup başlıklar da beyaz renkle boyanan zemin üzerine çintemani ya da penç motifleri yapılmıştır. Hükümdar ve emrinde olan kişilerde kullanılmıştır. Aynı desen sivri uçlu ve düz formlu olan başlıklarda da uygulanmıştır.

Farklı inançtan ya da milletten olan figürlerin başlıklarında sivri uçlu örnek (34'a ve 35'a) dairesel formlu üstü düz şapka örnek (32, b 36 a) ve ucu uzun kasket tarzı bir şapkalar vardır. Bu türde üzerine boyundan dolanmış beyaz renkli şal sarılmış olan bir örnek bulunmaktadır. Kıyafete bağlı kapüşon tarzı ve silahtarların başında olan (26'b 18'b) iki örnek bulunmaktadır. Elbisenin devamı olan kapüşon tarzı başlık. İki yerde kahverengi ye boyanarak yapılmıştır. 18 b ve 26 b de İbrahim Peygamber minyatüründe bir figürde kullanılmıştır.

Yaprak motifinden yapılmış ve sadece melek figürlerinde bulunan başlık türünde hepsi aynı formda olup renklerde farlılıklar bulunmaktadır. Tek örnek olarak 41'b de görülen başlıkta damla formundadır ve yaprak dişleri içe bükülmüş bir şekilde yapılmıştır.

Padişah sarıklarında dört farklı tür görülmektedir. 50 a Osman Bey ve 63 a Yavuz sultan Selim'in başlıkları tek örnektir. Diğerleri benzer formların farklı çeşitlerinden oluşmaktadır.

4.18. Haleler

			
18 b Alev dalgalı, sivri uçlu ve siyah tahrir çizgili	30 b Dairesel formda ucu sivri bombeli kırmızı tahrir çizgili	38 a Ateş formunda bombeli ucunda tepelik tarzında alev formu kırmızı tahrir çizgili	21 b Sivri uçlu alev dalgalı düz formda
			
23 b Alev dalgalı renkli tahrir çizgili kırmızı tahrir çizgili	26 b Alev dalgalı ucu düğümlü ateş formunda kırmızı tahrir çizgili	26 b Düğümlü ve sivri uçlu ateş formunda yeşil tahrir çizgili	27 a Ateş formunda bulutlu uzun uçlu siyah tahrir çizgili
			
29 a Ateş formunda bulutlu uzun uçlu tahrir çizgisiz.	30 b Ateş formunda, ucu düğümlü, bombeli ve renkli tahrir çizgili	32 b Ateş formunda ucundaki düğüm açılmış bombeli renkli tahrir çizgili başlık.	36 a Daire formlu düz başlık.
			
36 b Ateş formunda bombeli ucu düğümlü yeşil tahrir çizgili.	38 a Ateş formunda bombeli ucu sivri.		

Minyatürlerde peygamber ve melek figürlerinde bulunan halelerde form açısından farklıklar bulunmaktadır.

İlk örnekte alev formunda içe dönük alev katmanları olan sıvama altın ile boyanmış ve siyah tahrir çizgisi çekilmiş olan sivri uçlu haleler vardır. Bu üsluba örnek olarak 18 b sayfasında hareketli bir şekilde yapılmış olan bu form 21 b sayfasında düz ve sabit bir şekilde yapılmış hali görülmektedir.

İkinci grup haleler bombeli, düz çizgili, ucu sivri, ucunda düğüm olan ve rumi tepeliği tarzı bir şekil bulunan formdur. Sıvama altın ile boyanarak bazılarının içerisinde dikey altın ile dikey çizgiler yapılmış ve etrafları kırmızı ya da yeşil tahrir çizgisi ile çerçevelenmiştir.

Üçüncü grupta ateş formunda hareketli bir formun içerisinde ateş bulutları bulunmaktadır. Sıvama altın ile boyanmış ve siyah tahrir çizgisi çekilmiştir. 29 a sayfasında bulunan bir örnekte tahrir çizgisi bulunmamaktadır.

Sadece daire formunda yapılmış halelere iki sayfada melek figürlerinde yapılmıştır.18’ b ve 36 a sayfasında bulunan iki örnekte sıvama altın ile boyanmış ve siyah tahrir çizgisi çekilmiştir.

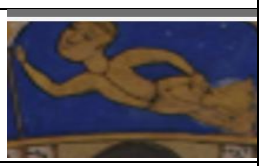
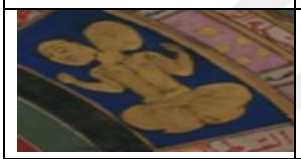
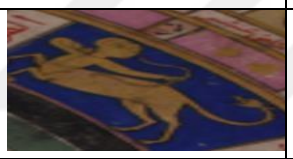
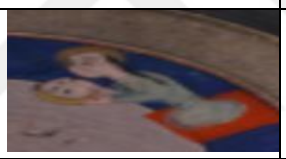
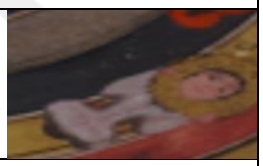
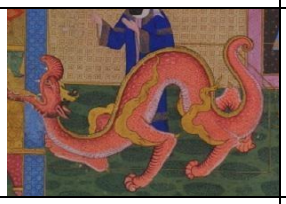
4.19. Hayvan Figürleri

			
38 a Eşek, yan profilden yapılmış. Detaylar gösterilmiş.	18 b Altın ile boyanmış akrep. Üst görünüşten yapılmış.	18 b Yan profilden yapılmış kurt. Tek renk ile boyanmış.	18 b Altın ile boyanmış yengeç. Üst görünüşten yapılmış ve tek renk ile boyanmış.
			
18 b Aslan ¾ profilden yapılmış. Tek renk boyanmış.	18 b koç yan profilden yapılmış. Tek renk boyanmış.	18 b balık yan profilden yapılmış. tek renk ile boyanmış.	21 a balık yan profil tek renk ile tonlama yapılarak boyanmış
			
26 b Koç, yan profil, ince detaylara önem verilmiş	36 a At, yan profilden yapılmış. Detaylara fazla yer verilmemiş	37 a Boynuzlu keçi, tek renk ile boyanmış ve tonlama yapılmış.	37 a Köpek ya da fare detaylara önem verilmemiş
			
37’a Koyun yan profil Küçük detaylar eklenmiş	43’a Köpek yan profil sadece form olarak yapılmış aynı renk ile hafif tonlama yapılmış	38 a Balık detaylara önem verilmiş tonlama yapılmış	38’a Ceylan Yan profil hareketli detay verilmeden sade bir üslupta yapılmış

			
30 b Papağan yan profilden yapılmış	34 a At yan profil ince detaylar çizilmiş.	23 b Ördek, leylek, kuğu, kaz güvercin, bıldırcın türünde kanatlı hayvanlar.	
			
23 b yılan, keçi aslan, at eşek, kedi, deve manda ayı, tek boynuzlu at, fil uzun kulaklı bir hayvan aslan benzeri bir hayvan, zürafa, kırkayak kanatlı bir böcek, sivrisinek, kelebek, yusufçuk yarasa, karınca, salyangoz, kaplumbağa, çekirge, sincap, kertenkele, köpek, kurt, tavşan, tavşan benzeri bir hayvan ve tilki bulunmaktadır. Yan profilden yapılmışlardır. Sadece ana formları bellidir.			

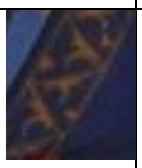
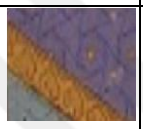
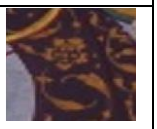
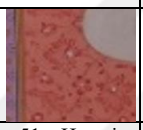
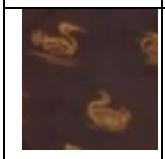
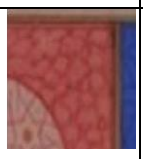
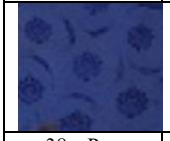
Hayvan figürleri incelendiğinde üst ve ¾ profilden yapılmış birkaç örnek hariç hepsinin yan profilden yapıldığı görülmüştür. Bazı örneklerde incelikle işlenmiş tonlama yaparak boyanmış figürler görülmektedir. Birkaç örnekte ana form tek renk boyanmış ve küçük detaylar yapılmıştır. Bazılarında ise sadece form yapılmış ve tek renk olarak boyanmıştır.

4.20. Fantastik Canlılar

			
6 b çift başlı çift kollu insan.	6 b balık vücutlu insan	6 b Belden aşağısı kuş olan insan	6 b göğsünde boynuzu olan dört ayaklı kuş
			
6 b balık vücutlu insan	6 b elinde başak tutan yarı balık yarı insan.	6 b belden aşağısı kuş olan insan.	6 b belden aşağısı
			
6 b sadece belden yukarısı olan çift başlı elinde akrep tutan insan	6 b insan bedenli oğlak başlı canlı	6 b belden aşağısı yılan olan insan.	6 b göğüsten aşağısı aslan olan insan.
			
6 b çift başlı insan	6 b belden aşağısı aslan olan elinde yay tutan insan	6 b elinde kendi yansımasını tutan insan	6 b aslan yeleli insan
			
26 b Şeytan, Sadece form Boya akması sonucu deformasyon oluşmuş	27 a Zümrüdü Anka	32 b Ejderha	

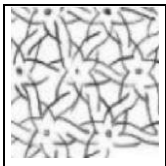
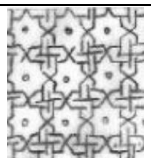
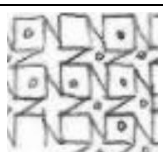
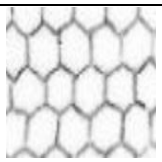
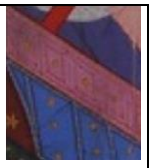
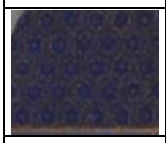
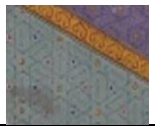
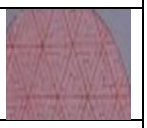
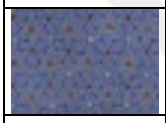
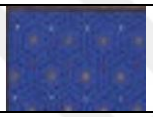
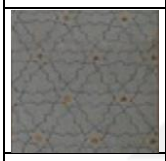
Fantastik canlılar en fazla 6 b sayfasında bulunan burçlar kuşağı içerisinde görülmektedir. Bunlar genellikle altın ile boyanmış formlarında fazla detay verilmemiştir. Bunun haricinde 26 b sayfasında boya akması sonucu deforme olmuş bir şeytan figürünün sadece formu görülmektedir. 27 a sayfasında bulunan Anka kuşu çok ince detaylarla çalışılmış renkler ustalıkla kullanılmıştır. Aynı şekilde Musa Peygamberin hikayesinde anlatılan ejderha figürü tonlanarak boyanmış ve ustalıkla ince detayları işlenmiştir.

4.21. Motif Çeşitleri

						
18 b Dolantı bulut	18 b Hatayi	21 b Penç	22 a Penç	22 a Çintemani	23 b Yıldız deseni	26 b Penç
						
27 Penç	27 a Hatayi	Penç	Rumi	Rumi, Penç yaprak	30 b Bulut	30'b Penç
						
30 b Rumi	30 b Tepelik	34 a Penç yaprak	37 a Rumi, Hatayi	37 a Gonca	37 a Rumi	41b Penç yaprak
						
46 a Penç	51 a Hatayi, Penç, yaprak	51 a Penç, yaprak rumi	59 a Hatayi	59 a Bulut	59 b Hatayi	60 a Penç
						
60 b	61 a Hatayi yaprak	61 b Gonca	62 a Gonca	63 a Yaprak gonca	63 a Penç, yaprak rumi	63 b Yaprak,gonca
						
78 a ördek	78 a, Mermer deseni	78 a Yaprak, penç, gonca	88 b Gonca	63 b Yıldız	35 a Rumi	35 a Tepelik
						
38 a Penç, yaprak	88 b tepelik					

Motifler incelendiğinde Hatayi grubu, bulut motifleri ve rumi motiflerinin kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca ördek, yıldız ve çintemani örnekleri de bulunmaktadır.

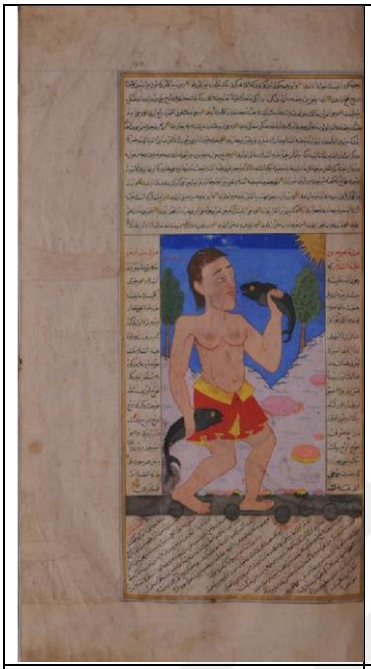
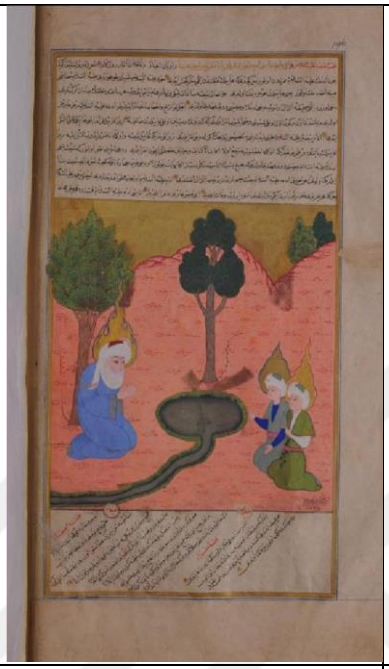
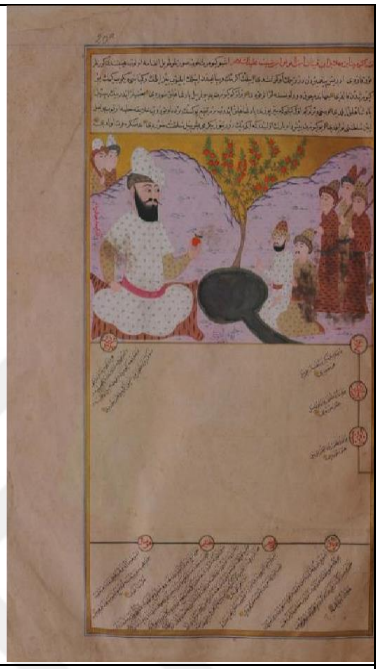
4.22. Geometrik Motifler

						
21 b	21 b	21 b	21 b	21 b	22 a	23 b
						
26 b	29 a	29 a	30 b	30 b	32 b	32 b
						
32 b	35 a	35 a	35 a	36 a	36 a	36 b
						
36 b	36 b	36 b	37 a	46 a	46 a	51 a
						
60 a	60 a	62 a	63 b	63 b	78 a	

Geometrik motiflerin incelenmesinde; artı çarkıfelek bal peteği üçgen, eşkenar üçgen altı kollu yıldız,dört kollu yıldız, sekiz kollu yıldız.on kollu yıldız,eşkenar dötgen,sepet örgüsü,düğüm deseni,altıgen geçme,ok formunda yapılmış motif çeşitleri görülmüştür.

5. BÖLÜM: MUKAYESE VE PROBLEMLER

5.1.TİEM Nüshasına Yanlışlıkla TSMK Nüshasından Eklenildiği Düşünülen Sayfalar

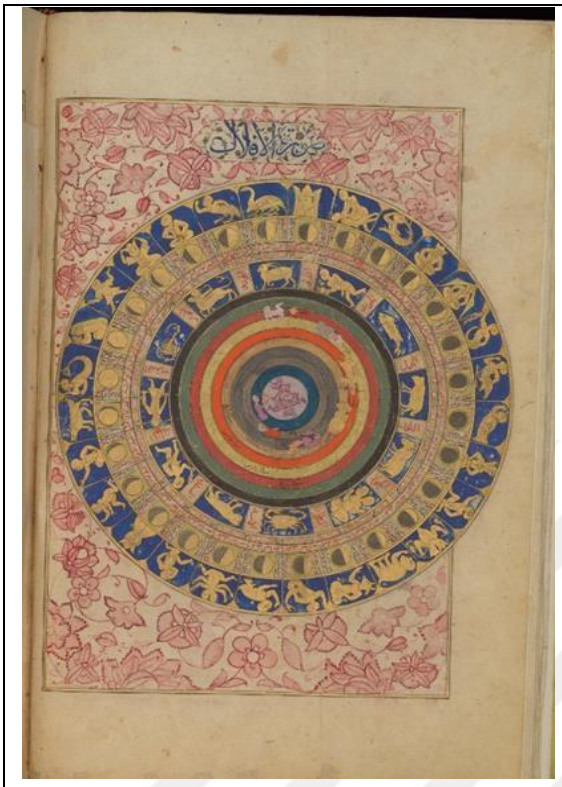
		
Varak 19 a	Varak 19 b	Varak 20 a

Resim 48: TİEM (TSMK Nüshasında Yanlışlıkla Yapıştırılan Sayfa)

Kaynak: TİEM 1973 Zübdet-üt Tevarih

TSMK nüshaları olduğu düşünülen üç sayda incelendiğinde TİEM minyatürlerinden farklı olarak daha sade ve detaysız bir üslupta çalışıldıkları görülmüştür. Yüzler elbise şekilleri, kullanılan tahrir çizgileri TİEM nüshasına göre daha özensizdir. Minyatürlerin boyamasında daha sade ve farklı renklerin kullanıldığı görülmektedir.

5.2. TİEM 1973 No'lu Nüsha ve Dublin 414 No'lu Zübdet-üt Tevarih Karşılaştırma

CB s. 17 b

TİEM s. 6 b

Resim 49: "Yedi Kat Gökler, Burçlar ve Ayın Yirmi Sekiz Günlük Devri"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 17 b , TİEM s. 6 b.

Burçların anlatıldığı varak TİEM 6'b de kompozisyon genel olarak CB 17 b de ki örneğe benzer şekilde çalışılmıştır. Detaylarında bazı ufak farklılıklar olduğu görülmektedir. Örneğin Dünyayı sembolize eden daireye helezonlardan yapılmış pembe renkli bir tasarım eklenmiştir. Gezegenleri temsil eden figürlerin elbiseleri ve duruş yönlerinde farklılıklar görülmektedir. Chester Beatty kopyasında yazılı alan ve kare formundaki çerçeve kaldırılmış yerine etrafına hatayi grubu motiflerden oluşan halkar tasarımı eklenmiştir. Renkler aynı kullanılmış fakat TİEM'e göre biraz daha soluk görünmektedir.

Resim 50: Minyatür "Kıble Yönü Yukarı Alınarak Çizilmiş Dünya Haritası"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 34 a

Sayfanın ortasına yerleştirilmiş olan, dünyayı sembolize eden haritanın olduğu ve TİEM nüshasında bulunmayan bu varakta, dikdörtgen formda tasarlanan sayfa ince bir altın çerçeve ile çevrilmiştir. Dış çevresi saat yönünde dönen ve aynı büyüklükteki ve ölçüdeki yeşil renkli dağlarla çevrelenmiştir. İnce bir cetvelden sonra okyanusları temsil eden gri zemin üzerine yeşil renkte kara parçaları ve içlerine gri renkli su yolları yapılmıştır.

	
Chester Beatty 53 a	TİEM 18 b

Resim 51: "Hz. Âdem ve Havva ikiz çocukları ile birlikte"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 53 a, TİEM s. 18 b.

Hz. Âdem, Hz. Havva ve ikiz çocuklarının anlatıldığı 18b numaralı TİEM nüshasındaki minyatür Chester Beatty nüshası ile benzer kompozisyon özelliklerini taşımaktadır. İki kompozisyonun tam ortasında yer alan ağaç tasarımı eşit şekilde iki parçaya ayırmaktadır. TİEM nüshası bir başlık tezhibine sahiptir. Varak 53 a'daki lacivert renkli gökyüzü TİEM nüshasında kobalt renginde boyanmıştır. Gökyüzündeki melek figürlerinin yönleri CB nüshasında ortadaki ağaca doğru dönük iken, TİEM nüshasında farklı yönlere doğru hareket eder şekilde yerleştirilmişlerdir. TİEM nüshasında başlık tezhibinin bulunduğu alanın altında yer alan bir çanaktan ve meleklerin ellerindeki çanaklardan üç farklı yönde yaprakların olduğu beyzi form boyunca akan altınla boyanmış olan ağacın üzerinde sağ ve solda melekler yer alırken, CB nüshasında ağaçta bulunan melekler kaldırılmış ve ağaç doğada var olduğu renkleri ile, sade olarak çalışılmıştır. TİEM nüshasında gövdesi kısa olan ağaca karşın, CB nüshasında gövdesi daha uzun olan ağacın üst kısmı cetvelin altında kalmıştır. TİEM nüshasında fondaki daha alçak olduğu görülen dağ ve zemin eflatun tonda boyanmışken, CB nüshasındaki yüksek ve doruğu yukarda çizilmiş olan dağ açık mavi renge boyanmıştır. Âdem ve Havva figürleri iki minyatürde de ağacın iki

yanında ve aynı şekilde ayakta durmaktadırlar. Üzerlerindeki kıyafetlerin renk ve motiflerinde küçük farklılıklar bulunmaktadır.

TİEM nüshasında Âdem ve Havva'nın yirmi altı çocuğu (on üç kız- on üç erkek) Havva ve Adem'in bedenlerinden daha ufak olarak farklı ölçülerde çalışılmıştır. CB nüshasında ise, on altı çocuk (sekiz kız- sekiz erkek) yer almaktadır. Bu nüshada da çocuklar Havva ve Adem'in bedenlerinde göre oldukça küçük olarak çalışılmışlardır. Duruş şekilleri aynı olan figürlerin yüz, başlık ve saç şekillerinde farklılıklar yapılmıştır. İki minyatürlü sayfa da giysiler sarı, pembe, kahverengi, kırmızı yeşil, su yeşili, turuncu beyaz ve altın ve gri gibi çeşitli renklerde boyanmışlardır. Kıyafetler üzerindeki motifler de farklılıklar göstermektedir. Bütün çocuklar arasında iki sayfada da Kabil Aklima' yı yere düşürmüştür. TİEM nüshasında Aklima'yı elinden tutup kendine doğru çekerken, CB nüshasında Aklima'nın üzerinde oturmuştur.

Chester Beatty 74 a

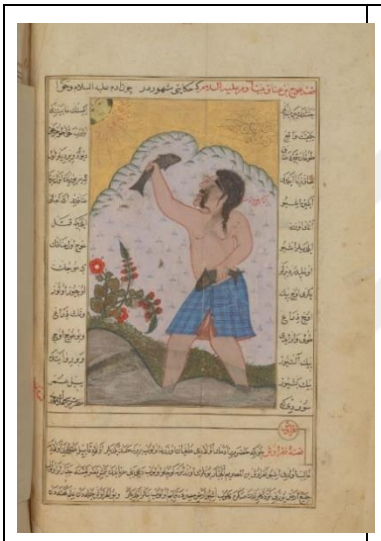
TİEM (TSMK) 19 b

Resim 52: Minyatür "Şit Peygamber Ve Oğlu"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 74 a, TİEM s. 19 b.

TİEM nüshasının kayıp sayfası olan Şit peygamber ve oğlu sahnesi TSMK nüshasından alınarak cilde eklenmiştir. İki yazma eserin minyatürlü sayfalarındaki kompozisyonlar birbirlerinden farklı şekilde tasarlanmışlardır. İki sayfada da yazılı alanlar olduğu görülmektedir. CB nüshasında dikdörtgen formda ince altın bir cetvellerle çerçevelen sayfada üst bölümde tek satırlık yazılı bir alan vardır. Alt bölümde bir tanesi yarım olmak üzere dört cetvel yapılmıştır. Yazılı alanın üst iki cetvelin arasında iki satırlık olarak

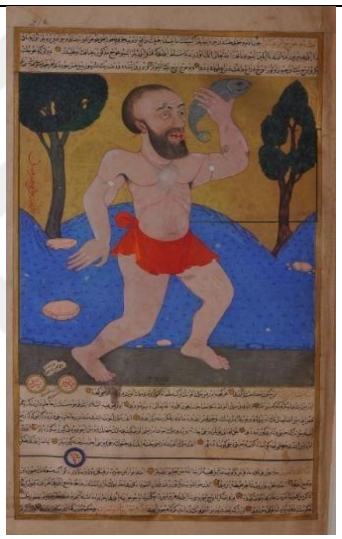
çalışıldığı görülmektedir. İki nüshada da konu dış mekânda gerçekleşmektedir. Gökyüzü altın rengindedir. Dağları CB nüshasında su yeşili renginde boyanmışken, TİEM nüshasına eklenen TSMK sayfasında yavru ağzı rengindedir. CB nüshasında Şit Peygamber bir örtü üzerinde dizleri üzerinde oturmuş, karşısındaki oğlu ile konuşurken, TSMK nüshasında toprağa diz çökerek oturmuş olan Şit Peygamberin karşısında iki erkek çocuğunun oturduğu görülmektedir. TSMK nüshasında üç figürün de başlarında haleler yer almaktadır. Figürleri iki örnekte de su yoları ayırırken, CB nüshasında ana kaynaktan gelen su başka bir su yoluyla birleşmektedir. TSMK nüshasında tepelerde ve ana mekânda ağaçlar yer alırken, CB nüshasında, sadece birleşen su yolarında kesik bir ağaç kullanıldığı görülmektedir.

Chester Beatty 74 b

TİEM (TSMK) Varak 19'a

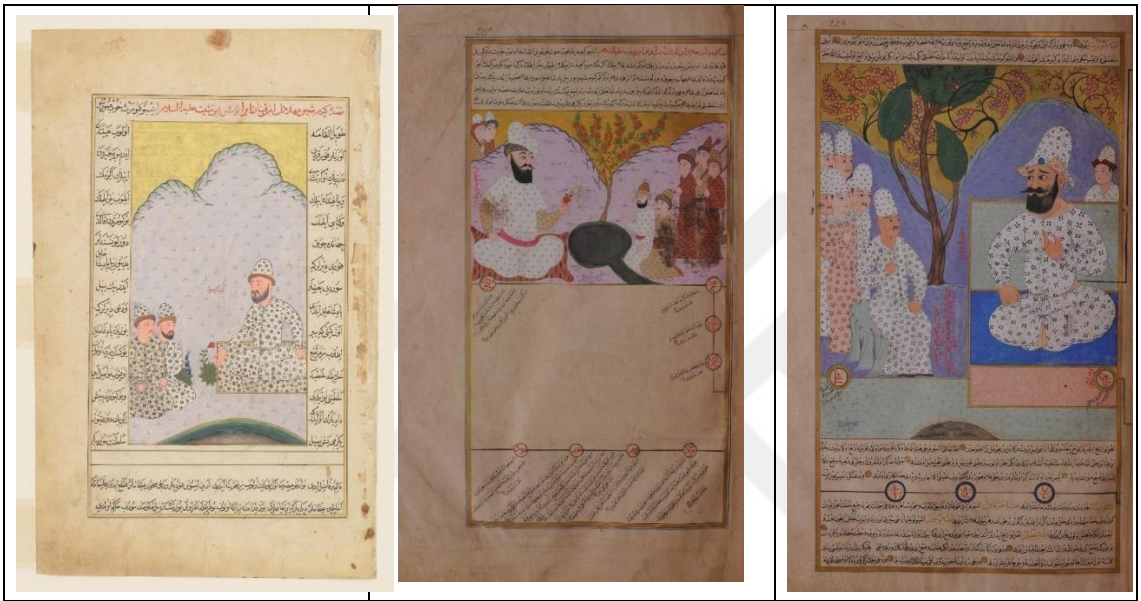
TİEM 21'a

Resim 53: Minyatür "Uc Dev"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 74 b, TİEM s. 19 a, 21 a.

Dev Uc figürü TİEM nüshasında iki farklı sayfada yer almaktadır. TSMK nüshasında bulunması gereken Dev Uc TİEM nüshasına eklenmiştir. Figürlerin duruş yönleri aynıdır. TİEM nüshasındaki Dev Uc 'un iki elinde de birer balık varken, TSMK nüshasında, sol elde tutulduğu görülen bir balık resmedilmiştir. CB nüshasındaki Uc figürünün yüzü diğer iki örnekten farklı olarak seyirciye dönük olarak değil, dağlara dönük olarak çizilmiştir. Sağ ve sol elinde birer balık tuttuğu görülmektedir. Sağ elindeki balığı gökyüzüne doğru kaldırmıştır. Saçları omuzlarından göğsüne doğru uzamıştır, kıvrık gür bıyıkları yüzünden boynuna doğru uzamaktadır. TSMK ve TİEM örneklerinde saçları kısadır, TSMK örneğinde gür sakal ve bıyıkları olduğu görülmektedir. Üç nüshada fonda dağlar yer almaktadır. Gökyüzü TSMK ve CB (Sol üst tarafta cetvele yapışık olan, ¼'ü görünen,

kaş göz ve ağzı çizilmiş, gülümseyen bir güneş yer almaktadır. Sağ üst tarafta da yığma bulut kümeleri altın zemin üzerine lal renginde ve sadece tahrirleri çekilmiş olarak yer almaktadır.) örneklerinde altın ile boyanmışken TİEM örneğinde sağ üstte cetvele yapışık olarak çizilmiş olan, ¼'ü görülen altın renkli bir güneş ve mavi renkli gökyüzü sayfanın yarısını kaplamaktadır. Üç figürün de bellerine bağlı kumaşlar bedenlerini çevrelemiştir. CB nüshasındaki küçük kareli açık mavi renkli bir kumaş, diğer nüshalardaki ise kırmızı renkli bir kumaştır.

Chester Beatty 54 a	TİEM (TSMK) 20 a	TİEM 22 a

Resim 54: Minyatür "Keyumers Ve Emrindekiler"

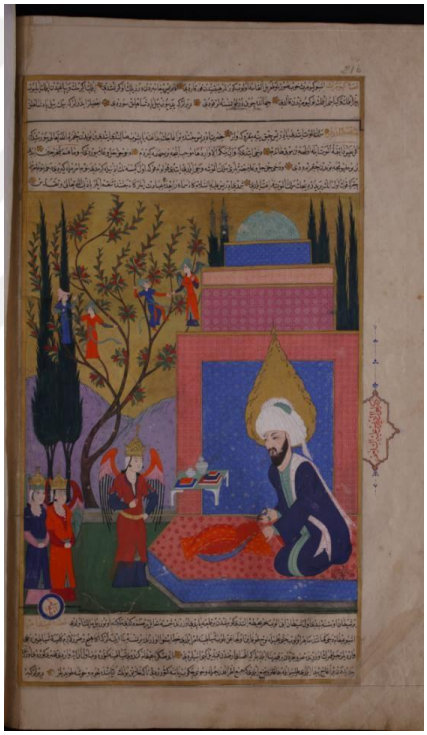
Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 54 b, TİEM s. 20 a, 22 a

Keyumers minyatürü de Dev Uc gibi TİEM nüshasında iki varak olarak yer almaktadır. Bu nüshaya ciltlenirken yanlışlıkla yapıştırıldığı fikri kabul görmektedir. Tamamı yazılı olan sayfanın etrafı ince altın bir cetvelle çerçevelenmiştir. Üç sayfa da yazılı metinlerle çerçevelenmiştir. Üç sahne de dış mekânda çizilmiştir. CB örneğinde, mekân altın renkli gökyüzü, dağlar ve bir su birikintisi ile tasarlanırken, TSMK örneğinde, altın renkli gökyüzü, kompozisyonun tam orta noktasında sayfayı ikiye ayıran bir bahar dalı ve su birikintisi ve eflatun renkli dağlar ile, TİEM örneğinde, altın renkli gökyüzü gökyüzünün tamamında kıvrımlı üç bahar dallı ağaç, Keyumers'i dinleyen gruba yakın bir ağaç ve mavi renkli dağların kullanıldığı görülmektedir. Keyumers figürü üç örnekte de yüksekçe bir yerde oturmaktadır. CB ve TİEM nüshalarında Keyumers sağ tarafta otururken, TSMK nüshasında sola oturmuş olarak resmedilmiştir. TSMK ve TİEM (önde duran kişi sırtlığı görünmeyen bir koltukta oturmaktadır) sayfalarında Keyumers kalabalık bir gruba

hitap etmektedir. Sırt bölümünde TİEM nüshasında bir, TSMK nüshasında iki kişinin başları görülmektedir. CB nüshasında sadece karşısında iki kişinin oturduğu görülmektedir. Kompozisyonda yer alan kişilerin ve Keyumers' in dış giysilerinde pars beneği olarak adlandırılan motifin yoğun şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bazı kıyafetlerde dört yapraklı çiçekler (penç) de kullanılmıştır. Üç Keyumers' in de başlıkları farklı şekilde çizilmiştir. TSMK örneğinde, sayfanın sağ alt köşesine yakın bir yerde oturan Keyumers figürü dizlerinin üzerine bağdaş kurmuştur. Tek eli dizindedir diğer eli ile dizinin dibindeki bir çiçeği tutmaktadır. Yönü sola doğru dönüktür. TSMK örneğinde, sol elinde bir nar tutmaktadır. TİEM örneğinde ise, sağ eli dizinde sol eli ise, bir şeyi anlattığını gösterir şekilde, baş ve işaret parmağı birleşik vaziyettedir.

Chester Beatty 56 b

TİEM 21 b

Resim 55: Minyatür "İdris Peygamber ve Azrail"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 5b b, TİEM s. 21 b

Hikâyeye göre İdris Peygamber Hz. Ademin torunlarından birisidir. Ömrünün son üç gününde Azrail ona cennetten meyve getirir. Sonrasında birlikte göğe yükselirler.

CB nüshasında bulunan minyatürün TİEM nüshasına göre daha sade bir şekilde yapıldığı görülmektedir. TİEM nüshası gibi dikdörtgen formda tasarlanan sayfa ince altın bir cetvelle çerçevelenmiştir. TİEM nüshasında sayfanın alt ve üst kısmında görülen yazılı alan CB de sadece alt bölümde iki satır olarak görülmektedir. Minyatürlü alanın orta

kısmına yatay şekilde ince altın bir cetvel yapılmıştır. Dış mekânda gerçekleşen olayda 3/1'lik bir alandan başlayan gökyüzü altın ile boyanmıştır. TİEM de fonda görülen ve farklı bir zemin ile son bulan dağ CB de kompozisyonun tamamını kaplamıştır. Zemini açık mor renge boyanmış ve üzerine aynı rengin koyu tonundan yer bitkileri yapılmış ve tahrir çekilmiştir.

Sayfanın sağ alt kısmına yakın yerde Hz. İdris yönü sola dönük vaziyette dizlerinin üzerine oturmaktadır. Sağ elini yukarı doğru kaldırmış ve avucu açık bir şekilde karşısındaki figüre bir şeyler anlatmaktadır. Diğer eli ile dizinin üzerindeki elbisesinin kumaşını tutmuştur. Başının üzerinde beyaz ve kahverengi torlarında bir sarık takmıştır. Sarığın üzerinde altın ile boyanmış ateş formunda ve üç katmandan oluşan bir hale vardır. Yüzü ¾ profilden yapılmış ve açık ten rengine boyanmıştır. Kaşlarının uç kısmı yukarı kalkık ve hafif kalındır. Gözleri küçük ve çekiktir burnu kemerli ve incedir. Ağzı küçük yapılıdır. Tarama tekniği kullanılarak yapılan siyah renkli sakallarının uçlarına beyaz boya sürülerek yüzüne yaşlı bir ifade verilmeye çalışılmıştır. Üzerinde iç astarı beyaz renkli olan yeşil renkli uzun bir elbise giymiştir. Elbisenin içerisinde mor renkli bir iç giysi vardır. Beline beyaz bir kuşak bağlamıştır.

Üzerine oturduğu örtü turuncu renklidir ve yüzeyine çintemani ve penç motifleri yapılmıştır. İdris peygamberin sol alt tarafında kahverengiye boyanmış altın cetvellerle bölümleri yapılmış küçük bir kutu görülmektedir. İdris Peygamber'in başını arka tarafına denk gelen yerde çarkıfelek formlu altın bir desen içerisinde yazılar bulunmaktadır.

Sayfanın sol köşesinde Peygamberin karşısında Azrail figürü yönü sağa dönük şekilde dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Sol elini baş ve işaret parmağı açık bir şekilde İdris Peygamber' e doğru uzatmıştır

Diğer elini yukarı kaldırmış kırmızı renkli bir nar tutmaktadır. Başına yaprak motifinden yapılmış pembe ve gri renklere boyanmış bir başlık takmıştır. Yuvarlak hatlı ve iri boyutlu yüzü ¾ profilden yapılmış ve açık ten rengine boyanmıştır. Kaşları kavisli, gözleri küçük ve çekiktir. Burnu ve ağzı küçük yapılıdır. Arkasında bükülmüş şekilde ve aynı hizada duran kanatları altın, kırmızı ve mavi renlerde boyanmıştır. Üzerlerine küçük benekler bulunmaktadır. Üzerinde lacivert renkli kolları dirseklerine kadar olan bir elbise vardır. Üzerinde altın ile boyanmış şemse formu içerisinde yarı stilize çiçek motifleri yapılmıştır. Elbisenin İçerisinde sadece kolları görünen kahverengiye boyanmış ve

altından çizgiler ile süslenmiş elbise giymiştir. Beline önden fiyonk yapılarak düğümlenmiş uzun bir kuşak takmıştır.

TİEM nüshasında, Hz. Âdem' in torunlarından olan Hz. İdris Azrail ve diğer melekler ile de görüşmektedir. Dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın çevresi altın bir cetvel ile çerçevelenmiştir. Konu hem dış hem de iç mekâna göre kurgulanmıştır. Tek hikâyenin anlatıldığı kompozisyonda minyatürlü alan sayfanın alt kısmına daha yakın olarak yerleştirilmiştir. Kompozisyonun yarısını kaplayan gökyüzü altın ile boyanmıştır. Eflatun renkli iki tepeden meydana gelen bir dağda fonda yer almaktadır. Sayfanın sağ köşesinde üzerinde oval hatlı firuze renginde bir kubbe olan üç katlı bir yapı olayın iç mekânda gerçekleştirildiğini gösteren mimari eleman olarak kullanılmıştır. Yapının zemini mavi, yavruağzı, turuncu, mor gibi renkler ile boyanmış ve her bir renkli alan farklı formlarda geometrik motifler ile süslenmiştir. Yapının arka tarafında üst kısımları görülen ve dört tanesi sağda iki tane solda olmak üzere altı adet selvi ağacı yer almaktadır.

Yapının sol tarafında dalları S'ler çizerek kıvrılan kahverengi gövdeli kırmızı renkli narlarının ağacın üzerinde çizildiği bir nar ağacı olduğu görülmektedir. Cennet ağacı olarak tasvir edilen ağacın üzerinde dört tane melek figürü yerleştirilmiştir. Nar ağacının sol yanında cetvele yakın bir bölümde iki adet selvi ağacı bulunmaktadır. Ağacın sol köşesinde de iki melek figürünün karşılıklı olarak ayakta durduğu görülmektedir Meleklerin sağ tarafında meleklere göre daha heybetli şekilde çizilmiş olan Azrail figürü Hz. İdris'e direkt olarak bakacak şekilde yerleştirilmiştir.

Zeminin üzerinde sağ baş köşede Hz. İdris figürü yönü sola dönük vaziyette hafiften öne eğilmiş olarak dizlerinin üzerine oturmaktadır. Başının üzerinde ateş formunda küçük katmanları olan siyah tahrir çizgili altın hale üst kata kadar uzamaktadır. Başında su yeşili ve beyaz renklere boyanmış bir sarık bulunmaktadır. CB nüshasının sadeliğine karşın, TİEM nüshasındaki Hz. İdris ve Azrail sahnesi kompozisyonda kullanılan nar ağacı, selviler ve hareket halindeki melekler gibi simgelerle cennetten bir sahnenin yeryüzünde temsilini gerçekleştiriyor gibidir.

Chester Beatty 61 b

TİEM 23 b

Resim 56: Minyatür "Nuh'un Tufanı"

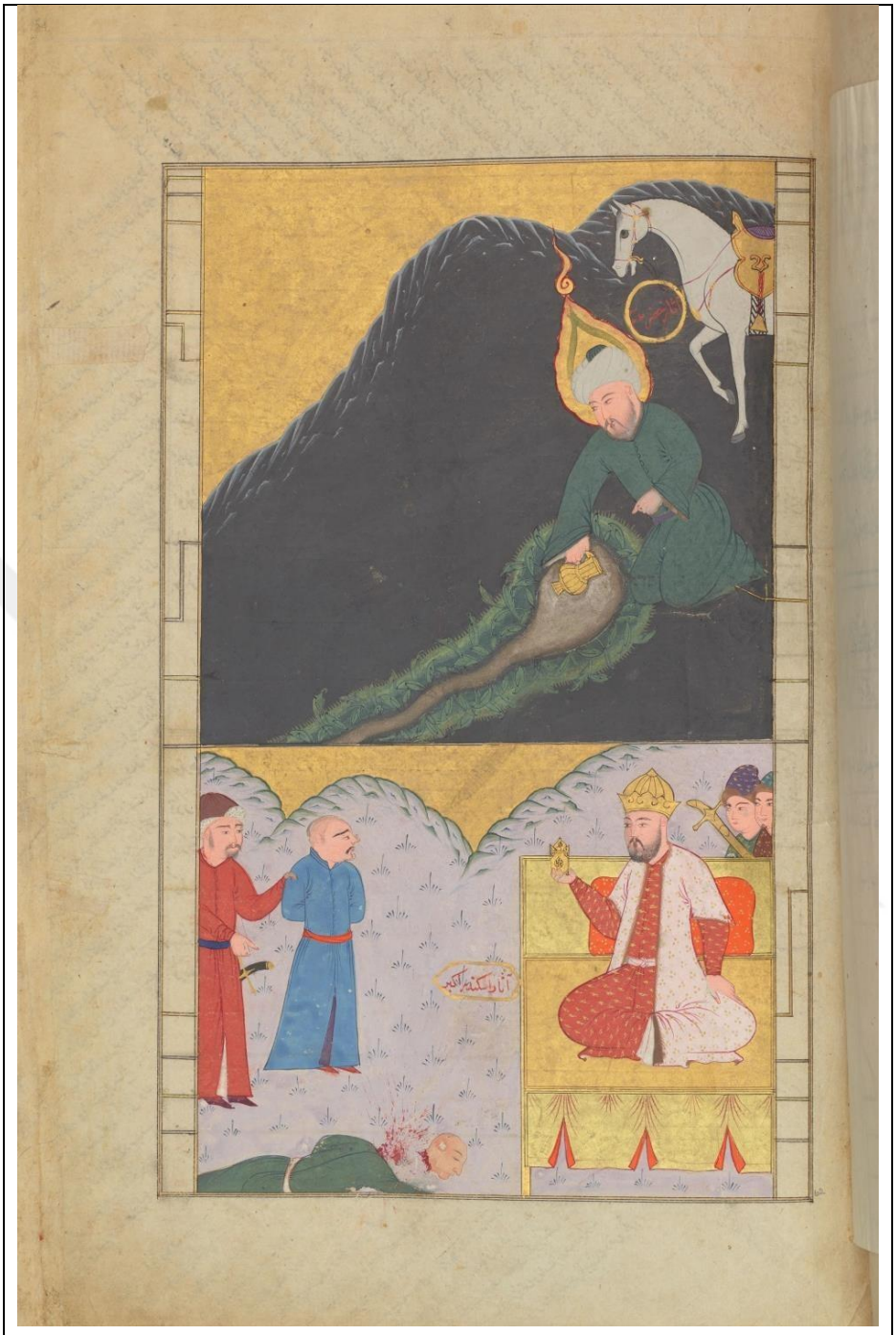
Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 61 b, TİEM s. 23 b

CB nüshasında dik dörtgen formlu sayfanın etrafı ince altın bir cetvel ile çerçevelemiştir. Minyatürlü alan dışarı taşırılmıştır. TİEM' nüshasından farklı olarak cetvel alanın şeklini almıştır. Sayfada yazılı bölümler kaldırılmıştır. TİEM nüshasında altın gümüş ve mavi tonlarda boyanan ve tüm gökyüzünü kaplayan bulut kümlerinden farklı olarak nüshasında üst cetvelden başlayan beyaz ve gri renklerde boyanan iri boyutlu bulut kümeleri yelken kumaşının üzerine kadar inmektedir. Gökyüzünün olduğu 2/3 bölüm açık gümüş reninde boyanmıştır. Suyun olduğu alt kısım ise daha koyu bir gümüş rengindedir.

Gemi sayfanın sağ tarafına yakın olarak yerleştirilmiştir. Yönü TİEM nüshasından farklı olarak sol tarafa dönüktür. TİEM nüshasında ön tarafında bulunan pencereler kaldırılmış bunun yerine geometrik desenler eklenmiştir. TİEM de bulunan hayvan türleri CB de azaltılmış geminin orta kısmında beşi altta beşi üstte olmak üzere sekiz pencere yapılmış bazılarının içi boş bırakılmıştır. Alttaki pencerelerden at, deve ve keçi gibi hayvanlar görülmektedir. Üst pencerelerden kanatlı hayvanlar gösterilmiştir. TİEM nüshasında yelken direği yelken kumaşının arka kısmındadır ve sadece uç kısmı görülmektedir. CB nüshasında da ise kumaşın ön tarafından görülen ve geminin ortasından başlayan yelken direği sayfanın üst bölümüne yakın yerde bitmiştir. Üzerinde bulunan yelken kumaşı ince

kahverengi çizgilerle katlara bölünmüştür. TİEM nüshasında yelken direği üst bölümde bulunan yazılı alanı altında kalmış ve iki yazı arasında görünen minyatürlü bölümde direğin ucundaki bayarak görünmektedir.

TİEM nüshasında sayfanın sol tarafında bulunan vücudunu beline kadar olan kısım ile tek bacağı görülen Nuh Peygamber CB nüshasında sayfanın sağ tarafındadır ve sadece başı görülmektedir. TİEM de siyah renkli olan sakalları CB de beyaz renge boyanmıştır. Başının üzerindeki altın hale ateş formundadır. TİEM de yedi oğlu görülen peygamberin CB nüshasında sadece üç oğlu görülmektedir. Peygamberin ön tarafından başlayıp sol tarafa doğru dizilmiş üç oğlunun sadece baş veya kollarından yukarısı görülmektedir. Üçü de kollarını yukarı doğru kaldırmış yelkenin iplerini tutmaktadır. İki nüshada da figürlerin yüzleri ¾ profilden yapılmıştır. Sayfadaki minyatürlerin boyanmasında bordoya çalan bir kahverengi(Sülyen), açık kahverengi, krem rengi, altın, turuncu, beyaz, mavi yeşil fıstık yeşili, ten rengi gibi renkler kullanılmıştır.

Chester Beatty 64 a

Resim 57: Üst minyatür "Ab-I Hayat Irmağından Su Dolduran Hızır Peygamber" Alt minyatür "İlk Siyaset Yapan El ve Ayak Kesen Hükümdar İskender"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 64 a

Üst Minyatür

TİEM nüshasında kayıp olan minyatürlü sayfa dikdörtgen formda tasarlanmıştır ve ince altın bir cetvelle çerçevelenmiştir. Orta kısmın biraz altından (2/3) ince bir cetvelle ikiye bölene sayfada iki farklı hikâye anlatılmaktadır.

Hz. Hızır'ın anlatıldığı üst minyatürde olay dış mekânda gerçekleşmektedir. Altın ile boyanan gökyüzünden sonra kompozisyonun tamamını kaplayan gri renkli bir dağ yapılmıştır. Dağın sağ tarafı üst cetvele yakın bir yere kadar, sol köşesi sayfanın yarısına kadar uzatılmıştır. Üst kısımlarına beyaz renkle gölgelendirme yapılmış ve tahrir çekilmiştir. Sağ üst köşede yan profilden görünen altın eyerli beyaz bir at görülmektedir. Tek dizini bükmüştür. Atın Önünde altın bir halka içerisinde yazılar bulunmaktadır. Sayfanın sağ alt köşesine yakın bir yerde Hz. Hızır figürü yönü sola dönük vaziyette dizlerinin üzerine çömelmiş sol elinde tuttuğu altın ibrik ile önündeki pınardan su doldurmaktadır. Diğer elini yumruk şeklinde bükmüştür. Başının üzerine beyaz ve yeşil renklerde boyanmış bir sarık takmıştır. Sarığın üzerinde üç katmanlı, altın ve yeşil renlerle boyanmış, kırmızı tahrir çizgisi çekilmiş olan ateş formunda bir hale vardır. Üzerine uzun kollu yeşil bir elbise giymiştir.

Hz. Hızır'ın önünde başlayan açık gri renkli hayat ırmağının üst bölümünde küçük bir gölet yapılmış gittikçe incelere sayfanın sol alt köşesinde bitmiştir Etrafı yeşil yapraklı otlarla vi çimenlerle çevrelenmiştir.

Alt Minyatür

Hükümdar İskender'in hikayesinin anlatıldığı kompozisyonda olay dış mekânda gerçekleşmektedir. Gökyüzü altınla boyanmış ve kompozisyonun tamamını kaplayan açık mor renkli bir dağ yapılmıştır. Dağın üzerinde aynı rengin koyu tonu ile yapılmış yer bitkileri görülmektir.

Kompozisyonun sol köşesinde İskender altından yapılmış dikdörtgen formlu tahtının üzerinde dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş şekilde oturmaktadır. Tahtının alt kısımlarına altın ile boyanmış iç astarı turuncu renkli bir örtü yapılmıştır. Ön profilden görülen İskender başını ve belden yukarısını hafif sola döndürmüştür. Sağ elini yukarı doğru kaldırmış eline tuttuğu altından yapılmış rumi desenleri ile süslenmiş olan muhtemelen içerisinde kanunların yazılı olduğu bir nesneyi karşısındaki figüre göstermektedir. Başının üzerinde sivri uçlu altın bir taç vardır. Üzerine kolları dirseklere kadar olan yakasında kahverengi kürk yapılmış, beyaz renkli ve yüzeyi çintemanilerle süslenmiş bir

elbise giymiştir. Elbisenin altında sülyen renginde uzun kollu ve altından bulut motifleri ile süslenmiş bir iç giysi vardır.

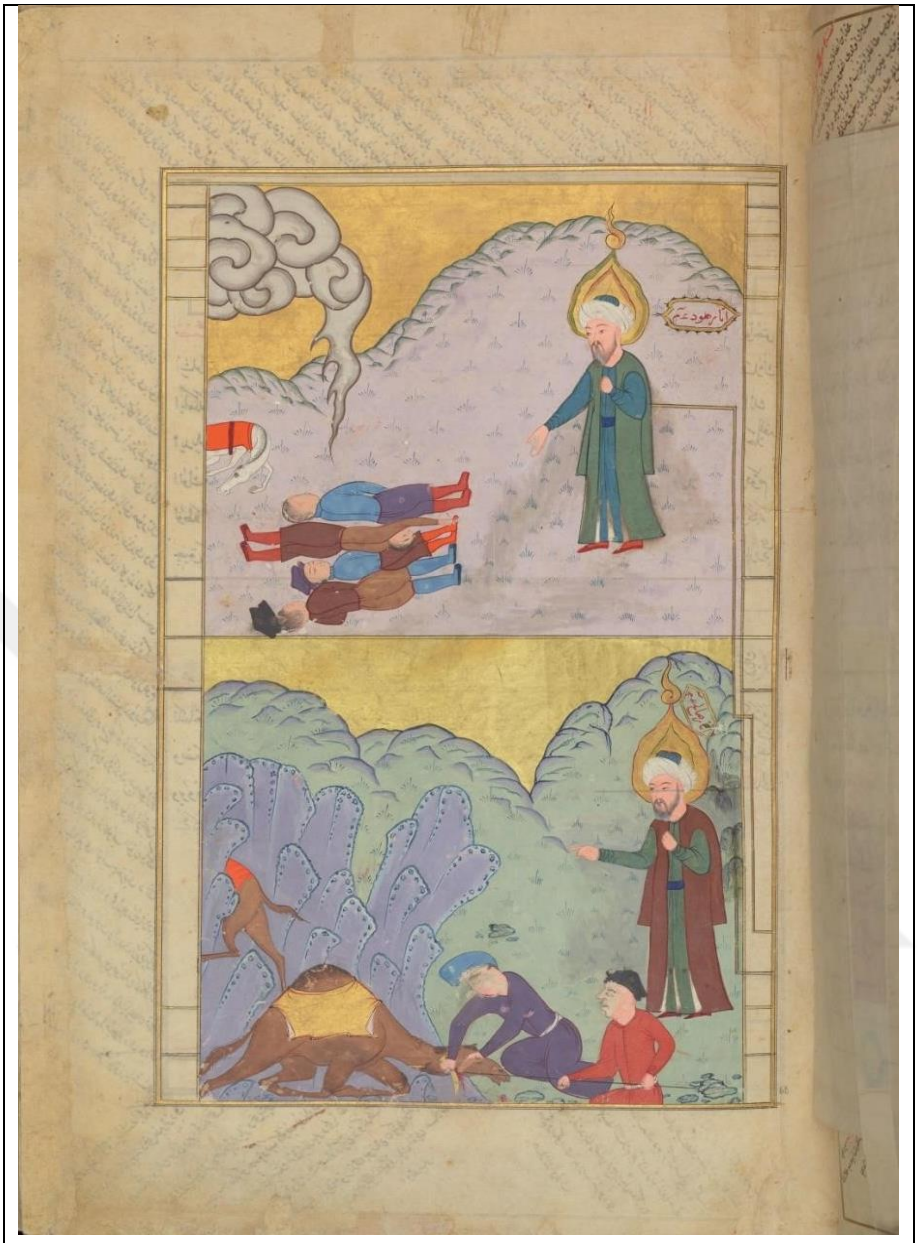
İskender' in arkasında iki figürün baş ve omuz kısımları görülmektedir. Ön tarafta olan figürün elinde altın bir kılıç vardır. Yönleri sola dönük olan figürlerin başlarında benekli desenleri olan başlıkları bulunmaktadır.

Sayfanın sol köşesinde iki figür yapılmıştır. İskender'in adamı olduğu anlaşılan arkadaki figür önde bulunan figürün omuzundan tutmuş diğer eli ile belindeki kılıca doğru uzanmıştır. Elleri arkadan bağlı olan öndeki figür kanunlara uymadığı için cezalandırılmak üzere olan bir kişidir. Sayfanın sol alt köşesinde İskender tarafından cezalandırılmış ve başı gövdesinden ayrılmış şekilde yatmakta olan bir figür bulunmaktadır.

Figürlerin yüzleri 3/4 profilden görülmektedir. Sadece cezalandırılmak üzere olan figür yan durmuştur. Figürlerin Kaşları hafif kavisli ve uzun gözleri çekik burunları ve ağızları küçük yapılıdır. İskender sakallı olarak yapılmış ve iki figüre top sakal ve bıyık yapılmıştır. Diğer figürler sakalsızdır.

İskender'in Adamlarının başlarında üzerine benekli desenler yapılmış başlıklar takmıştır. Suçluların kafalarında herhangi bir başlık bulunmamaktadır.

Minyatürlerin boyanmasında açık mor, sülyen, turuncu, yeşil, mavi, altın ve beyaz ve ten rengi gibi renkler kullanılmıştır.

Chester Beatty 65 a

Resim 58: Üst minyatür "Hüd Peygambere İnanmayan Putperest Kavminin Helak Oluşu" Alt minyatür "Salih Peygamber Allah'a İnanmayan Kavmini İkna Etmek İçin Bir Mucize Gösterir ve Kayadan Bir Deve Çıkartır"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 65 a

TİEM nüshasında kayıp olan sayfa dikdörtgen formda tasarlanmıştır ve çevresi ince altın bir cetvelle çerçevelenmiştir. İki hikâyenin anlatıldığı kompozisyonda sayfa ince altın bir cetvelle ortadan ikiye bölünmüştür. İki minyatürde de olay dış mekânda gerçekleşmektedir.

Üst minyatür

Hüd Peygamber' in anlatıldığı üst minyatürde gökyüzü altın ile boyanmış ve kompozisyonun tüm zemini kaplayan açık mor renkli bir dağ yapılmıştır. Sağ üst tarafı üst cetvele yakın bir yere kadar uzanan dağın sol köşesi kompozisyonun yarısından biraz daha yukarıdadır. Sayfanın sol üst köşesinden iri bir bulut öbeğinin bir kısmı dağın üzerine kadar uzamıştır.

Sayfanın sağ köşesinde Hüd Peygamber figürü yönü sola dönük vaziyette ayakta durmaktadır. Sağ eli helak olan kavmine doğru uzatmış diğer elini göğsüne doğru kaldırmıştır. Başının üzerinde beyaz bir sarık ve iki katlı yeşil ve kırmızı renklerle gölgelendirilmiş ateş formunda altın bir hale bulunmaktadır.

Yüzü ¾ profilden yapılmıştır. Kavisli kaşlı, çekik gözlü, küçük burunlu ve ağızlıdır. Yüzünde tarama tekniği ile yapılmış uç kısımları beyazlamış sakalları vardır. Üzerine giydiği uzun ve kolsuz elbisenin içerisinde uzun kollu bir iç giysi bulunmaktadır.

Hüd Peygamber'in kavminden helak olan figürleri temsilen yapılan dört figür yönleri başları bir sağa bir sola olacak şekilde sıralanmış bir halde yerde yatmaktadır. Üzerlerinde gömlek ve dizlerine kadar olan kısa pantolonlar bulunmaktadır. Ayaklarına dizlerine kadar uzunlukta olan çizmeler giymişlerdir. İki figürün başında sivri uçlu şapkalar vardır. Figürlerin üzerlerindeki giysiler gayrimüslimlerin giydiği elbise modelinde yapılmıştır.

Sayfanın sol köşesinde figürlerin üst kısmında ön ayakları ve baş kısmı görünen bir at başını arka tarafa doğru çevirmiş bir şekilde durmaktadır.

Alt minyatür

Dış mekânda gerçekleşen hikâyede 1/8' lik bir alanı kaplayan gökyüzü altın ile boyanmıştır. Gökyüzünün bittiği yerde kompozisyonun tamamını kaplayan bir limon küfü renginde bir dağ yapılmıştır. Dağın üzerinde mor renkle yapılmış gölgelendirmeler bulunmaktadır. Sayfanın sağ alt köşesine yakın bir yerde Salih peygamber yönü sola dönük bir şekilde ayakta durmaktadır.

İki elini yukarı kaldırmış, sağ elinin işaret parmağı açık bir şekilde kaldırmış karşıdaki deveyi göstermektedir. Başının üzerinde iki katmanlı ateş formunda bir hale vardır. Yüzü

¾ profilden boyanmıştır. Kaşları ince ve kavisli gözleri küçük ve çekiktir. Burnu ve ağzı küçük yapılıdır.

Sayfanın sol köşesinde iri boyutlu üstleri düz formlu yapıda olan mor renkli kayalar bulunmaktadır. Kayaların içerisinde bir devenin sadece arka kısmı görülmektedir. Sayfanın sol alt köşesine kayaların önünde yere çömelmiş yan profilden görülen bir deve vardır. Devenin üzerine altından bir kumaş örtülmüştür. Karşısında yönleri sola doğru dönük olan iki figürden üstte olanı elindeki bıçakla devenin boynunu kesmektedir. Alttaki figür elinde tuttuğu mızrağa benzeyen uzun nesneyi devenin boynuna saplamıştır.

Figürler yan profilden yapılmıştır. Üsttekinin yüzü boya akması sonucu deforme olmuştur. Alttaki figürün başına gayrimüslimlerin taktığı başlılıklardan bulunmaktadır. Üzerlerinde uzun elbiseler vardır. Minyatürlerin boyanmasında mor, limon küfü, sülyen, yeşil, kahverengi, altın, ten rengi, beyaz mavi ve lacivert renkler kullanılmıştır.

	
Chester Beatty 68 b	TİEM 26 b

Resim 59: Üst minyatür "Hz. İsmail'in Hz. İbrahim Tarafından Kurban Edilmesi Ve Cebrail'in Kurbanlık Koç Getirmesi" Alt minyatür "Hz. İbrahim'in Nemrut Tarafından Ateşe Atılması"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 68 b,TİEM

CB nüshasında TİEM nüshasına göre daha ince olan altın bir cetvel ile çerçevelenen sayfa dikdörtgen formda yapılmıştır. TİEM nüshasında sayfanın alt kısmında bulunan alanda eğik şekilde yazılmış metinler bulunmaktadır. CB nüshasında ise sayfanın alt kısmında

ve sağ tarafında eğik bir şekilde yazılmış metinler vardır. Üst kısım boş bırakılmış ve ortaya yerleştirilen minyatürlü bölüm sol cetvele birleştirilmiştir.

İki hikâyenin anlatıldığı sayfada TİEM nüshasında cetvel kullanılmadan dağ formları ile geçiş yapılmış CB de ise hikayeler ince altın bir cetvelle ortadan ikiye bölünmüştür.

CB nüshasında TİEM Nüshasından farklı olarak burada Hz. İbrahim'in ateşe atılma hikayesi üsttedir.

TİEM nüshasında sayfanın etrafı tek bir cetvel ile çevrelemiştir. CB nüshasında ise biraz daha farklı bir kompozisyon planı görülmektedir. Dış mekânda gerçekleşen olayda minyatürlü alanın üst kısmına gri renkli bir cetvel çekilmiştir. Üst kısımda bir bölüm boş bırakılmış ve ince bir cetvel ile ayrılmış olan alt kısımda bulunan minyatürlerin bazı kısımları bu alana taşırılmıştır. Sayfanın zemini oluşturan dağın orta kısmı bu bölüme kadar uzamaktadır. Dağın yan köşelerinden altın ile boyanan gökyüzü görülmektedir. Sayfanın sol köşesine alt cetvelden başlayıp kubbesi üst boşluktaki alana kadar uzatılmış küçük çatılı bir kule yapılmıştır. Çatının kenarlarında dört tane selvi ağacının üst kısımları görülmektedir. Kulenin çatısının sağ köşesinden başlayan surlar çapraz bir şekilde yukarı doğru devam etmiş ve uç kısmı bir miktar cetvelden dışarı taşırılmıştır. Bu kısımdan başlayarak sayfanın üst bölümünden devam eden cetvel beyaz renge boyanmıştır. Kulenin üzerinde bulunan pencereden boya akması sonucu deforme olan Firavun'un yüzünün bir kısmı görülmektedir. Başının üzerinde sivri uçlu altın bir taç takmıştır. Sayfanın sol baş köşesine iri boyutlu bir mancınık yapılmıştır. Mancınığın dış cetvelin dışarısına taşırılan sağ ucunda altın bir kafes görülmektedir. Diğer ucunun denk geldiği yerde iki figürün baş kısımları bulunmaktadır. Figürler başlarına şapka benzeri başlıklar takmışlardır. Sol köşede cetvelin arasında beyaz renkli bir kule vardır. Kulenin devamı cetvelin dışına taşmıştır. Dışarı taşan kısım kahverengiye boyanmıştır. TİEM nüshasında iki katmandan oluşan Hz. İbrahim figürünün içinde bulunduğu damla formundaki ateş parçası CB nüshasında tek bir formdan oluşmaktadır. Formun etrafındaki ateş uzantıları TİEM' e göre daha seyrektir ve boyaması daha sade yapılmıştır. İki nüshada da Hz. İbrahim figürü ön profilden görülmektedir. Damla formunun iç bölümü CB nüshasında TİEM' den farklı olarak yeşil renge boyanmış ve figürün iki yanına pembe renkli gül ağaçları eklenmiştir. Figürün başını üzerindeki hale üç katmandan oluşmaktadır. TİEM nüshasında boynundan dolanmış bir sarık ve sakallı olarak çizilen figür CB nüshasında başının ilki yanında göğsüne kadar uzanan birer tutam saç ve bıyıkları belirgin olarak

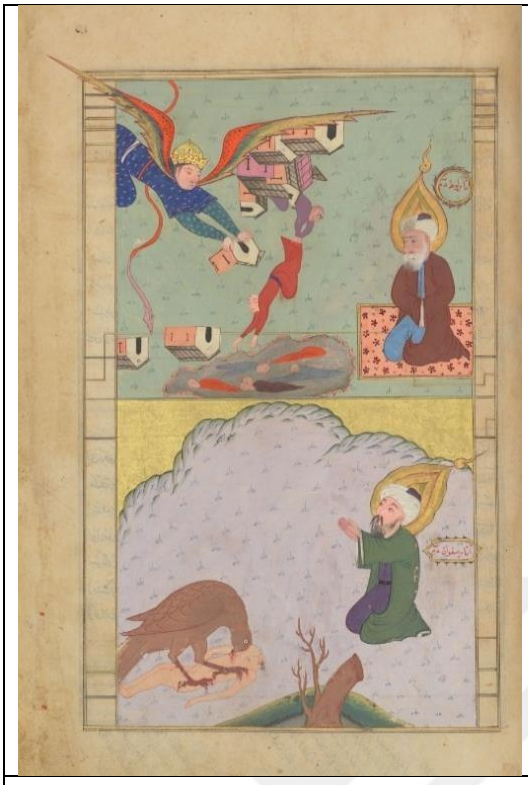
yapılmış sakalları çok hafif bir şekilde gösterilmiştir. CB nüshasında bulunan minyatürlerin boyanmasında açık mavi, yeşil, koyu yeşil, pembe, kahverengi, beyaz, siyah, kırmızı ve ten rengi kullanılmıştır.

Alt Minyatür

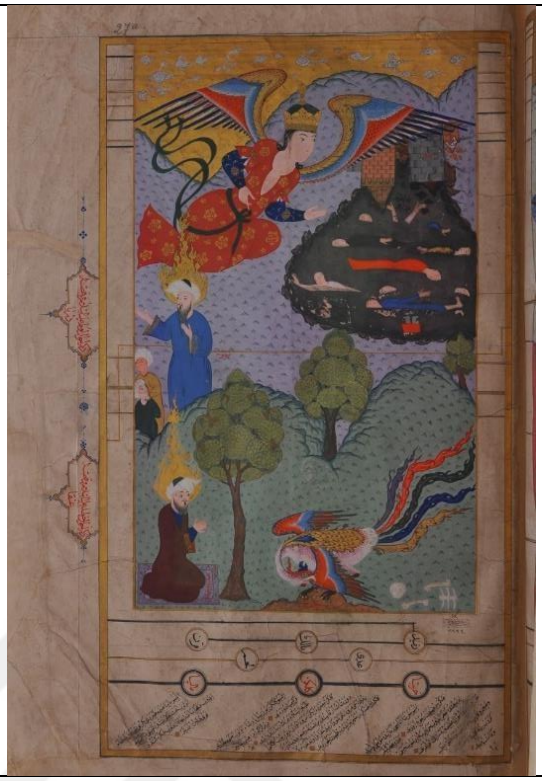
İki nüshada da dış mekânda gerçekleşen olayda gökyüzü altın ile boyanmıştır. CB nüshasında orta kısmı üst cetvele yakın bir yere kadar uzanan dağ minyatürlü alanın zemini oluşturmaktadır. CB nüshasında TİEM nüshasından farklı olarak sayfanın sol üst köşesine yaprak formu çınara benzeyen iri yapraklı bir ağaç yapılmıştır. TİEM nüshasındaki melek figürü kaldırılmış bunun yerine ağacın arakasından gelmekte olan beyaz renkli bir koç yapılmıştır.

TİEM nüshasında iki figürde yerde oturmuş şekilde yönleri sağa dönük vaziyettedir. CB nüshasında ise Hz. İbrahim figürü sağ tarafa biraz daha yakın olacak şekilde sayfanın alt köşesinde ayakta durmaktadır. Yönü sol tarafa doğru dönüktür. Sağ elini yukarı doğru kaldırmış elindeki bıçağı dik bir şekilde tutmaktadır. Önünde duran taşı bıçak ile ortadan ikiye ayırmıştır. Diğer elinde İsmail Peygamber'in gözünü bağlamak için kullanacağı kumaşı tutmaktadır. Başının üzerinde beyaz bir sarık ve katmanlı ateş formunda altın bir hale bulunmaktadır. Üzeninde uzun kollu yere kadar uzanan bir elbise vardır. Arkasına yeşil yapraklı sarı ve kırmızı renkte çiçekleri olan bir çiçek yapılmıştır. Hz. İbrahim'in ön tarafında Hz. İsmail yönü sola dönük şekilde dizlerinin üzerinde oturmuştur. TİEM nüshasında iki figürde aynı yöne doğdu dönük bir şekilde otururken CB nüshasında Hz. İsmail İki elini dizinin üzerine koymuş ve başını babasına doğru çevirmiştir. Başının üzerinde beyaz bir sarık ve ateş formunda katmanlı altın bir hale vardır. Üzerine uzun kollu yere kadar uzanan bir elbise giymiştir.

İki nüsha dada figürlerin ¾ profilden yapılmıştır. CB nüshasında bulunan figürlerin uzun kaşlı, çekik gözlü normal büyüklükte bir burun ve küçük yapılı ağızları görülmektedir. Minyatürlerin boyanmasında limon küfü, lacivert, beyaz turuncu, yeşil kahverengi koyu pembe, altın, gri ve ten rengi kullanılmıştır.

Chester Beatty 66 a

TİEM Varak 27 a

Resim 60: Üst Minyatür "Hz. Lut Kavmi Ve Sodom Şehri'nin Helakı" Alt Minyatür "Hz. Sahvan Ve Anka Kuşu"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 66 a, TİEM 27 a

İki nüshada sayfa dikdörtgen formda tasarlanmıştır ve çevresi altın bir cetvelle çerçevelenmiştir. Sayfa ortadan altın bir cetvelle bölünerek iki hikâye birbirinden ayrılmıştır. İki hikâyede de dış mekân olarak tasarlanan kompozisyonda CB nüshasında TİEM nüshasında bulunan gökyüzü ve dağlar kaldırılmış yerine sadece zemin yapılmıştır. Üst bölümde bulunan Lut Peygamber hikâyesinde TİEM nüshasında sayfanın sol köşesinde ayakta elleri açık bir şekilde dua ederken görülen Lut Peygamber CB nüshasında sayfanın sağ alt köşesinde çizilmiştir. Üzerinde hatayi ve çintemani motifleri olan bir örtünün üzerinde yönü sola dönük şekilde dizlerinin üzerinde oturmaktadır. İki elini karnının üzerinde birleştirmiş helak edilen kavmine bakmaktadır. Başının üzerinde beyaz renkli bir başlık ve ateş formunda katmanlı altın bir hale vardır Halenin sağ tarafında altınla boyanmış çarkıfelek formunun içerisinde yazı bulunmaktadır.

İki nüshada da Lut Peygamber'in yüzü 3/4 profilden yapılmıştır. TİEM nüshasında sakalları siyah renkli ve daha genç olarak gösterilen peygamberin CB nüshasında sakalları beyazdır ve daha yaşlı bir görüntüye sahiptir. TİEM de mavi renkli uzun bir elbise ile görülürken CB nüshasında üzerine uzun kollu önü açık bir elbise ve elbisenin

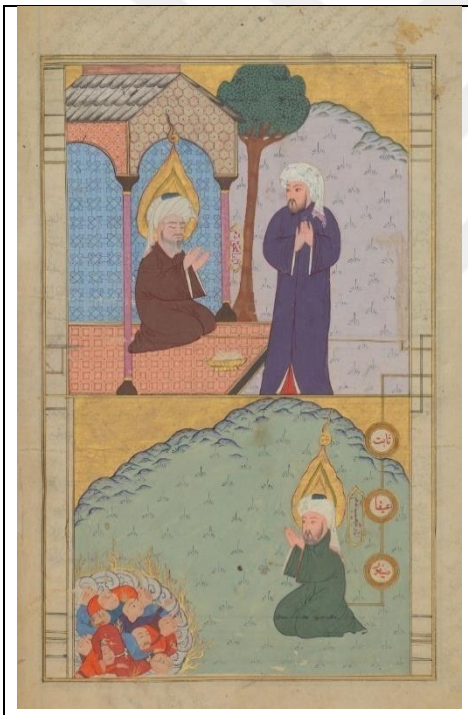
içerisine uzun bir giysi giymiştir. Sayfanın sol üst köşesinde TİEM nüshasında bedenin tamamı görülen Cebrail figürün CB nüshasında dizlerinden yukarısı görülmektedir. İki kanadını yanlara doğru açmıştır. Sol kanadı üst cetvelden dışarı taşmıştır. Sağ kanadı sayfanın yarısından biraz daha uzundur. Başının üzerinde sivri uçlu altın bir taç vardır.
Üzerinde kolları dirseklerine kadar olan bulut motifleri ile süslenmiş uzun bir elbise ve içerisinden kolları çintemani ile süslenmiş bir iç giysi bulunmaktadır. Beline sarılı olan kuşağı karnının üzerinde fiyonk yapılmış ve ucu kıvrılarak sayfanın alt zeminine yakın bir yere kadar uzanmaktadır. Kanadın altında tersine dönmüş evlerin TİEM nüshasında bazı parçaları görülürken CB nüshasında daha belirgin bir şekilde ve daha fazla sayıda yapılmıştır. TİEM nüshasında boş olan iki eli CB nüshasında tuttuğu bir evi parçalarken yapılmıştır. Evlerin arasından iki insan figürü kollarını öne doğru uzatmış bir şekilde aşağı doğru düşmektedir. Önlerinde vücutlarının bazı kısımları görünen ve bir toz bulutunun içerisinde kaybolmaya başlamış diğer figürler görülmektedir. Toz bulutunun sol tarafında yukarıdan düşmekte olan iki ev ters ev görülmektedir. Sayfanın sol köşesinden başlayan altın bir cetvel evlerin üst kısmından geçerek Lut Peygamber'in dizinin altında bükülerek sağ cetvelle birleşmiştir. İki nüshada da figürler ¾ profilden yapılmıştır. CB nüshasında bulunan figürler ince uzun kaşlı, çekik gözlüdür. Burunları normal büyüklükte ağızları küçük yapılıdır. Minyatürlerin boyanmasında limon küfü, kahverengi, gri, yavruağzı, turuncu, petrol yeşili, lacivert, mor, beyaz, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

Alt Minyatür

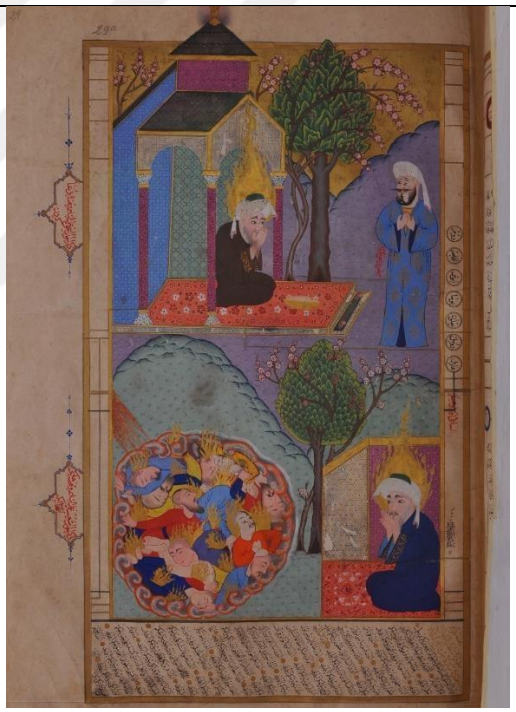
İki nüshada da Sahvan Peygamber'in hikayesinin anlatıldığı alt konuda olay dış mekânda gerçekleşmektedir. TİEM nüshasında kompozisyon üst minyatürden dağlar ile ayrılmıştır. CB nüshasında ise altınla boyanan gökyüzünden sonra zeminin tamamını kaplayan orta kısmı üst cetvele kadar uzatılmış bir dağ bulunmaktadır.
TİEM nüshasında sol köşede çizilen Sahvan Peygamber CB nüshasında sayfanın sağ köşesinde yönü sola dönük vaziyette dizlerinin üzerine oturmuştur. İki elini dua eder pozisyonda yukarı doğru kaldırmış gökyüzüne doğru bakmaktadır. Başında beyaz renkli bir sarık ve üzerinde alev formunda katmanlı altın bir hale bulunmaktadır. Yüzü ¾ profilden yapılmıştır. Kısa kalın kaşları, çekik gözleri, normal bir büyüklükte burnu ve küçük yapılı bir ağzı vardır. Üzerin de uzun kollu bir elbise giymiştir. Elbisesinin ucu

dizinin üzerinden kıvrılmıştır. Elbisenin içerisinde iç giysisi görülmektedir. Sahvan Peygamber'in arka tarafında kapalı bir form içerisinde yazılar bulunmaktadır.

TİEM nüshasında alt cetvelin orta kısmına denk gelen yerde bulunan toprak öbeğinin üzerine yerleştirilmiş olan Anka kuşu CB nüshasında sayfanın sol alt köşesinde kartal benzeri bir kuş olarak resmedilmiştir. TİEM nüshasında sadece birkaç kemik parçası görülen kuşun kaçırdığı insan CB nüshasında yerde çıplak bir şekilde ve bedeni tamam olarak yatmaktadır. Kuş figürünün üzerine çıkmış, pençesini ve gagasını geçirdiği yerlerden kanlar akmaktadır. TİEM de sadece toprak öbeği olarak yapılmış olan çıkıntının olduğu yerde CB nüshasında gövdesi kesilmiş olan bir ağacın alt kısmı çizilmiştir. Minyatürlerin boyanmasında açık mor, mor, yeşil, kahverengi altın ve ten rengi kullanılmıştır.

Chester Beatty 69 b

TİEM Varak 29 a

Resim 61: Üst Minyatür "İshak Peygamber Oğlu Ays" Alt Minyatür "Hz. Şuayb Medyen Ve Eyke Halkının Helakı.

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 69 b, TİEM 29 a

İki nüshada da hikayelerin anlatıldığı dikdörtgen formdaki sayfa altın bir cetvelle çerçevelenmiştir. TİEM nüshasında içeride bulunan yapının bir kısmı üst cetvelden dışarı

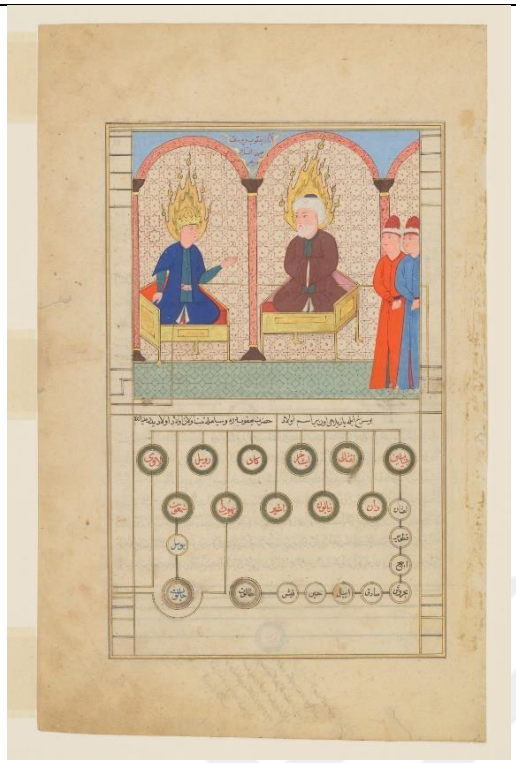
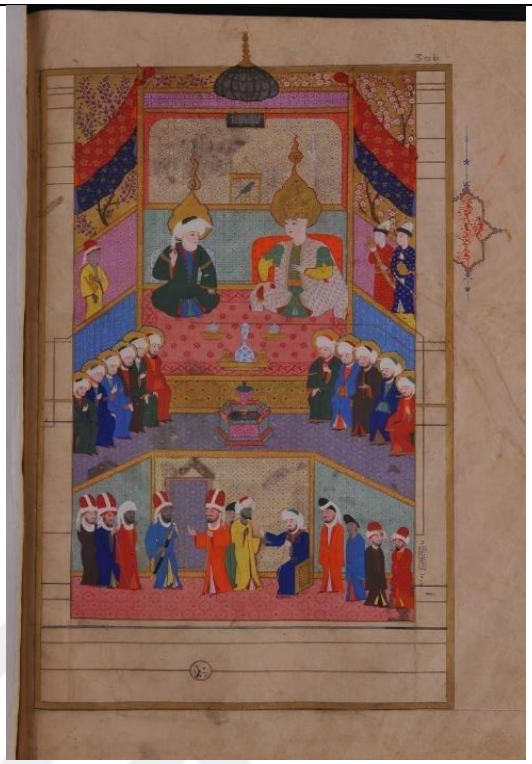
taşmıştır. İki nüshada da olaylar dış mekânda gerçekleşmektedir. TİEM nüshasında dağ formları ile geçiş yapılırken CB nüshasında sayfa ortaya yakın bir yerden üst kısım biraz daha geniş bırakılarak ikiye bölünmüştür. İki nüshada da İshak Peygamber'in hikayesinin anlatıldığı üst hikâyede altın ile boyanan gökyüzünden sonra üzerinde küçük yer bitkileri olan bir dağ yapılmıştır. CB nüshasında TİEM nüshasına benzer bir şekilde yerleştirilmiş olan figür ve nesneler daha sade bir şekilde tasarlanmıştır. Sayfanın sol köşesinde üzerinde gri renkli bir çatısı olan bir yapının iki kemeri ve onlara bağlı olan iki sütunu görülmektedir. Uzunluğu kompozisyonun altından üst cetvele kadar alanı kaplamıştır. Zeminine ve duvarlarında geometrik süslemeler bulunmaktadır. Yapının üst yan köşesinde boyu üst cetvele kadar uzayan ince uzun gövdeli, sivri uçlu yapraklı türü muhtemelen çam olarak yapılmış bir ağaç vardır. Yapının içerisinde İshak Peygamber yönü sola dönük vaziyette dizlerinin üzerinde oturmaktadır. İki elini yukarı kaldırmış dua eder pozisyondadır. Başının üzerinde beyaz bir sarık ateş formunda katmanlı altın bir hale yapılmıştır. Yüzü3/4 profilden yapılmıştır ve TİEM nüshasında açık şekilde olan gözleri burada kapalı olarak yapılmıştır. Üzerinde uzun kollu yere kadar inen bir elbise vardır. Ön tarafında altın bir tabak içerisinde oğlunun getirdiği av görülmektedir. TİEM nüshasında sayfanın sol köşesine yakın bir yerde yapılmış olan Ays CB nüshasında orta kısma yakın bir yerde ve İshak Peygamber'in karşısında ayakta ve yönü babasına dönük bir şekilde dağ zeminin üzerinde durmaktadır. İki elini göğsünün üzerine getirmiş dua eder pozisyondadır. Başının üzerinde beyaz renkli bir sarık görülmektedir. Üzerinde uzun kollu yere kadar uzanan uzun bir elbise giymiştir. Elbisenin kıvrılan eteğinin altından iç elbisesi görülmektedir. CB nüshasında bulunan figürlerin yüzleri ¾ profilden yapılmıştır. İnce uzun kaşlı çekik gözlü ve normal boyutta buruludurlar. Ağızları küçük yapılıdır. Minyatürlerin boyanmasında mor, turuncu, kahverengi, açık mor, yavruağzı, pembe mavi, krem rengi, altın ten rengi ve yeşil renkler kullanılmıştır.

Alt Minyatür

İki nüshada da Şuayb Peygamber'in ve helak olan halkının hikayesinin anlatıldığı minyatürde olay dış mekânda gerçekleşmektedir. TİEM nüshasında konu dağ formları ile üst hikâyeden ayrılırken CB nüshasında ince altın bir cetvel ile ayrılmıştır. Gökyüzü altın ile boyanmış ve tüm zemini kaplayan tepesi üst cetvele yakın bir yere kadar uzanan bir dağ yapılmıştır. Dağın üzerinde minik yer bitkileri yapılmıştır. CB nüshasında sayfanın sağ köşesinden başlayan bir cetvel minyatürlü anlanın içerisine kadar uzatılmıştır.

Cetvelin ucu L şeklinde aşağı doğru bükülmüş ve üzerine üç tane altın ile boyanmış halka yapılmıştır. Halkaların içerisine birkaç harflik yazılar yazılmıştır. Devam eden cetvel tekrar bükülerek Şuayb Peygamber'in arkasında son bulmuştur. TİEM nüshasında sağ köşeye yakın bir yerde, yönü sola dönük vaziyette ve geometrik motifler ile süslenmiş bir taht üzerinde oturmuş şekilde çizilen Şuayb Peygamber'in CB nüshasında tahtı kaldırılmış dağ zeminin üzerinde oturmaktadır. İki nüshada da elini yukarı doğru kaldırmış dua etmektedir. CB nüshasında başının üzerinde beyaz bir sarık ve ateş formunda katmanlı altın bir hale vardır. Üzerine uzun kollu bir elbise giymiştir. Sakalları TİEM nüshasındaki figüre göre daha koyu renkli yapılarak daha genç gösterilmiştir. TİEM nüshasında peygamberin önünde bulunan iki ağaç minyatürü CB nüshasında çizilmemiştir. TİEM nüshasında sayfanın sol alt köşesinde altın ile boyanmış alevler saçan ateş topu CB nüshasında daha küçük boyutlu olarak yapılmış ve alt cetvelin tam köşesine oturtulmuştur. Topun iç tarafı beyaz renkli bulut desenleri ile çevrilmiştir. Orta kısmında on tane figürin vücutların görünen kısımları ters dönmüş çevrilmiş ve bükülmüş ve birbirine dolanmış şekillerdedir.

TİEM nüshasında yan profilden yapılmış figürlerde bulunurken CB nüshasında bulunan minyatürdeki figürlerin yüzleri ¾ profilden yapılmış ince kaşlı çekik gözlü küçük burunlu ve ağızlıdırlar. Bazı figürlere bıyık yapılmıştır ve kaşlarının baş kısımları bükülmüş bir şekilde yapılarak yüzlerine üzgün bir ifade verilmiştir. Minyatürlerin boyanmasında limon küfü, yeşil, beyaz, turuncu, mavi, altın lacivert, sülyen ve ten rengi kullanılmıştır.

	
Chester Beatty 81 a	TİEM 30 b

Resim 62: Minyatür "Hz. Yakup Ve Hz. Yusuf'un Kavuşması ve On Bir Kardeşi İle Ona İnananların Bulunduğu Meclis"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 81 a, TİEM 30 b

İki minyatürde de dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın etrafına ince altın bir cetvel yapılmıştır. TİEM nüshasında minyatürlü alan sayfanın tamamına yakın bir kısmını kaplamış alt kısımda bir boşluk bırakılmıştır. CB nüshasında isi sayfa ortadan ikiye ayrılmış alt kısma uçlarında altın çerçeveli daire formlarının içerisinde yazılar bulunan dikey açılı cetveller yapılmıştır. TİEM nüshasında alt kısımda görülen Yusuf Peygamber'in çocukları ve Mısır halkının olduğu bölüm CB nüshasında yapılmamıştır. Hikâyede sadece Hz. Yusuf ve Hz. Yakup Peygamber ve iki figürün olduğu bir kompozisyon oluşturulmuştur. Minyatürde olay iç mekânda gerçekleşmektedir. Mekân içerisine üzerlerinde kemerler bulunan üç tane sütün yapılmıştır. İki kemerin tamamı sağ köşedeki kemerin yarısı görülmektedir. Yapının iç bölümü geometrik motiflerle süslenmiş ve ince bir cetvel yapılarak figürlerin bulunduğu zemin ve duvar ayrılmıştır. TİEM nüshasında üzerinde bitkisel motiflerin olduğu bir zemin üzerinde oturmakta olan Hz. Yusuf sol baş köşedeki kemerin altında altından yapılmış tahtının üzerinde bağdaş kurmuş bir şekilde oturmaktadır. İki nüshada da vücudu ön profilden görülmektedir.

Başını sağ tarafta bulunan babasına doğru çevirmiştir. Başının üzerinde altın bir taç ve ateş formunda katmanlı altın bir hale vardır. Sağ elini dizinin üzerine koymuş yukarı kaldırdığı sol elini ise babasına doğru uzatmıştır. Üzerinde kolları dirseklerine kadar olan uzun bir elbise ve içerisine giyindiği uzun kollu bir giysi görülmektedir. İkinci kemerin altında Yakup Peygamber altın tahtının üzerinde bağdaş kurmuş şekilde oturmuştur. Ön profilden görünen Peygamber, TİEM nüshasında tek eli dizinde diğer elini göğsüne doğru kaldırmış bir şekilde görülmektedir. CB nüshasında ise iki elini karnının üzerinde birleştirmiş ve kafasını oğluna doğru çevirmiştir. Başının üzerinde bir sarık ve ateş formunda katmanlı bir altın bir hale vardır. Üzerine uzun kollu bir elbise giymiştir. Elbisenin açılmış olan ön kısmından iç giysisi görülmektedir. Sayfanın sağ alt köşesinde görülen iki figür yönleri sola dönük şekilde ayakta dikilmektedir. İki figürde ellerini karınlarının üzerinde birleştirmiştir. Başlarında elips formlu başlıklar takmışlardır. Üzerlerinde uzun kollu yere kadar uzanan elbiseler giymişlerdir. Her iki nüshada da figürlerin yüzleri ¾ profilden yapılmıştır. CB nüshasında bulunan figürler ince kaşlı çekik gözlü küçük burunlu ve ağızlı bir şekilde çizilmiştir. Sayfadaki minyatürlerin boyanmasında mavi, turuncu, kırmızı, krem rengi, beyaz, su yeşili, lacivert, kahverengi ve ten rengi kullanılmıştır.

Chester Beatty 82 a

Resim 63: Üst Minyatür "Eyyüb Peygamber Çektiği Çilelerden Sonra Allah Tarafından Ayağını Yere Vurması Ve Çıkacak Olan Su İle Bedenini Yıkamasını Emreder. Sağlığına Kavuşacak Olan Peygambere Cebrail Elindeki Çiçek İle Müjde Vermektedir" Alt Minyatür "Cebrail Hz. Musa' Ya Allah'ın Emirlerini Anlatmaktadır"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 82 a

TİEM nüshasında kayıp olan minyatürlü sayfa CB nüshasında dik dörtgen formda tasarlanmış ve etrafı altın bir cetvelle çerçevelenmiştir. İki hikâyenin anlatıldığı

kompozisyonda orta alanda bir boşluk bırakılmış ve kenarlarına altın cetveller yapılmıştır. Cetvellerin arasında kalan boşluğa bir satırlık yazı yazılmıştır.

Eyyüb Peygamber'in anlatıldığı üst minyatürde olay dış mekânda gerçekleşmektedir. Altın ile boyanan gökyüzünden sonra sayfanın tüm zemini kaplayan ve üzerinde küçük yer bitkileri olan bir dağ yapılmıştır. İki tepesi olan dağın sol köşesi üst cetvele yakın bir yere kadar uzamıştır. Sağ tarafta bulunan tepesi biraz daha kısadır. Sayfanın sağ alt köşesinden başlayan bir hurma ağacı cetvele yapışık bir şekilde üst cetvele yakın bir yere kadar uzatılmıştır. Üzerinde bir tane meyvesi görülmektedir. Eyyüb Peygamber ağacın önünde yönü sol tarafa dönük bir şekilde dizlerinin üzerinde oturmuştur. İki elini de yukarı doğru kaldırmıştır. Sağ elini Cebrail'in ona uzattığı çiçeği almak için uzatmıştır Başının üzerinde beyaz renkli bir sarık ve ateş formunda katmanlı altın bir hale vardır. Üzerine uzun kollu bir elbise boyu yere kadar uzanan ve sol tarafta bulunan uç kısmını dizlerinin arasına doğru bükmüştür. Yakası açık olan elbisenin içerisine giydiği iç giysisi görünmektedir. Peygamberin önünde üst kısmında küçük bir gölet bulunan ve kıvrılarak sayfanın sağ alt köşesine doğru uzanan bir su yolu vardır. Su yolunun etrafında küçük çiçekler ve kayalar bulunmaktadır.

Sayfanın sol alt köşesine yakın bir yerde su yolunun yanında Cebrail figürü yönü Eyyüb Peygamber' e dönük bir şekilde ayakta durmaktadır. İki elini yukarı doğru kaldırmış sol elinde tuttuğu karanfili Peygamber'e uzatmaktadır. Başının üzerinde altın bir taç vardır. Sol kanadını yukarı, sağ kanadını aşağı doğru bükmüştür. Üzerine kolları dirseklerine, boyu dizlerine kadar uzanan bir elbise giymiştir. Elbisenin yüzeyine altın ile yapılmış şemse formları içerisinde yarı stilize çiçekler yapılmıştır. İçerisine uzun kollu ve boyu yere kadar uzanan bir giysi giymiştir. Elbisenin göğüs kısmında, önden düğümlenmiş ve yarısından sonra fiyonk yapılarak yeni bir kuşak eklenmiş olan kuşağın uçları kıvrılarak alt cetvele kadar uzatılmıştır.

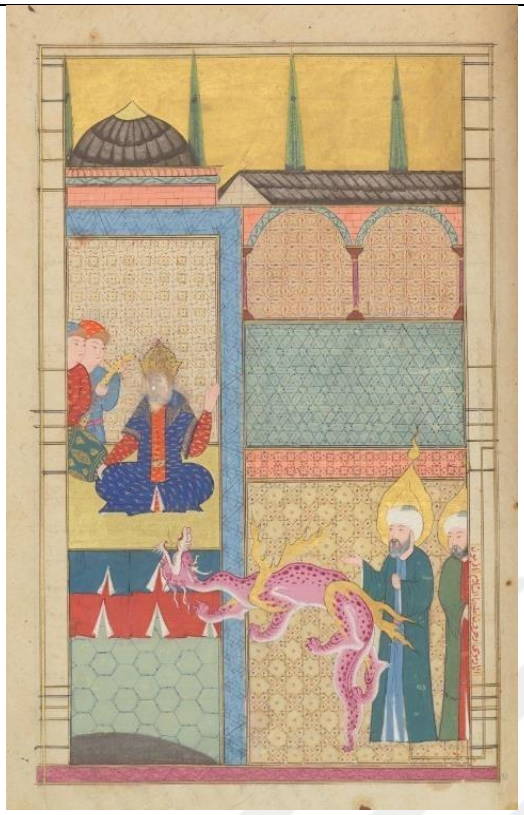
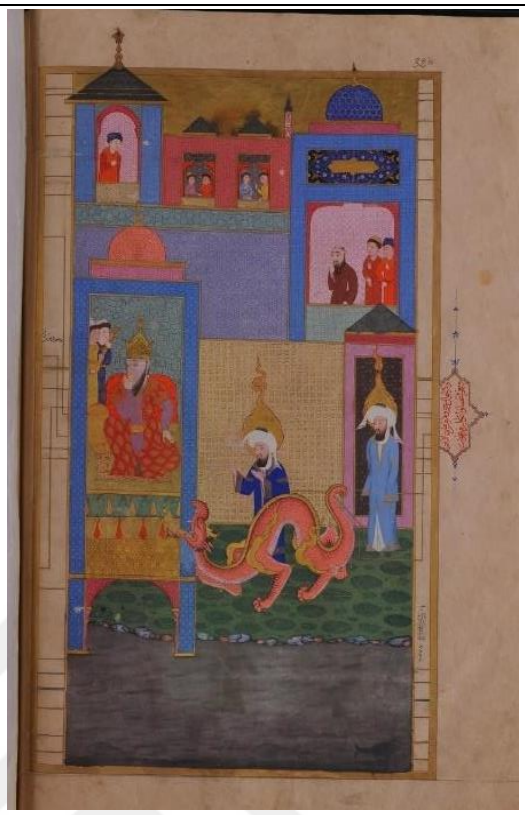
Minyatürdeki figürlerin yüzleri ¾ profilden yapılmıştır. İnce ve hafif kavisli kaşları, çekik gözleri küçük orta büyüklükte burunları ve küçük yapılı ağız şekilleri vardır.

Sayfadaki minyatürlerin boyanmasında açık mavi, turuncu, kırmızı, lacivert, siyah, mavi, sarı, mor, kahverengi, yeşil, pembe, gri, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

Alt Minyatür

Hz. Musa ve Cebrail'in hikâyesinin anlatıldığı minyatürde olay dış mekânda gerçekleşmektedir. Altın ile boyanan gökyüzünden sonra ortası üst cetvele yakın bir yere

kadar uzanan ve tüm zemini kaplayan bir dağ yapılmıştır. Dağın üzerinde minik yer bitkileri bulunmaktadır. Sayfanın orta kısmında alt cetvelden başlayıp üst cetvele kadar uzanan uzun gövdeli çam ağacına benzeyen bir ağaç görülmektedir. Sağ alt köşeye yakın bir yerde Musa Peygamber yönü sola dönük vaziyette dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Sağ elini dizinin üzerine koymuş sol elinin baş ve işaret parmağı açık bir şekilde karşısında bulunan Cebrail'e bir şeyler anlatmaktadır. Başında beyaz renkli bir sarık ve katmanlı bir ateş formunda bir hale oturtulmuştur. Üzerinde önü açık uzun bir elbise ve altında başka bir iç elbise görülmektedir. Musa Peygamber'in karşısında Cebrail figürü sol köşeye yakın bir yerde yönü sağa dönük bir şekilde ayakta durmaktadır. Sol elini Musa Peygamber'e uzatmış diğer elini göğsüne doğru uzatmış bir şeyler anlatmaktadır. Başının üzerinde altın bir taç yapılmıştır. Kanatlarının sağda olanı bükülmüş bir şekilde ucu yan cetvelden taşacak şekilde çizilmiştir. Üzerinde yarım kollu ve dizlerine kadar uzanan bir elbise ve altında uzun kollu yere kadar uzanan bir iç elbise vardır. İki giysiye de süslemeler yapılmıştır. Belinde önden fiyonk yapılmış üç ucu olan altın bir kemer yapılmıştır. Figürlerin yüzleri ¾ profilden yapılmıştır. Hafif kavisli kaşlar çekik gözler normal büyüklükte bir burun ve küçük ağız yapılıdırlar. Minyatürlerin boyanmasında Kahverengi, petrol mavisi, turuncu, limon küfü, sülyen ,mor, sarı, lacivert yeşil, mavi ve altın kullanılmıştır.

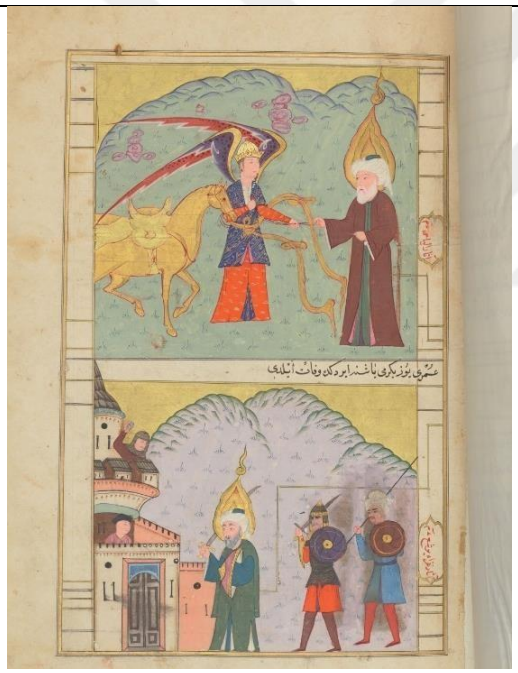
	
Chester Beatty 88 a	TİEM 32 b

Resim 64: Minyatür "Hz. Musa ve Hz. Harun, Firavun' un Huzurunda Asanın Ejderhaya Dönüşmesi Mucizesi"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 88 a,TİEM s. 32 b

Her iki nüshada da dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın etrafı altın bir cetvel ile çerçevelenmiştir. Benzer kompozisyon şemasının görüldüğü iki nüshada TİEM nüshasında sayfanın sol tarafında bulunan yapının kubbesi üst cetvelin dışına taşmıştır. CB nüshasında ise üst bölüme yerleştirilen ve TİEM nüshasında bulunmayan üç selvi ağacının uç kısımları üst cetvelin üzerine kadar uzamaktadır. İki nüshada da gökyüzü altın ile boyanmış ve geometrik motiflilerle süslenmiş yatay ve dikey cetvellerle paftalara ayrılmış birkaç bölümden oluşan yapılar görülmektedir. TİEM nüshasında arka kısımda görülen figürler CB nüshasında yapılmamıştır. TİEM nüshasında yanında iki adamı ile tahtının üzerinde tek dizi yukarı bükülmüş şekilde oturmakta olan Firavun CB nüshasında benzer şekilde yapılmıştır. Ancak bazı küçük değişikler görülmektedir. Üzerinde bulunan giysinin motifleri farklı yapılmış, arkasında görülen yastık burada yapılmamış ve oturuş şekli farklı olarak bağdaş kurmuş şekilde otururken gösterilmiştir. TİEM nüshasında sol cetvele yakın bir yerde bir kapının önünde durmakta olan Harun Peygamber CB

nüshasında Musa Peygamber'in hemen arkasında çizilmiştir. Bedenin yarısı cetvelin altında kalmıştır. İki peygamberinde üzerinde desensiz uzun elbiseler ve başlarında sarıkları ile üzerinde haleler görülmektedir. TİEM nüshasında siyah renkte olan sakalları CB nüshasında hafif beyaz gölgeli yapılmış ve yüzlerine biraz daha yaşlı bir ifade verilmiştir. TİEM nüshasında turuncu renge boyanmış olan ejderha CB nüshasında mor renklidir ve TİEM nüshasında bulunan ejderhadan farlı olarak arka ayağının tekini yukarı doğru kaldırmış başı daha üste dönük ve firavuna biraz daha yakın bir mesafededir. TİEM nüshasında bedeni S şeklinde kıvrımlı iken CB nüshasında daha hareketli ve sırtını yukarı doğru kandırmıştır. İki nüshada da figürler yan profilden yapılmıştır. CB nüshasında bulunan figürlerin yüzlerinde hafif kavisli kaşlar çekik gözler normal boyutlu bir burun ve küçük ağız yapısı görülmektedir. Minyatürlerin boyanmasında limon küfü, mor, kırmızı, turuncu, açık kahverengi, altın, yeşil, mavi, gri ve beyaz renkler kullanılmıştır.

Chester Beatty 89 a

TİEM Varak 34 a

Resim 65: Üst Minyatür "Hz. İlyas ve Nurdan Yaratılmış At" Alt Minyatür "Hz. Yuşa'nın Cebbarlarla Savaşı"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 89 a,TİEM s. 34 a

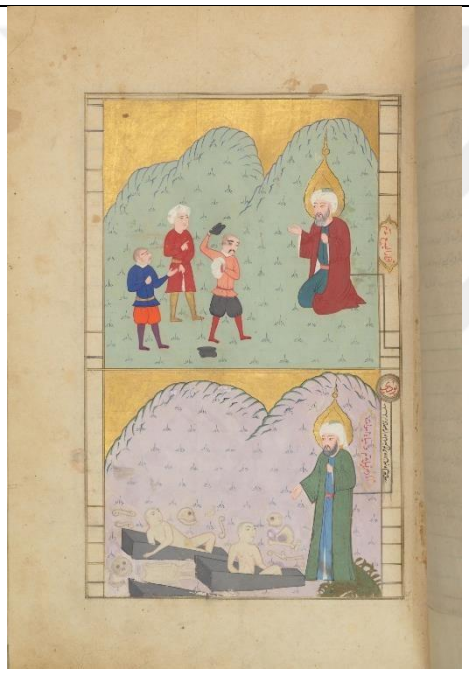
İki nüshada da olay dış mekânda geçmektedir ve sayfanın etrafı altın bir cetvel ile çevrilmiştir. TİEM nüshasında cetvel koyulmadan alt konuya ait olan dağ formları ile iki konu arasında geçiş yapılmıştır. CB nüshasında ise araya boş bir alan yapılmış alanın iki yanı altın cetveller ile çerçevelenmiştir. Boş bırakılan alanın orta kısmına yarım satırlık

bir metin yazılmıştır. Üst konuda TİEM nüshasında dağlar dikey yapılmış çizgilerin üzerinde oval hatlı kayaların bulunduğu ve iki farklı renk ile tonlama yaparak boyanmıştır. CB nüshasında ise dağlar tek formdan oluşan üzerinde büyüklü küçüklü kaya öbeklerin olduğu formda yapılmıştır. TİEM nüshasında arkada görülen kuru bahar dalları ve dağın ortasında bulunan çam ağacına benzeyen iri boyutlu ağaç CB nüshasında yapılmamıştır. İlyas Peygamber TİEM nüshasında kanatlı ve altında pantolon ve çizme giymiş olarak yapılmıştır. CB nüshasında ise üzerinde uzun kollu önü açık desensiz uzun bir elbise giymektedir. TİEM nüshasında siyah sakallı ve genç bir görüntüye sahipken CB nüshasında beyaz sakallı ve yaşlı biri olarak çizilmiştir. TİEM nüshasında sayfanın orta kısmında tamamı görülen altın ile boyanmış olan at CB nüshasında sol köşede ve arka kısmının bir bölümü cetvelin altında kalmış bir şekilde yapılmıştır. TİEM nüshasında sol köşeye yakın bir yerde olan melek figürü CB nüshasında orta kısma yakın bir yerde yapılmıştır. İki elini öne doğru uzatmış elinde bulunan bir nesneyi İlyas Peygamber'e doğru uzatmaktadır. Üzerinde yarım kollu ve dizlerine kadar uzanan bir üst elbise altında ise uzun kollu ve yere kadar uzanan bir iç giysi görülmektedir. Elbisesine altın ile süslemeler yapılmıştır. Belinde uçları öne doğru uzatılmış altın bir kemer bulunmaktadır. TİEM nüshasında başında yaprak motifinden yapılmış başlık bulunurken CB nüshasında altın bir taç görülmektedir. CB nüshasında bulunan iki figürde TİEM nüshasına göre daha büyük boyutludur. Yüzleri ¾ profilden yapılmış hafif kavisli kaşları çekik gözleri normal büyüklükte burunları ve küçük yapılı ağızları vardır. Minyatürlerin boyanmasında limon küfü, lacivert, kahverengi, yeşil, altın, pembe, mor, beyaz ve ten rengi kullanılmıştır.

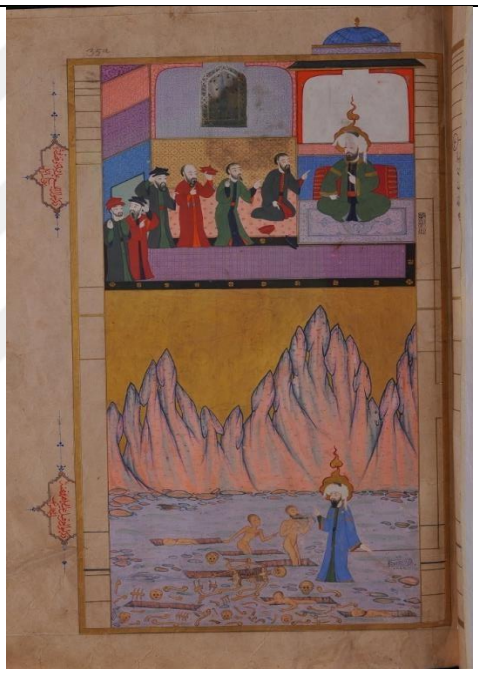
Alt Minyatür

Hz. Yüşa'nın cebbarlarla olan savaşının anlatıldığı alt hikâyede TİEM nüshasında arka arkaya dizilmiş ve farklı zemin renginde boyanmış olan iki dağ formu görülmektedir. CB nüshasında tek olan dağ formunda TİEM nüshasında iki dağın arasında görülen figürler çizilmemiştir. TİEM nüshasında sayfanın sağ köşesinde bulunan mimari yapılar CB nüshasında sol köşede daha farklı bir şekilde yapılmıştır. TİEM nüshasında yerde ölü olarak görülen cebbarlardan sadece iki tanesi CB nüshasında bulunan bu yapının içerisindedir. Üsteki figür elini yukarı doğru kaldırmış savaşırken görülmektedir. Yüşa Peygamber tek elinde yukarı doğru kaldırdığı kılıcı, diğer elinde ise bir kalkan ile yapının önünde durmaktadır. TİEM nüshasında üzerinde kaftan ve çizme ile görülürken CB nüshasında uzun kollu sade uzun bir elbise ile görülmektedir. TİEM nüshasında Yüşa

Peygamber'in karşısında bir melek figürü bulunmaktadır. CB nüshasında ise arkasında iki asker çizilmiştir. Önde bulunan askerin başında savaş zırhı arkadaki askerin sarık görülmektedir. İki askerinde elinde kalkan kılıç ve mızraktan oluşan silahlar yapılmıştır. Üzerlerine dizlerine kadar uzanan elbiseleri elbisenin altında ise uzun çorap tarzı giysiler çizilmiştir. Sayfanın sağ köşesinden uzanan ince altın bir cetvel formunda bükülerek figürlerin arka kısmına kadar uzatılmıştır. TİEM nüshasında farklı açılarda yapılmış yüz profilleri görülürken CB nüshasındaki figürlerin ¾ profil açısında yapıldığı çekik gözlü ve küçük ağızlı olarak yapıldıkları görülmektedir. Minyatürlerin boyanmasında yavruağzı, mor, mavi, kırmızı, turuncu, lacivert, petrol mavisi beyaz ve ten rengi kullanılmıştır.

Chester Beatty 90 a

TİEM 35 a

Resim 66: Üst Minyatür "Hz. Elyesa'ya İtaat Eden Halk" Alt Minyatür "Hz. Ezekiyal'ın Ölüleri Diriltmesi"

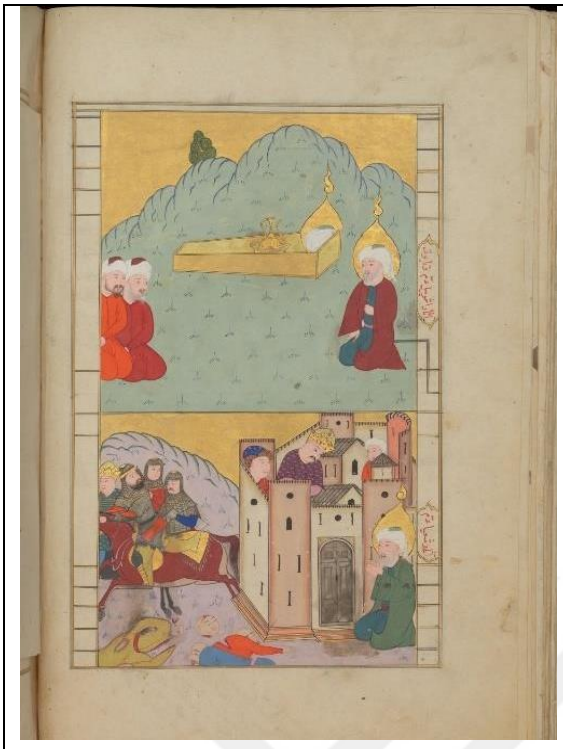
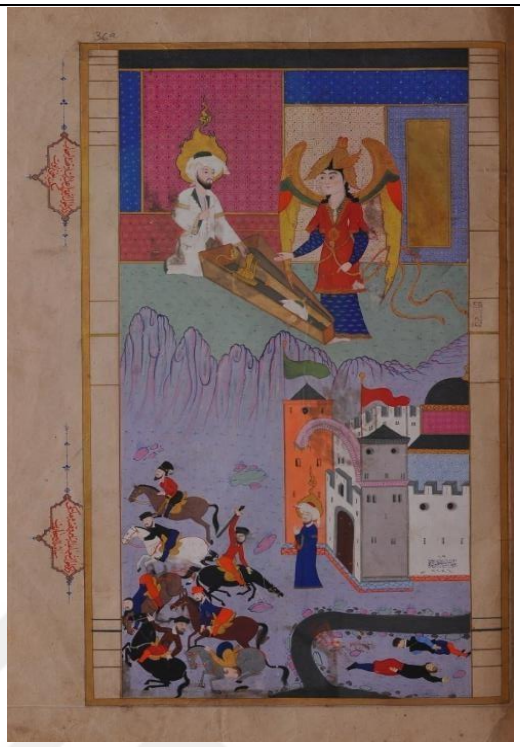
Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 90 a,TİEM s. 35 a

İki nüshada da sayfanın etrafı altın bir cetvelle çevrilmiştir. İki farklı hikâyenin anlatıldığı minyatürde TİEM nüshasında üst hikâye iç mekânda alt hikâye ise dış mekânda gerçekleşmektedir. CB nüshasında ise iki olayda dış mekânda gerçekleşmektedir. Elyasa Peygamber'in anlatıldığı üst hikâyede TİEM nüshasında geometrik motiflerle süslenmiş olan iç mekânda altı tane figür bulunmaktadır. İman ettikleri için başlarındaki gayrimüslimlere ait şapkaları çıkararak yere atarken ki halleri resmedilmiştir. Üzerlerinde

uzun elbiseler vardır. CB nüshasında ise altın ile boyanan gökyüzünden sonra yapılan dağ formu tüm konuyu kaplamaktadır. Sayfanın sol tarafında üç tane gayrimüslim figür TİEM nüshasından farklı olarak kısa pantolon ve çorap ile çizilmiştir. Bir tanesi şapkasını yere atmış diğer figürler ise ellerinde başlarından çıkarmak üzere şapkalarını tutmaktadır. TİEM nüshasında tahtında bağdaş kurmuş bir şekilde oturmakta olan Elyasa Peygamber CB nüshasında zeminde yan bir şekilde dizlerinin üzerinde oturmaktadır. TİEM nüshasında tek eli yukarıda teki dizinde dururken CB nüshasında dua eder pozisyonda görülmektedir. Üzerindeki kıyafet sade boyanmıştır ve süsleme yoktur. TİEM nüshasında siyah sakallı ve daha genç bir şekilde gösterilen peygamber CB nüshasında sakalları beyaz renk ile gölgelendirilerek yüzüne daha yaşlı bir ifade verilmiştir. İki nüshada da figürlerin yüzleri 3/4 profilden yapılmıştır. CB nüshasında bulunan figürler çekik gözlü ve küçük ağızlı bir yüz yapısı ile çizilmiştir. Minyatürlerin boyanmasında limon küfü, kahverengi, yeşil, kırmızı, kahverengi, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

Alt Minyatür

İki nüshada da dış mekânda gerçekleşen hikâyede gökyüzü altın ile boyanmıştır. TİEM nüshasında dağlar dikey hatlı formların üzerinde yanlara taşırılmış kaya öbekleri ve iki farklı renk ile tonlama yaparak boyanmış kaya formlarından oluşmaktadır. CB nüshasında ise düz formlu dağ formunun üzerinde küçük boyutlu ritmik şekilde çizilmiş kaya öbekleri bulunmaktadır. TİEM nüshasında dağ sayfanın yarısından biraz daha geniş bir yerde bitmiştir. Sonrasında figürlerin bulunduğu bir zemin alanı çizilmiştir. CB nüshasında ise olayın tamamı tek renk boyanmış bir dağ formunun üzerinde gerçekleşmektedir. TİEM nüshasında mezar boşluklarından çıkarken gösterilen figürler CB nüshasında tabut içerisinde görülmektedir. TİEM nüshasında tek eli arkada olacak şekilde çizilen Hz. Ezekiyal figürü CB nüshasında tek elini öne doğru uzatmış diğer elini göğsüne doğru kaldırmıştır. Üzerinde uzun sade bir elbise vardır. Ayaklarının olduğu bölümde ot öbeğine benzeyen bir form görülmektedir. Figürlerin yüzleri iki nüshada da yan ve ¾ profilden çizilmiştir. CB nüshasında bulunan figür çekik gözlü ve küçük ağızlıdır. Minyatürlerin boyanmasında yeşil, mavi, mor, gri, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

	
Chester Beatty 91 b	TİEM 36 a

Resim 67: Üst Minyatür "Hz. Eşmovil (İsmail) ve Kutsal Tabut" Alt Minyatür "Hz. Şa'ya'nın Babillileri Yenmesi"

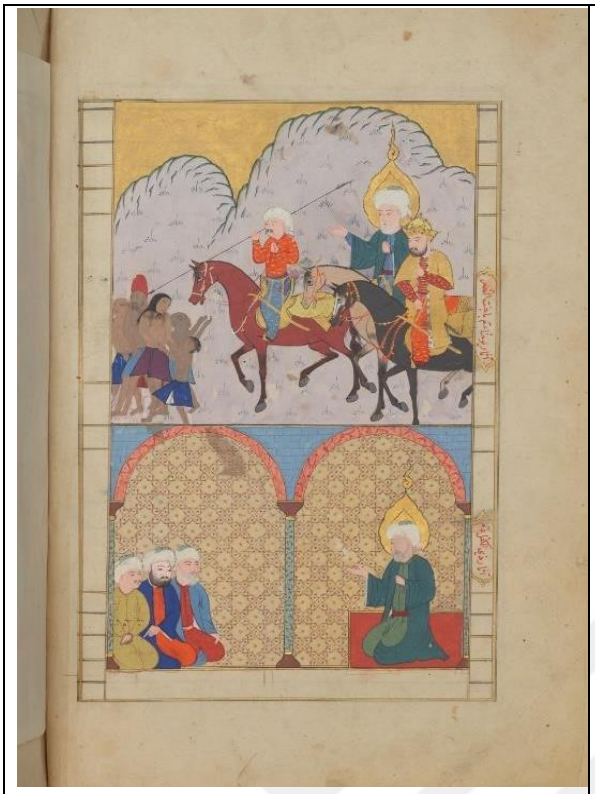
Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 91 b, TİEM s. 36 a

İki nüshada da dikdörtgen formda olan sayfanın etrafı altın bir cetvel ile çevrilmiştir. İki farklı hikâyenin anlatıldığı sayfalarda TİEM nüshasında üst hikâye iç mekânda alt hikâye dış mekânda geçmektedir. CB nüshasında ise araya ince altın bir cetvel çekilmiştir. İki hikâyede dış mekânda gösterilmiştir. TİEM nüshasında arkada geometrik motiflerle süslenmiş iç mekân tasarımı bulunurken CB nüshasında gökyüzü altın ile boyanmıştır ve dağ formu tüm kompozisyonu kaplamıştır. Sol üst köşede küçük boyutlu bir ağacın üst kısmı görülmektedir. TİEM nüshasında İsmail Peygamber'in önünde bulunan tabut CB nüshasında figürlerin arkasındadır. İçerisinde bulunan sarığın üzerine altın bir hale yapılmıştır. TİEM nüshasında melek figürü ile karşılıklı bir şekilde çizilen İsmail Peygamber CB nüshasında sayfanın sol alt köşesinde dizlerinin üzerinde oturmuş şekilde çizilmiştir. TİEM nüshasında üzerinde şeritler bulunan sade bir elbise giymiştir ve yüzünde siyah renkli sakalları görülmektedir. CB nüshasında ise sade uzun bir elbise giymiştir ve sakalları beyaz renge boyanarak yüzüne yaşlı bir ifade verilmiştir. TİEM nüshasında bulunan melek figürü CB nüshasında yapılmamıştır. Bunun yerine sayfanın sağ alt köşesinde iki figür dizlerinin üzerine oturur şekilde çizilmiştir.

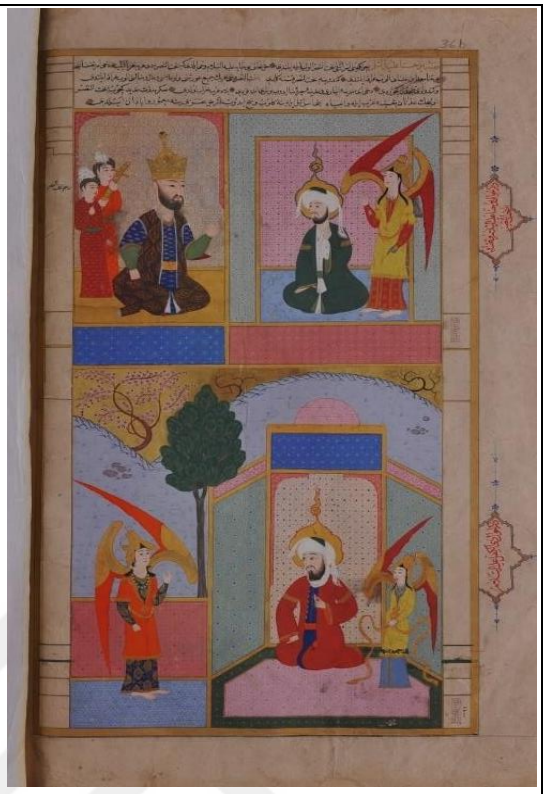
Figürler beyaz sarıklı ve sade desensiz elbiseler giymektedir. İki nüshada da figürlerin yüzleri ¾ profilden çizilmiştir CB nüshasında bulunan figürler çekik gözlü ve küçük ağızlıdır. Minyatürlerin boyanmasında kahverengi, kırmızı, turuncu, limon küfü petrol mavisi altın ve ten rengi kullanılmıştır.

Alt Minyatür

Sahvan Peygamber'in Babilleri yenmesini anlatıldığı alt hikâyede TİEM nüshası üst hikâyeden dağ formları ile ayrılmıştır. Dikey hatlı ucunda yanlara taşırılmış kaya formlarının olduğu dağlar iki farklı renk ile tonlanarak boyanmıştır. CB nüshasında ise altın ile boyanan gökyüzünden sonra üzerinde küçük kaya formları olan bir dağ çizilmiştir. İki nüshada da dağ zemini tüm kompozisyonu kaplamaktadır. TİEM nüshasında kemerli ve içerisinde geometrik dış süslemesinde olduğu bir yapı görülmektedir. CB nüshasında ise yapı biraz daha farklı bir şekilde tasarlanmıştır. Yapının içerisinde boyutları nere ise yapının büyüklüğü kadar olan üç figür yapılmıştır. Önde olan figürün başında altın bir taç görülmektedir. Bu muhtemelen Babil kralıdır yanında olan diğer iki figür ise askerleridir. Yapının sağ alt köşesinde kapının önünde Hz. Şa'ya yan bir şekilde dizlerinin üzerine oturmuş dua etmektedir. TİEM nüshasında ise ayakta dururken çizilmiştir. Elbisesinde atın şeritler yapılmıştır ve sakalları siyah renge boyanarak genç bir ifade verilmiştir. CB nüshasında elbisesi süsleme yapılmadan sade renge boyanmış sakalları ise beyaz renge boyanarak yüzüne yaşlı bir ifade verilmiştir. Yapının önünde sayfanın sol tarafında dört tane atlı görülmektedir. Bir tanesinin başında altın taç görülmektedir. Başını arkaya doğru çevirmiş olan bu figür muhtemelen Babil'in yenilgiye uğrayan kralıdır. Diğerler figürler asker elbiseleri giymektedir. Sayfanın alt kısmında başları bedenlerinden ayrılmış bazı figürler ve eşyalar yapılmıştır. TİEM nüshasında ise daha çok atlı figür yapılmıştır. CB nüshasında yapılan iki kral figürü TİEM nüshasında çizilmemiştir. CB nüshasından farklı olarak sayfanın alt kısmında bir su yolu yapılmıştır. İki nüshada da yan ve ¾ profilden çizilmiş figürler bulunmaktadır. CB nüshasındaki figürler çekik gözlü ve küçük ağızlıdır. Minyatürlerin boyanmasında yeşil, petrol mavisi, açık mor, açık kahverengi, sülyen, mor, gri, sarı, lacivert, beyaz altın ve ten rengi kullanılmıştır.

Chester Beatty 72 b

TİEM 36 b

Resim 68: TİEM Üst Minyatür "Hz. Yuhanna ve Buhtınnasır' ın Konuşması" Alt Minyatür "Hz. Zülkifil ve Melekler" CB Üst Minyatür "Hz. Yuhanna ve Buhtınnasır' ın Kendilerine İnanmayan Beni İsrail Ve Arapları Mağlup Ettikten Sonra Esirler İle Olan Yolculukları" Alt Minyatür "Zülkifil Ve Ona İnanlar"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 72 b, TİEM s. 36 b

Üst Minyatür

Her iki nüshada da sayfanın etrafı altın bir cetvel ile çevrilmiştir. Sayfa ortaya yakın bir yerden ikiye ayrılmış iki farklı hikâye anlatılmıştır. TİEM nüshasında üst hikâye iç mekan alt hikaye ise yarı iç yarısı dış mekan olarak tasarlanmıştır. CB nüshasında üst hikâye dış mekânda gerçekleşmektedir ve tasarım olarak TİEM nüshasından oldukça farklıdır. Alt hikâye ise iç mekânda gerçekleşmiştir. Buhtınnasır ve Yuhanna 'nın anlatıldığı üst hikâyede TİEM de geometrik motiflerle süslenmiş iç mekânda Yuhanna ve Buhtınnasır karşılıklı olarak bağdaş kurmuş şekilde oturmaktadır. Buhtınnasır diğer figürlere göre daha iri boyutlu çizilmiştir. Başında altın bir taç ve üzerinde süslemeli bir kaftanı bulunmaktadır. Arkasında iki askeri ayakta durur vaziyette ellerinde silahlar ile görülmektedir. Yuhanna ise sayfanın sol köşesinde üzerinde kollarında şeritler olan sade bir elbise ile siyah sakallı genç bir figür olarak resmedilmiştir. Arkasında ayakta durmakta

olan bir melek figürü görülmektedir. CB nüshasında kompozisyon tamamen değiştirilmiş Buhtınnasır, Yuhanna ve askerleri at üzerinde gösterilmiştir. Buhtınnasır TİEM nüshasına göre küçük boyutlu Yuhanna ise büyük boyutlu yapılmıştır. Yuhanna' nın üzerinde sade bir elbise vardır ve sakalları beyaz olarak çizilerek yüzüne yaşlı bir ifade verilmiştir. Buhtınnasır' ın başında altın taç ve üzerinde süslemeli bir kaftan görülmektedir. Önde bulunan atın üzerindeki asker elinde silah tutmaktadır. Sayfanın sol baş köşesinde erkek kadın ve çocuk olarak yapılmış yarı çıplak figürler yürümektedir. Üzerlerinde dizlerine kadar uzanan bellerine bağladıkları örtüler bulunmaktadır. İki nüshada da figürler ¾ profilden görülmektedir. CB nüshasında bulunan figürler çekik gözü küçük ağızlıdır. Minyatürlerin boyanmasında sarı, sülyen kahverengi, yeşil, petrol yeşili mavi, mor turuncu, açık mor, altın, koyu ve açık ten rengi kullanılmıştır.

Alt Minyatür

Hz. Zülkifil' in hikayesinin anlatıldığı minyatürde TİEM nüshasında arka tarafta altın ile boyanan gökyüzünden sonra ağaçlar yapılmıştır. Üzerinde küçük kaya formlarının olduğu dağ minyatürü iç mekânın olduğu yere kadar olan alanı kaplamıştır. Ön tarafta kubbeli bir yapının içerisinde sağ cetvele biraz daha yakın bir yerde Hz. Zülkifil figürü yan dönmüş şekilde dizlerinin üzerine oturmaktadır. Üzerinde kolları şeritler ile süslenmiş bir giysi bulunmaktadır. Yüzündeki sakallar siyah renge boyanarak yüzüne genç bir ifade verilmiştir. Arkasında Hz. Zülkif figürüne göre küçük boyutlu yapılmış bir melek figürü sağ köşede ayakta durmaktadır. Sol köşeye kadar uzanan yapının zemin kısmında bir melek figürü yönü Zülkif Peygamber'e dönük bir şekilde ayakta dikilmektedir. CB nüshasında ise sütunların üzerine oturtulmuş iki kemerden oluşan yapının içerisi geometrik motifler ile süslenmiştir. Sayfanın sağ alt köşesinde yapının zemininde bulunan örtünün üzerinde Zülkif Peygamber figürü yönü sola dönük bir şekilde dizlerinin üzerinde oturmaktadır. İki elini yukarı doğru kaldırmış dua eder pozisyondadır. Yüzünde bulunan sakalları TİEM nüshasından farklı olarak beyaz renge boyanmış ve yüzüne yaşlı bir ifade verilmiştir. Sayfanın sol alt köşesinde üç figür dizlerinin üzerinde yönleri Hz. Zülkif'e dönük olarak oturmuşlardır. Üzerlerinde sade elbiseler ve başlarında sarıklar yapılmıştır.

İki nüshada da figürlerin yüzleri ¾ profil açısı ile yapılmıştır. CB nüshasında olanlar çekik gözlüdür. Minyatürlerin boyanmasında açık kahverengi, turuncu, sülyen, sarı, yeşil, petrol yeşili, turuncu, mavi, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

Chester Beatty 73 a

Resim 69: Üst Minyatür "Davut Peygamber'in Melekler İle Konuşması" Alt Minyatür "Süleyman Peygamber, Ulemalar, İnsanlar, Hayvan ve Cinler İle Birlikte"

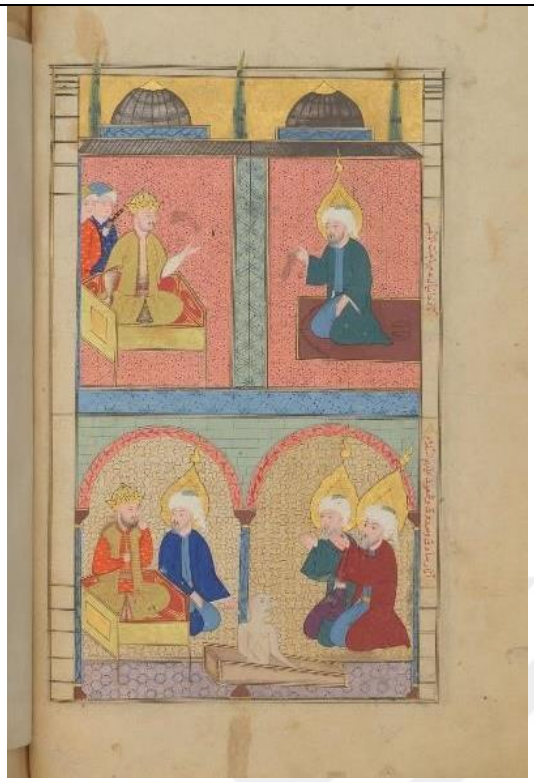
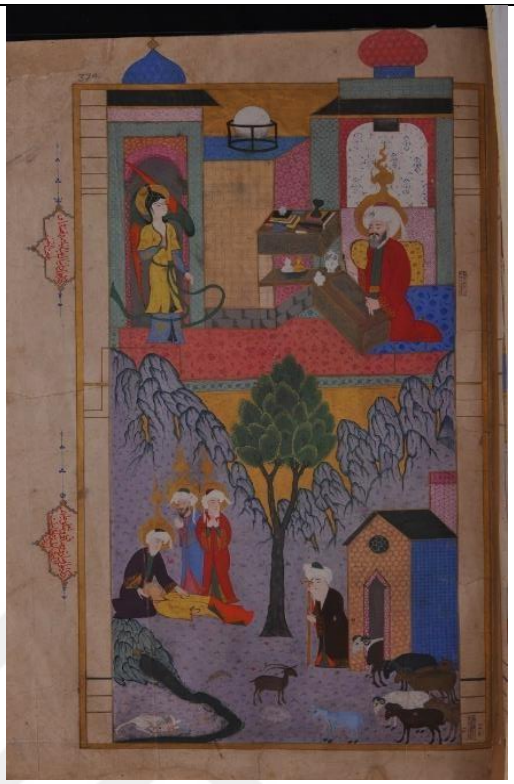
Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 73 a

TİEM nüshasında kayıp olan dikdörtgen formdaki sayfanın etrafı altın bir cetvelle çevrilmiştir. İki konun anlatıldığı sayfada e 1/3'lük bir alandan altın bir cetvel çekilerek iki konu birbirinden ayrılmıştır. Üst konunun anlatıldığı 1/3'lik alanda sadece zemin yapılmış ve üzerine yer bitkileri ile süslemeler eklenmiştir. Davut Peygamber figürü sayfanın sağ alt köşesinde bir örtünün üzerinde dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Yukarı

kaldırdığı ellerini dua eder pozisyonda açmıştır. Üzerinde sade uzun bir elbise vardır. Başına beyaz bir sarık ve katmanlı altın bir hale çizilmiştir. Sakalları beyaz renge boyanarak yüzüne yaşlı bir ifade verilmiştir. Sayfanın sol baş köşesine yakın bir yerde iki melek figürü kompozisyonun tamamını kaplayacak şekilde ayakta resmedilmiştir. Kanatlarının bir kısmı üst cetvelin altında kalmış uç kısımları ise yan cetvelden dışarı taşmıştır. Üzerlerinde yarım kollu ve dizlerine kadar uzanan bir üst elbise ve altında iç elbise yapılmıştır. Elbiseleri motifler ile süslenmiştir. Başlarına altın taçlar yapılmıştır. Öndeki melek figürü tek elini öne uzatarak bir şeyler anlatan bir ifade ile çizilmiştir. Figürlerin yüzleri ¾ profilden çalışılmıştır. Çekik gözlü ve küçük ağızlıdırlar. Minyatürlerin boyanmasında açık mor, sülyen, petrol yeşili, turuncu, kırmızı, mor, altın ve ten rengi boya kullanılmıştır.

Alt Minyatür

Hz. Süleyman'ın hikayesinin anlatıldığı alt kompozisyonda olay dış mekânda geçmektedir. Sayfanın tamamını kaplayan bir zemin yapılmış üzerine yer bitkileri eklenmiştir. Sayfanın orta kısmına denk gelen yerde sağ köşeye yakın olarak yerleştirilmiş üzerinde hatayi grubu süslemelerin olduğu altın taht üzerinde Hz. Süleyman figürü dizlerinin üzerine oturmuş dua eder pozisyonda durmaktadır. Üzerin de uzun desensiz bir elbise başında ise beyaz renkli bir sarık çizilmiştir. Sarığın üzerine altından bir hale oturtulmuştur. Hz. Süleyman'ın karşısında iki figür dizlerinin üzerine çökmüş şekilde oturmaktadır. Üzerlerinde sade desensiz elbiseler görülmektedir. Arkadaki figür beyaz sakallı ve yaşlı olarak öndeki figür ise siyah sakallı ve genç olarak resmedilmiştir. İkisi de tek ellerini yukarı kaldırmış bir şey söylüyormuş bir ifade ile yapılmıştır. Sayfanın orta kısmına denk elen yerde alt cetvele yakın bir alana başka bir tane daha altın taht yapılmıştır. Bu tahtın üzerinde asker kıyafetleri bulunan başka bir figür çizilmiştir. Elinde ucunda topuz benzeri bir başlık bulunan uzun bir mızrak tutmaktadır. Sayfanın üst kısmında anka, ördek, kartal, serçe ve turna benzeri kuşlar yapılmıştır. Alt kısımda ise maymun, ayı, aslan, kurt, leopar, at, yılan tavşan, iki cüce figürü ve bir cin minyatürü yapılmıştır. Leopar ve cin figürleri beyaza boyanmış ve üzerlerine penç motifleri yapılmıştır. Sayfadaki hayvanlar ve diğer canlılar yan profilden insan figürleri ise ¾ profilden çizilmiştir. Minyatürlerin boyanmasında mavi, lacivert, kırmızı, turuncu, pembe, kahverengi, beyaz, gri, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

	
Chester Beatty 94	TİEM 37 a

Resim 70: TİEM Üst Minyatür "Hz. Danyal ve Melek" Alt Minyatür "Sadık, Sıddık ve Şemun Peygamberlerin Bir Ölüyü Diriltmesi" CB Üst Minyatür " Danyal ve Babil Kralı Buhtınnasır" Alt Minyatür "Sadık, Sıddık Ve Şemun Peygamberlerin Bir Ölüyü Diriltmesi"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 94 b, TİEM 37 a

İki farklı hikâyenin anlatıldığı iki nüshada da sayfanın etrafı altın bir cetvelle çerçevelenmiştir.

Üst Minyatür

TİEM nüshasında bulunan mimari yapıların kubbeleri üst cetvelden dışarı taşırılırken CB nüshasında yapılmış olan üç selvi ağacı üst cetvelin üzerinden biraz dışarı kadar uzamaktadır. Her iki nüshada da gökyüzü altın ile boyanmıştır. TİEM nüshasında iç mekanının üzerinde iki farklı formda kubbe yapılmıştır. Mekânın içerisinde bir sandık ve bazı eşyalar ile Hz. Danyal figürü çizilmiştir. Yapının duvarları geometrik formlarla süslenmiş zemin kısmına ise bitkisel süslemeler yapılmıştır.

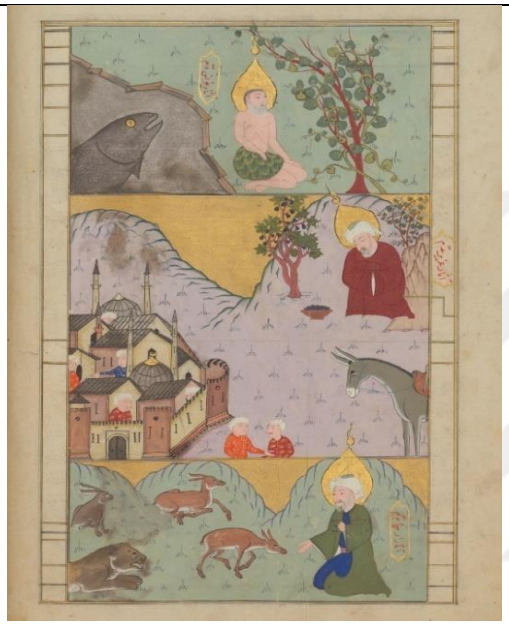
Hz. Danyal figürü sayfanın sağ köşesinde dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Üzerinde sade bir elbise ile yapılmış sakallarına ise hafiften beyaz gölgeler yapılarak yüzüne orta yaşlı bir ifade verilmiştir. Sayfanın sol köşesinde bulunan yapının önünde bir melek figürü

yönü Hz. Danyal'a dönük şekilde ayakta durur şekilde çizilmiştir. CB nüshasında ise hikaye biraz daha farklı bir şekilde anlatılmıştır. İki paftaya bölünen yapının içerisi geometrik motiflerle süslenmiş iki bölümün üzerine bir çatı ve aynı formda olan iki kubbe yapılmıştır. Sayfanın sağ köşesinde Hz. Danyal minyatürü bir örtünün üzerinde yan tarafa dönük şekilde dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Tek elini dizinin üzerine koymuş diğer elini yukarı doğru kaldırmış bir şeyler anlatan bir ifade ile çizilmiştir. Üzerinde desensiz sade bir elbise vardır. Yüzüne hafif siyah gölge verilmiş beyaz renkli sakalları ile biraz yaşlı bir ifade ile çizilmiştir. Sayfanın sol köşesinde olan bölümün içerisinde altın bir taht üzerinde Buhtınnasır figürü arkasında iki askeri ile birlikte çizilmiştir. Bağdaş kurmuş şekilde oturan Buhtınnasır' ın üzerinde altın bir kaftan ve başında altın bir taç yapılmıştır. Tek elini yukarı doğru kaldırmış Hz. Danyal'a bir şeyler anlatmaktadır. İki nüshada da figürlerin yüzü ¾ profilden çizilmiştir. CB nüshasında bulunan figürlerin gözleri çekiktir ve küçük ağızlı yapılmışlardır. Minyatürlerin boyanmasında yavruağzı, limon küfü, mavi, petrol yeşili, kırmızı, turuncu, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

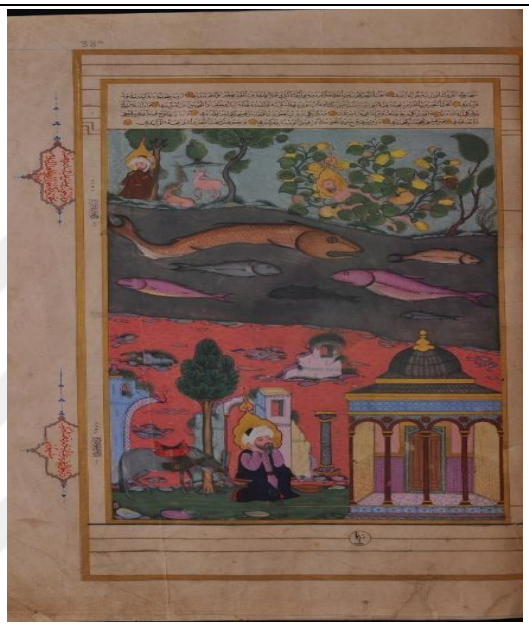
Alt Minyatür

TİEM nüshasında dış mekânda tasarlanan olayda gökyüzü altın ile boyanmıştır. Üst kompozisyona kadar uzayan üst kısmı sağa ve sola doğru kıvrılmış olan kaya kümelerinden oluşan dağ formu iki hikâyeyi birbirinden ayırmıştır. Hikâyenin tamamı bu dağ formunun üzerinde gerçekleşmektedir. Kompozisyonun ortasında ucu üst kompozisyona kadar uzayan bir ağaç yapılmıştır. Sağ köşede geometrik desenli bir yapı ve yapının önünde durmakta olan Antakya meliki etrafında keçi ve oğlak figürleri ile görülmektedir. Üzerinde sade uzun bir elbise başında ise bir sarık bulunmaktadır. Sayfanın sağ köşesinde üç peygamber figürü yerde yatmakta olan ölü kimseyi diriltmek için dua etmektedir. CB nüshasında ise olay iç mekânda gerçekleşmektedir. Ortadan ikiye bölünen bir sütün üzerinde iki kemer görülmektedir. Sağ baş köşede iki peygamber figürü yönleri sola doğru dönük bir şekilde avuçlarını yukarı doğru kaldırmış dua etmektedir. İki figüründe üzerinde sade boyanmış süslemesiz bir elbise görülmektedir. Sakalları beyaz renge boyanarak yüzlerine yaşlı bir ifade verilmiştir. Sayfanın sol köşesinde Antakya meliki altın bir taht üzerinde bağdaş kurmuş bir şekilde oturmaktadır. Üzerine süslemeli bir kaftan ve başına altın bir taç çiziliştir. Yüzüne siyah renk ile sakal yapılarak genç bir ifade verilmiştir. Tahtın sağ yan tarafında diğer peygamber figürü dizlerinin üzerlerinde oturmuş başının Melik'e doğru çevirmiştir. Üzerinde sade desensiz

bir elbise yapılmıştır. Yüzündeki sakallar hafif siyah gölgelendirilerek beyaz renge boyanmış ve yüzüne orta yaşlı bir ifade verilmeye çalışılmıştır. Figürlerin bulunduğu alanın orta kısmında bir tabut içerisine yarıya kadar ayağa doğrulmuş çıplak bir figür yapılmıştır. TİEM nüshasında yan ve ¾ profilden yapılmış figürler görülürken CB nüshasında bulunan figürler ¾ profilden yapılmıştır. Gözleri çekiktir ve küçük bir ağız yapıları vardır. Minyatürlerin boyanmasında limon küfü, turuncu, sülyen, mavi, sarı, petrol yeşili, mor, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

Chester Beatty 92 b

TİEM 38 a

Resim 71: TİEM Üst Sağ Konu "Hz. Yunus'un Balığın Karnından Çıkması" Üst Sol Konu "Kudüs'ün Yıkılmasına Üzülen Hz. Yeremya" Alt Konu Hz. Uzeyir'in Tekrar Diriltilmesinden Sonra Babil'i Seyretmesi" CB Üst Minyatür "Hz. Yunus'un Balığın Karnından Çıkması" Orta Minyatür Hz. Uzeyir'in Tekrar Diriltilmesinden Sonra Babil'i Seyretmesi" Alt Minyatür "Kudüs'ün Yıkılmasına Üzülen Hz. Yeremya"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 92 b, TİEM 38 a

İki nüshada da dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın çevresi altın bir cetvelle çevrilmiştir. Üç farklı hikâyenin aynı sayfa içeresinde anlatıldığı tek örnek olan sayfada TİEM nüshasında araya cetvel koyulmadan tabiat unsurları ile geçiş yapılmıştır. CB nüshasında ise sayfa üç parçaya bölünmüş aralara ince altın cetveller çekilerek her boşluğa bir hikâye yapılmıştır. TİEM nüshasında sağ üst köşede Yunus Peygamber figürü çıplak bir şekilde sarı çiçekli ve meyveli bir kabak bitkisinin arasına saklanmış şekilde yapılmıştır. Arka tarafında ağaçlar bulunmaktadır. Sayfanın sol köşesinde ise Yeremya

Peygamber etrafında ağaçlar ve bazı hayvanlar ile birlikte görülmektedir. Bir ağacın altına oturmuş üzgün bir ifade ile düşünürken görülen peygamberin üzerinde sadece kollarında şeritler bulunan sade bir elbise çizilmiştir. Sakalları siyah renge boyanarak yüzüne genç bir ifade verilmiştir. Sayfanın yarısına yakın bir yere denk gelen yerde gümüş ile boyanmış ve içeresinde renkli balıkların yüzdüğü bir su yolu görülmektedir. Alt kısımda ise Üzeyir Peygamber iki elini başının arasına almış şaşkın bir ifade ile Babil şehrinin yeniden oluşturulmasını izlemektedir. Üzerinde sadece kol uçlarında şeritler bulunan sade bir kaftan giymektedir. Yüzünde bulunan sakalların ucuna hafif beyaz gölge yapılarak yüzüne yaşlı bir ifade verilmiştir. Etrafında bazı binalar yıkılmış bir şekilde sağ alt köşede ise geometrik desenlerle süslenmiş bir yapı bulunmaktadır. Sayfanın sol yan köşesinde Üzeyir Peygamber'in eşeği yan profilden görülmektedir. Hikâye dış mekânda gerçekleşmektedir. Sadece zemin yapılmış ve sol cetvele yakın kısma bir ağaç çizilmiştir. Alt bölüme yeşil renkli farklı bir zemin daha yapılmıştır. CB nüshasında ise üç hikâyede dış mekânda gerçekleşmektedir. Üst kısımda sadece zemin yapılmış ve üzeri yer bitkileri ile süslenmiştir. Sağ baş köşeye yuvarlak yapraklı bir ağaç yapılmış yanına ağacın gövdesine doğru dolanan sarmaşık bir bitki çizilmiştir. Yunus Peygamber sayfanın orta kısmına denk gelen yerde yönü sağa dönük şekilde dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Üzeri çıplak olarak yapılmış beline yaprak öbeğine benzer bir örtü çizilmiştir. Sakalları beyaz renge boyanarak yüzüne yaşlı bir ifade verilmiştir. Sayfanın sol alt köşesinden başlayan gümüş rengi bir su göletinin etrafı dikdörtgen formlu küçük nesnelerden oluşan bir set ile çevrilmiştir. Su göletinin içerisinde alt köşeden çıkmış olan iri bir balığın yarısı görülmektedir.

Diğer bölümlerden daha geniş olarak çizilmiş olan orta bölümde gökyüzü altın ile boyanmış ve zeminin tamamını kaplayan bir dağ yapılmıştır. Sayfanın sağ üst köşesinde küçük bir kaya öbeğinin önünde Üzeyir Peygamber figürü dizlerinin üzerine çökmüş şekilde ön profilden görülmektedir. İki elini dizlerinin ön tarafında birleştirmiş başı öne eğik bir şekilde aşağıda bulunan Babil şehrini seyretmektedir. Üzerine sade bir elbise, başına ise sarık ve hale çizilmiştir. Sakalları beyaz renge boyanarak yüzüne yaşlı bir ifade verilmiştir. Üzeyir Peygamber'in arkasında ve önünde iki tane incir ağacı görülmektedir. Arkada bulunan ağaç küçüktür ve henüz meyvesi yoktur. Üst tarafta olan incir ağacı ise yetişkin bir ağaç olarak yapılmış ve üzerinde meyveler ile gösterilmiştir. Bu ağaçtan toplanmış olan incirler bir kâse içerinde Üzeyir Peygamber'in önünde durmaktadır.

Sayfanın sağ baş köşesinde Üzeyir Peygamber'in eşeğinin yarısı görülmektedir. TİEM nüshasında yıkık bir şehir olarak gösterilen Babil şehri CB nüshasında sağlam bir yapıdadır ve aralara minareler ve Babil halkından kimseler çizilmiştir. TİEM nüshasında şehir henüz yeniden inşa edilirken gösterilmiş CB nüshasında ise şehir inşa edilmiş ve günlük hayat devam eder bir şekilde gösterilmiştir. TİEM nüshasında üst sol köşede yapılan Hz. Yeremya CB nüshasında alt bölümde yapılmıştır. Kudüs'ün yıkılmasına üzülen peygamber hayvanlar ile dertleşmektedir. Altın ile boyanan gökyüzünden sonra yapılan dağ tüm zemini kaplamıştır. Sayfanın sol köşesinde Hz. Yeremya dizlerinin üzerine çökmüş yönü sol tarafa dönük olarak oturmaktadır. Tek elini yanına gelen bir ceylana doğru uzatmıştır. Başında sarık ve altın bir hale oturtulmuştur. TİEM nüshasında siyah renkli olan sakalları CB nüshasında beyaz renkli olarak yapılmış ve yüzüne yaşlı bir ifade verilmiştir. Sayfanın sol köşesinde bulunan tepelerin arasından çıkan geyik, aslan ve tavşan figürleri peygambere doğru koşarken resmedilmiştir. İki nüshada da yan ve ¾ profil den yapılmış yüz örekleri bulunmaktadır. CB nüshasında figürün gözleri çekiktir ve küçük ağızlıdır. Minyatürlerin boyanmasında limon küfü, lacivert, yeşil, açık ve koyu kahverengi altın ve ten rengi kullanılmıştır.

Chester Beatty 108 a

Resim 72: Minyatür "İskenderi-İ Zülkarneyn' in Yecüc ve Mecüc Kavmine Karşı Duvar Ördürmesi"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 108 a

TİEM nüshasında eksik olan sayfada dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın etrafı altın bir cetvelle çevrilmiştir. Dış mekânda gerçekleşen hikâyede gökyüzü altın ile boyanmıştır. Yaklaşık olarak sayfanın 9/10 kısımlık bir bölümünü kaplayan dağ minyatürü zeminini oluşturmaktadır. Dağ minyatürünün orta kısmında Yecüc ve Mecüc kavminden kurtulmak için yapılan duvar görülmektedir. Duvarın üzerinde bir figür eğik bir şekilde tuğla yerleştirmektedir. Duvarın sol tarafında usta olması muhtemel olan bir figür eli ile işçiye tuğlayı koyacağı yeri işaret etmektedir. Sayfanın sağ ve sol köşelerine

yakın yerlerde inşaat üzerlerinde malzemelerinin hazırlandığı dikdörtgen formlu kaideler yapılmıştır. Baş taraflarında kelebek kanadını anımsatan formları tutmakta olan iki figür çizilmiştir. Sağ köşede bulunan kaidenin üzerinde bir işçi demir dövmektedir. Sol köşedeki kaidede ise yanmakta olan bir ateşin üzerinde bir kap vardır ve bir işçi elinde tuttuğu sopa benzeri bir nesneyi kabın üzerine doğru uzatmıştır. Figürün arka tarafında yerde tırpan benzeri bir alet yapılmıştır. İki işçinin durduğu alanın orta kısmına denk gelen yerde bir işçi daha çizilmiştir. Bu figür elinde tuttuğu nesneyi yukarı doğru kaldırmış muhtemelen güneşi baz alarak bir hesaplama yapmaktadır. Sayfanın orta kısmına denk gelen yerde üç tane figür ellerinde ve sırtlarında tuğla taşırken çizilmiştir. Etraflarında duvar için kullanılacak başka tuğlalarda görülmektedir. Sayfanın ortasına yakın bir yerde, biraz sol tarafta küçük bir ağaç yapılmıştır. Bu ağacın arkasında muhtemelen duvardan gizlice kaçmış olan iki tane Yecüc ve Mecüc kavmine ait olan figür yapılmıştır. Cüce şeklinde küçük bir şekilde çizilen figürlerin üzerleri çıplaktır. Bellerine dizlerine kadar olan örtüler bağlanmıştır. Sayfanın sağ orta kısmına yakın bir yerden başlayan bir su yolu kıvrılarak alt cetvele kadar uzatılmıştır. Su yolunun etrafı yeşil renkte ot öbekleri ile çevrilmiştir. Sayfanın sağ alt kısmına yakın yerde iki figür yan yana ayakta durur şekilde çizilmiştir. Vücutlarının bir bölümü cetvelin altında kalmıştır. İki figürün ön taraflarına denk gelen yerde İskender-i Zülkarneyn figürü yönü sola dönük şekilde ayakta durmaktadır. Üzerine süslemeli uzun bir kaftan giymiştir. Başının üzerinde altın bir taç yapılmıştır. Sakalları siyah renkli boyanarak yüzüne genç bir ifade verilmiştir. Tek elini yukarı kaldırmış bir şekilde çizilerek karşısındaki figürlere bir şey anlatır bir ifade ile gösterilmiştir. Su yolunun sol tarafında alt cetvele yakın bir kısımda iki figür yönleri sola dönük şekilde ayakta dikilmektedir. İki figürde ellerini karınlarının üzerinde birleştirmiş ve yerlere kadar uzanan sade bir elbise giymiştir. Yüzlerinde bulunan sakalları beyaz renge boyanarak yaşlı bir ifade verilmiştir. İki figürün başında sarık bulunmaktadır. Bu figürler muhtemelen İskender-i Zülkarneyn' in hocalarıdır. Sayfanın sol alt köşesinde İskender'in Otağ çadırının bir kısmı ve çadırın üzerinde bir atın başı ve boynu görülmektedir. Çadırın ön kısmında vücudunun bir bölümü cetvel altında kalmış bir figür görülmektedir. Çadırın arka kısmında ise diğer figürlerden farklı bir şekilde olan kıyafeti olan başında külah tarzı altın bir başlık ve belinde bir hançer bulunan bir figür çizilmiştir. Sayfa da bulunan figürlerin elbiseleri İskender figürü ve az miktarda süsleme yapılmış iki figür haricinde sade yapılmıştır. İşçi olan figürler dizlerine kadar elbiseler ve

altında çizmeler ile çizilmiştir. Diğer figürler uzun elbiselidir. Figürlerin başlarında sarık ve düz formlu başlıklar bulunmaktadır. Yüzleri ¾ ve yan profilden çizilmiştir. Gözleri çekiktir ve ağızları küçük yapılıdır. Minyatürlerin boyanmasında açık mor, yeşil, turuncu, kırmızı, yeşil, petrol mavisi, lacivert, pembe, mavi, sülyen, beyaz ve altın kullanılmıştır.

Chester Beatty Varak 99 a

Resim 73: Minyatür "Hz. Zekeriya Filistin Valisi Heredosten Kaçarken Ağaca Sığınması ve Şeytanın Yerini Bildirmesi Sonucunda Öldürülmesi"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 99 a

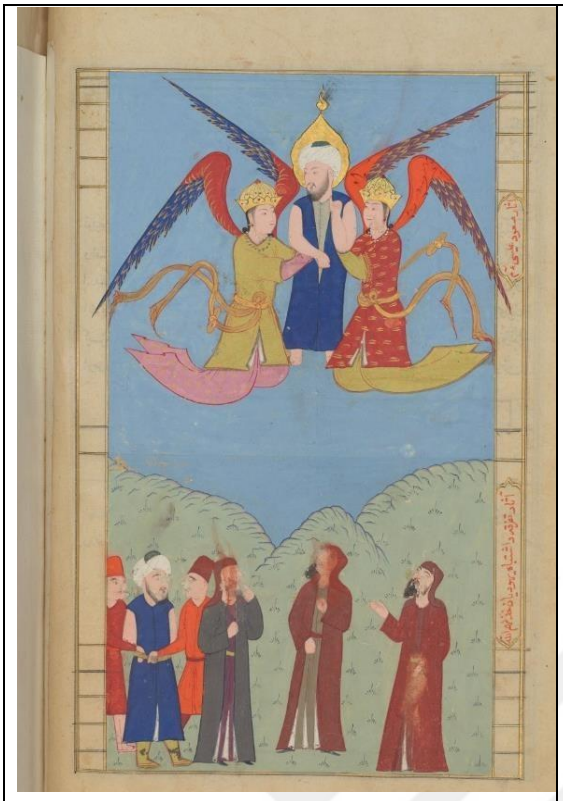
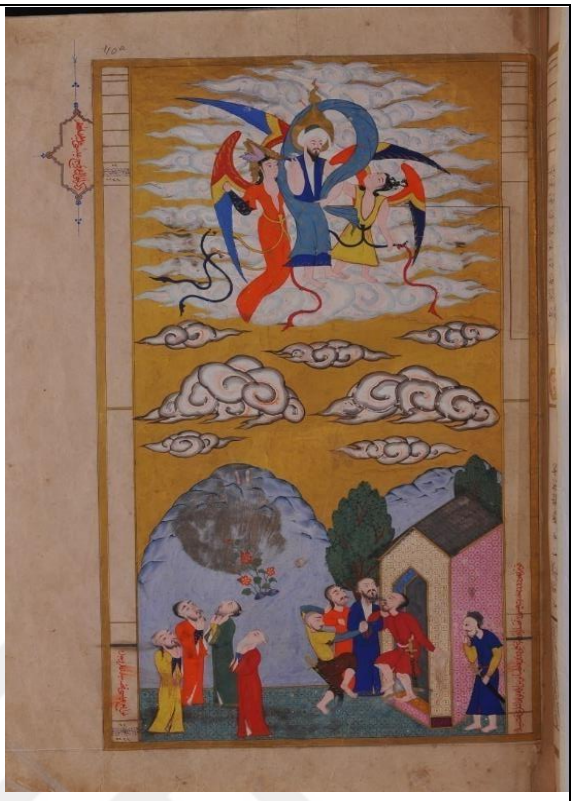
Hz. Yahya'ya doğar doğmaz peygamberlik verilmiş ve cennet sütlerinden beslenmek üzere iki melek tarafından cennette getirilmek üzere tutulmaktadır.

TİEM nüshasında eksik olan dikdörtgen formdaki sayfanın etrafı altın bir cetvel ile çevrilmiştir. Ortadan ikiye bölünen kompozisyonda iki hikâyede dış mekânda gerçekleşmektedir. Hz. Zekeriya'nın anlatıldığı üst kompozisyonda gökyüzü altın ile boyanmıştır. Sayfanın tamamını kaplayan dağ formunun üzerinde küçük yer bitkileri ile

süslenmiş ve orta kısmı üst cetvelin altında kalmıştır. Alt cetvelden başlayan büyük boyutlu bir ağaç üst cetvele kadar uzamış ve ağacın iri boyutlu yapraklarının bulunduğu alanın büyük bir kısmı cetvelin altında bırakılmıştır. Ağacın sağ ve sol yanlarında bulunan iki figür ellerinde bulunan bir testere ile ağacı kesmektedir. Ağacın üst kısmından alt kısmına kadar ortasına denk gelen bölümden kesik olan yeri gösteren aynı zamanda Yahya Peygamberin kanını sembolize eden kırmızı renkli bir çizgi çekilmiştir. Yaprak ile gövdenin birleştiği yere yakın bir yerden Yahya Peygamber'in halesinin bir kısmı dışarı doğru çıkartılmıştır. Sayfanın sağ köşesinde vücudunun yarısı dışarıda kalmış olan bir figür tek eli ile ağacı göstermektedir. Sol yanında ise cetvelin altından yarısı görünen bir figür elinde sopa benzeri beyaz bir nesne tutmaktadır. Alt cetvelin orta kısmına yakın bir yerde ağacın hizasında şeytan figürü arkası dönük bir şekilde maymuna benzer bir şekilde çizilmiştir. Figürler dizlerine kadar olan elbiseler ve çizmeler giymektedir. Başlarında şapka tarzı başlıklar vardır. Figürlerin yüzleri ¾ profilden çizilmiştir. Yuvarlak yüzlü ve çekik gözlüdürler. Minyatürlerin boyanmasında açık mor, beyaz, turuncu, mor, lacivert, mavi, yeşil, gri, kırmızı, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

Alt Minyatür

Yahya Peygamber'in anlatıldığı alt minyatürde sayfanın tamamı üzerinde yer bitkileri olan bir zeminden oluşmaktadır. Simetrik olarak karşılıklı olarak çizilmiş olan melek figürlerinin ikisinin de başlarında altın taç bulunmaktadır. Yukarı doğru büktükleri tek kanatlarının uç kısımları yan cetvelden dışarı taşırılmıştır. İki melek figürü de üzerlerinde dizlerine kadar uzanan kısa kollu elbiseler giymektedir. Elbiseleri farklı motiflerle süslenmiş ve boyanmıştır. Bellerinde önden bağlanmış uçları arkaya doğru uzatılmış kuşaklar çizilmiştir. Yahya Peygamber henüz bebek olarak görülmektedir. Üzeri çıplak olarak resmedilmiş beline beyaz bir örtü bağlamıştır. Başına küçük boyutlu altın bir hale yapılmıştır. Figürlerin yüzleri3/4 profilden yapılmıştır. Gözleri çekiktir ve ağızları küçük yapılıdır. Minyatürlerin boyanmasında limon küfü, mavi, yeşil, sülyen, turuncu, mor, lacivert ve altın kullanılmıştır.

	
Chester Beatty 102 b	TİEM 40 a

Resim 74: Minyatür "Hz. İsa'nın Göğe Yükselmesi"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 102 b,TİEM 40 a

İki nüshada da dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın etrafı altın bir cetvel ile çevrilmiştir. Tek hikâyenin anlatıldığı sayfada olay dış mekânda gerçekleşmektedir. TİEM nüshasında sayfanın 2/3 kısmına yakın bir yeri kaplayan gökyüzü altın ile boyanmıştır. Gökyüzünün orta kısmına denk gelen yerde iri bir bulut kümesi içerisinde bulunan iki melek Hz. İsa figürünün yanında kollarından tutmaktadır. Meleklerden biri uzun yapılı diğeri ise kısa ve küçük yapılı olarak çizilmiştir. CB nüshasında ise sayfanın yarısına yakın bir alanı kaplayan gökyüzü mavi renge boyanmıştır. TİEM nüshasında bulunan bulut kümesi burada çizilmemiştir. Gökyüzünün orta kısmına çizilmiş olan melek figürleri simetrik bir şekilde dizlerini arkaya doğru bükmüş bir şekilde resmedilmiştir. Üzerlerinde dizlerine kadar uzanan yarım kollu elbiseleri vardır. Bellerine uzun kuşaklar çizilmiştir. Hz. İsa figürü melek figürlerine göre daha küçük boyutlu olarak çizilmiştir. Giysileri TİEM nüshası ile benzemektedir. TİEM nüshasında üzerine sarılı olan kumaş CB nüshasında yapılmamıştır. TİEM nüshasında gökyüzünde daha küçük boyutlu bulut kümeleri yapılmıştır. CB nüshasında TİEM nüshasında bulunan küçük bulut öbekleri yapılmamıştır. TİEM nüshasında iki tepeden oluşan bir dağ formu

geometrik süslemelerin olduğu bir zemin ile son bulmuştur. CB nüshasında ise dağ tüm zemini kaplamıştır. TİEM nüshasında sağ köşede bir yapı ve arkasında bulunan iki ağacın üst bölümü görülmektedir. CB nüshasında bu yapı ve ağaç çizilememiştir. TİEM nüshasında yapının önünde beş kişiden oluşan bir figür gurubu yapılmıştır Sol köşede ise dört figür gökyüzüne bakmaktadır. CB nüshasında ise ayakta duran altı figür görülmektedir. Üzerlerinde sade uzun elbiseler olan figürlerden iki tanesi gökyüzüne bakmaktadır. Diğer figürler kendi aralarında konuyorlarmış gibi ir ifade ile çizilmiştir. İki nüshada da boya akması sonucu bazı deformasyonlar oluşmuştur. Figürlerin yüzleri yan ve ¾ profilden çalışılmıştır. CB nüshasında bulunan figürler çekik gözlü ve küçük ağızlıdır. Minyatürlerin boyanmasında kahverengi, yeşil, lacivert, turuncu, limon küfü, pembe, sarı ve altın kullanılmıştır.

Chester Beatty 111 a	TİEM 41 b

Resim 75: Üst Minyatür "Hz. Cercis'in Melekler Tarafından Gömülmesi" Alt Minyatür "Gözleri Kör Edilen Hz. Samson'un İsyankarların Mabetlerini Yıkması"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 111 b, TİEM 41 b

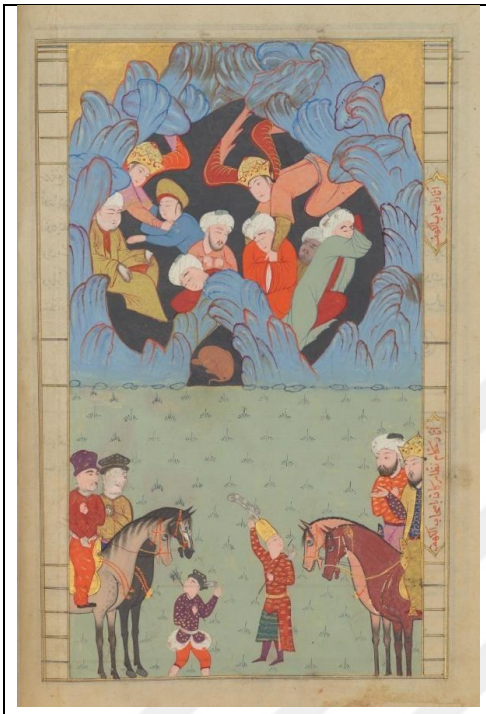
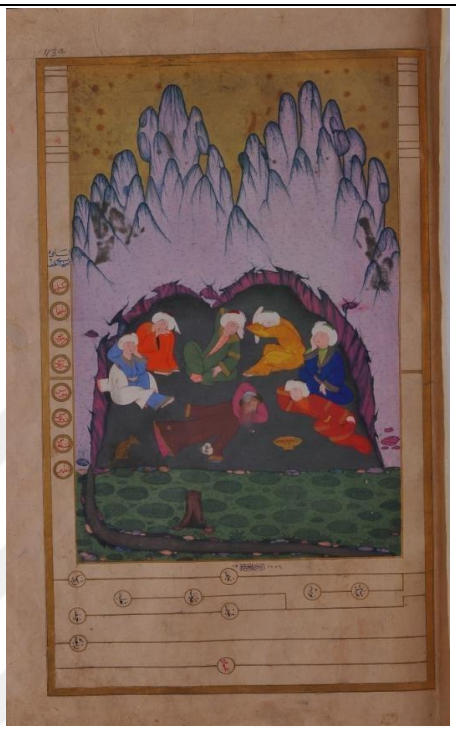
İki nüshada da dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın çevresi altın bir cetvel ile çevrilmiştir. İki farklı hikâyenin bulunduğu kompozisyonda olay dış mekânda

gerçekleşmektedir. Sayfanın orta kısmından ince altın bir cetvel çekilerek sayfa ikiye bölünmüştür. TİEM nüshasında alt hikâyede bulunan dağ minyatürünün ve bahar dalının bir kısmı üst bölüme taşırılmıştır. Üst bölümde bulunan Hz. Cercis'in melekler tarafından gömülmesi hikayesinde iki nüshada da altın ile boyanan gökyüzünden sonra çizilen dağlar tüm zemini kaplamaktadır. TİEM nüshasında üç melek kucaklarına aldıkları Hz. Cercis'i yukarı doğru kaldırmıştır. Sayfanın sol köşesinde ise dizlerine kadar görülen iki melek ellerinde bulunan kazmalarla mezar kazmaktadır. CB nüshasında ise TİEM nüshasına göre daha iri boyutlu yapılan iki melek figürünün biri sayfanın sağında ötekisi ise solunda durmaktadır. Ellerinde tuttukları kürek benzeri bir alet ile mezar kazmaktadırlar. TİEM nüshasında Hz. Cercis'in mezara taşınma anı gösterilirken CB nüshasında tabut içinde olarak resmedilmiştir. Sayfanın orta kısmına gelen bölümde yapılmış olan tabut yan açından görülmektedir. Tabutun içerisinde Hz. Cercis'in vücudunun bir bölümü ve beyaz sakallı olarak resmedişmiş olan yüzü görülmektedir. Başının olduğu kısımda altın bir hale tabutun içerisinden yukarı doğru uzamıştır. İki nüshada da figürlerin yüzleri ¾ profilden çizilmiştir. CB nüshasında bulunan figürler çekik gözlü yuvarlak yüzlü ve küçük ağızlıdır. Minyatürlerin boyanmasında limon küfü, lacivert, beyaz, sarı, yeşil, kırmızı, turuncu, mavi altın ve ten rengi kullanılmıştır.

Alt Minyatür

İki nüshada da dış mekânda geçekleşen olayda gökyüzü altın ile boyanmıştır. TİEM nüshasında dağ minyatürünün sol köşesi üst minyatüre taşırılmıştır. Konunun tamamını Sayfanın sol köşesinden başlayan ve orta kısımda biten küçük bir alan dışında dağ zeminin üzerinde geçmektedir. CB nüshasında ise zeminin tamamı dağ formundan oluşmaktadır. TİEM nüshasında bulunan iki ağaç CB nüshasında yapılmamıştır. TİEM nüshasında sayfanın sol köşesinde yıkılmakta olarak yapılan yapının ön kısmında Hz. Samson ve yapının içeresinden düşen figürler yapılmıştır. Hz. Samson elinde bir sütün ile görülmektedir. Üzerinde sadece kollarında şeritler olan sade bir elbise vardır. Sakalları siyah renkli olarak yapılmış ve yüzüne genç bir ifade verilmiştir. CB nüshasında ise Hz. Samson sayfanın sağ köşesine yakın bir yerde ayakta durmaktadır. Tek elinde bir sütün ve omuzunun üzerinde bir kalkan yapılmıştır. Üzerine sade boyanmış desensiz bir elbise yapılmıştır. Yüzündeki sakallar beyaz renge boyanarak yaşlı bir ifade verilmiştir. Sayfanın sol alt köşesinde TİEM nüshasına göre daha detaysız ve küçük boyutlu yapılmış olan yapını içerisinde iki figür düşerken görülmektedir. Yapının bazı parçaları yere

düşmüş olarak çizilmiştir. Arada yer düşmüş olan iki figür çizilmiştir. İki nüshada da figürlerin yüzleri yan ve ¾ profilden çizilmiştir. CB nüshasında bulunan figürler çekik gözlü ve küçük ağızlıdır. Minyatürlerin boyanasında turuncu, kırmızı, açık mor, yeşil, petrol yeşili, lacivert, mavi, pembe, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

	
Chester Beatty 97 b	TİEM 43 a

Resim 76: TİEM Minyatür "Ashab- Kehf" CB Üst Minyatür "Ashab- Kehf Mağarada" Alt Minyatür "Ashabı Kehf'i Arayan İyi ve Kötü Hükümdar"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 97 b, TİEM 43 a

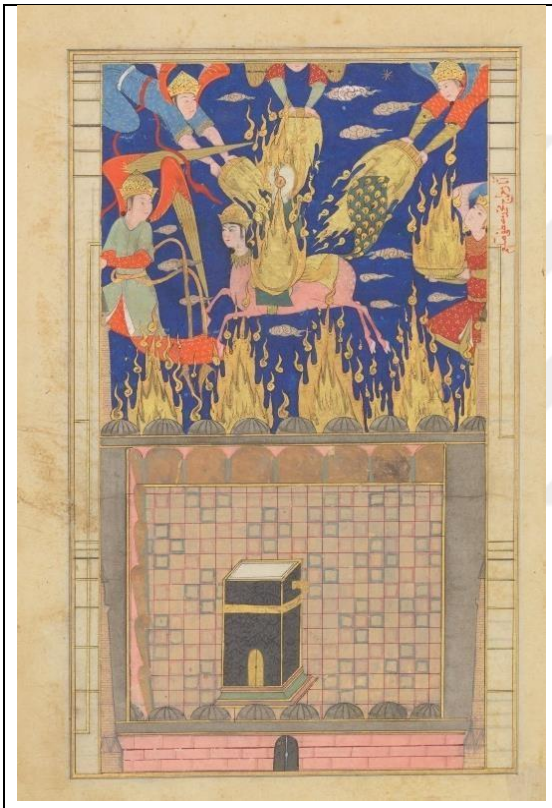
TİEM nüshasında tek CB nüshasında iki konunun anlatıldığı minyatürlü sayfaların etrafı iki nüshada da altın bir cetvel ile çevrilmiştir. TİEM nüshasında minyatürlü alan sayfanın üst bölümünde ¾ lük bir alanda yapılmıştır. Alt kısımda kalan ¼ lük bölümde cetveller ve daire formlarının içerisinde yazılar görülmektedir. CB nüshasında sayfa altın bir cetvel ile ortadan ikiye bölünmüştür. Üst hikâye TİEM nüshası ile aynı olan Ashab-ı Kehf' in mağarada uyurken gösterildiği minyatürdür. Minyatürde iki nüshada da gökyüzü altın ile boyanmıştır. TİEM nüshasında uçlarında bombeler olan sivri uçlu kaya formlarından oluşan bir dağ yapılmıştır. Dağ minyatürü sayfanın 5/6'lık bölümünü kaplamaktadır. Alt kısımda ise üzerinde ot öbekleri ve bir su yolu bulunan zemin daha yapılmıştır. CB nüshasında bulunan dağda ise kaya formları birbirinin üzerine bindirilmiş şekilde farklı yönlerde bükülmüş bir biçimde görülmektedir. TİEM nüshasında figürler tek tek

görülecek şekilde yerleştirilmişlerdir. CB nüshasında ise birbirini kapatarak vücutlarının bir bölümü görülecek şekilde çizilmiştir. TİEM de sadece figürler ve bir köpek minyatürü bulunurken CB nüshasında üst köşelerden çıkmış vücutlarının yarısı görünen melek figürleri yapılmıştır. Meleklerin başlarında altın taçlar bulunmaktadır. Giysileri sadedir üzerlerinde süsleme yapılmamıştır. TİEM nüshasında figürlerin giysilerinin kol ve yaklarında şeritler yapılmış ve sade bir şekilde boyanmıştır. CB nüshasında ise figürlerin giysileri sade yapılmıştır. İki nüshada da figürler genç kişiler olarak çizilmiştir. İki nüshada da figürlerin yüzü ¾ profilden çizilmiştir. CB nüshasında bulunan melek figürleri haricinde hepsinin gözleri kapalı olarak resmedilmiştir. CB nüshasında bulunan minyatürlerin boyanmasında mavi, turuncu, sülyen, sarı, yavruağzı, siyah, beyaz, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

CB Alt Minyatür

TİEM nüshasından farklı olarak CB nüshasında hikâyenin farklı bir kesiti yapılmıştır. Yedi uyurları arayan kötü ve iyi hükümdarların anlatıldığı minyatürde olay dış mekânda gerçekleşmektedir. Konunun tamamı üzerinde yer bitkileri olan bir zemin üzerinde gerçekleşmektedir. Sağ köşede vücudunun yarısı cetvelin altında kalmış at figürlerinin üzerinde iki figür yapılmıştır. Ön tarafta bulunan figür başında altın bir taç ve süslemeli kaftanı ile iyi kraldır. Tek elini yukarı doğru kaldırmış karşısındaki figüre bir şeyler soruyormuş gibi bir ifade ile çizilmiştir. Arka kısmında yapılan atın üzerinde ise başında sarık ile resmedilen yardımcısı görülmektedir. Yardımcısının giysisine de süslemeler yapılmıştır. Atların ön tarafında iz sürmekle görevli olan bir figür yapılmıştır. Kral figürlerine göre daha küçük boyutlu yapılan figürün üzerine dizlerine kadar uzayan motiflerle süslenmiş bir elbise ve altında çizmeler giymektedir. Başında külah tarzı altın bir başlık ve üzerine uzun bir kanat yapılmıştır. Başını arkaya doğru çevirmiş krallara ve bir şey anlatıyormuş gibi bir ifade ile çizilmiştir. Elinde ince uzun sopaya benzeyen bir nesne görülmektedir. Sayfanın sol baş köşesinde yarısı cetvelin altında kalmış iki at ve üzerlerinde iki figür yapılmıştır. Kötü krallar olarak çizilen figürlerin ikisinin başında gayrimüslimlerin taktığı sivri uçlu başlıklardan çizilmiştir. Ön tarafta bulanan figür pantolon tarzı üzerinde süslemeler olan bir elbise giymektedir. İki figürde yukarı kaldırdıkları tek elleri ile atlarının yularını çekmektedir. Kötü kralların ön tarafında sayfadaki diğer figürlere göre daha küçük boyutlu olan bir figür yapılmıştır. Kötü kralların iz sürücüsü olarak yapılan figürün başında gayrimüslimlere ait olan bir şapka ve

üzerine küçük bir kanat yapılmıştır. Üzerinde beline kadar uzanan iki bombeli bir üst giysi altına ise pantolon tarzı bir kıyafet giymektedir. Elinde diğer iz sürücü gibi sopa benzeri ince uzun bir nesne tutmaktadır. Başını geriye doğru çevirmiş krallarına bir şeyler anlatıyormuş gibi bir ifade ile çizilmiştir. İnsan figürlerini yüzleri 3/4 profilden atlar ise yan profilden yapılmıştır. Müslüman olan iyi kral ve yardımcısı sakallı, gayrimüslim olan kötü kral ve yardımcısı sadece bıyık ile çizilmiştir. Figürlerin gözleri çekiktir ve küçük ağızlıdırlar. Minyatürlerin boyanmasında limon küfü, sülyen, yavruağzı, turuncu, lacivert, sarı, kırmızı, mor altın ve ten rengi kullanılmıştır.

Chester Beatty 121 a

TİEM Varak 46 a

Resim 77: Minyatür "Hz. Muhammed'in Miraca Yükselmesi"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 121 a, TİEM 46 a

İki nüshada da dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın çevresi altın bir cetvel ile çevrilmiştir. Konuların işlenişi birbirinden tamamen farlıdır. TİEM nüshasında Hz. Muhammed henüz miraca yükselmeden öncesi tasvir edilmiştir. Arka kısımda dış mekânın da görüldüğü iç mekân türünde tasarlanan kompozisyonda altın ile boyanan gökyüzünün üzerinde altın bulutlar dolandırılmıştır. Bulutların arasında miraç hazırlığında olan melek figürlerinin bedenlerinin bazı bölümleri görülmektedir. Simetrik olarak tasarlanan iç mekânı oluşturan yapı altın cetvellerle paftalara bölünmüş ve

geometrik desenlerle süslenmiştir. Mekânın orta ve üst kısmına denk gelen yere sayfayı ortaya bölen bir kubbe yerleştirilmiştir. Zemin kısmında ashaptan bazı kimseler farklı açılarda oturtulmuştur. Hz. Muhammed sayfanın sol köşesine yakın bir yerde iki yanında torunları Hz. Hasan ve Hüseyin ile birliktedir. Yüzü yeşil bir örtü ile kapatılmış olan Hz. Muhammed'in üzerindeki elbise sade yapılmış üzerine desen çizilmemiştir. Hz. Muhammed'in oturduğu yerden yükselen altın buhurdanlar gökyüzüne kadar ulaşmaktadır. Hemen arka tarafında Cebrail altın tacı ile görülmektedir. Sayfada bulunan figürlerin giysileri sade bir şekilde tasarlanmış sadece kol ve yaka kısımlarına altın şeritler eklenmiştir. CB nüshasında ise sayfa ikiye bölünmüş olay iki bölümde anlatılmıştır. Üst kısımda miraç olayının gerçekleştiği göğe yükselme anının anlatıldığı hikâyede olay gökyüzünde gerçekleşmektedir. Lacivert renge boyanan gökyüzünün tam orta kısmında Hz. Muhammed miraç gecesi üzerinde göğe yükseldiği atı Burak ile görülmektedir. Pembe renge boyanan Burak'ın bedeni at kafası insan olarak resmedilmiştir. Başında altın bir taç bulunmaktadır. Kuyruğu tavus kuşu kanadına benzemektedir. Atın üzerinde oturmakta olan Hz. Muhammed'in bedeninin her tarafını meleklerin oluşturduğu altından haleler kaplamıştır. Altın haleler arasında sadece beyaz bir sarık ve yeşil renkli elbisesinin bir kısmı görülmektedir. Sayfanın sağ, sol, üst sağ, sol köşelerde ve orta kısmında ellerinde altın kaseler tutan melek figürleri çizilmiştir. Farklı açılarda çizilen figürlerin başlarında altın taçlar ve üzerlerinde motiflerle süslenmiş giysiler görülmektedir. Ellerinde tuttukları altın kaselerden boşalttıkları altın haleleri Hz. Muhammed'e doğru dökmektedirler. Hepsinin yönü Hz. Peygamber'e doğru dönüktür. Sol köşede olan meleğin başı Burak'a doğru bedeni ise arkaya dönük bir şekilde Burak' a yol göstermektedir. Gökyüzünün boş bulunan kısımları bulut motifleri ve yıldız desenleri çizilmiştir. Figürlerin yüzleri 3/4 ve ön profilden çizilmiştir. Sayfanın alt kısmında karelere bölünmüş bir avlu içerisinde Kâbe'nin minyatürü yapılmıştır. Çevresinde bulunan sütunlar ve kubbeler faklı açılardan çizilerek detaylı bir şekilde gösterilmiştir. Üst bölümden dışarı çıkan kubbelerin aralarında altın ile boyanmış hale formları Burak atının üzerine doğru uzamaktadır. Sağ ve sol köşelere birer tane minare yapılmış ve alt kısmı oluşturan duvarın orta kısmına bir kapı yapılmıştır. Minyatürlerin boyanmasında lacivert, yeşil, turuncu, pembe, kırmızı, mavi, limon küfü, sarı kahverengi, siyah, gri ve altın kullanılmıştır.

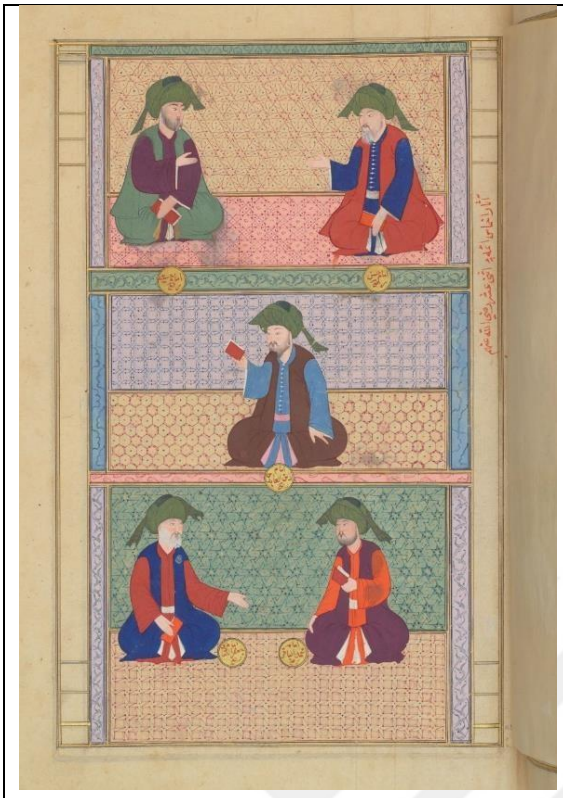
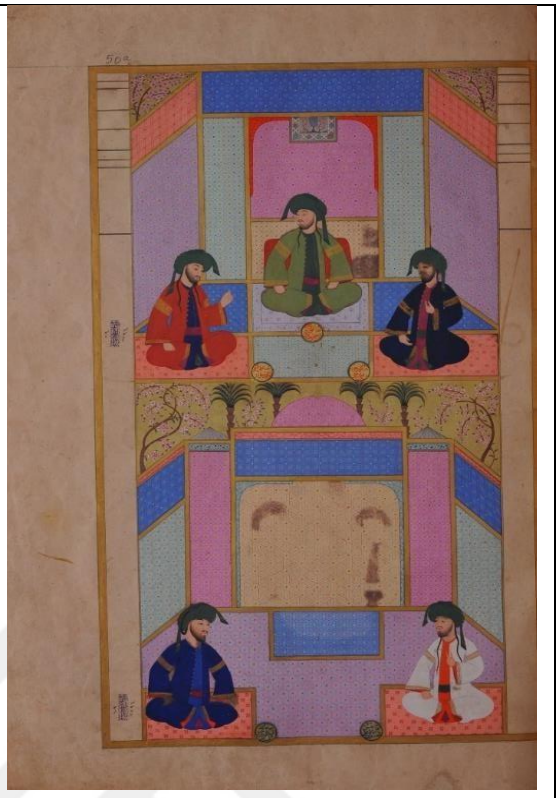
	
Chester Beatty 125 b	TİEM 48 a

Resim 78: Minyatür "İlk Dört Halife"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 125 b, TİEM 48 a

İki nüshada da dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın çevresi altın bir cetvel ile çevrilmiştir. Her iki nüshada da sayfa ortadan ikiye bölünmüş iki halife altta iki halife üst bölümde çizilmiştir. TİEM nüshasında olay arka bölümde dış mekân unsurlarının görüldüğü iç mekân türünde gerçekleşmektedir. CB nüshasında olayın tamamı iç mekânda geçmektedir. TİEM nüshasında her iki bölümde de altın ile boyanan gökyüzüne kadar uzayan bahar dalları yapılmıştır. Yatay ve dikey formlarda paftalara bölümlenerek geometrik motiflerle süslenen iç mekânın üzerinde iki kubbe görülmektedir. Üst minyatürde Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer figürleri yapılmıştır. İki figürde bağdaş kurmuş şekilde oturmaktadır. Hz. Ebu Bekir beyaz sakalları ile yaşlı, Hz. Ömer ise hafif beyazlamış sakalları ile orta yaşlı olarak gösterilmiştir. Ebu Bekir'in elinde bir mendil, Hz. Ömer'in kucağında bir kılıç yapılmıştır. İki figüründe yanlarında yardımcıları görülmektedir. Elbiseleri sade bir şekilde boyanmış kol ve yaka kısımlarına altın şeritler eklenmiştir. Alt kısımda ise Hz. Ali ve Hz. Osman minyatürleri yapılmıştır. İki figürde bağdaş kurmuş bir şekilde oturmaktadır. Arka kısımlarında yardımcıları yapılmıştır. Hz. Ali'nin yardımcısı olarak yapılan figür diğerlerinden farklı bir elbise giymektedir ve

elinde Hz. Ali'ye ait olan Zülfikar adlı kılıcı tutmaktadır. Figürlerin elbiseleri sade bir şekilde boyanmış kol ve yaka kısımlarına altın şeritler yapılmıştır. Hz. Osman beyaz Ali ise kızıl kahverengi sakallı olarak resmedilmiştir. CB nüshasında ise üst kısımda iki bölümden oluşan geometrik desenlerle süslenmiş alanda Hz. Ebu Bekir ve Ömer figürleri yapılmıştır. TİEM nüshasından farklı olarak İkisinin ortasında küçük bir masa üzerinde bazı kitaplar yapılmıştır. Sayfanın sol köşesinde bağdaş kurmuş şekilde oturmakta olan Hz. Ebu Bekir sade uzun bir elbise giymektedir. Başında boynundan doladığı sarık görülmektedir. Yüzüne beyaz renkli sakal yapılarak yüzüne yaşlı bir ifade verilmiştir. İki elini yukarı kaldırarak önünde duran kitaplara doğru uzatmış bir şekilde Hz. Ömer'e bir şeyler anlatmaktadır. Sayfanın sol köşesinde yan bir şekilde dizlerinin üzerine oturmuş olan Hz. Ömer figürünün kucağında kılıç bulunmaktadır. Üzerine sade bir elbise ve başına iki ucu sarkıtılmış bir sarık yapılmıştır. Tek elinde bir kitap tutarken diğer elini yukarı doğru kaldırmış karşıya doğru uzatmış Hz. Ebu Bekir'e bir şeyler anlatmaktandır. Hikâyenin alt kısmı ikiye bölünmüş geniş bir duvar kısmı ve daha daralanı kaplayan bir zemin yapılmıştır. Üzerleri geometrik motiflerle süslenmiştir. Sayfanın sağ ve sol köşelerinde Hz. Osman ve Hz. Ali figürleri karşılıklı olarak bağdaş kurmuş bir şekilde oturmaktadır. Aralarında TİEM nüshasından farklı olarak üzerinde makas küçük bir vazo ve bazı nesneler olan küçük bir masa yapılmıştır. Sağ köşede oturmakta olan Hz. Osman'ın üzerinde sade bir elbise bulunmaktadır. Sakalları siyah yapılarak yüzüne genç bir ifade verilmiştir. Tek elini kucağına doğru uzatmış diğer elinde tuttuğu Kuran-ı önündeki masanın üzerinden Hz. Ali'ye doğru uzatmaktadır. Sayfanın sol köşesinde oturmakta olan Hz. Ali sade desensiz bir elbise giymektedir. Başında bulunan sarık diğer figürlerden ve TİEM nüshasından farklı olarak yeşil renk ile boyanmıştır. Sakalları kızıl kahverengiye boyanarak yüzüne genç bir ifade verilmiştir. Tek elini kucağına doğru uzatmış diğer eli ile Hz. Osman'ın verdiği Kuran'a doğru uzatmıştır. Sayfanın sol köşesinde Hz. Ali'nin çift başlı kılıcı Zülfikar görülmektedir. İki nüshada da figürlerin yüzleri ¾ profilden yapılmıştır. CB nüshasında bulunan figürler iri yuvarlak yüzlü ve çekik gözlüdür. Minyatürlerin boyanmasında yeşilin tonları, kahverenginin tonları, beyaz, mor, mavinin tonları, lacivert, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

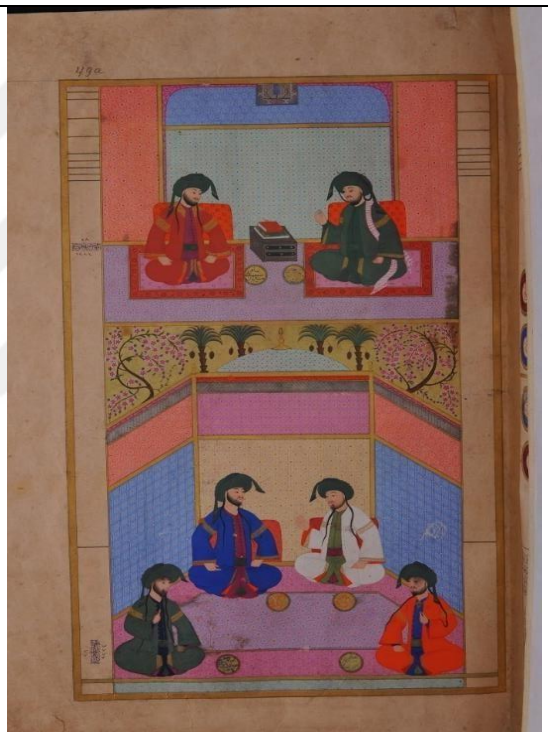
	
Chester Beatty 128 a	TİEM 50 a

Resim 79: Minyatür "İlk Beş İmam"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 128 b, TİEM 50 a

On iki imamdan ilk beşinin minyatürünün bulunduğu sayfa iki nüshada da dikdörtgen formda tasarlanmış ve altın bir cetvel ile çevrilmiştir. TİEM nüshasında olay arka planda dış mekân unsurlarının görüldüğü iç mekân türünde gerçekleşmektedir. CB nüshasında ise tamamen iç mekânda geçmektedir. TİEM nüshasında sayfa alt kısım daha geniş olacak şekilde ikiye bölünmüştür. Üç imam üstte iki imam altta olacak şekilde gösterilmiştir. CB nüshasında ise sayfa üç bölüme ayrılmış iki imam üstte bir imam ortada diğer iki imam ise alt bölümde yapılmıştır. TİEM nüshasında mekân yatay, dikey ve paralel çizgilerle paftalara bölünmüş aralara geometrik süslemeler yapılmıştır. CB nüshasında ise her bölüm duvar ve zemin alanı olmak üzere ikiye bölünmüş içerlerine geometrik süslemeler yapılmıştır. Sayfaların çevresi tepelik ve rumi motifleri ile süslenmiş ara suları ile çevrilmiştir. İki nüshada da figürlerin önlerinde daire formunda yapılmış formların içerinde isimleri yazılıdır. İki nüshada da figürler bağdaş kurarak oturmuş ve başlarında yeşil renkli sarıklar yapılmıştır. TİEM nüshasında bulunan figürlerin giysileri sade bir şekilde boyanmış yaka ve kol uçlarına altın şeritler yapılmıştır. CB nüshasında ise figürlerin giysileri sade bir şekilde yapılmış herhangi bir süsleme yapılmamıştır. TİEM

nüshasında figürlerin elleri farklı şekillerde hareket ederken çizilmiştir. Figürlerin iletişim şekilleri el hareketleri ile gösterilmiştir. CB nüshasında ise el hareketlerinin yanında her bir imamın elinde bir Kur'an yapılmıştır. İki nüshada da figürlerin yüzleri ¾ profilden çizilmiştir. TİEM nüshasında imamların hepsi siyah sakallı ve genç olarak gösterilirken CB nüshasında bazı imamlar hafif beyaz sakallı ya da beyaz sakallı olarak yapılarak daha yaşlı bir ifade ile resmedilmiştir. TİEM nüshasında imamların yüzlerinin yan taraflarından uzatılmış olan birer tutam saç CB nüshasında yapılmamıştır. CB nüshasında bulunan figürler çekik gözlü ve yuvarlak yüzlüdür. Minyatürlerin boyanmasında kahverengi, mor, lacivert, mavinin tonları, kahverenginin tonları, turuncu, kırmızı, pembe, atın ve ten rengi kullanılmıştır.

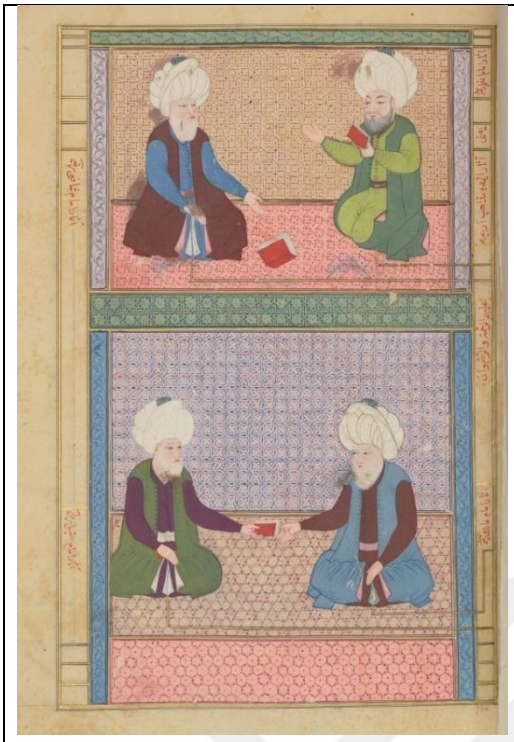
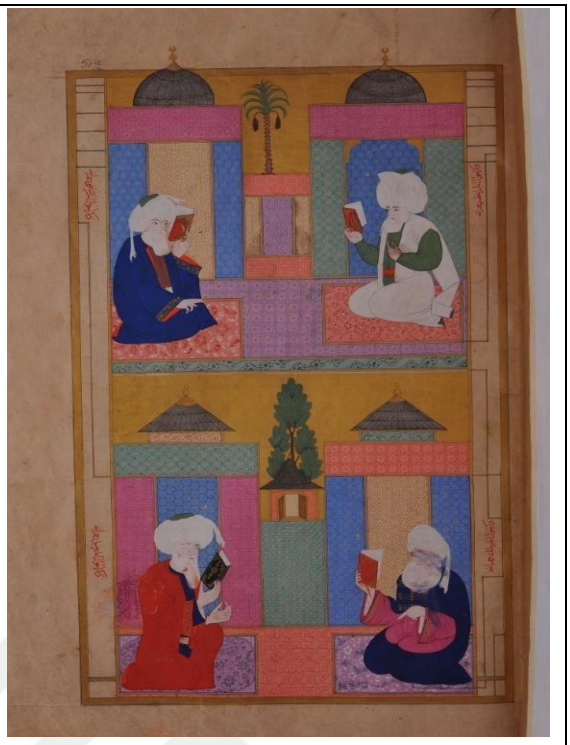
	
Chester Beatty 129 a	TİEM 49 a

Resim 80: Minyatür "İlk Altı İmam"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 129 a, TİEM 49 a

On iki imamın altı tanesinin yapıldığı iki nüshada dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın çevresi altın bir cetvel ile çevrilmiştir. TİEM nüshasında sayfa ikiye bölünmüş iki imam üstte dört imam altta olacak şekilde çizilmiştir. Üst bölüm iç mekânda alt bölüm ise arkada dış mekân unsurlarının görüldüğü iç mekân olarak tasarlanmıştır. CB nüshasında ise sayfa üç bölüme ayrılmış bölümler iç mekân olarak tasarlanmıştır. Bölümlere ayrılan alanlara ikişer tane imam figürü yerleştirilmiştir. TİEM nüshasında iç mekân yatay, dikey

ve paralel çizgilerle bölümlere ayrılmış aralara geometrik süslemeler yapılmıştır. Üstte bulunan iki imam karşılıklı altta bulunan dört imam ise paralel şekilde yerleştirilmiştir. CB nüshasında ise her bir bölüm kendi içinde zemin ve duvar olacak şekilde iki kısma ayrılmıştır. Bölümlerin çevreleri rumi ve geometrik motiflerden oluşan ara suları ile çevrilmiştir. TİEM nüshasında üst bölümde bağdaş kurmuş şekilde karşılıklı olarak oturan iki imam figürünün üzerinde sade bir şekilde yapılmış sadece kollarında ve yakalarında şeritler olan bir elbise görülmektedir. Karşılıklı şekilde el şekilleri ile iletişim biçimleri gösterilen iki figürün aralarında küçük bir masa ve üzerinde bazı kitaplar görülmektedir. Alt minyatürde ise dört imamda bağdaş kurmuş şekilde oturmuş ve el biçimleri ile aralarındaki iletişim gösterilmeye çalışılmıştır. Giysileri sade boyanmış yaka ve kol kısımlarına altın şerit yapılmıştır. Diğer imam figürleri gibi başlarında yeşil sarıklar ve başlarının yan taraflarından sarıklarının altından çıkartılmış birer tutam saç yapılmıştır. İmamların hepsi siyah sakallı ve genç görünümlü kimseler olarak çizilmiştir. CB nüshasında ise üç bölüme yerleştirilen imamların hepsi bağdaş kurmuş şekilde oturtulmuştur. Üzerlerine sade elbiseler yapılmış herhangi bir süsleme yapılmamıştır. Başlarında yeşil sarıklar yapılmış TİEM nüshasından farklı olarak siyah, beyaz ve hafif beyaz gölgeli sakalları ile farklı yaş gruplarında gösterilmişlerdir. İki imamın elinde Kur'an yapılmış bu imamlar ve diğer imamlar farklı el biçimleri ile iletişim şekilleri gösterilmiştir. İki nüshada da figürlerin yüzleri ¾ profilden çizilmiştir. CB nüshasında bulunan figürler yuvarlak yüzlü ve çekik gözlü yapılmıştır. Minyatürlerin boyanmasında yeşilin tonları, lacivert, mavi, açık kahverengi, mor pembe, mavi turuncu, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

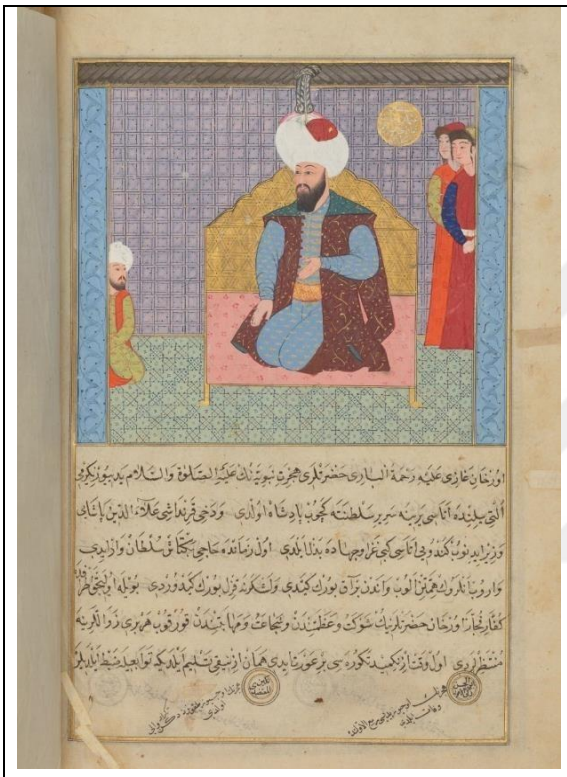
	
Chester Beatty 130 a	TİEM 51 a

Resim 81: Minyatür "Dört İmam"

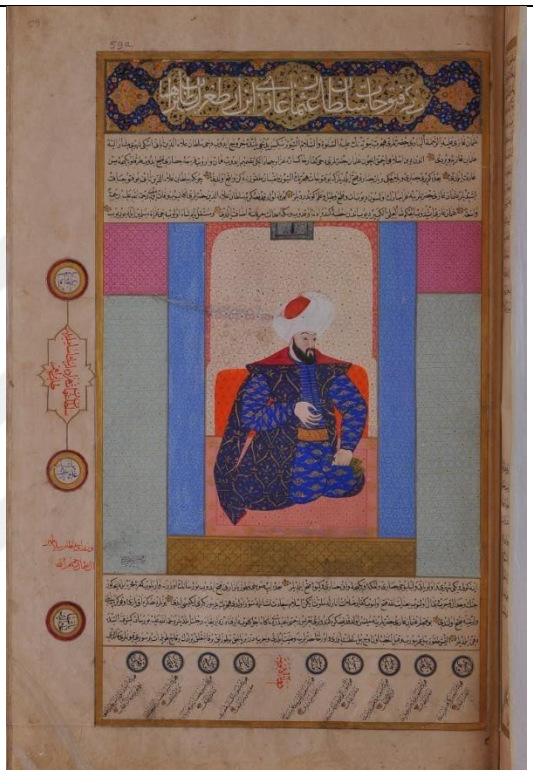
Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 130 a, TİEM 51 a

İki nüshada da dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın çevresi altın bir cetvelle çevrilmiştir. İki bölüme ayrılan sayfalarda iki imam üstte iki imam altta olacak şekilde yapılmıştır. TİEM nüshasında olay arka planda dış mekân unsurlarının görüldüğü iç mekân türünde tasarlanmıştır. CB nüshasında ise iki bölümde iç mekân olarak tasarlanmıştır. TİEM nüshasında altın ile boyanan gökyüzünden sonra üstte iki kubbe altta iki sivri uçlu çatı olacak şekilde tasarlanan mekân cetvellerle bölümlere ayrılmış ve geometrik motifler ile süslenmiştir. İki bölümde de yapıların arasında ağaçlar çizilmiştir. Dört imam yan dönmüş şekilde dizlerinin üzerine oturmuş ellerinde tuttukları Kur'an'a bakarak diğer elleri ile karşılarında bulunan imamlara bir şeyler anlatmaktadır. Üzerlerine farklı biçimlerde tasarlanmış sade elbiseler yapılmıştır. CB nüshasında ise kendi içinde iki bölüme ayrılan iki kompozisyonda duvar ve zemin geometrik motifler ile süslenmiştir. Bölümlerin etraflarına rumi ve geometrik motifler ile süslenmiş ara suları yapılmıştır. İmamlardan üç tanesi bağdaş kurarak bir tanesi yan oturmuş şekilde çizilmiştir. Üst bölümde bulunan iki imamdan solda bulunanı tek elinde Kur'an diğer eli ise yukarı doğru kaldırmış şekilde görülmektedir. Karşısında bulunan imam ise Kur'an'ı yere koymuş iki eli ile karşısındaki figüre Kuran'ı göstermektedir. Alt bölümde bulunan iki imamdan sol

köşede olanı elinde tuttuğu Kur'an'ı sağ köşedeki imama uzatmaktadır. Sağ köşedeki imamda elini uzatarak Kur'an'ı alırken yapılmıştır. İki nüshada da imamlar sade ve desensiz elbiseler giymektedir. Başlarında beyaz sarıklar yapılmıştır. Sakaları beyaz renge boyanarak yüzlerine yaşlı ifade verişmiştir. Yüzleri ¾ profilden çizilmiştir. CB nüshasında bulunan figürler yuvarlak yüzlü ve çekik gözlü yapılmıştır. Minyatürlerin boyanmasında mavi, morun tonları, kahverengi, pembe, beyaz, kırmızı altın ve ten rengi kullanılmıştır.

Chester Beatty 145 b

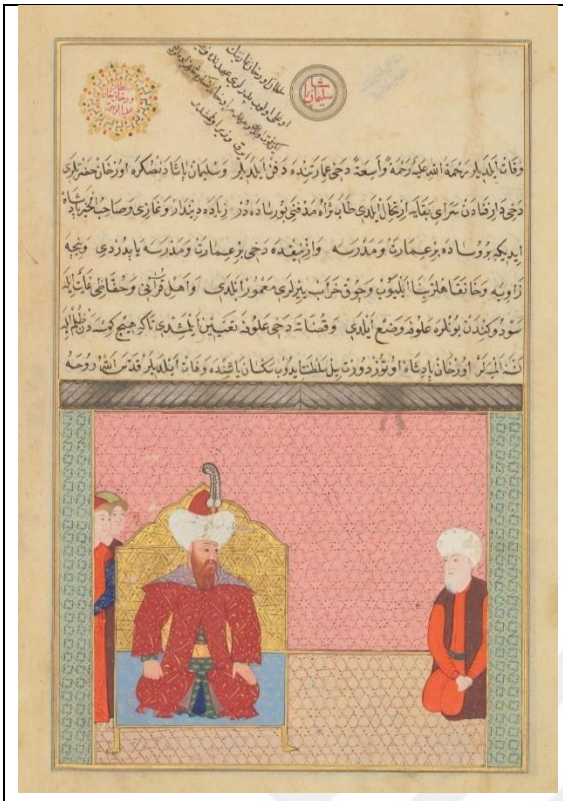
TİEM 59 a

Resim 82: Minyatür "Osman Gazi"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 145 b, TİEM 59 a

İki nüshada da dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın çevresi altın bir cetvel ile çevrilmiştir. TİEM nüshasında başlık tezhibinden sonra üstte beş, altta dört satırlık yazılı bir alan bulunmaktadır. Minyatürün olduğu bölüm sayfanın ortasına yerleştirilmiştir. İç mekân olarak tasarlanan sayfa altın cetveller ile paftalara bölünmüş geniş bırakılan orta Kısıma kemerli bir başlık yapılmıştır. Yapının ortasında bulunan tahtında Osman Bey yönü sağa dönük şekilde dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Üzerinde motiflerle süslenmiş kaftanı ve başında sarığı bulunmaktadır. Tek elini yukarı kaldırmış parmaklarını mudra harekine benzer şekilde tutmaktadır. Dizine koyduğu diğer elinde altın süslemeli bir

mendili tutmaktadır. Sakalları siyah yapılarak yüzüne genç bir ifade verilmiştir. CB nüshasında ise sayfa ikiye bölünmüş alt kısma metinler yazılmış üst bölüme minyatürlü alan yerleştirilmiştir. Üzerinde ince bir çatı bulunan mekân zemin ve duvar olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. Kompozisyonun sol ve sağ köşelerine rumi motifleri ile süslenmiş ara suları yapılmıştır. Sayfanın orta kısmına üst kısmı altın ile boyanmış dendanlı bir formu olan alt kısmında pençlerle süslenmiş bir bölüm ön tarafta iki ayağı görülen ön profilden yapılmış bir taht yapılmıştır. Osman Bey tahtın üzerinde TİEM nüshasından farklı olarak yönü sola dönük bir şekilde oturmaktadır. Üzerine TİEM nüshası ile şekil olarak aynı renk ve süsleme olarak farklı bir kaftan yapılmıştır. Başında bulunan sarık TİEM nüshası ile benzemektedir ancak farklı olarak bir kuş kanadı eklenmiştir. Yüz şekli TİEM ile benzerlik göstermektedir. Sakalları siyah boyanarak yüzüne genç bir ifade verilmiştir. Osman Bey'in sağ üst köşesinde altın bir daire formunun içerisinde yazılar görülmektedir. Sayfanın sağ an köşesinde art arda dizilmiş vücutlarının yarısı görülen iki figür yapılmıştır. İki figürde ellerini önden bağlamış ve üzerinde süslemeler bulunan giysiler ile görülmektedir. Sayfanın sol yan köşesinde vücudunun yarısı görülen bir figür padişahın önünde diz çökmüş şekilde oturmaktadır. İki nüshada da figürlerin yüzleri ¾ profilden çizilmiştir. Minyatürlerin boyanmasında vişne çürüğü rengi, mavi, yeşilin tonları, kırmızı, turuncu, sarı altın ve ten rengi kullanılmıştır.

	
Chester Beatty 146 b	TİEM 59 b

Resim 83: Minyatür "Orhan Gazi"

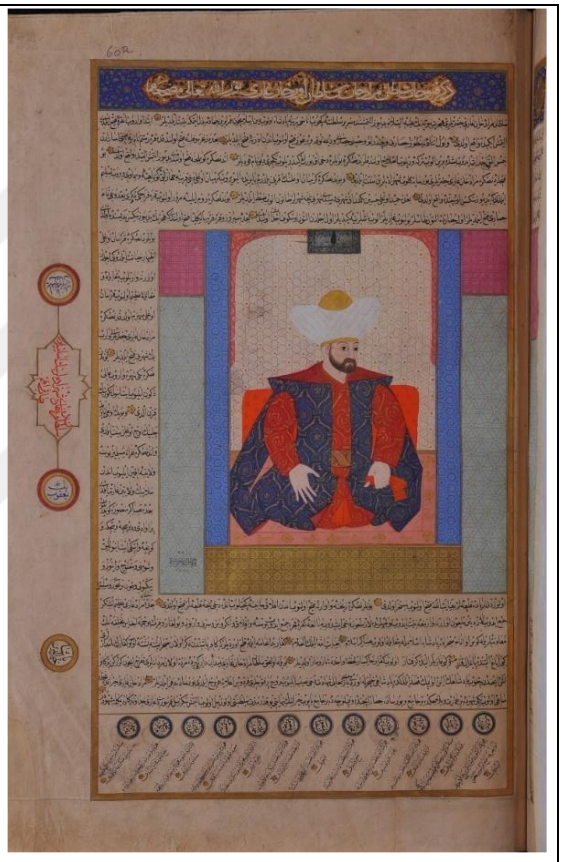
Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 146 b, TİEM 59 b

İki nüshada da dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın etrafı altın bir cetvel ile çevrilmiştir. TİEM nüshasında üstte bir başlık tezhibi yapılmış ve minyatürlü alan sayfanın orta kısmına oturtulmuştur. Minyatürlü bölümün altında ve üst kısmında yazılı alanlar bulunmaktadır. İç mekân olarak tasarlanan kompozisyonda mekân altın cetvellerle paftalara bölünerek içerisine geometrik motifler ile süslemeler yapılmıştır. Orta kısımda kemerli bir alan yapılmış padişah tahtı bu kısma yerleştirilmiştir. Bağdaş kurmuş şekilde oturmakta olan padişah iki elini dizinin üzerine koymuştur. CB nüshasında ise sayfa ortadan ikiye bölünmüş üst kısma metinler yazılmıştır. Alt kısımda minyatürlü alan bulunmaktadır. İç mekân olarak tasarlanan kompozisyonda mekân iki bölüme ayrılmış ve geometrik motiflerle süslenmiştir. Sağ ve sol köşelere geometrik motifler ile süslenmiş ara suları sayfanın üst kısmına ise ince bir çatı yapılmıştır. Sayfanın sol alt köşesine yapılan tahtın üzerinde Orhan Bey bağdaş kurmuş şekilde yönü sağa dönük olarak oturmaktadır. Üzerinde TİEM nüshası ile benzer biçimde yapılmış ve benzer motifler ile süslenmiş bir kaftan yapılmıştır. Başının üzerinde bulunan başlık TİEM nüshası ile aynı formdadır. Farklı olarak bir tane kanat eklenmiştir. Yüz şekilleri TİEM nüshası ile

benzerlik göstermektedir. CB nüshasında sakallar biraz daha kızıl bir kahverengiye boyanmıştır. CB nüshasında TİEM nüshasından farklı olarak bazı figürler eklenmiştir. Sayfanın sağ köşesinde dizlerinin üzerine oturmuş omuz kısmı cetvelin altında kalmış olan bir figür görülmektedir. Yüzünde beyaz sakallar yapılan figüre yaşlı bir ifade verilmiştir. Padişahın arkasında vücutlarının az bir kısmı görülen iki figür yapılmıştır. İki nüshada da figürlerin yüzleri ¾ profilden yapılmıştır. CB nüshasında bulunan minyatürlerin boyanmasında pembe, yeşilin tonları, kırmızı, turuncu, mavi, gri, lacivert, beyaz, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

Chester Beatty 148 b

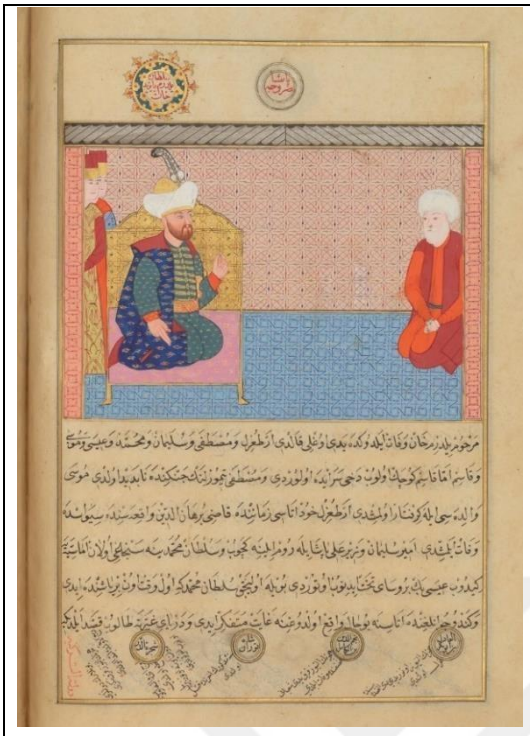
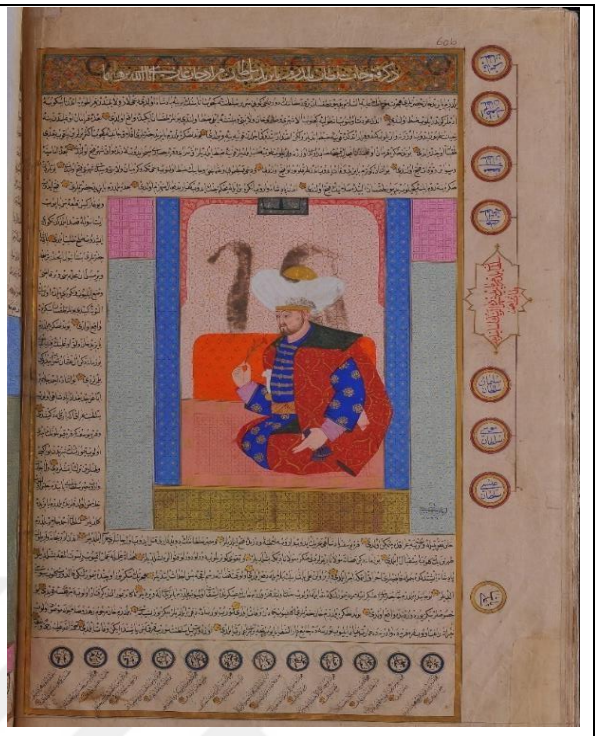
TİEM 60 a

Resim 84: Minyatür "Sultan I. Murad"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 148 b, TİEM 60 a

İki nüshada da dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın etrafı altın bir cetvel ile çevrilmiştir. TİEM nüshasında sayfanın tamamında yazı bulunmaktadır. Sayfanın üzerine başlık tezhibi yapılmış minyatürlü kısım ise sağ köşeye birleşik şekilde orta kısma yerleştirilmiştir. İç mekân olarak tasarlanan sayfa altın cetveller ile paftalara bölünmüş geometrik motiflerle süslenmiştir. Yapının orta kısmına kemerli bir alan yapılmış ve padişah tahtı buraya oturtulmuştur. Tahtın ortasında Murat bağdaş kurmuş şekilde

oturmaktadır. İki elini dizlerinin üzerine koymuş tek elinde mendil tutmaktadır. Üzerine motiflerle süslenmiş bir kaftan yapılmıştır. CB nüshasında ise sayfa sayfanın üst kısmında 1/5 lik bir alan boş bırakılmış içerisine orta kısımlarında yazılar olan bir tane daire formu ve daha büyük boyutta yapılmış yıldız formu yapılmıştır. Sayfanın alt kısmında geniş bir alanda yazılı metinler bulunmaktadır. Üst bölüme yakın bir yere yerleştirilen minyatürlü kısımda olay iç mekânda geçmektedir. İki bölüme ayrılan mekânda zemin geometrik motifler ile süslenmiştir. Sağ ve sol kenarlara içerisinde geometrik motifler olan ara suları yapılmıştır. Sultan Murat sayfanın sol köşesine yakın bir yerde altın tahtının üzerinde bağdaş kurmuş bir şekilde oturmaktadır. İki elini dizlerinin üzerine koymuş tek elinde bir mendil tutarken görülmektedir. Üzerinde bulunan kıyafetin biçim ve motifleri TİEM nüshası ile benzemektedir. Başında bulunan sarığa TİEM nüshasında farklı olarak tüy yapılmıştır. Yüz yapısı da TİEM nüshasına benzer bir şekildedir. Sakalları biraz daha kızıl bir kahverengi ile boyanmıştır. TİEM nüshasından farklı olarak padişahin arkasına iki karşısına ise diz çökmüş şekilde oturan bir figür yapılmıştır. Arkada bulunan iki figür silahtar başlıkları takmaktadır. Sayfanın sağ köşesinde oturmakta olan figür beyaz sakallı ve sarıklı bir kişidir. İki nüshada da figürlerin yüzleri ¾ profilden yapılmıştır. CB nüshasında bulunan minyatürlerin boyanmasında mavi, kırmızı, turuncu, yeşil, lacivert, pembe, sarı, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

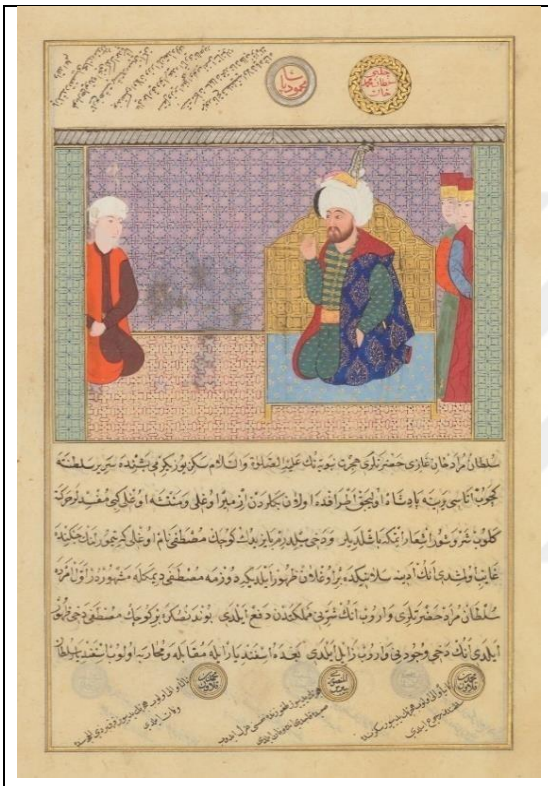
	
Chester Beatty 150 b	TİEM 60 b

Resim 85: Minyatür "Sultan I. Beyazıt"

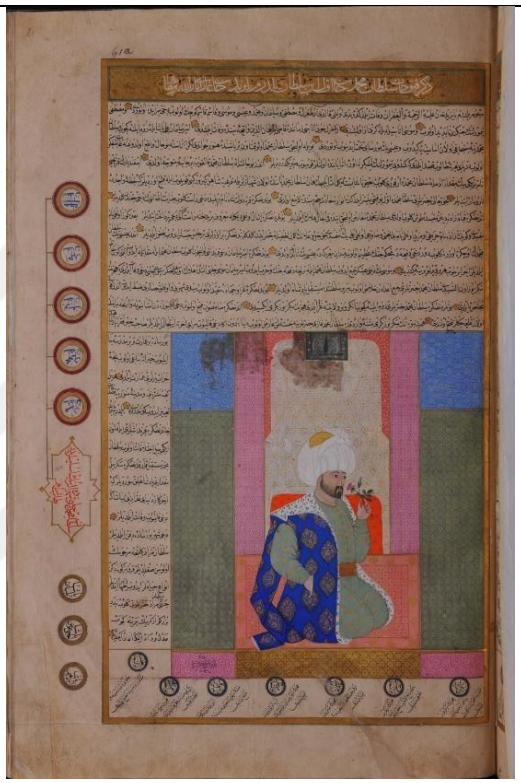
Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 150 b, TİEM 60 b

İki nüshada da sayfanın çevresi altın bir cetvel ile çevrilmiştir. TİEM nüshasında sayfanın tamamı yazılıdır. Üst kısma başlık tezhibi yapılmış minyatürlü alan ise sayfanın sağ tarafında bulunan cetvele yapışık bir şekilde orta kısma yerleştirilmiştir. İç mekân olarak tasarlanan kompozisyonda mekân ince altın cetveller ile paftalara ayrılmış orta kısma bir kemer yapılmıştır. Kemerin bulunduğu bölümde I. Beyazıt sağ köşeye yakın bir şekilde dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Tek elinde tuttuğu karanfili burnuna doğru getirirken dizinin üzerine koyduğu diğer elinde bir mendil tutmaktadır. Üzerine motifler ile süslenmiş bir kaftan çizilmiştir. CB nüshasında ise sayfanın üst bölümünde 1/7 lik bir kısım boş bırakılmış içerisine iki tane orta kısmında yazı bulunan madalyon yapılmıştır. Üst bölüme yakın bir yere minyatürlü bölüm yerleştirilmiştir. Alt kısımda en geniş olarak bırakılan boşluğun içerisine metinler yazılmıştır. İç mekân olarak tasarlanan sayfa iki bölüme ayrılmış ve zemini geometrik motifler ile süslenmiştir. Sayfanın sol köşesinde I. Beyazıt tahtının üzerinde yönü sağa dönük ve yan bir şekilde oturmaktadır. Üzerinde bulunan giysi TİEM nüshası ile biçim olarak benzemektedir fakat motifler farklı tasarlanmıştır. Tek elini aşağı doğru uzatmış yukarı kaldırdığı diğer eli ile karşısındaki figüre bir şey anlatıyormuş gibi bir ifade verilmiştir. Başına bulunan sarık TİEM nüshası

ile aynı formdadır üzerine bir tane kanat eklenmiştir. Sayfanın sağ köşesinde vücudunun arka kısmı cetvelin altında kalmış olan bir figür dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Sakalları beyaz renge boyanarak yüzüne yaşlı bir ifade verilmiştir. Padişahın arkasında vücutlarının bir bölümü cetvelin altında kalmış iki tane silahtar figürü ellerini önden birleştirmiş şekilde ayakta durmaktadır. İki nüshada da figürlerin yüzleri ¾ profilden yapılmıştır. CB nüshasında bulunan minyatürlerin boyanmasında mavi, pembe, lacivert, kırmızı, turuncu, açık kahverengi, mor, yavruağzı, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

Chester Beatty 152 b

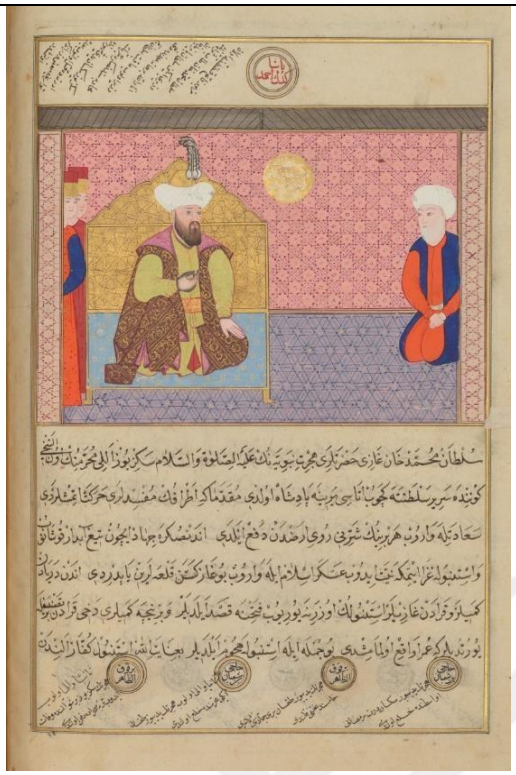
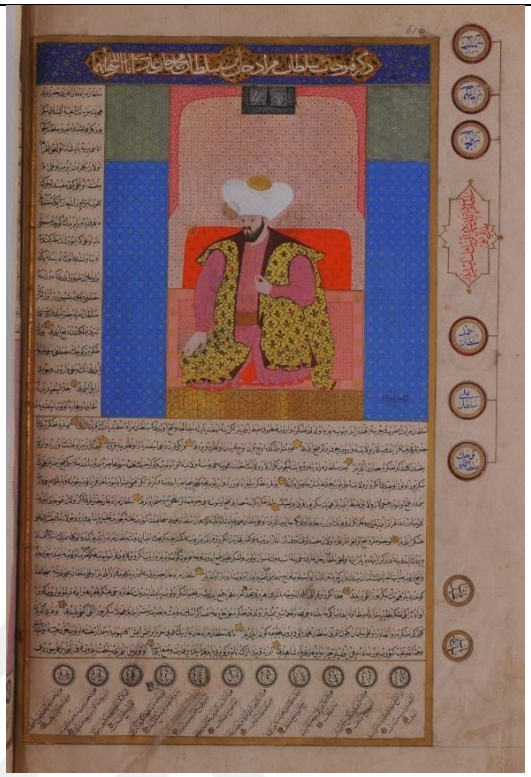
TİEM 61 a

Resim 86: Minyatür "Sultan I. Mehmet"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 152 b, TİEM 61 a

İki nüshada da sayfa dikdörtgen formda tasarlanmış ve çevresi altın bir cetvel ile çevrilmiştir. TİEM nüshasında sayfanın tamamı yazılı metinler bulunmaktadır. Minyatürlü kısım sağ alt bölgeye yerleştirilmiştir. İç mekân olarak tasarlanan sayfada mekân ince altın cetveller ile bölümlere ayrılmış aralara geometrik motifler ile süslemeler yapılmıştır. Orta kısımda bulunan padişah tahtının üst bölümünde kemer bulunmaktadır. Sultan Mehmet mekânın ortasında sol kısma biraz daha yakın yan bir şekilde dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Üzerine motiflerle süslenmiş olan bir kaftan giymektedir. Tek elini kaftanın cebine koymuş diğer eli ile tuttuğu bir gülü koklamaktadır. Yüzündeki

sakallar siyah renkli olarak yapılarak padişaha genç bir ifade verilmiştir. CB nüshasında ise sayfanın üst kısmında yaklaşık 1/6 lik bir alan boş bırakılmış içerisine bazı yazılar ve daire formlu iki madalyon yapılmıştır. Sayfanın alt kısmında sayfanın yarısına yakın genişlikte bir alanda yazılı metinler bulunmaktadır. Minyatürlü bölüm üst kısma yakın bir yere yerleştirilmiştir. Sultan Mehmet sayfanın sağ köşesine yakın bir yerde ön profilden görünen altın tahtının üzerinde yönü sola dönük bir şekilde dizlerini üzerinde oturmaktadır. Üzerinde bulunan giysi üzerindeki motifler ve duruş şekli ile TİEM nüshası ile benzerlik göstermektedir. Başında bulunan sarık TİEM ile aynı formdadır farklı olarak üzerine kanat eklenmiştir. Yüz şekli TİEM ile benzemektedir. Sakalları biraz daha açık renkte bir kahverengi ile boyanmıştır. Padişahın arka kısmında ellerini karınlarının üzerinde birleştirmiş ve vücutlarının yarısı cetvelin altında kamış olan iki silahtar yapılmıştır. Sayfanın sol köşesinde vücudunun bir kısmı cetvelin altında kalmış olan beyaz sakallı bir figür dizlerinin üzerine çökmüş şekilde oturmaktadır. İki nüshada da figürlerin yüzleri ¾ profilden yapılmıştır. Minyatürlerin boyanmasında mor, lacivert, kırmızı, turuncu, kahverenginin tonları, yeşilin tonları, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

	
Chester Beatty 154 b	TİEM Varak 61 b

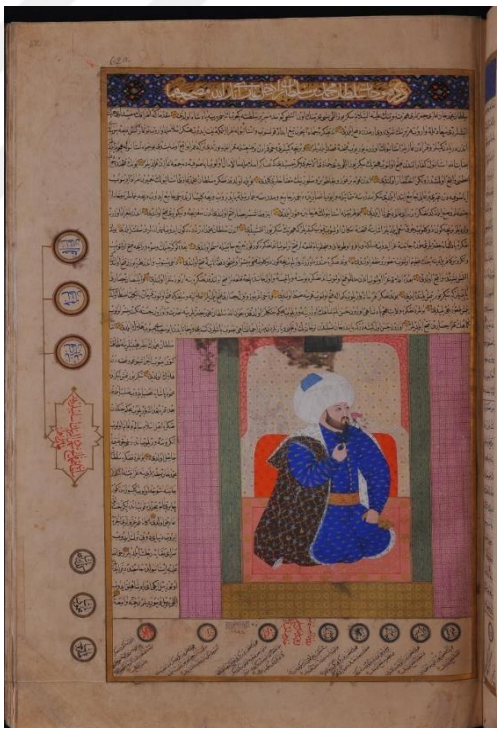
Resim 87: Minyatür "Sultan II. Murat"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 154 b, TİEM 61 b

İki nüshada da dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın çevresi altın bir cetvel ile çevrilmiştir. TİEM nüshasında sayfanın tamamında yazılı metinler bulunmaktadır. Üst kısma başlık tezhibi yapılmış minyatürlü alan ise yan cetvele birleştirilerek üst sağ köşeye yerleştirilmiştir. İç mekan olarak tasarlanan kompozisyonda ince altın cetvellerle paftalara bölünen mekânda zemin geometrik desenlerle süslenmiştir. Orta kısımda geniş bir boşluk bırakılarak üzerine kemer yapılmıştır. Boş bırakılan orta kısımda II. Murat tek dizi yukarı bükük bir şekilde bağdaş kurmuş bir şekilde oturmaktadır. Tek elini dizinin üzerine koymuş diğer elini mudra işaretine benzer şekilde tutmaktadır. Üzerine motifler ile süslenmiş bir kaftan çizilmiştir. Sakalları siyah renge boyanarak yüzüne genç bir ifade verilmiştir. CB nüshasında ise sayfanın yaklaşık olarak 1/8 bölümü kaplayan üst kısım da bir bölüm yapılmış ve içerisine bazı metinler ve bir daire formunun içerisine metinler yazılmıştır. Alt kısımda sayfanın yarısına yakın bir alanda yazılı metinlerin olduğu bir bölüm yapılmıştır. Üst kısma daha yakın olan minyatürlü bölümde olay iç mekânda geçmektedir. İki bölüme ayrılan mekânın zemini geometrik motifler ile süslenmiştir. Sağ ve sol köşelere ara suları yapılmış içleri geometrik motifler ile süslenmiştir. Yapının üst

kısmına ince hatlı bir çatı yapılmıştır. Sayfanın sol köşesine yakın bir yerde Sultan II. Murat altından tahtının üzerinde tek dizini yukarı bükmüş bir şekilde oturmaktadır. Üzerinde bulunan elbisesi duruş biçimi ve yüz hatları TİEM nüshası ile benzer şekilde yapılmıştır. Giysisinde bulunan motifler TİEM nüshasından farklıdır. Başında bulunan kavuk TİEM ile benzer şekildedir farklı olarak bir tane kuş tüyü yapılmıştır. Aşnın sağ üst kısmında içerisinde yazılar bulunan altın bir daire yapılmıştır. Padişahın arka kısmında sol köşede vücutlarının bir bölümü cetvelin altında kalmış olan iki figür yapılmıştır. Başlık şekillerinden silahtar oldukları anlaşılan figürler ellerini karınlarının üzerinde bağlamış bir şekilde ayakta durmaktadır. Sayfanın sağ köşesinde beyaz sakallı sarıklı bir figür yönü padişaha doğru dönük bir şekilde dizlerinin üzerinde oturmaktadır. İki nüshada da figürlerin yüzleri3/4 profilden yapılmıştır. CB nüshasında bulunan minyatürlerin boyanmasında pembe, mor, kırmızı, turuncu, lacivert, kahverengi, sarı, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

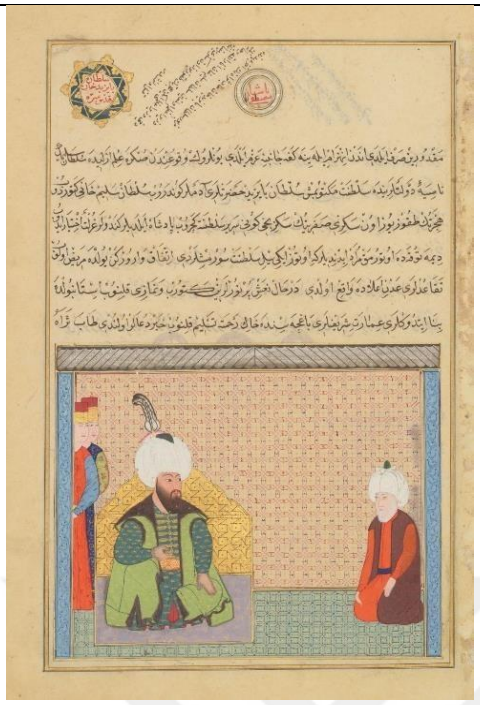
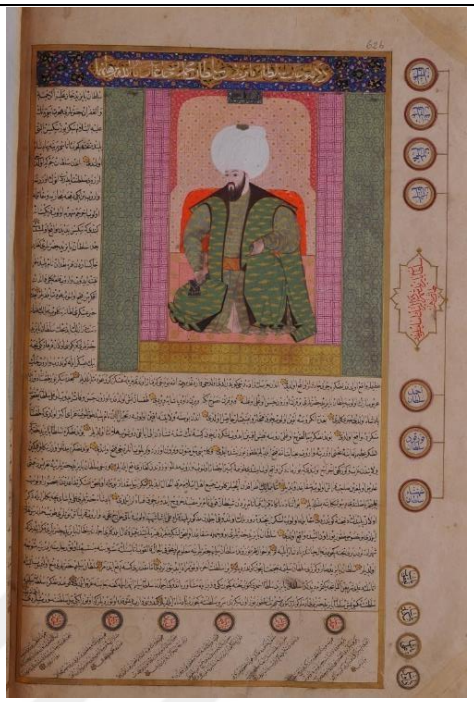
Chester Beatty 156 a	TİEM 62 a

Resim 88: "Sultan II. Mehmet"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 156 b, TİEM 62 a

İki nüshada da dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın çevresi altın bir cetvel ile çevrilmiştir. TİEM nüshasında Üst kısma bir başlık tezhibi yapılmıştır. Sayfanın tamamında yazılı metinler bulunmaktadır. Alt kısımda yaklaşık olarak 1/8 lik bir bölüm

yapılmış ve içerisine daireler ve eğik şekilde metinler yazılmıştır. Minyatürlü kısım sayfanın sağ alt bölümüne yerleştirilmiştir. İç mekân olarak tasarlanan kompozisyonda mekân ince altın cetveller ile bölümlere ayrılmış ve içerisi geometrik motifler ile süslenmiştir. Orta bölümdeki alan geniş olarak bırakılmış üzerine kemer yapılmıştır. Sultan II. Mehmet orta bölümde tahtının üzerinde yönü sağa dönük şekilde oturmaktadır. Üzerinde motiflerle süslenmiş bir kaftan yapılmıştır. Tek elini dizine koymuş diğer eli ile burnuna doğru getirdiği gülü koklamaktadır. CB nüshasında ise sayfa iki bölüme ayrılmış üst kısma yazılı metinler ve altın ile boyanmış içerisinde yazı bulunan daire formunda ve yıldız şeklinde desenler yapılmıştır. Minyatürlü kısım cetvel koyulmadan iç mekânın çatısı ile üst bölümden ayrılmıştır. İç mekân olarak tasarlanan kompozisyonda mekân iki bölüme ayrılmış ve geometrik motifler ile süslenmiştir. Çevresi içerisinde geometrik motifler bulunan ara suları ile çevrilmiştir. Üst kısma dikdörtgen formunda dar bir çatı yapılmıştır. Sultan II. Mehmet sayfanın sol köşesine yakın bir yerde yönü sağa dönük olarak dizlerinin üzerinde oturmaktadır. Kıyafet şekli oturma biçimi ile TİEM nüshası ile benzerlik göstermektedir. TİEM nüshasında elinde bulunan gül CB nüshasında yapılmamıştır. Yukarı doğru kaldırdığı eli mudra işaretine benzer şekilde durmaktadır. Başında bulunan sarık TİEM ile aynı formdadır farklı olarak üzerine bir tane kanat eklenmiştir. TİEM ile yüz şekillerinde de benzerlik görülmektedir. İkisinde de siyah sakallı ve genç bir padişah olarak gösterilmiştir. Padişahın arkasında vücutlarının yarısı cetvelin altında kalmış olarak yapılmış iki figür ellerini karınlarında birleştirmiş şekilde ayakta durmaktadır. Başlık şekillerinden padişahın silahtarları oldukları anlaşılmaktadır. Sayfanın sol köşesinde yüzünde beyaz renkli sakallar yapılmış olan yaşlı bir insan figürü dizlerinin üzerinde oturmaktadır. İki nüshada da figürlerin yüzleri ¾ profilden yapılmıştır. CB nüshasında bulunan minyatürlerin boyanmasında yeşilin tınları, mavi, lacivert, mor, turuncu, kırmızı, beyaz, pembe, kahverengi, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

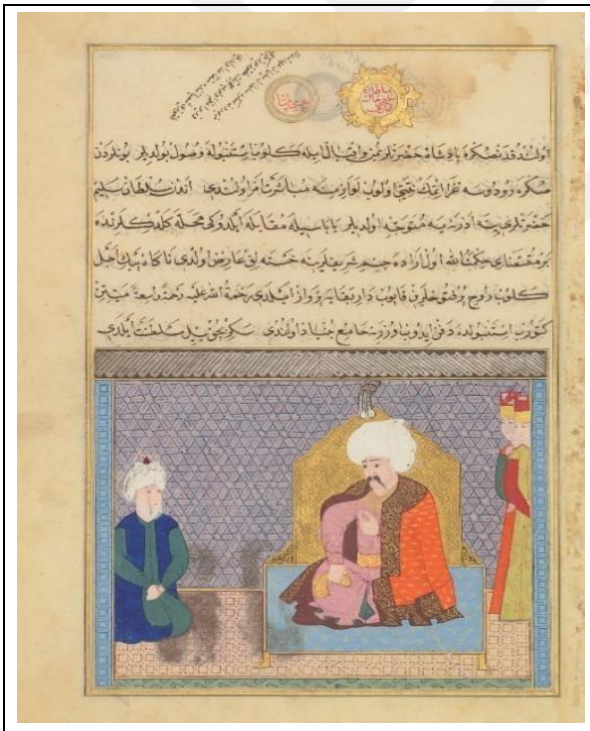
	
Chester Beatty 158 a	TİEM Varak 62 b

Resim 89: Minyatür "Sultan II. Beyazıt"

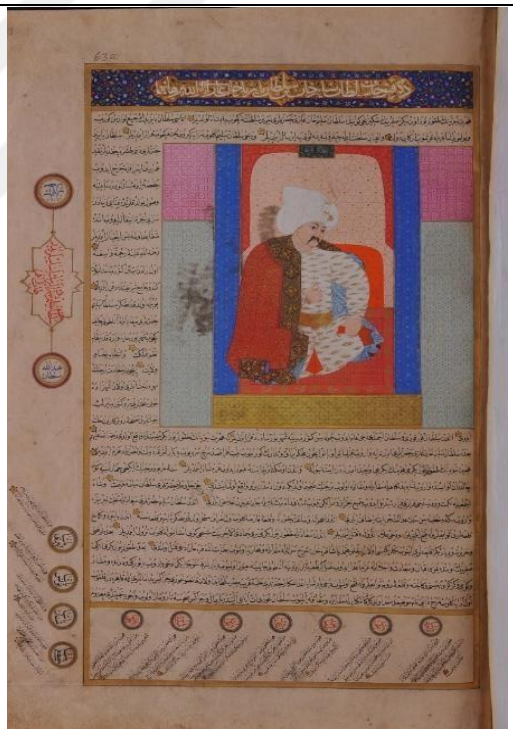
Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 158 b, TİEM 62 b

İki nüshada da dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın çevresi altın bir cetvel ile çevrilmiştir. TİEM nüshasında sayfanın tamamında yazılı metinler bulunmaktadır. Üst kısma bir başlık tezhibi alt kısma ise içerisinde daire şeklinde madalyonların ve eğik formda yazıların olduğu bir bölüm yapılmıştır. Minyatürlü kısım sayfanın üst sağ köşesine birleşik şekilde tasarlanmıştır. İç mekân olarak tasarlanan hikâyede mekân ince cetveller ile bölümlere ayrılmış ve içlerine geometrik motifler ile süslemeler yapılmıştır. Orta kısım geniş bırakılmış üzerine kemer eklenmiştir. Sultan II. Beyazıt orta kısımda tek dizini yukarı doğru bükmüş şekilde tahtının üzerinde oturmaktadır. Dizlerinin üzerinde tuttuğu ellerinin tekinde mendil çizilmiştir. Üzerinde motifler ile süslenmiş kaftanı görülmektedir. Sakalları siyah renkli olarak yapılmış ve yüzüne genç bir ifade verilmiştir. CB nüshasında ise sayfa iki bölüme ayrılmış üst kısma yazılı metinler ve boş bırakılan üst bölüme altın ile boyanmış bir daire yıldız formu yapılmıştır. Alt bölümde bulunan minyatürlü kısımda olay iç mekân olarak tasarlanmıştır. İki bölüme ayrılarak paftaların içerisi geometrik motifler ile süslenmiştir. Sağ ve sol köşelere içerisinde rumi motifleri bulunan ara suları yapılmıştır. Üst kısımda ise dikdörtgen formlu ince bir çatı bulunmaktadır. Sultan II. Beyazıt sayfanın sol köşesine yakın bir yerde altın tahtının

üzerinde tek dizi yukarı doğru bükük bir şekilde oturmaktadır. Duruş şekli ve kıyafet biçimi kıyafetin süslenmesinde kullanılan motifler TİEM nüshası ile benzerlik göstermektedir. CB ile TİEM nüshasında bulunan Padişah figürlerinin yüz şekilleri de benzemektedir iki nüshada sakallar siyah renkli yapılarak yüze genç bir ifade verilmiştir. CB nüshasında bulunan Padişahın yüzü biraz daha büyük ve uzun hatlı yapılmıştır. TİEM nüshasında elinde görülen siyah mendil CB nüshasında yapılmamıştır. Sayfanın sol köşesinde padişahın arka kısmında vücutlarının yarısı cetvelin altında kalmış olan iki figür yapılmıştır Ellerini karınlarının üzerinde bağlamış olarak ayakta durmakta olan figürlerin başlık şekillerinden Padişahın silahtarları oldukları anlaşılmaktadır. Sayfanın sağ köşesinde ellerini dizinin üzerine koymuş beyaz sakallı bir figür yönü padişaha dönük bir şekilde oturmaktadır. İki nüshada da minyatürlerin yüzleri 3/4 profilden yapılmıştır. CB nüshasında bulunan minyatürlerin boyanmasında yeşilin tonları, kahverengi, krem rengi, turuncu, lacivert, siyah, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

Chester Beatty 160 a

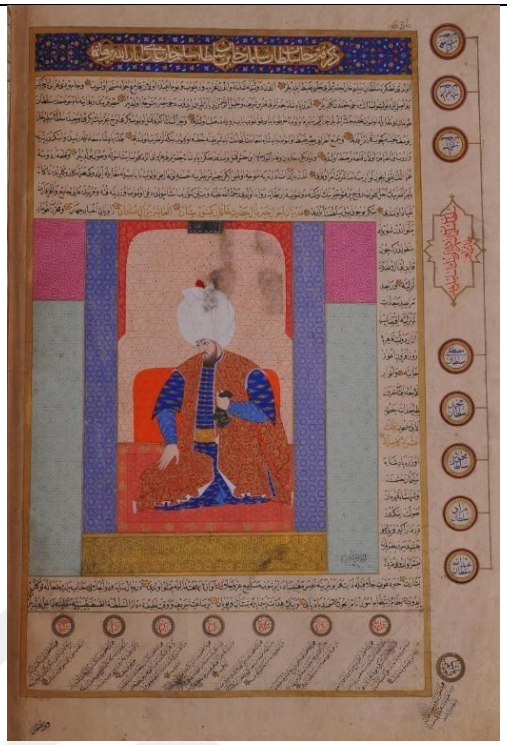
TİEM 63a Minyatür

Resim 90: Minyatür “Sultan I. Selim”

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 160 a, TİEM 63 a

İki nüshada da dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın çevresi altın bir cetvel ile çevrilmiştir. TİEM nüshasında sayfanın tamamında metinler bulunmaktadır. Sayfanın üst kısmına başlık tezhibi yapılmış alt kısmına ise altın bir cetvel çekilerek yatay biçimde

metinler yazılmıştır. Minyatürlü kısım sayfanın üst kısmına yakın sağ cetvele birleşik olarak çizilmiştir. İç mekân olarak tasarlanan yapı ince altın cetveller ile bölümlere ayrılmış ve geometrik motifler ile süslenmiştir. Orta kısım geniş yapılarak üst bölümüne kemer yapılmıştır. Yavuz Sultan Selim orta kısımda sol köşeye yakın bir yerde dizlerinin üzerine bağdaş kurmuş şekilde oturmaktadır. Tek eli göğsüne koymuş dizinin üzerine koyduğu diğer elinde mendil tutmaktadır. Üzerine motiflerle süslenmiş bir kaftan çizilmiştir. Başına kendine özgü bir sarık ve yüzüne sadece bıyık yapılmıştır. CB nüshasında ise sayfa iki bölüme ayrılmış üst kısma iki altın madalyon yapılmış ve metinler yazılmıştır. Alt kısma yerleştirilen minyatürlü bölüm iç mekân olarak tasarlanmıştır. İki bölüme ayrılan mekânda zemin geometrik motifler ile süslenmiştir. Sayfanın sağ ve sol köşelerine geometrik motiflerle süslenmiş, alt kısmına ise tepelikler ile süslenmiş bir ara suyu yapılmıştır. Üst kısımda inse ince uzun dikdörtgen formlu bir çatı bulunmaktadır. Yavuz Sultan Selim sayfanın sağ köşesine yakın bir terde altın tahtının üzerinde bağdaş kurmuş bir şekilde oturmaktadır. Duruş biçimi el ve yüz şekli kıyafetinin biçimi TİEM nüshası ile benzemektedir. Kıyafetinin süslenmesinde kullanılan motifler TİEM nüshasından farklı tasarlanmıştır. Başında bulunan sarık TİEM ile benzer formdadır. Farklı olarak üzerine bir kanat eklenmiştir. Padişahın arkasında bedenlerinin bir bölümü cetvelin altında kalmış olan iki figür yapılmıştır. Ayakta durmakta olan figürler ellerini karınlarının üzerinden bağlamışlardır. Başlarındaki başlıkların şekillerinden silahtar oldukları anlaşılmaktadır. Sayfanın sol köşesinde yönü sağa doğru dönük ve dizlerinin üzerinde oturmakta olan bir figür yapılmıştır. İki elini dizlerinin üzerine koymuş olan figürün sakalları beyaz renge boyanarak yüzüne yaşlı bir ifade verilmiştir. İki nüshada da figürlerin yüzleri ¾ profilden yapılmıştır. CB nüshasında bulunan minyatürlerin boyanmasında mor, mavi, turuncu, kahverengi, lacivert, pembe, beyaz altın ve ten rengi kullanılmıştır.

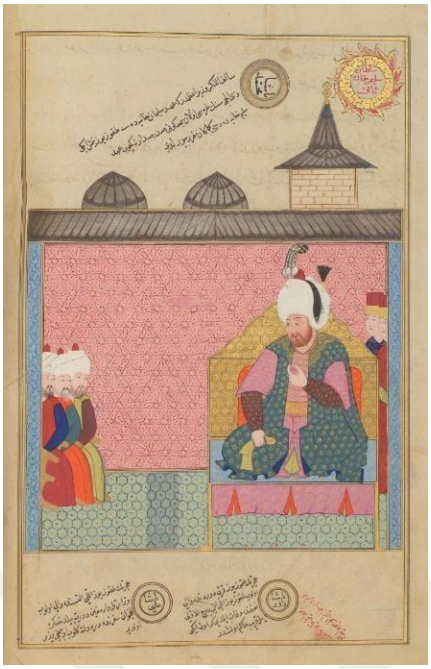
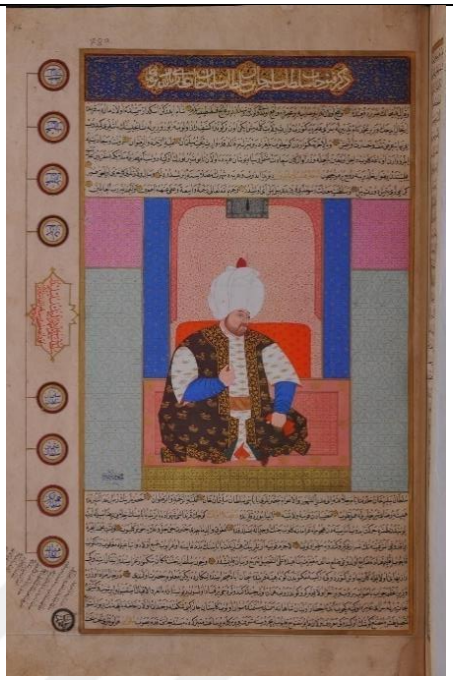
	
Chester Beatty 191 b	TİEM 63 b

Resim 91: Minyatür "Sultan I. Süleyman"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 191 b, TİEM 63 b

İki nüshada da dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın etrafı altın bir cetvel ile çevrilmiştir. TİEM nüshasında sayfanın tamamında yazılı metinler bulunmaktadır. Üst bölüme başlık tezhibi yapılmış alt kısma ise yaklaşık olarak 1/7'lik bir kısım altın bir cetvel ile bölünerek içerisine daire formunda madalyonlar ve eğik biçimde metinler yazılmıştır. Minyatürlü kısım sayfanın sol alt köşesine yakın bir yere cetvele birleşik bir şekilde yerleştirilmiştir. İç mekânda gerçekleşen olayda sayfa ince altın cetveller ile paftalara bölünerek içleri geometrik motifler ile süslenmiştir. Orta alan daha geniş bırakılarak üst kısmına kemer yapılmıştır. Kanuni Sultan Süleyman orta kısımda hafif sağ köşeye yakın bir yerde tahtının üzerinde tek dizi yukarı bükülmüş bir biçimde oturmaktadır. Üzerinde motifler ile süslenmiş bir kaftan görülmektedir. Yüzünde bulunan sakallar siyah renkli olarak boyanarak padişaha genç bir ifade verilmiştir. İki elini de dizinin üzerine koymuştur. Yukarı kaldırdığı sol elinde tuttuğu siyah renkli bir mendil görülmektedir. CB nüshasında ise sayfanın üst ve alt kısımlarında boşluk bırakılmıştır. Üst boşlukta yazılı metinler çarkıfelek ve düz formlu iki madalyon yapılmıştır. Minyatürlü bölüm sayfanın alt kısmına üst kısımdan biraz daha yakın olacak şekilde yerleştirilmiştir. İç ve dış mekân unsurlarının birlikte görüldüğü kompozisyonda mekânın

üst kısmına yuvarlak hatlı iki kubbe ve kule benzeri sivri uçlu bir kubbe yapılmıştır. Dikdörtgen formlu bir çatının üzerine oturtulan kubbelerden solda olanın uç kısmı üst cetvele kadar uzamaktadır. İki bölüme ayrılan iç mekânda zemin geometrik motifler ile süslenmiştir. Sağ ve sol köşelere ara suları yapılarak içleri geometrik motifler ile süslenmiştir. Sayfanın sol köşesinde Sultan I. Süleyman yan açıdan görülen altın tahtının üzerinde bağdaş kurmuş şekilde oturmaktadır. Kıyafet biçimi ellerinin duruş şekli ve yüz şekli TİEM nüshası ile benzerlik göstermektedir. Başında bulunan sarık TİEM nüshası ile benzer formdadır. Farklı olarak üzerinde siyah püskül ve kanat yapılmıştır. Sayfanın sol köşesinde padişahın arkasında vücutlarının bir bölümü cetvelin altında kalmış olan iki figür görülmektedir arka kısımda olan figür tek elinde tuttuğu bir objeyi yukarı doğru kaldırmıştır. İki figüründe başında silahtar başlıkları bulunmaktadır. Sayfanın sağ köşesinde üç figür sadece yan kısımları görülen bir kaidenin üzerinde yönleri padişaha dönük bir şekilde oturmaktadır. Ön tarafta bulunan iki figür siyah sakallı ve genç görünümlüdür. En arkada oturan figür ise beyaz sakallı ve yaşlı bir kimse olarak çizilmiştir. Üç figürde ellerini karınlarının üzerinde birleştirmiş biçimde padişahı dinlerken görülmektedir. İki nüshada da figürlerin yüzleri3/4 profilden çizilmiştir. CB nüshasında bulunan minyatürlerin boyanmasında mavi, kahverengi, turuncu, sarı, yeşil, lacivert, gri, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

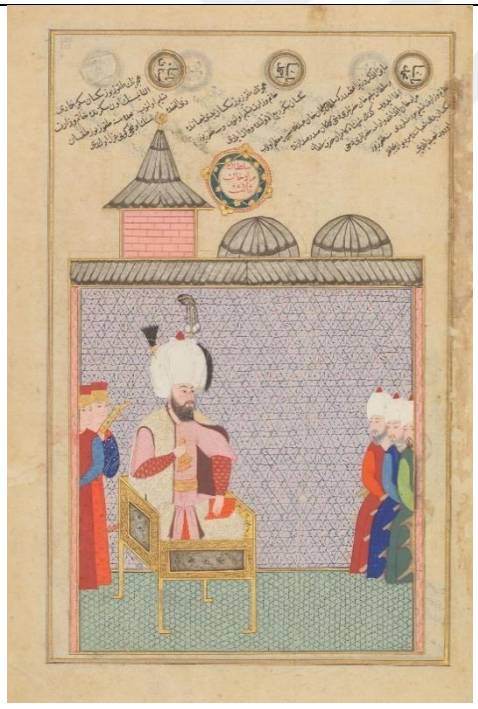
	
Chester Beatty 219 b	TİEM 78 a

Resim 92: Minyatür "Sultan II. Selim"

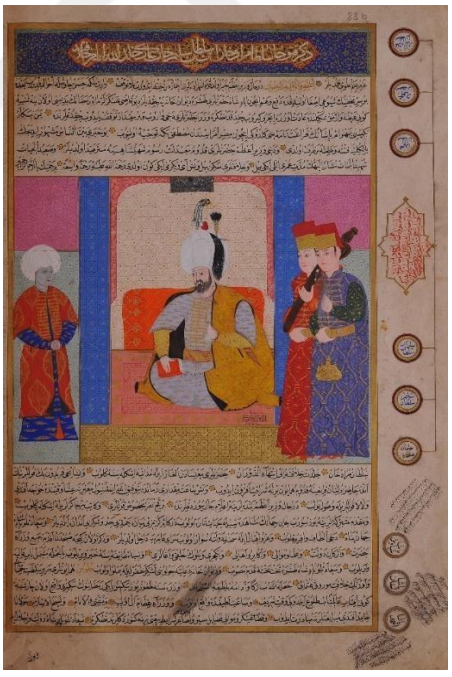
Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 219 b, TİEM 78 a

İki nüshada da dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın çevresi altın bir cetvel ile çevrilmiştir. TİEM nüshasında sayfa üç bölüme ayrılmış üst kısma başlık tezhibi yapılmıştır. Sayfanın alt ve üst kısımlarda yazılı metinlerin bulunduğu alanlar yapılmıştır. Orta bölümü oluşturan minyatürlü kısım üst cetvele biraz daha yakın bir yere yerleştirilmiştir. İç mekân olarak tasarlanan kompozisyonda mekân ince cetveller ile bölümlere ayrılmış içleri geometrik motifler ile süslenmiştir. Orta kısım geniş bırakılmış üst bölümüne kemer yapılmıştır. II. Selim orta bölümde sol köşeye biraz daha yakın bir yerde bağdaş kurmuş bir şekilde tahtının zerinde oturmaktadır. Tek elini yukarı doğru kaldırmış baş ve işaret parmakları birleşik bir şekilde görülmektedir. Diğer elini idse dizinin üzerine koymuş kırmızı renkli bir mendili tutmaktadır. Üzerine motifler ile süslenmiş kaftan ve başına kavuk yapılmıştır. Sakalları sarıya çalan bir kahverengi ile boyanarak yüzüne genç bir ifade verilmiştir. CB nüshasında ise sayfa üç bölüme ayrılarak alt ve üst kısımlarda boşluklar bırakılmıştır. Üst bölümde iki satırlık eğik biçimli bir yazı daire ve çarkıfelek formunda iki madalyon yapılmıştır. Alt kısımda ise eğik şekilde yazılmış metinler ve iki adet daire formunda madalyon görülmektedir. İç ve dış mekân unsurlarının görüldüğü minyatürlü kısım alt cetvele biraz daha yakın bir yere yerleştirilmiştir. Üst kısmında dikdörtgen formlu bir çatı üzerine iki küçük kubbe ve kale

benzeri bir yapıda olan sivri uçlu bir kubbe yapılmıştır. İki bölüme ayrılan iç mekânda zemin geometrik motifler ile süslenmiştir. Sayfanın sağ köşesine yakın bir yerde II. Selim altın tahtının üzerinde bağdaş kurmuş bir şekilde oturmaktadır. Oturuş şekli kaftanı başlığı ve yüz şekli TİEM nüshası ile benzerlik göstermektedir. Kıyafetinin rengi ve üzerinde bulunan motifler TİEM nüshasından farklıdır. Başında bulunan sarık TİEM nüshası ile aynı formdadır. TİEM nüshasından farklı olarak üzerine püskül ve tüy eklenmiştir. Padişahın arka kısmında vücutların az bir kısmı görülen iki figürün başlık şekillerinden silahtar oldukları anlaşılmaktadır. Sayfanın sol köşesinde sadece baş kısmı görülen bir oturağın üzerinde üç figür yan yana dizilmiş bir şekilde oturmaktadır. Başlarında sarıkları ve üzerlerinde sade giysileri görülmektedir. Sakalları hafif beyaz ile gölge yapılarak boyanarak yüzlerine orta yaşlı bir ifade verilmiştir. İki nüshada da figürlerin yüzleri3/4 profilden yapılmıştır. CB nüshasında bulunan minyatürlerin boyanmasında yeşilin tonları, pembe, kırmızı, turuncu, sarı, lacivert, kahverengi, gri, altın ve ten rengi kullanılmıştır.

Chester Beatty 253 a

TİEM Varak: 88 b

Resim 93: Minyatür "Sultan III. Murad"

Kaynak: Zübdet-üt Tevarih CB s. 253 a, TİEM 88 b

İki nüshada da dikdörtgen formda tasarlanan sayfanın çevresi altın bir cetvel ile çevrilmiştir. TİEM nüshasında sayfa üç bölüme ayrılarak alt ve üst kısımlarda metinler

yazılmıştır. Minyatürlü kısım orta bölüme üst cetvele daha yakın bir yere yerleştirilmiştir. Sayfanın üst kısmında başlık tezhibi bulunmaktadır. Minyatürlü bölümde olay iç mekânda geçmektedir. İnce cetveller ile bölümlere ayrılan mekânda zemin geometrik motifler ile süslenmiştir. Orta kısım geniş bırakılarak üzerin kemer yapılmıştır. Sultan III. Murat orta bölümde sağ köşeye biraz daha yakın bir şekilde bağdaş kurmuş biçimde oturmaktadır. Üzerinde motifler ile süslenmiş kaftanı ve başında kanat ve püskül bulunan sarığı bulunmaktadır. Tek elini yukarı doğru kaldırmış dizinde duran diğer elinde bir kitap tutmaktadır. Yüzünde bulunan sakalları siyah renge boyanarak genç bir ifade verilmiştir. Sayfanın sağ köşesine ellerinde altın bir kap ve bir çeşit silaha benzeyen bir nesne tutan ve ayakta durmakta olan iki figür çizilmiştir. Üzerlerinde motiflerle süslenmiş elbiseleri olan figürlerin başlıklarından silahtar oldukları anlaşılmaktadır. Sağ köşede ise iki elini karnının üzerinde bağlamış yönü padişaha doğru dönük olarak ayakta duran bir figür yapılmıştır. Başında sarık ve üzerinde motiflerle süslenmiş bir elbise olan figürün ten rengi koyu bir renktedir. CB nüshasında ise minyatürlü bölüm araya cetvel koyulmadan sayfanın alt kısmına yerleştirilmiştir. İç ve dış mekân unsurlarının görüldüğü minyatürlü bölümün üst kısmına dikdörtgen formlu bir çatı ve üzerine iki kubbe ve kule benzeri bir yapı üzerine sivri uçlu bir kubbe yapılmıştır. İki bölüme ayrılan iç mekânda zemin geometrik motifler ile süslenmiştir. Sultan III. Murat sayfanın sol köşesine yakın bir yerde tahtının üzerinde bağdaş kurmuş bir şekilde oturmaktadır. Ayak kısımları perspektif kullanılarak çizilmiş olan tahtının diğer padişah tahtlarından farklı olarak arka kısmı yoktur. Oturuş şekli, kıyafetinin biçimi, yüz şekli, başındaki kavuk, elinde tuttuğu kitap ve ellerinin duruş şekli TİEM nüshası ile benzerlik göstermektedir. Kıyafetinin rengi ve üzerinde bulunan motifler TİEM nüshasından farklı yapılmıştır. Padişahın arka kısmında vücutlarının bir bölümü sol cetvelin altında kalmış olan iki figür çizilmiştir. Önde bulunan figür ellerini karının üzerinde bağlamıştır. Arkada olan figürün elinde altın bir kılıç görülmektedir. İki figüründe başlık şekillerinden silahtar oldukları anlaşılmaktadır. Sayfanın sağ köşesine sadece başlık kısmı görülen bir kaidede üzerinde oturmakta olan üç adet figür yapılmıştır. Başta bulunan figürün vücudunun bir bölümü cetvelin altında kalmıştır. Üzerlerinde sade yapılmış giysiler v başlarında sarıklar bulanan figürler ellerini karınlarının üzerinde bağlamıştır. Sakallarına hafif beyaz renk ile tonlama yapılmış ve yüzlerine orta yaşlı bir ifade verilmiştir. İki nüshada da figürlerin yüzleri ¾ profilden

yapılmıştır. CB nüshasında bulunan minyatürlerin boyanmasında mor, yeşilin tonları, lacivert, mavi, kırmızı, turuncu, beyaz, pembe, altın, gri ve ten rengi kullanılmıştır.

5.2.1.TİEM Nüshası İle Chester Beatty Nüshasının Karşılaştırmasının Değerlendirmesi

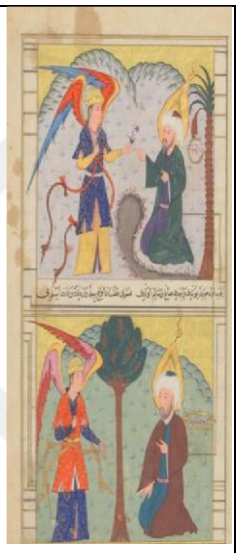
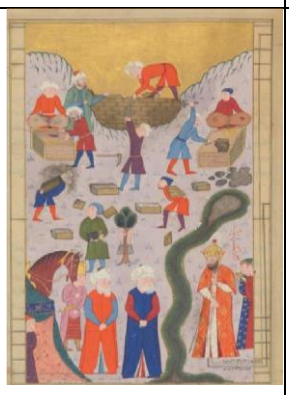
TİEM nüshası ile CB nüshası minyatürlerinin karşılaştırılmasında TİEM nüshasında eksik olan yedi adet minyatürlü varak olduğu görülmüştür. Ayrıca TİEM nüshasında kayıp olan Şit Peygamber minyatürünün tek kompozisyon olarak mı kullanıldığı ya da yedi varakta arkalı önlü şekilde mi kullanıldığı bilinmemektedir. CB nüshası TİEM nüshasından kayıp olan Şit Peygamber nüshasını da sayacak olursak on üç hikâye daha fazladır.

İki nüshasının minyatürlerinin karşılaştırılmasında ise Chester Beatty nüshasında bulunan minyatürlerin kompozisyon olarak benzerlikler bulunduğu görülmüştür. TİEM nüshasında bulunan minyatürlü sayfaların da bulunan figür, mimari ya da doğa unsurlarının ya sadeleştirilmiş veya tamamen kaldırılmıştır. Bazı örneklerde farklı yorumlar katılmış ve yeni düzenlemeler yapılmıştır. 121'a sayfasında bulunan miraç sahnesi tamamen değiştirilmiş ve farklı bir kompozisyon düzeni ile tasarlanmıştır. İşçilik olarak çok detay verilmeyen sade figürler yapılmıştır. Elbiseler genellikle işlemesiz ya da birkaç örnekte çok az işleme yapıldığı görülmektedir. İç mekânların süslenmesinde geometrik bezememeler kullanılmıştır. Minyatürlerin kompozisyon şekillerinin incelenmesinde CB nüshasında TİEM nüshasına göre daha realist bir üslupta çalışıldığı bazı minyatürlerde perspektif uygulandığı görülmüştür. Renklerin kullanılmasında ise TİEM nüshasına göre oldukça sadedir ve TİEM nüshasın minyatürlerinde görülen tonlama CB nüshasında yapılmamıştır. TİEM nüshasında peygamber figürleri genellikle siyah sakallı ve genç bir şekilde çizilirken CB nüshasında daha çok beyaz sakallı ve yaşlı kimseler olarak gösterilmiştir. Padişah portrelerinde farklı sayfa düzenlemesi yapılmış fakat padişahlar TİEM nüshası ile aynı kalıptan yapılmıştır.

TİEM ve Chester Beatty nüshalarında bazı sayfaların karşılaştırılmasında bazı benzerlikler olduğu görülmüştür. TİEM de 40'a sayfasında görülen bulut formu ile CB nüshası 40'a sayfasındaki form aynıdır. Figürlerin hareket şekilleri ve yüz şekilleri bazı benzerlikler göstermektedir. TİEM 51'a 37'a sayfalarında görülen açık ten rengi ve yüz detayları CB 68'b 20'b sayfalarındaki figürlerin yüz ifadelerini anımsatmaktadır. TİEM

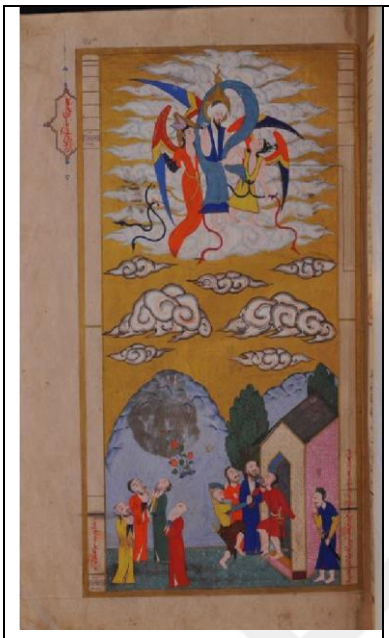
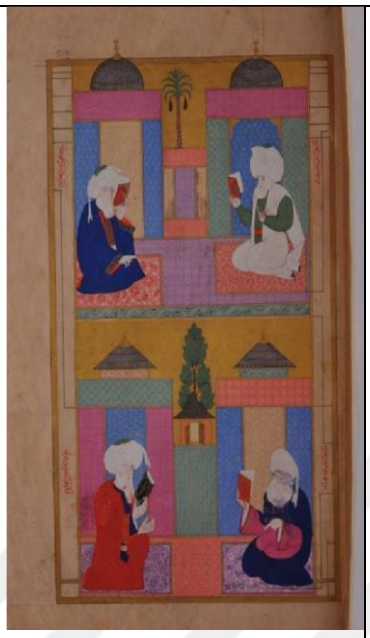
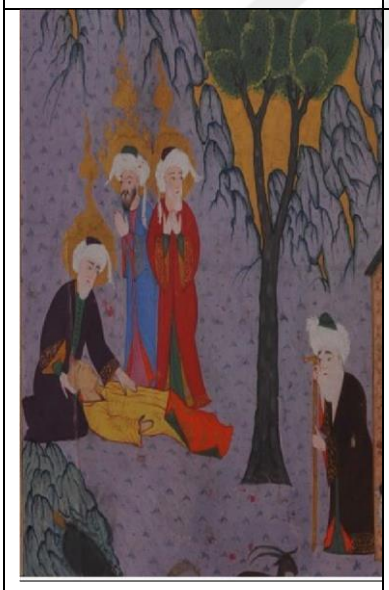
de sadece tek bir sayfada görülen yer bitkisi CB de birkaç sayfada görülmektedir. Ayrıca TİEM de sadece 51'a sayfasında bir figürün elbisesinde görülen kumaş bükme şekli CB nüshasında bazı figürlerde bulunmaktadır. Tam belli olmamakla beraber TİEM nüshasında bazı sayfalarda net bir şekilde üslubu seçilen bu sanatçının daha özensiz ve kabaca bir şekilde bu nüshayı minyatürlermiş olabileceği düşünülmektedir. Ya da bu ustanın üslubunu benimsemiş farklı bir nakkaş tarafından minyatürlermiş olmalıdır.

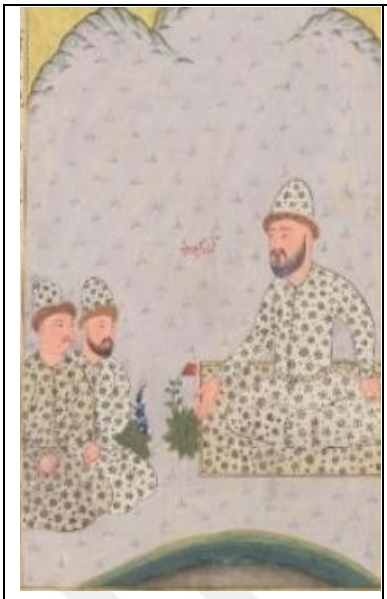
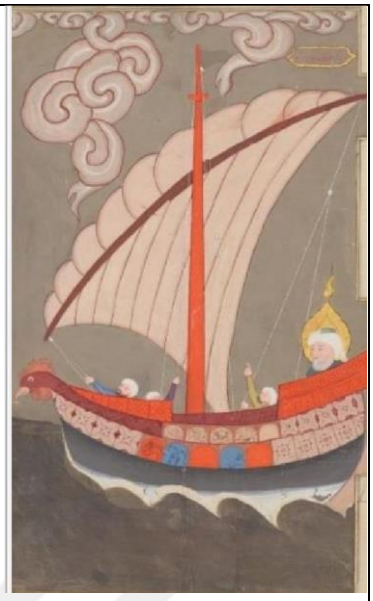
5.2.2. Sadece Chester Beatty Nüshasında Bulunan Minyatürlü Sayfalar

			
34'a Dünya haritası	64'a Üst Hz. Hızır Alt Hükümdar İskender	65'a üst Hüd Peygamber, alt Salih Peygamber	82'a Üst Hz.Eyyüp Alt Hz, Musa ve Cebrail
			TİEM nüshasında Hz. Şit minyatürünün bulunduğu sayfa kayıptır. Bu sayfanın yerine TSMK nüshasına ait olan varak yapıştırılmıştır.
73'a üst Davut Peygamber, alt Süleyman Peygamber	108'a İskender-i Zülkarneyn' in Yecüc ve Mecüc kavmine karşı duvar ördürmesi	99'a Üst Hz. Zekeriyya, alt konu Hz. Yahya	Hz. Şit

Toplamda on üç hikâyenin olduğu minyatürlü sayfa TİEM de bulunmamaktadır

5.2.3. TİEM Nüshası İle CB Nüshasında Benzer Üslupların Görüldüğü Minyatürler

		
40'a TİEM	51'a TİEM	27'a TİEM
		
37'a TİEM	72'b CB	CB

		
20’a CB	74’b CB	40’a CB
		
CB 68’b	CB	

TİEM ve Chester Beatty nüshalarında bazı sayfaların karşılaştırılmasında bazı benzerlikler olduğu görülmüştür. TİEM de 40’a sayfasında görülen bulut formu ile CB nüshası 40’a sayfasındaki form aynıdır. Figürlerin hareket şekilleri ve yüz şekilleri bazı benzerlikler göstermektedir. TİEM 51’a 37’a sayfalarında görülen açık ten rengi ve yüz detayları CB 68’b 20’b sayfalarındaki figürlerin yüz ifadelerini anımsatmaktadır. TİEM de sadece tek bir sayfada görülen yer bitkisi CB de birkaç sayfada görülmektedir. Ayrıca TİEM de sadece 51’a sayfasında bir figürün elbisesinde görülen kumaş bükme şekli CB

nüshasında bazı figürlerde bulunmaktadır. Tam belli olmamakla beraber TİEM nüshasında bazı sayfalarda net bir şekilde üslubu seçilen bu sanatçının daha özensiz ve kabaca bir şekilde bu nüshayı minyatürlermiş olabileceği düşünülmektedir. Ya da bu ustanın üslubunu benimsemiş farklı bir nakkaş tarafından minyatürlermiş olmalıdır.

SONUÇ

XVI. yüzyılın meşhur şehnamecisi Seyyid Lokmân tarafından seleflerinden devir alınıp yazılması tamamlanan Zübdetü't-Tevârîh adlı eserin içeriği kadar minyatürleri de sanatsal açıdan oldukça kıymetlidir. Eserin nüshalarından üç tanesi minyatürlenerek dönemin Padişahı III.Murad'a veziri Azam Siyavuş Paşa'ya ve Darüssaade Ağası Mehmet Ağa'ya sunulmuştur. Araştırmalarımız sonucunda TİEM nüshasında bulunan sayfaların üç tanesinin muhtemelen düzenleme sırasında TSMK nüshasında bulunan kopyasından yanlışlıkla TİEM nüshasına yapıştırıldığı anlaşılmıştır. Bu iki nüshanın aynı yerde düzenlenmiş olabileceğini düşündürmektedir. Eserin İrlanda Chester Beatty Kitaplığında bulunan kopyasının incelenmesi sonucunda Minyatürlü 45 sayfa olduğu görülmüştür.

Yapılan araştırmalar sonucunda TEM nüshasının yazılı ve minyatürlü sayfalarında eksikler olduğu anlaşılmıştır. Chester Beatty nüshası minyatürleri ile karşılaştırıldığında eksik olan bu sayfaların minyatürleri hakkında bilgi edinilmiştir. Eksik olan bu sayfalar Dünya haritası, Şit Peygamber ve oğulları, Süleyman Peygamber ve melekler, Eyyüb Peygamber, ile Cebrail ve Musa Peygamber, Hûd ve Salih Peygamber, Hz. Hızır ve İskender hikayelerinin olduğu sayfalardır.

Mekanların tasarlanmasında görülen sadelik anlayışı, tabiatın olduğu gibi gerçekçi bir anlayışla yapılması, kalıpçı bezeme anlayışı terk edilerek farklı kompozisyon düzenlemeleri yapılması ve gerçek üstü olayların bile gerçek bir mekânda günlük bir olay gibi anlatılması XVI. yy. Osmanlı minyatürlerinin üslup özelliklerindendir. Bu üslubun gelişmesinde Nakkaş Osman ve ekibinin katkısı oldukça büyüktür. Eser içerisindeki minyatürler dönemin klasik minyatür üslubunun önemli örneklerini barındırmaktadır.

Eserin sayfa düzeni incelendiğinde dönemin klasik minyatürlerinde görülen etrafı altın bir cetvel ile çerçevelenmiş sayfa örneklerinden olduğu görülmektedir. Sayfaların bazılarında bu düzenlemeden farklı olarak cetvelin yan ya da üst kısımlarından minyatürlerin çıkarılması ve bunun tam tersi olarak bazı sayfalarda minyatürlerin bir bölümü cetvel altında kalarak farklı bir bakış açısı yapılması ile minyatürlere devamlılık hissi verilmiştir. Bu aynı zamanda minyatürlerin hazır kalıplar üzerinden hazırlanmış olabileceğini de düşündürmektedir. Aynı sayfa içerisinde bazen tek konu, bazen sayfa bölünerek iki konun anlatıldığı görülmüştür. Araya cetvel çekilerek konular birbirinden ayrılmışlardır. Eğer iki konuda dış mekânda gerçekleşiyorsa araya cetvel koyulmadan

dağlar ve ağaçlar ile geçiş yapılmıştır. Tasarımcısının ustalığını gösteren bu teknik kompozisyonlar arasında bir bütünlük oluşmasını sağlamıştır. Eserde tek örnek olan 38'a sayfasında dış mekânda gerçekleşen üç hikâye aynı sayfa içerisindedir.

Dış cetvelden ayrılarak minyatürlü alana dahil edilen cetveller genellikle iki kompozisyon olan sayfalarda iç ve dış mekânı ayırmak için kullanılmıştır. Dış mekânda gerçekleşen kompozisyonda da bu cetveller bazen yarım olarak yapılmıştır. Bazı örneklerde önemli figürleri gösteren bir işaret olarak figürlerle birleştirilmişlerdir.

Kompozisyonda minyatürlerin sayfa içerisinde yerleştirilme düzeninin incelemesi sonucunda simetrik, paralel ve yatay olacak şekilde sıralandıkları gözlemlenmiştir. Minyatürlerde kompozisyon özellikleri ve teknikler incelendiğinde dört ya da beş üslup ayırt edilmektedir. Aynı sayfa içerisinde farklı üslupların görülmesi farklı sanatçıların aynı minyatür içerisinde çalıştığının göstergesidir.

Ayırt edebildiğimiz kadarı ile ilk olarak yumuşak hatlı bir üslubu olan ve daha sade ve durağan çalışan ve küçük detaylara önem veren bir sanatçı, biraz daha kalın ve sert bir fırça üslubu ile daha hareketli ve yüzlerinde hafif gölge ve farklı yüz tipleri olan figürler yapan bir sanatçı, özellikle iki sayfada belirgin bir şekilde üslubu fark edilen sert ve kalın çizgiler ile canlı renkler kullanan, biraz daha resimsel bir üslupta oldukça hareketli figürleri ve kaba bir işçiliği olan bir sanatçı ve figürleri hareket halinde badem gözlü resmeden sade ve ince hatlarla işlenmiş küçük detaylara önem verilmiş bir sanatçının üslupları fark edilmiştir. Figürlerin hareket biçimleri kadar yüz şekillerindeki küçük detaylarda bu üslupların fark edilmesine olanak sağlamaktadır.

Konuların gerçekleştiği yerler, iç mekân, dış mekân, üstten bakış açısı ile içeriden görülen aynı zamanda arka fonda dış mekân unsurların görüldüğü mekân türü ve bunun tam tersi olarak dışarıdan görülen mekânın içerisindeki minyatürlerin görüldüğü kompozisyonlar şeklinde oluşturulduğu tespit edilmiştir.

Dış mekân örneklerinde laciverte boyanan 18 b sayfası haricinde tüm sayfalarda gökyüzü altın ile boyanmıştır. Farklı formlarda yapılmış örnekleri olan dağ minyatürlerinin bazı sayfalarda hikâyenin tüm zemini kapladığı bazı örneklerde ise sayfanın bir yerinde sonlandırılarak başka bir zemin yeri yapıldığı görülmüştür. Zeminin boyanmasında açık mor ve morun tonları, açık mavi limon küfü, yavruağzı ve birkaç örnekte mercan kırmızısı renkleri kullanılmıştır.

Dış mekânda gerçekleşen olaylarda görülen bir diğer doğa unsuru ağaçlardır. Farklı türde örnekleri bulunan ağaç minyatürleri süsleme ve mekânda boşluk doldurmak haricinde olayın gerçekleştiği bölge ve mevsimler hakkında ip uçları vermektedirler. Form ve yapılış üslupları incelendiğinde farklı şekilde uygulanmış birkaç işçilik belli olmaktadır. Su yolları yer bitkileri ve küçük kaya formları boşlukları doldururken aynı zamanda mekânın süslenerek daha gerçekçi ve estetik görülmesini sağlamıştır.

İç mekanlar incelendiğinde benzer bir tasarım ve teknik kullanılarak bazen tek bazen simetrik olarak yapılmış ince altın cetvellerle dikey yatay ve köşegen çizgilerle bölümlere ayrılarak oluşturulan yapı biçimlerinden meydana geldiği görülmektedir. Uygur minyatürlerinden beri devam eden minyatürlerde duvarların figürlerle süslenmesi geleneğinin yeni kültürler ve inançlar doğrultusunda geometrik desenler ve bitkisel motiflere dönüştüğü bilinmektedir. Eserin mekân tasarımları buna örnek olarak farklı formlarda geometrik ve az bir miktarda örneğini gördüğümüz bitkisel ve rumi desenleri ile süslenmiştir. Figürlerin bulunduğu zemin kısmında genellikle geometrik desenlerin yanında bitkisel ve rumi desenlerinden oluşan paftalar yapılmıştır. Mekanlarda özellikle peygamber ve hükümdar figürlerinin bulunduğu alanların üzerinde kemer bulunmaktadır. Bu sadece yapının şekil özelliği olarak değil gök ve yer arasında kurulan bağlantının sembolüdür. Hükümdar padişah ve peygamber figürlerinin bulunduğu alanlara yerleştirilen bu şekil maddi ve manevi gücün göstergesidir. Mekân zeminlerinin boyanmasında limon küfü mavi yavruağzı, krem rengi, turuncu, morun tonları, beyaz, altın, firuze rengi, açık kahverengi, yeşilin tonları pembe ve gri gibi renkler kullanılmıştır. Figür tipleri incelendiğinde Peygamberler, inanlar, peygamber çocukları, hükümdarlar gayrimüslimler, melekler ve bir dev figürü örneği olduğu görülmüştür. Kadın figürü olarak sadece ilk sayfada Hz. Havva ve kız çocuklarının olduğu minyatürler bulunmaktadır. Figürlerin çoğunluğu, yan ve arka profilden yapılmış birkaç örnek dışında 3/4 profilden yapılmıştır. Önemli kişilerin minyatürleri diğer figürlere göre daha büyük boyutludur.

Peygamberler ve çocukları, imamlar ve Müslüman halk benzer şekilde elbiseler giymektedir. Kollarında ve yakalarında küçük süslemeler yapılmış bazen sadece boyanmıştır. Bu bir mütevazilik ve maddeye önem verilmediğinin göstergesi olarak düşünülmüş olmalıdır.

Melek, hükümdar ve padişah elbiselerini incelendiğinde daha çok süsleme kullanıldığı ve genellikle taşlı kolyeler altın taç ya da kavukları ile gösterildikleri görülmüştür. Bu padişah ve hükümdarların maddi gücünün sembollerinden birisidir. Melek figürlerinde ise cennete özgü bir zenginliğin ifadesi olarak düşünülmüş olmalıdır.

Gayri müslim olan figürler başlarında bulunan şapkalar ve altlarına giydikleri pantolon tarzı giysiler ve çizmeleri ile ayırt edilmektedir. Düz bir elbise içerisinde yapılmış olan bazı örneklerde görülmüştür.

Başlık çeşitleri bu grupların en önemli sembollerinden birisidir. Form yapısı bağlanma şekilleri ve renkleri figürlerin kimlikleri hakkında bilgi vermektedir.

Peygamber padişah ve sultanların oturuş biçimleri ve el şekilleri incelendiğinde Uygur minyatürlerinde görülen hakanların ya da hükümdarların oturuş biçimleri ile aynı biçimlerde yapıldığı görülmüştür.

Padişahların hepsi kemerli bir yapı altında üzerlerinde işlemeli kaftanları ile tahtlarının üzerinde bağdaş kurmuş şekilde tahtlarının üzerinde oturmaktadır. Arkalarında hükümdar örneklerinde görülen yastık detayı bulunmaktadır. Yüzleri öteki figürlere göre daha özenli çalışılmış ve ferdi özellikler ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Başlarında farklı formlarda yapılan kendilerine özgü kavukları vardır. Uygur minyatürlerinde bazı figürler ellerinde çiçek tutarken resmedilmiştir. Bu geleneğin devamı olarak Padişah ve peygamber figürlerinin ellerinde çiçekler yapıldığı görülmüştür. Hz. Havva ve II. Murad ellerinde karanfil tutmaktadır. I. ve II. Mehmet ellerinde gül tutarken gösterilmiştir. Gül mana olarak Hz. Muhammed'in remzi olarak bilinmektedir. Aynı şekilde Âdem Peygamber'in de elinde gül bulunmaktadır. Bu padişahları ve peygamberleri İslam inancı doğrultusunda Hz. Muhammed'e bağlayarak birleştirildiğinin göstergesi olarak düşünülebilir. Diğer padişahlar ellerinde mendil tutarken, dizlerinin üzerinde ya da işaret ve baş parmakları açık şekilde mudra hareketi yapar bir şekilde görülmektedir. Sadece padişahlılarda ve Hz. Havva figüründe görülen mendil hayır, dua, gibi anlamlar dışında soyları birbirine bağlayan bir sembol olarak da kullanılmıştır. III. Murad altın kaftanı sorguçlu kavuğu ile en gösterişli yapılan padişah figürüdür. Elinde bir kitap ve etrafında silahtarları ile görülmektedir. Bu onun bilgeliğinin ve gücünün sembolüdür.

El şekilleri ve işaretleri ayrıca figürlerin ifade şeklini ve figürler arasında gerçekleşen iletişimi göstermektedir. Genel olarak figürlerin işlenişine bakılacak olursa mekân duruş biçimleri, elbise detayları başlık saç sakal detayları ile hepsi Osmanlı karakterinde

yapılmışlardır. Minyatürlerde görülen diğer figür grubu ise hayvanlardır. Hayvan figürleri incelendiğinde 6 b ve 23 b sayfalarında bulunan iki örnek haricinde sadece yan profil açısı ile çalışıldıkları görülmüştür Tasarım ve üslupları incelendiğinde Birkaç üslupta yapıldıkları anlaşılmıştır. Başka bir örnekte fantastik canlılardır. Bunlar yarısı insan yarısı hayvan ya da efsanevi hayvan türleridir.

Minyatürlerin yapılış şekilleri incelendiğinde birbirinden farklı teknikler kullanıldığı tespit edilmiştir. Minyatürlerin boyanmasında arka fonda genellikle açık tonların kullanıldığı görülmüştür. Figürler daha parlak ve koyu renklerde boyanmıştır. Renkler bilinçli bir şekilde kullanılarak kompozisyonda denge görevi görmüştür. Bazı minyatürlerde aynı rengin koyu tonu ile bazılarında farklı renklerle tonlamalar yapılmıştır. Minyatürlerin etrafına kullanılan rengin koyu tonu ile bazı örneklerde ise farklı renklerle tahrir çizgisi çekilmiştir.

Sayfalardaki süslemeler incelendiğinde en çok geometrik motiflerin kullanıldığı sonrasında hatayi grubu, bulut, rumi, çintemani, ördek deseni ve yıldız deseni gibi motifler yapıldığı görülmüştür.

Eserin iki nüshasının karşılaştırılmasında ise Chester Beatty nüshasında bulunan minyatürlerin kompozisyon olarak aynı kalıptan oluşturulduğu görülmüştür. Bazı örneklerde farklı yorumlar katılmış ve yeni düzenlemeler yapılmıştır. 21 a sayfasında bulunan miraç sahnesi tamamen değiştirilmiş ve farklı bir kompozisyon düzeni ile tasarlanmıştır. Figürler ve diğer detaylar azaltılmış minyatürler sadeleştirilmiştir. İşçilik olarak çok detay verilmeyen sade figürler yapılmıştır. Elbiseler genellikle işlemesiz ya da birkaç örnekte çok az işleme yapılmıştır. İç mekânın süslenmesinde geometrik motifler kullanıldığı görülmektedir. CB nüshasında TİEM nüshasına göre daha realist bir üslupta çalışıldığı ve TİEM nüshasında bazı sayfalarda görülen perspektif kullanımının CB nüshasında daha fazla uygulandığı görülmüştür.

Minyatürlerde kullanılan üslupların incelenmesinde TİEM nüshasında bazı sayfalarda görülen minyatürlerde daha köşeli ve belirgin hatların olduğu hareketli figürlerin yapıldığı, biraz kalın hatlı fırçası ile ayırt edilen sanatçının üslubu ile bazı benzerlikler tespit edilmiştir.

Aynı sanatçının üslubunun seçildiği TİEM' de sadece Hz. İsa'nın göğe yükseltilmesinin anlatıldığı 40'a sayfasında tek örnek olarak kırmızı çiçekli bir yer bitkisi vardır. Chester Beatty nüshasına bakıldığında çiçekli yer bitkilerinin diğer iki nüshaya göre daha fazla

bulunduğu görülmüştür. Aynı şekilde TİEM nüshasında üslubu seçilen bu sanatçının İmam figürlülerinin olduğu 51’ a sayfasında görülen mezhep imamlarının elbise detayı ve yapılış üslubu Chester Beatty Nüshası minyatürleri ile bazı benzerlikler içermektedir. Karşılaştırmada Chester Beatty nüshasında bulunan minyatürlerin yüz şekillerini incelediğimizde biraz daha farklı bir üslup görülür. İncelemelerimiz sonucunda Chester Beatty minyatürlerinin daha sade detaysız çalışıldığı görülmüştür. Bu sanatçının TİEM nüshasında bazı sayfalarda üslubu seçilen Nakkaş Lütfü ya olabileceğini ve daha detaysız bir şekilde çalışmış olabileceğini düşündürmektedir. Ya da onun üslubuna yakın bir üslupta çalışan başka bir sanatçı olabileceği kanısına varılmıştır.

KAYNAKÇA

Abdülkadir Coşkun (2013). Kitabül Haşaiş Fı-t Tıp De Materia Medica. İstanbul:

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, Ertem Matbaacılık.

Akdoğan, Y. (2019). Ahmedi İskendernamasi. İstanbul: T.C. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, Bilener Matbaacılık.

Aksoy, Ş. (1996). Sultan III. Murad İçin Hazırlanan Bir Şehname Zübdetüt't-Tevarih. İstanbul: Sanat Kültür Antika 3. sayı S. 17- 37.

Anafarta, N. (1969). Hünername Minyatürleri Ve Sanatçıları. İstanbul: Doğan Kardeş Matbaacılık Ve Sanayi.

And, M. (2008). Minyatürlerle Osmanlı- İslam mitologyası. İstanbul: Yapı kredi Yayınları -P ro m a t B asım Y ayım S an. ve Tic.. A. Ş .

And, M. (2014). Osmanlı Tasvir Sanatları 1: Minyatür. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Ve Sanat Yayıncılık.

Apak, İ. (2002). Musa Aleyhisselam. İstanbul: Türkiye Gazete Yayınları İhlas Gazetecilik A.Ş s 55-230.

Apak, İ. (2004). Peygamberler Tarihi -1. İstanbul: Türkiye Gazetesi Yayınları s-353-72.

Aslanapa, O. (2016). Türk Sanatı. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Azatlı, T. R. (2023). Osmanlı Minyatür Sanatında Ağaç Türleri (16.Yy). İstanbul:

İstanbul Üniversitesi Yayınları, Art Sanat 19 s49-77.

Bağcı, S. (1989). Minyatürlü Ahmedi İskendernamaeleri; İkonografik Bir Deneme.

Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

Bağcı, S., Çağman, F., Renda, G., & Tanındı, Z. (2006). Osmanlı Resim Sanatı. İstanbul: TC. Kültür Ve Turizm Bakanlığı.

Behzat, h. T.-Z. (1953). Minyatür Tekniği. Ankara: İlahiyat Fakültesi Dergisi Sayı I, Kaaat Ve Feyz Matbaası.

Birol, İ. A. (2014). Türk Teyzini Sanatlarında Desen Tasarımı Çizim Tekniği Ve Çeşitleri.

İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

Bolay, S. H. (1998). Adem. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi Cilt 1. S. 358-363.

Boydaş, N. (1984). Nakkaş Lütfi Abdullah. Ankara: Vakıflar Dergisi 18. Sayı Önder Matbaacılık.

Bozkurt, M. M. (1981). Peygamberler ve Halifeler Tarihi cilt I. İstanbul: Çile yayınları.

Bozkurt, N. (2012). Uc . Unuk. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi cilt 42 s.34-35.

Bozkurt, N. (2012). Uc b. Unuk. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi cilt 42, s. 34-35.

Cezar, M. (1977). Anadolu Öncesi Türklerde Şehir Ve Mimarlık. İstanbul: Türk İş Bankası Kültür Yayınları s.248.

Çağman, F. (1973). Şehname-İ Selim Han Ve Minyatürleri. İstanbul: Sanat Tarihi Yıllığı, Sayı 5 İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Çağrıcı, M. (1997). İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi cilt 16 s.53.

Çelikbağ, T. (2018). Klasik Osmanlı Minyatür Sanatında Nakkaş Osman'ın Yaratıcılık Anlayışı. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Resim Bölümü Sosyal Bilimler Dergisi Yıl 5, Sayı 30.

Çetinkaya, F. Ç.-Ç. (2016). Türk Süsleme Sanatında Gülün Kullanımı. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 13(1).

Dizer, M. (1991). Ay. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi cilt 4 s.183-186.

Emecen, F. (2007). Osmanlılar. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi Cilt 33 s 487-496.

Eren, A. (2002). Nakkaş Osman Minyatürlerinde Figür Ve Renk Anlayışı. Van: Yüzüncüyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek lisans Tezi.

Esin, E. (1963). Selçuk Devrine Ait Bir Anadolu Yazması. İstanbul: Güzel Sanatlar Akademisi Türk Sanatı Tarihi Enstitüsü Yayınları. Berksoy Matbaası. Türk Sanatı Tarihi Araştırma Ve İncelemeleri I.

Fayda, M. (1998). Hulefa-yi Raşidin . İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi cilt 18 s 324 338.

Filiz Çağman, & Zeren Tanındı. (1979). Topkapı Sarayı İslam Minyatürleri. İstanbul: Ali Rıza Baskan Güzel Sanatlar Matbaası.

Güler, E. (1999). Osmanlı Ansiklopedisi. Ankara: Yeni Türkiye Yayınlar, Cilt 12, s. 22-

28.

Gündüz, Ş. (2010). Şit. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi cilt 39 s.214-15.

Gündüzöz, G. (2018). Anadolu Derviş Çeyizinin Hz. Ali bağlantılı Menkıbevi Referansları. Kırıkkale: Kalemname 3(6) s78-15.

Günsel Renda, H. İ. (2004). Osmanlı Uygarlığı II. Ankara: TC. Kültür Turizm Bakanlığı.

Başak Matbaacılık s.892- 931.

Harman, Ö. F. (2000). İbrahim. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi cilt 21 s-266-272.

Harman, Ö. F. (2000). İlyas. İstanbul: TDV Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi cilt-22 s.160-162.

Harman, Ö. F. (2001). İsmail. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi cilt 23 s-76-80.

Harman, Ö. F. (2013). Zülkifl. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi cilt 44. S 569-570.

Harman, Ö. F. (2023). Lut. Ankara: TDV İslam Ansiklopedisi Cilt 27 s 227-229.

İlhan, K. (1992). Burç. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi cilt,6 s.422-424.

İnalcık, H. (2007). Osman I. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi cilt 33 s 343-453.

İnanan, Ö. (2018). Kıyafetü-l -İnsaniyye Fi Şemaili-l-Osmaniyye'den Hareketle Osmanlı Padişahlarının Gerçek Portresi. https://doi.org/10.34083/akaded.487119:

Akademik Dil Ve Edebiyat Dergisi cilt 2.sayı 4 s 201-212.

Kanar, M. (2010). Şahname. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi, cilt 38, s 289-290.

Karaman, Ö. F. (1996). Habil ve Kabil. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi cilt. 14. S.376378.

Kars, R. (2020). Seyyid Lokman'ın 'Zübdetü't-Tevârîh' Adlı Eseri 'ne Göre "III. Murad dönemi _Feth-i Fas Bahsi. https://dergipark.org.tr/tr/pub/jhf: Tarih ve Gelecek Dergisi, Cilt 6, Sayı 3.

Konak, R. (2013). Osmanlı Minyatür Sanatında Padişah Portreciliğinin İlk Örnekleri ve Geleneğe Katkıları. Ankara: Turkish Studies.

Kurnaz, C. (1995). Felek. İstanbul: TDV İslam ansiklopedisi cilt.12 s.306-307.

Kutluer, İ. (1995). Eflak. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi Cilt.12 s.303-306.

Kütükoğlu, B. (2003). Lokman b. Hüseyin. Ankara: TDV İslam Ansiklopedisi, cilt 27, s. 208-209.

Kütükoğlu, B. (2020). Murad III. Ankara: TDV 31.cilt 172-176.

Mahir, B. (2012). Osmanlı Minyatür Sanatı. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.

Mahir, F. B. (2020). Minyatür. Ankara: TDV İslam Ansiklopedisi.

Nurhan Atasoy, N. A.-1. (tarih yok).

Öz, Y. (2012). Varaka Ve Gülşah. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi cilt 42 S.516-517.

Özaltın, F. N. (2022). Topkapı Sarayı Müzesinde Yer alanH1524 Arşiv No'lu Hünername II. Cildi y119 b sayfasındaki Minyatürün İncelenmesi. https://dergipark.org.tr: Arte Sanat Dergisi Cilt 15, Sayı 30, 1098 - 1116, .

Özcan, A. R. (2009). Hat Ve Tezhip Sanatı. Ankara: T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Özyurt Matbaacılık S 379-93.

Özcan, Ş. B. (2010). Uygur Yamalarında Sayfa Düzeni. İstanbul: T.C Marmara

Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Sanatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

Özcan, Ş. B. (2016). "8-9.Yüzyıla Ait Maniheist Uygur Varağındaki Tezhip Prototipi

Hakkında Bir Değerlendirme". Konya: VI. Uluslararası Türk Sanatı, Tarihi ve Folkloru Kongresi/Sanat Etkinlikleri.

Parladır, Ş. (2008). Sigetvar Seferi Tarihi Ve Nakkaş Osman. Dergipark: Sanat Tarihi Dergisi cilt 16 sayı 1.

Pazan, İ. (2022). Zübdet-üt-Tevarih. İstanbul: T.C. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, Matsis Matbaa Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk Sanatları, Yüksek Lisans Tezi.

Peçe, Z. (2015). Nakkaş Osman Ve Levni' ye ait Padişah Portrelerinin Kompozisyon Ve Teknik Açıdan Karşılaştırılması. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Renda, G. (1971). New Lıght On The Painters Of The(Zubder Al-Tewarıkh)In The Museum Of Turkish And Islamıc Arts In Istanbul. Province: IV Congres İnternatioanl, D'Art Turc, 3. sayı s. 183,207 University province .

Renda, G. (1973). Topkapı Sarayı Müzesindeki H 1321 No.lu Silsilenamenin

Minyatürleri. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Enstitüsü, Sanat Tarihi Yıllığı V s. 443-495.

Renda, G. (1977). Türk ve İslam Eserleri Müzesindeki Zübdet-üt Tevarih'in Minyatürleri.

Ankara: Kültür Ve Turizm Bakanlığı 6.sayı, Tiftrut Matbaacılık s. 58-67.

Renda, G. (1991). Chester Beatty Kitaplığındaki Zübdet-üt Tevarih Ve Minyatürleri Prof.. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırmaları Merkezi s485-506.

Soyer, F. (2015). Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi E.H.1512 Numarada Bulunan Mantıkut-Tayr Nüshası Minyatürlerinin Teknik Çözümlenmesi Ve Sembolik

Anlamları. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Tahir Çelikbağ, F. G. (2019). Matrakçı Nasuh'un Topografik Minyatürlerinde Panoramik Görünüm. Elazığ: Asos Yayıncılık.

Tanındı, Z. (1996). Türk Minyatür Sanatı. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Tanrıbuyrudu, G. (2010). Bir Kültür Taşıyıcısı Bir Gizli Dil: Klasik Türk Şiirinde Mendil. Milli Folklor Dergisi cilt 11 sayı 87.

Tulum, M. (1987). İslam Tarihi El-Kamil Fi't -Tarth Tercümesi. İstanbul: Bahar Yayınları Cilt 1.

Tümer, G. (1993). Circis. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi cilt, 8 s. 26.

Ümit, N. M. (2014). Minyatürde Gösteri Sanatları: Nakkaş Osman'ın Tasvirleri İle On Altıncı Yüz Yıldan Örnekler. .Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/: Art-Sanat Dergisi, 0 (2) , 129-145. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/.

Üzüm, İ. (2004). Mezhep. Ankara: TDV İslam Ansiklopedisi cilt 29 s.537-542.

Woodhead, C. (2010). Şehnamecilik. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi Cilt 38. 456458.

Yavuz, S. S. (2020). Mirac. Ankara: TDV İslam Ansiklopedisi cilt 30 132-135.

Yazıcı, T. (1991). Arifi Fethullah Çelebi. İstanbul: TDV Ansiklopedisi cilt 3.

Yurdaydın, H. G. (1992). Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irâkeyn. İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi 6. cilt.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Melek AKYÜZLÜ	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi
Bölümü	Geleneksel Türk Sanatları
Makale ve Bildiriler	

1. Akyüzlü, M. (2023). Yol ve İz. Kişisel Sergi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

2. Geleneksel Sanatlar İhtisas Merkezi (2023). Geleneksel Türk Sanatları Sergisi. Sakarya İhtisas Merkezi, Sakarya.

3. Akyüzlü, M. (2023).Tarihin Renkleri. Kişisel Sergi. Sakarya Halk Müziği Derneği, Sakarya

4. Geleneksel Türk Sanatları Bölümü (2022). Dem, Nakş, Nefs. Sakarya Üniversitesi Sergisi, Sakarya

5. Karma Sergi (2019). Geleneksel Türk Sanatları Bölümü Mezuniyet Sergisi. Sakarya Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Sakarya

6. Karma Sergi (2019). VII. Uluslararası Türk Sanatı, Tarihi ve Folkloru Kongresi/Sanat Etkinlikleri Karma Sergisi, Selçuk Üniversitesi, Konya

7. Süleyman Demirel Üniversitsi GSF (2019). Değerlerle Minyatür. Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta

8. Karma Sergi (2019). Uluslararası 30x30. Sakarya Üniversitesi Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Sakarya

9. Ebru Sergisi (2019). Aks. Serdivan Fikir Sanat Atölyesi, Sakarya.

10. Minyatür Sergisi (2019). Selçuklu Yıldızları. Sakarya Üniversitesi Mediko Sosyal Sağlık Merkezi, Sakarya

11. Minyatür Sergisi (2018). Selçukludan Çeşitlemeler. Sakarya Üniversitesi, Sakarya

12. Minyatür Sergisi (2018). Minyatürden Çeşitlemeler. Sakarya Üniversitesi, Sakarya

13. Karma Sergi (2017). Uluslararası 30x30. Sakarya Üniversitesi Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Sakarya

14. Karakalem Sergisi (2011). Karakalem. Adapazarı Halk Eğitim Merkezi, Sakarya.